

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Συγκριτική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

ΘΕΜΑ:

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ: ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
ΤΗΣ ALLIANCE ISRAÉLITE UNIVERSELLE 1904-1940**

της φοιτήτριας Γιαννώρου Φεβρωνίας

Επιβλέπων καθ.: Γκότοβος Αθανάσιος

Ιωάννινα, 2012

La culture est comme une langue qui permet d' accéder à l' universel

Montesquieu

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1.1 Στοχοθεσία.....	10
1.2 Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις.....	11
1.3 Μεθοδολογία.....	12
2. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ.....	19
2.1 Έθνος – Εθνική ταυτότητα – Εθνικισμός	19
2.1.1 Η γλώσσα και η θρησκεία ως κριτήρια συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας	24
2.1.2 Η επιρροή του γαλλικού διαφωτισμού στη διαμόρφωση των προαναφερθέντων όρων και της οικουμενικότητας.....	26
2.1.3 Η επίδραση της γαλλικής επανάστασης στη διαμόρφωση της οικουμενικότητας.....	27
2.2 Στερεότυπα και προκαταλήψεις	30
2.3 Πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμική αγωγή.....	33
2.3.1 Η πολυπολιτισμικότητα των σχολείων των Ιωαννίνων	36
2.3.2 Ρουμανική επιρροή και ταυτότητα των Κουτσοβλάχων.....	39
2.3.3 Η Διασπορά και η ταυτότητα της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων	43
2.3.4 Μειονότητες.....	47
3. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	52
3.1 Ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και νομοθεσία.....	52
3.1.1 Διατάγματα.....	52
3.1.2 Ο Νόμος ΒΤΜΘ΄ 1895 και τα νομοσχέδια του 1899.....	54
3.1.3 Το γλωσσικό ζήτημα.....	55
3.1.4 Οι μεταρρυθμίσεις του 1913 και του 1917.....	59
3.1.5 Η μεταρρύθμιση του 1929	63
3.1.6 Το εκπαιδευτικό σύστημα του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου 1936	65
3.1.7 Αφομοίωση και ομοιογένεια	66
3.1.8 Ο λόγος των Παιδαγωγών	67
4. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE.....	72
4.1 Δημιουργία ενός Οργανισμού.....	72
4.1.1 Οι οραματιστές, ο τόπος, ο χρόνος, οι στόχοι	72
4.1.2 Ένωση ηθικής και πολιτικής: Οικουμενικός χαρακτήρας	73
4.1.3 Η δομή: το καταστατικό, η επίσημη γλώσσα αναφοράς	74

4.1.4 Πρόσωπα που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο.....	76
4.2 Η μορφωτική αποστολή (1860-1939)	78
4.2.1 Σχέση Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. και τοπικών κοινοτήτων για τη λειτουργία σχολείου.....	78
4.2.2 Ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης	79
4.2.3 Επιμόρφωση εκπαιδευτικών.....	79
4.2.4 Η επιρροή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος	80
4.2.5 Αναλυτική προγράμματα	80
4.2.6 Ένταξη του γυναικείου φύλου στην εκπαίδευση	83
5. Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	85
5.1 Νομικό πλαίσιο της λειτουργίας των σχολείων της ισραηλίτικης κοινότητας	88
6. ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ: Α.Ι.Υ. ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	96
6.1 Περιεχόμενο αλληλογραφίας Διευθυντών και επισκέψεις εξεχουσών προσωπικοτήτων	98
6.2 Οι αρμοδιότητες της σχολικής επιτροπής.....	99
6.3 Κοινότητα και Α.Ι.Υ.	100
6.4 Η από κοινού αντιμετώπιση Διευθυντή και Κοινότητας στον Επιθεωρητή	101
7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ.....	104
7.1 Η διεύθυνση των οικονομικών από την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.	104
7.2 Οικονομική διαχείριση των σχολείων των Ιωαννίνων	106
7.2.1 Η παροχή έργου μάθησης.....	108
7.2.2 Η παροχή έργου σίτισης.....	109
7.2.3 Η παροχή έργου ένδυσης.....	110
7.2.4 Το κτιριακό και η συντήρησή του	110
8. ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Ι.Υ.	112
8.1 Η ακμή των σχολείων το σχολικό έτος 1907-1908.....	114
8.2 Μείωση του μαθητικού πληθυσμού το 1913 και απουσία ξένων.....	115
8.3 Η φθίνουσα πορεία του μαθητικού δυναμικού από το 1922 – 1939	117
8.4 Η στάση των εμπλεκόμενων με το σχολείο	119
8.5 Καταβολή διδάκτρων	122
8.6 Το άνοιγμα σε μη Ισραηλίτες	123
9. ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	128
9.1 Η επιρροή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος	130

9.2 Το χρονικό της εξέλιξης της γαλλικής γλώσσας σε σχέση με την ελληνική και την εβραϊκή	131
9.2.1 Μέτρα που λαμβάνονταν ως αντιπερισπασμός στη μείωση ή στην προσπάθεια κατάργησης της γαλλικής γλώσσας	137
9.3 Τα ωρολόγια προγράμματα.....	138
10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	150
10.1 Η καταξίωση του έργου μάθησης από τις Αρχές του τόπου και την κοινωνία.....	150
10.2 Η αξιοπιστία του απολυτηρίου και η πρόσβαση στις επόμενες σχολικές βαθμίδες	151
10.3 Η συμμετοχή στον ετήσιο διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο (Ecole Normale Israélite Orientale)	152
11. ΤΡΙΑ ΠΕΔΙΑ ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ «ΤΟΥ ΕΜΕΙΣ» ΚΑΙ «ΟΙ ΑΛΛΟΙ».....	154
11.1 Η θρησκευτική αργία ιδωμένη από την οπτική του «ΕΜΕΙΣ» in- group ή out- group;	154
11.2 Out- group « οι Άλλοι», λόγω τήρησης της θρησκευτικής αργίας.	156
11.3 Οι «ΑΛΛΟΙ» έχουν δικαίωμα πρόσβασης στο IN-GROUP ;	158
12. Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	159
12.1 Οι σχολικές εορτές και οι παρελάσεις στις εθνικές επετείους	159
12.1.1 Σχολικές εορτές	159
12.1.2 Οι εθνικές γιορτές και οι παρελάσεις	161
12.2 Α.Ι.Υ. και Σιωνισμός: Δύο οπτικές στην προβαλλόμενη εικόνα του έθνους	163
12.2.1 Από τη διακήρυξη BALFOUR έως τη Συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι.....	164
12.2.2 Οι Σιωνιστικές εκδηλώσεις στα Γιάννενα	165
12.2.3 Αναδρομή στη μνήμη των μαθητών για αντι-σιωνιστική πρακτική των σχολείων	166
12.2.4 Αιτήματα Σιωνιστών προς τα σχολεία	167
12.2.5 Η στάση του προσωπικού των σχολείων της Α.Ι.Υ.	168
12.2.6 Η στάση της κοινότητας	168
13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	171
14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	175

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

<i>Πίνακας 1: Μαθητολόγια Α' Ελισσαβετείου Παρθεναγωγείου</i>	<i>37</i>
<i>Πίνακας 2: Στοιχεία για τα Ρουμανικά σχολεία Περιφέρειας Ιωαννίνων (1929 – 1930).....</i>	<i>38</i>
<i>Πίνακας 3: Στοιχεία για τα Ρουμανικά σχολεία Περιφέρειας Ιωαννίνων (1932 – 1933).....</i>	<i>39</i>
<i>Πίνακας 4: Προϋπολογισμός έτους 1926.....</i>	<i>106</i>
<i>Πίνακας 5: Προϋπολογισμός έτους 1929.....</i>	<i>107</i>
<i>Πίνακας 6: Προϋπολογισμός έτους 1930.....</i>	<i>107</i>
<i>Πίνακας 7: Αριθμός μαθητών για τα έτη 1881 – 1939.....</i>	<i>112</i>
<i>Πίνακας 8: Αριθμός μαθητών σε σχέση με την καταβολή διδάκτρων για τα έτη 1881 – 1932</i>	<i>113</i>
<i>Πίνακας 9: Διαχωρισμός μαθητών ανά φύλο για τα έτη 1908 και 1912</i>	<i>113</i>
<i>Πίνακας 10: Στοιχεία για την ετερότητα για τα έτη 1908 - 1932</i>	<i>113</i>
<i>Πίνακας 11: Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1931-1932.....</i>	<i>138</i>
<i>Πίνακας 12: Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1932-1933.....</i>	<i>138</i>
<i>Πίνακας 13: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 1^η τάξη</i>	<i>143</i>
<i>Πίνακας 14: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για τη 2^η τάξη.....</i>	<i>144</i>
<i>Πίνακας 15: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 3Α τάξη</i>	<i>145</i>
<i>Πίνακας 16: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 3Β τάξη</i>	<i>146</i>
<i>Πίνακας 17: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 4Α τάξη</i>	<i>147</i>
<i>Πίνακας 18: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 4Β τάξη</i>	<i>148</i>
<i>Πίνακας 19: Επιτυχίες στις εξετάσεις εισαγωγής σε διάφορα σχολεία.....</i>	<i>152</i>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ Α.Ι.Υ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΗΣ Α.Ι.Υ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: ΤΑ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤΕΙΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Υπάρχει η εντύπωση ότι η έρευνα είναι μια μοναχική διαδικασία και δεν θα το αμφισβητήσουμε. Είναι όμως και μια διαδικασία αυτογνωσίας που εμπεριέχει την προσωπική οριοθέτηση και την αποκάλυψη δυνατοτήτων συνεργασίας, μοιράσματος απόψεων και γενικότερα ανθρώπινης αλληλεγγύης. Θα ήταν αδύνατο να παρουσιάσουμε την παρούσα μελέτη και κατάθεση επιστημονικής αναφοράς ως ατομικό προϊόν, αλλά ως προϊόν συλλογικής διάδρασης. Για τις στιγμές αγωνίας, ανοχής, προβληματισμού, ενδιαφέροντος, προσφοράς και χαράς που μοιραστήκαμε, θέλω να τους ευχαριστήσω.

Πρώτα από όλους, τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Γκότοβο, για την ώθησή του στην ιστορική έρευνα, για τη διορατικότητα και την ευελιξία του στην οριστική οριοθέτηση της περιοχής έρευνας, για την εύστοχη και περιεκτική επίβλεψή του, για τη δυνατότητα ανεξάρτητης διαχείρισης που μου έδωσε, για την εμπιστοσύνη του, εν ολίγοις για την κοινή πορεία. Την κ. Μπενινκάζα, μέλος της επιτροπής, για την επιμελή μελέτη της συγγραφικής αναφοράς και τις εύστοχες παρατηρήσεις της, με τις οποίες προκάλεσε τον προβληματισμό και τον αναστοχασμό με στόχο τη βελτίωση του κειμένου. Τον κ. Παπακωνσταντίνου, μέλος της επιτροπής, με την παιδαγωγική του αντίληψη και ενεργή του συμμετοχή μέσω της ενθάρρυνσης και επιβεβαίωσης, ούτως ώστε να ολοκληρώσω.

Τη Rose Levigne, υπάλληλο της Βιβλιοθήκης και των Αρχείων της Α.Ι.Υ., για την κατανόηση του ζητήματος της γεωγραφικής απόστασης μεταξύ Αρχείων και τόπου διαμονής μου, που επικαλέστηκα και συντέλεσε στην υπέρβαση των επαγγελματικών και προσωπικών της ορίων, όσον αφορά τον αριθμό των φακέλων μελέτης ανά ημέρα και ειδικής μεταχείρισης στο χρόνο παραμονής μου στη Βιβλιοθήκη. Τον κ. Kuregminc, Διευθυντή της Βιβλιοθήκης και των Αρχείων της Α.Ι.Υ., για τον προγραμματισμό του χρόνου επίσκεψης, τη συνέπεια, τη συνεργασία και τη συνέντευξη που μου έδωσε. Τους υπαλλήλους των Γ.Α.Κ. Ιωαννίνων και του Ι.Δ.Α.Υ.Ε. για την κατανόηση και την εξυπηρέτηση.

Την κ. Κουρμαντζή, πανεπιστημιακό, και τον κ. Φρεζή, μέλος της Ι. Κ. Βόλου, για την τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε σχετικά με τον εντοπισμό των Αρχείων της Α.Ι.Υ. στο Παρίσι. Τον Πρόεδρο της Ι.Κ.Ι., κ. Ελισάφ, για το χρόνο που διέθεσε σε τηλεφωνικές συνομιλίες και για τις πληροφορίες του. Τη συνάδελφο Αθηνά Ντέλλα για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, προσφέροντάς μου αρχειακό υλικό από την έρευνα που έκανε στα Αρχεία του Βουκουρεστίου. Τη συνάδελφο Χριστίνα Μέμου, που με την εμπειρία της, τις γνώσεις της και την ψυχή της, με βοήθησε στην επεξεργασία του αρχειακού υλικού και σε όλη την ερευνητική διαδρομή. Τη συνάδελφο Χρύσα Φωτάκη για τη φιλολογική επιμέλεια του κειμένου. Το Γιώργο Φλώρο και τη Λένα Τσιρώνη για την ηλεκτρονική συμπαράσταση. Την Εύη Αλεξανδροπούλου για την ηλεκτρονική επιμέλεια του κειμένου και της παρουσίασης. Τους φίλους μου στο Παρίσι, Therese Zaninotto και Jacques Mauraisin, για τη φιλοξενία τους, το ενδιαφέρον τους και την παροχή φωτογραφικής μηχανής. Τους συγγενείς και φίλους, που συμπαραστάθηκαν ο καθένας με το δικό του τρόπο.

Ιδιαίτερα όμως ευχαριστώ την κόρη μου, που ενώ ήταν ανήλικη, άντεξε τις μακροχρόνιες απουσίες μου και προκάλεσε με το ενδιαφέρον της την ολοκλήρωση. Της το αφιερώνω.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά το διάστημα της φοίτησής μου στην κατεύθυνση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των επιστημών της Αγωγής και προβληματιζόμενοι με τον επιβλέποντα καθηγητή μου σχετικά με το θεματικό πεδίο της έρευνάς μου, εντοπίσαμε αρχικά ένα τεράστιο κενό στην ιστορική έρευνα και κρίναμε ότι θα είχε αξία στη σύγχρονη εποχή η διατύπωση ευρημάτων σχετικών με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση από ιστορικής πλευράς.

Ξεκινήσαμε γενικά διερευνώντας την ετερότητα που υπήρχε στα Γιάννενα την περίοδο του Μεσοπολέμου. Κατά τη διάρκεια της μελέτης του αρχειακού υλικού στα Γ.Α.Κ. Ιωαννίνων, και ενώ καταγράφαμε την ετερότητα από τα μαθητολόγια του Α΄ Ελισσαβετιείου Παρθεναγωγείου, η συγκίνησή μας μεγάλωσε όταν κατά το σχολικό έτος 1922-1923, ο μαθητικός πληθυσμός διπλασιάστηκε ξαφνικά και συνειρμικά σκεπτόμενοι, διατυπώσαμε την άποψη: αυτό είναι το αποτέλεσμα της Συνθήκης της Λωζάννης. Ρίχνοντας μια ματιά στη διπλανή στήλη των μαθητολογίων, όπου καταγραφόταν το επάγγελμα του πατέρα, διαπιστώσαμε ότι η πλειοψηφία των μαθητριών ήταν ορφανές και πιθανολογήσαμε ότι αυτό ήταν απόρροια της Μικρασιατικής Καταστροφής. Διακρίναμε αλλαγή γραφικού χαρακτήρα του συντάσσοντος το αρχείο, το ερμηνεύαμε με βάση την ποσότητα των εγγραφών, που είχε για διεκπεραίωση μέσα σε μια μέρα. Βλέποντας δυσανάγνωστα έγγραφα, νιώθαμε ευγνωμοσύνη και μόνο που υπήρχαν, ως αποδείξεις του παρελθόντος, και μια ευαισθησία, να συντελέσουμε κι' εμείς από την πλευρά μας στη συντήρησή τους στο χρόνο, με τη σωστή μεταχείριση τους. Εν ολίγοις, η έλξη και η γοητεία που ασκήθηκε από το αρχικό αρχειακό υλικό και η κινητοποίηση που μας προκάλεσε, συντέλεσαν στην απόφασή μας για δέσμευση με την ιστορική έρευνα.

Ανακαλύπτοντας την πολυπολιτισμικότητα του μαθητικού δυναμικού των σχολείων τόσο της πόλης όσο και της περιφέρειας των Ιωαννίνων στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αφού διαπιστώσαμε τη δράση διαφόρων επιρροών μέσω των σχολικών δικτύων, εστίασαμε στα σχολεία της Ισραηλιτικής Κοινότητας, των οποίων τα αρχεία βρίσκονταν στο Παρίσι, στον αριθμό 45 της οδού La Bruyère. Αφού διαπιστώσαμε ότι το αρχειακό υλικό της Α.Ι.Υ. (Alliance Israélite Universelle) για τα σχολεία της πόλης των Ιωαννίνων δεν είχε ερευνηθεί, εντοπίσαμε την περιοχή έρευνάς μας κρίνοντας ότι θα είναι καινοτόμος για τους εξής λόγους: πρώτον για τη σπανιότητα του υλικού και δεύτερον φωτίζοντας την εκπαιδευτική διαχείριση ενός οργανισμού, έναν αιώνα πριν, τουλάχιστον θα προκαλέσει έναν διαπολιτισμικό διάλογο σχετικά με τη διαχείριση της ετερότητας.

Το παρόν πόνημα λοιπόν πραγματεύεται, αφού ανιχνεύτηκε η εθνική και πολιτισμική ετερότητα των πληθυσμών, την ίδρυση και την καθιέρωση των Ισραηλιτικών σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων, όσον αφορά τη δομή και τη φιλοσοφία τους. Η χρονική περίοδος καλύπτει το διάστημα από την ίδρυσή τους, το 1904 για το αρρένων και το 1906 για το θηλέων, επί Οθωμανικής κυριαρχίας και τη συνέχεια της λειτουργίας τους από το 1913 έως και το 1940, στην επικράτεια του Ελληνικού κράτους. Εστίασαμε βέβαια στη δεύτερη χρονική περίοδο, μετά το τέλος των Α΄ Βαλκανικών Πολέμων έως και το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γιατί είχαμε στη διάθεσή μας και αρχειακό υλικό αλλά και τα δεδομένα της

ελληνικής εκπαιδευτικής διαχείρισης και πολιτικής. Αποτελείται δε από δεκατρία (13) κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη στοχοθεσία μας, στα ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις, καθώς και στη μεθοδολογία που ακολουθήσαμε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, που φέρει τον τίτλο ετερότητα, τίθεται το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας μας, σε σχέση με την ευρεθείσα ετερότητα των σχολείων των Ιωαννίνων. Αρχικά γίνεται θεωρητική αναφορά των όρων έθνος, εθνική ταυτότητα, εθνικισμός και οικουμενικότητα, καθώς και των κριτηρίων της γλώσσας και της θρησκείας ως παραγόντων συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας. Στη συνέχεια γίνεται μνεία των ίδιων όρων από την οπτική της επίδρασης του γαλλικού διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης. Ακολουθεί η θεωρητική προσέγγιση των όρων του στερεότυπου και της προκατάληψης, σχετιζομένων με την επαφή και την αλληλεπίδραση με την ετερότητα. Στη συνέχεια παρατίθενται οι θεωρητικές ερμηνείες των σύγχρονων εννοιών πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα, ως παιδαγωγικών αντιλήψεων διαχείρισης της ετερότητας. Στη συνέχεια γίνεται μια δειγματοληπτική ανίχνευση της ετερότητας των σχολείων των Ιωαννίνων, την περίοδο που εξετάζουμε, και μια σύντομη παρουσίαση της προέλευσης των δύο μεγάλων συλλογικών μειονοτήτων της εποχής, αυτής των «αρωμούνων» ή «κουτσόβλαχων» καθώς και των Ισραηλιτών της διασποράς. Τελειώνοντας το κεφάλαιο της ετερότητας, περιλάβαμε την έννοια της μειονότητας και των διεθνών συμβάσεων που μερίμνησαν για τις μειονότητες.

Στο τρίτο κεφάλαιο, που φέρει το γενικό τίτλο «ετερότητα και εκπαίδευση: ελληνικός εκπαιδευτικός οργανισμός», γίνεται αναφορά στη νομοθεσία της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής το χρονικό διάστημα που εξετάζουμε, στο γλωσσικό ζήτημα, στις μεταρρυθμιστικές απόπειρες, στην αφομοίωση και στην ομοιογένεια, ως στόχων της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής, και στο λόγο των παιδαγωγών της εποχής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, που φέρει τον τίτλο «ετερότητα και εκπαίδευση: Η Alliance Israélite Universelle», γίνεται μια εισαγωγή για τον οικουμενικό ισραηλιτικό οργανισμό, με την κατεύθυνση του εκπαιδευτικού προγράμματος του οποίου πορεύονταν τα ισραηλιτικά σχολεία των Ιωαννίνων. Θεωρήσαμε απαραίτητο να αναφερθούμε στη δημιουργία του (τους ιδρυτές, τα καταστατικά, τη δομή, το στόχο), στην οικουμενική μορφωτική αποστολή (μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων, της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, του χαρακτήρα της εκπαίδευσης, της επίσημης γλώσσας αναφοράς) και στην επίδραση που δέχθηκε από το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Από το πέμπτο έως και το δωδέκατο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των ορισθέντων αξόνων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται καταγραφή της ίδρυσης των Ισραηλιτικών σχολείων των Ιωαννίνων και του νομοθετικού πλαισίου.

Στο έκτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στις σχέσεις του Διευθυντή, της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, της σχολικής επιτροπής με τους φορείς Α.Ι.Υ. και Ελληνικού Υπουργείου δημόσιας εκπαίδευσης (των δύο δηλαδή εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών Οργανισμών), στην πραγμάτωση του σχολικού έργου των Ισραηλιτικών σχολείων.

Στο έβδομο κεφάλαιο, που φέρει το γενικό τίτλο «Οικονομική διαχείριση», αρχικά αναφερόμαστε περιληπτικά στο συνολικό οικονομικό έργο του σχολικού δικτύου της Α.Ι.Υ. και στη συνέχεια στην τοπική οικονομική διαχείριση, όσον αφορά τα έργα μάθησης, σίτισης και ένδυσης, καθώς και το κτιριακό.

Το όγδοο κεφάλαιο, διερευνά το μαθητικό πληθυσμό των σχολείων, του οποίου η αυξομείωση της φοίτησης σχετίζεται άμεσα με το εκπαιδευτικό προϊόν των σχολείων, με την καταβολή των διδάκτρων, με την εκπαιδευτική διαχείριση των δύο Οργανισμών και με το άνοιγμα των σχολείων σε μη ισραηλίτες.

Στο ένατο κεφάλαιο, γίνεται λόγος για τα αναλυτικά προγράμματα, που περιείχαν τρία πολιτισμικά κεφάλαια και τις αντίστοιχες γλώσσες, τη διαμάχη των εκπροσώπων των δύο εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών οργανισμών για την επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας, μεταξύ της ελληνικής και της γαλλικής.

Στο δέκατο κεφάλαιο, γίνεται αξιολόγηση των επιδόσεων των σχολείων, σε σχέση με την πρόσβαση στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα και σε σχέση με την καταξίωση του παρεχόμενου έργου μάθησης από τις Αρχές και την κοινωνία.

Το ενδέκατο κεφάλαιο, που φέρει τον τίτλο: «Τρία πεδία επαναδιαπραγμάτευσης των σχέσεων μεταξύ του «εμείς» και οι «άλλοι»», εμφανίζουμε τις διαφορετικές οπτικές στην αλληλεπίδραση με το διαφορετικό.

Στο δωδέκατο κεφάλαιο, που το αποκαλέσαμε «Η εθνική κουλτούρα των σχολείων», συμπεριλάβαμε δύο σημαντικά υποκεφάλαια. Το πρώτο αναφέρεται στη συμμετοχή των σχολείων στις σχολικές εορτές, στις εθνικές επετείους και στις παρελάσεις. Το δεύτερο υποκεφάλαιο, που φέρει ως τίτλο: « Α.Ι.Υ. και σιωνισμός: δύο οπτικές στην προβαλλόμενη εικόνα του έθνους», με αφορμή τις σιωνιστικές εκδηλώσεις που έγιναν στα Γιάννενα και των αιτημάτων των σιωνιστών προς τα σχολεία, φέρνουμε στην επιφάνεια την ενδο-εβραϊκή αντιπαράθεση για την εικόνα του έθνους τους.

Στο δέκατο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται καταγραφή των συμπερασμάτων, σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις που θέσαμε, σε σχέση με το αρχαιακό υλικό που εντοπίσαμε και επεξεργαστήκαμε και σε σχέση με τη θεωρητική προσέγγιση που κάναμε.

1.1 Στοχοθεσία

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την παρουσίαση πτυχών της εκπαιδευτικής διαχείρισης των μειονοτικών δημοτικών σχολείων της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων σε σχέση με:

1. τη συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας,
2. τις εκπαιδευτικές προϋποθέσεις που δημιουργούσαν για κινητικότητα ώστε να εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ένταξης και ανόδου των μαθητών τους και
3. την αλληλεπίδραση των διαφορετικών συλλογικών ταυτοτήτων.

Λαμβάνονται υπόψη τα πλαίσια, οι κατευθυντήριες γραμμές και η στόχευση των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών, της Α.Ι.Υ. και του Ελληνικού Υπουργείου Δημόσιας Εκπαίδευσης, που έπρεπε να συνδιαλέγονται.

Οι άξονες της έρευνας ορίστηκαν ως προς:

1. την εμπλοκή των φορέων των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών
2. την οικονομική διαχείριση
3. το μαθητικό δυναμικό
4. τα αναλυτικά προγράμματα
5. την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού έργου
6. την οπτική της μειοψηφούσας συλλογικής ταυτότητας μέσω της αλληλεπίδρασης του διαφορετικού, που προκύπτει από τη σχέση «εμείς» και οι «άλλοι»
7. την εθνική κουλτούρα.

1.2 Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις

Τα αρχικά ερωτήματα που μας τέθηκαν, σχετίστηκαν με τα πρώτα ευρήματα του αρχαιακού υλικού, οπότε θα τα θέσουμε με τη σειρά της γένεσής τους: Στη διερεύνηση της ετερότητας των μαθητολογίων του Ελισσαβετείου, διαπιστώθηκαν μετεγγραφές από την Ισραηλιτική Σχολή Ιωαννίνων. Εκεί τέθηκε το πρώτο ερώτημα που αφορούσε τη διαρροή του μαθητικού δυναμικού από το Ισραηλιτικό σχολείο σε ένα δημόσιο ελληνικό σχολείο. Σε ποια αιτία οφείλονταν η διαρροή του ισραηλιτικού μαθητικού δυναμικού από την Ισραηλιτική σχολή σε δημόσιο ελληνικό σχολείο, μήπως δεν καλύπτονταν οι διδακτικές ανάγκες στο ελληνικό γλωσσικό μάθημα στα μειονοτικά σχολεία ούτως ώστε να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ή μήπως λειτουργούσε ως ιδιωτικό σχολείο, οπότε απαιτούνταν η καταβολή διδάκτρων, που οι γονείς δεν είχαν τη δυνατότητα καταβολής των.

Σε ποια κατηγορία σχολείων ανήκαν στην ελληνική επικράτεια, αν θεωρούνταν δηλαδή μειονοτικά ή ξένα.

Κατά την περίοδο της διερεύνησης του αρχαιακού υλικού της Α.Ι.Υ., το επόμενο και κυρίαρχο ερώτημα αφορούσε την επιλογή της γαλλικής γλώσσας ως επίσημης γλώσσας διδασκαλίας, σε σχέση με την ελληνική ή τη μειονοτική.

Ερώτημα που απορρέει από την επιθυμία καθιέρωσης της γαλλικής γλώσσας ως κύριου εργαλείου διδασκαλίας, ποιου πολιτισμικού κεφαλαίου¹ φορέας ήταν και γιατί αφορούσε τους Ισραηλίτες το γαλλικό πολιτισμικό κεφάλαιο. Επίσης, σε σχέση με την επιλογή και την επιθυμία διδασκαλίας των μαθημάτων στη γαλλική γλώσσα, ποιες τάσεις, ποιες χειριστικές πρακτικές αναπτύχθηκαν μεταξύ των δύο οργανισμών.

¹ Ο όρος «πολιτισμικό κεφάλαιο» εισήχθη στην Κοινωνιολογία από τον Pierre Bourdieu ως το σύνολο των αξιών που μεταδίδονται στο άτομο από την οικογένειά του κατά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Διευκρινίζουμε ότι στο παρόν πόνημα, ο όρος χρησιμοποιείται ως το σύνολο των πολιτισμικών χαρακτηριστικών (ιστορία, γλώσσα, θρησκεία, αξιακός κώδικας κ.α.) μιας συλλογικής ταυτότητας.

Μέσω ενός σχολικού προγράμματος δημοτικής εκπαίδευσης, όπου διδασκόταν τρεις διαφορετικές γλώσσες ταυτόχρονα, και αντίστοιχοι πολιτισμοί, θα υπήρχαν εκπαιδευτικά αποτελέσματα τέτοια, που να δίνουν τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών και κατ'επέκταση την πολιτικο-οικονομικο-κοινωνική αναρρίχηση των ως ενήλικων πολιτών στο κράτος, όπου διαβίωναν.

Μέσω αυτής της ιδιάζουσας εκπαίδευσης, ποια εθνική ταυτότητα αποκτούσε ο μαθητής, ως μελλοντικός πολίτης. Ποια εθνική ταυτότητα εξυπηρετούσε το τόσο εξαπλωμένο σχολικό δίκτυο στους εβραίους της διασποράς.

Αφού στα αναλυτικά τους προγράμματα περιέχονταν η διδασκαλία τριών γλωσσών και αντίστοιχων πολιτισμικών κεφαλαίων και η δομή του σχολικού δικτύου επέτρεπε και επεδίωκε τη συνύπαρξη μαθητών με ετερότητα εθνοτική και θρησκευματος, υποθέτουμε μήπως λειτουργούσε με διαπολιτισμικά αξιώματα, αναφερόμενοι στον όρο διαπολιτισμικός με τη σημερινή έννοια, γιατί τότε ήταν άγνωστος ως όρος, αλλά υπέβοσκε υποσυνείδητα ως όραμα και αναγκαιότητα. Και επειδή η διαπολιτισμικότητα σχετίζεται με την κοινωνική αλληλεπίδραση της μείξης του μαθητικού πληθυσμού, υπήρχε από την ισραηλιτική μειονότητα σεβασμός στην ετερότητα, που φοιτούσε στα σχολεία της, και στο πολιτισμικό της κεφάλαιο; Αυτή η αλληλεπίδραση του χαρακτηρισμένου από ετερότητα μαθητικού δυναμικού, συντέλεσε στην κατάρριψη των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων και στη δημιουργία προϋποθέσεων ευνοϊκών για την κοινωνική του ένταξη;

1.3 Μεθοδολογία

Η εργασία είναι ιστορική έρευνα που στοχεύει στην αναζήτηση της αντικειμενικότητας και περιγράφει όλες τις πλευρές της κατάστασης που μελετάμε ή όσες είναι προσβάσιμες.

Σύμφωνα με τους Cohen & Manion,

η ιστορική έρευνα είναι ο εντοπισμός, η εκτίμηση μαρτυριών προκειμένου να θεμελιωθούν γεγονότα και να συναχθούν κάποια συμπεράσματα σχετικά με συμβάντα του παρελθόντος².

Ακόμη, αποτελεί πράξη αναδόμησης των συνθηκών προηγούμενης περιόδου, παρά τις δυσκολίες των ανεπαρκών πληροφοριών. Έτσι, δίνει τη δυνατότητα να αξιοποιήσουμε το παρελθόν προκειμένου να προβλέψουμε το μέλλον και αντίστροφα να ερμηνεύσουμε το παρελθόν μέσα από τα στοιχεία της τωρινής πραγματικότητας, κυρίως στο πεδίο της εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τους Hill και Kerber³, τα οφέλη της ιστορικής έρευνας έχουν ως εξής:

- Δίνει τη δυνατότητα ώστε να αναζητούνται στο παρελθόν λύσεις σε σύγχρονα προβλήματα.
- Φωτίζει τάσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

² Cohen L.Manion L., Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, εκδ. Μεταίχμιο, 1994, σελ71 σε: Borg, W.R., Educational Research: An Introduction (Longman, London,1963)

³ Ο.π., σελ. 72, σε: Hill J.E. and Kerber , A., Models, Methods and Analytical Procedures in Educational Research (Wayne State University Press, Detroit,1967)

- Υπογραμμίζει τη σχετική σημασία και τα αποτελέσματα των ποικίλων αλληλεπιδράσεων που συναντώνται σε όλες τις κουλτούρες.
- Επιτρέπει την επανεκτίμηση των δεδομένων σε σχέση με επιλεγμένες υποθέσεις, θεωρίες και γενικεύσεις που διατυπώνονται σήμερα σχετικά με το παρελθόν.

Αφού εντοπίσαμε μία περιοχή μελέτης, μετά από μία πρώτη διερεύνηση αρχειακού υλικού, οριοθετήσαμε την επιλογή οριστικά, εφόσον συγκεντρώσαμε το κατάλληλο υλικό. Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν είναι πηγές δεδομένων, πρωτογενείς και δευτερογενείς.

Στις πρωτογενείς περιλαμβάνεται το αρχειακό υλικό που προέρχεται από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ. Ιωαννίνων και Γ.Α.Κ. Αθηνών), το Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών (Αθήνα), το Κεντρικό Εθνικό Ιστορικό Αρχείο (Βουκουρέστι, Ρουμανία: Archivele Nationale istorice Centrale) και τη Βιβλιοθήκη της Alliance Israélite Universelle (Παρίσι).

Στο αρχείο των Γ.Α.Κ. Ιωαννίνων εντοπίσαμε μαθητολογία των δημοτικών σχολείων του νομού Ιωαννίνων και Εκθέσεις Επιθεωρητών.

Στο Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο έγινε μελέτη των φακέλων που αφορούσαν τα ξένα σχολεία, τα κουτσοβλαχικά, τα μειονοτικά και γενικά τα εκπαιδευτικά θέματα. Βρέθηκαν διοικητικά έγγραφα, όπως μια έκθεση Επιθεωρητή για το Ισραηλιτικό Σχολείο Ιωαννίνων, αλληλογραφία Δημόσιων Υπηρεσιών με το Υπουργείο Εξωτερικών που αφορούσε τη Ρουμανική και την Ιταλική επιρροή, το Ιταλικό δημοτικό σχολείο, τα κουτσοβλαχικά σχολεία της περιοχής του νομού Ιωαννίνων την ίδια περίοδο καθώς στοιχεία για το εκπαιδευτικό προσωπικό των Ρουμανικών ή Κουτσοβλαχικών σχολείων.

Στα Γ.Α.Κ. Αθηνών, την περίοδο που τα επισκεφθήκαμε, τέλη Ιανουαρίου του 2009, υπήρχε διαθέσιμο μόνο το υλικό από το πολιτικό γραφείο του Πρωθυπουργού, όπου εντοπίστηκε υλικό μόνο για τις διάφορες προπαγάνδες των εθνικών κρατών. Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επεξηγήσουμε ότι ο όρος «προπαγάνδα» αναγραφόταν από τις επίσημες Αρχές της εποχής και δεν είναι δικός μας όρος.

Στη βιβλιοθήκη της Alliance Israélite Universelle (Παρίσι), (όπου βρίσκεται το αρχειακό υλικό των Ισραηλιτικών σχολείων των Ιωαννίνων), την οποία επισκεφθήκαμε Ιούνιο/Ιούλιο 2010) βρέθηκαν χειρόγραφα αρχεία σε μικροφίλμ και μη, που αφορούσαν τα σχολεία της πόλης των Ιωαννίνων, τόσο στη βασική βιβλιοθήκη, όσο και στο αρχειακό υλικό που μεταφέρθηκε από τη Μόσχα πρόσφατα στη βιβλιοθήκη τους.

Όπως μας πληροφόρησε στη συνέντευξή του στις 12-7-2010, ο Διευθυντής της Βιβλιοθήκης και των Αρχείων, Jean-Claude Kuperminc,

το αρχειακό υλικό που φέρει την επωνυμία FONDS DE MOSCOU, κλάπηκε από τους Ναζί το 1940, όταν κατέλαβαν το κτίριο της Α.Ι.Υ. Στο τέλος του πολέμου, 1944-45, ξαναβρέθηκε το αρχειακό υλικό από τους σοβιετικούς, ανακτήθηκε από τον Κόκκινο Στρατό και οδηγήθηκε στη Μόσχα, όπου παρέμεινε κρυμμένο και διατηρημένο για 60 περίπου χρόνια. Ανακτήθηκε από την Α.Ι.Υ. το 2000.

Στο περισσότερο υλικό περιλαμβάνονται επιστολές των εκάστοτε διευθυντών των σχολείων που απευθύνονται στον Πρόεδρο της Κεντρικής Επιτροπής της Α.Ι.Υ. στο Παρίσι για την τριμηνιαία αναφορά του έργου των σχολείων, την ετήσια και γενικά υπήρχε πολύ τακτική γραπτή ενημέρωση για ό,τι συνέβαινε με τα οικονομικά, με το μαθητικό δυναμικό, με το εκπαιδευτικό προσωπικό, με την κοινότητα, με τον Επιθεωρητή ή τις Αρχές του τόπου ή ξένες.

Βρέθηκαν επίσης επιστολές των εκάστοτε Προέδρων της Ισραηλιτικής Κοινότητας, κάποιων εκπαιδευτικών με τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. για θέματα που αφορούσαν τις σχέσεις τους με το σχολείο, για τον τρόπο της διδασκαλίας των μαθημάτων.

Κατά τη γνώμη μας πολύ σημαντικό υλικό βρέθηκε στο αρχειακό υλικό Fonds de Moscou, όπου περιλαμβάνονται:

- 1.** Ετήσια προγράμματα με τις ώρες διδασκαλίας του κάθε μαθήματος και κάθε τάξης, τα ονοματεπώνυμα του εκπαιδευτικού προσωπικού, τα μαθήματα που δίδασκε, τις ώρες και σε ποια τάξη, της αριθμητικής καταγραφής του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού, του συνόλου των μαθητών που πλήρωνε ή δε πλήρωνε δίδακτρα και του καθημερινού ωρολογίου προγράμματος.
- 2.** Θέματα εξετάσεων υποψηφίων και των γραπτών τους για την εισαγωγή τους στην Ε.Ν.Ι.Ο. (Οργανισμός της Α.Ι.Υ. για την κατάρτιση δασκάλων), όπου βρέθηκαν τα γραπτά δύο μαθητριών από τα Γιάννενα, όπως και πίνακας αποτελεσμάτων με αναλυτική βαθμολογία και κατάταξη επιτυχίας.
- 3.** Ετήσιος οικονομικός προϋπολογισμός της Α.Ι.Υ. που αφορά όλα τα σχολεία της, στον οποίο αναφέρεται μια μικρή συμμετοχή στα σχολεία των Ιωαννίνων.

Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι όλο το αρχειακό υλικό, που προέρχεται από την Α.Ι.Υ., ήταν στη γαλλική γλώσσα και μεταφράστηκε από τη συγγραφέα με δική της ευθύνη.

Το δευτερογενές υλικό που χρησιμοποιήσαμε είναι τα:

- 1.** Τα εγχειρίδια του εκπαιδευτικού Νικ. Καραχρίστου σχετικά με ζητήματα ξενόφωνων.
- 2.** Το βιβλίο *Histoire de l' Alliance Israélite universelle (de 1860 a nos jours) sous la direction d' André Kaspi*, εκδ. Armand Colin, Paris, 2010. Επεξηγούμε ότι το χρησιμοποιήσαμε ως δευτερογενή πηγή, γιατί βασίζεται σε υλικό πρωτογενές για την επεξήγηση της συγκρότησης αυτού του θεσμού.
- 3.** Η συνέντευξη του διευθυντή της βιβλιοθήκης της Α.Ι.Υ., κ. Kuperminc, που μας κατέθεσε δευτερογενές υλικό, σχετικό με την έλλειψη αρχειακού υλικού και μ' αυτό βοήθησε στη συνολική εικόνα του Οργανισμού που διευθύνει.

Η χρονική περίοδος που καλύπτουν τα ευρήματα περιλαμβάνει την αρχή του 20^{ου} αιώνα έως το 1940.

Η αξία των δευτερογενών πηγών δεν πρέπει να υποτιμηθεί, αφού πολλές φορές οι δευτερογενείς πηγές μας δίνουν ευρήματα πιο χρήσιμα από αυτά των πρωτογενών πηγών, όσον αφορά τη δυνατότητα επαλήθευσης και ερμηνείας.

Μέσα από αυτές, μπορούμε να αναλύσουμε τους άξονες της παρούσας μελέτης τόσο ως προς το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού έργου όσο και ως προς την ιδεολογική κατεύθυνσή του. Έχουμε μελετήσει τα ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία στα πλαίσια του οποίου συντελείται το εκπαιδευτικό έργο, κυρίως σε τοπικό επίπεδο και μελετάμε τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με πτυχές της εκπαιδευτικής ιστορίας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Αυτό που επιτυγχάνεται μέσα από τη μελέτη των πηγών είναι η αξιοποίηση του αρχαιικού υλικού, που αποτελεί τεκμήριο ιστορικής μνήμης ώστε να διαφανεί η εικόνα του εκπαιδευτικού έργου των ισραηλιτικών σχολείων, μέσω των εκπαιδευτικών πτυχών, που λαμβάνουμε μέσω των εγγράφων.

Στη συνέχεια ταξινομήσαμε το ευρεθέν αρχαιικό υλικό σε άξονες, με βάση τους οποίους θέσαμε τα ερευνητικά ερωτήματα και τους ερευνητικούς στόχους.

Στη συνέχεια αξιολογήσαμε την αυθεντικότητα του υλικού, δηλαδή το υποβάλλαμε σε εξωτερική κριτική, έχοντας ως στόχο να φέρουμε στο φως τις πιθανές επινοήσεις ή στρεβλώσεις, μέσω της επαλήθευσης. Επίσης θέταμε τον εαυτό μας σε αξιολόγηση ή αλλιώς επονομαζόμενη εσωτερική κριτική, προκειμένου η συγγραφική μας αναφορά να είναι ακριβής.

Για να υπάρξει εγκυρότητα της εκπαιδευτικής καταγραφής έπρεπε:

- 1.** Να περιοριστεί ο κίνδυνος της μονομέρειας, δεδομένου ότι η ανάλυση γίνεται βασικά από μία ουσιαστικά πηγή, την Α.Ι.Υ., αφού δεν εντοπίστηκαν δεδομένα στο λόγο των Επιθεωρητών (εκθέσεις ελλήνων Επιθεωρητών) εκτός από μία έκθεση, που αφορούσε τα ισραηλιτικά σχολεία.
- 2.** Να περιοριστεί η προβολή προσωπικών υπερβολών των συντασσόντων τις επιστολές, με σκοπό ανάδειξης ιδανικών καταστάσεων και εικόνας των σχολείων, δεδομένου ότι παρατηρήθηκε στο γραπτό λόγο των διευθυντών των σχολείων ακατάσχετη φλυαρία και υπερβολή.
- 3.** Να λαμβάνουμε υπόψη τη συναισθηματική απόσταση που έπρεπε να κρατούμε από τα γεγονότα, με τα οποία θα κάναμε ένα επιστημονικό εγχείρημα.

Επίσης, οφείλουμε να καταθέσουμε ότι το ενδιαφέρον μας ήταν διαρκές για την περαίωση της έρευνας, παρόλο που αρκετές φορές ακινητοποιηθήκαμε από δυσκολίες που ανέκυπταν.

Προβλήματα μεθοδολογικής φύσεως που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια της συλλογής του υλικού και κατά την ανάλυσή του ήταν:

- 1.** Η μη αρκούντως οριοθέτηση των στόχων της έρευνας, γεγονός που μας αποπροσανατόλισε δεδομένου του όγκου των πληροφοριών, που συλλέξαμε, και

2. Η μη δυνατότητα διεισδυτικής ανάλυσης σε όλους τους άξονες έρευνας, λόγω της ευρύτητας της περιοχής.

Τα παραπάνω μεθοδολογικά ζητήματα τα διαχειριστήκαμε ως εξής: Όσον αφορά το πρώτο, εκτιμήσαμε την αξία εύρεσης όγκου πληροφοριών και επαναπροσδιορίσαμε την οριοθέτηση των στόχων της έρευνας, ως μία φυσική διαδικασία, που δεν εγκλωβίζει την έρευνα εξαιτίας της αρχικής οριοθέτησης. Αντίθετα, η έρευνα η ίδια καθοδηγεί και δεν καθοδηγείται στείρα από τον ερευνητή. Όσον αφορά το δεύτερο πρόβλημα που ανέκυψε, αποδεχτήκαμε το γεγονός ότι μέσα στα πλαίσια μιας μεταπτυχιακής έρευνας, με μια ευρύτητα δεδομένων, δεν ήταν δυνατόν να γίνει διεισδυτική ανάλυση σε όλη την περιοχή. Επιλέξαμε όμως να φωτίσουμε, έστω και ελλειμματικά, κάποιες περιοχές, προκειμένου να έρθουν στην επιφάνεια περισσότερες πτυχές της ύπαρξης των σχολείων της Ι.Κ.Ι.

Η προσέγγιση της παρούσας εκπαιδευτικής έρευνας είναι ποιοτική που επιχειρείται μέσα από την ποιοτική ανάλυση κειμένου.

Ο Μάριος Α. Πουρκός και ο Μανόλης Δαφέρμος (2010) μελέτησαν εκτενώς τα επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες⁴. Διαπιστώνουν ορισμένα θεμελιώδη επιστημολογικά και μεθοδολογικά προβλήματα που αφορούν τις κοινωνικές επιστήμες τα οποία εντάσσονται σε πέντε κατηγορίες: το πρόβλημα της συνείδησης και της αναστοχαστικότητας, της ιστορικότητας, της «δομοποίησης», της υποκειμενικότητας και της πολυφωνίας. Ωστόσο, δεν υπάρχει μόνο ένας ορισμός της ποιοτικής έρευνας και αυτό μαρτυρά την πολυπλοκότητα οριοθέτησής της, ίσως και την ασάφεια του όρου, λόγω των πολλών και αντικρουόμενων προσεγγίσεων που έχουν υιοθετηθεί (ερμηνευτικές προσεγγίσεις, κοινωνικός κονστρουκτιβισμός, κ.α.).

Η ποιοτική έρευνα έχει τις ρίζες της στις εθνογραφικές κοινωνιολογικές και ανθρωπολογικές μελέτες που σκοπό είχαν την κατανόηση πολιτισμών «εξωτικών», διαφορετικών από τον ευρωπαϊκό κόσμο. Από τις αρχές λοιπόν του 20^{ου} αιώνα ως σήμερα, σημειώνονται επτά ιστορικές στιγμές στην εξέλιξη της ποιοτικής έρευνας: η παραδοσιακή περίοδος μέχρι το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, η νεωτεριστική περίοδος που φτάνει μέχρι τη δεκαετία του 70, η τρίτη περίοδος των ανάμεικτων ειδών από το 1970 ως το 1980, η τέταρτη περίοδος που χαρακτηρίζεται από την κρίση της αναπαράστασης και εκτείνεται ως το 1990, η πέμπτη περίοδος της τριπλής κρίσης της αναπαράστασης, της νομιμοποίησης και της πράξης στα μέσα της δεκαετίας του 90, η έκτη περίοδος είναι η περίοδος της μη πειραματικής έρευνας (1995-2000) και τέλος η έβδομη περίοδος της Νέας Εποχής.

Η ποιοτική μέθοδος έρευνας επιμένει στο νόημα και την παρατήρηση ενός κοινωνικού φαινομένου. Επικεντρώνεται στην ανάλυση των κοινωνικών διεργασιών, στη σημασία που οι άνθρωποι δίνουν στην πράξη, στην προσωπική κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας. Υπό αυτή την έννοια, η ποιοτική έρευνα ενδιαφέρεται περισσότερο για το περιεχόμενο της πληροφορίας που μελετάμε απ' ό,τι για τη συχνότητα εμφάνισής της. Στέκει στις μαρτυρίες των ατόμων και στην αντίληψή τους για την κατάσταση, με

⁴ Μ. Α. Πουρκός, Μ. Δαφέρμος (επιμ.) (2010) Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες: επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα, Αθήνα: Τόπος επιστημονικές εκδόσεις, σ. 28-38.

αποτέλεσμα να διαμορφώνεται μια ενδιαφέρουσα αναπαράσταση της πραγματικότητας, χωρίς φυσικά να διατεινόμαστε για γενίκευση των αποκτηθέντων αποτελεσμάτων.⁵

Σύμφωνα με τον Mucchieli⁶, η ποιοτική έρευνα είναι μια μορφή εμπειρικής έρευνας που στοχεύει στην εξέλιξη των θεωρητικών ή πρακτικών γνώσεων ενός ψυχολογικού κοινωνικού ή πολιτισμικού φαινομένου. Τα δέκα ουσιώδη χαρακτηριστικά των μεθόδων της ποιοτικής έρευνας είναι τα εξής⁷:

1. Η ποιοτική έρευνα είναι επαγωγική.
2. Τα υποκείμενα ή οι ομάδες δε μειώνονται σε απλές μεταβλητές, αλλά θεωρούνται ως ένα σύνολο.
3. Ο ποιοτικός ερευνητής είναι προσεχτικός στο αποτέλεσμα που παράγει σε σχέση με τα άτομα που μελετάει: η διάδραση δε δύναται να εξαλειφθεί και μάλιστα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν στην ερμηνεία των δεδομένων.
4. Ο ερευνητής της ποιοτικής έρευνας επιχειρεί να καταλάβει τα υποκείμενα κατά την έναρξη της διαδικασίας αναφοράς: η φαινομενολογική προοπτική είναι κεντρική. Επικεντρώνεται λοιπόν στην κοινωνική σημασία που αποδίδεται από τα υποκείμενα στον κόσμο που τους πλαισιώνει.
5. Ο ερευνητής δεν τονίζει τα προσωπικά του πιστεύω, τις προσωπικές του οπτικές και προδιαθέσεις: τίποτε δε θεωρείται δεδομένο, τίποτε δε λαμβάνεται *a priori* ως αληθές.
6. Για τον ερευνητή της ποιοτικής έρευνας όλες οι απόψεις είναι πολύτιμες.
7. Οι ποιοτικές μέθοδοι προκύπτουν από το ανθρωπιστικό ρεύμα που ενέχει το άνοιγμα στο « άλλο» και στην κοινωνία.
8. Οι ερευνητές επιμένουν στην ποιότητα της ισχύος της έρευνάς τους.
9. Όλα τα υποκείμενα είναι άξια μελέτης.
10. Η ποιοτική έρευνα απαιτεί, πέρα από χρήση τεχνικών, δεξιότητες: δεν είναι τυποποιημένη, όπως η ποσοτική προσέγγιση, υπάρχει ελαστικότητα. Ο ερευνητής είναι σαν ένας τεχνίτης που σμιλεύει τη μεθοδολογία του σε σχέση με το πεδίο έρευνάς του.

Στη βιβλιογραφία ενυπάρχουν ποικίλες απόπειρες ταξινόμησης και κατηγοριοποίησης της ποιοτικής έρευνας. Μία από τις πιο γνωστές ταξινομήσεις είναι αυτή της Renata Tesch (1990), η οποία διέκρινε 28 προσεγγίσεις σύμφωνα με την κύρια εστίαση του ενδιαφέροντος στους ακόλουθους τέσσερις βασικούς τύπους: προσεγγίσεις που το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στα χαρακτηριστικά της γλώσσας, στην ανακάλυψη των

⁵ www.meq.gouv.ca/dfga/disciplines/alphabetisation/autre_production/pdf/guideifpa2000.pdf

⁶ Mucchielle, Alex (διευθ), 1996, *Dictionnaire des méthodes qualitatives en sciences humaines et sociales*, Paris, Armand Colin, p.165.

⁷ Idem, p. 58

κανονικότητων, στην κατανόηση του νοήματος του κειμένου ή της δράσης και τέλος στον αναστοχασμό⁸.

Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί ένα αρκετά υποκειμενικό, μεθοδολογικό εργαλείο και για τη σωστή εφαρμογή της προτείνεται η τήρηση προϋποθέσεων σε σχέση με τη διατύπωση των κατηγοριών ανάλυσης. Οι κατηγορίες πρέπει να απορρέουν άμεσα από το στόχο της έρευνας και να είναι

εξαντλητικές, δηλαδή όλα τα σχετικά με τον κύριο στόχο της έρευνας θέματα που εμπεριέχονται στο υπό ανάλυση υλικό να μπορούν να ταξινομηθούν σε μια από τις κατηγορίες· ανεξάρτητες, δηλαδή η ένταξη του ευρήματος σε μια κατηγορία να μην επηρεάζει την ταξινόμηση των άλλων ευρημάτων αλληλοαποκλειόμενες, κά θε θέμα να μην μπορεί να καταταγεί σε περισσότερες από μια κατηγορίες⁹.

⁸ Tesch, R. (1990), *Qualitative Research: Analysis Types and Software Tools*. Bristol, PA: Falmer Press.

⁹ Μαραγκουδάκη Ε., (2005), *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων. Παιδικά αναγνώσματα στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα: Οδυσσέας, σ. 151.

2. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Σ' αυτό το κεφάλαιο προσπαθούμε να μεταφέρουμε τις απόψεις θεωρητικών σχετικές με την έννοια της ετερότητας όπως αυτή προσδιορίστηκε όχι σε επίπεδο ατομικών διαφορών αλλά σε επίπεδο συλλογικών ταυτοτήτων υπό την επίδραση των όρων έθνος, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμός με αποτέλεσμα την ταξινόμησή της σε εθνική, γλωσσική, θρησκευτική και πολιτισμική ετερότητα, επικεντρώνοντας τη μελέτη μας σε θεωρητικό επίπεδο στους μειονοτικούς πληθυσμούς και ιδιαίτερα στους διασπορικούς, καθώς στην αναγνώριση και στην προάσπισή τους από διεθνείς συμβάσεις. Επίσης μελετάμε τις στρατηγικές διαχείρισης της ετερογένειας μέσω των εκπαιδευτικών θεσμών ανάλογα με την πολιτική βούληση που αναπτύχθηκε για οριοθέτηση, ανάδειξη, προβολή και ενδυνάμωση της ταυτότητας της συλλογικότητας ή κοινωνικοποίηση, προσαρμογή και ένταξη της συλλογικότητας στο εθνικό κράτος. Από αυτή τη μελέτη δεν ήταν δυνατόν να παραλείψουμε, από τη θεωρητική προσέγγιση, τις έννοιες προκατάληψη και στερεότυπο, των οποίων ο ρόλος εμπλέκεται στη συνύπαρξη και στην αλληλεπίδραση διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων.

2.1 Έθνος – Εθνική ταυτότητα – Εθνικισμός

Η ετερότητα ως έννοια συναντάται σε διαφορετικά επίπεδα: στο ατομικό, στο κοινωνικό, στο εθνικό κ.λ.π. και ταξινομείται βάσει κριτηρίων. Η ετερότητα με την οποία θα ασχοληθούμε αφορά το κριτήριο του έθνους με μειονοτικό ή διασπορικό χαρακτήρα σε συνδυασμό με τις παιδευτικές πρακτικές που ασκήθηκαν για τη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας.

Η άποψη του ρομαντισμού για την ετερότητα, όπως αναφέρει ο Γκότοβος,

στηρίζεται στην αντίληψη ότι η ιστορία δημιουργεί τις διαφορές και επιβάλλει να σεβόμαστε ό,τι δημιουργήθηκε. Η ετερότητα την οποία θαυμάζει ο Herder¹⁰ είναι κυρίως η ετερότητα σε οικουμενικό επίπεδο, όχι η ετερότητα σε εθνικό επίπεδο¹¹.

Αν στο 18^ο αιώνα υφίστανται κράτη, στο 19^ο υφίστανται τα έθνη. Επίσης κατά τον 18^ο αιώνα, περίοδο του Διαφωτισμού, παρατηρείται μια έξαρση των ιδεωδών της οικουμενικότητας, οπότε κατά τον 19^ο αιώνα γίνεται ταυτόχρονα λόγος για μια υπερεθνική ιδέα ή διεθνιστική ή αλλιώς ονομαζόμενη ως οικουμενικότητα. Ας διαλευκάνουμε όμως την εννοιολογική σημασία αυτών των πολυσυζητημένων και πολυσήμαντων όρων.

Όπως αναφέρει ο Γκότοβος,

¹⁰ Ο Herder ανακίνησε το ζήτημα της εθνικής ταυτότητας των Γερμανών Εβραίων, προτρέποντάς τους να μη θεωρούν την ιστορία τους τελειωμένη ενώ ταυτόχρονα προτείνει την ενσωμάτωσή τους ως ξεχωριστού έθνους στο γερμανικό κράτος. Αυτή η αντι-αφομοιωτική πολιτική έκανε τον Herder πολύ ενδιαφέρουσα περίπτωση για την Hanna Arendt, μια πολέμιο της αφομοιωτικής τάσης ανάμεσα στους Εβραίους της Ευρώπης. Βλ. Young-Bruhl: Hanna Arendt, Leben, Werk und Zeit. S. Fischer Verlag: Frankfurt am Main, 2000:149, 180

¹¹ ΓΚΟΤΟΒΟΣ Α., Οικουμενικότητα, Ετερότητα και Ταυτότητα: Η ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Σ.17, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2001

το έθνος ως πολιτικός οργανισμός, με άλλα λόγια, δεν αποκλείει μια άλλη εκδοχή του έθνους ως «πολιτισμικής κοινότητας», μια μορφή μέσω της οποίας γίνεται αντιληπτό το έθνος όχι μόνο στην προ-νεωτερική εποχή, αλλά και κατά τη διάρκεια του 18^{ου}, 19^{ου}, ακόμη και 20ου αιώνα στην Ευρώπη, και ειδικότερα στη Γερμανία. Ιδιαίτερα σε επίπεδο υποκειμενικής συνείδησης, παρατηρούνται και σήμερα πρότυπα αντίληψης του έθνους που τα γνωρίζουμε από την αρχαιότητα.¹² Ο ίδιος ο Ρενάν, στον οποίο κυρίως στηρίζεται η άποψη ότι το κράτος δημιουργεί το σύγχρονο έθνος και ότι το νεωτερικό έθνος είναι μια εντελώς νέα πραγματικότητα¹³ και ότι «ένα έθνος υπάρχει, επειδή το θέλει¹⁴», υπενθυμίζοντας με κάποια υπερηφάνεια που αγγίζει στα όρια της έπαρσης ότι «η αρχή που διέπει τις εθνότητες είναι δική μας [γαλλική]¹⁵», όταν φτάνει στον συμβολικό πυρήνα του έθνους, θα χρησιμοποιήσει ένα ιστορικό παράδειγμα σχεδόν 2500 χρόνια πριν από τη Γαλλική Επανάσταση, τη σπαρτιατική κοινωνία, για να τον αποδώσει:

«Αγαπάει κανείς το έθνος του ανάλογα με τις θυσίες που έχει κάνει, με τα βάσανα που έχει υποφέρει. Ο σπαρτιατικός ύμνος «Είμαστε αυτό που υπήρξατε, θα είμαστε αυτό που είστε» αποτελεί, χάρη στη συντομία του, τη σύνοψη κάθε εθνικού ύμνου¹⁶»¹⁷.

Όσον αφορά την εθνική ταυτότητα στο ιστορικό πλαίσιο, όπως επισημαίνει ο Γκότοβος,

ορίζεται από τη σκοπιά του κληρονόμου, άλλοτε μέσω της βιολογικής οδού (κληρονομικότητα) και άλλοτε μέσω της πολιτισμικής οδού (παράδοση). Το σχολείο συμμετέχει ενεργά στη δημιουργία της εθνικής ταυτότητας μέσω της επιλογής συγκεκριμένων πολιτισμικών στοιχείων, της αναγόρευσής τους ως αποκλειστικών για τη συλλογική αυτοεικόνα και της χρησιμοποίησής τους για την κατασκευή του εθνικού ορίου. Ο Van den Berghe¹⁸ αναφέρει ότι δεν μπορεί να υπάρξει εθνική ταυτότητα χωρίς κάποια αντίληψη και συνείδηση διαφοράς ανάμεσα σε «αυτούς» και σε «εμάς». Η δημιουργία δε των συλλογικών αυτοεικόνων, που υποτίθεται ότι αντανακλούν υπαρκτές πολιτισμικές διαφορές, νομιμοποιούν την ενίσχυση κοινωνικών συνόρων¹⁹.

Ο όρος εθνοτική ταυτότητα, όπως επισημαίνει ο Γκότοβος²⁰,

¹² Π.χ. μέσω του κλασσικού ορισμού του Ηροδότου

¹³ Ρενάν, Ε., Τι είναι έθνος, Ροές, micro- MEGA, Αθήνα, 1998, σ.11

¹⁴ Ρενάν, ο.π., σ.25

¹⁵ Ρενάν, ο.π., σ.25

¹⁶ Ρενάν, ο.π., σ.49

¹⁷ Γκότοβος Α., Οικουμενικότητα, Ετερότητα και Ταυτότητα: η επαναδιαπραγμάτευση του νοήματος της παιδείας, σ.23

¹⁸ Van den Berghe, P.: Race and Racism. A Comparative Perspective, 2nd edition, New York, 1978, xvii

¹⁹ Γκότοβος Α., Εθνική ταυτότητα και Ευρωπαϊκός προσανατολισμός, σε: Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Εκπαιδευτήρια «Κωστέα-Γείτονα», Αθήνα, 1993, σ. 132-136

²⁰ Γκότοβος Α., Εθνική, εθνοτική και πολιτισμική ταυτότητα: διασπορές, διαφορές και πατρίδες, Σε: Επιστήμες Αγωγής, Θεματικό τεύχος 2007, Νεοελληνική Διασπορά. Όψεις της Ιστορίας της και της Εκπαίδευσής της, σ. 24-27

παραπέμπει (α) στο γεγονός ότι κάποιο άτομο ανήκει - με την έννοια της πεποιθήσεως και της συνδεδεμένης με αυτήν συμπεριφοράς - σε μια συλλογικότητα, (β) το γεγονός ότι αυτό αναγνωρίζεται, πέρα από το ίδιο το άτομο, και από τρίτους, όπως π.χ. από τα μέλη της οικείας ομάδας, αλλά και από τα μέλη της "ξένης" ομάδας, και (γ) στις ιδιότητες που - ανάλογα με την πηγή της πληροφορίας - αποδίδονται στο εν λόγω μέλος. Όταν τόσο το ανήκειν, όσο και οι συναφείς ιδιότητες παίρνουν την μορφή συλλογικών αναπαραστάσεων και προσδοκιών που προσδιορίζουν τις πεποιθήσεις και τη δράση των υποκειμένων, η εθνοτική ταυτότητα έρχεται εντονότερα στο προσκήνιο, παύει να είναι για το υποκείμενο δευτερεύουσα ή περιθωριακή πληροφορία. Κάτω από ποιες συνθήκες αναβαθμίζεται η εθνοτική ταυτότητα για την κοινωνική ζωή στην ιστορική εξέλιξη, είναι ζήτημα προς διερεύνηση. Βέβαιο είναι ότι η εθνοτική ταυτότητα δεν είχε πάντοτε δεσπόζουσα θέση ανάμεσα στις άλλες κοινωνικές ταυτότητες του υποκειμένου, δηλαδή τις ιδιότητες που προέκυπταν από τις διάφορες εντάξεις του, και ότι τα ιδεολογικά ρεύματα και οι σχετικές πολιτικές διεργασίες του ευρωπαϊκού διαφωτισμού και του ρομαντισμού - ιδιαίτερα η φυλετικά-καταγωγικά χρωματισμένη έννοια του "λαού" ως διαχρονικής οντότητας - έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αναβάθμισή της²¹. Η εμφάνιση στο ιστορικό προσκήνιο της πολιτικής πραγματικότητας "εθνικό κράτος" δημιουργεί νέες συνθήκες για τη λειτουργία και την κοινωνική σημασία της εθνοτικής ταυτότητας: ισχυροί ιδεολογικοί, οικονομικοί εκπαιδευτικοί και διοικητικοί μηχανισμοί (γραφειοκρατίες) συμμετέχουν πλέον συστηματικά και ενεργά στη διαμόρφωση ενός οικοδομήματος, του κρατικού έθνους, τόσο με την έννοια της επικράτειας και του πολίτη, όσο και με την έννοια του πολιτισμικού περιεχομένου της εθνικής κοινότητας - και σε πιο ακραίες εκδοχές: με την έννοια του βιολογικά καθορισμένου "εθνικού χαρακτήρα". Η εθνοτική ταυτότητα μετασημασιάζεται κάτω από τις νέες συνθήκες σε εθνική ταυτότητα, στην οποία μετέχουν όλοι οι πολίτες του κράτους, ανάλογα και με την αφομοιωτική δύναμη των κρατικών γραφειοκρατιών αλλά και με τις συγκυρίες που επιβάλλει το εξωτερικό περιβάλλον του έθνους και ο τρόπος συγκρότησής του²². Η εθνοτική ταυτότητα, ωστόσο, παραμένει στο προσκήνιο με δύο μορφές: (α) είτε ως μερική ταυτότητα τμημάτων του πληθυσμού (πολιτών) του εθνικού κράτους η οποία δεν εντάσσεται σε ένα περιφερειακό σύστημα ταυτοτήτων (π.χ. γεωγραφικοί, επαγγελματικοί, θρησκευτικοί προσδιορισμοί) και συμβιώνει με την εθνική ταυτότητα σε καθεστώς άλλοτε ειρήνης και άλλοτε αντιπαλότητας, ανάλογα με τις περιστάσεις, (β) είτε ως μερική ταυτότητα μεταναστευτικών πληθυσμών, οι οποίοι μετακινούνται από τις επικράτειες συγκεκριμένων εθνικών κρατών σε εκείνες άλλων. Η εθνοτική ταυτότητα δηλώνει τη σχέση ενός υποκειμένου με κάποια (εθνική) κοινότητα (εθνότητα) η οποία έχει συγκροτηθεί σε πολιτικό μόρφωμα, δηλαδή σε κράτος, με συγκεκριμένη γεωγραφική επικράτεια, δομές εξουσίας και μηχανισμούς διοίκησης. Η σχέση του υποκειμένου με το κράτος μπορεί ως προς το περιεχόμενο να πάρει πολλές τιμές:

²¹ Kimminich, O., 1994, σ. 185, Minderheiten, Volksgruppen, Ethnizität und Recht. Στο K. J. Bade (Hrsg.) Das Manifest der 60. Deutschland und die Einwanderung. Beck Verlag, München 1994

²² Έχει παρατηρηθεί π.χ. ότι δεν ορίζουν όλα τα εθνικά κράτη με ενιαίο τρόπο το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας και ότι κράτη για τα οποία η μετανάστευση ήταν συστατικό στοιχείο ορίζουν την εθνική ταυτότητα με διαφορετικό τρόπο από ό,τι οι "παλιές" χώρες. Βλ. M. Bommers, S. Castles, C. Wihtol de Wenden 1999:13.

μπορεί να είναι σχέση ταύτισης ή αποστασιοποίησης, σχέση ζηλωτική ή χλιαρή, φιλική ή εχθρική, ενεργή ή ανενεργή... Οι κοινότητες που συγκροτούν το εθνικό κράτος είναι θεσμικά αναγνωρισμένες και ως ένα βαθμό περιχαρακωμένες, ενώ η εκπαίδευση - τουλάχιστον ως προς την ιδεολογική της λειτουργία - κατά κανόνα συμπεριφέρεται ως αφηγηματικό πεδίο τόνωσης και εν γένει συντήρησης και αναπαραγωγής της διαχωριστικής γραμμής ανάμεσα στις συστατικές εθνότητες... Η διαδεδομένη - τουλάχιστον από την εποχή του διαφωτισμού και του ρομαντισμού - πεποίθηση ότι σε κάθε έθνος αντιστοιχεί και ένας ξεχωριστός πολιτισμός, έχει οδηγήσει στην παγίωση διδύμων εθνοτικής-πολιτισμικής ταυτότητας, δηλαδή στην αυτονόητη υπόθεση ότι κάθε εθνοτική ταυτότητα συνδυάζεται με την αντίστοιχη της πολιτισμική.

Το έθνος λοιπόν, είναι η οντότητα μιας συλλογικής ταυτότητας, που προσδιορίζεται από τα μοναδικά κληρονομικά πολιτισμικά της χαρακτηριστικά, που τη διαχωρίζουν σαφώς από τα άλλα έθνη και της προσδίδουν την εθνική ταυτότητα.

Όπως αναφέρει ο Λέκκας,

Η επιδίωξη αυτοτελούς πολιτικής υπόστασης ως το κύριο μέσο προστασίας του έθνους βασίζεται στην αναγνώριση της «προπολιτικής»²³ του ενότητος και ομοιογένειας, στην πεποίθηση δηλαδή ότι το έθνος υπάρχει χάρη στη μοναδική πολιτισμική του ταυτότητα, που είναι ασυμβίβαστη προς όλες τις άλλες²⁴ και πρέπει να διαφυλαχθεί και να καλλιεργηθεί²⁵. Το έθνος λοιπόν θεωρείται μοναδικό, κυρίως επειδή αποτελεί φορέα και εκφραστή ξεχωριστού πολιτισμού, επειδή δηλαδή διακρίνεται από άλλα έθνη²⁶ εξαιτίας της καταγωγής του, της πολιτισμικής κληρονομιάς του, της γλώσσας του, της θρησκείας του. Το πολιτισμικό περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας δεν αποτελεί απλώς και μόνον αποτέλεσμα της λογικής ανάλυσης του εθνικιστικού λόγου γενικά. Επιβεβαιώνεται εμπειρικά από τον καθολικό προσδιορισμό του εθνικού χαρακτήρα με πολιτισμικά κριτήρια από όλες τις εθνικιστικές ιδεολογίες. Αυτή η συναρμογή κουλτούρας και πολιτικής είναι το «στοιχείο-κλειδί» του εθνικισμού²⁷.

Ο εθνικιστικός λόγος λοιπόν καπηλεύεται και χρησιμοποιεί την «κουλτούρα» ή την πολιτισμική κληρονομιά που φέρει το έθνος, προκειμένου να εδραιωθεί πολιτικά. Εκτός από την εθνική κουλτούρα του έθνους, ο εθνικιστικός λόγος αξιοποιεί οποιοδήποτε «υλικό» έχει στη διάθεσή του που του «δίνει τροφή» για την ανάδειξη της διαφορετικότητάς του, προκειμένου να υποστηρίξει την ιδεολογία του. Τέτοιο «Υλικό, το οποίο προσφέρεται για τη δημιουργική επέμβαση του εθνικισμού και χάρη στην αξιοποίηση του οποίου προκύπτει η μοναδικότητα του έθνους, αποτελούν: προϋπάρχουσες μορφές συλλογικής αλληλεγγύης ή συλλογικής απόρριψης, πολιτισμικά στοιχεία παραδοσιακών

²³ Λέκκας Π., Η ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΠΕΝΤΕ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Ε.Μ.Ν.Ε.- ΜΝΗΜΩΝ, 1992 σ.90, Minogue K. R., Nationalism, Ν. Υόρκη, 1967, σ. 11, Gellner E., Nations and Nationalism, ο.π.7

²⁴ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.91, Snyder, L., The Meaning of Nationalism, New Brunswick, 1954, σ. 76

²⁵ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.91, Weber M., Structures of Power, σ.176

²⁶ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.91, Smith A.D., Theories of Nationalism, σ.198-199

²⁷ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.93, Smith A.D, The Ethnic Origins, σ.156

κοινοτήτων των οποίων την κληρονομιά διεκδικεί και ιδιοποιείται το υπό ανάδειξη έθνος, ιστορικά γεγονότα άλλων εποχών, ήθη, μύθοι, δοξασίες, ακόμη και μη πολιτισμικά στοιχεία, που εμμέσως υποδεικνύουν την ύπαρξη και τη βιωσιμότητα κάποιου ξεχωριστού πολιτισμού, όπως το μέγεθος του επίδοξου έθνους, η συγκέντρωσή του σε συγκεκριμένη περιοχή, η ιστορία αυτής της περιοχής, η πολιτισμική και γεωπολιτική της σπουδαιότητα κ.ο.κ. Όλα αυτά αποτελούν, τον «ουτοπικό πυρήνα της αλήθειας²⁸» στον οποίο η εθνικιστική ιδεολογία ανάγει την ύπαρξη και τη σημασία του έθνους²⁹».

Όμως, όπως επισημαίνει ο Λέκκας, «Η επικράτηση της έννοιας του έθνους στις διάφορες εκδοχές της σαφώς δεν αναιρεί το γεγονός ότι πρόκειται για πραγματικότητα που έχει δημιουργηθεί και συντηρείται από συγκεκριμένη ιδεολογία με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται: επιλογή, απόρριψη, έμφαση, ακόμη και εφεύρεση ή κατασκευή³⁰». Όπως αναφέρει ο Hertz, « ακόμη και οι ψευδαισθήσεις είναι νοητικές πραγματικότητες, που μπορούν κατά μέγα μέρος να συμβάλλουν στην παραγωγή εθνικής αλληλεγγύης, εθνικών ανταγωνισμών και εθνικών φιλοδοξιών³¹».

Σε θεωρητικό επίπεδο, όπως επισημαίνει η Αβδελά, κεντρικό ζήτημα είναι κατά πόσο το έθνος παράγεται από τον εθνικισμό- «ο εθνικισμός», γράφει ο Έρνεστ Γκέλνερ, «δεν είναι η αφύπνιση των εθνών, αλλά τα επινοεί εκεί όπου δεν υπήρχαν» (Gellner 1964)- ή αντίθετα τα έθνη της νεότερης εποχής κωδικοποιούν σε νέα συμφραζόμενα παλαιά στοιχεία κοινών εθνοτικών ταυτοτήτων (Smith 1986). Ο Μπένεντικτ Άντερσον υποστηρίζει ότι η εμφάνιση του εθνικισμού ακολουθεί την κατάλυση της παραδοσιακής οργάνωσης των κοινωνιών, όπου η θρησκεία είχε το βασικό συνεκτικό ρόλο, και συνδέεται με την εμφάνιση των τοπικών γλωσσών που εξαπλώνονται χάρη στη διάδοση του εντύπου (Anderson 1991). Κατά τον Έρνεστ Γκέλνερ, από την άλλη, καθοριστικός παράγοντας σε αυτή τη διαδικασία ήταν η ανάδειξη της βιομηχανικής κοινωνίας και η πολιτισμική ομοιογένεια που δημιούργησε, καθώς η κοινωνική κινητικότητα των μελών της έγινε βασικός όρος για την αναπαραγωγή της και στηρίχτηκε στη διάδοση της εγγραμματοσύνης (Gellner 1992). Το έθνος λοιπόν στις σύγχρονες προσεγγίσεις γίνεται αντιληπτό όχι σαν φυσική και σταθερή οντότητα, αλλά ως ιστορικό φαινόμενο, προϊόν της εθνικιστικής επιταγής. Στόχος των εθνικιστικών κινημάτων ιστορικά ήταν να εξασφαλίσουν την πολιτική χειραφέτηση του έθνους³²». Η κοινή καταγωγή, η κοινή γλώσσα, η κοινή θρησκεία, οι κοινές παραδόσεις, η κοινή ιστορία, οι προϋπάρχουσες μορφές συλλογικής αλληλεγγύης ή συλλογικής απόρριψης κλήθηκαν από τον εθνικιστικό λόγο για να εδραιώσουν το έθνος. Τα δύο πιο σημαντικά πολιτισμικά κριτήρια που χρησιμοποιούνται από τον εθνικισμό για τον προσδιορισμό της εθνικής ταυτότητας είναι η γλώσσα και η θρησκεία.

²⁸ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 101, Lele J., "The two faces of Nationalism, Λονδίνο, 1980, σ.204

²⁹ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 101

³⁰ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 105, Hertz, Nationality in History..σ.178

³¹ Hertz, Nationality in History...σ. 42

³² Φραγκουδάκη Α., Δραγώνα Θ., «Τι είναι η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση, Αλεξάνδρεια, 1997, σ.32-33

2.1.1 Η γλώσσα και η θρησκεία ως κριτήρια συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας

Η εθνική ταυτότητα δημιουργείται με την επίκληση κοινών πολιτισμικών στοιχείων, αλλά και μέσα από τη διαφοροποίησή τους από τις άλλες εθνικές ταυτότητες. Συνεπώς, η εθνική ταυτότητα δεν είναι δυνατόν να νοηθεί χωρίς τη διαφορετικότητα ή μάλλον, υφίσταται, λόγω των διαφορετικών εθνικών ταυτοτήτων. Η θέση αυτή διατυπώθηκε από τον ανθρωπολόγο Jean-François Gossiaux, εκπροσωπώντας το περιοδικό «Επιθεώρηση της γαλλικής εθνολογίας» στο συνέδριο που διοργανώθηκε από την Εταιρεία Διάδοσης των Επιστημονικών Περιοδικών DIF POP τον Ιούνιο του 1997, με θέμα «την εθνική ταυτότητα»:

Από ανθρωπολογική άποψη, η ταυτότητα είναι μια σχέση, και όχι ένα ατομικό χαρακτηριστικό, όπως την αντιλαμβάνεται η κοινή γλώσσα. Έτσι, το ζήτημα της ταυτότητας δεν είναι «ποιος είμαι εγώ» αλλά, «ποιος είμαι εγώ σε σχέση με τους άλλους, ποιοι είναι οι άλλοι σε σχέση με μένα. Η έννοια της ταυτότητας δεν μπορεί να διαχωριστεί από την έννοια της διαφορετικότητας»³³.

Το κυριότερο πολιτισμικό στοιχείο που προσδιορίζει την εθνική ταυτότητα είναι η κοινή γλώσσα, μέσω της οποίας υπάρχει η πληροφόρηση και η μετάδοση όλων των κοινών πολιτισμικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν ένα έθνος, όπως η θρησκεία, οι μύθοι, οι θρύλοι, η ιστορία, τα ήθη, τα έθιμα, οι παραδόσεις κ.λ.π. και επομένως, μέσω της οποίας επιβεβαιώνεται η εθνική συνέχεια μέσα στο χρόνο. Η γλώσσα, λοιπόν, λειτουργεί ως εργαλείο συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας, καθώς αποτελεί φορέα του πολιτισμικού κεφαλαίου του έθνους, που το διαχωρίζει από τα υπόλοιπα έθνη. Όπως είχε τονίσει και ο γερμανός εθνικιστής Φ. Σλαϊερμάχερ «η κάθε γλώσσα αποτελεί και ξεχωριστό τρόπο σκέψης»³⁴.

Το γεγονός ότι το γλωσσικό κριτήριο επέχει θέση υπεροχής στον προσδιορισμό της εθνικής ταυτότητας, σε αρκετές περιπτώσεις έχει αποδειχθεί ιστορικά ότι δεν καθίσταται κυρίαρχο ούτε και απαραίτητο, διότι, όπως αναφέρει ο Λέκκας,

εθνικιστικές ιδεολογίες, ιδίως αυτές που δεν αναπτύχθηκαν στην εθνική εστία, αλλά στη διασπορά, όπως η εβραϊκή, διατυπώθηκαν και διαδόθηκαν σε πληθώρα γλωσσικών ιδιωμάτων, τόσων, όσες ήταν και οι χώρες προέλευσης των διασπαρμένων φορέων και αποδεκτών των εθνικιστικών ιδεών»³⁵.

Επίσης, αν δεν ληφθούν υπόψη οι ανάγκες της μεταβατικής κοινωνίας, η επιβολή της γλώσσας από την εθνικιστική ιδεολογία ως συνδετικού κρίκου, μπορεί να δημιουργήσει επικοινωνιακά προβλήματα στο κοινωνικό σώμα, που υποχρεούται να την ενσωματώσει στην καθημερινότητά του.

Η αναγόρευση λοιπόν της εθνικής γλώσσας σε κύριο κώδικα επικοινωνίας και συνεκτικό ιστό του έθνους, δεν μπορεί να γίνει κατανοητή δίχως αναφορά στις

³³ Ruano-Borbalan, J.-C. (coord), 1998 : *L'identité, l'individu, le groupe, la société*, Paris, Sciences Humaines, p. 2. (μτφ. Της συγ. από το πρωτότυπο)

³⁴ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 141, Kamenka E., *Political Nationalism: The Evolution of the Idea*, Λονδίνο, 1976

³⁵ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 144

*ανάγκες της μεταβατικής κοινωνίας. Αυτό σημαίνει πως η προβολή του γλωσσικού κριτηρίου εξαρτάται από το πώς η ίδια η εθνικιστική ιδεολογία ορίζει και αποτιμά τις ανάγκες του έθνους. Έτσι εξηγούνται γλωσσικές επεμβάσεις που προκαλούν καταρχήν έκπληξη με τα επικοινωνιακά προβλήματα που μάλλον δημιουργούν παρά διευθετούν, όπως η αναβίωση της νεκρής προγονικής γλώσσας, *Iwrih* στο Ισραήλ, τη στιγμή που η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του εθνικού σώματος ομιλούσε την *Yiddish*³⁶.*

Συμπεραίνουμε λοιπόν πως η χρήση του γλωσσικού κριτηρίου ως προσδιοριστικό γνώρισμα μιας εθνικής ταυτότητας δεν είναι απόλυτο και εξαρτάται από τις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες, που ποικίλουν για τη διαμόρφωση του εθνικισμού.

Άλλο σημαντικό πολιτισμικό κριτήριο για τον προσδιορισμό της εθνικής ταυτότητας είναι η θρησκεία, που για άλλες εθνικιστικές ιδεολογίες αποτελεί το μοναδικό κριτήριο συνεκτικού δεσμού της συλλογικής ταυτότητας, όπως η περίπτωση του εβραϊκού εθνικισμού, για άλλες κατασκευάστηκε η ταύτιση της εθνικής και της θρησκευτικής ταυτότητας, όπως οι περιπτώσεις των χριστιανικών εθνικισμών των Βαλκανίων, ή και ακόμη η υπέρβασή της, όπως στις περιπτώσεις των δυτικοευρωπαϊκών εθνικισμών. Άρα, σε ορισμένες περιπτώσεις ο εθνικισμός αποτελεί προέκταση της θρησκείας και σε άλλες εθνικιστικές ιδεολογίες χρησιμοποιούν το θρησκευτικό στοιχείο ή την αποθεοποίηση των συλλογικών ταυτοτήτων, για τους δικούς τους πολιτικούς λόγους.

Όπως επισημαίνει ο Λέκκας,

*η θρησκεία αλλάζει, πολιτικοποιείται, ως προς τις χρήσεις και τη λειτουργικότητά της, αφού συντελεί στον προσδιορισμό όχι πλέον μιας απλής κοινότητας ομοδόξων, αλλά μιας καινούργιας πολιτισμικής και πολιτικής οντότητας, του έθνους*³⁷.

Από τη στιγμή όμως που η θρησκεία πολιτικοποιείται, υπολείπεται του μεταφυσικού της χαρακτήρα, αλλοιώνονται τα λειτουργικά της χαρακτηριστικά. Οπότε, το άτομο, όπως τονίζει ο Λέκκας,

*ακόμη κι όταν αυτοπροσδιορίζεται εθνικά από τη θρησκευτική του πίστη, αποτελεί πλέον γνήσιο κοινωνικό υποκείμενο: προσπαθεί να διαμορφώσει το ίδιο την τύχη του, σύμφωνα με τις επιταγές της θεότητας. Διατηρεί τη συνείδηση ότι η θεϊκή εξουσία δεν είναι εγκόσμια και ότι η διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας είναι πρωτίστως έργο του ανθρώπου*³⁸.

Υπάρχει βέβαια και το ενδεχόμενο η θρησκεία να συναρτάται με τη γλώσσα, αυτό συναντάται όταν η «εθνική γλώσσα» έχει ιστορικά εκφράσει τα βασικά άρθρα της «εθνικής θρησκείας»³⁹.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι το γλωσσικό και το θρησκευτικό κριτήριο είναι εμφανώς διακριτά γνωρίσματα ενός έθνους. Όμως τα κριτήρια του προσδιορισμού της εθνικής

³⁶ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 153

³⁷ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 159

³⁸ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 165

³⁹ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 167

ταυτότητας σχετίζονται με την κατά περίπτωση πολιτική χροιά και χρήση του εθνικιστικού λόγου, με το μεταβατικό στάδιο της συλλογικής ταυτότητας. Εν ολίγοις η εθνική ταυτότητα «χτίζεται» ουτοπικά και κατά περίπτωση.

Δίαυλος συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας είναι η εκπαίδευση, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η εθνική συνοχή. Ο Λέκκας επισημαίνει ότι

χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της εκπαίδευσης στο εθνικό κράτος. Στο βαθμό που οι εκπαιδευτικοί θεσμοί είναι αφενός πρωταρχικής σημασίας στη διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου και αφετέρου στενά συνυφασμένοι με τον τύπο της πολιτικής εξουσίας, η ενιαία και κεντρικά ελεγχόμενη λειτουργία τους στο εθνικό κράτος αποβλέπει στην κατασκευή της εθνικής ταυτότητας και στην καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης με την ομογενοποίηση των μελών του εθνοκρατικού σώματος, πέρα από τις εσωτερικές διακρίσεις (θρησκευτικές) που ενδέχεται να το διέπουν⁴⁰.

2.1.2 Η επιρροή του γαλλικού διαφωτισμού στη διαμόρφωση των προαναφερθέντων όρων και της οικουμενικότητας

Θα ανατρέξουμε σε εκπροσώπους του γαλλικού Διαφωτισμού, για να δούμε τις απόψεις τους για αυτούς τους όρους. Ο Todorov⁴¹ αναφέρει για τον Montesquieu ότι στο έργο του *L' esprit des Lois* ερμήνευσε το έθνος ως πολιτισμική ενότητα. Στο έργο του *Pensées* αναφέρει τις απόψεις του περί θρησκείας, γλώσσας και πολιτικών θεσμών, ως στοιχεία της λογικής ενός έθνους. «Ο Θεός είναι σαν αυτόν το μονάρχη που έχει υπό την εξουσία του περισσότερα έθνη: όλα τα έθνη του αποδίδουν το φόρο και καθένα του μιλάει τη γλώσσα του». Πιο συγκεκριμένα η άποψή του για τη θρησκεία είναι: Ο Θεός είναι ένας και οικουμενικός, οι θρησκείες είναι πολλαπλές. Κι' όμως δεν υπάρχει αντιφατικότητα: κάθε θρησκεία είναι ένας διαφορετικός δρόμος που οδηγεί στο ίδιο σημείο.

Οι γλώσσες είναι πολλαπλές, άρα γι' αυτόν που γνωρίζει περισσότερες από μία, το ίδιο νόημα μπορεί να αποκαλυφθεί μέσω κάθε μιας. Υποθέτουμε πως συναντάμε την ίδια σχέση: «ο πολιτισμός είναι σα μια γλώσσα που επιτρέπει να εισχωρήσουμε στην οικουμένη». Ένας πολιτισμός δεν είναι ούτε καλύτερος ούτε χειρότερος από έναν άλλο. «Οι ποικίλοι χαρακτήρες των εθνών αναμείχθηκαν από αρετές και μειονεκτήματα, από καλά και κακά στοιχεία». Πρέπει όμως να έχει ένα προσόν: «χωρίς γλώσσα δεν υπάρχει πρόσβαση στην ουσία⁴²».

Ο Voltaire έχει αντίθετη άποψη, καθόσον ισχυρίζεται ότι αγάπη για την πατρίδα και αγάπη για την ανθρωπότητα είναι ασύμβατες μεταξύ τους, όπως συγκεκριμένα αναφέρει στο *Dictionnaire Philosophique* (σ.185, 186),

Είναι θλιβερό το γεγονός ότι για να είσαι καλός πατριώτης, είσαι εχθρός των υπόλοιπων ανθρώπων.. Αυτή είναι η ανθρωπινή συνθήκη: το να εύχεσαι για το μεγαλείο της χώρας σου είναι σαν να εύχεσαι για το κακό των γειτόνων σου».

⁴⁰ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.118

⁴¹ Todorov Tzvetan, *Nous et les autres, La reflection francaise sur la diversite humaine, Essais, Seuil, 1989, p. 238,239, 244-252, μτφ. Αποσπασμάτων από τη συγγραφέα*

⁴² Todorov Tzvetan, 1989, p. 238,239, μτφ. Αποσπασμάτων από τη συγγραφέα

«Εκείνος που δε θα ήθελε να υπάρξει ποτέ η πατρίδα του ούτε πιο μεγάλη, ούτε πιο μικρή, ούτε πιο πλούσια, ούτε πιο φτωχή, θα ήταν ο πολίτης της οικουμένης»⁴³,

οπότε σ' αυτό το απόσπασμα αντιλαμβανόμαστε ότι ο Voltaire προβάλλει την αρετή του πολίτη της οικουμένης.

Όσον αφορά το Rousseau, διατυπώνει την αντίφαση των όρων «πολίτης» και «άνθρωπος», υποδηλώνοντας με το δεύτερο όρο το ανθρώπινο ον ως κάτοικο του κόσμου και ως άτομο. Οι οδοί, που ακολουθούν ο πολίτης και ο άνθρωπος δε συμπίπτουν. «Δεν αρχίζουμε να γινόμαστε άνθρωποι παρά μόνο αφού έχουμε ήδη γίνει πολίτες»(Contrat social, premiere version, I, 2, p.287). Γεννιόμαστε σε μια χώρα, γινόμαστε κάτοικοι του κόσμου με την προσπάθεια της θέλησης, με την εξύψωση πάνω από τον εαυτό μας. Η αληθινή ηθική, η αληθινή δικαιοσύνη, η αληθινή αρετή προϋποθέτουν την οικουμενικότητα, άρα την ισότητα των δικαιωμάτων. Κι' όμως, για να μπορέσεις να επωφεληθείς των δικαιωμάτων, πρέπει να ανήκεις σ' ένα κράτος και να είσαι λοιπόν πολίτης.

Οι εκφράσεις «δικαιώματα του ανθρώπου» και «πολίτης του κόσμου» περικλείουν μια εσωτερική αντιπαράθεση: για να μπορέσεις να απολαμβάνεις τα δικαιώματα, πρέπει να είσαι όχι άνθρωπος αλλά πολίτης. Αλλά μόνο τα Κράτη έχουν πολίτες, όχι ο κόσμος. Το να διεκδικείς δικαιώματα, σημαίνει ότι είσαι πολίτης. Κι' όμως η καλύτερη αρχή της δικαιοσύνης είναι αυτή της οικουμενικότητας. Ο Rousseau θεωρεί τη μάχη μεταξύ των δύο εννοιών άλυτη και αναπόφευκτη.

2.1.3 Η επίδραση της γαλλικής επανάστασης στη διαμόρφωση της οικουμενικότητας

Ο Ρενάν, το 1882 στη Σορβόννη, περηφανευόμενος για την αρχή οργάνωσης του γαλλικού έθνους συγκριτικά με αυτή της οθωμανικής αυτοκρατορίας, είπε

Η τουρκική πολιτική της διάκρισης των εθνοτήτων σύμφωνα με τη θρησκεία τους είχε πολύ πιο σοβαρές συνέπειες: προκάλεσε την καταστροφή της Ανατολής. Πάρτε μια πόλη σαν τη Θεσσαλονίκη ή τη Σμύρνη, θα βρείτε πέντε ή έξι κοινότητες που κάθε μία έχει τις δικές της αναμνήσεις, χωρίς τίποτε το κοινό μεταξύ τους. Όμως η ουσία ενός έθνους είναι να έχουν όλα τα άτομα πολλά κοινά σημεία, κι επίσης να έχουν όλοι ξεχάσει μερικά πράγματα⁴⁴.

Όπως μας αναφέρει η Αβδελά, η κυρίαρχη αντίληψη για το έθνος και την εθνική ταυτότητα, με βάση την οποία οι πολιτικές εξουσίες στην Ευρώπη οργανώνουν το παιδαγωγικό ρόλο του σχολείου, είναι

η αντίληψη που κληρονόμησε ο ρομαντισμός του 19^{ου} αιώνα, σύμφωνα με την οποία το έθνος αποτελεί οικουμενική, «φυσική» οντότητα, ανεξάρτητη από το χρόνο και το

⁴³ Todorov Tzvetan, 1989, idem, p. 245, μτφ. Από τη συγγραφέα

⁴⁴ Ρενάν Ε., Τι είναι έθνος, ΡΟΕΣ/microMEGA: Αθήνα, 1998, σ. 33 κ.ε., σε Γκότοβος Α., ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ: η επαναδιαπραγμάτευση του νοήματος της παιδείας, σ.19

*χώρο, και η εθνική ταυτότητα αυτονόητη και αναλλοίωτη αποτύπωση κοινωνικής ομοψυχίας και συνοχής*⁴⁵.

Σύμφωνα με τον Todorov⁴⁶, η Γαλλική Επανάσταση του 1789 ήθελε να ικανοποιήσει ταυτόχρονα τον άνθρωπο και τον πολίτη. Αρνείται να φανταστεί μια διαμάχη μεταξύ των δύο. Η πρώτη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων, που συντάχθηκε τον Αύγουστο του 1789, η ονομαζόμενη «του Ανθρώπου και του Πολίτη», αποτελεί ήδη ένα παράδοξο σύμφωνα με το πνεύμα διακρίσεων του Rousseau. Τα 17 άρθρα της Διακήρυξης δε διαβλέπουν καθόλου πιθανή τη σύγκρουση των δικαιωμάτων του ενός και του άλλου. Το άρθρο 3 αναφέρει ότι η αρχή κάθε κυριαρχίας βρίσκεται ουσιαστικά μέσα στο Έθνος. Το ίδιο το Σύνταγμα, που χρονολογείται από το Σεπτέμβριο του 1791, συμπεριλαμβάνει έναν Τίτλο VI, που αναφέρεται στις «Σχέσεις του γαλλικού Έθνους με τα ξένα Έθνη». Τουλάχιστον σ' αυτό το σημείο τέθηκε το θέμα της σύγκρουσης και το διαχειρίστηκε στην κατεύθυνση μιας προτίμησης προς τις ανθρώπινες αρχές. *«Το γαλλικό Έθνος αρνείται να εμπλακεί σε κανένα πόλεμο με σκοπό την κατάκτηση και δε θα χρησιμοποιήσει ποτέ τις δυνάμεις του ενάντια στην ελευθερία κανενός λαού*⁴⁷».

Η γαλλική Επανάσταση γίνεται η παραδειγματική ενσάρκωση της οδού της οικουμένης. Η απελευθέρωση των Γάλλων δείχνει το δρόμο στο υπόλοιπο της ανθρωπότητας. Τα διατάγματα και το γαλλικό Σύνταγμα θα χρησιμεύσουν ως μοντέλο σε όλες τις άλλες χώρες. Οι Γάλλοι μπορούν να είναι πατριώτες με καλή συνείδηση, διότι δουλεύοντας για τη Γαλλία, υπερασπίζονται τα συμφέροντα, όχι μόνο μιας χώρας, αλλά ολόκληρης της οικουμένης. Το άρθρο 118 του Συντάγματος του Ιουνίου του 1793 αναφέρει ότι *«ο γαλλικός λαός είναι ο φίλος και ο φυσικός σύνδεσμος των ελεύθερων λαών»*, πράγμα που μας παραπέμπει σ' αυτό που είπε ο Robespierre, ότι οι καταπιεστές λαοί είναι εχθροί της. Κάποιες διακηρύξεις επαναστατών ερμηνεύουν τις οικουμενικές αρχές με παρεμβατικό τρόπο. Ένα διάταγμα, που υιοθετήθηκε από τη Συνέλευση της 19 Νοεμβρίου 1792, παρέχει αδερφοσύνη και βοήθεια σε όλους τους λαούς που θα ήθελαν να επανακτήσουν την ελευθερία τους, ανοίγοντας έτσι το δρόμο στις μελλοντικές «εξαγωγές» της Επανάστασης. Όσον αφορά την εξαγωγή Επανάσταση, μετατρέπεται σε δικτατορική υπό του Cloots, ο οποίος εν ονόματι των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, θα θελήσει να πολεμήσει τους υπόλοιπους λαούς μέχρι την τελική νίκη των ιδεών της Επανάστασης. Ο Cloots τελικά κατηγορήθηκε από τον Robespierre ότι προτιμά την προσφώνηση «πολίτης του Κόσμου» από αυτήν του «γάλλου πολίτη».

Παρά την κοινή τους προσκόλληση στις οικουμενικές ιδέες, και παρά τη διαφωνία τους για την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσουν, συμφωνούσαν στην προτίμησή τους για τους γάλλους σε βάρος των άλλων λαών. Εν ολίγοις «τα δικαιώματα του Ανθρώπου» μπορεί να χρησιμεύσουν, σε μερικές περιπτώσεις ως αφορμή και ως όπλα πολέμου. Να που ο άνθρωπος και ο πολίτης, οι ανθρωπιστές και οι πατριώτες βρέθηκαν από τις δύο πλευρές του οδοφράγματος, όπως το είχε προφητεύσει ο Rousseau. Ο Charles Maurras, θεωρητικός του γαλλικού εθνικισμού, στο έργο του «Mes idees politiques», ορίζει την πατρίδα ως εξής:

⁴⁵ Φραγκουδάκη Α.- Δραγώνα Θ., ο.π. σ. 31

⁴⁶ Todorov T., idem, p. 254-260, περίληψη και μετάφραση της συγγραφέως

⁴⁷ Todorov T., 1989, idem, p. 255, μτφ από τη συγγραφέα

Μια πατρίδα είναι ένα συνδικάτο οικογενειών, συγκροτημένη από την ιστορία και τη γεωγραφία, η αρχή της αποκλείει την αρχή της ελευθερίας των ατόμων, της ισότητάς τους⁴⁸», υπονοώντας τις ανθρώπινες αρχές, και «...η πατρίδα είναι στις μέρες μας η πιο πλήρης και συνεχής εκδήλωση της ανθρωπότητας... μπορούμε και πρέπει να πούμε ότι η εθνική ιδέα αναπαριστά το ανθρώπινο είδος, η γαλλική εθνικότητα έχοντας εξάλλου ιδιαίτερους τίτλους να το αντιπροσωπεύσει⁴⁹.

Ο Jules Michelet, όπως αναφέρει ο Todorov⁵⁰, είναι ο διάδοχος του επαναστατικού και του ανθρώπινου ιδεώδους: καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του δε σταματά να διακηρύσσει τις αρχές της δικαιοσύνης, της ισότητας, της ελευθερίας και της οικουμενικότητας. Ταυτόχρονα είναι υποστηρικτής της εθνικής ιδέας. Στο έργο του «*Le peuple*» απευθυνόμενος στους ανθρωπιστές-κοσμοπολίτες, γράφει: «*Το όριο των εθνοτήτων, που πιστεύετε ότι έχει σθηστεί, μένει σχεδόν ολόκληρο*», «*Αντί να σβήσουν οι εθνότητες, τις βλέπω καθημερινά να χαρακτηρίζονται ηθικά, και, από ανθρώπινες συλλογικότητες που ήταν, να γίνονται πρόσωπα*», και «*Το φως μου... που δε θα με διαψεύσει, είναι η Γαλλία. Το γαλλικό αίσθημα, η αφοσίωση του πολίτη στην πατρίδα, είναι το μέτρο μου για να κρίνω αυτούς τους ανθρώπους και τις τάξεις*». Οι βαθιές του δηλαδή αξίες είναι εθνικές και όχι οικουμενικές. Σε τι συνίσταται αυτή η ταυτότητα της Γαλλίας και της οικουμένης, ο Jules Michelet αναφέρει ότι από την Επανάσταση η Γαλλία κατασκεύασε την ταυτότητά της με τις αρχές της ελευθερίας, της ισότητας και της αδερφοσύνης, δηλαδή εκεί βρίσκονται οι οικουμενικές της αξίες. Αυτή η ταυτότητα «*κάνει την ιστορία της Γαλλίας οικουμενική*», αποτελεί ταυτόχρονα «*την ιδανική οικουμενική ηθική*». Είναι η χώρα «*που ανέμειξε το συμφέρον της και τη μοίρα της με αυτά της ανθρωπότητας*».

Η Dominique Schnapper⁵¹, διευθύντρια σπουδών της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, εκλαμβάνει το σχολείο, που οργανώνεται και ελέγχεται από το κράτος, ως το θεσμό του έθνους. Εξάλλου μετά τη Γαλλική Επανάσταση, οι δάσκαλοι μετονομάστηκαν σε «*instituteurs*», δηλαδή θεσμοθέτες, εγκαθιδρυτές του έθνους. Μέσω του σχολείου δίνουμε αφενός μεν στους πολίτες τα μέσα να συμμετέχουν πραγματικά στη δημόσια ζωή και αφετέρου εξασφαλίζουμε τον πολιτικό δημοκρατικό χαρακτήρα... «*Όλοι αυτοί που είχαν τη φιλοδοξία της εφεύρεσης του έθνους, ορκίστηκαν μια αληθινή λατρεία στο σχολείο⁵²*». Οι δημοκρατικοί των ετών 1880 στη Γαλλία για να εγκαθιδρύσουν τη Δημοκρατία, επένδυσαν στο εκπαιδευτικό σύστημα. «*Το σχολείο του Jules Ferry ήταν ένα πολιτικό όργανο στην υπηρεσία της κατασκευής του έθνους*».

Ο Durkheim, επέμενε στην πρωταρχική σημασία που πρέπει να δίνει το σχολείο στη δημιουργία της ηθικής της χώρας... Από τη δημιουργία του, το Κράτος του Ισραήλ, το οποίο ιδρύθηκε σύμφωνα με το μοντέλο ενός ευρωπαϊκού έθνους, αλλά που δε μπορούσε να καταργήσει τη θρησκευτική διάσταση από το πολιτικό του σχέδιο, γνώρισε σκληρές συγκρούσεις. Διαπραγματεύτηκε ένα συμβιβασμό το 1951 και το 1953, σύμφωνα με τον

⁴⁸ Todorov Tzvetan, 1989, idem, p. 259, μτφ από τη συγγραφέα

⁴⁹ Todorov Tzvetan, 1989, idem, p. 259, μτφ από τη συγγραφέα

⁵⁰ Todorov T., 1989, idem, p. 284-285, μτφ από τη συγγραφέα

⁵¹ Schnapper Dominique, *La communaute des citoyens*, folio essais, Gallimard, 1994, p. 188-191, 222, περίληψη και μτφ από τη συγγραφέα

⁵² Schnapper Dominique, 1994, ο.π., σ. 189, μτφ από τη συγγραφέα

οποίο δημιουργήθηκαν τρία σχολικά δίκτυα: τα σχολεία του Κράτους, τα θρησκευτικά σχολεία του Κράτους και τα υπερ-ορθόδοξα σχολεία, αυτόνομα, αλλά επιχορηγούμενα από τους δημόσιους πόρους... Στη διδασκαλία της ιστορίας ανατέθηκε το καθήκον της δημιουργίας του αισθήματος του «ανήκειν» σε μια ιστορική κοινότητα, το έθνος. Οι ιστορικοί επεξεργάστηκαν, από πραγματικά γεγονότα, την ένδοξη γέννηση των μεγάλων δυτικών δημοκρατιών, την τραγική γέννηση του Κράτους του Ισραήλ.

Την εποχή των εθνών και των εθνικισμών του τέλους του 19^{ου} αιώνα, ο μύθος των γεγονότων του παρελθόντος, επιστημονικά κατασκευασμένων, είχε αναλάβει το χρέος της επιβεβαίωσης της συλλογικής ταυτότητας και της ενθάρρυνσης των συγχρόνων, ως κληρονόμων της ένδοξης ιστορίας, στην κληρονομική προέκταση του παρελθόντος και στη συνέχιση της κοινής πράξης. Σε όλα τα ευρωπαϊκά έθνη, η εθνική ιστορία προσανατόλιζε στην κατασκευή και στο θρίαμβο του έθνους, επέβαλε την άποψη της αποκλειστικότητας του έθνους όσον αφορά τη νομιμότητα της ύπαρξης των ατόμων, σε βάρος κάθε άλλης μορφής ταυτότητας ή ιδιότητας του «ανήκειν».

Το έθνος απαντά σε αυτή την ανάγκη του «ανήκειν» σε μια ομάδα, που σύμφωνα με τον Herder, είναι μία από τις στοιχειώδεις ανάγκες του ανθρώπου. Το έθνος, πολιτική μορφή της δημοκρατίας, δημιούργησε κατ' αυτόν τον τρόπο ένα νέο τύπο ανθρώπου, μια μοναδική σχέση ανάμεσα στο άτομο και τη συλλογικότητα. Αλλά και οι άλλες ταυτότητες, οι υπερ-εθνικές, δεν καταργήθηκαν ποτέ από τη φιλοδοξία του ορθολογισμού της σύγχρονης δημοκρατίας. Η ιδέα του έθνους μπορούσε να εδραιωθεί στη μοναδική ορθολογική και οικουμενική φιλοδοξία της ιδιότητας του πολίτη, δε θα μπορούσε να αποφύγει την επίκληση σε συναισθήματα συνδεδεμένα με την ιστορική και πολιτισμική μοναδικότητα κάθε εθνικής ενότητας.

2.2 Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες, η επαφή και η αλληλεπίδραση με την ετερότητα, ανέκαθεν συναντούσε «εμπόδια», που επαφίονταν στην ήδη κατασκευασμένη γνώση που, υποτίθεται, έχουμε για τον «άλλο», δηλαδή τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, τα οποία συνοδεύονται από αρνητικό περιεχόμενο. Η τάση του ανθρώπου να δημιουργεί στερεότυπα και προκαταλήψεις βρίσκεται στη βάση της μη ανεκτικότητας της ετερότητας. Δεδομένου ότι πολλά από τα κοινωνικά στερεότυπα λειτουργούν ως δομές «αντικειμενικοποιημένης» γνώσης στη συλλογική και κοινωνική ζωή, ως ένας τρόπος για να διακρίνουμε τον «άλλο» από το «εμείς», συμβάλλουν έτσι στη διεκδίκησή μας για μια μοναδική ταυτότητα.

Η Da Carlo⁵³ θεωρεί αναγκαίο πριν «ξεσκεπάσει» ή «αποκαλύψει» την έννοια του στερεότυπου, να αποσαφηνιστεί η διαφορά του με την προκατάληψη. Πρέπει επίσης να κατανοηθούν οι λειτουργίες του τόσο σε επίπεδο γνωστικό, στην αντίληψη και στην κατανόηση της πραγματικότητας, όσο και σε ψυχολογικό. Στην κατασκευή της κοινωνικής ταυτότητας ενός ατόμου, το στερεότυπο δεν είναι προϊόν τυχαίο, αντιθέτως, έχει μια ιστορία.

⁵³ Da Carlo, M., (1997) : «Stéréotype et identité», in : Stereotypes et alentours, *Etudes de Linguistique Appliquée*, n° 107, juillet-septembre, Didier Erudition, Paris, p. 281, μτφ από τη συγγραφέα

Τοποθετώντας τις προκαταλήψεις αρχικά μέσα στο ίδιο το άτομο, και όχι στην κοινωνία, οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν από τους κοινωνικούς ψυχολόγους εισήγαγαν την προκατάληψη ως ατομική παθολογία.

Από ετυμολογικής απόψεως, η λέξη προκατάληψη, απλώς καταδεικνύει μια κρίση που προηγείται της εμπειρίας. Δεδομένου ότι η απαίτηση μιας εμπειρικής επαλήθευσης στο πλαίσιο των ανθρωπιστικών επιστημών και κάθε εκτίμηση που προκύπτει απουσία αντικειμενικών δεδομένων θεωρείται λανθασμένη, σύντομα στην αρχική έννοια προστέθηκε η ιδέα ότι η προκατάληψη αποτελεί εμπόδιο για τη γνώση της αλήθειας⁵⁴.

Είναι σίγουρο ότι αναφερόμαστε σε κοινωνικές ομάδες με προκατάληψη με σκοπό την υποτίμησή τους. Αγνωστούμε τις πραγματικές θετικές ή αρνητικές πτυχές τους και αρκούμαστε στο να υποβαθμίσουμε τον «Άλλο».

Ο όρος «στερεότυπο», από την άλλη, γεννήθηκε στο χώρο της τυπογραφίας, στα τέλη του 18^{ου} αιώνα προκειμένου να επισημάνει την αναπαραγωγή εκτυπωμένων εικόνων μέσω σταθερής μορφής. Ένας δημοσιογράφος, ο Walter Lippman, εισήγαγε τη λέξη στις κοινωνικές επιστήμες το 1922 για να υποστηρίξει ότι η γνώση της εξωτερικής πραγματικότητας δεν πραγματοποιείται άμεσα, αλλά μέσω νοητικών αναπαραστάσεων. Ο όρος προέρχεται από δύο ελληνικές λέξεις «στέρεος»: σταθερός, ανθεκτικός και «τύπος»: αποτύπωμα, υπόδειγμα. Η έννοια χρησιμοποιήθηκε αργότερα και σε άλλες ειδικότητες:

...Ένα στερεότυπο δεν είναι ουδέτερο. Δεν πρόκειται απλά για ένα τρόπο υποκατάστασης της τάξης μες την ευδοκίμουσα και θορυβώδη σύγχυση της πραγματικότητας. Δεν είναι απλά ένα σύντομο μονοπάτι. Είναι όλα αυτά μαζί και κάτι περισσότερο. Είναι η εγγύηση του αυτοσεβασμού μας, είναι η προβολή στον κόσμο της δικής μας λογικής και της αξίας μας, της κοινωνικής κατάστασής μας και των δικαιωμάτων μας. Τα στερεότυπα είναι λοιπόν έντονα φορτισμένα με συναισθήματα. Είναι το φρούριο της παράδοσής μας και, στο καταφύγιο των τειχών του, μπορούμε να συνεχίσουμε να αισθανόμαστε ασφαλείς στην κοινωνική θέση που κατέχουμε⁵⁵.

Τα στερεότυπα, σύμφωνα με το Sumner, είναι η ψυχολογική διαδικασία μέσω της οποίας αποδίδονται χαρακτηρισμοί σε *out- groups*, για να δικαιολογηθεί η κοινωνική απόσταση μεταξύ των ανθρώπων. Δεδομένου ότι τα μέλη ενός *out- group* αποτελούν αντικείμενο αρνητικής αντιμετώπισης, οι χαρακτηρισμοί που χρησιμοποιούνται είναι συνήθως αρνητικοί, για να δικαιολογηθεί και να αποδειχθεί η αρνητική στάση ως προς αυτό. Μερικές φορές μάλιστα, υπάρχει ακόμη και εφεύρεση αρνητικών χαρακτηριστικών, σαν το *out- group* να άξιζε αυτή την εχθρότητα.

Η κοινωνική διάσταση της έννοιας ελάχιστα αποδυναμώθηκε και τα στερεότυπα έχουν γίνει μια ατομικιστική κατασκευή. Η γνωστική ανάλυση των στερεοτύπων κυριαρχεί στην κοινωνική ψυχολογία μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60. Ωστόσο, οι πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν μια αλλαγή στην κατανόηση των στερεοτύπων από την κοινωνική ψυχολογία.

⁵⁴ Da Carlo, M., *idem.*, σ. 281, μτφ από τη συγγραφέα

⁵⁵ Lippmann, W., (1922): *Public Opinion*, London, Heinemann, p. 102-103, μετάφραση από τη συγγραφέα

Αυτή η αλλαγή έγκειται στην επαναφορά της ιδέας ότι τα στερεότυπα εκπληρώνουν κοινωνικές λειτουργίες. Πλέον η εστίαση γίνεται στο συναισθηματικό κομμάτι, και συνδέεται με τη γνωστική αναπαράσταση μιας κοινωνικής ομάδας, η δε βάση των στερεοτύπων στηρίζεται στην κοινωνική ταυτότητα και τις θεωρίες της αυτοκατηγοριοποίησης⁵⁶.

Σύμφωνα με την κοινωνική ψυχολογία, η ταξινόμηση και η κατηγοριοποίηση αποτελούν γνωστικές διεργασίες φυσικές και ίδιες της ανθρώπινης δραστηριότητας. Δεν ικανοποιούν παρά την ανάγκη απλοποίησης της πραγματικότητας, δεδομένου του όγκου πληροφοριών προς ταξινόμηση.

Η Da Carlo επισημαίνει ότι

Αυτές οι κατηγορίες θα έπρεπε να είναι καταρχήν ευέλικτες και μετακλητές, εφόσον είναι λειτουργικές στις γνωστικές και πραγματιστικές ανάγκες και προέρχονται από ένα περιβάλλον σε κάποιο σημείο της εξέλιξής του. Ωστόσο, όταν τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία θεωρούνται όχι μόνο ως αντιπροσωπευτικά, αλλά συστατικά της κατηγορίας αυτής, γινόμαστε μάρτυρες της δημιουργίας του στερεοτύπου⁵⁷.

Ο Γκότοβος επισημαίνει ότι

όταν η αντίληψη του υποκειμένου για τον άλλον δεν είναι απλά μια ατομική υπόθεση, αλλά αντανακλά μια κοινωνική πεποίθηση των μελών μιας μεγάλης ομάδας, τότε πια μιλάμε για συλλογικές εικόνες του «άλλου» ή για συναίνεση ως προς το τι συγκροτεί τον «άλλο», δηλαδή για εθνικά στερεότυπα. Τα εθνικά στερεότυπα, ως γενικεύσεις, είναι υπεραπλουστευμένες κατασκευές που λειτουργούν ως προσδοκίες και ως προγνώσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά αλλά και τις συμπεριφορές του «άλλου»⁵⁸.

Η διαδικασία της στερεοτυπικής σύλληψης είναι ένα οικουμενικό φαινόμενο, που εκδηλώνεται ιδιαίτερα προς άγνωστα και πολιτισμικά διαφορετικά έθνη. Η θεωρία του εθνοκεντρισμού υποστηρίζει επιπλέον ότι τα στερεότυπα αποτελούν μια αμοιβαία διαδικασία που συμβαίνει ανάμεσα σε δύο ομάδες, που κάποια στιγμή ήρθαν σε επαφή και γνωρίζονται μεταξύ τους. Τα στερεότυπα λοιπόν αντικατοπτρίζουν διαφορές πραγματικές, προφανείς και παραδεκτές σε διαφορετικά επίπεδα της συμπεριφοράς, ενώ οι διαφορές αυτές περιγράφονται κατά τρόπο θετικό για τα μέλη του *in-group*, και το αντίστροφο για αυτά του *out-group*.

Για τη Da Carlo το στερεότυπο αποτελεί μια εικόνα της διαφορετικότητας και συστατικό στοιχείο της ταυτότητας του καθενός. Το άτομο μαθαίνει να γνωρίζει τον εαυτό του και να

⁵⁶ Augoustinos, M., Walker, I., (1995): *Social Cognition: An Integrated Introduction*, London, Sage Publications, μτφρ από τη συγγραφέα

⁵⁷ Da Carlo, M., (1997): *idem*, p. 282, μτφρ από τη συγγραφέα

⁵⁷ Da Carlo, M., (1997): *idem*, p. 284. (μετφρ της συγγραφέως από το πρωτότυπο)

⁵⁸ Γκότοβος Α., Εθνική Ταυτότητα και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός, σε: Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Εκπαιδευτήρια «Κωστέα-Γείτονα», Εισηγήσεις, Ευρωπαϊκό Συνέδριο, Αθήνα, 1993, σ. 128

οικοδομεί την εικόνα του σε σχέση με την εικόνα της δικής του ομάδας, των άλλων ομάδων, και των σχέσεων μεταξύ των ομάδων.

*Αυτό που είμαστε δεν εξαρτάται μόνο από το πώς βλέπουμε τους εαυτούς μας, αλλά και από την εικόνα που οι άλλοι έχουν για εμάς, από τη σχέση μας μαζί τους και τι αναπαριστούν για μας. [...] Εάν επιθυμούμε να διεκδικήσουμε την ιδιαιτερότητά μας, θα βασιστούμε μόνο στη διαφορά, στο διαχωρισμό και ενίοτε στην υποτίμηση του άλλου. [...] Η επαφή με την πολυμορφία, πράγματι, υπήρξε πάντα πηγή φόβου και άγχους. [...] Για να ξερκίσουμε το φόβο, καμία μέθοδος δεν είναι πιο αποτελεσματική από τη μείωση του άλλου σε μια εικόνα αμετάβλητη, ακόμη καλύτερα, εάν αυτή είναι αρνητική, εύκολη στο χειρισμό και τον έλεγχο· εξ ου, η ακαμψία και η μη ευελιξία του στερεοτύπου*⁵⁹.

Ο Γκότοβος επιπλέον διευκρινίζει ότι «απομυθοποίηση των στερεότυπων δεν μπορεί να γίνει, αν (α) οι μαθητές δεν αποκτήσουν πληροφόρηση για τα υπαρκτά πολιτισμικά στοιχεία..., (β) δεν ασκηθούν στην κριτική σκέψη, (γ) δεν επικοινωνήσουν και δεν αλληλεπιδράσουν...⁶⁰».

2.3 Πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμική αγωγή

Προκειμένου τα εθνικά κράτη να διαχειριστούν την ετερότητα, έχουν εφαρμόσει διάφορες πολιτικές μέσω των εκπαιδευτικών θεσμών έως και σήμερα.

Όπως επισημαίνει ο Γκότοβος,

Στην Ευρώπη του μεσοπολέμου, αλλά και αρκετές δεκαετίες νωρίτερα⁶¹, εντοπίζει κανείς ενιαίες στρατηγικές για τη διαχείριση της ετερότητας που αφορά γηγενείς - και λιγότερο μεταναστευτικούς - μειονοτικούς πληθυσμούς, παρότι στη δεύτερη κατηγορία έχουμε περιπτώσεις αφομοιωτικών πρακτικών... Σε γενικές γραμμές οι πολιτικές διαχείρισης της μειονοτικού τύπου ετερότητας ακολουθούσαν το εκκρεμές των σχέσεων ανάμεσα σε ανταγωνιζόμενους ή ιεραρχικά εξαρτημένους εθνικισμούς: τους εθνικισμούς των μητέρων-πατρίδων και τους συμπληρωματικούς μειονοτικούς εθνικισμούς της διασποράς⁶²»⁶³.

Στις επόμενες δεκαετίες υιοθετήθηκαν στρατηγικές πολιτικής και εκπαιδευτικής διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας που στόχευαν στην ενίσχυση και διαίωνηση της διαφοράς από τη μια, εν ονόματι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με την παραχώρηση των προνομίων της θετικής διάκρισης και από την άλλη στρατηγικές

⁵⁹ Da Carlo, M., (1997): *idem*, p. 284. (μετφρ της συγγραφέως από το πρωτότυπο)

⁶⁰ Γκότοβος Α., Εθνική Ταυτότητα και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός, σε: Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Εκπαιδευτήρια «Κωστέα-Γείτονα», Εισηγήσεις, Ευρωπαϊκό Συνέδριο, Αθήνα, 1993, σ. 137

⁶¹ Tomiak et al., 1991

⁶² Mitter, 1991

⁶³ Γκότοβος Α. Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και εκπαιδευτικά προτάγματα, σ.1-2

της σταδιακής υποχώρησης της εθνοτικής ετερογένειας μέσω της ενθάρρυνσης μιας κοινωνικοποίησης εντός των εκπαιδευτικών θεσμών, η οποία έχει στο επίκεντρό της την έννοια του πολίτη, έτσι όμως προσδιορισμένη ώστε να είναι συμβατή με την υπό διαμόρφωση έννοια του οικουμενικού πολίτη⁶⁴.

Πριν όμως προχωρήσουμε στην επεξήγηση των όρων πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα, κρίνουμε απαραίτητο να οριστεί η έννοια του πολιτισμού ως στοιχείο που προσδιορίζει τη συλλογική ταυτότητα. Σύμφωνα με το Γκότοβο,

στον πολιτισμό περιλαμβάνονται όλα τα μη-βιολογικά προϊόντα του ανθρώπου, υλικά και συμβολικά⁶⁵, δημιουργήματα μιας κοινότητας / κοινωνίας μέσα στην ιστορία, οι εξαιρετικές επιδόσεις της που συγκροτούν κατά κάποιον τρόπο το πολιτισμικό υπερ-εγώ της κοινότητας⁶⁶.

Επειδή η παρούσα διερεύνηση των Ισραηλιτικών σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων γίνεται υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής προσέγγισης, οφείλουμε να εξετάσουμε τον όρο διαπολιτισμική αγωγή. Σύμφωνα με το Γκότοβο,

όταν στην αγωγή εμπλέκονται περισσότερες από μία ζωτικής σημασίας συλλογικές ταυτότητες, όπως η εθνική, η εθνοτική, η θρησκευτική και η γλωσσική, τότε μιλάμε για διαπολιτισμική αγωγή. Όταν δε η κοινωνική δράση, οι δραστηριότητες εκείνων που άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται στην αγωγή, γίνει αντικείμενο επιστημονικής διερεύνησης, τότε μιλάμε για διαπολιτισμική παιδαγωγική. Ο όρος διαπολιτισμική παραπέμπει στο γεγονός της φορτισμένης με ετερότητα (ρεαλιστική ή φαντασιακή) παιδαγωγικής συνάντησης. Η πρόθεση «δια» παραπέμπει στην κινητικότητα ανάμεσα στα διάφορα μπλοκ ετερότητας, στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στους φορείς διαφορετικών ταυτοτήτων και την πολιτισμική όσμωση που αυτή δυνάμει επιτρέπει. Όταν η αγωγή ασκείται σε περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από ετερότητα, είναι επιθυμητή η αμοιβαία ανίχνευση μετεχόντων, η τοποθέτηση του υποκειμένου στο ρόλο του «άλλου»⁶⁷.

Ο Δαμανάκης στο διαχωρισμό των εννοιών πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα αναφέρει ότι η πρώτη έννοια είναι «το δεδομένο και η διαπολιτισμικότητα το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα, αλλά δεν απορρέει αυτόματα απ' αυτή⁶⁸». Στη συνέχεια, ο ίδιος αναφέρει ότι

Η απλή διατήρηση των πολιτισμών των μειονοτήτων δεν ισοδυναμεί με τη διαπολιτισμική ιδέα. Η διαπολιτισμική θεωρία έχει ως αξιώματα την ισοτιμία όλων των πολιτισμών και προσπαθεί να συμβάλλει στην ισότιμη αντιμετώπιση όλων των

⁶⁴ Γκότοβος Α., Από την κοινωνικο-οικονομική στην εθνο-πολιτισμική ετερότητα: Προβλήματα θεωρίας και μεθόδου της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, σε: Στο Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος Ι, τ. 39, (2004), σελ. 38

⁶⁵ G. Weiss: A scientific concept of culture. In: American Anthropologist, 75.2, 1377 – 1413.

⁶⁶ ΓΚΟΤΟΒΟΣ Α., Οικουμενικότητα, Ετερότητα και Ταυτότητα: Η ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Σ.23, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2001

⁶⁷ Γκότοβος Α., Εκπαίδευση και ετερότητα, Μεταίχμιο, 2002, σ.1-3

⁶⁸ Δαμανάκης Μ., Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα, Gutenberg, 2005, σ. 39

πολιτισμών που εκπροσωπούνται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, την ισοτιμία των διαφορετικών μορφωτικών κεφαλαίων και την παροχή ίσων ευκαιριών. Δεν απευθύνεται μόνο στα μέλη των μειονοτήτων, αλλά σε όλα τα μέλη της πολυπολιτισμικής κοινωνίας⁶⁹.

Οι λύσεις της συνύπαρξης κοινοτήτων μέσω του πολυπολιτισμικού πλουραλισμού σε ένα πολυπολιτισμικό καθεστώς μοιάζουν ανέφικτες ακόμη και φαντασιακά. Παράδειγμα κατάρριψης αυτών των λύσεων αποτέλεσε το μοντέλο της οθωμανικής αυτοκρατορίας, που

με την υποτιθέμενη «ανοχή»⁷⁰ απέναντι στους επί μέρους πολιτισμούς των κοινοτήτων που τη συγκροτούσαν, είχε ενιαία διοίκηση, θεσμούς, κυρίαρχη θρησκεία, επίσημη γλώσσα, στρατιωτικό οργανισμό⁷¹.

Οι διαπολιτισμικές λύσεις, όπως ισχυρίζεται ο Γκότοβος,

εστιάζουν περισσότερο στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στους εμπλεκόμενους πολιτισμούς, περιλαμβάνοντας και τις συνειδήσεις των μελών της κοινωνίας υποδοχής. Μια κατηγορία διαπολιτισμικών λύσεων είναι ενδιαφέρουσες από παιδαγωγικής πλευράς, επειδή υπό προϋποθέσεις μπορούν να συμβάλουν σε μια μεταβολή του τρόπου αυτο-αντίληψης του σχολείου, σε μια απελευθέρωση από τα ιδεολογικά δεσμά μιας ομφαλοσκοπικής και αυτιστικής σχεδόν στάσης απέναντι στο συλλογικό «εμείς». Μπορούν ταυτόχρονα να συμβάλουν στην ομαλότερη απορρόφηση της ετερότητας, με το να επιτρέπουν στους «άλλους» να βιώσουν την κοινωνική και πολιτισμική τους ένταξη ως οικουμενική διαδικασία και όχι ως πολιτισμική ήττα⁷².

Οι σημερινές λύσεις διαχείρισης της ετερότητας, όπως ισχυρίζεται ο Γκότοβος, προσανατολίζονται

τόσο σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷³, όσο και σε κλασικές μεταναστευτικές κοινωνίες⁷⁴, ύστερα από μια περίοδο δοκιμών και αναζητήσεων προς τις ενταξιακές λύσεις, δηλαδή προς εκείνες τις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που δίνουν έμφαση στην ενιαιότητα του περιεχομένου και των διαδικασιών μάθησης, στην εμπέδωση του ρεπουμπλικανικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης και γενικά στα εφόδια που χρειάζεται κάθε μελλοντικός πολίτης προκειμένου να μπορεί να συμμετέχει ενεργά στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου στον οποίο θα ζήσει. Η διαφορά – υπαρκτή ή φαντασιακή – δεν είναι πλέον αντικείμενο πολεμικής, απόκρουσης ή φόβου, ούτε όμως και αντικείμενο λατρείας ή κρατικής προστασίας. Το κλειδί για την

⁶⁹ Δαμανάκης Μ., Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα, Gutenberg, 2005, σ. 39-40

⁷⁰ J.J. Tomiak et al Schooling, Educational Policy and Ethnic Identity, Vol. I. New York University Press: Dartmouth 1991, 343-345

⁷¹ ΓΚΟΤΟΒΟΣ Α., Οικουμενικότητα, Ετερότητα και Ταυτότητα: Η ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Σ.23, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2001

⁷² Γκότοβος Α., ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ: η επαναδιαπραγμάτευση του νοήματος της παιδείας, σ.23, Ιωάννινα, 2001

⁷³ de Heer 2004, Michalowski 2004

⁷⁴ Bommers et al. 1999:35

ένταξη των μαθητών με μειοψηφικό προφίλ δεν βρίσκεται στην ίδια τη διαφορετικότητα και στην διοικητική της αναγνώριση, αλλά στην ομαλή κίνηση του μαθητή προς τους κώδικες της κοινωνίας στην οποία ζει και θα ζήσει. Η κίνηση αυτή προϋποθέτει μια σταδιακή απεξάρτηση από σχέσεις και κώδικες που παραπέμπουν στο προηγούμενο πολιτισμικό καθεστώς και μια σύνδεση με τους ενεργούς κώδικες της νέας κοινωνίας. Η ποιότητα αυτής της σύνδεσης θα καθορίσει μαζί με άλλα πράγματα, όπως πάντοτε στην εκπαίδευση, και το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής ένταξης⁷⁵». ⁷⁶

2.3.1 Η πολυπολιτισμικότητα των σχολείων των Ιωαννίνων

Σ' αυτό το σημείο, το πρώτο δικό μας ζητούμενο είναι καταρχήν η ανάδειξη της εκπαιδευτικής ετερότητας του μαθητικού δυναμικού των σχολείων των Ιωαννίνων, στις αρχές του 20ου αιώνα.

Προκειμένου να αποτυπωθεί η ετερότητα στη φοίτηση των μαθητών των ελληνικών σχολείων των Ιωαννίνων στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, δημιουργήσαμε κριτήρια, σύμφωνα με το Δαμανάκη, ο οποίος μας πληροφορεί ότι «Ο Raveau (1987) κατατάσσει στο συγχρονικό επίπεδο επτά δείκτες, σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να αυτοπροσδιοριστεί μία εθνοτική ομάδα και συγκεκριμένα τους ακόλουθους: βιογενετικό, γεωγραφικό, γλωσσικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό, οικονομικό και πολιτικό⁷⁷».

Σύμφωνα λοιπόν με τους παραπάνω δείκτες, προσπαθήσαμε αρχικά να δημιουργήσουμε ένα αρχείο ετερότητας από τα μαθητολόγια του Α' Ελισσαβετείου Παρθεναγωγείου, το οποίο επισυνάπτεται στο παράρτημα, προκειμένου να διαπιστώσουμε την πολυπολιτισμικότητα του μαθητικού δυναμικού. Σ' αυτό το αρχείο προκύπτει η φοίτηση μαθητριών οθωμανίδων, ισραηλιτισσών, βορειοηπειρωτισσών, και προερχομένων από τη Μικρά Ασία, την Κωνσταντινούπολη και τον Πόντο.

Το μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού δυναμικού του Α' Ελισσαβετείου Παρθεναγωγείου, εξυπακούεται ότι ήταν ελληνίδες, απλά δε το καταγράψαμε, διότι ο στόχος μας ήταν η ανάδειξη της πολιτισμικής ετερότητας. Η ετερότητα καταγράφηκε με πλήρη στοιχεία, όπως ακριβώς εμφανίζεται η κάθε καταγραφή στο μαθητολόγιο, με αριθμό μητρώου, ονοματεπώνυμο, όνομα και επάγγελμα πατρός, τόπος προέλευσης, θρήσκευμα, τάξη,

⁷⁵ Παραδείγματα συγκρούσεων ανάμεσα σε μειονοτικές κοινότητες και εθνικά κράτη ή υποκατάστατά τους υπάρχουν πολλές στην πρόσφατη ιστορία και ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή (Marrus 1999). Μάλιστα σε σχέση με τις συγκρούσεις αυτές έχει αρχίσει να διαμορφώνεται μια αναθεωρητική σχολή ιστορικής αφήγησης η οποία, όπως ήταν αναμενόμενο, έφτασε και στην Ελλάδα με σχετική καθυστέρηση. Σε ορισμένες, μάλιστα, χαρακτηριστικές περιπτώσεις (ενδεικτική είναι η περίπτωση του βιβλίου του Γ. Μαργαρίτη: *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες. Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων στην Ελλάδα*. Αθήνα 2005, εκδ. Βιβλιόραμα) οι ερμηνείες που δίνονται για τις εθνοτικές αυτές συγκρούσεις όχι απλώς δεν πλησιάζουν καν το status της επιστημονικής γνώσης, αλλά παραμένουν εκ προδιαγραφής στο επίπεδο των – ερεθιστικών, με την αρνητική έννοια - υποθέσεων μετανεωτερικής κοπής, στα πλαίσια της μετακένωσης στην ελληνική ακαδημαϊκή και εκπαιδευτική κοινότητα της τρέχουσας πολιτικής ορθότητας ενός διακριτού πολιτικο-ιδεολογικού χώρου.

⁷⁶ Γκότοβος Α. Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και εκπαιδευτικά προτάγματα, σ.21

⁷⁷ Δαμανάκης, Μ., (2005) σ.33

ηλικία και σχολείο προέλευσης κατά τα σχολικά έτη 1914 –1923 αναλυτικά και μέχρι το 1933 αριθμητικά.

Στόχος μας ήταν η λήψη ενός δείγματος της πολυπολιτισμικότητας, γι' αυτό για τα έτη 1923-1933 έγινε αριθμητική καταγραφή και όχι πλήρης. Αυτό που εμφανίζουμε στον αριθμητικό πίνακα που ακολουθεί είναι: ανά σχολικό έτος, το σύνολο των εγγεγραμμένων μαθητριών σε σχέση με την καταγεγραμμένη ετερότητα, όσον αφορά την εθνοτική, τη θρησκευτική, και την πολιτισμική προέλευση. Επαναλαμβάνουμε ότι ο πίνακας είναι ενδεικτικός για την πολυπολιτισμικότητα του μαθητικού δυναμικού ενός σχολείου της πόλης των Ιωαννίνων, το διάστημα που εξετάζουμε.

Πίνακας 1: Μαθητολογία Α' Ελισσαβετίου Παρθεναγωγείου

Σχολικό έτος	Σύνολο εγγραφών	Φοίτηση Ισραηλιτισσών	Φοίτηση Οθωμανίδων	Φοίτηση Βορειοηπειρωτισσών	Φοίτηση μαθητριών προερχόμενων από Μ. Ασία και Πόντο
1914-1915	297	3			
1915-1916	295	6	1		
1916-1917	297	9	3		
1917-1918	268	7	-		
1918-1919	266	20	-		Κων/πολη 2
1919-1920	277	18	-	3	Κων/πολη 2+1
1920-1921	283	12	-	18	Κων/πολη 2+1+1
1921-1922	286	9	-	27	
1922-1923	393	14	11	23	107
1923-1924	340				
1924-1925	330				
1925-1926	408	5	3		
1926-1927	400	7	8		
1927-1928	378	8	5		
1928-1929	324	2	1		
1929-1930	290	-	1		
1930-1931	318	-	3		
1931-1932	315	3	2		

Επίσης, την ίδια χρονική περίοδο, διαπιστώνουμε τη λειτουργία ιταλικού σχολείου και ρουμανικών σχολείων τόσο στην πόλη των Ιωαννίνων, όσο και στην περιφέρεια, που δρούσαν για λογαριασμό της Ιταλικής και Ρουμανικής επιρροής αντίστοιχα.

Όσον αφορά την Ιταλική επιρροή, εντοπίστηκε το 1925, η λειτουργία ενός ιταλικού σχολείου, στο χώρο της ιταλικής εκκλησίας, από δύο καθολικούς ιερείς, εφέδρους αξιωματικούς, που δίδασκαν την ιταλική γλώσσα σε 40 μαθητές, φτωχούς και ιδιαίτερα Ισραηλίτες, με αμοιβή 10-15 δρχ. μηνιαίως, συμπεριλαμβανομένων στο ποσό αυτό και όλων των διδακτικών ειδών⁷⁸. Όπως, όμως, πληροφορηθήκαμε από το Γενικό δελτίο πληροφοριών μηνός Ιανουαρίου 1926⁷⁹ της 8^{ης} Μεραρχίας Ηπείρου, «από την εν λόγω προπαγάνδα ουδεμία αξία λόγου ενέργεια παρατηρήθηκε και οι δύο ιερείς δεν έφεραν

⁷⁸ ΙΔΑΥΕ, Β1925 1925/Β/39, VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ- ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ - ΓΡΑΦΕΙΟ Π ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Α. ΜΑΡΚΟΥ

⁷⁹ ΓΑΚ Αθηνών, Φ865, Πολιτικό Γραφείο Πρωθυπουργού, Αριθ. Πρωτ. 85/1926, 8^η Μεραρχία Ηπείρου, συντάκτης Χρήστος Στεφανίδης

κανένα αποτέλεσμα άξιο προσοχής». Στο ίδιο έντυπο όμως πληροφορούμαστε για τη Ρουμανική επιρροή, στην οποία συντελεί ο ρουμάνος πρόξενος των Ιωαννίνων με προσηλυτισμό μαθητών στα ρουμανικά σχολεία. Το 1925, στην περιφέρεια Μετσόβου υπάρχουν τα εξής σχολεία: στην Κρανιά, με 40 μαθητές, στην Αβδέλλα 35-40, στη Βωβούσα με 35-40 μαθητές. Επίσης και ένα στα Ιωάννινα, όπου δεν αναφέρεται ο αριθμός μαθητών. Η Μεραρχία σε συνεννόηση με τις πολιτικές αρχές του τόπου λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για την εξουδετέρωσή της.

Το σχολικό έτος 1929-30 εντοπίστηκαν σχολεία, που λειτουργούσαν στην περιφέρεια Ιωαννίνων για λογαριασμό της Ρουμανικής επιρροής: ένα τριτάξιο Γυμνάσιο και τρία δημοτικά, εκ των οποίων το ένα στα Ιωάννινα και τα άλλα δύο στη Βωβούσα και στο Δίστρατο. Στον κατωτέρω πίνακα που εντοπίστηκε στον φάκελο Α1930, Α/21/ΙΙΙ α ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ ΣΧΟΛΕΙΑ του ΙΔΑΥΕ, καταγράφονται ο τύπος του σχολείου, ο συνολικός αριθμός ρουμανιζόντων, το είδος του σχολείου, ο αριθμός του διδακτικού προσωπικού και ο αριθμός μαθητών.

Πίνακας 2: Στοιχεία για τα Ρουμανικά σχολεία Περιφέρειας Ιωαννίνων (1929 – 1930)

Α/Α	ΟΝΟΜΑ ΠΟΛΕΩΣ Η' ΧΩΡΙΟΥ	ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΡΟΥΜΑΝΙΖΟΝΤΩΝ	ΕΙΔΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ	ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ
1	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	10	ΤΡΙΤΑΞΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	8	33	8	41
1	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	10	ΜΙΚΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	4	20	9	29
2	ΣΥΡΡΑΚΟΥ	5	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ				
3	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ ΣΥΡΡΑΚΟΥ	2	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ				
4	ΜΕΤΣΟΒΟ	2	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ				
5	ΛΑΙΣΤΑ	2	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ				
6	ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΝ (ΔΟΒΡΙΝΟΒΟ)	11	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ				
7	ΒΩΒΟΥΣΑ	170	ΔΙΤΑΞΙΟΝ ΜΙΚΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	2	14	13	27
8	ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ (ΒΡΥΑΖΗ)	73	ΔΙΤΑΞΙΟΝ ΜΙΚΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	2	11	9	20
ΣΥΝΟΛΟ		285		16	78	39	117

Επίσης κατά το σχολικό έτος 1932-33, λειτουργούν για λογαριασμό της Ρουμανικής επιρροής, πέντε Δημοτικά σχολεία και ένα ανώτερο (Γυμνάσιο) στην περιφέρεια Ιωαννίνων, όπως προκύπτει από τον φάκελο Α 1933 (Α21/ β), του ΙΔΑΥΕ, με όνομα συντάσσοντα Φ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ (ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ) και αριθμό πρωτοκόλλου: 17933/8-6-1933.

Πίνακας 3: Στοιχεία για τα Ρουμανικά σχολεία Περιφέρειας Ιωαννίνων (1932 – 1933)

ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΧΩΡΙΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2	16	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΣΤΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΕΙΑ)	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	7	45 (ΟΙ 9 ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ)	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΑΜΑΣΙ - ΑΒΔΕΛΑ	1	13	ΘΕΡΟΣ --> ΑΒΔΕΛΑ ΧΕΙΜΩΝΑΣ--> ΔΑΜΑΣΙ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΜΠΡΕΑΖΑ (ΔΙΣΤΡΑΤΟ)	1	19	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΜΠΑΤΑΣΑ (ΒΩΒΟΥΣΑ)	2	51	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΡΕΤΣΙΡΙ	1	19	

Στη συνέχεια του ανωτέρω πίνακα ακολουθούσε η εξής υποσημείωση, που επεξηγεί τους λόγους της πιθανής ανακρίβειας των προαναφερθέντων αριθμητικών δεδομένων:

οι αριθμοί των μαθητών ελήφθησαν από παραβολή πληροφοριών «των ημετέρων οικείων επιθεωρητών Δημοτικής Εκπαιδύσεως και τοιούτων του εν λόγω Delegatul», που ως επί το πλείστον δεν συμπίπτουν, δεδομένου ότι παρουσιάζουν πάντοτε περισσότερους εγγραφομένους από τους πραγματικά φοιτώντας. Οπωσδήποτε δεν ελαττώθηκε και η σε αριθμό πολυτέλεια του διδακτικού προσωπικού, σε σύγκριση με τον ελάχιστο αριθμό μαθητών σε μερικά σχολεία, τα οποία θα έπρεπε να καταργηθούν για το δικό τους το συμφέρον, λόγω του ότι τα επιχορηγεί η Ρουμανία. Την αλήθεια τη γνωρίζει και ο ενταύθα Γενικός Πρόξενος της Ρουμανίας, πλην όμως δε θέλει να πάρει πρωτοβουλία, δεδομένου ότι και τα οικεία Υπουργεία επηρεάζονται από τις «εκάστοτε φωνασκίας» των εν Βουκουρεστίω ρουμανομακεδόνων. Πάντως και η συντελεσθείσα μετανάστευση στη Ρουμανία, όπως και οι προηγούμενες, δεν επηρέασαν τον αριθμό των μαθητών, δεδομένου ότι οι μεταναστεύσαντες ήταν σκηνίτες.

2.3.2 Ρουμανική επιρροή και ταυτότητα των Κουτσοβλάχων

Η «Ρουμανική προπαγάνδα», όπως μας αναφέρει η Ελευθερία Νικολαΐδου⁸⁰ κάνει την εμφάνισή της μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν η Ρουμανία απέκτησε εθνική φυσιογνωμία, το 1859, μετά την ένωση των Παραδουνάβιων ηγεμονιών, και ήθελε να διευθετήσει το ζήτημα των αλύτρωτων ρουμάνων που βρίσκονταν κυρίως στην Τρανσυλβανία, περιοχή που ανήκε στην Αυστροουγγαρία. Δε τη συνέφερε όμως να έρθει σε προστριβές με την Αυστροουγγαρία, από την οποία ζητούσε συμπαράσταση για να αντιμετωπίσει τη Ρωσία, που κατείχε ρουμανικά εδάφη στη Βεσσαραβία. Για να κατευνάσουν όμως τους πόθους του ρουμανικού λαού για τους αλύτρωτους, δημιουργήθηκε η πολιτική της διάσωσης των «αδερφών» Κουτσοβλάχων της Βαλκανικής. Η ομοιότητα του κουτσοβλαχικού ιδιώματος με τη ρουμανική γλώσσα, θεωρήθηκε συνεκτικός κρίκος της φυλετικής συγγένειας, πάνω στον οποίο στηρίχτηκε η

⁸⁰ Νικολαΐδου, Ε., Η Ρουμανική Προπαγάνδα στο Βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου, τ. Α', ΕΗΜ, Ιωάννινα, 1995, σ.85-86

«προπαγάνδα». Όπως επισημαίνει η Νικολαΐδου⁸¹, οι αποκαλούμενοι από τους περισσότερους Έλληνες συγγραφείς ως «Κουτσόβλαχοι» ή «Αρωμόνοι», όρος τον οποίο εισήγαγε ο γερμανός G. Weigand, που χαρακτηρίζονταν για το κουτσοβλαχικό τους ιδίωμα και κατοικούσαν την οροσειρά της Πίνδου, όσον αφορά την καταγωγή τους τρεις είναι οι επικρατέστερες απόψεις:

Η πρώτη, που συντίθεται από τέσσερις παραλλαγές, φέρει τους Κουτσόβλαχους να κατεβαίνουν στους χώρους που είναι σήμερα εγκατεστημένοι: α) από την πέρα από το Δούναβη Δακία, β) από τις περιοχές γύρω από το Δούναβη και το Σάβα, γ) από ΒΑ περιοχές των Βαλκανίων, και δ) από τη Ροδόπη. Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη οι Κουτσόβλαχοι προέρχονται από Ρωμαίους άποικους. Η Τρίτη θεωρία κάνει κυρίως λόγο για ελληνικούς αυτόχθονες πληθυσμούς που εκλατινίστηκαν⁸².

Καμία θεωρία δε κατόρθωσε να πείσει όλες τις πλευρές. Η επικρατέστερη άποψη από την ελληνική επιστημονική έρευνα είναι ότι αποτελούν ελληνικής καταγωγής ομάδες, ως απόγονοι εκλατινισμένων από την εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας.

Το 1860 ιδρύεται στο Βουκουρέστι το «Μακεδονο-ρουμανικό Κομιτάτο» και όπως επισημαίνει ο Αβέρωφ⁸³, η πρώτη εμφάνιση του Κομιτάτου έγινε με μια προκήρυξη, που προφήτευε τη μελλοντική ίδρυση ενός μεγάλου Ρουμανικού κράτους, που θα περιλάμβανε τη Μακεδονία, την Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Το 1862, εμφανίστηκε στο Βουκουρέστι ο ελληνοδιδάσκαλος, Απόστολος Μαργαρίτης, από την Κλεισούρα της Μακεδονίας, παρακινημένος από έναν καθολικό ιερωμένο, τον Faveyrial και τις προκηρύξεις των Ρουμάνων πατριωτών, και αφού ήρθε σε επαφή με το Μακεδονικο-ρουμανικό Κομιτάτο, θεωρήθηκε εθναπόστολος. Επιστρέφοντας στην Κλεισούρα της Μακεδονίας, ίδρυσε το πρώτο ρουμανικό σχολείο, το οποίο προκάλεσε τους «προπαγανδιστικούς» κύκλους του Βουκουρεστίου και είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση πέντε σχολικών βιβλίων προς χρήση των Κουτσόβλαχων. Μέχρι του 1877 ιδρύθηκαν στη Μακεδονία έντεκα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης. Μεταξύ του 1877-1880 ιδρύθηκαν άλλα δεκατρία δημοτικά σχολεία. Το 1886 ιδρύθηκε το Ρουμανικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων. Όλα αυτά τα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης λίγο μετά αποκτούσαν και οικοτροφεία, στα οποία εκτός του ύπνου και της τροφής, ο ρουχισμός και η υγειονομική περίθαλψη ήταν δωρεάν. Επιπλέον, οι απόφοιτοι των σχολείων έπαιρναν υποτροφίες για συνέχιση των σπουδών τους σε Πανεπιστήμια του Βουκουρεστίου.

Ας ρίξουμε όμως μια ματιά στο καταστατικό της ίδρυσης του «Μακεδονικο-ρουμανικού Κομιτάτου»⁸⁴, που αναγνωρίστηκε με το 1298 ηγεμονικό διάταγμα στις 15-4-1880 και δημοσιεύθηκε στην Monitor Oficial, αριθ. 93, 20-4-1880, όσον αφορά τη μελέτη των άρθρων που μας ενδιαφέρουν.

Άρθρο Ι. Η Μακεδονο-ρουμανική πολιτιστική εταιρεία έχει ως σκοπό:

⁸¹ Νικολαΐδου, Ε., Η Ρουμανική Προπαγάνδα στο Βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου, τ. Α΄, ΕΗΜ, Ιωάννινα, 1995, σ.7

⁸² Νικολαΐδου, Ε., 1995, ο.π. σ.21

⁸³ Αβέρωφ Ε., Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος, Αθήνα, 1948, σ.26-31

⁸⁴ Archivele Nationale istorice Centrale, fond. Soc. De Cult. Mac-rom., dosar 7/1894, f.d., αρχ. Υλικό και μτφρ. Αθηνά Ντέλλα

1. Να διαδώσει μέσω των σχολείων, αρχίζοντας από τα δημοτικά, στη ρουμανική γλώσσα, τη μάθηση στους ρουμάνους κατοίκους που βρίσκονται κάτω από το Δούναβη και στα Βαλκάνια
2. Να επιμένει για την ευημερία των εκκλησιών στις ρουμανικές κοινότητες
3. Να επαγρυπνά για την πορεία των σχολείων που υπάρχουν στις ίδιες περιοχές και να φροντίζει για τη βελτίωσή τους
4. Να τα εφοδιάζει με βιβλία και βιβλιοθήκες. Να επιχειρεί αλλά και να παρακινεί την έκδοση βιβλίων για τους ρουμάνους αυτών των περιοχών

Άρθρο IV. Η Μακεδο-ρουμανική πολιτιστική εταιρεία θα προσπαθεί να φέρει σε συνεννόηση τα διαφορετικά έθνη που ζουν μαζί με τους ρουμάνους στην περιοχή κάτω από το Δούναβη και στα Βαλκάνια, κάνοντάς τους μέσω του τύπου και των αποστολών με οποιοδήποτε μέσο να καταλάβουν ότι η κοινή σωτηρία διασφαλίζεται μόνο με την ειλικρινή συναδέλφωση και όχι με την αμοιβαία δίωξη, ούτε με τις μοιραίες τάσεις της αμοιβαίας απεθνικοποίησης».

Επίσης στη Διακήρυξη του Μακεδονο-ρουμανικού Κομιτάτου προς τους αρωμόνους της Αλβανίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας και Μακεδονίας⁸⁵ αναφέρονται τα εξής:

Τα μέρη ενός έθνους δεν μπορούν να διαμορφώσουν συνείδηση παρά μόνο μελετώντας την ιστορία του ίδιου του έθνους και επιδιώκοντας να πλησιάσουν όσο περισσότερο γίνεται την καταγωγή τους. Το ρουμανικό έθνος προέρχεται από το μεγάλο ρωμαϊκό έθνος. Όλα τα αδέρφια των Ρωμαίων, όπως η Γαλλία κ.λ.π. αναπτύχθηκαν ως προς την εθνικότητα, τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό. Εσείς όμως δέχστε καθημερινά την απειλή της συγχώνευσης με τα άλλα έθνη. Καταπιέξετε από ξένες επιδράσεις..σας έκαναν να ξεχάσετε εντελώς την εθνική γλώσσα..τη δική σας γλώσσα τη φυλάτε για τη γυναίκα και τα παιδιά σας..ομολογούμε την ευγνωμοσύνη σε όσους διαφύλαξαν τη ρουμανική εστία και έμαθαν στα παιδιά τους όλες τις εκφράσεις της καρδιάς στη γλώσσα της πατρίδας... Συλλογιστείτε πόσο ευχάριστο θα είναι σε σας να ακούτε τη θεία λειτουργία στην εθνική γλώσσα και να δείτε τα παιδιά σας να μελετούν βιβλία στη ρουμανική γλώσσα...

Αυτό που συμπεραίνουμε από τα παραπάνω στοιχεία και που σχετίζονται με τη Ρουμανική επιρροή είναι τα εξής: ο ρουμανικός εθνικισμός, που τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ήταν σε ένα μεταβατικό στάδιο συγκρότησης του έθνους, όπου από τη μια έπρεπε να διεκδικήσει εθνικά εδάφη, στων οποίων τη διεκδίκηση υπολόγιζε στη συμπαράσταση γειτονικής χώρας, με την οποία για τους προαναφερθέντες εθνικιστικούς λόγους ακολουθούσε συμβιβαστική πολιτική στο ζήτημα των αλύτρωτων, και από την άλλη για λόγους πολιτικού κατευνασμού του λαϊκού αισθήματος, μετατόπισε την αντιμετώπιση του πολιτικού ζητήματος, επικαλούμενος τη σωτηρία των «αδελφών» κουτσόβλαχων της Αλβανίας, της Ηπείρου, της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας, που είχαν κοινή γλώσσα και κοινή καταγωγή με τους ρουμάνους. Ως εργαλείο κατασκευής της εθνικής τους ταυτότητας θα χρησιμοποιούνταν η ίδρυση σχολείων ρουμανικών, που μέσω της εθνικής γλώσσας και

⁸⁵ Archivele Nationale ale Romaniei, p. 153, Buciumul, Bucuresti, nr. 3, p.10, αρχ. Υλικό και μτφρ. Αθηνά Ντέλλα

της εθνικής ιστορίας θα καλλιεργούνταν η εθνική συνείδηση. Μέσο επίτευξης του μεγαλοϊδεατισμού, θα ήταν η δωρεάν επιχορήγηση όλων των κύκλων σπουδών και άλλων σχετικών με τις σπουδές υλικών παροχών.

Όπως ισχυρίζεται ο Αβέρωφ⁸⁶, τα ποσά που ξοδεύτηκαν για τα ρουμανικά σχολεία, ήταν πολύ σημαντικά και προέρχονταν από μυστικά και φανερά κονδύλια, που επέτρεπαν ακόμη και τον παράνομο πλουτισμό αυτών, που είχαν τη διαχείριση. Γι' αυτό το λόγο, διόγκωναν τον αριθμό των μαθητών και τον αριθμό των σχολείων, οπότε δε πρέπει να δίνεται βαρύτητα στους διογκωμένους αριθμούς που εμφάνιζαν.

Από το δελτίο πληροφοριών του ΓΕΣ στις 9-11-1931⁸⁷ σχετικό με τη ρουμανική επιρροή στην Ήπειρο, πληροφορηθήκαμε τα εξής:

Η δράση της έχει κάποια αποτελέσματα, λόγω των οικονομικών διευκολύνσεων που παρέχει. Στα Ιωάννινα, εκτός από το γυμνάσιο, διαθέτει και οικοτροφείο, οπότε παρέχει δωρεάν ύπνο, τροφή και βιβλία. Στα σχολεία που λειτουργούν στα χωριά, οι φοιτώντες μαθητές δεν πληρώνουν εκπαιδευτικό τέλος. Πολλοί μαθητές προερχόμενοι από τη Β. Ήπειρο, λόγω της οικονομικής στενότητας, προτιμούν τα ρουμανικά σχολεία, μετά του τέλους των σπουδών των οποίων, αποστέλλονται να σπουδάσουν δωρεάν σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα στη Ρουμανία. Η εν λόγω προπαγάνδα προσπαθεί με κάθε μέσο να συγκρατήσει τη ρουμανική συνείδηση και γλώσσα των οπαδών της για τη δημιουργία ισχυρής ρουμανικής μειονότητας της Πίνδου. Αμείβει ακόμη και δικηγόρους για την υπεράσπιση ρουμανιζόντων στα δικαστήρια. Πράκτορες της προπαγάνδας είναι ο ίδιος ο Πρόξενος και το διδακτικό προσωπικό των σχολείων της, καθώς επίσης και κάποιοι ιδιώτες, όπως ο γνωστός σε μας Περδίκης, σωφέρ, προπαγανδίζει, αμειβόμενος, ιδίως στη Β. Ήπειρο μέσω του ιδιώτη Γραβάνη, προσελκύοντας μαθητές φτωχούς εις τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Έτσι, πρόκειται να μεταφέρει 18 μαθητές από Πρεμετή, Λιασκοβίκιο, Ερσέκα και Κορυτσά, αν δεν του το απαγορέψει η αλβανική κυβέρνηση. Άλλος πράκτορας είναι ο ιατρός Διαμάντης. Οι συνθήκες που ζουν οι πληθυσμοί της ρουμανικής συνειδήσεως δεν είναι εύκολες, ούτε ευχάριστες. Για την εξουδετέρωση της ρουμανικής προπαγάνδας προτείνονται τα εξής μέτρα: Απαλλαγή από τα εκπαιδευτικά τέλη και εισαγωγή των μαθητών, όπου σημειώνεται η δράση της, και ιδιαίτερα των απόρων που προέρχονται από τη Β. Ήπειρο στα κρατικά οικοτροφεία.

Την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας, από την εποχή του Συνεδρίου του Βερολίνου, η στάση της Τουρκίας απέναντι στη Ρουμανική επιρροή ήταν υποστηρικτική, δεδομένου ότι τα συμφέροντά της δεν κινδύνευαν από τη δράση της, εφόσον και εκείνη δρούσε για τη ματαίωση προσάρτησης εδαφών στην Ελλάδα, οπότε επέτρεπε τη λειτουργία των σχολείων και των εκκλησιών.

Από την περίοδο όμως της προσάρτησης των Ιωαννίνων στο ελληνικό κράτος, η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική έκανε ό,τι ήταν δυνατόν για την αφομοίωση των ξενόφωνων πληθυσμών και προσπαθούσε να εμποδίσει τη ρουμανική επιρροή: α) με πιέσεις προς την

⁸⁶ Αβέρωφ, Ε., 1948, ο.π. σ.32

⁸⁷ ΙΔΑΥΕ, Α 1931, Α/21/ΙΙΙ Α, «ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ»

κατεύθυνση να είναι νομότυπη η εγγραφή των μαθητών στα ρουμανικά σχολεία, δηλαδή να συνοδεύεται από διαβατήρια, β) με τη δυνατότητα χρήσης της ατέλειας των ξενόφωνων μετά τη ψήφιση του Ν. 3532⁸⁸ (άρθρο 1), γ) με τη δυνατότητα εισαγωγής των απόρων μαθητών από Β. Ήπειρο σε κρατικά οικοτροφεία, δ) με την απαγόρευση φοίτησης ελλήνων υπηκόων στα ξένα σχολεία, σύμφωνα με το Ν. 4862, ε) με την παρακολούθηση και τη διερεύνηση της δράσης των πρακτόρων της ρουμανικής επιρροής και στ) με την παρέμβαση στην πρόσληψη των δασκάλων, όπου υπήρχε δυνατότητα, από την κουτσοβλαχική μειονότητα και όχι διορισμένων από το ρουμανικό κράτος.

Βέβαια και το Ρουμανικό κράτος, μέσω του πρέσβη στην Αθήνα, κ. Ρασκάνο έκανε αιτήματα, όπως ίδρυση και άλλων σχολείων, προσθήκη τάξεων στο Γυμνάσιο Ιωαννίνων, ίδρυση διδασκαλείου στα Ιωάννινα με σκοπό την κατάρτιση δασκάλων και δικαίωμα πρόσληψης Ρουμάνων υπηκόων⁸⁹, εφόσον «αφενός δεν υπάρχουν επαρκείς δάσκαλοι ελληνικής υπηκοότητας και αφετέρου αφού δεν μας αφήνετε να ιδρύσουμε διδασκαλείον όπως μορφώνουμε Έλληνες υπηκόους».

Πιστεύουμε πως η δράση της ρουμανικής επιρροής δε πέτυχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, δεδομένων των υπέρογκων ποσών που ξοδεύτηκαν και τα οποία έφερνε ο ρουμανικός τύπος στην επιφάνεια καταγγέλλοντας την κατασπατάληση δημόσιου χρήματος.

Όσον αφορά την πλειοψηφία των Κουτσοβλαχων και του ποια εθνική ταυτότητα απέκτησαν, σύμφωνα με τη Νικολαΐδου⁹⁰, διαμόρφωσαν ελληνική εθνική συνείδηση τόσο κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, όσο και μετά την απελευθέρωση, γιατί όπως επισημαίνει η ίδια, κριτήριο ενός τμήματος του λαού για την κατάταξή του σε ορισμένη εθνότητα, δεν είναι το γλωσσικό κριτήριο μόνο, αλλά τα αισθήματα και η συμπεριφορά.

2.3.3 Η Διασπορά και η ταυτότητα της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων

Όπως επισημαίνει ο Γκότοβος,

οι δύο κεντρικές παραδοχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η έννοια της διασποράς είναι: (α) η παραδοχή της κοινότητας και (β) η παραδοχή του κόσμου ή της οικουμένης. Η διασπορά είναι μια βιβλική έννοια που παραπέμπει στην παρουσία τμημάτων ενός ενιαίου πληθυσμού, των Εβραίων, σε γεωγραφικά σημεία εκτός της πραγματικής κοιτίδας του λαού αυτού. Ήδη εκ προδιαγραφής η έννοια της διασποράς εμπεριέχει την υπόθεση ότι η σχέση κοινότητας-κοιτίδας, δηλαδή η σχέση ανάμεσα σε πληθυσμό και γεωγραφία, είναι σχέση ουσίας και όχι σχέση σύμβασης. Η κοιτίδα είναι η μεταφυσικά προσδιορισμένη –και συνεπώς, πέραν κάθε κριτικής– γεωγραφική θέση για την κατοικία της κοινότητας. Όσοι από την κοινότητα είναι εκτός της κοιτίδας, συγκροτούν τη διασπορά.

⁸⁸ ΙΔΑΥΕ, Α21/ΙΙΙ, έγγραφο με αριθ. Πρωτ. 722/5-10-1931

⁸⁹ ΙΔΑΥΕ, Α 1933 (Α21/ β)

⁹⁰ Νικολαΐδου, Ε., 1995, ο.π., σ. 25-26

Η έννοια της διασποράς περιλαμβάνει και μια μονιμότερη ή έστω μακροχρόνια παρουσία στην «ξένη» γη, στην οποία το μέλος της διασποράς ζει και εργάζεται, επιχειρώντας να μεταφέρει το πνεύμα της ενιαίας κοινότητας, με άλλα λόγια, τους κώδικες και τις πρακτικές που χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο πληθυσμό ως διαφορετική κοινότητα, σε σύγκριση με τις άλλες πληθυσμιακές ομάδες του ευρύτερου χώρου. Η γεωγραφική απόσταση και η μακρόχρονη παρουσία της εκτός κοιτίδας κοινότητας δεν συγκροτούν από μόνα τους διασπορά, παρά μόνο όταν δημιουργείται σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο η συνείδηση κοινότητας. Η δημιουργία της συνείδησης κοινότητας προϋποθέτει επικοινωνία και πρακτικές.

Η διασπορά τονίζει την εθνοτική της διάσταση και οι δεσμοί των μελών της διασποράς μεταξύ τους, αλλά και με τα εκτός της κοιτίδας μέλη της κοινότητας, ορίζονται ως δεσμοί αίματος (π.χ. «γένος») και δευτερευόντως ως θρησκευτικοί ή πολιτισμικοί δεσμοί.

Η πίεση για προσαρμογή, πάντως, ήταν πάντοτε και παραμένει σημαντικός παράγοντας στον καθορισμό της πορείας της διασπορικής κοινότητας, ακόμη και όταν η απάντηση της διασποράς στην πίεση για προσαρμογή υπήρξε η παλινδρόμηση και η περιχαράκωση.

Οι μηχανισμοί αναπαραγωγής της διασποράς επενδύουν στην εκπαίδευση της νέας γενιάς και σ' αυτό το σημείο οι διασπορές διαφοροποιούνται μεταξύ τους, ανάλογα με το αν έχουν επενδύσει στην εκπαίδευση ως θεσμό συντήρησης της ταυτότητας ή ως μηχανισμό κοινωνικής ανέλιξης μέσω της ένταξης. Πολλές συγκρούσεις στους κόλπους της διασποράς έχουν γίνει για το εκπαιδευτικό ζήτημα ή, ανάποδα, σε πολλές περιπτώσεις το εκπαιδευτικό θέμα έχει υπηρετήσει προαποφασισμένες συγκρουσιακές στρατηγικές τμημάτων της διασποράς⁹¹.

Η λεγόμενη «μητέρα-πατρίδα», το κέντρο αποτελεί γενικότερα το σημείο αναφοράς όλων των τμημάτων της διασποράς στο οικουμενικό πεδίο. Έμμεσα, όμως, οι αφηγήσεις του κέντρου για τον εαυτό του και τη διασπορά λειτουργούν ως λόγος μέσω του οποίου επιβεβαιώνεται, επικυρώνεται και συντηρείται η διαφορά ανάμεσα στη διασπορά και το περιβάλλον της.

Δεδομένου ότι μέσα στο χρόνο η διασπορά από κοινωνικής, οικονομικής, γλωσσικής και πολιτισμικής πλευράς πλησιάζει ή και εντάσσεται πλήρως στην κοινωνία υποδοχής, ο λόγος περί διαφοράς πρέπει να διαφοροποιείται κατά μήκος του άξονα του χρόνου, τόσο από τη μία όσο και από την άλλη πλευρά. Με αυτή την έννοια, θα είχε κάποιο ενδιαφέρον να δει κανείς αν και πώς μεταβάλλονται οι αφηγήσεις της διασποράς, της κοινωνίας υποδοχής και του κέντρου, δηλαδή της κοινωνίας προέλευσης, ως προς τη διαφορά. Ιστορικά παραδείγματα, όπως π.χ. η περίπτωση των Εβραίων και των Τσιγγάνων στην Ευρώπη⁹², δείχνουν ότι η κοινωνική, γλωσσική και οικονομική προσαρμογή των διασπορικών ομάδων στα κυρίαρχα συστήματα δεν

⁹¹ Γκότοβος 1997, Δαμανάκης 2003

⁹² Giere 1996, Wippermann 1977

ακυρώνουν κατ' ανάγκην το όριο ανάμεσα στις ομάδες της διασποράς και το περιβάλλον τους.

Το αίμα (βιολογία), το πνεύμα (πολιτισμός) και η πίστη (θρησκεία) είναι οι κεντρικοί κώδικες, στο πλαίσιο των οποίων έχει στοιχειοθετηθεί ιστορικά η συλλογική αυτή διαφορά. Αρκεί να υπάρχει μια εστία ομοεθνών (ομοθρήσκων) που συντηρεί συλλογικά την ουσία, προσφέροντας στο άτομο την ευκαιρία να την εκδηλώσει και να την ανανεώσει μέσα στο χρόνο⁹³.

Η διαφορά μπορεί να εκφράζεται με όρους ιστορίας, δηλαδή μέσα από τις μνήμες για το παρελθόν (πατρίδα, αρχική εστία). Οι μνήμες αυτές είναι για την πρώτη γενιά πραγματικές, με την έννοια ότι παραπέμπουν σε εμπειρίες που τα ίδια τα άτομα έχουν από τον τόπο προέλευσης ή με το καθεστώς προέλευσης⁹⁴. Για τις επόμενες γενιές οι μνήμες είναι αφηγηματικού τύπου: ανήκουν όχι στη δική τους βιογραφία, αλλά στη βιογραφία των προγόνων τους. Τούτο, βεβαίως, δεν εμποδίζει τη λειτουργία της ιστορικής διάστασης της διαφοράς ως μηχανισμού συγκρότησης της διαχωριστικής γραμμής ανάμεσα στην παροικία και το περιβάλλον της.

Η συλλογική ταυτότητα (εθνοτική, θρησκευτική) συνοδεύει τα υποκείμενα όπως η σκιά τους και γίνεται πλέον το κλειδί για την αντίληψη και την ερμηνεία του «άλλου».

Η πολυεπίπεδη διάρθρωση της διασποράς είναι αναμενόμενο να παράγει διαφορές στο περιεχόμενο της έννοιας «πατρίδα», έτσι όπως αυτό προσλαμβάνεται από τα κοινωνικά περιβάλλοντα τα οποία συνολικά συγκροτούν τη διασπορά.

Η εκπαίδευση ως θεσμός διαμορφωτικός της σχέσης του παιδιού με συλλογικότητες παραπέμπει καθημερινά με έμμεσο ή άμεσο τρόπο στην έννοια της πατρίδας, καθορίζοντας έτσι σε γενικές γραμμές και το περιεχόμενό της.

⁹³ Αν αυτή η ουσία σε τελευταία ανάλυση δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα σύνολο ισχυρών πεποιθήσεων του ατόμου για τον εαυτό του (και για τους άλλους, αντίστοιχα) ως μέλους μιας συλλογικότητας, είναι σαφές ότι η ύπαρξη μιας επικοινωνιακής κοινότητας η οποία δέχεται, στηρίζει και καλλιεργεί συλλογικά τις εν λόγω πεποιθήσεις είναι ζωτικής σημασίας για τη μεταβίβασή τους στις επόμενες γενιές. Είναι ένα πράγμα οι διαφορές, και άλλο η πίστη στις διαφορές, η οποία άλλωστε ως ψυχικό γεγονός προϋποθέτει *συνείδηση* των διαφορών. Στη γλώσσα της θεωρίας της συμβολικής αλληλεπίδρασης, οι "σημαντικοί άλλοι" (πρόσωπα με ειδική επικοινωνιακή ισχύ από τη σκοπιά του υποκειμένου) αλλά και ο "γενικευμένος άλλος" (θεσμοί, ομάδες, κοινότητα) συγκροτούν την αναγκαία γέφυρα για να μετουσιωθούν οι (υπαρκτές ή επινοημένες, ανάλογα με την περίπτωση) διαφορές σε *συνείδηση* διαφοράς και σε *πεποίθηση* περί διαφοράς. Οικογένεια, ομάδες συνομηλίκων και σχολείο είναι καθοριστικά περιβάλλοντα στη διαδικασία αυτή.

⁹⁴ Ο (πολιτισμικός) τόπος προέλευσης και το (πολιτικό) καθεστώς που επικρατούσε στον εν λόγω τόπο όταν τον εγκατέλειψε ο μετανάστης/πρόσφυγας είναι δύο διαφορετικά πράγματα – αντίστοιχα διαφορετικές είναι και οι σχετικές εμπειρίες του. Όταν π.χ. η διασπορά δημιουργείται εξ αιτίας της πρωτοβουλιακής μετακίνησης προσώπων, τότε οι μνήμες σχετίζονται περισσότερο με τον τόπο προέλευσης του ατόμου, ενώ όταν η διασπορά δημιουργείται εξ αιτίας της αναγκαστικής φυγής ως αποτέλεσμα καταδίωξης ή εξ αιτίας της μετακίνησης συνόρων, οι μνήμες κατά κανόνα αφορούν και το προηγούμενο καθεστώς. Έτσι οι μνήμες της πρώτης γενιάς μεταναστών διαφέρουν από τις αντίστοιχες της πρώτης γενιάς προσφύγων μειονοτικών υποκειμένων ως προς τη λειτουργία τους ως μηχανισμών συγκρότησης του ορίου.

Ανάλογα με τις νοηματοδοτήσεις μιας κοινότητας ανθρώπων για την πατρίδα, η υποκειμενική εμπειρία της πατρίδας μπορεί να παραπέμπει σε μια μη-εμπορική, αλλά σε μια σχέση έλξης: σε σχέση υποκειμένου-«εστίας». Η υποκειμενική αίσθηση του οικείου, του γνώριμου, του «δικού σου» χώρου⁹⁵, αποτελεί από αυτή την οπτική γωνία τον πυρήνα του ψυχολογικού βιώματος «πατρίδα». Όπως το έθνος, έτσι και η πατρίδα, ως έννοια παραπέμπει στην αίσθηση του ανήκειν. Το γεγονός ακριβώς ότι το βίωμα της πατρίδας περιέχει κάτι περισσότερο από την πραγματικότητα της πολιτικής σχέσης υποκειμένου-κράτους είναι αυτό που εξηγεί γιατί οι άνθρωποι συγκινούνται με μερικά σύμβολα⁹⁶.

Στη συνέχεια της θεωρητικής προσέγγισης που κάναμε στον όρο «διασπορά», θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε την ταυτότητα των Ισραηλιτών της πόλης των Ιωαννίνων. Σύμφωνα με το Λ. Νάρ⁹⁷,

τα Γιάννενα θεωρούνται η μητρόπολη των Ρωμανιωτών εβραίων. Η ύπαρξη της Ισραηλιτικής Κοινότητας της πόλης χρονολογείται από τον 9^ο μ. Χ. αιώνα. Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα η εβραϊκή κοινότητα των Ιωαννίνων αριθμούσε περίπου 4.000 άτομα, το ένα δέκατο περίπου του συνολικού πληθυσμού της πόλης. Πληθυσμιακή μείωση σημειώθηκε μετά τον πρώτο βαλκανικό πόλεμο (2.000 μέλη). Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας επιτρεπόταν η ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και παραχωρήθηκαν στους εβραίους επαγγελματικά προνόμια, ενώ διατηρήθηκε και η αυτόνομη κοινοτική τους οργάνωση. Η Κοινότητα των Ιωαννίνων, ήταν κλειστή, συσπειρωμένη σε ξεχωριστή συνοικία. Οι πρώτοι εβραίοι που κατέφτασαν στην πόλη των Ιωαννίνων, κατοίκησαν στην περιοχή που βρίσκεται αριστερά της κεντρικής πύλης του κάστρου. Με την αύξηση του εβραϊκού πληθυσμού επεκτάθηκαν και σε συνοικίες έξω από το κάστρο, κοντά στο εμπορικό κέντρο της πόλης, καθόσον επιδίδονταν σε εμπορικές δραστηριότητες. Το μεγαλύτερο μέρος του εβραϊκού πληθυσμού ανήκε σε κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Οι Ρωμανιώτες χρησιμοποιούσαν όχι μόνο στην καθημερινή ζωή αλλά και στις τελετουργίες τους την ελληνική γλώσσα, με πολλές βέβαια προσμείξεις από την εβραϊκή. Πιο συγκεκριμένα, μιλούσαν μια ελληνική διάλεκτο με αρχαϊκούς τύπους, γραμμένη όμως με εβραϊκούς χαρακτήρες, και έναν ιδιαίτερο τονισμό. Οι δύο Συναγωγές της πόλης ήταν ρωμανιώτικες. Η προσήλωση στις παλιές παραδόσεις εξυπηρετούσε μια στρατηγική επιβίωσης.

Διακριτικό σημάδι των Ρωμανιωτών αποτελούσε κυρίως το οικογενειακό επίθετό τους. Κι αυτό γιατί οι Γιαννιώτες εβραίοι, ιδίως παλαιότερα, δεν είχαν ξεχωριστά οικογενειακά ονόματα αλλά ο καθένας έπαιρνε δίπλα στο βαπτιστικό του και το όνομα του πατέρα του με εξαίρεση τους Cohen και Levy, από τους οποίους οι πρώτοι θεωρούνται απόγονοι των μελών του ανώτατου ιερατείου που λειτουργούσε στο Ναό

⁹⁵ Schütz, 1944

⁹⁶ Γκότοβος Α., Εθνική, εθνοτική και πολιτισμική ταυτότητα: διασπορές, διαφορές και πατρίδες, Σε: Επιστήμες Αγωγής, Θεματικό τεύχος 2007, Νεοελληνική Διασπορά. Όψεις της Ιστορίας της και της Εκπαίδευσής της, σ. 23-47

⁹⁷ Λέων Α. Ναρ, ΑΠΑΝΤΑ Γιοσέφ Ελιγιά, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2009. Αποσπάσματα σ. 25-38.

της Ιερουσαλήμ και οι δεύτεροι κατάγονταν από την ιερατική φυλή των *Levy*, μία από τις δώδεκα φυλές του Ισραήλ⁹⁸. Όσο για τις γυναίκες, η παράδοση αναφέρει πως είχαν ελληνικά ονόματα, όπως Σταματία, Ευτυχία, Αρχοντούλα, κλπ.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της ειρηνικής συνύπαρξης των δύο συλλογικών ταυτοτήτων. Αυτή η συνύπαρξη στην Ελλάδα είχε ξεκινήσει από τα ελληνιστικά χρόνια, όπως επιβεβαιώνουν αρχαιολογικές μαρτυρίες⁹⁹. Συγκεκριμένα στα Γιάννενα δεν συναντά κανείς φαινόμενα καχύποπτης αντιμετώπισης του εβραϊκού πληθυσμού για θρησκευτικούς, οικονομικούς, πολιτικούς και ιδεολογικούς λόγους, κάτι που θα έκανε επισφαλή την παραμονή του. Ο χριστιανικός πληθυσμός της πόλης αναγνώριζε την υπόσταση της ισραηλιτικής κοινότητας και δεν υπάρχουν μαρτυρίες ή στοιχεία που να δείχνουν ότι η χριστιανική κοινότητα επεχείρησε να επιβάλει τα δικά της πρότυπα. Η εβραϊκή κοινότητα αναδεικνυε το δισυπόστατο χαρακτήρα της ως σημαντικού συστατικού στοιχείου στα Γιάννενα του Μεσοπολέμου και ως συλλογικής ταυτότητας με δικά της πολιτισμικά στοιχεία αφενός και αφετέρου με επιδιώξεις στο εσωτερικό της ευρύτερης κοινωνίας. Υπήρξαν, όμως κάποια μεμονωμένα περιστατικά διενέξεων τα οποία θα μπορούσε να αποδοθούν και στο γεγονός ότι οι εβραίοι ζούσαν σε έναν δικό τους κόσμο, απομονωμένοι θρησκευτικά και πολιτισμικά από τον περίγυρό τους¹⁰⁰. Αυτό είχε ως συνέπεια κάποιοι να τους εχθρεύονται, με αποτέλεσμα να απομονώνονται περισσότερο και να εγκλωβίζονται στην ψευδαίσθηση της ενδο-κοινοτικής αυτάρκειας την οποία τους εξασφάλιζε, κατά την άποψή τους, το αυστηρό σύστημα της εσωτερικής τους οργάνωσης. Τα όρια διαφορετικότητας της κοινότητας ήταν αυστηρά καθορισμένα, ενώ και τα ακριβή σύνορα ανάμεσα στο «μέσα» και στο «έξω» ήταν σαφή και ευδιάκριτα. Η υπόλοιπη γιαννιώτικη κοινωνία αποδεχόταν τη θρησκευτική διαφορά της εβραϊκής κοινότητας και δεν την ισοπέδωνε με το να της επιβάλει τα δικά της πρότυπα.

Αισθάνονται ότι τους μεταχειρίζονται ισότιμα και έχουν πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες. Δεν υπάρχει παράπονο ενάντια στην ελληνική Κυβέρνηση που ευεργετεί το ισραηλιτικό στοιχείο.

2.3.4 Μειονότητες

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στην ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων υπήρχαν, όπως διαπιστώσαμε από μια πρώτη έρευνα που κάναμε στα σχολεία, η Ισραηλιτική μειονότητα, η κουτσοβλαχική ή βλαχόφωνη και η μουσουλμανική. Ας δούμε πώς ορίζεται μία μειονότητα.

Σύμφωνα με τον Τσιτσελίκη,

⁹⁸ Ασέρ Μωϋσής, *Η ονοματολογία των εβραίων της Ελλάδος, ήτοι η ιστορία, η προέλευσις και η σημασία των κυρίων και οικογενειακών ονομάτων των εβραίων της Ελλάδος*, Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, Αθήνα 1973.

⁹⁹ Γιοσέφ Ελιγιά, *Επιστρέφοντας στα Γιάννενα... Η Εβραϊκή Κοινότητα Ιωαννίνων. Διαδρομή στο χρόνο*, τεύχος που κυκλοφόρησε με αφορμή την έκθεση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα (17.12.2001-12.1.2002).

¹⁰⁰ Κων. Φωτόπουλος, *Παλιές γιαννιώτικες μικροϊστορίες, Μια δραματική σύγκρουση χριστιανών και εβραίων*, Ηπειρωτική Εστία, τχ. 201-202 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1969), 157-161.

Τα μέλη της μειονοτικής ομάδας θα πρέπει να είναι πολίτες του κράτους, να αποτελούν μειοψηφία μεταξύ του γηγενούς πληθυσμού, να εκδηλώνουν και να χαρακτηρίζονται από εθνικά, εθνοτικά, γλωσσικά, πολιτιστικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά διαφορετικά από εκείνα της πλειοψηφίας, να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση εξαιτίας της έκφρασης των παραπάνω χαρακτηριστικών από κοινωνική, οικονομική, πολιτική ή νομική άποψη, να εκφράζουν συλλογική βούληση διατήρησης της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους και να διεκδικούν την πολιτική και νομική κατοχύρωση της ιδιαιτερότητάς τους. Η υπαγωγή στην έννοια μειονότητα προαπαιτεί την κατοχή ιθαγένειας του υπό εξέταση κράτους. Δηλαδή τα πρόσωπα που ενδεχομένως συνιστούν μειονοτική ομάδα στην Ελλάδα, πρέπει κατ' αρχήν να είναι έλληνες πολίτες. Το ζήτημα της ιθαγένειας λύθηκε με το άρθρο 4 της ελληνοτουρκικής Σύμβασης Ειρήνης και Φιλίας του Νοεμβρίου του 1913 και με διατάξεις της συνθήκης των Σεβρών «περί μειονοτήτων» του 1920¹⁰¹.

Ο Γκότοβος, σχετικά με την ένταξη των μειονοτήτων στο κράτος, ισχυρίζεται ότι

οι μειονότητες είχαν πιστέψει ότι η επιβίωσή τους ως ξεχωριστών πληθυσμιακών οντοτήτων επιτυγχάνεται μέσα από την απόκρουση της γλωσσικής και της εκπαιδευτικής ένταξης. Από τη σκοπιά τους, το δίλημμα «πολίτης ή μέλους του έθνους» πρέπει να λυθεί υπέρ του δεύτερου σκέλους («μέλος του έθνους»). Αυτός είναι ο λόγος που απαιτούσαν από το κράτος μια μεταχείριση βασισμένη κυρίως στην εθνοτική ή τη θρησκευτική ταυτότητα, και όχι τόσο στην ιδιότητα του πολίτη. Απαιτούσαν, με άλλα λόγια, από το κράτος να τους δει κατ' αρχήν ως διαφορετικούς και ύστερα ως ίσους, πρώτα ως μέλη ενός άλλου έθνους, και μετά ως πολίτες με ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις σε σύγκριση με όλους τους υπόλοιπους πολίτες. Ανεξάρτητα από τη νομιμοποιητική πηγή μιας τέτοιας αυτονομιστικής τάσης – π.χ. ένας κλασικού τύπου εθνικισμός ή κάποιο κοσμοπολίτικο δόγμα περί γενικών (ανθρωπίνων) δικαιωμάτων - οι μειονότητες ιστορικά τείνουν να απορρίπτουν την εθνοτική, θρησκευτική ή γλωσσική αχρωματοψία του κράτους. Αντίθετα, φαντάζονται και απαιτούν κρατικές ευαισθησίες απέναντι σε κατηγορίες που προκαλούν διαχωρισμούς. Είναι συνήθως υπέρ των ορίων και προσδοκούν από το κράτος συμπεριφορές αναγνώρισης, ενίσχυσης και αναπαραγωγής των ορίων¹⁰².

2.3.4.1 Συνθήκες

Η ύπαρξη μειονοτικών πληθυσμών σε χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης οδήγησε στην ανάγκη να υπάρξει ένα γενικό πλαίσιο προστασίας μειονοτήτων. Παρακάτω, αναφέρονται οι βασικές συνθήκες προστασίας των μειονοτήτων:

¹⁰¹ Τσιτσελίκης Κ., Χριστόπουλος Δ., Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ, 1997, σ. 431

¹⁰² Γκότοβος Α., Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και εκπαιδευτικά προτάγματα

A) Συνθήκη Βερολίνου

Η Συνθήκη του Βερολίνου, το 1878, διαφοροποιεί τα εδαφικά σύνορα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αφού μετά τη διάλυση της οι λαοί των Βαλκανίων δημιουργούν κράτη ανεξάρτητα ή αυτόνομα που αποτελούνται από γλωσσικά, θρησκευτικά και φυλετικά ανομοιογενή πληθυσμό. Με τη δημιουργία των κρατών αυτών παρατηρείται η τάση για εθνική ολοκλήρωση με την προσάρτηση εδαφών που έχουν πληθυσμούς που μιλάνε την ίδια γλώσσα ή ανήκουν στην ίδια εθνότητα¹⁰³. Ο Charles Netter, επονομαζόμενος ως «ο οραματιστής» της Α.Ι.Υ. και ένας εκ των ιδρυτών της, κατάφερε να κατοχυρώσει πολιτικά δικαιώματα και ελευθερία άσκησης θρησκευτικών καθηκόντων για τους εβραίους της Σερβίας και της Βουλγαρίας. Η λύση που διέβλεπαν οι ιδρυτές της για την πολιτική κατάσταση των εβραίων της Ανατολικής Ευρώπης θα δινόταν διά της διπλωματικής οδού. Αυτό που διεκδικήθηκε από την Α.Ι.Υ. στη συνθήκη του Βερολίνου ήταν η σύνδεση στην αναγνώριση των νέων χριστιανικών κρατών της πολιτικής ισότητας των ισραηλιτικών πληθυσμών τους και του σεβασμού όλων των θρησκευμάτων¹⁰⁴.

B) Συνθήκη Βουκουρεστίου

Είναι το νομικό κείμενο που επικυρώνει την εκκλησιαστική και εκπαιδευτική αυτονομία των βλαχόφωνων στην Ελλάδα. Επιπλέον, όσοι επιθυμούσαν, είχαν δικαίωμα να ζητήσουν επιχορήγηση από τη ρουμανική κυβέρνηση. Παράλληλα με την αναγνώριση δικαιωμάτων στους Βλαχόφωνους, δίνεται θρησκευτική ελευθερία και κοινοτική αυτονομία και στους Μουσουλμάνους με τη Σύμβαση των Αθηνών, το 1913. Η ελληνική πλευρά προσπαθεί να δημιουργήσει συνθήκες προστασίας των δικαιωμάτων για τους πληθυσμούς αυτούς ώστε να μην υπάρξουν εντάσεις στις διπλωματικές σχέσεις με τα εθνικά κέντρα τους, τη Ρουμανία και την Τουρκία.

Γ) Συνθήκη Σεβρών

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τα ευρωπαϊκά κράτη θέτουν ζητήματα μειονοτικής προστασίας με στόχο την προστασία των συλλογικών δικαιωμάτων και την ειρηνική διαβίωση των πληθυσμών αυτών. Αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής για την Ελλάδα είναι η υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών που υπογράφηκε το 1920 με την ονομασία «Συνθήκη περί προστασίας των εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών μειονοτήτων». Εκτός από την εδαφική προσάρτηση της Ανατολικής Θράκης και των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, η συνθήκη δημιουργούσε πλαίσιο προστασίας των μειονοτήτων και υποχρεώσεις της ελληνικής πλευράς απέναντι στους μειονοτικούς πληθυσμούς.

Σύμφωνα με τη συνθήκη των Σεβρών, η Ελλάδα όφειλε να αναγνωρίσει ίσα δικαιώματα στους πληθυσμούς που αποτελούσαν εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες σε περιοχές που είχε αποκτήσει μετά το 1913. Έτσι, οι πληθυσμοί αυτοί μπορούσαν να δημιουργήσουν σχολεία όπου θα διδάσκεται η μητρική τους γλώσσα ενώ η ελληνική κυβέρνηση έπρεπε να διευκολύνει την εκπαίδευση των μαθητών στη γλώσσα τους με παράλληλη διδασκαλία της ελληνικής. Ουσιαστικά, λειτουργούσαν ως δίγλωσσα σχολεία.

¹⁰³ Τούντα-Φεργάδη Α., Μειονότητες στα Βαλκάνια: Βαλκανικές Διασκέψεις 1930-1934, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1194, σελ18

¹⁰⁴ Kaspi, A., 2010, idem, p. 17, 50

Δ) Συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι

Όπως ισχυρίζεται η Διβάνη,

ο ρόλος που διαδραμάτισαν οι Εβραίοι ως ισχυρότατη ομάδα πίεσης στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης υπέρ της δημιουργίας ενός διεθνούς συστήματος που να προστατεύει αυτούς και τις υπόλοιπες μειονότητες από την κρατική αυθαιρεσία ήταν καθοριστικός. Στο Παρίσι το εβραϊκό λόμπυ είχε στείλει επίσημη αντιπροσωπεία για να συζητήσει τη λύση Μπάλφουρ περί ιδρύσεως εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Ακόμη και το κράτος αυτό δεν θα ήταν αποτελεσματική λύση στα προβλήματά τους. Περί τα 10.000.000 Εβραίοι ζούσαν σε συνθήκες έκρυθμες κυρίως στα εδάφη των διαλυμένων αυτοκρατοριών και είχαν την υποψία ότι τα νέα κράτη θα ήταν ακόμη πιο δυσανεκτικά απέναντι στις μειονότητες από τους πολυεθνικούς γίγαντες εντός των οποίων είχαν μάθει να επιβιώνουν. Κινητοποίησαν λοιπόν όλα τα μέσα που είχαν στη διάθεσή τους εκείνη την κρίσιμη εποχή για να αποτρέψουν τη βίαιη γλωσσική και θρησκευτική αφομοίωσή τους. Το σύστημα προστασίας των μειονοτήτων από την ΚτΕ ήταν κάπως πολύπλοκο. Με την προσχώρησή της στο σύστημα κάθε μειονοτική χώρα υποχρεωνόταν να εξασφαλίσει:

- *Συνταγματική ισχύ στη Συνθήκη.*
- *Ιθαγένεια σε όλα τα άτομα που γεννήθηκαν στη χώρα αυτή και δεν έχουν καμία ιθαγένεια.*
- *Ισότητα αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων όλων των υπηκόων της.*
- *Προστασία της ζωής, της ελευθερίας και της θρησκευτικής λατρείας όλων των υπηκόων της χωρίς εξαίρεση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας ή θρησκείας.*
- *Ελεύθερη χρήση της γλώσσας των μειονοτήτων.*
- *Ελεύθερη ίδρυση θρησκευτικών ιδρυμάτων και σχολείων στη γλώσσα της μειονότητας.*
- *Ανάλογη ροή εθνικών πόρων στις μειονοτικές περιοχές.*

Η εξασφάλιση αυτών των όρων συνιστούσε διεθνή υποχρέωση κάθε χώρας η οποία ήταν υποχρεωμένη να λογοδοτήσει στην ΚτΕ. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονταν στις μειονότητες ήταν δύο ειδών: α) δικαιώματα των ατόμων, που κατοχύρωναν την προστασία τους από τις διακρίσεις, και β) δικαιώματα των ατόμων ως μελών μειονοτικών ομάδων που χρειαζόνταν ειδικά θετικά μέτρα για την προστασία της γλώσσας, της θρησκείας τους κ.λ.π.¹⁰⁵».

Ε) Συνθήκη της Λωζάννης

Μετά την ήττα της Ελλάδας στη μικρασιατική εκστρατεία και την ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές, η Ελλάδα οδηγείται στη Συνδιάσκεψη με τον Βενιζέλο να προσπαθεί να διαπραγματευτεί με τους Τούρκους πλέον ως νικητές την τύχη της Ανατολικής Θράκης και των παραλίων. Αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν η υπογραφή της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάννης, το 1923. Η Ελλάδα οδηγήθηκε σε αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών με την

¹⁰⁵ Διβάνη Λ., Ελλάδα και μειονότητες, Το σύστημα διεθνούς προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών, Νεφέλη, Ιστορία, Αθήνα, 1995, σ. 27-33

Τουρκία. Όλα τα άτομα ορθόδοξου χριστιανικού θρησκευματος με εξαίρεση τους κατοίκους της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου, υποχρεώνονταν να εγκαταλείψουν το τουρκικό έδαφος. Οι πρόσφυγες που κατέφταναν είχαν σοβαρό πρόβλημα επιβίωσης. Η ανταλλαγή των πληθυσμών θα γινόταν και εδώ με την επίβλεψη της Μικτής Επιτροπής και την αρωγή της Κοινωνίας των Εθνών.

2.3.4.2 Μειονότητες στο ελληνικό κράτος

Οι συνθήκες που αναφέρθηκαν προηγουμένως εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο αντιμετώπισης των μειονοτήτων που διαβιούν στην ελληνική επικράτεια την περίοδο αυτή. Με την Κοινωνία των Εθνών αναγνωρίζονται στις μειονότητες τόσο ατομικά δικαιώματα όσο και δικαιώματα που σχετίζονται με τη θρησκεία, τη γλώσσα και την εκπαίδευση.

Έτσι, ο στόχος διαφοροποιείται και ζητούμενο είναι πλέον η προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων από την Κοινωνία των Εθνών αλλά κυρίως, από το κράτος στο οποίο ζουν. Όπως ισχυρίζεται ο Γκότοβος¹⁰⁶, οι διεθνείς συμβάσεις δίνουν τη δυνατότητα σε τμήματα του πληθυσμού να κατοχυρώσουν ειδικές ταυτότητες, παραμένοντας πάντοτε μέσα στο ενιαίο κέλυφος ως πολίτες του εν λόγω κράτους. Αυτοί οι πολίτες ορίζονται επίσημα ως ειδικές περιπτώσεις, ταξινομούνται δηλαδή σε μία μειονοτική κατηγορία, για την οποία υφίστανται ειδικές ρυθμίσεις σε ό,τι αφορά πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των μελών. Το 1881 οι Μουσουλμάνοι της Θεσσαλίας και της Ηπείρου αποκτούν θρησκευτική και κοινοτική αυτονομία, που επεκτείνεται το 1913 με τη σύμβαση των Αθηνών και στους Μουσουλμάνους των Νέων Χωρών. Την ίδια χρονιά, οι βλαχόφωνοι πληθυσμοί αποκτούν θρησκευτική και εκπαιδευτική αυτονομία με συνέπεια την ίδρυση σχολείων για βλαχόφωνους πληθυσμούς.

Το πρόβλημα των μειονοτήτων οξύνεται στην Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους. Ειδικότερα, μετά τη συνθήκη του Νείγυ, το μειονοτικό φαινόμενο διαφοροποιείται αφού, όπως υποστηρίζει ο Τσιτσελίκης, «...η εκδήλωση του μειονοτικού φαινομένου αποφυσικοποιείται και θεωρείται ως μία ανωμαλία της εθνικής ομοιογένειας¹⁰⁷». Η συνθήκη των Σεβρών, το 1920 και της Λωζάννης το 1923 έχει ως συνέπεια τη συγκέντρωση περισσότερων πληθυσμών και τη λήψη μέτρων για την προστασία τους. Η πολιτισμική ποικιλία που έχει προκύψει με τις μετακινήσεις και τις αμοιβαίες μεταναστεύσεις αντιμετωπίζεται πλέον υπό το πρίσμα της ομογενοποίησης του κράτους.

Επομένως, στόχος της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής είναι η προσπάθεια προσεταιρισμού των αλλόγλωσσων πληθυσμών που έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μέσω της εκπαίδευσης. Ως γνωστόν, η εκπαίδευση είναι ο μηχανισμός συγκρότησης και διατήρησης της εθνικής ταυτότητας. Η αντιμετώπιση των μειονοτήτων σχετίζεται πλέον με το αν μπορούν να ενσωματωθούν περισσότερο ετερόγλωσσοι ομόθρησκοι πληθυσμοί (Βλαχόφωνοι, Αρβανίτες) παρά ετερόθρησκοι (Μουσουλμάνοι, Εβραίοι). Η συνθήκη ειρήνης της Λωζάννης βοήθησε στην αύξηση του αριθμού των πληθυσμών με ίδιο θρήσκευμα αφού το μεγαλύτερο ποσοστό των Μουσουλμάνων στις Νέες Χώρες είχε μεταναστεύσει.

¹⁰⁶ Γκότοβος Α., 2002, ο.π., σ.107

¹⁰⁷ Τσιτσελίκης Κ., Ο κανόνας δικαίου ως έκφραση εθνικής ιδεολογίας,σελ.462-463

3. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

3.1 Ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και νομοθεσία

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε την εκπαιδευτική πολιτική που ακολούθησε το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, τη νομοθεσία που αφορούσε την εκπαίδευση, τους στόχους που επεδίωξε και ως προς τη διαχείριση της ετερότητας καθώς και το λόγο των παιδαγωγών.

3.1.1 Διατάγματα

Στο ερώτημα σε ποια διατάγματα βασίζεται η εκπαίδευση την περίοδο που εξετάζουμε, θα ανατρέξουμε πολύ παλιότερα, στα διατάγματα του 1834, του 1836 και του 1837, «τα οποία βάζουν τα θεμέλια του εκπαιδευτικού συστήματος για έναν ολόκληρο αιώνα¹⁰⁸», στο νόμο ΒΤΜΘ΄ 1895 και τα νομοσχέδια του 1899. Επίσης οφείλουμε να μελετήσουμε και τις μεταρρυθμιστικές απόπειρες του 1913, 1917, 1929 όσον αφορά τις εισηγητικές τους εκθέσεις και συζητήσεις στη Βουλή για να μεταφέρουμε το εκπαιδευτικό κλίμα της εποχής σχετικά με τις προτεραιότητες και τις διεκδικήσεις.

Το διάταγμα της 6^{ης} /18^{ης} Φεβρουαρίου 1834 αφορά την οργάνωση των δημοτικών σχολείων, το διάταγμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου του 1836 αφορά τα ελληνικά σχολεία και γυμνάσια και αυτό της 14^{ης} Απριλίου 1837 την ίδρυση πανεπιστημίου. Και τα τρία ψηφίστηκαν επί Όθωνα.

Πιο συγκεκριμένα, το διάταγμα του 1834, όπως επισημαίνει ο Σήφης Μπουζάκης¹⁰⁹,

καθιερώνει την επτάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και ρυθμίζει θέματα που αναφέρονται στην οργάνωση των δημοτικών σχολείων, στη διδακτέα ύλη, στις διαδικασίες ελέγχου, στα ιδιωτικά σχολεία και στη μόρφωση των κοριτσιών. Επίσης αναθέτει την ίδρυση, τη συντήρηση και τη μισθοδοσία των δασκάλων, στους δήμους και τις κοινότητες. Στο δημοτικό σχολείο που είναι τετραετές, φοιτούν παιδιά που έχουν συμπληρώσει το πέμπτο έτος της ηλικίας τους. Προβλέπεται η διδασκαλία των παρακάτω μαθημάτων: κατήχηση (με τη θέληση των γονέων), στοιχεία της ελληνικής (εννοείται της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, αφού η γλώσσα των αλφαθηταρίων και η γραμματική ήταν αποκλειστικά η αρχαία ελληνική)¹¹⁰, ανάγνωση, γραφή, γραμμική, ιχνογραφία και φωνητική μουσική. Είναι ακόμη δυνατή η διδασκαλία γεωγραφίας, ελληνικής ιστορίας και τα αναγκαιότερα στοιχεία από τις φυσικές επιστήμες¹¹¹. Τέλος προβλέπεται δυο φορές την εβδομάδα η πρακτική διδασκαλία, για τα αγόρια στην αγρονομία, την κηπουρική, τη μελισσοκομία και για τα κορίτσια στο εργοχείρο.

¹⁰⁸ Μπουζάκης, Σ.(2001), Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998), Αθήνα, Gutenberg, γ' έκδοση, σ. 39

¹⁰⁹ Μπουζάκης, Σ. (2001), ό.π. ,σ.37

¹¹⁰ Λέφας .Χ.,(1942), Ιστορία της εκπαίδευσης, Αθήνα , σ.72

¹¹¹ Δημαράς, Α. Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: τεκμήρια Ιστορίας, τόμος Α΄ 1821, -1894, τόμος Β΄: 1895-1967, Αθήνα 1973/74

Το διάταγμα του 1836, όπως μας πληροφορεί ο Μπουζάκης¹¹²,

επιτρέπει τη δημιουργία ιδιωτικών σχολείων, την ίδρυση ενός ακόμη διδασκαλείου και τη χωριστή μόρφωση των κοριτσιών¹¹³. Δεν ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τους σκοπούς του δημοτικού σχολείου, τον αριθμό των τάξεων, το ωρολόγιο πρόγραμμα και τον τρόπο διδασκαλίας. Η διδακτική μέθοδος ήταν η γνωστή ως αλληλοδιδασκτική¹¹⁴ που εφαρμόστηκε έως το 1880 για την αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης των δασκάλων, με τη βοήθεια των «πρωτόσχολων» μαθητών που ήταν ταυτόχρονα εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι.

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το τριτάξιο Ελληνικό σχολείο αποτελεί την πρώτη βαθμίδα και το τετρατάξιο Γυμνάσιο τη δεύτερη βαθμίδα της (τα δύο σχολεία αποτελούν μίμηση των αντίστοιχων γερμανικών σχολείων Lateinische Schule, Gymnasium). Στα Ελληνικά σχολεία συνεχίζουν τη φοίτησή τους υποχρεωτικά μαθητές που έχουν τελειώσει με επιτυχία το τετρατάξιο δημοτικό σχολείο¹¹⁵ (μέχρι το 1867 οπότε και καθιερώθηκαν οι εισαγωγικές εξετάσεις για τη φοίτηση στο Ελληνικό σχολείο). Για την ίδρυση και συντήρηση των ελληνικών σχολείων και των γυμνασίων υπεύθυνο είναι το κράτος. Δύο είναι οι στόχοι των Ελληνικών σχολείων: η προετοιμασία των μαθητών για το γυμνάσιο ή η κοινωνικοποίησή τους σε περίπτωση που δεν επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Προβλέπει επίσης αυστηρό σύστημα εξαμηνιαίων εξετάσεων που η επιτυχία τους προϋπέθετε τον προβιβασμό στην επόμενη τάξη ή αντίθετα η διπλή αποτυχία συνεπαγόταν και αποπομπή από το σχολείο.

Στο γυμνάσιο γίνονται δεκτοί μαθητές μετά από επιτυχείς εισαγωγικές εξετάσεις¹¹⁶. Βέβαια η πρόσβαση μαθητών ιδιαίτερα στα γυμνάσια ήταν δύσκολη για τους εξής δύο λόγους: υπήρχαν μόνο στα αστικά κέντρα γυμνάσια και η κατάρτιση των δασκάλων στην επαρχία, όπου ήταν και η πλειοψηφία του μαθητικού πληθυσμού, ήταν με το χαμηλότερο επίπεδο γνώσης (γ' τάξεως). Βασικός σκοπός του γυμνασίου είναι η προετοιμασία των μαθητών για σπουδές στο πανεπιστήμιο. Το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων στο Ελληνικό και το Γυμνάσιο κυριαρχείται από τα θεωρητικά μαθήματα, κυρίως τα Αρχαία Ελληνικά που καταλαμβάνουν το 53,2% των συνολικών ωρών ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στα φυσικομαθηματικά είναι μόλις 19,2%. Η εποπτεία των σχολείων και των δασκάλων ήταν αυστηρή και τακτική από τις επιθεωρητικές επιτροπές και τον έπαρχο. Η δωρεάν παιδεία θεσμοθετείται μόνο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αναιρέθηκε όμως με το ΒΝΔ του 1892 και τον ΑΧΚΕ' του 1887).

Με το διάταγμα του 1837 ιδρύεται το πανεπιστήμιο του Όθωνα με 4 σχολές: την ιατρική, τη θεολογία, τη νομική (των οποίων η φοίτηση διαρκούσε 4 χρόνια) και τη φιλοσοφική της οποίας η φοίτηση ήταν τριετής. Όσοι ήταν κάτοχοι απολυτηρίου

¹¹² Μπουζάκης, Σ. (2001), ό.π. ,σ.38-43(περίληψη, αποσπασματικός λόγος)

¹¹³ Γληνός, Δ., Ένας άταφος νεκρός, Αθήνα, 1925, σ. 41-65

¹¹⁴ Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια HERDER, Αθήνα, 1967, 1^{ος} τόμος, σ. 141-144

¹¹⁵ Δημαράς, Α., ό.π., σ. 61

¹¹⁶ Δημαράς, Α., ό.π., σ. 60-65

γυμνασίου μπορούσαν να εισαχθούν χωρίς εισαγωγικές. Με την άκριτη μεταφύτευση ξένων εκπαιδευτικών προτύπων, που φαίνονται δημοκρατικά αλλά δεν έχουν σχέση με την ελληνική πραγματικότητα, δεν θεμελιώνεται απλώς ένα εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά η εξάρτηση της ελληνικής εκπαίδευσης από ξένα εκπαιδευτικά συστήματα που θα αποτελέσει κυρίαρχο χαρακτηριστικό γνώρισμα και του 20^{ου} αιώνα.

3.1.2 Ο Νόμος ΒΤΜΘ΄1895 και τα νομοσχέδια του 1899

Πριν ολοκληρώσουμε την εκπαιδευτική πολιτική του 19^{ου} αιώνα, θα κάνουμε μία κριτική θεώρηση της εκπαιδευτικής πολιτικής που απορρέει από το νόμο ΒΤΜΘ΄ 1895 (που θα έχει διάρκεια μέχρι το 1929) και τα νομοσχέδια του 1899.

Όσον αφορά το ν.ΒΤΜΘ΄1895, η εκπαιδευτική δομή «*παραμένει μονοδρομική*¹¹⁷», χωρίς δηλαδή διεξόδους για τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση. Με τις εισαγωγικές εξετάσεις από το κοινό δημοτικό σχολείο ή το πλήρες προς το Ελληνικό σχολείο και από το Ελληνικό προς το Γυμνάσιο, «*οι διαδικασίες ταξικής επιλογής δεν αφήνονται πια έξω από τους σχολικούς μηχανισμούς αλλά μεταφέρονται μέσα σε αυτούς*¹¹⁸».

Με το διάταγμα της 30ης Απριλίου 1896 «περί συστάσεως νηπιαγωγείων» με Υπουργό Παιδείας το Δ. Πετρίδη, θεσμοθετείται η δυνατότητα «*ίδρυσης νηπιαγωγείων και από ιδιώτες*¹¹⁹». Επίσης καθιερώνεται «*ο θεσμός του επιθεωρητή με διοικητικά, εποπτικά και καθοδηγητικά καθήκοντα*¹²⁰» που μένει «*αναλλοίωτος μέχρι το 1929. Είναι ο αυταρχικός και εξουσιαστικός φορέας ελέγχου όχι μόνο της εσωσχολικής εκπαιδευτικής λειτουργίας αλλά και της εξωσχολικής δραστηριότητας (πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής) του εκπαιδευτικού. Την εξουσιαστική λειτουργία του επιθεωρητή καυτηριάζει ακόμη και ο Υπουργός Παιδείας Μομφεράτος από το 1899*¹²¹». Δέσμιος του «*κλασικιστικού προσανατολισμού*¹²²» κι αυτός ο νόμος, εφόσον παρέμεινε στο δημοτικό η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας .

Όπως πληροφορούμαστε από το Μπουζάκη¹²³, το 1899 η κυβέρνηση Γ. Θεοτόκη, με Υπουργό παιδείας τον Α. Ευταξία υποβάλλει στη Βουλή τα νομοσχέδια «περί δημοτικής εκπαίδευσως» (15 Μαΐου) και «περί μέσης εκπαίδευσως» (14 Ιουλίου) που διαμορφώνουν τη δομή του σχολικού συστήματος ως εξής:

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν αυτοτελής, επτάχρονη αλλά χωρισμένη σε δύο κύκλους. Ο πρώτος κύκλος ήταν τετραετής και στη συνέχεια οι μαθητές ακολουθούσαν χωρίς εξετάσεις ή τον δεύτερο κύκλο της δημοτικής εκπαίδευσης που ήταν τριετής ή το γυμνάσιο που ήταν οκταετές σε δύο κύκλους. Μέσα από τα νομοσχέδια του 1899 στοχευόταν η γενίκευση της υποχρεωτικής δημοτικής εκπαίδευσης σ' όλη την Ελλάδα (δεδομένου ότι υπήρχε μεγάλη δυσαναλογία ανάμεσα σε εγγράμματους και αγράμματους). Όσον αφορά

¹¹⁷ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ.51

¹¹⁸ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ.52

¹¹⁹ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ. 50

¹²⁰ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ. 51

¹²¹ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ. 53

¹²² Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. ,σ. 54

¹²³ Μπουζάκης , Σ. (2001), ό.π. , περίληψη σ. 54-58

τη γλώσσα διδασκαλίας στο δημοτικό σχολείο προτείνεται η αντικατάσταση της αρχαίας ελληνικής από την καθαρεύουσα. Όσον αφορά το πρόγραμμα μαθημάτων περιλαμβάνονται εκτός των άλλων, στοιχειώδεις γνώσεις γεωπονίας, τεχνολογίας, χημείας, κηπουρικής, δενδροκομίας, μελισσοκομίας καθώς επίσης και στοιχεία για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη. Το πρόγραμμα της μέσης εκπαίδευσης δεχόταν μαθητές από την τέταρτη τάξη του πρώτου κύκλου του δημοτικού σχολείου χωρίς εξετάσεις και στο δεύτερο κύκλο του γυμνασίου υπήρχε το πρακτικό και το φιλολογικό τμήμα που δεν διαχωρίστηκαν οργανωτικά και διοικητικά σε δύο ξεχωριστές κατευθύνσεις. Έτσι επισημαίνουμε ότι για πρώτη φορά το εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάστηκε από τα σκανδιναβικά πρότυπα και όχι από τα γαλλογερμανικά.

Επίσης η Α. Φραγκουδάκη παρατηρεί ότι τα νομοσχέδια του 1899 αποτέλεσαν «την πρώτη πλήρη διατύπωση της αστικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης¹²⁴» δεδομένου ότι στόχος του σχολείου είναι η ένταξη του ατόμου στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Επίσης «για πρώτη φορά γίνεται αναφορά σε εκπαιδευτικά κείμενα ο όρος κοινωνικές τάξεις που θα πρέπει να αναπαραχθούν μέσα στους σχολικούς μηχανισμούς¹²⁵». Τελικά τα νομοσχέδια του 1899 δεν ψηφίστηκαν και θα εξακολουθήσει να ισχύει η νομοθεσία του 1895. Τελειώνοντας ο 19^{ος} αιώνας ας δούμε ποια ήταν τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών προσπαθειών πριν περάσουμε σε νέες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις.

Η φοίτηση στο τετράχρονο δημοτικό σχολείο το 1901 καλύπτει μόνο το 8,3% του μαθητικού πληθυσμού ηλικίας 6-10 ετών. Άρα υπάρχει μια πολύ μεγάλη διαρροή μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της. Το 1907 είχαμε 50,2% άνδρες και 82% γυναίκες αναλφάβητους. Από το 1878 μέχρι το 1911 στο Πανεπιστήμιο Αθηνών σπουδάζουν Νομική 50,2% των φοιτητών, Φιλοσοφική 15,5%, Ιατρική 26%, Θεολογία 2,1%, Φαρμακευτική 3,8% και Φυσικομαθηματική, που αποτελεί μέρος της Φιλοσοφικής 1,7%. Το 1900-1901 το ποσοστό φοιτητών της Νομικής στη Γαλλία ανέρχεται σε 33,9%, στη Γερμανία σε 14,5% και στις Η.Π.Α. σε 11,2%. Η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει υψηλά ποσοστά φοιτητών (τα υψηλότερα στην Ευρώπη), σε σχέση με τον πληθυσμό της, αφού το 1912-1913 αντιστοιχούν 12,6 φοιτητές σε 10.000 κατοίκους. Το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης και της ημιμάθειας που χαρακτήριζε τη νεοελληνική εκπαίδευση το 19^ο αιώνα, εξακολουθεί να τη συνοδεύει και στις αρχές του 20^{ου} ¹²⁶.

3.1.3 Το γλωσσικό ζήτημα

Η διγλωσσία δεν ήταν κάτι νέο στην ιστορία του πολιτισμού ούτε αποτελεί ελληνικό φαινόμενο. Όπως ισχυρίζεται ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, «οι πολιτισμένοι λαοί της Εσπερίας έσπασαν τη δύναμη του λογιωτατισμού και καθιέρωσαν τις δημοτικές τους γλώσσες στα 1300 οι Ιταλοί, στα 1500 οι Γάλλοι και οι Γερμανοί, στα χρόνια δηλαδή που έπεφτε η φεουδαρχία και αρχίζει να επικρατεί το αστικό καθεστώς¹²⁷». Στην Ελλάδα τίθεται

¹²⁴ Μπουζάκης Σ.,(2001), ό.π., σ. 56, σε Φραγκουδάκη Α., Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι- Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο, Αθήνα, 1977, σ. 22

¹²⁵ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 57

¹²⁶ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 61

¹²⁷ Τριανταφυλλίδης Μ.,(1963), 'Απαντα, 5^{ος} τόμ., σ.184,Θεσ/νίκη

το ζήτημα με έντονο τρόπο μέσα στις ζυμώσεις του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Με την απελευθέρωση της χώρας ο αρχαϊσμός επικρατεί σαν αδιαμφισβήτητο πολιτιστικό ιδανικό και η δημοτική παραγνωρίζεται τελείως. Τον αρχαϊσμό τον ενισχύει ακόμα και «ο αντίχτυπος που είχαν στους λογίους οι δοξασίες του Fallmerayer ότι οι Νεοέλληνες δεν έχουν φυλετική συγγένεια με τους αρχαίους παρά κατάγονται από τους Σλάβους¹²⁸».

Στα τέλη όμως του αιώνα ο αρχαϊσμός αρχίζει να παρουσιάζεται σαν «αποτυχημένη ιστορική προσπάθεια θρεμμένη από την ευγενική αλλά απλοϊκή πλάνη των λογίων του 19^{ου} αιώνα¹²⁹».

Σταθμό για το κίνημα του δημοτικισμού αποτελεί στα 1888 η έκδοση του βιβλίου του Ψυχάρη «Το ταξίδι μου», γραμμένο σε άκρατη δημοτική και διακατεχόμενο από μεγαλοϊδεατισμό στο οποίο κατάφερε να συνταυτίσει σε μια ιδεολογία το δημοτικισμό και τη Μεγάλη Ιδέα. Για τον Ψυχάρη

το γλωσσικό ζήτημα είναι ζήτημα πολιτικό, ό,τι πολεμά να κάμει ο στρατός για τα φυσικά σύνορα, θέλει η γλώσσα να το κάμει για τα σύνορα τα νοερά. Πρέπει και τα δύο τους να παν πολύ μακριά να πάρουν πιάτο τόπο. Μαζί θα προκόψουν μια μέρα¹³⁰

Άλλο σταθμό για το κίνημα του δημοτικισμού αποτέλεσε η έκδοση του βιβλίου του Γ.Σκληρού «Το κοινωνικό μας ζήτημα», το 1907, του οποίου η παρέμβαση συνίσταται κυρίως στην τοποθέτηση του δημοτικιστικού κινήματος μέσα στα πλαίσια των κοινωνικών αγώνων και όχι των εθνικών. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα νέα παιδαγωγικά ρεύματα όπως αυτά εκφράστηκαν ανά την Ευρώπη από τον G. Kerschensteiner (Γερμανία), Jean Piaget (Γαλλία), Maria Montessori (Ιταλία), Edward Claparède (Ελβετία), Blonsky (Ρωσία), Ovide Décroly (Βέλγιο) παραπέμπουν σε ένα νέο πνεύμα παιδαγωγικής αντίληψης, σύμφωνα με το οποίο αφήνουν πίσω τους το «λογοκοπικό» σχολείο και εισάγουν το σχολείο εργασίας, όπου ο μαθητής μαθαίνει ενεργώντας (learning by doing-learning through experience) με την εμπειρική μάθηση (Kerschensteiner).

Κύριος εκφραστής της νέας αντίληψης για το σχολείο στην Ελλάδα ο Α. Δελμούζος.

Επηρεασμένος από τον Kerschensteiner, επεχείρησε να την εφαρμόσει για πρώτη φορά στο Ανώτερο Παρθεναγωγείο Βόλου (1908) υπό τη διεύθυνσή του. Όπως επισημαίνει ο Χαραλάμπους:

Το σχολείο αυτό κατάφερε από τη μια να καλύψει ταξικές ανάγκες (μόρφωση κοριτσιών της αστικής τάξης) και από την άλλη να δώσει ένα παράδειγμα προς μίμηση για την κάλυψη των πανεθνικών αναγκών εκπαίδευσης. Τρεις είναι οι βασικές τομές που έφερε το σχολείο του Βόλου: μια νέα παιδαγωγική αντιμετώπιση, την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας και την αλλαγή της παρεχόμενης ιδεολογίας (που βασιζόταν στον νέο Ελληνισμό δηλαδή στη σύγχρονη κοινωνία και τα προβλήματά της) γι' αυτό και αποτέλεσε σταθμό στην ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης. Το

¹²⁸ Δελμούζου Α., (1950), Το κρυφό σχολειό, Αθήνα, σ. 8

¹²⁹ Τριανταφυλλίδης Μ., (1963), Άπαντα, 3^{ος} τόμ.,σ.113

¹³⁰ Ψυχάρης (1983),Το ταξίδι μου, Αθήνα, (γ' ανατύπωση), σ.201

σχολείο του Βόλου είχε μεν επιτυχία, αλλά δημιούργησε θόρυβο και αποτελούσε πρόκληση στους συντηρητικούς κύκλους της εποχής, οπότε ξεκίνησε σε βάρος του συκοφαντική σκευωρία (τα γνωστά «Αθρειακά του Βόλου», το 1911), στην οποία πρωτοστάτησε ο μητροπολίτης Βόλου, ταπεινώνοντας τους πρωτεργάτες του σχολείου ότι δήθεν υπέσκαπταν τις αξίες της θρησκείας, της οικογένειας και της πατρίδας με αποτέλεσμα το σχολείο να κλείσει και οι πρωτεργάτες του να συρθούν σε δίκη που έμεινε γνωστή σαν «Η δίκη του Ναυπλίου»¹³¹.

Ο Χαραλάμπους επίσης σημειώνει ότι:

ο Ε. Βενιζέλος αναγγέλλει το Σεπτέμβριο του 1910 την ίδρυση του κόμματος των Φιλελευθέρων, οπότε οι δημοτικιστές που βρίσκονται στην Αθήνα, κινούμενοι από σχετικά ευνοϊκότερες πολιτικές συγκυρίες, αναλαμβάνουν νέες πρωτοβουλίες που είναι προέκταση των ενεργειών που άρχισαν από το 1909 (επιστολή που έφερε το γύρο πολλών πόλεων ελληνικών και ευρωπαϊκών με θέμα την ανάγκη για γλωσσική μεταρρύθμιση και συντονισμένη κοινωνική δράση, έντονος προβληματισμός σχετικά με τον τύπο της δημοτικής που θα ακολουθούσαν και με την ηγετική προσωπικότητα, δύο εγκύκλιοι όπου κοινοποιούνταν η ίδρυση του Φιλικού Ομίλου και ταυτόχρονα αποτελούσαν είδος οικονομικής εξόρμησης και αιτήματος αντιπροσώπευσης στις διάφορες πόλεις). Το Μάιο του 1910 ιδρύεται ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, το καταστατικό του οποίου υπογράφηκε από 38 ιδρυτικά μέλη και του οποίου στόχος ήταν η ίδρυση ενός Προτύπου Δημοτικού Σχολείου στην Αθήνα με κύριο στόχο την εισαγωγή της διδασκαλίας της δημοτικής γλώσσας, νέα παιδαγωγική μέθοδο και πρότυπων διδακτικών βιβλίων. Από τα ιδρυτικά μέλη του Εκπαιδευτικού Ομίλου ενδεικτικά αναφέρουμε τους Α. Δελμούζο, Ι. Δραγούμη, Ν. Καζαντζάκη, Α. Καρκαβίτσα, Λ. Μαβίλη, Α. Παπαναστασίου, Δ.Π. Πετροκόκκινο, Μ. Τσιριμώκο κ.ά. Από τον Ιανουάριο του 1911 άρχισε η έκδοση των Δελτίων του Εκπαιδευτικού Ομίλου (Δ.Ε.Ο.) με στόχο την ενημέρωση της κοινής γνώμης και την προετοιμασία για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Επειδή δε μία μεταρρύθμιση πρέπει να ξεκινά από το πρώτο στάδιο της εκπαίδευσης που είναι το δημοτικό σχολείο και επειδή η πλειοψηφία των μαθητών δέχεται ως μοναδική μόρφωση αυτή του Δημοτικού σχολείου, γι' αυτό και ο Εκπαιδευτικός Όμιλος έδωσε όλη του τη βαρύτητα στο Δημοτικό Σχολείο. Σε οργανωτικό επίπεδο οι προσπάθειες δεν περιορίζονται μέσα στα όρια της ελληνικής επικράτειας αλλά επεκτείνονται και στο εξωτερικό όπου έχει εκπροσώπους, όπως στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου ήταν ο Καβάφης, στην Πόλη ο Φ. Φωτιάδης. Επίσης ο Όμιλος απέφυγε τους γλωσσικούς καυγάδες (όπως έντεχνα με μία Δήλωση απέφυγε την αντιπαράθεση με τον Ψυχάρη, ο οποίος θεώρησε την επιλογή του γλωσσικού τύπου που υιοθέτησε το Σωματείο συμβιβαστική) γιατί ο σκοπός του είναι καθαρά εκπαιδευτικός και η επιλογή της δημοτικής γλώσσας σα μέσο για την καλύτερη έκφραση και όχι αυτοσκοπό. Όπως ανέφερε ο Δελμούζος «η ουσία θυσιάζεται εις την εύρεσιν της καταλλήλου λέξεως ...ομιλεί και σου δίνει λέξεις, η ψυχή, το αίσθημα κοιμάται, μόνο το μικρό μυαλό βασανίζεται». Τον Ιανουάριο του 1911 άρχισαν οι συζητήσεις για την αναθεώρηση του συντάγματος του

¹³¹ Χαραλάμπους Δ.,(1987), Ο εκπαιδευτικός όμιλος: η ίδρυση, η δράση του για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η διάσπασή του, Θεσ/κη, σ.39-42

1864. Το Φεβρουάριο του 1911 συζητήθηκε και το γλωσσικό ζήτημα. Οι συντηρητικοί αντιμεταρρυθμιστές με επικεφαλής το Γ. Μιστριώτη προσπάθησαν με υπόμνημα να κατοχυρωθεί συνταγματικά η καθαρεύουσα. Ο Όμιλος έδωσε την πρώτη του μάχη κινητοποιώντας καθηγητές Πανεπιστημίου (Γ. Φωκά) και βουλευτές κείμενους φιλικά προς τον Όμιλο αλλά και μέλη του (Μαβίλης, Δεμερτζής, Παπαναστασίου, Διομήδης κ.ά.) για να μη περάσουν τα άρθρα 16 και 107, που αφορούσαν το μεν πρώτο την εκπαίδευση, το δε δεύτερο τη γλώσσα. Ο Όμιλος έχασε τη μάχη διότι το άρθρο 107 προέβλεπε ότι επίσημη γλώσσα του κράτους είναι εκείνη στην οποία συντάσσονται τα κείμενα της ελληνικής νομοθεσίας και του πολιτεύματος. Συνεπώς ο πρώτος στόχος του Ομίλου κρίνεται παράνομος δηλαδή η ίδρυση του Πρότυπου Δημοτικού Σχολείου από τη σχέση του με το γλωσσικό ζήτημα. Παρά τα εμπόδια που συναντούσε γρήγορα έγινε ο φορέας της προοδευτικής διανοήσεως της εποχής. Στα τέλη του 1911 δημοσιεύεται και το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής της Βουλής που είχε συσταθεί για να εξετάσει το ενδεχόμενο της εξαγοράς των δημοτικιστών από αντεθνικά, εξωελλαδικά κέντρα πανσλαβιστών που βασιζόταν σε κατηγορίες του Μιστριώτη το οποίο ήταν θετικό για τους δημοτικιστές. Τον Ιανουάριο του 1912 ζητήθηκε από το Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο της δημοτικής εκπαίδευσεως να δώσει ο Όμιλος τις απόψεις του ενόψει μελετώμενης μεταρρυθμίσεως στο Δημοτικό Σχολείο, στο Ανώτερο Παρθεναγωγείο, και στο Διδασκαλείο Θηλέων. Το γεγονός ότι επιζητούνται οι απόψεις του Ομίλου επίσημα είναι απόρροια δύο γεγονότων: υπουργός παιδείας είναι ο Α. Αλεξανδρής, ιδρυτικό μέλος του Ομίλου και η ύπαρξη του Προτύπου Παρθεναγωγείου του Βόλου που συμβόλιζε το εναλλακτικό πρότυπο. Στην εισήγηση που έκανε ο Όμιλος διατύπωσε τις απόψεις του: α) όσον αφορά το δημοτικό σχετικά με την απουσία ελληνικής παιδαγωγικής, την ανάγκη βελτίωσης της εκπαίδευσης των δασκάλων, τους ενδοιασμούς για τη μη ανταπόκριση του ελληνικού σχολείου σε πρακτικές κοινωνικές ανάγκες και την ανάγκη μεταθέσεως του ιδεολογικού βάρους από τον αρχαίο στο νέο ελληνισμό που εκφράζεται από την οπτική του μαθήματος της ιστορίας. β) όσον αφορά τα Παρθεναγωγεία (που ήταν οκτώ στον αριθμό και εκεί επιζητούσαν τη μόρφωση κορίτσια-γόνοι των αστικών οικογενειών) που ήταν η βαθμίδα εκείνη που προετοίμαζε τα 8/10 των μαθητριών τους για τα διδασκαλεία έπρεπε να αποκτήσουν αυτοτέλεια και να δίνουν ουσιαστική μόρφωση και όχι την ψευτοαριστοκρατική αγωγή. γ) οι απόψεις του Ομίλου όσον αφορά τα διδασκαλεία ήταν να πάψουν να είναι σχολεία γενικής μόρφωσης αλλά σχολεία επαγγελματικά. Το 1912 επίσης διορίζεται ο Γληνός στο Διδασκαλείο Μέσης εκπαίδευσεως¹³².

Ο Μπουζάκης επισημαίνει ότι

η άνοδος της αστικής τάξης στην εξουσία το 1909, ο διπλασιασμός των ελληνικών εδαφών ως συνέπεια των βαλκανικών αγώνων, ο εκπαιδευτικός λόγος των φιλελεύθερων διανοουμένων της εποχής, κάνουν επιτακτική την προσαρμογή της εκπαίδευσης στις νεοδιαμορφωμένες κοινωνικοοικονομικές ανάγκες του τόπου¹³³.

¹³² Χαραλάμπους Δ., 1987, Ο Εκπαιδευτικός Όμιλοςκαι η διάσπασή του, εκδ. οίκος Αφοί Κυριακίδη, Θεσ/κη, αποσπασματικές φράσεις σ.50 -71

¹³³ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 64

3.1.4 Οι μεταρρυθμίσεις του 1913 και του 1917

Ο Μπουζάκης¹³⁴ ισχυρίζεται ότι,

οι ανάγκες αυτές θα οδηγήσουν στη μεταρρύθμιση του 1913 και 1917 που συνεξετάζονται γιατί αποτελούν μία εκπαιδευτική και παιδαγωγική πρόταση με ενιαία αντίληψη. Το Νοέμβριο του 1913 θα υποβληθούν στη Βουλή από τον Υπουργό Παιδείας, Ι. Τσιριμώκο (του οποίου ο αδερφός Μάρκος ήταν από τα ιδρυτικά μέλη του Ομίλου) τα νομοσχέδια που συνέταξε ο Δ. Γληνός. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω νομοσχέδια η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ήταν η εξής: Η διετής προσχολική αγωγή θα ήταν υποχρεωτική εκεί όπου υπήρχαν νηπιαγωγεία και θα δέχονταν μαθητές ηλικίας 4 χρονών. Η εξαετής δημοτική εκπαίδευση, που προβλέπεται υποχρεωτική, είναι ενιαία. Στην ομοιόμορφη πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχονται στοιχειώδεις γνώσεις γεωργίας, κτηνοτροφίας και βιοτεχνίας¹³⁵. Μετά το δημοτικό σχολείο ακολουθούν δύο ξεχωριστά σχολικά δίκτυα με διαφορετικές διεξόδους το καθένα. Το ένα οδηγεί στο «αστικό σχολείο», χωρίς εξετάσεις, που είναι ανωτέρα πρακτική σχολή και η φοίτησή της διαρκεί 3 χρόνια και το άλλο οδηγεί πάλι χωρίς εξετάσεις στο εξαετές γυμνάσιο. Οι απόφοιτοι του «αστικού σχολείου» έχουν τη δυνατότητα μεταπήδησης σε μία από τις τρεις πρώτες τάξεις του γυμνασίου μετά από κατατακτήριες εξετάσεις ή να εγγραφούν μετά από εισαγωγικές εξετάσεις στο διδασκαλείο μέσης εκπαίδευσης, στη ναυτική σχολή δοκίμων ή σε τεχνικές επαγγελματικές σχολές (εμπορική, γεωπονική). Η φοίτηση στο γυμνάσιο χωρίζεται σε δύο κύκλους. Ο πρώτος, που είναι διετής και έχει ενιαίο πρόγραμμα για όλα τα παιδιά και ο δεύτερος, που είναι τετραετής και χωρίζεται στο φιλολογικό και το πραγματικό. Στο φιλολογικό δίνεται μεγαλύτερο βάρος στα θεωρητικά μαθήματα (αρχαία ελληνικά, λατινικά, ξένη γλώσσα) και στο πραγματικό που δεν διδάσκονται λατινικά, δίνεται βαρύτητα στα μαθήματα θετικής κατεύθυνσης (μαθηματικά, φυσική, κ.λ.π.). Οι απόφοιτοι του φιλολογικού τμήματος είχαν δικαίωμα εγγραφής σε μια από τις θεωρητικές σχολές (φιλολογία, θεολογία, νομική) και του πραγματικού σε μια από τις θετικές σχολές (φυσικομαθηματική, ιατρική, φαρμακευτική) ή μετά από εισαγωγικές εξετάσεις, να εγγραφούν στο ανώτατο τεχνικό εκπαιδευτήριο και στη στρατιωτική σχολή Ευελπίδων. Επίσης τα νομοσχέδια του 1913 προέβλεπαν αύξηση των σχολικών κτιρίων, βελτίωση της εκπαίδευσης των δασκάλων, φροντίδα για τη μόρφωση της Ελληνίδας, την κατάργηση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο δημοτικό σχολείο και την αντικατάστασή τους με τη νεοελληνική γλώσσα (όχι τη δημοτική). Η δημοτική γλώσσα θα καθιερωθεί στις 4 πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου με το Ν.Δ.2585/1917, καταργώντας έτσι τα αρχαία ελληνικά. Με το ίδιο νομοθετικό διάταγμα καθιερώνεται η παράλληλη διδασκαλία δημοτικής και καθαρεύουσας στις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού. Το 1917 θα παρθούν κι' άλλα μέτρα που στοχεύουν στην αναβάθμιση όλου του εκπαιδευτικού συστήματος όπως η βελτίωση της εκπαίδευσης και της οικονομικής κατάστασης των εκπαιδευτικών και ορισμένα μέτρα για την αποκέντρωση και τη διοίκηση των σχολείων.

¹³⁴ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., αποσπασματικές φράσεις, σ. 64-66

¹³⁵ Γληνός Δ., ό.π. 84

Ο Όμιλος μέχρι το 1916 λειτούργησε σαν ένα αυτόνομο-παρεμβατικό όργανο προς την κατεύθυνση της πολιτικής εξουσίας. Μια πολύ σημαντική πράξη είναι η δημιουργία της Εκπαιδευτικής Επιτροπής της οποίας μέλη είναι οι τρεις πρωταγωνιστές του εκπαιδευτικού δημοτικισμού, Γληνός, Δελμούζος και Τριανταφυλλίδης. Η ίδρυση της Εκπαιδευτικής Επιτροπής έθεσε τέρμα σ' αυτή τη φύση του Ομίλου και θα εγκαινιαστεί η περίοδος της ταύτισής του και εξάρτησής του από τους Φιλελευθέρους.

Όπως υποστηρίζει ο Γληνός,

...επέστη η στιγμή, όπως ληφθή πρόνοια περί διαρρυθμίσεως των αναγνωστικών βιβλίων ...ώστε να επιλύεται το μέγα και θεμελιώδες παιδαγωγικόν πρόβλημα της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσης, το οποίον όχι μόνο διά το έθνος ολόκληρον ανυπολόγιστον έχει σημασίαν, αλλά και ιδιαίτερα χάριν των Ελλήνων, οι οποίοι έχουν μητρική γλώσσαν ξένην¹³⁶.

Ο Μπουζάκης αναφέρει ότι,

τη διετία 1917-1919 θα κυκλοφορήσουν 10 νέα αναγνωστικά στη δημοτική-ανάμεσά τους τα «Ψηλά βουνά» και το «Αλφαβητάρι με τον ήλιο» όλα γραμμένα με βάση τη γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη. Έργο του Μ. Τριανταφυλλίδη είναι οι δύο γραμματικές, η μία με τίτλο «Η γραμματική διδασκαλία των τριών τάξεων του δημοτικού σχολείου» και η άλλη «Η γλωσσική διδασκαλία της Δ' τάξεως του δημοτικού σχολείου». Μεταβάλλεται επίσης το σύστημα συγγραφής και έγκρισης των σχολικών βιβλίων καθώς και η διάρκεια ισχύος τους με το Β.Δ. του 1918. Για την ύλη και το περιεχόμενο των βιβλίων, που μπορούν να εγκριθούν σε απεριόριστο αριθμό από εκπαιδευτικό συμβούλιο (όχι από ειδική επιτροπή), δεν μπαίνει κανενός είδους περιορισμός στους συγγραφείς. Εκείνο που επιδιώκεται κατά τη συγγραφή των νέων αναγνωστικών του δημοτικού είναι η σύνδεσή των περιεχομένων τους με την ελληνική ζωή και να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού. Με το Ν.82 /1917, που κωδικοποιεί το Ν. 567 του ίδιου έτους, εισάγεται ο θεσμός των ανωτέρων εποπτών με καθήκοντα την επιστημονική εποπτεία της δημοτικής εκπαίδευσης, την προπαρασκευή του διδακτικού προσωπικού και την καθοδήγησή του. Ο Α. Δελμούζος και ο Μ. Τριανταφυλλίδης θα αναλάβουν ανώτεροι επόπτες και ο Δ. Γληνός θα διοριστεί γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας¹³⁷.

Όπως επισημαίνει ο Μπουζάκης¹³⁸,

*το πιο σημαντικό στοιχείο στη νέα σχολική δομή είναι η δημιουργία του δεύτερου σχολικού δικτύου, δηλαδή της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης (αστικό σχολείο που είναι μεταφορά του γερμανικού *realschule*, τεχνικές-επαγγελματικές σχολές). Ακόμη η νέα σχολική δομή μεταφέρει τις διαδικασίες κοινωνικής αναπαραγωγής από τους εξωεκπαιδευτικούς μηχανισμούς και στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς, αφού πετυχαίνει την αντιστοίχιση της κοινωνικής με την εκπαιδευτική πυραμίδα. Για τον*

¹³⁶ Μπουζάκης Σ., (2001), σελ.70 σε: Κορδάτος Γ., Ιστορία του γλωσσικού μας ζητήματος, Αθήνα, 1973, σ.194-195

¹³⁷ Μπουζάκης Σ., 2001, αποσπάσματα, σ. 66

¹³⁸ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., αποσπάσματα, σ. 68

ταξικό προσανατολισμό της νέας σχολικής δομής η εισηγητική έκθεση δεν αφήνει καμιά ασάφεια τονίζοντας ότι « πρέπει να παράσχωμεν εις εκάστην κοινωνικήν τάξιν όσο το δυνατόν αρτιωτέραν την εις αυτήν αναγκαιούσαν γενικήν μόρφωσιν¹³⁹ » και σε άλλο σημείο « εν μεν τω αστικώ σχολείω τω προοριζομένω για την μέσην αστικήν τάξιν..., εν δε τω γυμνασίω τω προοριζομένω διά την ανωτέραν...¹⁴⁰ ».

Οι μεταρρυθμίσεις του 1913 και 1917 αποτελούν μια ολοκληρωμένη πρόταση εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής μεταρρύθμισης. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες όμως θα εξαλειφτούν με την πτώση της κυβέρνησης Βενιζέλου και με την άνοδο στην εξουσία φιλομοναρχικών κομμάτων το 1920. Οι φιλομοναρχικές δυνάμεις θα αναθέσουν σε επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας να εξετάσει τη γλωσσική διδασκαλία στο σχολείο. Η επιτροπή αυτή θα αποφανθεί για την αντισυνταγματικότητα του νόμου που καθιέρωνε τη δημοτική στο σχολείο και θα προτείνει την καύση των νέων αναγνωστικών και την ποινική δίωξη των υπαιτίων για τη διαφθορά της γλώσσας. Έτσι θα επιστρέψουν στο δημοτικό σχολείο τα αναγνωστικά προ του 1917 και η καθαρεύουσα. Σ' αυτό το σημείο μπορούμε να αναφέρουμε δηλώσεις του γλωσσολόγου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γ. Ν. Χατζηδάκη, ο οποίος ήταν επικριτής της γλωσσικής μεταρρύθμισης. Κατηγορεί δε τους δημοτικιστές

ότι όρμησαν μετά ζήλου...να επιβάλωσιν αυθαίρετως και διά της βίας ως κατακτητῆταις γλωσσικὰς θεωρίας αυτῶν,την αίρεσιν αυτῶν επί παν το ἔθνος»¹⁴¹. Επίσης ο ίδιος κατακρίνει το περιεχόμενο των νέων βιβλίων επειδή «περί των μεγάλων ιδανικῶν της πατρίδος, της θρησκείας ουδείς γίνεται λόγος¹⁴².

Σύμφωνα με το Μπουζάκη¹⁴³,

μεταξύ του 1920 και 1928 θα έχουμε 34 αλλαγές κυβερνήσεων και από το Υπουργείο Παιδείας θα περάσουν 25 Υπουργοί. Η μικρασιατική καταστροφή (1922)προκάλεσε τη δημιουργία ενός αξιόλογου προλεταριακού στρώματος. Η δημοκρατική κυβέρνηση Α. Παπαναστασίου το 1924 θα αποτελέσει ένα μικρό διάλειμμα πολιτικής άνοιξης και κατ' επέκταση εκπαιδευτικής, κατά την οποία Δ. Γληνός και Α. Δελμούζος θα αναλάβουν ακόμη μια προσπάθεια παιδαγωγικής ανακαίνισης. Ο Γληνός θα γίνει διευθυντής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αθηνών, που ιδρύθηκε με το νόμο 2243 του 1920 και θα λειτουργήσει το 1924, και ο Δελμούζος διευθυντής του Μαράσλειου Διδασκαλείου, το οποίο ιδρύθηκε με το νομοθετικό διάταγμα της 11-10-1923 και προσαρτήθηκε στην Παιδαγωγική Ακαδημία. Ο Α. Δελμούζος μετά το Παρθενοναγωγείο του Βόλου, θα επιχειρήσει στο Μαράσλειο να αναδιοργανώσει εκεί την εκπαίδευση των δασκάλων και στο οποίο ήταν Διευθυντής.

Οι στόχοι του στο Μαράσλειο ήταν να εμφυσήσει στους δασκάλους το σχολείο εργασίας, την έννοια της μαθητικής κοινότητας και οπωσδήποτε την εγκαθίδρυση της δημοτικής

¹³⁹ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 68, σε: Δημαράς, Α., ό. π. σ. 93

¹⁴⁰ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 68, σε: Δημαράς, Α., ό. π. σ. 96

¹⁴¹ Μπουζάκης Σ.(2001), σ.71, σε: Εφημερίδα < Ελεύθερος τύπος> Αθήνα, 3-4-1918

¹⁴² Μπουζάκης Σ.(2001), σ.71, σε: Χατζηδάκης Γ., Γεννηθήτω φως-ο μαλλιαρισμός εις τα δημοτικά σχολεία, «Φυλλάδιο», Αθήνα, 1929, σ. 48

¹⁴³ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., αποσπάσματα, σ. 74, 75

γλώσσας. Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, έως το 1924 έχουμε μόνο το Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Το 1925 ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης με τον Α. Παπαναστασίου και πρώτη σχολή τη Φιλοσοφική(για λόγους εθνικούς και πολιτικούς). Ο Γληνός γνώριζε ότι το Πανεπιστήμιο Αθήνας έβγαζε υποστηρικτές της καθαρεύουσας και του κλασικισμού. Οπότε δεν είχε άλλη δυνατότητα για να περάσει τις ιδέες του περί της νέας αγωγής και της δημοτικής γλώσσας παρά την ίδρυση τμήματος μετεκπαιδευσής τους στην Παιδαγωγική Ακαδημία, με σκοπό τη διετή εκπαίδευση των καθηγητών για τα διδασκαλεία του κράτους. Αυτά τα δύο ιδρύματα από τα οποία τροφοδοτούνταν με δασκάλους και καθηγητές τόσο η Πρωτοβάθμια όσο και η Δευτεροβάθμια αντίστοιχα, δεν απέδωσαν καρπούς γιατί το Μάιο του 1925 κατηγορήθηκαν ότι είναι επικίνδυνα (συγκεκριμένα κατηγορήθηκε η Ρόζα Ιμβριώτη ότι δίδασκε στο μάθημα της ιστορίας υλιστικές απόψεις στο Μαράσλειο) και τις 1-1-1926 η κυβέρνηση Θ.Πάγκαλου τα έκλεισε και τα δύο και απέλυσε τους Δ.Γληνό που ήταν εκπαιδευτικός σύμβουλος εκτός από Διευθυντής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Αθηνών και τον Α .Δελμούζο που εκτός από Διευθυντής του Μαρασλείου ήταν και Ανώτερος Επόπτης.

Όπως γράφει η Α .Φραγκουδάκη «τα Μαρασλειακά είναι η τελευταία μάχη που έδωσαν μαζί ο Δελμούζος με το Γληνό ή μάλλον ακριβέστερα η τελευταία μάχη που έχασαν μαζί¹⁴⁴». Ο Γληνός ύστερα από τις αποτυχημένες προσπάθειες εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης θα καταλήξει στην πεποίθηση ότι η ελληνική αστική τάξη δεν θέλει μία πραγματική λαϊκή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Αναφορικά με τη θρησκευτική αγωγή ο Δελμούζος υποστηρίζει ότι ο Εκπαιδευτικός Όμιλος δεν πρέπει να μεταβάλλει τη θέση του για τη σημαντική θέση που έχει η καλλιέργεια του θρησκευτικού συναισθήματος στα σχολεία. Ο Γληνός σε αντίθεση θα υποστηρίξει ότι το θέμα του μαθήματος των θρησκευτικών είναι «κατ' εξοχήν ζήτημα ελευθερίας της συνείδησης και επομένως δε θεωρεί αναπόσπαστη από την έννοια της δημόσιας αγωγής τη διδασκαλία των θρησκευτικών στα σχολεία¹⁴⁵».

Όπως αναφέρει ο Μπουζάκης¹⁴⁶:

διαφοροποιημένη είναι τέλος η προσέγγιση από το Δελμούζο και το Γληνό των εννοιών εθνική αγωγή και εθνική συνείδηση. Ο Γληνός, σε αντίθεση με το Δελμούζο που υποστηρίζει πως η παιδεία πρέπει να στοχεύει στη «συνειδητή εθνική μόρφωση», πιστεύει πως «δεν πρέπει να γίνεται εκμετάλλευση της έννοιας του εθνικισμού και της εθνικής αγωγής με την καλλιέργεια του σοβινισμού, ούτε να ταυτίζεται η έννοια του έθνους με τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης¹⁴⁷». Η διάσταση των απόψεων ήταν τόσο μεγάλη ώστε η διάσπαση του Ομίλου στάθηκε αναπόφευκτη.

Το 1927 τελικά μετά από Γενική Συνέλευση του σωματείου ο Δελμούζος και άλλα 51 μέλη θα αποχωρήσουν δηλώνοντας πως το σωματείο έχει παρεκτραπεί από τον αρχικό εκπαιδευτικό του σκοπό. Ο Δελμούζος θα συνεχίσει να εργάζεται για την

¹⁴⁴ Μπουζάκης Σ., (2001), ό.π., σ. 77, σε: Φραγκουδάκη Α., ό.π., σ. 76

¹⁴⁵ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 79, σε: Γληνός Δ.,: Δημοκρατία-αντίδραση-παιδεία, περ. «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ», φυλ. 2, Οκτώβρης, 1927, σ. 586

¹⁴⁶ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., αποσπάσματα, σ. 79-81

¹⁴⁷ Μπουζάκης Σ.,(2001), ό.π., σ.79, σε: Γληνός..«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ», φυλ. 2, Οκτώβρης, 1927, σ. 588, 589

πραγμάτωση των ιδεών του μέσα από συντηρητική κατεύθυνση ενώ ο Γληνός θα ριζοσπαστικοποιηθεί και θα συνεχίσει τους αγώνες του για βαθιές τομές μέσα στα πλαίσια ριζικών κοινωνικών αλλαγών. Το 1927 εκτός από έτος διάσπασης του Ομίλου είναι και έτος που θα ψηφιστεί το 8^ο Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Το Σύνταγμα αυτό περιέχει σημαντικές διατάξεις για την εκπαίδευση όπως η παροχή από το κράτος δωρεάν και υποχρεωτικής στοιχειώδους εκπαίδευσης(αρ.23), ανάληψη από το κράτος ή την τοπική αυτοδιοίκηση της εποπτείας και των δαπανών για την εκπαίδευση καθώς και του ελέγχου των προγραμμάτων των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο προσανατολισμός της ελληνικής εκπαίδευσης το 1926/27 εξακολουθεί να παραμένει θεωρητικός, κλασικιστικός, χωρίς να μπορεί να υπηρετήσει και να προσαρμοσθεί στις ανάγκες της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Χαρακτηριστικό του παραπάνω προσανατολισμού είναι ότι κατά το σχολικό έτος 1926/27, σε μια χώρα καθαρά γεωργική, υπάρχουν μόνο 15 γεωργικές σχολές, στις οποίες φοιτούσαν 744 μαθητές, 38 τεχνικές-επαγγελματικές σχολές με 3.968 μαθητές και 5 ναυτικές με 1.018 μαθητές. Από αυτά τα στοιχεία συμπεραίνει κανείς ότι η πλειοψηφία του μαθητικού πληθυσμού ακολουθούσε τους μονοδρομικούς σχολικούς μηχανισμούς (Δημοτικό – Γυμνάσιο - Πανεπιστήμιο) κυρίως εξαιτίας της μη θεσμοθέτησης του δεύτερου σχολικού δικτύου.

3.1.5 Η μεταρρύθμιση του 1929

Ο Μπουζάκης¹⁴⁸ επίσης επισημαίνει ότι,

η κυβέρνηση Ε. Βενιζέλου επανέρχεται στην εξουσία το 1928 και στις 2 Απριλίου 1929 θα κατατεθούν στη Βουλή από τον υπουργό Παιδείας Κ. Γόντικα τα νομοσχέδια για τη στοιχειώδη (μετέπειτα Ν.4397/1929) και τη μέση εκπαίδευση (μετέπειτα Ν.4373/13-8-1929) όπως και «περί Διδασκαλείων των νηπιαγωγών», «περί τροποποίησης του 3182 περί των Διδασκαλείων της Δημοτικής Εκπαιδύσεως», «περί Διδασκαλείων Οικοκυρικής Εκπαιδύσεως», «περί ανεγέρσεως διδακτηρίων καθ' άπαν το κράτος» κ.λ.π. Στη στοιχειώδη εκπαίδευση συμπεριλαμβάνονται τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά και οι κατώτερες επαγγελματικές σχολές. Στις κατώτερες επαγγελματικές σχολές που η φοίτηση διαρκούσε 2-3 χρόνια και ήταν μεικτά σχολεία, παρέχόταν γενική μόρφωση.

Σκοπός των δημοτικών σχολείων, στα οποία η φοίτηση είναι υποχρεωτική για τα παιδιά με τη συμπλήρωση του 6^{ου} έτους της ηλικίας τους την 1^η Ιανουαρίου, είναι η στοιχειώδης προπαρασκευή των μαθητών για τη ζωή με την απόκτηση πρακτικών γνώσεων.

Οι απόφοιτοι του υποχρεωτικού εξατάξιου δημοτικού σχολείου μπορούν να φοιτήσουν χωρίς εξετάσεις, είτε στο Ανώτερο Παρθεναγωγείο (κορίτσια), είτε στις κατώτερες επαγγελματικές σχολές είτε στο γενικό γυμνάσιο ή πρακτικό λύκειο μετά από εισαγωγικές εξετάσεις. Σκοπός των κατώτερων επαγγελματικών σχολείων, που η φοίτησή τους διαρκεί 2-3 έτη, είναι η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων για την άσκηση

¹⁴⁸ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., αποσπάσματα, σ. 81-84

ενός επαγγέλματος. Οι απόφοιτοι των παραπάνω σχολείων οδηγούνται στην αγορά εργασίας. Το νομοσχέδιο για τη στοιχειώδη εκπαίδευση προβλέπει τη δυνατότητα ίδρυσης τάξεων ή και ειδικού δημοτικού σχολείου για τα πνευματικά καθυστερημένα παιδιά και ακόμη νυκτερινών σχολών, με σκοπό την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού. Σχολεία μέσης εκπαίδευσης είναι τα γενικά γυμνάσια και τα πρακτικά λύκεια, όπου η φοίτηση είναι εξαιτής και προϋποθέτει απολυτήριο δημοτικού σχολείου και εισιτήριες εξετάσεις. Τα εξατάξια γυμνάσια και λύκεια, με κοινό αναλυτικό πρόγραμμα στις δύο πρώτες τάξεις, έρχονται να καταργήσουν τα μέχρι τώρα υφιστάμενα Ελληνικά σχολεία και ημιγυμνάσια. Τα παραπάνω γυμνάσια και λύκεια μπορούν, εφόσον λειτουργούν στην ίδια πόλη, να συγχωνευθούν σε εξατάξιες σχολές μέσης εκπαίδευσης με διαφοροποιημένο αναλυτικό πρόγραμμα στις τρεις τελευταίες τάξεις. Με το διάταγμα της 18^{ης} Νοεμβρίου 1931 και με Υπουργό Παιδείας τον Γ. Παπανδρέου θα καθοριστεί το ωρολόγιο πρόγραμμα του γυμνασίου, στο οποίο προβλεπόταν υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα (στα προαιρετικά ανήκουν τα λατινικά, τα οικοκυρικά, η υγιεινή κ.ά.). Το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου ωρών διδασκαλίας καλύπτουν τα αρχαία ελληνικά (34,4%), ακολουθούν τα νέα ελληνικά (11,6%) και στη συνέχεια τα μαθηματικά (10%).

Το πρόβλημα της γλώσσας στο δημοτικό σχολείο θα ρυθμιστεί με το Ν.5045/1930 (Υπουργός Παιδείας ο Γ. Παπανδρέου) «Περί σχολικών βιβλίων», σύμφωνα με τον οποίο η δημοτική θα διδάσκεται υποχρεωτικά σ' όλες τις τάξεις του δημοτικού, και στις δύο τελευταίες παράλληλα με την καθαρεύουσα. Την περίοδο που Υπουργός Παιδείας είναι ο Γ. Παπανδρέου θα συναφθεί δάνειο με σκοπό την ανέγερση σχολικών κτιρίων-το 1932 ανεγείρονται 145-θα ιδρυθεί το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο και η διοίκηση της εκπαίδευσης θα συγκεντρωθεί στο Υπουργείο Παιδείας. Το πρόβλημα τέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού η μεταρρύθμιση το αντιμετώπισε με το Ν.4368, που καταργεί τα μέχρι τώρα μονοτάξια διδασκαλεία και προβλέπει την ίδρυση των πεντατάξιων, όπου θα γίνονται δεκτοί οι κάτοχοι ενδεικτικού της Β' τάξεως του εξατάξιου Γυμνασίου.

Η φιλοσοφία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1929 μοιάζει μ' αυτή της προηγούμενης μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, επαναλαμβάνει τη λογική της δομής του 1913, εισάγει την καθιέρωση της συνεκπαίδευσης των δύο φύλων και τη γενίκευση του δημοτικού σχολείου αλλά και τον περιορισμό των εισακτέων (δεδομένου ότι από το 1926 έγινε η πρώτη καθιέρωση των εισαγωγικών εξετάσεων στο Πανεπιστήμιο).

Η γενικότερη εικόνα της Ελλάδας κατά την περίοδο αυτή είναι η εξής: ενσωματώνεται στη διεθνή αγορά, δέχεται την εισαγωγή ξένων κεφαλαίων, ολοκληρώνεται η αγροτική μεταρρύθμιση. Οι μέχρι τώρα μονοδρομικοί σχολικοί μηχανισμοί και η εκπαίδευση με τον κλασικιστικό προσανατολισμό της δεν ήταν σε θέση να εξυπηρετήσουν τις νεοδιαμορφωμένες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος θα επισημανθούν στην εισηγητική έκθεση των νομοσχεδίων.

Όπως διαπίστωσε ο Θ. Χαραλαμπίδης¹⁴⁹,

το 80% του ελληνικού λαού είχε ελλιπή μόρφωση, ότι ήταν αδύνατη για οικονομικούς λόγους η εφαρμογή της υποχρεωτικής φοίτησης στο δημοτικό σχολείο ότι ήταν άγνωστη για το κράτος η τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση ελλιπής και ακατάλληλη η γυναικεία μόρφωση και τέλος υπήρχε ένα μωσαϊκό στην κατάρτιση των δασκάλων (από τους 13.000 οι 5.000 δεν είχαν φοιτήσει καθόλου σε διδασκαλείο).

Η αντικατάσταση της παλιάς διάρθρωσης των σχολικών βαθμίδων (δημοτικού –ελληνικού – γυμνασίου, 4-3-4), κατάλοιπο των Βαυαρών, με τη νέα (δημοτικό –γυμνάσιο, 6-6), καταργεί το ελληνικό σχολείο. Η νέα αυτή δομή, πέρα από την αύξηση των ετών φοίτησης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια κατά ένα έτος, επιμηκύνει τη φοίτηση στο δημοτικό σχολείο κατά δύο έτη. Η αύξηση των ετών φοίτησης στο δημοτικό σχολείο, όπου προβλέπεται υποχρεωτική φοίτηση, αποτελεί θετική εξέλιξη, γιατί με τον τρόπο αυτό η καινούργια διάρθρωση απευθύνεται στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Για πρώτη φορά στους σκοπούς του δημοτικού σχολείου δεν περιλαμβάνεται η εθνική και θρησκευτική διαπαιδαγώγηση αλλά η προπαρασκευή τους για τη ζωή. Ο ίδιος στόχος ενυπάρχει και στο γυμνάσιο. Τη στροφή της εκπαίδευσης από τον κλασικισμό στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα επιβεβαιώνουμε εκτός από την ίδρυση κατώτερων επαγγελματικών σχολών, τόσο στην ίδρυση πρακτικών λυκείων όσο και στο πρόγραμμα μαθημάτων του γυμνασίου. Παρά την κυριαρχία των αρχαίων ελληνικών, τα λατινικά γίνονται προαιρετικό μάθημα, εισάγεται η δημοτική, η διδασκαλία των αρχαίων γίνεται από μετάφραση και θεσπίζονται μαθήματα ειδικής επιδόσεως στις ελεύθερες απογευματινές ώρες για όσους μαθητές έχουν ιδιαίτερη κλίση σε κάποιο μάθημα. Η μεταρρύθμιση του 1929 προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, αντιδράσεις τόσο από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όσο και από το Δ. Γληνό. Άγγιξε περισσότερο τα εξωτερικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης (οργάνωση- διοίκηση) παρά τα εσωτερικά (προγράμματα-μέθοδοι). Τελικά, θα ανασταλεί η εφαρμογή της από τη δικτατορία του Κονδύλη.

3.1.6 Το εκπαιδευτικό σύστημα του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου 1936

Σύμφωνα με το Μπουζάκη¹⁵⁰,

τη χαριστική βολή θα δώσει η δικτατορία του Ι. Μεταξά στις 4 Αυγούστου του 1936. Από τον Υπουργό Παιδείας Κ. Γεωργακόπουλο οι μέχρι τώρα μεταρρυθμιστές θα κατηγορηθούν ότι προσπάθησαν «να υπονομεύσουν τη θρησκεία, την πατρίδα και την οικογένεια»¹⁵¹. Στο χώρο της εκπαίδευσης θα καταργήσει τη διάρθρωση των σχολικών βαθμίδων της μεταρρύθμισης του 1929, μετατρέποντας το δημοτικό σε τετρατάξιο –η φοίτηση σε μεγαλύτερες τάξεις προϋπέθετε εισαγωγικές εξετάσεις-και το γυμνάσιο σε οκτατάξιο, χωρισμένο σε δύο κύκλους. Μ' αυτόν τον τρόπο συρρικνώθηκε το δημοτικό και περιορίστηκε το δικαίωμα μόρφωσης στα παιδιά από κατώτερες κοινωνικές τάξεις.

¹⁴⁹ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 85, σε: Χαραλαμπίδης Θ., Οι κυριότεροι σταθμοί της Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Ελλάδος, Αθήναι, 1971, σ. 15

¹⁵⁰ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 89, 90

¹⁵¹ Μπουζάκης Σ.(2001), ό.π., σ. 89, σε: Α. Δημαράς, ό.π., Β', σ.184, Απόσπασμα από την εγκύκλιο του Υπουργού Παιδείας Γεωργακόπουλο, επί τη ευκαιρία της ενάρξεως του σχολικού έτους, 17-10-1937

Η διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας περιορίζεται αρχικά (1933) στις 4 πρώτες τάξεις του δημοτικού, για να συρρικνωθεί σε λίγο (1935) στις τρεις. Η Μέση Εκπαίδευση αναπροσανατολίζεται προς το στείο κλασικισμό με το Αναλυτικό Πρόγραμμα του 1935. Δεν ιδρύονται επαγγελματικές σχολές. Ανατέθηκε στο Μ. Τριανταφυλλίδη η συγγραφή της γραμματικής στη δημοτική γλώσσα. Το 1937 ιδρύεται ο Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων. Από το 1939 υιοθετήθηκε η παράλληλη διδασκαλία της καθαρεύουσας με τη δημοτική γλώσσα τόσο στο δημοτικό(υποχρεωτική εκπαίδευση) όσο και στη Μέση Εκπαίδευση. Δύο χρόνια αργότερα (1939) η δομή αλλάζει. Διατηρείται βέβαια το τετράχρονο δημοτικό σχολείο και η Μέση Εκπαίδευση διαιρείται σε 6 χρόνια Γυμνάσιο και 2 χρόνια Λύκειο με το νόμο 1849/1939. Στη μέση εκπαίδευση απαγορεύεται η συμφοίτηση αγοριών και κοριτσιών, γι' αυτό και ιδρύονται ξεχωριστά σχολεία για κάθε φύλο. Τα Λύκεια που είναι μόνο κρατικά, κύριο σκοπό έχουν την επιστημονική προετοιμασία των μελλόντων να ακολουθήσουν ειδικές σπουδές στις Ανώτατες Σχολές και περιλαμβάνουν δύο τμήματα ένα κλασικό και ένα πρακτικό. Ιδρύονται την ίδια χρονιά αστικά σχολεία με το νόμο 1800/1939. Σύμφωνα με το νόμο αυτό εισέρχονται εις τα αστικά σχολεία κατόπιν επιτυχών εισιτηρίων εξετάσεων οι έχοντες απολυτήριο δημοτικού σχολείου, η διάρκειά τους είναι τριετής, όπου δεν λειτουργεί θηλέων αστικό σχολείο δύνανται τα κορίτσια να φοιτούν και σε αρρένων, τα ειδικά μαθήματα τα οποία διδάσκονται στις δύο ανώτερες τάξεις του αστικού σχολείου είναι σχετικά με την επαγγελματική κατεύθυνση καθενός η οποία μπορεί να είναι για μεν τα αγόρια γεωργική, εμπορική ή βιοτεχνική και για μεν τα κορίτσια οικοκυρική ή εμπορική ή γεωργική. Οι έχοντες απολυτήριο του αστικού σχολείου έχουν τα προσόντα για κατάληψη κατωτέρας δημόσιας θέσης αντίστοιχα προς τα των αποφοίτων των τέως ελληνικών σχολείων.

3.1.7 Αφομοίωση και ομοιογένεια

Διαπιστώσαμε λοιπόν ότι έχουμε εναλλαγή πολλών κυβερνήσεων και κατ' επέκταση πολλών Υπουργών Παιδείας, με σημαντικότερους τους κ. Γόντικα και Παπανδρέου με τα ονόματα των οποίων έχει συνδεθεί και η απόπειρα μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος. Δύο είναι τα βασικά ζητήματα αντιπαράθεσης: το γλωσσικό ζήτημα και η σύνδεση του σχολείου με την εργασία. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών δέσμιό του κλασικισμού, συντηρητικός φορέας και καταπέλτης του κινήματος του Δημοτικισμού. Από την άλλη ο Εκπαιδευτικός Όμιλος με όλη την «αφρόκρεμα» της διανόησης της εποχής παλεύουν για την καθιέρωση της καθομιλουμένης, *«με την οποία επιτυγχάνεται η ένταξη των ατόμων σε κάποιους κοινωνικούς ρόλους και λειτουργίες»¹⁵²* και επηρεασμένοι από τα ευρωπαϊκά πρότυπα προσπαθούν να δημιουργήσουν το Πρότυπο Σχολείο.

Η ελληνική πλευρά ακολούθησε τη πολιτική του εξελληνισμού και της αφομοίωσης. Μέσα από τη μελέτη των μεταρρυθμίσεων και των πολιτικών ενεργειών αντιλαμβανόμαστε ότι η εθνική πολιτική και η εθνική αγωγή που διαπερνά τα αναλυτικά προγράμματα στοχεύουν στο να ενισχυθεί η ελληνοφωνία και να υπάρξει γλωσσική ομοιογένεια.

Η πολιτική της αφομοίωσης βασίζεται στην αντίληψη ότι *«το έθνος αποτελεί ένα ενιαίο από πολιτισμική και πολιτική άποψη σύνολο, αγνοώντας τις εθνικές ομάδες με τα ιδιαίτερα*

¹⁵² Δαμανάκης, Μ., Η εκπαίδευση των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2005, σελ. 92

πολιτισμικά χαρακτηριστικά που τις χαρακτηρίζουν¹⁵³». Αυτές οι ομάδες πρέπει να αφομοιωθούν ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας.

Η πολιτική της αφομοίωσης είναι μια μονόγλωσση και μονοπολιτισμική προσέγγιση που ακολουθεί η ελληνική πλευρά με στόχο να ενισχύσει την επίσημη γλώσσα και τους εθνικούς δεσμούς. Η αφομοίωση είναι μια καθαρά εθνοκεντρική διαδικασία που δεν αναγνωρίζει το διαφορετικό πολιτισμικό κεφάλαιο που περικλείει στο εσωτερικό το ελληνικό κράτος με την ενσωμάτωση των Νέων Χωρών. Στόχος είναι η συντομότερη αφομοίωση και ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο ώστε να επιτευχθεί η ομοιογένεια.

3.1.8 Ο λόγος των Παιδαγωγών

Στον ελληνικό χώρο, οι απόψεις της παραδοσιακής αγωγής, με χαρακτήρα ελληνοχριστιανικό, φροντίζουν για τη δημιουργία της ελληνικής εθνικής συνείδησης. Αυτή διέπεται, όπως αναφέρει ο Γκότοβος, «από το πνεύμα του εθνικοθρησκευτικού φρονηματισμού και τη διαμόρφωση του εθνικού χαρακτήρα όπως παρουσιάζεται από παιδαγωγούς της εποχής όπως ο Εξαρχόπουλος¹⁵⁴».

Ο Ν. Εξαρχόπουλος, καθηγητής Παιδαγωγικής στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, θεωρείται εκπρόσωπος της Εκπαιδευτικής Μεγάλης Ιδέας που έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τα πρότυπα της Μεγάλης Ιδέας και της τάσης του αλυτρωτισμού. Όπως αναφέρει ο Φράγκος, στόχος της Μεγάλης Εκπαιδευτικής Ιδέας ήταν η διαμόρφωση πολιτών που θα αναζητούν ιδανικά παλαιότερων εποχών και θα εκφράζονται με μεγαλόστομες εκφράσεις όπως «το σχολείον είναι ναός εθνικής μυσταγωγίας¹⁵⁵». Ο Εξαρχόπουλος είναι επηρεασμένος από την Πειραματική Παιδαγωγική και τονίζει το ρόλο της φιλοπατρίας και της καλλιέργειας της ιδέας μέσα στο σχολείο.

Οι αστικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που προωθούνται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και κυρίως στο Μεσοπόλεμο σχετίζονται άμεσα με τη γλωσσική μεταρρύθμιση. Με τον όρο αστικές, προσδιορίζεται η ικανότητα του σχολείου να προσφέρει γνώσεις που βοηθούν και ενισχύουν την προσαρμογή των ατόμων στις νέες οικονομικές συνθήκες.

Η διαφοροποίηση ανάμεσα στο Δελμούζο και το Γληνό εντοπίζεται και σε θέματα εθνικής αγωγής που σχετίζονται με την εκπαίδευση των ξενόφωνων. Ο Δελμούζος υποστηρίζει ότι η παιδεία πρέπει να έχει ως σκοπό τη συνειδητή εθνική μόρφωση. Επομένως, η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, της ελληνικής, να γίνεται στοχευμένα ώστε οι αλλόφωνοι να μαθαίνουν ελληνικά και να ενισχύουν την ελληνική εθνική συνείδηση. Αντίθετα, ο Γληνός επισημαίνει ότι οι έννοιες έθνος και εθνική αγωγή δεν πρέπει να σχετίζονται με την καλλιέργεια του σωβινισμού ούτε να απευθύνονται μόνο στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις.

¹⁵³ Μάρκου Γ., Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η διαπολιτισμική εκπαίδευση-Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, Γ.Γ.Λ.Ε.,ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, 1998, σελ. 7

¹⁵⁴ Γκότοβος Α., Ο «χρυσός αιώνας» της παιδαγωγικής ιδεολογίας και η εμφάνιση της παιδαγωγικής επιστήμης: Ξένες επιδράσεις στην ελληνική παιδαγωγική θεωρία και έρευνα, σε :Κριτική παιδαγωγική και εκπαιδευτική πράξη, εκδ.Gutenberg, Αθήνα, 1996, σελ.38-48

¹⁵⁵ Φράγκος Χρ., Επίκαιρα θέματα παιδείας, εκδ.Gutenberg, Αθήνα, 1986,σελ.17

Μία σημαντική διαφοροποίηση είναι το ενδιαφέρον του Δελμούζου για μια εκπαίδευση που θα δίνει προτεραιότητα στην ανθρωπιστική αγωγή καλλιεργώντας παράλληλα την εθνική αγωγή και τον εθνικό πολιτισμό¹⁵⁶. Με την έννοια ανθρωπιστική αγωγή, τονίζεται η καλλιέργεια δεξιοτήτων που συντελούν στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή. Έτσι, ο Δελμούζος υποστηρίζει ότι στο σχολείο θα πρέπει να διδάσκεται η καθομιλουμένη και τονίζει το ρόλο της ιστορίας και του γλωσσικού μαθήματος για την καλλιέργεια της εθνικής διαμόρφωσης.

Επίσης στο απόσπασμα της 89 πράξεως της 20-4-1931 του Εκπαιδευτικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου¹⁵⁷ (του οποίου Πρόεδρος ήταν ο Δ. Λάμπας και μέλη οι Μ. Κουντουράς, Δ. Σουχλέρης, Π. Παϊδούσης και Μ. Αμαριώτου):

περί διδασκαλίας της Γαλλικής γλώσσας εις τα κρατικά δημοτικά σχολεία και δη και τα Ισραηλιτικά», για το οποίο κλήθηκε να γνωμοδοτήσει για τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας και αποφάνθηκε τα εξής: «Το Συμβούλιον έχει την γνώμην ότι η εισαγωγή μιας ξένης γλώσσας ως μέτρον γενικόν, ήθελεν εμποδίσει την εκπλήρωσιν των επιδιοικωμένων σκοπών υπό των σχολείων για τους ακολούθους λόγους: Θα προκαλέσει γλωσσικήν και ψυχικήν σύγχυσιν, δαπάνη του διετιθέμενου χρόνου αντί διάθεσής του εις την απόκτησιν άλλων μάλλον χρήσιμων και απαιρητήτων γνώσεων, η κατορθούμενη γνώσις ελλιπεστάτη, οπότε δεν θα δύναται να εξυπηρετήσει σπουδαίως εις την ζωήν. Ειδικώς δε διά τα Ισραηλιτικά σχολεία η εκ της διδασκαλίας της γαλλικής βλάβη θα είναι πολύ μεγαλύτερα διότι διδάσκεται ήδη εις αυτά εκτός της Ελληνικής και η εβραϊκή, διά τούτο η εισαγωγή και τρίτης εκτός της μητρικής γλώσσας θα ισοδυναμεί προς παιδαγωγικόν έγκλημα εις βάρος των νεαρών ψυχών του τόσο πλουσίου εις ευγενείς παραδόσεις Ισραηλιτικού στοιχείου, από την ενεργόν συμμετοχήν του οποίου ποθούμεν την αληθή προαγωγήν εν τη κοινωνία ημών¹⁵⁸.

Από το παραπάνω απόσπασμα του Εκπαιδευτικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου, που αποτελεί τον παιδαγωγικό λόγο των στελεχών του Υπουργείου Παιδείας, διορισμένα για την ερμηνεία της οριοθετημένης εκπαιδευτικής κατεύθυνσης, παίρνουμε τις εξής πληροφορίες σχετικά με τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, που ταυτίζονται με άσκοπη δαπάνη εκπαιδευτικού χρόνου, με δημιουργία γλωσσικής και ψυχικής σύγχυσης και μη εξυπηρέτηση της ζωής. Όσον αφορά δε τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας για τον Ισραηλιτικό μαθητικό πληθυσμό, ισοδυναμεί με παιδαγωγικό έγκλημα, διότι μαθαίνουν κι' άλλη μία γλώσσα εκτός της ελληνικής, τη γλώσσα της μειονότητας. Ο λόγος τον οποίο επικαλείται το ΕΠΣ για τη γνωμοδότησή του αυτή είναι η σύνδεση του σχολείου με την ενσωμάτωση του Ισραηλιτικού στοιχείου στην ελληνική κοινωνία και την προαγωγή του σε αυτή, την οποία το ελληνικό κράτος επιθυμεί και αναμένει.

Άλλος παιδαγωγός της εποχής, ο Ν.Γ. Καραχρίστος, γεννήθηκε στα Ιωάννινα, και σπούδασε Παιδαγωγική και Φιλοσοφία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ενώ διετέλεσε διευθυντής του Διδασκαλείου Σερρών, της Θεσσαλονίκης και του Μαράσλειου. Επίσης, υπήρξε ανώτατος

¹⁵⁶ Ελευθεράκης Ελ., Εθνικό σχολείο, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2006, σελ.124

¹⁵⁷ Ιδρύθηκε με το ν. 4653/1930, η διάρκειά του για δύομισι χρόνια, Μ. Κουντουράς, Κλείστε τα σχολεία, επιμέλεια Α. Δημαράς, Γνώση, 1985, Α' τομ., σ. ρια'

¹⁵⁸ Ι Δ Α Υ Ε, Α 1934, Α/23

εκπαιδευτικός σύμβουλος και πρόεδρος του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου¹⁵⁹. Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε δύο βιβλία που έγραψε και σχετίζονται με θέματα εκπαίδευσης ξενόφωνων: α) τη *Διδακτική των σχολείων των ξενόφωνων ως και παντός είδους σχολείων* και το β) *Ψυχολογική Εξέταση του προβλήματος των ξενόφωνων*. Ως ξενόφωνα σχολεία ο ίδιος ορίζει:

τα εις το Κράτος ημών σχολεία ξενόφωνων λέγοντες, εννοούμεν τα σχολεία εκείνα, μέσα εις τα οποία διδάσκεται η γλώσσα της μεγαλυτέρας ομάδος του Κράτους ημών, η ελληνική εις μαθητάς, λαλούντας εις τον οίκων αυτών γλώσσαν διάφορον αυτής. Τοιαύτα πχ. είναι τα δημόσια σχολεία βλαχοφώνων τινων χωρίων της οροσειράς της Πίνδου¹⁶⁰.

Και συνεχίζει¹⁶¹ λέγοντας πως υπάρχει απροθυμία των ξενόφωνων να ιδρύσουν ιδιωτικά σχολεία εξαιτίας των οικονομικών καταστάσεων αλλά και της προσωπικής αδιαφορίας για τα γράμματα και την μάθηση (περιφρόνηση και αποστροφή). Για να μη μείνουν όμως αμόρφωτα τα ξενόφωνα παιδιά « αναγκάζεται» η Πολιτεία να ιδρύσει σε κάθε ξενόφωνο χωριό δημόσιο σχολείο. Αντίθετα στις πόλεις επειδή είναι οργανωμένοι σε ξένες κοινότητες, υπάρχει ζήλος για μόρφωση. Στα ξένα σχολεία διδάσκουν ξένοι δάσκαλοι που επιλέγονται και διορίζονται από τους άρχοντες της κάθε κοινότητας, ενώ η Πολιτεία διορίζει μόνο έναν ελληνόφωνο δάσκαλο για να διδάξει την ελληνική γλώσσα προκειμένου να συνεννοούνται. Οι μαθητές των σχολείων της πόλης έχουν τη δυνατότητα να ακούν συχνά την ελληνική γλώσσα στην καθημερινότητά τους σε αντίθεση με τους μαθητές στα ξενόφωνα χωριά. Και συνεχίζει επεξηγώντας τους σκοπούς της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε σχολεία ξενόφωνων κοινοτήτων: 1) «πρακτικόν σκοπόν¹⁶²», ώστε να μπορούν να συνεννοούνται και για να παρακολουθούν τους νόμους που τυχόν τους αφορούν, 2) για να τους κάνει ικανούς να διαβάζουν αρχαίους συγγραφείς και έτσι να τους εισαγάγει στο βαθύτερο πολιτισμό.

Προς τοιαύτην διείσδυσιν απαιτείται να καταδειχθούν εις αυτούς όλαι αι ποικίλαι εκδηλώσεις της πνευματικής ζωής του Έθνους ημών... Και μάλιστα με συνάφεια και σχέση μεταξύ τους: Δια τούτο εις τα εν λόγω ξενόφωνα σχολεία πρέπει να διδάσκεται και η ιστορία ημών... και περαιτέρω η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας εις τα εν λόγω ξενόφωνα σχολεία, οφείλει να περιγράφει εις τους μαθητάς αυτών τα ήθη μας, τας παραδόσεις μας, την τέχνη μας...¹⁶³.

αυτοί είναι οι σκοποί εκμάθησης για τις κοινότητες στην πόλη.

Ο Καραχρίστος διατυπώνει τις απόψεις του έχοντας την εμπειρία του Διδασκαλείου και γνωρίζοντας έτσι την ανεπάρκεια του διδακτικού προσωπικού. Ο Ν. Καραχρίστος τόνισε το

¹⁵⁹ Δαμανάκης Μ., Τα «σχολεία των ξενόφωνων» στη Μακεδονία σε: Πρακτικά του 5ου Επιστημονικού Συνέδριου Ιστορίας Εκπαίδευσης με θέμα: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη», Πανεπιστήμιο Πατρών 3-5 Οκτωβρίου 2008, σε www.ediamme.edc.uoc.gr, σελ.3

¹⁶⁰ Καραχρίστος Ν., *Διδακτική των σχολείων των ξενόφωνων ως και παντός είδους σχολείων*, εκδ. Παπανέστορος, 1923, σ. 6

¹⁶¹ Καραχρίστος Ν., 1923, ο.π. σ.7

¹⁶² Καραχρίστος Ν., 1923, ο.π. σ. 10

¹⁶³ Καραχρίστος Ν., 1923, ο.π. σ. 11

ιδιαίτερο στοιχείο του ανθρωπισμού στην εκπαιδευτική δραστηριότητα. Οι ξενόφωνοι πρέπει να μπορούν να επικοινωνούν και να μπορούν να μελετούν το βαθύτερο ελληνικό πολιτισμό προβάλλοντας έτσι τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στους ξενόφωνους. Επισημαίνει ότι ο στόχος της γλωσσικής αφομοίωσης δεν έχει μόνο εθνικό χαρακτήρα αλλά και ανθρωπιστικό. Έτσι, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας θα βοηθήσει στην ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων και στην καλλιέργεια ενός κλίματος ισότητας σε μία τάξη αρχικά και έπειτα σε κοινωνικό επίπεδο.

..... Ουδεμία προτίμησις τμημάτων τινών και εγκατάλειψις άλλων εις απαιδευσίαν και αμάθειαν. Τοιαύτη μεροληψία θα κατεδικάζετο υπό των ηθικών αρχών της ισότητος, της δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού, που αποτελούν την βάση του συνταγματικού ημών πολιτεύματος..¹⁶⁴.

Ο Καραχρίστος εισάγει τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης τονίζοντας ουσιαστικά τον πρακτικό σκοπό της διδασκαλίας της ελληνικής. Πρέπει να σεβόμαστε τη γλωσσική διαφορετικότητα αλλά και να βοηθάμε στην ενσωμάτωση των πληθυσμών στην κοινωνία. Αυτό επιτυγχάνεται μόνο με μία κοινή γλώσσα επικοινωνίας. Με την έννοια ανθρωπιστικός χαρακτήρας τονίζει το ενδιαφέρον των ανθρώπων για πνευματική καλλιέργεια και ηθική διαπαιδαγώγηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όπως αναφέρει, δεν υπάρχει στόχος προπαγανδιστικός και αφομοίωσης στην ελληνική εκπαίδευση αλλά τάση πολιτισμικής εξίσωσης μεταξύ των αλλόγλωσσων και των ελληνόγλωσσων κατοίκων. Στηρίζεται στην έννοια του ανθρωπισμού προκειμένου να τονίσει την αποτροπή ανισοτήτων που μπορεί, ενδεχομένως, να προκαλέσει η ανεπαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας. Επομένως, η λύση εντοπίζεται, σύμφωνα με τον Καραχρίστο, στη διδασκαλία της ελληνικής με στόχο την πνευματική καλλιέργεια.

Ο Καραχρίστος αποφεύγει να τονίσει το στοιχείο του εθνικισμού που είναι έντονο στην προσπάθεια της διάδοσης της ελληνικής γλώσσας. Υποστηρίζει ότι η κοινή γλώσσα επικοινωνίας

..διευκολύνει την αμοιβαίαν τούτων συνεννόησιν και προάγει την συνεργασίαν αυτών..» Γι' αυτό «..πρέπει πάντες οπουδήποτε του Κράτους τούτου και αν ευρίσκωνται, να επιδιώκωσιν οικειοθελώς την συντήρησιν και ανάπτυξιν του τους πάντας συνεχόντος δεσμού της κοινής γλώσσης¹⁶⁵.

Η κοινή γλώσσα ανάμεσα στους γηγενείς και τους ξενόφωνους συμφέρει στην οικονομική και πνευματική ανάπτυξη και στις δύο κοινότητες.

Τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της διάδοσης της ελληνικής γλώσσας εκφράζει και ο Τριανταφυλλίδης όταν αναφέρει ότι η γλωσσική αφομοίωση δεν αφορά μόνο λέξεις αλλά

κρύβει μέσα της τη σκέψη, την ιδιοφυΐα, την ιστορία ενός λαού..γι' αυτό μαζί με τη γλωσσική αφομοίωση κερδίζει ο ξενόφωνος...: την κοινότητα στα αισθήματα και στη

¹⁶⁴ Καραχρίστος Ν., Διδακτική των σχολείων των ξενόφωνων ως και παντός είδους σχολείων, εκδ. Παπανέστορος, 1923, σ.13

¹⁶⁵ Καραχρίστος Ν., 1923, ο.π., σ., 52-53

*σκέψη και στη ζωή, ολόκληρο τον πολιτισμό του ομόγλωσσου πια λαού.... Η γλώσσα είναι το κυριώτατο όπλο για μια πνευματική κατάκτηση..*¹⁶⁶.

Ο Τριανταφυλλίδης ενθαρρύνει τους ξενόφωνους να υιοθετήσουν στοιχεία της ελληνικής εθνικής ταυτότητας ώστε να δημιουργήσουν κοινούς πολιτισμικούς δεσμούς με την κυρίαρχη ομάδα.

¹⁶⁶ Τριανταφυλλίδης Μ., Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου, τχ. 5, 1915, σ. 13

4. ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ALLIANCE ISRAÉLITE UNIVERSELLE¹⁶⁷

4.1 Δημιουργία ενός Οργανισμού

4.1.1 Οι οραματιστές, ο τόπος, ο χρόνος, οι στόχοι

Μελετώντας την ίδρυση και την καταγωγή της Α.Ι.Υ.¹⁶⁸, διαπιστώσαμε τα παρακάτω: σύμφωνα με τον Narcisse Leven, είναι η θέληση δημιουργίας ενός πολιτικού θεσμού για την υπεράσπιση των καταπιεσμένων Ισραηλιτών της Ευρώπης και του κόσμου. Το 1860, θεωρείται χρονιά της εβραϊκής νεολαίας. Πρωταγωνιστές 17 νεαροί που συγκεντρώθηκαν για να εγκρίνουν την ιδέα του Οργανισμού αυτού, γεννημένοι μεταξύ του 1819 και 1833, είχαν ζήσει αρκετά για να μοιραστούν τις ελπίδες της προόδου και της οικουμενικής χειραφέτησης, που προήλθαν από την επανάσταση του 1848.

Μεταξύ των ιδρυτών, διακρίνουμε έξι άτομα που πήραν την πρωτοβουλία της άμεσης πραγματοποίησης, έναν καθηγητή, τον Eugene Manuel, ένα ραβίνο, τον Elie-Aristide Astruc, ένα μηχανικό δημοσίων έργων, τον Jules Carvallo, το διευθυντή των Ισραηλιτικών αρχείων, τον Isidore Caen, έναν έμπορο εισαγωγών-εξαγωγών, τον Charles Netter και ένα δικηγόρο-σύμβουλο δικαστηρίων, τον Narcisse Leven. Εκτός αυτών συμμετείχαν ένας έμπορος, ένας λόγιος, καθηγητές, γιατροί, και καλλιτέχνες (ένας χαράκτης και ένας συνθέτης).

Η πρώτη συγκέντρωση πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι, στο σπίτι του Charles Netter, στον αριθμό 10 της οδού Vendome. Διαπιστώνουμε ότι οι οραματιστές αυτού του Οργανισμού, που θα έπαιρνε μεγάλη έκταση εκτός της Γαλλίας, είχαν μια επαγγελματική ανομοιομορφία, εκπροσωπούσαν όμως την αστική τάξη και τη διανοήση της εποχής. Αντικατοπτρίζει πάντως το μειονοτικό χαρακτήρα του γαλλικού Ιουδαϊσμού, εμφανίζει τις προόδους που συντελέστηκαν από τους εβραίους μετά τη χειραφέτησή τους και την πολιτογράφησή τους χάρη στο διάταγμα της Χειραφέτησης που ψηφίστηκε από τη Συντακτική Συνέλευση στις 21 Σεπτεμβρίου του 1791. Επίσης η κοινωνική ποικιλομορφία των ιδρυτών καθώς και η οικονομική άνοδος μαρτυρούν το ρόλο της εκπαίδευσης σα διάνυσμα ενσωμάτωσης. Ο νόμος Guizot της 28 Ιουνίου 1833, αναγνωρίζει τη δυνατότητα του ευεργετήματος επιχορηγήσεων, οπότε οι Εβραίοι είχαν τη δυνατότητα ενσωμάτωσης στο δημόσιο εθνικό σύστημα μόρφωσης της Γαλλίας. Η σημαντικότητα αυτής της κατάκτησης δικαιωμάτων εξηγεί τον τόνο που έδωσαν από την αρχή της ίδρυσής της στο παιδαγωγικό έργο. Το μανιφέστο που ανακοινώνουν οι ιδρυτές τον Ιούλιο του 1860, το οποίο συνέταξε ο Eugene Manuel, χαράζει τις κατευθυντήριες γραμμές του έργου της:

1. Χειραφέτηση και ηθική πρόοδος
2. Αποτελεσματική στήριξη σε όσους υποφέρουν για το λόγο του ότι είναι Ισραηλίτες
3. Ενθάρρυνση κάθε έκδοσης που οδηγεί σ' αυτό το αποτέλεσμα.

¹⁶⁷ Οικουμενική Ισραηλιτική Ένωση, σχ. της μτφρ.: από δω και στο εξής θα αναφέρεται ως Α.Ι.Υ.

¹⁶⁸ Kaspi A., Histoire de l' Alliance israelite universelle de 1860 a nos jours, Armand Colin, 2010, Paris, in: Simon-Nahum P., Aux origines de l' Alliance, περίληψη σ.11-52 και μετάφραση από τη συγγραφέα

4.1.2 Ένωση ηθικής και πολιτικής: Οικουμενικός χαρακτήρας

Επικεφαλής της Α.Ι.Υ. ήταν ο Adolphe Cremieux, του οποίου η παρουσία στην πολιτική σκηνή της Γαλλίας (κορυφαίο στέλεχος της 11ης Δημοκρατίας, Υπουργός Δικαιοσύνης στην προσωρινή κυβέρνηση, βουλευτής Παρισιού στις εκλογές του Απριλίου 1848), συνέδεσε την Α.Ι.Υ. με την ιδέα ότι οι εβραίοι ήταν έκτοτε σώμα της γαλλικής Δημοκρατίας και με τις αρχές της γαλλικής Επανάστασης του 1789. Πίσω από τη ρητορική του Μανιφέστου, διαβάζουμε το λόγο των νέων άρθρων πίστης, που επιβεβαιώνεται από την κοινή μοίρα, τη θέληση εγκαθίδρυσης της δημοκρατικής κοινωνίας πάνω στο θεμέλιο μιας ηθικής θρησκείας.

Ερχόμενοι στη Γαλλία από τη Γερμανία για να ακολουθήσουν μια πανεπιστημιακή καριέρα, που τους ήταν απαγορευτική από την άλλη πλευρά του Ρήνου, αυτοί «οι σοφοί» καθορίζουν το περίγραμμα του γαλλικού Ιουδαϊσμού, που ταυτίζεται με το σύγχρονο χαρακτήρα. Δυσφημούν το τελετουργικό ως ένα εμπόδιο στην κοινωνική ενσωμάτωση. Η θρησκεία αποτελεί την ουσία. Ο κύριος σκοπός της Α.Ι.Υ. ήταν μια πρόταση ένωσης ηθικής και πολιτικής. Η θρησκεία έχει το ρόλο του κοινωνικού κρίκου που ενώνει το άτομο με τη συλλογικότητα. Μ' αυτή τη θρησκεία του εσωτερικού συναισθήματος ταυτίζεται η νέα γενιά, ξένη με την «απόλυτη ορθοδοξία», ανοιχτή στις σύγχρονες επιστήμες, στη θρησκευτική ελευθερία και στην πολιτική αυτονομία.

Στο μέτρο που οι εβραίοι απομακρύνονται από ένα αυστηρό τελετουργικό, το αναπληρώνουν με συμμετοχικούς τρόπους που συμφιλιώνουν την κοινοτική ύπαρξη με τη συμμετοχή στην πολιτεία. Αυτός ήταν ο συμβολικός ρόλος του νέου θεσμού: η ύπαρξη του Ιουδαϊσμού εκτός των Ιερών βιβλίων. Κηρύσσοντας την αποδοχή τους στις αρχές του 1789 και στην ισότητα των δικαιωμάτων, επιβεβαιώνουν μια οικουμενική φιλοδοξία για εγκαθίδρυση αλληλεγγύης σε διεθνή κλίμακα του Ιουδαϊκού λαού, χωρίς την επίκληση της εθνικής αναγέννησης ούτε της επιστροφής των Ισραηλιτών στην Ιερή Γη.

Το πλαίσιο της πράξης της Α.Ι.Υ. ήταν η δημιουργία ρίζας στα έθνη όπου αυτοί κατοικούν, δηλαδή ο εβραίος θα παρέμενε, διασπορικός και ταυτόχρονα αλληλέγγυος, αυτή η πολιτική θα εξασφάλιζε την ενότητα του σώματος. Από αυτή την αναθεωρημένη αντίληψη της υπόστασης των εβραίων ανά την οικουμένη, προέρχεται και το «οικουμενικός» στην επωνυμία της. Το 1841, ο Salomon Munk έγραφε: «Στην Ευρώπη, ο εβραίος είναι Γάλλος στο Παρίσι, Άγγλος στο Λονδίνο. Η πίστη μόνο ενώνει τους εβραίους στα διάφορα σημεία του κόσμου¹⁶⁹».

Είναι αποστολή του εβραϊκού λαού η ιδέα της προετοιμασίας της έλευσης της δημοκρατίας και της ισότητας των Εθνών όπου κατοικεί. Ο θρίαμβος της δημοκρατίας εξασφαλίζεται με τη μόρφωση του συνόλου των μελών της. Η πολιτική της κατεύθυνση θα σκιαγραφήσει ένα διπλωματικό πλαίσιο διεθνούς τάξης για την προάσπιση των βασικών ελευθεριών της ανθρώπινης χειραφέτησης (των εβραίων Ισπανών, γερμανών, ιταλών, αυστριακών), ταυτιζόμενη με τη Γαλλία των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη. Η πρώτη της παρέμβαση για την υπεράσπιση των Χριστιανών της Ανατολής της δίνει την ευκαιρία για κατοχύρωση του οικουμενικού χαρακτήρα της πολιτικής της (συμπαράσταση στους

¹⁶⁹ Salomon Munk, *Archives Israelites de France*, II, 1841, p.385, μτφρ της συγγραφέα.

Μαρονίτες Χριστιανούς στο Λίβανο και τη Συρία από 800 και περισσότερους εβραίους της Γαλλίας). Οι διευθύνοντες της Α.Ι.Υ. πίστευαν στην πιθανότητα εγκαθίδρυσης ενός είδους διακυβέρνησης των εθνών που θα οδηγούσε με τις πιέσεις στην εξέλιξη των αυταρχικών καθεστώτων. Η λειτουργία της δεν αρκούσαν μόνο σε επίπεδο δικτύου εθνικών κοινοτήτων αλλά μέσα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων της εποχής, στη σημασία της παρέμβασής της στη διαπραγμάτευση των συμφωνιών.

Με τη συνθήκη του Παρισιού, το 1856, η Ευρώπη εξασφάλισε την ανεξαρτησία της Σερβίας και της Ρουμανίας. Άρα, στο ίδιο πλαίσιο έπρεπε να επιλυθεί το πρόβλημα των εβραίων στις δύο προαναφερθείσες χώρες. Μέχρι το 1878, οι υπεύθυνοι της Α.Ι.Υ. πίστευαν ότι διά της διπλωματικής οδού θα μπορούσαν να πετύχουν την εξέλιξη της πολιτικής κατάστασης των εβραίων της Ανατολικής Ευρώπης. Το συνέδριο του Βερολίνου, το 1878, θα τους χαρακτηρίσει με το απόγειο των ελπίδων τους, βλέποντας στην πιθανότητα των ενωμένων ευρωπαϊκών κρατών την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και του σεβασμού όλων των θρησκευτικών πίστεων. Έτσι η Α.Ι.Υ. υποδεικνύει στο συνέδριο του Βερολίνου τη σύνδεση της αναγνώρισης των νέων χριστιανικών κρατών με την αναγνώριση της ισότητας του πολίτη και της πολιτικής των εβραϊκών πληθυσμών τους.

Σχετικά με τα προαναφερθέντα, γίνεται λόγος σε δελτίο της Α.Ι.Υ.¹⁷⁰:

Η Ευρώπη έκανε μεγάλο έργο. Το 1856, δεν τολμούσε να δώσει στους Ισραηλίτες της Σερβίας και της Ρουμανίας τα ίδια δικαιώματα με τους χριστιανούς. Το 1878, καταρρίπτει κάθε διάκριση μεταξύ των ατόμων που μπορεί να βασίζεται στη διαφορετικότητα της θρησκείας. Το αξίωμα, που προκηρύχτηκε από τη φιλοσοφία του ΧVΙΙΙ αιώνα, που εισήχθη για πρώτη φορά από τη γαλλική επανάσταση στο σύνταγμα ενός από τα μεγαλύτερα κράτη της Ευρώπης, στη συνέχεια διαδοχικά έγινε αποδεκτό από τους άλλους, έγινε μ' αυτόν τον τρόπο κανόνας διεθνούς δικαίου.

Η Α.Ι.Υ. γρήγορα αναγνώρισε ότι η πρωτοβουλία της είχε αποτύχει. Όχι μόνο η ρουμανική κυβέρνηση αρνήθηκε την ιδιότητα του πολίτη στους εβραίους του εδάφους της, μην υπολογίζοντας τις διαμαρτυρίες των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά πολλαπλασίασε τα μέτρα διάκρισης, τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και σ' αυτόν της εκπαίδευσης.

4.1.3 Η δομή: το καταστατικό, η επίσημη γλώσσα αναφοράς

Η οριστική σύνταξη του καταστατικού έγινε δύο χρόνια μετά, στις 10 Απριλίου του 1862, στη γενική συνέλευση και αποτελούνταν από 23 άρθρα, όπου ορίζονταν ο στόχος, η οργάνωση (δικαίωμα εγγραφής μέλους ή διαγραφής, ορισμός ελάχιστου ποσού συνδρομής των 6 γ. φρ. ετησίως, αποδοχή δώρων σε βιβλία και χρηματικά ποσά), η Κεντρική Επιτροπή (έδρα στο Παρίσι και αλληλογραφία με τις τοπικές επιτροπές, ορισμός μελών Κ.Ε. σε 30, εκλογή από τα δύο τρίτα των μελών που διαμένουν στο Παρίσι, διορισμός τους για 9 χρόνια, το γραφείο της Κ.Ε. αποτελείται από τον Πρόεδρο, δύο αντιπροέδρους, έναν ταμία και ένα γραμματέα, σύγκληση τουλάχιστον μια φορά ετησίως γενικής συνέλευσης για να αποφανθούν για την ηθική και υλική κατάσταση της Ένωσης), οι τοπικές και περιφερειακές

¹⁷⁰ Bulletin de l' A.I.U., 1878, p.9, μτφ της συγγραφέα.

επιτροπές (τουλάχιστον 10 μέλη για τη σύστασή τους, δυνατότητα να παρευρίσκονται στις συνεδριάσεις της Κ.Ε., συγκέντρωση ποσού εγγραφών και αποστολή στο ταμείο της Κ.Ε.)¹⁷¹.

Όπως μας λέει ο Georges Weill¹⁷², το 1872, την επομένη του γαλλο-πρωσικού πολέμου, κάποια μέλη της Γερμανίας διαμαρτυρήθηκαν στην Α.Ι.Υ. για την αποκλειστική χρήση των γαλλικών σαν γλώσσα διδασκαλίας στα σχολεία της, σαν μια πολιτική ιδωμένη από τα συμφέροντα του γαλλικού ιουδαϊσμού, ενώ η Γαλλία ηττημένη, δεν είχε πια, κατά τη γνώμη τους κανένα δικαίωμα να διατηρεί τέτοια προνόμια. Επιθυμούσαν τη δημιουργία μιας συνομοσπονδίας γερμανών Ισραηλιτών, αντιπροσωπεύοντας το σύνολο των γερμανικών επιτροπών (όπως οι άγγλοι και οι αυστριακοί), πράγμα που το πρότειναν το 1873, αλλά απορρίφθηκε από την Κ.Ε. Το 1903, δημιουργήθηκε η γερμανική συνομοσπονδία της Α.Ι.Υ., με την οποία η παρισινή Κ.Ε. προσπάθησε να διατηρήσει συνοχή και με ένα πρωτόκολλο ρυθμίστηκαν αμφίδρομα τα δικαιώματα των δύο οργανισμών. Το μονοπώλιο των σχέσεων με τις υπόλοιπες οργανώσεις εκτός Γερμανίας συντηρούσε η Α.Ι.Υ.. Στις 15 Ιανουαρίου 1919, η Κ.Ε. αποφάσισε να μη συγκαλεί πια στις συνεδριάσεις της τα γερμανικά μέλη. Αυτή η ρήξη έθετε το τέρμα σε μια στενή συνεργασία μισού αιώνα, που είχε προσπεράσει τους εθνικούς ανταγωνισμούς. Είχε συνεπώς αρνητικές επιπτώσεις, όπως την απώλεια πολλών μελών, την έλλειψη στήριξης από αξιόλογες προσωπικότητες, την αντιπαλότητα εβραίων γερμανικής καταγωγής που διέμεναν στις Η.Π.Α., οι οποίοι κατέκριναν την Α.Ι.Υ. ως δουλοπρεπή στη γαλλική πολιτική.

Λίγο αργότερα, η γενική συνέλευση της 14^{ης} Απριλίου 1920, άλλαξε το καταστατικό σε μια κατεύθυνση πολύ περιοριστική. Το 1^ο άρθρο του καταστατικού του 1860 τροποποιήθηκε ως εξής: Ο σκοπός της Α.Ι.Υ. από δω και στο εξής θα ήταν:

1. να παρέχει στήριξη σ' αυτούς που υποφέρουν με την ιδιότητά τους ως ισραηλίτες ή ως μειονότητες και να συντρέχει με κάθε τρόπο ώστε να προάγουν και να υπερασπίζονται τα δικαιώματα του ανθρώπου.
2. Να ενθαρρύνει μια εκπαίδευση σκέψης, ηθικής και παράδοσης του ιουδαϊσμού.
3. Να εξυπηρετεί την πρόοδο της μόρφωσης των ισραηλιτών, κάνοντάς τους κοινωνούς της μόρφωσης και της γνώσης της γαλλικής γλώσσας και του γαλλικού πολιτισμού.

Το διοικητικό συμβούλιο αποτελείται από 15 μέλη. Το γραφείο αποτελούνταν από τον πρόεδρο, 1-4 αντιπροέδρους, ένα γραμματέα, έναν ταμία και έναν αντικαταστάτη του. Το διοικητικό συμβούλιο, μεταξύ των μελών του όριζε την Κεντρική Επιτροπή, στην οποία συμμετείχαν 40 μέλη το μέγιστο, που είχε συμβουλευτικό χαρακτήρα στη σχολική της πράξη στη Γαλλία και το εξωτερικό (άρθρο 7).

Όσον αφορά τις γενικές συνελεύσεις, καμία δεν έλαβε χώρα στη διάρκεια του πολέμου του 1914-1918, ούτε υπάρχει επίσημη μνεία στην περίοδο του μεσοπολέμου. Από το 1921, το μηνιαίο περιοδικό της Α.Ι.Υ., *Paix et Droit*, και το εβδομαδιαίο *L'Univers Israélite* ανακοινώνουν τα πρακτικά των ετήσιων συνεδριάσεων της Κ.Ε. Μέχρι το 1939, τα δύο περιοδικά έδιναν πληροφορίες σχετικά με τις σχολικές δραστηριότητες της Α.Ι.Υ. Τα μέλη

¹⁷¹ Kaspi A., ο.π., σ.466, 467, έγινε περίληψη και μετάφραση των κυριότερων σημείων

¹⁷² Kaspi A., idem, *Les structures et les homes*, p. 55-94, περίληψη και μετάφραση από τη συγγραφέα

της Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. βρήκαν στο πρόγραμμά της τις πολιτικές και ηθικές δημοκρατικές αξίες, την προσήλωσή της στη θρησκευτική ελευθερία και στην πίστη, την παράδοση της ισραηλιτικής αλληλεγγύης, συμμετέχοντας στην αναγέννηση των εβραίων της Ανατολής χάρη στην εμπειρία των ευρωπαίων. Τελικά, πίστευαν πως μοναδική λύση για την ενσωμάτωσή τους σε όποιο έθνος βρίσκονταν, ήταν η εξασφάλιση των πολιτειακών και πολιτικών δικαιωμάτων ώστε να θεωρούνται πολίτες του οποιουδήποτε έθνους, δηλαδή πρόκειται για τη γαλλική λογική της χειραφέτησης.

Η επιλογή των μελών της Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. ήταν πολύ επιλεκτική, ούτως ώστε να αποτελούν ένα σώμα ομοιογενές και αντιπροσωπευτικό όσον αφορά τη διεθνή οικονομική δύναμη, την υψηλή αστική τάξη και την ελίτ της ιουδαϊκής διανόησης, αντιπροσωπευόμενης στη Γαλλία από πανεπιστημιακούς και στο εξωτερικό από ραβίνους. Τα κριτήρια επιλογής τους ήταν η οικογενειακή παράδοση (συγγενική διαδοχή), δεσμοί συγγένειας, υψηλής αστικής τάξης και ελίτ της διανόησης, τραπεζίτες, που αποτελούσαν τα ισχυρά στηρίγματα του σχολικού προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα σε έναν πίνακα¹⁷³, που εμφανίζεται σε σύνολο 106 μελών, η επαγγελματική κατάταξη των μελών της Κεντρικής Επιτροπής μεταξύ των ετών 1860-1885, συμμετείχαν 14 πανεπιστημιακοί, 12 τραπεζίτες και οικονομικών υποθέσεων και 4 ραβίνοι. Κατά τη διάρκεια δε των ετών 1930-1964, σε σύνολο 82 μελών, οι 18 ήταν πανεπιστημιακοί, οι 23 τραπεζίτες και διαχειριστές οικονομικών υποθέσεων, 6 ραβίνοι και 11 υψηλά ισταμένων δημόσιων λειτουργών.

4.1.4 Πρόσωπα που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο

Ο ραβίνος Jacques Bigart, που διασφάλισε τη συνέχεια της διοίκησης από το 1892-1934 (περισσότερο από 40 χρόνια) με ένα κύρος πολύ ανώτερο της λειτουργίας του ως γραμματέας, διαχειρίστηκε μια διοίκηση πολύ γραφειοκρατική για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της υπερβολικής αλληλογραφίας που η Α.Ι.Υ. συντηρούσε σε ολόκληρο τον κόσμο με μέλη, συμπαθούντες, διευθύνοντες κοινοτήτων, πολιτικούς και κυρίως εκπαιδευτικό προσωπικό, του οποίου η γραμματεία χειριζόταν την καριέρα. Το 1914, απαριθμούσε περίπου 1.300 εκπαιδευτικούς σε 100 περιοχές, 200 δημοτικά σχολεία και επαγγελματικές σχολές και καμιά εξηνταριά κέντρα μάθησης. Επρόκειτο για μια πραγματική επιχείρηση της οποίας ο προϋπολογισμός ανερχόταν σε δύο εκατομμύρια χρυσά φράγκα.

Αν ο Cremieux οραματίστηκε την εκπαιδευτική επιχείρηση της Α.Ι.Υ., ο Jacques Bigart της έδωσε μορφή, πρόγραμμα και προσωπικό, όταν αυτή άνηζε στη Βόρεια Αφρική, στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή και μέχρι το μακρινό Ιράν. Βρήκε το δρόμο για να αναμείξει τους ashkenaze και τους sefarade στο έργο της. Η Α.Ι.Υ., ένας οικουμενικός οργανισμός, ενσάρκωσε την παγκοσμιοποίηση στην πράξη.

Στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, προσπαθούσε να συντηρήσει την επαφή με τις ισραηλιτικές κοινότητες των ουδέτερων χωρών, να εξασφαλίσει μια νικηφόρα διέξοδο του πολέμου, να υπηρετεί τις ισραηλιτικές κοινότητες που ήταν διεσπαρμένες στα ιδεώδη του οικουμενικού ιουδαϊσμού, σ' έναν κόσμο που είχε τρελαθεί από τον εθνικισμό. Συντέλεσε στην ευημερία της με την ισχυρή θέληση που τον διέκρινε. Ακούραστος, γνώριζε κάθε

¹⁷³ Kaspi A., idem, p.76, in: Chouraqui, p. 417-427, et in: Bulletin, no 2, p. 6, περίληψη & μτφ. Από τη συγγραφέα

λεπτομέρεια των κτιρίων της, του εκπαιδευτικού προσωπικού της, χειριζόταν τα μέλη της Κ.Ε. και τους προέδρους της, έτσι που είχε δημιουργηθεί η φήμη ότι εφάρμοζαν την πολιτική του. Είχε προσβάσεις στην πολιτική εξουσία και σε υψηλούς λειτουργούς της Quai d'Orsay. Το ενδιαφέρον του για την ανάπτυξη των εβραϊκών σπουδών ήταν ελάχιστο, ήταν εχθρός του ιουδαϊκού εθνικισμού της Ανατολικής Ευρώπης, και κατηγορούσε το σιωνισμό με αδιαλλαξία ως μια απειλή σε ό,τι είχε συντελεστεί από τους χειραφετημένους εβραίους. Η αποστολή της Α.Ι.Υ. έπρεπε να εκφραστεί από τις κάτωθι αρχές: την υπεροχή του γαλλικού προτύπου πολιτικής χειραφέτησης δίνοντας στους ισραηλίτες τα ίδια δικαιώματα με των άλλων πολιτών, πίστη στο οικουμενικό ιδεώδες των ιδρυτών, συνέχιση και διεύρυνση του σχολικού έργου με σύγχρονες μεθόδους.

Ο Sylvain Lévi, στον οποίο αποδόθηκε ο τίτλος «στρατευμένος» πανεπιστημιακός, γεννήθηκε στο Παρίσι το 1863 και πέθανε το 1935 στο Παρίσι. Εκλέχτηκε πρόεδρος της Α.Ι.Υ. από τις 27-6-1920, διαδεχόμενος τον Narcisse Leven, που, ενώ είχε αποβιώσει από το 1915, δεν είχε αντικατασταθεί η θέση του. Έκανε λαμπρές σπουδές στη Sorbonne, μελέτησε τους πολιτισμούς των Ινδιών, όπου είχε σύντομη πανεπιστημιακή καριέρα, το 1890 ήταν διδάκτορας της Φιλοσοφικής, με θέμα της διατριβής του «Το ινδικό θέατρο», καθηγητής της σανσκριτικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο Κολλέγιο της Γαλλίας, και στη συνέχεια διευθυντής στον ΕΡΗΕ. Μετά από ένα πρώτο ταξίδι στην Ινδία, στο Νεπάλ, στην Ιαπωνία, με επιστροφή από Μαντζουρία και Ρωσία (1897-98), μετά μία διαμονή στη Ρωσία το 1913, απέκτησε μια διεθνή φήμη ως ειδικός της ιστορίας του βουδισμού, της ινδικής ηπείρου, των γλωσσών των Ιμαλαΐων και της Κεντρικής Ασίας, οπότε απέκτησε πολλές γνωριμίες.

Από την αρχή του πολέμου του 1914-18, οι διπλωματικές του σχέσεις, το επιστημονικό του δίκτυο και οι επαφές του με τις ισραηλιτικές οργανώσεις τον τοποθέτησαν στην πρώτη θέση των προσωπικοτήτων συμβουλευτικού χαρακτήρα από διαδοχικές κυβερνήσεις για την κατάσταση των ισραηλιτικών κοινοτήτων της Ανατολικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Ιούλιο του 1918, παρουσίασε τη Γαλλία στην Commission Sioniste, ένα διεθνή σιωνιστικό οργανισμό, του οποίου πρόεδρος ήταν ο Chaim Weizmann, εξουσιοδοτημένου από τους ευρωπαίους Συμμάχους να διερευνήσει την κατάσταση των πληθυσμών της απελευθερωμένης Παλαιστίνης από την τούρκικη κατοχή, από το βρετανικό στρατό. Εντυπωσιασμένος από τη βιωσιμότητα του Ισραηλιτικού αποικισμού και τις δυνατότητες ανάπτυξης της χώρας, παρενέβη για την αποκατάσταση των συνθηκών υγιεινής των Ιεροσολύμων και την αναδιοργάνωση του σχολικού δικτύου της Α.Ι.Υ.

Κατά τη διάρκεια μιας επίσημης αποστολής στις Η.Π.Α., όπου έπρεπε να συντελέσει στη δημιουργία μιας ισραηλιτικής επιτροπής προορισμένης να αντιτίθεται στις διεκδικήσεις της σιωνιστικής κίνησης, υποψιασμένος από το Υπουργείο Εξωτερικών μη τυχόν ευνοηθούν αντίθετα συμφέροντα από τη γαλλική επίδραση στην Ανατολή, τελικά δεν τα κατάφερε. Στην επιστροφή του διορίστηκε στην υπηρεσία τεκμηρίωσης του Υπουργείου Εξωτερικών και στη συνέχεια σύμβουλος για τις ισραηλιτικές υποθέσεις πολιτικών υποθέσεων ενόψει της Συνδιάσκεψης της Ειρήνης. Τις θέσεις που πήρε στην περίφημη συνεδρίαση της 27-2-1919, ως εξουσιοδοτημένος σιωνιστής γάλλος, ενώπιον του Ανώτατου Συμβουλίου των Συμμάχων, τις αναφέρουμε σε κεφάλαιο που ακολουθεί, σχετικό με τα σιωνιστικά επεισόδια στα Γιάννενα. Από την πλευρά του ο Sylvain Lévi, στηριζόμενος σε μεγάλη μερίδα

της Κ.Ε., δε σταμάτησε να διαψεύδει κάθε νομιμότητα του σιωνιστικού κινήματος. Παρέμεινε αντιτιθέμενος σε κάθε διεθνή πρωτοβουλία ληφθείσα από τους διευθύνοντες ισραηλίτες της Αμερικής.

Η προεδρία του στην Α.Ι.Υ. στέφθηκε από μεγάλες απουσίες του, λόγω ταξιδιών (από το 1921- 1923 και από το 1926-1928, στην Ινδία, στο Νεπάλ, στην Άπω Ανατολή και στην Ιαπωνία και από το 1925-1933 στη Ρωσία), οι οποίες δεν αποτέλεσαν πρόβλημα χάρη στην καλή λειτουργία των αντιπροέδρων Arnold Netter και Eugene See από τη μια και χάρη στην ανελλιπή ενημέρωση της σχολικής δράσης από το γραμματέα Jacques Bigart από την άλλη. Οι αντιλήψεις του για την αποστολή της Α.Ι.Υ. μπορούν να εκφραστούν στις παρακάτω αρχές: υπεροχή του πολιτικού γαλλικού μοντέλου χειραφέτησης των ισραηλιτών, που τους παρείχε τα ίδια δικαιώματα, όπως και στους υπόλοιπους πολίτες, εμπιστοσύνη στο οικογενειακό ιδεώδες των ιδρυτών της, συνέχιση και διεύρυνση του σχολικού της έργου με σύγχρονη μεθοδολογία.

4.2 Η μορφωτική αποστολή (1860-1939)¹⁷⁴

Πριν την ίδρυσή της, ο Jenny Hirsch Manuel έγραφε στο *Souvenirs* «ήμουν διαποτισμένος από την ιδέα να εισάγουμε στην Ανατολή το δυτικό πολιτισμό μέσω των σχολείων ούτως ώστε να τραβήξουμε από την άγνοια και την τεμπελιά χιλιάδες ισραηλιτόπαιδα¹⁷⁵». Το ζήτημα της μόρφωσης των ισραηλιτόπαιδων ήταν μέρος του προγράμματος της Α.Ι.Υ. από την αρχή.

4.2.1 Σχέση Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. και τοπικών κοινοτήτων για τη λειτουργία σχολείου

Η Κ.Ε. πίστευε ότι η συνεργασία των τοπικών στοιχείων ήταν ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία των σχολείων. Η διαδικασία της ιδρύσεως ενός σχολικού καταστήματος ήταν η εξής: αίτηση εμπεριστατωμένη της τοπικής κοινωνίας (κοινότητας) από την οποία προέκυπτε η επιθυμία για ίδρυση σχολείου συνοδευόμενη από την εξασφαλισμένη οικονομική υποστήριξη της κοινότητας.

Η Α.Ι.Υ. δεν θεωρούσε τον εαυτό της φιλανθρωπικό ίδρυμα παρόλο που ήταν πανέτοιμη να συνεισφέρει οικονομικά στην ίδρυση του σχολείου. Επιθυμούσε την ενεργή συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού. Συναινούσε στην αποστολή διευθυντή μόλις εξασφάλιζε την οικονομική δέσμευση. Η οικονομική υποστήριξη της κοινότητας ήταν ένας παράγοντας μη διαπραγματεύσιμος, παράμετρος που δεν πρέπει να υποτιμηθεί για τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης του οργανισμού, γιατί ήταν σημαντικός για το βάθος χρόνου ύπαρξης του σχολείου.

Η οικονομική ανεξαρτησία της επιτεύχθηκε με την εμπλοκή του βαρόνου Maurice de Hirsch που είναι γνωστός για την οικονομική του επιφάνεια μέσω της χρηματοδότησης των πρώτων σιδηροδρόμων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ο οποίος δώρισε στην Α.Ι.Υ.

¹⁷⁴ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939), σ.227-261, Περίληψη και μτφ. Από τη συγγραφέα

¹⁷⁵ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Perrine Simon-Nahum, Aux origines de l'Alliance, σ.48, Jenny Hirsch Manuel, op.cit., p. 30, περίληψη & μτφ. Από τη συγγραφέα

ένα εκατομμύριο φράγκα το Δεκέμβριο του 1873 και του φιλόφρου του Salomon Goldschmidt και του ξαδέρφου του Edouard Sacki Kann, μελών της Κ.Ε., που της δώρισαν αρκετά εκατομμύρια φράγκα μέχρι του θανάτου τους.

Τότε η Α.Ι.Υ. έγινε οικονομικά ανεξάρτητη και μπόρεσε να είναι σε θέση ισχύος για να διαπραγματεύεται με τις τοπικές κοινότητες σχετικά με τα σχολεία. Μετά τη συναίνεση της Κ.Ε. και της τοποθέτησης του διευθυντή σε προϋπάρχον σχολικό κατάστημα, εξουσιοδοτούνταν από την κοινότητα σε μετατροπή του σχολείου σε σχολείο της Α.Ι.Υ..

4.2.2 Ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης

Η μέθοδος εκπαίδευσης είχε ενιαίο χαρακτήρα σε όλα τα σχολεία. Κι' όμως κανένα σχολείο δεν έμοιαζε με κάποιο άλλο. Παρόλο που η κεντρική διεύθυνση ήταν πολύ κλειστή, οι διευθυντές έχαιραν ελευθερίας δράσης και διαμόρφωναν μεγάλο μέρος του προγράμματος. Οι κατευθυντήριες γραμμές του 1903 όριζαν την ηλικία αποδοχής των μαθητών μεταξύ έξι και δεκαπέντε χρονών. Τα σχολεία θηλέων προσάρμοζαν ένα διαφορετικό πρόγραμμα: ανάλογα με την κοινότητα και τον τόπο, μπορούσαν να προσθέσουν επιπλέον χρονιές στα τέσσερα βασικά χρόνια, με σκοπό να φτάσουν το επίπεδο του λυκείου.

Η ιδεολογία της χειραφέτησης που διακατείχε την Α.Ι.Υ. χρησίμευε σαν οδηγός στις εκπαιδευτικές της δράσεις, συνεισφέροντας έτσι στην «αναγέννηση» των σχολείων της. Η ηθική και ο εκμοντερνισμός ήταν οι δύο πόλοι. Μια εγκύκλιος του 1896 αναφέρει:

Ποιος ήταν, ποιος είναι ο σκοπός της Α.Ι.Υ.; Κατ' αρχάς να φέρει το Δυτικό πολιτισμό σε τόπους εκφυλισμένους από την καταπίεση και την αμάθεια αιώνων: στη συνέχεια, παρέχοντας στα παιδιά μια εκπαίδευση στοιχειώδη, να τα βοηθήσει να κερδίζουν τα απαραίτητα, να διαλύσουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που παρέλυαν τη δραστηριότητα και την ανάπτυξη των κοινοτήτων. Αλλά η δράση της Α.Ι.Υ. στοχεύει να τους παρέχει περισσότερο μια ηθική μόρφωση παρά μια τεχνική κατάρτιση, ούτως ώστε να γίνουν πολίτες με υποχρέωση στο κοινό καλό, συμφιλιωμένοι με τις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής και το σεβασμό στις αρχαίες παραδόσεις¹⁷⁶.

4.2.3 Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Αρχικά η Α.Ι.Υ. επιμόρφωνε τους καθηγητές της σε ισραηλιτικό Σεμινάριο του Παρισιού. Ο αναπροσανατολισμός της στην παιδαγωγική μαρτυρείται από τη δημιουργία της ENIO.

Το 1867 ιδρύθηκε στο Παρίσι η École normale Israélite orientale (ENIO), που μαρτυρεί τον αναπροσανατολισμό της στην παιδαγωγική. Προορισμός της, η εκπαίδευση των διδασκάλων των σχολείων της¹⁷⁷. Απ' αυτή την ημερομηνία, οι μέλλοντες καθηγητές επιλέγονταν από τους διπλωματούχους μαθητές. Οι καλύτεροι, μετά από έναν ενιαίο τελικό διαγωνισμό, στέλνονταν στην ENIO του Παρισιού, όπου εκπαιδεύονταν σαν καθηγητές.

¹⁷⁶ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939), σ. 232, Jacques Bigart, L' Alliance Israelite : son action educatrice, Paris, A.I.U., 1900, p.14, περίληψη & μτφ. Από τη συγγραφέα

¹⁷⁷ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Perrine Simon-Nahum, Aux origines de l' Alliance, σ.44, περίληψη & μτφ. Από τη συγγραφέα

Στη συνέχεια στέλνονταν στη μεσογειακή λεκάνη ως διευθυντές ή καθηγητές, ξεκινώντας την καριέρα τους στη Μέση Ανατολή ή στη Βόρεια Αφρική. Διακατέχονταν από ζήλο. Γι' αυτούς η Δύση ήταν η ενσάρκωση του απόλυτου και η δυτικοποίηση, η πανάκεια για τη γατριά όλων των κακών που χτυπούσαν τις ανατολικές ισραηλιτικές κοινότητες. Πίστευαν στην αποστολή τους. Κάθε διευθυντής σχολείου έγραφε κανονικά στο γενικό γραμματέα της Α.Ι.Υ. και παρείχε πληροφορίες λεπτομερείς στην ετήσια αναφορά. Μέσα από αυτά τα ντοκουμέντα μπορούμε να εκτιμήσουμε την ταύτιση απόψεων ανάμεσα στο διευθυντή και τους καθηγητές και το σεβασμό των διδασκόντων στην ιεραρχία τους.

4.2.4 Η επιρροή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος

Επηρεασμένοι από τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης του 1789 και τη δημοκρατική εκπαίδευση της Γαλλίας, οι στόχοι της ήταν να δημιουργήσουν μέσω της εκπαίδευσης τον άνθρωπο και τον πολίτη. Στη Γαλλία του 19^{ου} αιώνα, όλες οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις βασίζονταν σ' αυτή την αρχή. Κατά τη μοναρχία του Ιουλίου, ο νόμος Guizot της 28-6-1833, ανέφερε ότι πρωταρχικό καθήκον των γαλλικών σχολείων ήταν η ηθική μόρφωση. Αυτός ο προσανατολισμός τονίστηκε ακόμη περισσότερο από τους νόμους του Jules Ferry στις αρχές του 1880. Σε γράμμα του, ο Jules Ferry, στους δασκάλους του 1883 τόνιζε τη μεγάλη σημασία της εμφύσησης στους μαθητές *«της ηθικής και της ύπαρξής τους ως πολίτες»¹⁷⁸*.

4.2.5 Αναλυτική προγράμματα

4.2.5.1 Η θέση της εβραϊκής γλώσσας και θρησκείας σε αντιδιαστολή με τη γαλλική γλώσσα

Η θρησκευτική μόρφωση και η εκμάθηση της εβραϊκής κατείχαν μια σημαντική θέση στο σχολικό πρόγραμμα. Στα σχολεία αρρένων, οι μαθητές έπρεπε να μελετούν την εβραϊκή γλώσσα από 5 έως 6 ώρες την εβδομάδα και 2 ώρες τη θρησκευτική μόρφωση. Αντίθετα, τα κορίτσια είχαν μόνο 2 ώρες την εβδομάδα την εβραϊκή γλώσσα. Η εβραϊκή γλώσσα δεν διδασκόταν ως ζωντανή γλώσσα. Ο σκοπός της εκμάθησης ήταν η κατανόηση της Βίβλου και του βιβλίου των προσευχών. Η διδασκαλία της εβραϊκής γινόταν από τους τοπικούς ραβίνους. Αυτό ήταν πολιτική απόφαση, πρώτον γιατί εξασφάλιζε τη συνεργασία με το τοπικό ραβινικό και δεύτερον ήταν απόφαση αναγκαιότητας, διότι, παρόλο που οι καθηγητές της Α.Ι.Υ. είχαν καλή γνώση της εβραϊκής γλώσσας, ήταν απασχολημένοι τόσο με τα υπόλοιπα μαθήματα που δεν υπήρχε διαθεσιμότητα από πλευράς χρόνου. Οι δάσκαλοι της εβραϊκής στο σύνολό τους δεν είχαν μορφωθεί με τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

Η παραδοσιακή διδασκαλία εκμάθησης της εβραϊκής γλώσσας (παπαγαλία), γινόταν με τρόπο ασυνεχή. Υποτίθεται ότι ο διευθυντής είχε την υψηλή επιστασία της μεθοδικής διδασκαλίας της γραμματικής της εβραϊκής. Όμως δεν ασκούσε κριτική από το φόβο της αποξένωσης με το τοπικό ραβινικό. Πάντως δε φαίνεται να ήταν το αγαπημένο μάθημα των μαθητών, οπότε δεν αποτελούσε το αντίβαρο της γαλλικής γλώσσας, που διδασκόταν σύμφωνα με τις τελευταίες παιδαγωγικές μεθόδους. Η συνύπαρξη των δύο εκπαιδευτικών

¹⁷⁸ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission éducative (1860-1939), σ. 235, Françoise Mayeur, Histoire générale de l'enseignement et de l'éducation en France, publiée sous la direction de Louis-Henri Parias, tome III, De la révolution à l'école républicaine, Paris, Nouvelle Librairie de France, 1981, p.30-50, περίληψη & μτφ. από τη συγγραφέα

μαθημάτων στο ίδιο σχολείο, η εβραϊκή στη γωνία και η γαλλική επιθυμητή και άξια προσοχής, δεν ευνοούσε καθόλου τη διδασκαλία της εβραϊκής. Ο Επιθεωρητής της Α.Ι.Υ., Sylvain Benedict, πολλές φορές παρατήρησε ότι η εβραϊκή διδασκόταν με άσχημο τρόπο και ότι η γαλλική γλώσσα εξαφάνιζε την εβραϊκή. Το καθηγητικό σώμα είχε την τάση να δίνει περισσότερη σημασία στα άλλα μαθήματα του σχολικού προγράμματος, που νομιμοποιούσαν την ύπαρξή τους. Ίσως και να περιφρονούσαν τη θρησκευτική πρακτική. Φτάνοντας για δουλειά σ' έναν τόπο, του οποίου ο πληθυσμός κατεχόταν από αμάθεια και προκαταλήψεις, προσπαθούσαν να πετύχουν άμεσα και ορατά αποτελέσματα. Ήθελαν με όλη τους τη δύναμη να καταπολεμήσουν την αμάθεια, διδάσκοντάς τους χρήσιμα αντικείμενα όπως τη γαλλική γλώσσα και την αριθμητική. Ήθελαν να χαράξουν ένα έργο οικουμενοποίησης εντάσσοντας τους ντόπιους πληθυσμούς στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

4.2.5.2 Η εισαγωγή της διδασκαλίας της Ιουδαϊκής ιστορίας, ως αντίβαρο της Σιωνιστικής κριτικής

Ωστόσο η Α.Ι.Υ. βρισκόταν συχνά σε αμηχανία από τις αναφορές που δέχονταν για την απόκλιση της από τη θρησκευτική πρακτική και από τη σιωνιστική κριτική για την μη ικανοποιητική εκμάθηση της εβραϊκής. Για την εξισορρόπηση της κατάστασης εισήγαγε την ιουδαϊκή ιστορία, το 1892-1893, στο σχολικό πρόγραμμα 1-2 ώρες εβδομαδιαίως στα πιο υψηλά επίπεδα και αφορούσε τη μετα-βιβλική περίοδο. Αυτό το μάθημα έπρεπε να διδαχθεί από καθηγητές της Α.Ι.Υ., ενώ η θρησκευτική μόρφωση και η Βίβλος συνεχίστηκαν να διδάσκονται από τους ραβίνους. Η διδασκαλία της ιουδαϊκής θρησκείας είχε σκοπό να ενισχύσει την ιουδαϊκή ταυτότητα των μαθητών και να εικονογραφήσουν την ιδεολογία της χειραφέτησης, που η Α.Ι.Υ. επιθυμούσε να τους μεταδώσει:

Επιθυμούμε οι δάσκαλοι να αφιερώσουν στην ιουδαϊκή ιστορία όλη τη φροντίδα και το ζήλο τους. Ίσως ποτέ μέχρι τώρα οι Ισραηλίτες δεν είχαν ανάγκη να γνωρίζουν το παρελθόν τους, το μακρύ και επίπονο μαρτυρολόγιο των προγόνων τους, επιτέλους, μετά από δυσκολίες και αιματηρών επαναλήψεων βίας, ήρθε η στιγμή στα σχολικά καταστήματα των διαφόρων χωρών υποδοχής. Το πόσο αυτή η ιστορία είναι διδακτική, το γνωρίζετε. Αν η ιστορία δείχνει ότι πάντα θρέψαμε τις προκαταλήψεις, διαπιστώνουμε τελικά μέσα από αυτήν ότι το ανθρώπινο δίκιο, η ιδέα της ανεξιθρησκείας και της αγάπης υπερτερούν του μίσους και της προκατάληψης. Παντού και πάντα οι Ισραηλίτες πρέπει να προσπαθούν, όντας πιστοί στην ανάμνηση του ένδοξου παρελθόντος και προσκολλημένοι στην πίστη τους, να ξεπερνούν τους συμπολίτες τους σε νομιμότητα, θάρρος, τιμιότητα και πατριωτισμό. Αυτή είναι η ηθική της ιουδαϊκής ιστορίας, μ' αυτόν τον τρόπο πρέπει να τη διδάσκετε στους μαθητές σας¹⁷⁹.

Η κυρίαρχη κινητήρια δύναμη των διευθυνόντων την Α.Ι.Υ. προκλήθηκε ακριβώς από αυτήν την ισραηλιτική αλληλεγγύη, γεννημένη από την «κοινότητα της ύπαρξης» και επεξεργασμένη από την ιστορία. Στη Γαλλία του ΧΙΧ ου αιώνα, αυτή η θέση μπορούσε να ταυτιστεί με τα ευεργετήματα της χειραφέτησης και της αφομοίωσης χωρίς καμία αμφιβολία. Από την αναγέννηση των ισραηλιτών μέχρι την εθνική αναγέννηση των

¹⁷⁹ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission éducative (1860-1939), σ. 246, Cite dans Narcisse Leven, Cinquante ans...op. cit., vol.2, p.34.

ισραηλιτών, που έγινε η κραυγή ένωσης του σιωνισμού, η Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. δεν ήταν έτοιμη να καλύψει.

4.2.5.3 Διδασκαλία γλωσσών

Μέσα στο πλαίσιο της εκπολιτιστικής αποστολής της Α.Ι.Υ. στην Ανατολή, υπήρχε έντονος προβληματισμός για τον προσδιορισμό της κυρίαρχης γλώσσας. Η κατάσταση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, συντηρούσε ένα τέλειο παράδειγμα έμφυτων παραδόξων σχετικά με τον τρόπο προσέγγισης της Α.Ι.Υ. στη διδασκαλία γλωσσών. Το ζήτημα της εκμάθησης της τουρκικής τέθηκε το 1880. Σύμφωνα με την επίσημη άποψη της Α.Ι.Υ., η καλή γνώση της γλώσσας της χώρας ήταν μια απόλυτη αναγκαιότητα εάν οι ισραηλίτες έπρεπε να αξιώσουν τη χειραφέτησή τους. Για τους ισραηλίτες της Τουρκίας αποτελούσε μια ηθική διαταγή. Ήταν δηλαδή απαραίτητη για την κοινωνική τους άνοδο, όπου υπήρχε δυνατότητα ανοίγματος και πρόσβασης σε καριέρα δημόσιου λειτουργήματος. Έπρεπε να μιμηθούν το παράδειγμα των Αρμενίων, που μπόρεσαν να εισχωρήσουν στην οθωμανική διοίκηση, χάρη στη φίνα γνώση της τουρκικής.

Αν κάποιος σκέφτονταν ότι η εκμάθηση της τουρκικής ήταν πρωταρχικής σημασίας, πολλοί διδάσκοντες της Α.Ι.Υ. ήταν πεπεισμένοι ότι η γνώση της ήταν περιορισμένου ενδιαφέροντος για τους μαθητές. Εξάλλου οι οθωμανικές αρχές δεν έδιναν σημασία στο γεγονός του αν διδάσκονταν ή όχι¹⁸⁰. Κατά τον Moise Fresco, διευθυντή σχολείου στην Τουρκία (Haskey), η αποδιδόμενη σημασία στην τουρκική ήταν υπερβολική, δεδομένου ότι πολύ μικρός αριθμός μαθητών ήταν πραγματικά ενδιαφερόμενος για μια καριέρα στη διοίκηση, και ότι η εκμάθησή της δεν είχε παρά μόνο ενδιαφέρον σ' αυτή την προοπτική¹⁸¹. Τελικά, ο γενικός γραμματέας της Α.Ι.Υ. πείσθηκε, μετά από μια επίσκεψη στην Istanbul, ότι η χρήση της ήταν πολύ περιορισμένη. Αυτές οι απόψεις αντικατόπτριζαν την κοινωνική πραγματικότητα στην οθωμανική Αυτοκρατορία, όπου για αιώνες κάθε εθνοτική ή θρησκευτική ομάδα οδήγησε την ύπαρξή της ξεχωριστά.

Η πολυπλοκότητα του οθωμανικού κοινωνικού μωσαϊκού δεν απαιτούσε σαν ομοσπονδιακή γλώσσα την τουρκική για όλους τους κατοίκους της Αυτοκρατορίας. Όμως η επανάσταση των Νεότουρκων του 1908, που κατήργησε τις τελευταίες ανισότητες μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων, και εγκαθίδρυσε την υποχρεωτική γενική στρατιωτική θητεία, αύξησε τις ανάγκες σημαντικά της εύνοιας της τουρκικής στα σχολεία. Αλλάζει και πάλι το σκεπτικό, αύξηση των ωρών διδασκαλίας της τουρκικής και ο στόχος ήταν η ενθάρρυνση των καλύτερων μαθητών να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των δημόσιων ιδρυμάτων. Κατά τα υπόλοιπα δεν άλλαξε η οργάνωση του σχολικού προγράμματος. Παρόλα αυτά, το τουρκικό κράτος δεν επέβαλε την

¹⁸⁰ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939), σ. 248, Arch. AIU, Turquie XLVII. E., Dalem, 16 aout 1882 ; Arch. AIU, France. F.28 ; Dalem, rapport annuel, Galata, 1882-1883.

¹⁸¹ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939), σ. 248, Arch. AIU, Turquie XLVII. E., Fresco, 6 mai 1891.

τουρκική σαν γλώσσα μόρφωσης στα σχολεία των οποίων ο πληθυσμός ήταν μη μουσουλμανικός¹⁸².

Κατέληξαν ότι η γαλλική γλώσσα ήταν πρωταρχικής σημασίας γι' αυτούς. Οπότε συνέχισαν να τη θεωρούν ως βασική γλώσσα του εκπαιδευτικού τους συστήματος. Εκτός τις κάποιες ώρες που αφιέρωναν ανά τόπο στην εβραϊκή, στην τουρκική, στην αραβική κ.λ.π., τα υπόλοιπα μαθήματα, από τη φυσική ως τη γεωγραφία και την αριθμητική, διδάσκονταν στη γαλλική, γλώσσα που οι μαθητές άρχιζαν από τις μικρές τάξεις να μαθαίνουν. Τα γαλλικά ήταν χρήσιμα στο εμπόριο και στη μόρφωση, αποτελούσε δε ένα στοιχείο κοινωνικής ανόδου. Εξάλλου το γαλλικό κράτος υποστήριζε τα γαλλόφωνα σχολεία.

Επί σειρά αναφορών των διευθυντών των σχολείων, μπορούμε να παρατηρήσουμε τη γοητεία που ασκούν, πέρα από την ισραηλιτική κοινότητα της οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αυτά τα σχολικά καταστήματα των οποίων η γλώσσα διδασκαλίας είναι τα γαλλικά, γλώσσα των διπλωματών, των υποθέσεων και των σαλονιών. Η εγγραφή μαθητών μη ισραηλιτών, αρμενίων, ελλήνων και μουσουλμάνων (οι τελευταίοι είναι πολυπληθέστεροι), είναι ευχρηστά, για τα δίδακτρα που παρουσιάζουν γιατί είναι γενικώς μαθητές που πληρώνουν, αλλά και για τους δεσμούς που συνάπτουν με τις κοινότητες.

Η συναναστροφή των σχολείων της Α.Ι.Υ. από μαθητές μη ισραηλίτες χρησιμεύει στην κοινότητα σαν επιχείρημα κατά του σνομπισμού των εύπορων κοινωνικών τάξεων, που προτιμούν να στέλνουν τα παιδιά τους σε ξένα σχολεία. Σε απόσπασμα επιστολής του Gabriel Arie της 17 Νοεμβρίου 1893 (Turquie LXXIV-E), το όνομα του σχολείου είναι από όλους σεβαστό: Τούρκοι, Αρμένιοι, Έλληνες μιλούν για τα σχολεία της Α.Ι.Υ., τα προγράμματά της, τους διευθυντές της με υπόληψη.. Σε άλλη επιστολή του Moise Fresco, διευθυντή του σχολείου Γαλατά, σχολικό έτος 1901-1902 (France XVII-28), αναφέρεται ο αριθμός των μαθητών: σε σύνολο 200 μαθητών, 163 είναι ισραηλίτες, 30 μουσουλμάνοι και 7 έλληνες. Όμως μετά από ένα διάταγμα απαγόρευσης σε μουσουλμάνους να φοιτούν σε σχολεία της Α.Ι.Υ., ο τούρκος Επιθεωρητής είπε στο σχολείο του Γαλατά της Τουρκίας, αφού ανακοίνωσε το διάταγμα:

Γνωρίζουμε ότι τα παιδιά μας αποκτούν στο σχολείο σας μόρφωση, μας φτιάχνετε ανθρώπους... Αλλά πρέπει να υποταχτούμε. Την επομένη και τη μεθεπόμενη ήρθαν γονείς για να εκφράσουν τη λύπη τους που ήταν αναγκασμένοι να πάρουν τα παιδιά τους από το σχολείο μας. Οι στιγμές που ακολούθησαν με την αναχώρηση των μαθητών μας ήταν πολύ συγκινητικές¹⁸³.

4.2.6 Ένταξη του γυναικείου φύλου στην εκπαίδευση

Η παροχή παιδείας στα κορίτσια ήταν ένα μέτρο που συντέλεσε στη γυναικεία χειραφέτηση των ισραηλιτισσών. Την παραμονή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, από ένα ευρύ δίκτυο

¹⁸² Caspi A. Histoire de l' Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission éducative (1860-1939), σ. 249, La situation change radicalement après la Première Guerre Mondiale sous la république de Moustafa Kemal. Cf. infra l' encadre « La nationalisation des écoles de Turquie par la jeune République Kemaliste

¹⁸³ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission éducative (1860-1939), σ.226-261, περίληψη & μτφ. από τη συγγραφέα

σχολείων που είχε επεκτείνει, σε σύνολο 183 σχολείων, τα 85 προορίζονταν για παιδιά του άλλου φύλου (Jacques Bigart, Arch. A.I.U., Moscou M 05.19).

Τα δημοτικά σχολεία της Α.Ι.Υ. ακολουθούσαν το μοντέλο του λαϊκού σχολείου της Γαλλίας του 19^{ου} αιώνα. Ο παιδαγωγός Ferdinand Buisson διατήρησε στενές επαφές με την Α.Ι.Υ., το διάστημα που ήταν Διευθυντής της πρωτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης. Δίδασκε την παιδαγωγική στην ΕΝΙΟ το 1875 και παρείχε στη διεύθυνση της Α.Ι.Υ. διοικητικούς κανονισμούς που αφορούσαν τα δημοτικά, τα νηπιαγωγεία και τις παιδαγωγικές ακαδημίες. Το 1889, η Α.Ι.Υ. συμμετείχε στο διεθνές συνέδριο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που έγινε στο Παρίσι. Το 1922 έγιναν τα εγκαίνια της ΕΝΙΟ των κοριτσιών, στις Βερσαλλίες. Δημιούργησαν επίσης και εργαστήρια διαφόρων τεχνών¹⁸⁴.

Στην Ελλάδα τα μέλη της Α.Ι.Υ. ήταν 110 το 1867 και 114 το 1885¹⁸⁵.

¹⁸⁴ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Frances Malino, L' emancipation des femmes, σ.263-276 ,περίληψη & μτφ. Από τη συγγραφέα

¹⁸⁵ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Georges Weil, σ. 97

5. Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Το σχολείο της Ι.Κ.Ι. αρχικά ήταν το Talmud Thorah που από το 1875, λειτουργούσε ως σχολείο αρρένων στο οποίο, εκτός από εβραϊκή γλώσσα και ιστορία, διδάσκονταν τουρκικά και ελληνικά. Σύμφωνα με τον Ναρ,

επίσημος φορέας για την εκπαίδευση των κοριτσιών δεν υπήρχε ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, καθώς, σύμφωνα με την παράδοση, μόνο τα αγόρια ήταν απαραίτητο να παρακολουθούν σχολικά μαθήματα. Αυτό βέβαια δεν εμπόδιζε κάποιους γονείς, που συνήθως είχαν υψηλότερο εισόδημα και ήθελαν να αποκτήσουν τα κορίτσια τους στοιχειώδη μόρφωση, να τα εγγράφουν σε ελληνικά σχολεία, γιατί θεωρούσαν απολύτως απαραίτητη τη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Έτσι, (στα Γιάννενα) ανάμεσα στα 1881 και στα 1901, 156 εβραιοπούλες παρακολούθησαν μαθήματα σε ελληνικό δημοτικό σχολείο. Ήταν όμως υποχρεωμένες να παρακολουθούν μαθήματα ακόμη και το Σάββατο, μέρα απόλυτης αργίας, σύμφωνα με τις επιταγές της εβραϊκής θρησκείας¹⁸⁶.

Από τις 26-8-1881, άρχισε η Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων να απευθύνει με επιστολές στην Α.Ι.Υ. το αίτημά της για αποστολή δασκάλων, όπως προκύπτει από την επιστολή με αριθμό πρωτοκόλλου 14/26-8-1881, Αριθ. Πρωτ. Παραλ. 8948/4-9-81, του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας, Αβραάμ Ηλία Κάστρο προς την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.:

Το σχολείο μας, Talmud Thorah, έχει μαθητικό δυναμικό 350 μαθητές και ζητάμε 2 δασκάλους: έναν για τους προχωρημένους στις Εβραϊκές Μελέτες, ο οποίος να έχει πλατιές γνώσεις στην Ιερή Γλώσσα και απαραίτητη προϋπόθεση τη γνώση της ελληνικής, της γαλλικής ή της ιταλικής και έναν δεύτερο δάσκαλο που έχοντας γνώση της εβραϊκής και της ελληνικής να δώσει στους μαθητές μία μόρφωση. Ελπίζουμε ότι η Κ.Ε. θα δώσει τη χαρά στην κοινότητά μας να μιλήσουμε τη γαλλική γλώσσα ή κάποια άλλη ούτως ώστε να δρέψουμε τους καρπούς των ενεργειών μας¹⁸⁷.

Στις 5-10-1881, έκαναν αίτημα για αποστολή δασκάλου που να γνωρίζει την εβραϊκή και τη γαλλική. Η απάντηση ήταν ότι θα διευθετούσαν το θέμα από τις αρχές του 1882. Φαίνεται ότι φοβόντουσαν τη μη διευθέτησή του γι' αυτό το λόγο επανήλθαν με την επιστολή με αριθμό πρωτοκόλλου 20/1-12-1881, Α.Π.Π.118/3/11-12-81 του ίδιου Προέδρου

όταν έγινε η αναδιοργάνωση του Τ.Τ. είχαμε 500 μαθητές, τώρα έχουμε 347, το επίπεδο ήταν ψηλότερο, η πρόοδος των μαθητών μειώθηκε τόσο που έχασαν το ζήλο, ούτε καλούς δασκάλους, με αποτέλεσμα οι εύποροι γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους σε σχολεία εκτός της πατρίδας και τα φτωχά δε κάνουν τίποτε άλλο παρά να περιφέρονται στο δρόμο. Το σχολείο μας έχει μεγάλες ανάγκες αλλά προς το παρόν θα αρκούσε ένας δάσκαλος εβραϊκής και ελληνικής και ένας δεύτερος δάσκαλος να

¹⁸⁶ Λέων Α. Ναρ, ΑΠΑΝΤΑ Γιοσέφ Ελιγιά, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2009. σ. 37-38.

¹⁸⁷ III

τους μάθει καλούς τρόπους, ευγένεια και συμπεριφορά. Οι δάσκαλοι της πόλης μας είναι ανίκανοι¹⁸⁸,

αναδεικνύοντας το γεγονός της απώλειας μαθητικού δυναμικού εξαιτίας της έλλειψης ικανού διδακτικού προσωπικού, που θα συντελούσε στην πρόοδο των μαθητών της κοινότητας, προφανώς για να τους αγγίξουν και να μεριμνήσουν του θέματος το συντομότερο δυνατόν. Σ' αυτήν την επιστολή παρατηρούμε λεξιλόγιο συναισθηματικά φορτισμένο με την έκφραση «στέλνουν τα παιδιά τους οι εύποροι γονείς σε σχολεία εκτός της πατρίδας», που αναδεικνύει το γεγονός ότι οι Γιαννιώτες εβραίοι ένιωθαν το περιχαρακωμένο σχολείο της κοινότητας, που θα διατηρούσε την πολιτισμική τους ταυτότητα ως υποκατάστατο της φαντασιακής πατρίδας. Επίσης μας παραπέμπει στη φαντασιακή πατρίδα που πρέπει να διατηρηθεί από γενιά σε γενιά, διότι το εθνικό σχολείο της δεσπόζουσας συλλογικότητας δε μπορεί να παίξει αυτό το ρόλο.

Σε σύγχρονη περίπου επιστολή με την προηγούμενη, διαπιστώνουμε την αποστολή στατιστικών στοιχείων του σχολείου ζητηθέντων από την Α.Ι.Υ.:

- 1. Πληθυσμός: 3.300,*
- 2. Αριθμός μαθητών: 347,*
- 3. Στο σχολείο που θα αναδιοργανωθεί, ο αριθμός των μαθητών θα αυξηθεί,*
- 4. Ο αριθμός των μαθητών που πληρώνει είναι 157, των δωρεάν είναι 190,*
- 5. Στο σχολείο διδάσκουν 9 δάσκαλοι την εβραϊκή και 1 την ελληνική,*
- 6. Μεταξύ των 9 δασκάλων ο ένας έχει διπλό ρόλο, δηλαδή ως επιβλέπων του έλληνα δασκάλου,*
- 7. Ένας ως υπηρετικό προσωπικό και*
- 8. Θα αναφέρουμε ξεχωριστά την ύλη¹⁸⁹.*

Υπολογίζουμε ότι τα στατιστικά στοιχεία ζητήθηκαν από την Α.Ι.Υ. για διερεύνηση των υπάρχουσών συνθηκών στο κοινοτικό σχολείο των Ιωαννίνων και για αξιολόγηση του αν θα έπρεπε να ανταποκριθούν στο υποβληθέν αίτημα της Κοινότητας.

Φαίνεται ότι η Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημά τους για το διορισμό δασκάλου μέχρι την αρχή του σχολικού έτους 1883-84, πράγμα το οποίο προκύπτει από την με Αριθ.Πρωτ.Παραλ.1462/9-9-1883 επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, Abraam Elia Castro στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Είχε προηγηθεί επιστολή Κοινότητας με αίτημα την απόλυτη ανάγκη δασκάλου Ισραηλιτικής και γαλλικής. Αρνητική απάντηση στις 31-5-1883 διότι δεν υπάρχει σε διαθεσιμότητα για μας, διότι προηγούνται άλλες Κοινότητες, που είχαν υποβάλει νωρίτερα το αίτημά τους. Όμως από τις 5-10-1881 είχαμε υποβάλει αίτημα και μάς

¹⁸⁸ III

¹⁸⁹ III, Α.Π.Π.118/3/11-12-1881

είχατε υποσχεθεί ότι από αρχές του 1882 θα τον είχαμε στην διάθεσή μας. Μάς παραγγέλνετε να στείλουμε τα παιδιά μας για σπουδές στα ελληνικά σχολεία, πράγμα που είναι αδύνατο να το πραγματοποιήσουμε για σοβαρούς λόγους και είμαστε έτοιμοι να υποστούμε τα έξοδα προκειμένου να διατηρήσουμε ένα σχολείο ξεχωριστά και ελπίζουμε στη μελλοντική συνδρομή σας¹⁹⁰.

Στη συνέχεια της ίδιας επιστολής παρατηρούμε ευελιξία και επιμονή προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του διορισμού ικανού δασκάλου που να γνωρίζει την εβραϊκή και τη γαλλική, έστω και μελλοντικά, με το ερώτημα- πρόταση που απευθύνεται στην Α.Ι.Υ. αν μπορεί να αναλάβει το γιο του αρχιραβίνου των Ιωαννίνων, ο οποίος αφενός μεν κατέχει τις τρεις γλώσσες (εβραϊκή, ελληνική και γαλλική) και αφετέρου την ιδεολογία της Alliance, για ολοκλήρωση σπουδών στο Γυμνάσιο του Παρισιού και στη συνέχεια των σπουδών του να αναλάβει τη Διεύθυνση του σχολείου.

Από την επιστολή αυτή προκύπτουν δύο στοιχεία όσον αφορά την κοινότητα: η επίμονη επιθυμία της σύνδεσης του έργου του σχολείου με το έργο της Alliance, και η πρόθεση οικονομικής δέσμευσης της κοινότητας προκειμένου να πετύχει το στόχο της, που ήταν η ίδρυση ενός αξιόλογου σχολείου ξεχωριστά από τα εθνικά σχολεία της πόλης, ως όριο για τη διατήρηση της πολιτισμικής της ταυτότητας.

Επίσης μας εκπλήσσει αρχικά η κατευθυντήριος γραμμή της Alliance για τη μόρφωση των Ισραηλιτόπαιδων στα ελληνικά σχολεία. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως εξής: αφενός λόγω της έλλειψης διαθεσιμότητας δασκάλων για το σχολείο των Ιωαννίνων, και αφετέρου λόγω του ότι η εβραϊκή, νεκρή γλώσσα, δε θα έδινε διέξοδο στους μικρούς ισραηλίτες όσον αφορά την πολιτική υπόστασή τους, την οικονομική τους χειραφέτηση και την κοινωνική τους άνοδο, θα ήταν λοιπόν προτιμότερο να φοιτήσουν οι Ισραηλιτόπαιδες σε ελληνικά σχολεία, προκειμένου να ανελιχθούν στους τομείς που προαναφέραμε. Η διαθεσιμότητα των δασκάλων σχετίζεται και με την προτεραιότητα που έδιναν στα σχολεία με βάση την οικονομική δυνατότητα της κάθε κοινότητας.

Γνωρίζουμε ότι η διαδικασία της ιδρύσεως ενός σχολικού καταστήματος ήταν η εξής: αίτηση εμπειρισταωμένη της τοπικής κοινωνίας (κοινότητας) από την οποία να προέκυπτε η επιθυμία για ίδρυση σχολείου συνοδευόμενη από την εξασφαλισμένη οικονομική υποστήριξη της κοινότητας. Η Α.Ι.Υ. δεν θεωρούσε τον εαυτό της φιλανθρωπικό ίδρυμα παρόλο που ήταν πανέτοιμη να συνεισφέρει οικονομικά στην ίδρυση του σχολείου. Επιθυμούσε την ενεργή συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού, για να εξασφαλίσει έμμεσα την υπόσταση και τη διατήρηση του σχολείου σε βάθος χρόνου. Συναινούσε στην αποστολή διευθυντή μόλις εξασφάλιζε την οικονομική δέσμευση. Μετά τη συναίνεση της Κ.Ε. και της τοποθέτησης του διευθυντή σε προϋπάρχον σχολικό κατάστημα, εξουσιοδοτούνταν από την κοινότητα σε μετατροπή του σχολείου σε σχολείο της Α.Ι.Υ.

Τελικά, το 1904 η Α.Ι.Υ. συγκατατέθηκε και διόρισε το διευθυντή Carmona στο δημοτικό σχολείο Ιωαννίνων της κοινότητας Talmud Torah και ανέλαβε την υποχρέωση της πληρωμής τους, όπως προκύπτει από την επιστολή (III. Σελ.172, 26-10-1904 Α.Π.Π 421 2-11-1904) του γραμματέα της σχολικής επιτροπής Ιωαννίνων, H. Levy, προς την Κεντρική

¹⁹⁰ III

Επιτροπή της Α.Ι.Υ. Από την πλευρά της η κοινότητα υποσχέθηκε ότι δε θα παραλείπει να συντελεί στη διάδοση του ευεργετικού έργου της Α.Ι.Υ.

Έτσι ξεκίνησε η εμπλοκή της κοινότητας με έναν εκπαιδευτικό οργανισμό, που είχε την έδρα του στο Παρίσι και υπό την εποπτεία του ένα μεγάλο σχολικό δίκτυο στη λεκάνη της Μεσογείου, που απευθύνονταν σε Ισραηλίτες μαθητές. Οπότε σε επίπεδο εκπαίδευσης των παιδιών της, γίνεται ένα πέρασμα από τα περιορισμένα όρια ενός κοινοτικού σχολείου μιας πόλης σε μια εκπαιδευτική κοσμοπόλη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Εμπιστοσύνη στο εκπαιδευτικό σύστημα, διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας, εγγυημένη εκπαίδευση λόγω του οικουμενικού χαρακτήρα του Οργανισμού, πολιτική χειραφέτηση, αλληλεγγύη μεταξύ των Ισραηλιτών ανά τον κόσμο, κοινωνική άνοδο, με λίγα λόγια η αίσθηση της οικουμένης ως νέα πατρίδα των Ισραηλιτών μαθητών.

5.1 Νομικό πλαίσιο της λειτουργίας των σχολείων της ισραηλίτικης κοινότητας

Σ' αυτό το σημείο τίθεται ένα καίριο ερώτημα σχετικά με την ταυτότητα του σχολείου και τη λειτουργία του μέσα στα πλαίσια του εθνικού κράτους. Αν δηλαδή, αυτό το σχολείο έγκειται στις διατάξεις ενός σχολείου θρησκευτικής μειονότητας, σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες περί μειονοτήτων, που προσαρμόστηκαν από την ελληνική νομοθεσία στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα ή ενός ξένου σχολείου, εφόσον οι Διευθυντές του διορίζονταν και πληρώνονταν από έναν Οργανισμό μη εδρεύοντα στην Ελλάδα, και η κύρια γλώσσα ήταν όχι η εβραϊκή, όπως ίσχυε στα άλλα μειονοτικά σχολεία, αλλά η γαλλική.

Το σχολείο αρχικά, από το 1875 έως και το 1904 λειτούργησε ως σχολείο θρησκευτικής μειονότητας, εξ' ου και η επωνυμία του Talmoud Thorah, τη μέριμνα δε της λειτουργίας του είχε η ισραηλιτική κοινότητα. Στόχος της κοινότητας ήταν η περιφρούρηση του πολιτισμικού της κεφαλαίου και η διατήρηση των χαρακτηριστικών της ως μειονοτικής συλλογικότητας, δηλαδή το μείζον ζήτημα γι' αυτήν ήταν η προστασία του κελύφους της ταυτότητάς της μέσα από το μειονοτικό σχολείο.

Από το 1904, που λειτούργησε υπό την αιγίδα της Α.Ι.Υ. με τη συγκατάθεση της κοινότητας, έως και το 1913, αφορούσε χρονική περίοδο οθωμανικής κυριαρχίας, οπότε μέχρι το 1913 δε γνωρίζουμε το νομικό καθεστώς που ίσχυε για την εκπαίδευση των μειονοτήτων. Όσον αφορά το διάστημα από το 1913 έως και το 1940, το νομικό πλαίσιο που αφορούσε τα Ισραηλιτικά μειονοτικά σχολεία καθώς και τα ξένα σχολεία της ελληνικής επικράτειας, αναφέρεται παρακάτω:

Στην επιστολή του Γ. Παπανδρέου, Υπουργού Παιδείας, προς το Υπουργείο Εξωτερικών με αριθ. Πρωτ. 10457/4-3-1931, διευκρινίζονται τα εξής σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία των σχολείων των Ισραηλιτικών κοινοτήτων:

Διέπονται από νόμο 2456 /1920 1)Οι Ισραηλιτικές κοινότητες ιδρύουν και συντηρούν τα σχολεία για τους ισραηλιτόπαιδες 2)Ούτος ο νόμος δεν αναφέρει για το προσωπικό των σχολείων 3) Διάταξη αναφέρει ότι τα μαθήματα θα διδάσκονται εις οιαδήποτε γλώσσα επιθυμεί η κοινότητα εκτός των 4 μαθημάτων (Μαθηματικά, Ελληνικά, Ιστορία, Γεωγραφία), που θα διδάσκονται εις την ελληνικήν 4) Το

πρόγραμμα θα συντάσσει η κοινότητα αρκεί να μην αντίκειται εις τους νόμους και τις παραδειγμασμένας παιδαγωγικάς αρχάς 5) Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού εκ των κοινοτήτων άνευ εγκρίσεως του Υπουργείου¹⁹¹.

Όσον αφορά τα ξένα σχολεία, διέπονται από το νόμο 4862/7-1-1931(Φ.Ε.Κ. τεύχος 1^ο, αριθμός φύλλου 2), που ψηφίστηκε επί υπουργίας Γ. Παπανδρέου.

Στο άρθρο 1 αναφέρει ότι *ξένα σχολεία θεωρούνται τα ιδιωτικά σχολεία ...τα οποία ιδρύθηκαν υπό ... Οργανισμού μη Ελληνικού ή μη εδρεύοντος εν Ελλάδι*

Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου αναφέρει ότι απαγορεύεται η λειτουργία τους άνευ αδείας. Τα ήδη λειτουργούντα εν τω Κράτει ξένα σχολεία δυνάμει νομίμου αδείας δύνανται να συνεχίσουν την λειτουργία των.

Στο άρθρο 2 αναφέρεται η *απαγόρευση της φοίτησης παιδων Ελληνικής ιθαγένειας εις ξένα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης, ως και νηπιαγωγεία.*

Στο άρθρο 3 αναφέρει ότι *εις μαθητάς έλληνας υπηκόους να διδάσκωσιν ελληνιστί και δι' Ελλήνων την ιθαγένειαν διδασκάλων τα μαθήματα των νέων ελληνικών, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και των θρησκευτικών (εις τους μαθητάς του ορθοδόξου δόγματος).*

Στο άρθρο 4 αναφέρεται η *ισοτιμία των με τα Ελληνικά ιδιωτικά σχολεία όσον αφορά την εποπτεία, η οποία ασκείται υπό των υπαλλήλων του Κράτους.*

Στο άρθρο 8 αναφέρει ότι *οι εγγραφόμενοι εις τα ξένα δημοτικά σχολεία μαθηταί, Έλληνες υπήκοοι, δεν δύνανται να μεταγραφώσιν εις δημόσια ή ιδιωτικά ελληνικά σχολεία, ουδέ να προσέλθωσιν εις κατατακτήριον ή απολυτήριον εξέτασιν και οι τίτλοι σπουδών των ουδεμίαν ισχύν έχουσιν εν τω Κράτει.*

Στο άρθρο 12 αναφέρει ότι *εις τας δύο ανωτέρας τάξεις των Ελληνικών ιδιωτικών δημοτικών σχολείων επιτρέπεται η διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας εις ώρας εκτός του προγράμματος και ουχί επί πλείονας των έξι ωρών καθ' εβδομάδα δι' εκάστην τάξιν. Το άρθρο τούτο δεν αφορά τα Ισραηλιτικά κοινοτικά και ιδιωτικά αυτών σχολεία, εις τα οποία επιτρέπεται παρέκκλισις του προγράμματος αδεία του Υπουργείου της Παιδείας. Το άρθρο 12 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 8 του νόμου 5872/18-10-1933, επί υπουργίας Θ. Τουρκοβασίλη, με την προσθήκη της φράσης «εκδιδομένη προτάσει του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου».*

Επίσης στο απόσπασμα της 89 πράξεως της 20-4-1931 του Εκπαιδευτικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου(του οποίου Πρόεδρος ήταν ο Δ. Λάμπσας και μέλη οι Μ. Κουντουράς, Δ. Σουχλέρης, Π. Παϊδούσης και Μ. Αμαριώτου)

περί διδασκαλίας της Γαλλικής γλώσσης εις τα κρατικά δημοτικά σχολεία και δη και τα Ισραηλιτικά», «περί ής και η υπ' αριθ. 15734 Διαταγή του Υπουργείου Παιδείας, αναφέρεται ότι οι κείμενοι νόμοι δεν επιτρέπουν την απόκλισιν ταύτην εκ του Προγράμματος διά πάντα τα κρατικά δημόσια σχολεία, επομένως δε και διά τα Ισραηλιτικά. Το Συμβούλιον έχει την γνώμην ότι η εισαγωγή μιας ξένης γλώσσης ως

¹⁹¹ Ι Δ Α Υ Ε, Α1934, Α23

μέτρον γενικόν, ήθελεν εμποδίσει την εκπλήρωσιν των επιδιοικωμένων σκοπών υπό των σχολείων για τους ακολούθους λόγους: Θα προκαλέσει γλωσσική και ψυχική σύγχυσιν, δαπάνη του διετιθέμενου χρόνου αντί διάθεσής του εις την απόκτησιν άλλων μάλλον χρησίμων και απαραίτητων γνώσεων, η κατορθούμενη γνώσις ελλιπεστάτη, οπότε δεν θα δύναται να εξυπηρετήσει σπουδαίως εις την ζωήν. Ειδικώς δε διά τα Ισραηλιτικά σχολεία η εκ της διδασκαλίας της γαλλικής βλάβη θα είναι πολύ μεγαλύτερα διότι διδάσκεται ήδη εις αυτά εκτός της Ελληνικής και η εβραϊκή, επειδή δε η μητρική γλώσσα των εις τα σχολεία φοιτώντων δεν είναι η ελληνική, διά τούτο η εισαγωγή και τρίτης εκτός της μητρικής γλώσσης θα ισοδυναμεί προς παιδαγωγικόν έγκλημα εις βάρος των νεαρών ψυχών του τόσο πλουσίου εις ευγενείς παραδόσεις Ισραηλιτικού στοιχείου, από την ενεργόν συμμετοχήν του οποίου ποθούμεν την αληθή προαγωγήν εν τη κοινωνία ημών¹⁹².

Στην ερμηνευτική εγκύκλιο του Υπουργείου Εξωτερικών με αριθμό πρωτοκόλλου 39489/22-10-1914 προς τη διπλωματική αντιπροσωπία της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετική με τη λειτουργία των ξένων σχολείων στην Ελλάδα, πληροφορούμαστε τα εξής:

Στα σχολικά ιδρύματα που λειτουργούσαν πριν την 9 Μαΐου 1913 στις επαρχίες που αποκτήθηκαν μετά τους βαλκανικούς πολέμους, εάν ήδη είχαν ζητήσει και πέτυχαν τη συνέχισή της λειτουργίας τους βάσει του Ν.1405 εδ.1 και ν.3179 αρ.1 εδ. β' και 997, επιτρέπεται η λειτουργία με πλήρες δικαίωμα, χωρίς να χρειάζεται να υποβάλλουν αίτηση στο Υπουργείο Παιδείας για άδεια λειτουργίας. Στις προϋποθέσεις λειτουργίας των ανωτέρω ιδρυμάτων αναφέρονται τα εξής:

- 1. Τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων, ελληνικού και ξένου προσωπικού*
- 2. Οι Επιθεωρητές της Δημόσιας Εκπαίδευσης δε θα εμποδίζονται στην άσκηση των καθηκόντων τους και θα τους παρέχονται οι πληροφορίες που θα ζητούν, σύμφωνα με το νόμο 997, άρθ. 5, εδ.1*
- 3. Αν οι Διευθυντές επιθυμούν τα σχολεία τους να χαίρουν ισοτιμίας με τα αντίστοιχα ελληνικά, το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να είναι ίδιο με το πρόγραμμα των ελληνικών σχολείων, σύμφωνα με το νόμο 997, άρθ. 6, εδ.1-3¹⁹³*

Στη μοναδική έκθεση του Γενικού Επιθεωρητή της ΙΒ εκπαιδευτικής περιφέρειας, κ. Μπατσούτα, που βρήκαμε με θέμα «Περί λειτουργίας ξένου Ισραηλιτικού σχολείου εν Ιωαννίνους» με αριθ. Πρωτ. 2504/14-10-1930, αναφέρονται τα εξής σχετικά με τον χαρακτηρισμό του ως σχολείου:

Το σχολείο τούτο έχει ιδρυθεί ως σχολείον θρησκευτικής μειονότητας συμφώνως προς τας διεθνείς περί μειονοτήτων συνθήκας, κατά τους ελληνικούς δε νόμους έπρεπε να λειτουργεί όπως ακριβώς και τα άλλα δημόσια δημοτικά σχολεία με μόνη την διαφοράν ότι αντί του ορθοδόξου θρησκευτικού μαθήματος, έδει να διδάσκεται η Ισραηλιτική θρησκεία και η εβραϊκή γλώσσα εκ των πηγών υπό Ισραηλίτου διδασκάλου πληρωμένου εκ του δημοσίου ταμείου, συμφώνως με τον νόμον 4397.

¹⁹² Ι Δ Α Υ Ε, Α 1934, Α/23

¹⁹³ Ι Δ Α Υ Ε, Β 1925, Β39, περίληψη και μτφ. της συγγραφέως

Δυστυχώς όμως το σχολείον τούτο λειτουργεί κατά τρόπον όλως ιδιόρρυθμον. Διάδοχον ον του επί τουρκοκρατίας λειτουργούντος εν Ιωαννίνους σχολείου της οικουμενικής ισραηλιτικής ενώσεως «Alliance Israélite Universelle» εξακολουθεί έκτοτε παρά τας αποπείρας, αίτινες εγένοντο υπό των εκάστοτε επιθεωρητών της δημοτικής εκπαιδεύσεως, να λειτουργεί κατ' ουσίαν ως ξένον σχολείον, στο οποίο την α' θέση κατέχει η γαλλική γλώσσα και η ισραηλιτική θρησκεία και άλλα μαθήματα μη καθοριζόμενα υπό του επισήμου προγράμματος του Υπουργείου της Παιδείας, ως εν παρέργω δε διδάσκονται υπό των εν αυτοίς διορισμένων έξ (6) Ελλήνων δημοδιδασκάλων εν περιορισμέναις ως επί τω πολύ ώραις και τινά των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου και δη μόνον η ελληνική γλώσσα, η ελληνική ιστορία, η γεωγραφία και τα μαθηματικά. Το σχολείον διευθύνεται ουχί, ως έδει κατά τον νόμον, υπό Έλληνας αλλ' υπό Γαλλοεβραίου τινός, όστις δεν γνωρίζωμεν αν είναι έλλην υπήκοος. Οι εν αυτώ διδάσκοντες Έλληνες δημοδιδάσκαλοι είναι υποχρεωμένοι να κανονίζωσι την εργασίαν των κατά τας υποδείξεις και την θέλησιν του ανεπίσημου τούτου ξένου διευθυντού του σχολείου, όστις καθορίζει κατά το δοκούν και την προαγωγήν ή την στασιμότητα των μαθητών.

Έχομεν την γνώμην ότι μετά την απόφασιν του Υπουργικού Συμβουλίου περί καθορισμού της λειτουργίας των ξένων σχολείων δέον να επέλθει τάξις και εις την λειτουργίαν του σχολείου τούτου, προς τούτο δε έχομεν την τιμήν να προτείνουμε τα εξής:

- 1) Να λειτουργήσῃ το σχολείον ως εξατάξιον μικτόν ισραηλιτικόν δημοτικόν σχολείον υπό την διεύθυνσιν έλληνας δημοδιδασκάλου
- 2) Να διορισθούν επισήμως υπό του κράτους εις ή δύο διδάσκαλοι της εβραϊκής γλώσσας και της ισραηλιτικής θρησκείας κατά πρότασιν του θρησκευτικού αρχηγού των εν Ιωαννίνους Ισραηλιτών, οίτινες να διδάσκωσιν επί 6 κατ' ανώτατον όριον ώρας καθ' εβδομάδα εν εκάστη τάξει την εβραϊκήν γλώσσαν και θρησκείαν,
- 3) Να απαγορευθῇ εν τω δημοτικώ τούτω σχολείω η διδασκαλία της γαλλικής ή άλλης οιασδήποτε ξένης γλώσσας πλην της εβραϊκής και
- 4) Να επιτραπεί η λειτουργία διταξίου γυμνασιακού τμήματος ξένου ιδιωτικού σχολείου, εις ο φοιτώσιν οι έχοντες απολυτήριον ελληνικού δημοτικού σχολείου ισραηλίται μαθηταί, απαγορευομένης κατά την απόφασιν του υπουργικού συμβουλίου της φοιτήσεως εις αυτό μαθητών ούπω συμπληρωσάντων την δημοτικήν εκπαίδευσιν¹⁹⁴.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε τα εξής: Το σχολείο ιδρύθηκε ως Ισραηλιτικό μειονοτικό σχολείο(αρρένων), ενώ για το σχολείο θηλέων δεν προκύπτει νομιμότητα στη λειτουργία του. Από τις επιστολές που ακολουθούν, συμπεραίνουμε ότι συνέχισε να λειτουργεί μ' αυτή την ιδιότητα έως και το 1940.

Πιο συγκεκριμένα από το 1904, που ενεπλάκη η κοινότητα με τον εκπαιδευτικό Οργανισμό της Α.Ι.Υ., που διόριζε τους διευθυντές των σχολείων (αρρένων και θηλέων) και χρησιμοποιούσαν τα αναλυτικά προγράμματά της, «οι εισαχθείσες αλλαγές στα προγράμματα των σπουδών από τότε που η Κεντρική Επιτροπή συγκατατέθηκε να το

¹⁹⁴ Ι Δ Α Υ Ε, Α 1930, Α23

διευθύνει¹⁹⁵», δεν έγινε αίτημα από την κοινότητα για την αλλαγή της ιδιότητας του σχολείου. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας γνωρίζουμε ότι

λόγω προβλημάτων διοικητικής φύσης με τις τουρκικές αρχές, η Κοινοτική Επιτροπή καθώς και η Σχολική Επιτροπή ζητούν τη μεσολάβηση της Α.Ι.Υ. στην Κωνσταντινούπολη, ώστε τα σχολεία να εγγραφούν υπό την αιγίδα της. Πιο συγκεκριμένα, πρώτον, το Δημοτικό Σχολείο Αρρένων είναι εγγεγραμμένο στην κοινότητα, ενώ το Θηλέων δεν είναι πουθενά καταγεγραμμένο και δεύτερον, ο Laħana, Διευθυντής του σχολείου, δεν αναγνωρίζεται, καθώς δεν είναι διορισμένος από την Κοινότητα, αλλά από την Α.Ι.Υ.¹⁹⁶.

Στην πρόσοψη του σχολείου είναι χαραγμένο με μεγάλα γράμματα το όνομα του Talmoud Thorah¹⁹⁷ και όχι Α.Ι.Υ.

Στη συνέχεια από το 1913 και μετά, συμπεραίνουμε ότι ο τρόπος λειτουργίας των Ισραηλιτικών σχολείων δεν ήταν σύνομος με την ελληνική νομοθεσία που αφορούσε τα Ισραηλιτικά μειονοτικά σχολεία (Ν.2456/1920). Στην ουσία λειτουργούσε σαν ξένο σχολείο (Ν.4862/1931) άτυπα, χωρίς να έχει την νόμιμη άδεια λειτουργίας σα ξένο σχολείο. Ο Araniās, διευθυντής του σχολείου αρρένων, σε επιστολή του, το 1926, στην Α.Ι.Υ. αναφέρει «*Πάντα έχω κατά νου τις οδηγίες σας, αν δε κατόρθωσα να προσαρμοστώ εντελώς, δεν εξαρτάται από μένα. Πρέπει να σάς πω ότι το Ισραηλιτικό σχολείο θεωρείται ως μειονοτικό ελληνικό¹⁹⁸*».

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από τις παρακάτω επιστολές, από τις οποίες παραθέτουμε αυθεντικά αποσπάσματα:

Στην επιστολή του προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. ο Διευθυντής του σχολείου Araniās, με αριθμό πρωτ. 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, αναφέρει απευθυνόμενος στον Επιθεωρητή της Δημοτικής:

Θέλω να σάς υπενθυμίσω ότι η διδασκαλία της γαλλικής έχει μειωθεί κατά πολύ, εφόσον αντί να αρχίζει από το νηπιαγωγείο, όπως αυτό γινόταν παλιότερα, οι μαθητές μας δεν αρχίζουν τα γαλλικά παρά μόνο από τον τέταρτο χρόνο στο σχολείο, δηλαδή από την 4 τάξη, 6 ώρες εβδομαδιαίως, στην 3η τάξη 10 ώρες εβδομαδιαίως, οπότε κ. Επιθεωρητά, όπως εξυπακούεται, το σχολείο δεν είναι γαλλικό. Νόμιζα κάποια στιγμή ότι μπέρδευσε την Α.Ι.Υ με τη γαλλική Alliance. Οπότε έπρεπε να του δώσω κάποιες επεξηγήσεις ότι αυτές οι δύο Alliance δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους. Ότι η Α.Ι.Υ. δεν ασχολείται παρά μόνο με ό,τι αφορά τους Ισραηλίτες, σε όλο το σύμπαν, γι' αυτό και οικουμενική.

Και ότι δεν κάνει γαλλική προπαγάνδα. Σε κάθε περίπτωση, είπα στον διευθυντή πρέπει να φύγω από το σχολείο, να εγκαταλείψω τα Γιάννενα;

¹⁹⁵ III, 21-6-1906 Α.Π.Π4498 11-07-1906) Σε επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας (Samuel Meloise) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven

¹⁹⁶ III., Α.Π. 7/ 20-7-1909

¹⁹⁷ 19, 9-12-1911, Α.Π.Π., 202/18-12-1911,

¹⁹⁸ 18, 64/5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-26

- Όχι, συνεχίστε τη δουλειά σας. Θα δώσω εντολές στον Επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων να μελετήσει σοβαρά αυτή την περίπτωση. Θα δούμε μετά.

Πέρασαν 15 μέρες λοιπόν, λάβαμε ένα ερωτηματολόγιο από τον καινούργιο Επιθεωρητή Δημοτικής. Ήθελε να μάθει πότε και πώς ιδρύθηκε το σχολείο μας, ποιο είναι το πραγματικό του όνομα, ποιές πηγές τροφοδοτούν τον προϋπολογισμό, ποια είναι τα έσοδα και τα έξοδα. Ποιος διορίζει το Διευθυντή.

Απαντήσαμε ότι το σχολείο χάνει την επωνυμία κοινοτικό Ισραηλιτικό σχολείο από την ίδρυσή του το 1904, που ο προϋπολογισμός του τροφοδοτήθηκε από τις σχολικές πληρωμές, δηλαδή τα δίδακτρα, το Ταμείο της κοινότητας, ότι η Α.Ι.Υ. δεν πληρώνει παρά μόνο το Διευθυντή που διορίζει και ότι ο Διευθυντής εξαρτάται από την κοινότητα. Μετά από λίγες μέρες ο Επιθεωρητής ήρθε να με δει. Ζήτησε τη βαθμολογία των μαθητών, το μητρώο των λογαριασμών, τα έντυπα που χρησιμοποιούμε..

-Γιατί όλα τα αρχεία σας είναι στα γαλλικά, γιατί το λογότυπο του χαρτιού αλληλογραφίας είναι στα γαλλικά Α.Ι.Υ.;

Του απάντησα: Μη γνωρίζοντας τα ελληνικά, είναι φυσικό να κρατάω τα μητρώα στη γαλλική γλώσσα.

-Αλλά δεν είστε προσωρινός.

Στη συνέχεια του είπα ότι το σχολείο μας δε μπορεί καθόλου να αφομοιωθεί με τα άλλα ελληνικά Δημοτικά σχολεία. Ότι τα Ισραηλιτικά σχολεία διέπονται από ειδικούς νόμους όπως: να προσαρμόζονται με το πρόγραμμα των ελληνικών δημοτικών σχολείων όσον αφορά την ελληνική γλώσσα, όσον αφορά τα μαθηματικά, την ιστορία, τη γεωγραφία, τη φυσική μπορούν να τα διδάξουν σε όποια γλώσσα θέλουν. Έχετε μπροστά σας το πρόγραμμά μας, βλέπετε λοιπόν αν είμαστε νόμιμοι.

- Αυτό που επιθυμώ είναι να μην αδικείται η ελληνική γλώσσα.

-Δεν αδικείται.

- Ναι, αλλά θα μπορούσατε να κάνετε το καλύτερο αν οι ώρες που αφιερώνετε στα γαλλικά, τις αφιερώνατε στα ελληνικά.

-Προσαρμοζόμαστε αυστηρά στις υπουργικές οδηγίες και στο νόμο¹⁹⁹.

Στην επιστολή του νέου Διευθυντή του σχολείου Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., με Α.Π. 293/5-12-1939, αναφέρονται τα εξής:

Ο νέος Επιθεωρητής, ο κ. Φωτεινόπουλος, μας επισκέφθηκε το πρωί και έκανε σύντομη επιθεώρηση στις διάφορες τάξεις. Το απόγευμα ζήτησε να συναντηθεί με το εκπαιδευτικό προσωπικό και ιδιαίτερα με το διευθυντή. Τρία ήταν τα θέματα που μας απασχόλησαν:

¹⁹⁹ 18

1. Η νομική θέση
2. Οι βεβαιώσεις διορισμού των καθηγητών της εβραϊκής και του διευθυντή
3. Η διευθέτηση του ωρολογίου προγράμματος και του προγράμματος διδασκαλίας.

Κατά τον κ. Φωτεινόπουλο, αν το σχολείο μας υπάρχει *de facto*, αυτή η ύπαρξη είναι εντελώς παράνομη, εφόσον δεν υπάρχει καμιά υπουργική απόφαση που να βεβαιώνει την ύπαρξή του και τη λειτουργία του μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Αυτό το ζήτημα πρέπει να διευκρινιστεί. Του απαντήσαμε ότι αγνοούμε αυτά τα γεγονότα, κανένας από τους επιθεωρητές που διαδοχικά ανέλαβαν στα Γιάννενα, δεν αμφέβαλε για τη νομιμότητα που σφραγίστηκε από την Κυβέρνηση από το γεγονός ότι διόριζε δημόσιους δασκάλους σαν καθηγητές ελληνικής. Ο κ. Φωτεινόπουλος αναγνωρίζει ότι αυτοί οι διορισμοί έγιναν χωρίς περίσκεψη και δεν αποδεικνύουν την αναγνώριση του σχολείου μας και ότι η κατάσταση αυτή πρέπει να διευκρινιστεί το συντομότερο.

Μετά ζήτησε από τους καθηγητές μας να του δείξουν τις πράξεις διορισμού τους. Του εξήγησα κάτω από ποιες συνθήκες οι καθηγητές εβραϊκής προσλήφθηκαν από το σχολείο. Όσον αφορά εμένα, του δήλωσα ότι η Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ. με διόρισε στη θέση του διευθυντή, αφού έγινε δεκτός ο διορισμός μου από την κοινότητα και αναγνωρίστηκα από τους Επιθεωρητές της πόλης μας από το 1931 μέχρι σήμερα.

- Αυτή η αναγνώριση δεν είναι επίσημη.

Ο Επιθεωρητής αναρωτήθηκε αν η λειτουργία μου ως διευθυντής είναι συμβατή με την ισχύουσα σχολική νομοθεσία και αν μπορώ να συνεχίζω να είμαι διευθυντής. Είπε ότι θα ερευνήσει το θέμα μου και όσον αφορά το πρόγραμμα του σχολείου, θα μας στείλει τον κανονισμό των Ισραηλιτικών σχολείων²⁰⁰.

Στην επιστολή με αριθμό πρωτοκόλλου 295/15-1-1940, Α.Π.Π. 46/3/24-1-1940, ο Pitchon, διευθυντής του σχολείου, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., αναφέρει τα ακόλουθα που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου:

Όσον αφορά το σχολείο μας, ήρθε ένα ερωτηματολόγιο από τον Επιθεωρητή, του οποίου τα θέματα πρωτεύουσας σημασίας είναι δύο: 1. Δομή και ονομασία του σχολείου. 2. Πράξεις βεβαίωσης διορισμού των καθηγητών.

Η κοινότητα έλαβε επιστολή από τον Επιθεωρητή, που επιθυμεί να γνωρίζει αν το κοινοτικό συμβούλιο ζήτησε διά της νομίμου οδού την άδεια ιδρύσεως και διατηρήσεως του Ισραηλιτικού σχολείου με τη μορφή Κοινοτικού Ισραηλιτικού σχολείου.

Τα αποτελέσματα της συνάντησης με τον Επιθεωρητή ήταν:

²⁰⁰ ENIO, DSCO9360,9361,9362,

1. Η Κοινότητα δεν έκανε αίτηση ιδρύσεως του σχολείου που αποτελεί σώμα με την κοινότητα, αλλά μπορεί σε επόμενη συνεδρίαση της κοινότητας, αν είναι απαραίτητο, να κάνει αίτηση διατήρησης του σχολείου στη μορφή που είχε.

2. Ο Επιθεωρητής είπε ότι σ' ένα κοινοτικό ισραηλιτικό σχολείο, η κοινότητα διορίζει και πληρώνει το προσωπικό της. Αλλά σ' αυτό το σχολείο, ο Διευθυντής διορίζεται και πληρώνεται από εταιρεία που εδρεύει στο εξωτερικό. Άρα θεωρείται ξένο σχολείο, σύμφωνα με το νόμο. Υποστήριξε ότι το σχολείο πρέπει να διευθύνεται από καθηγητή του κράτους, που να έχει τα απαραίτητα διπλώματα, ενώ ο διορισμένος από την Alliance διευθυντής είναι ανίκανος να συντάξει έστω και ένα γράμμα στα ελληνικά.

Ο πρόεδρος της κοινότητας συνάντησε τον αρχιεπίσκοπο, που τρέφει φιλικά συναισθήματα για τους Ισραηλίτες, ο οποίος και κάλεσε τον Επιθεωρητή προκειμένου να τους συμφιλιώσει αλλά ο Επιθεωρητής επιμένει ότι διευθυντής πρέπει να είναι τουλάχιστον μέλος της κοινότητας, ο οποίος να βοηθείται από καθηγητή του κράτους. Ο κ. Pitchon δε μπορεί να παραμείνει, διότι είναι εκπρόσωπος ξένης εταιρείας²⁰¹.

²⁰¹ ENIO, DSCO 9345-9353

6. ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ: Α.Ι.Υ. ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Οι εκάστοτε Διευθυντές των σχολείων διορίζονταν απευθείας από τον εκπαιδευτικό Οργανισμό της Α.Ι.Υ., αφού είχαν εκπαιδευτεί στην ΕΝΙΟ, και όλα τους τα έξοδα καλύπτονταν από εκεί. Οπότε φρόντιζαν να εφαρμόζουν τα αναλυτικά προγράμματα της. Ήταν αρμόδιοι για την εν γένει λειτουργία των σχολείων και είχαν την παιδαγωγική και τη διοικητική ευθύνη της λειτουργίας τους.

Όσον αφορά το προσωπικό του σχολείου, που ήταν διαφορετικής προέλευσης, εκπαιδευτικοί της Α.Ι.Υ., εκπαιδευτικοί διορισμένοι από το ελληνικό δημόσιο και γηγενείς εβραίοι, ο Διευθυντής προσπαθούσε να εξισορροπήσει τις καταστάσεις διότι δεν είχαν όλοι το ίδιο παιδαγωγικό μοντέλο, ούτε τους ίδιους παιδαγωγικούς στόχους, ούτε και εξαρτιόταν άμεσα από εκείνον.

Όσον αφορά το φορέα λογοδότησης του έργου, ο Διευθυντής δεν ήταν μόνο υπόλογος στην Α.Ι.Υ., για την πραγματοποίηση του έργου της αλλά και στη Διεύθυνση του ελληνικού Υπουργείου Παιδείας, για την προσαρμογή των προγραμμάτων σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, όπως χαρακτηριστικά προκύπτει από την επιστολή του Arapias το 1926 προς την Α.Ι.Υ. σχετικά με οδηγία της Alliance για τον αριθμό των μαθητών.

Αν η βάση της διδασκαλίας στα σχολεία μας(εξυπακούεται εδώ στα Γιάννενα) παλιότερα ήταν η γαλλική, θα μπορούσα να σχηματίσω εύκολα τάξεις με 29,30 μαθητές και περισσότερους. Αλλά τώρα στο σχολείο μας βάση της διδασκαλίας είναι η ελληνική. Πρέπει λοιπόν να αναδιπλωθούμε στις απαιτήσεις του ελληνικού προγράμματος. Γνωρίζετε ότι βάσει αυτού του προγράμματος, η διδασκαλία της γαλλικής πρέπει να αρχίσει στην 4^η τάξη. Ενώ στα άλλα σχολεία της Alliance αρχίζει από το νηπιαγωγείο. Δηλαδή τα παιδιά μας φοιτούν στο σχολείο 4-5 χρόνια χωρίς γαλλικά. Έδωσα μάχη γι' αυτό το ζήτημα πριν δύο χρόνια και πέτυχα απ' τον Διευθυντή(εννοεί της Εκπαίδευσης) ν' αρχίζουν από την 5η τάξη. Φέτος ξεκίνησα τα γαλλικά από την 6η τάξη(την αντίστοιχη 1^η του ελληνικού δημοτικού σχολείου) και δε δέχτηκα ακόμη παρατήρηση. Περιμένω τις παρατηρήσεις του άμα τη επισκέψει του Επιθεωρητή. Ελπίζω να τα καταφέρω να τα διατηρήσω.²⁰²

Η καλή λειτουργία των σχολείων προϋπέθετε δε αρμονική συνύπαρξη και συνεργασία του Διευθυντή με την κοινότητα για την υλοποίηση των στόχων της Α.Ι.Υ. Έτσι είχε την αναγνώριση της κοινότητας, οπότε και τη διατήρηση της θέσης του στο σχολείο. Σε πληθώρα επιστολών της κοινότητας και ειδικότερα του Προέδρου της προς την Α.Ι.Υ. εκφράζεται η εκτίμηση στα πρόσωπα των Διευθυντών (όπως οι περιπτώσεις Carmona, Arapias και Pitchon), η αναγνώριση του γεγονότος της προόδου των σχολείων και κατ' επέκταση της ηθικής ανυψώσεως της κοινότητας χάρη σ' αυτούς, οπότε επεδίωκαν την παραμονή τους στα σχολεία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρονται στις επιστολές:

²⁰² 18, Α.Π. 64/5-1-1926, Α.Π.Π.1084/17-1-26

1. του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας και της Σχολικής Επιτροπής, Juela I Levy προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven, το 1908: «οι Διευθυντές μας *Carmona*...οι οποίοι ανέβασαν το επίπεδο των σχολείων μας και και την ηθική μας κατάσταση μεταξύ των κοινοτήτων που συγκατοικούμε στο πιο υψηλό σημείο ...Παίρνω λοιπόν το θάρρος να σάς ικετεύσω για την παραμονή των αξιολάτρευτων Διευθυντών στα σχολεία μας²⁰³»
2. του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας, Μωυσή Κοφινά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., το 1924: «Το γόητρο που απέκτησαν τα σχολεία μας από την ίδρυσή τους και συνεχίζουν χάρη στην εμπειρία του *Aranias*, ο οποίος χαίρει εκτίμησης όλης της Κοινότητας, μας κινητοποιεί για να εκφράσουμε την επιθυμία μας σε σας για την παραμονή του στο σχολείο μας παρόλο που μας ανακοίνωσε ότι θα διεκδικήσει μία αλλαγή θέσης στην Παλαιστίνη²⁰⁴».

Υπήρχαν βέβαια και περιπτώσεις (όπως οι Σαρφατί), όπου, αν οι διευθυντές εκδήλωναν συμπεριφορές που αντιτεινόταν στον Ιουδαϊσμό ή την Κοινότητα, η Ι.Κ.Ι. επεδίωκε τη μετάθεσή τους. Συγκεκριμένα στάσεις που αντιτεινόταν στον Ιουδαϊσμό θεωρούνταν: α) ο παραγκωνισμός της εβραϊκής γλώσσας και β) η μη τήρηση του εθιμοτυπικού δικαίου. Το εθιμοτυπικό δίκαιο περιλάμβανε την τήρηση της αργίας του Σαββάτου και την τακτική προσέλευση στη Συναγωγή. Στη Διεύθυνση Σαρφατί η Κοινότητα απέδιδε τη μη τήρηση της αργίας του Σαββάτου, όχι φυσικά όσον αφορά το σχολικό ωράριο (σημειωτέον ότι τα σχολεία ήταν κλειστά το Σάββατο) αλλά την εξωσχολική εργασία, και τη μη τακτική προσέλευσή τους στη Συναγωγή, ώστε σαν Αρχή του σχολείου να παραδειγματίζουν τη νεολαία. Τα παραπάνω προκύπτουν από την επιστολή του Προέδρου της Ι.Κ.Ι., Μποχωράκη Χανάν Λεβύ, το 1919:

Αυτό συμβαίνει σε ένα ισραηλιτικό σχολείο όπου διδάσκουν την εβραϊκή και όπου θα όφειλαν να τη σέβονται... Η Διεύθυνση δεν έρχεται στο ναό παρά σπάνια. Μας φαίνεται εντελώς φυσικό, ο Διευθυντής σαν αρχή εκπαίδευσης, να δίνει το καλό παράδειγμα στα παιδιά της κοινότητας». Επίσης, στην ίδια επιστολή ο Πρόεδρος αναφέρει ότι η Διεύθυνση αντιτεινόταν στην κοινότητα με αλαζονική συμπεριφορά, αγνοώντας την: «Η διεύθυνση κατ' επανάληψη δήλωσε ότι δεν εξαρτάται παρά μόνο από την Alliance, κατά συνέπεια δε μπορεί να λάβει υπόψη τις αποφάσεις του κοινοτικού συμβουλίου». Σύμφωνα με τη συνέχεια της ίδιας επιστολής, η κοινότητα αιτήθηκε την μετάθεσή τους: «Έτσι η διεύθυνση δεν έχει πια το κύρος το απαραίτητο για την εκτέλεση του προγράμματός της και για την ακέραιη άσκηση των καθηκόντων της, εξαιτίας της ασυμβατότητας της οπτικής και των αισθημάτων μεταξύ κοινότητας και εκείνης. Η λύση είναι, κατά τη γνώμη μας, η μετάθεση των διευθυντών²⁰⁵.

Ο Διευθυντής ήταν ο ενδιάμεσος κρίκος για τη διεκδίκηση οικονομικών απαιτήσεων είτε από την Α.Ι.Υ. είτε από την κοινότητα και όσο αρμονικότερη ήταν η σχέση τους και η

²⁰³ III, 25-8-1908 Α.Π.Π4791 30-08-1908

²⁰⁴ III, 29-6-1924, Αρ.Πρωτ.Παρ.3393/9-7-24

²⁰⁵ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8526-8538, 254/22/5-5-1919, Α.Π.Π.2131/1919, Bochorachi Hanan Levi, Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο της Κεντρικής Επιτροπής της Alliance

συνεργασία τους, τόσο μεγάλωναν και οι πιθανότητες για την επίτευξη των στόχων εκατέρωθεν.

Χαρακτηριστικά είναι τα αποσπάσματα από τις παρακάτω επιστολές του Διευθυντή Αρανιά των ετών 1924, 1927 και 1928 αντίστοιχα:

Τα σχολεία των Ιωαννίνων δε θα προχωρήσουν τόσο, όσο η Α.Ι.Υ. δε θα αποφασίσει να κάνει περισσότερα και το καλύτερο γι' αυτά ...Η Κοινότητα είναι σε πλήρη κατάρρευση, κατεστραμμένη, ο πληθυσμός της έχει συρρικνωθεί περισσότερο από το μισό, έχει λοιπόν ανάγκη να υποστηριχθεί σοβαρά...Μ' αυτές τις συνθήκες τίποτε δε μπορεί να προχωρήσει. Αν θέλετε λοιπόν να έχετε τα σχολεία σας στα Γιάννενα, δώστε το διευθυντή τους, τη διευθύντριά τους και έναν αναπληρωτή δάσκαλο, όπως στο παρελθόν ή έναν διευθυντή και δύο αναπληρωτές δασκάλους, έναν εκ των οποίων θα πληρώνετε εσείς και τον άλλον η Κοινότητα. Άλλοτε η Κοινότητα ανθούσε, μπορούσε να εξασφαλίσει περισσότερα..²⁰⁶.

Οι σχέσεις με την κοινότητα δεν έχουν φτάσει ακόμη στο σημείο να σφίγγονται. Όσο προχωράμε το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή από τη μια και εγώ από την άλλη, τόσο περισσότερο συμφωνούμε. Πρώτον, γιατί το επιθυμώ και γιατί χωρίς την καλή επικοινωνία θα υπέφερα από πλευράς οικονομικής των σχολείων. Δεν κάνω τίποτε χωρίς να συμβουλευτώ τους συνεργάτες μου [Σ. τ. Σ. : εννοεί την κοινότητα και το συμβούλιο], χωρίς την επιδοκίμασία τους, δεν αναλαμβάνω κανένα σημαντικό έξοδο. Από την πλευρά τους δεν αποφασίζουν ποτέ τίποτε χωρίς τη συμβουλή μου ακόμη και σε προσωπικές τους υποθέσεις. Και γιατί να είναι διαφορετικά; Μου απλώνουν το χέρι για να με βοηθήσουν. Να γιατί κατάφερα να πετυχαίνω και πετυχαίνω από την Κοινότητα όλες τις θυσίες για το γενικό προχώρημα των σχολείων, τη διοργάνωσή τους, την εκπαιδευτική τους κατάσταση . Είναι χαλαροί, είμαι περισσότερο²⁰⁷.

Είμαι εδώ ο εκπρόσωπος της Κοινότητας και της σχολικής επιτροπής. Πράγματι, σας παρακαλώ εξ ονόματός τους να μας στείλετε 2ο καθηγητή και να ανεβάσουμε το γόητρο του σχολείου μας και το έργο της Α.Ι.Υ²⁰⁸.

6.1 Περιεχόμενο αλληλογραφίας Διευθυντών και επισκέψεις εξεχουσών προσωπικοτήτων

Οι διευθυντές των σχολείων είχαν τακτική επικοινωνία με τον Πρόεδρο, το Γραμματέα της Α.Ι.Υ. Βρήκαμε πληθώρα επιστολών τριμηνιαίων και εξαμηνιαίων αναφορών, με μία γενική αποτίμηση του παιδαγωγικού έργου, του έργου σίτισης, του έργου ρουχισμού, του αριθμού των μαθητών, τις παραγγελίες των βιβλίων, του προσωπικού, του κτιριακού, των επισκευών, των σχέσεων με την Κοινότητα και με τον Επιθεωρητή, των εκδηλώσεων του σχολείου αλλά και άλλων λεπτομερειών που δε σχετιζόνταν με το σχολείο. Το σύστημα επικοινωνίας ήταν πολύ γραφειοκρατικό, διότι δημιουργείται η αίσθηση από τις πολύ

²⁰⁶ 18, 29-7-1924, Α.Π.Π. 3494/30-7-24, Αρανιάς (από το Παρίσι) προς Πρ. Α.Ι.Υ.

²⁰⁷ 18, Α.Π.Π.2821/8/14-1-1927, Αρανιάς προς Πρ. Α.Ι.Υ.,

²⁰⁸ 18, 103/1-7-1928, Α.Π.Π.583/10-7-1928, Αρανιάς προς Πρ. Α.Ι.Υ.

λεπτομερείς αναφορές ότι η Α.Ι.Υ. ήθελε να γνωρίζει τα πάντα για τα σχολεία της, οπότε να έχει τον απόλυτο έλεγχο της κατάστασης των.

Οι Διευθυντές επέτρεπαν την επίσκεψη στα σχολεία εξεχουσών προσωπικοτήτων και μάλιστα μέσα στην τάξη και ίσως το επεδίωκαν για τη φήμη του επιπέδου των σχολείων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρονται στα αποσπάσματα των παρακάτω επιστολών:

α) της Διευθύντριας του σχολείου θηλέων Μαρίας Μπενβενίστε, το 1912,

την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών, συνοδευόμενο από τον Επιθεωρητή Δημόσιας Αγωγής, το Δήμαρχο και άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Πιο συγκεκριμένα, ο Υπουργός μπήκε σε όλες τις τάξεις²⁰⁹

β) του Διευθυντή του σχολείου αρρένων, Καρμονά, το 1908,

Ο Πρόξενος της Γαλλίας, Mr Berl.. φάνηκε να είναι γνώστης του έργου του θεσμού μας.. παρευρέθη για δύο ώρες μαθημάτων, ενδιαφερόμενος για τη δουλειά των μαθητών και επιδοκίμασε τη μέθοδο διδασκαλίας μας. Μας εξέφρασε την ικανοποίησή του και πρόσθεσε ότι θα ανέφερε σε σας τις εντυπώσεις του.. .δεν ήμουν προετοιμασμένος γι' αυτή την επιθεώρηση²¹⁰.

6.2 Οι αρμοδιότητες της σχολικής επιτροπής

Η σχολική επιτροπή εκλεγόταν, αμέσως μετά από τις κοινοτικές εκλογές και τη συγκρότηση του κοινοτικού συμβουλίου σε σώμα. Συνήθως ο Πρόεδρος του κοινοτικού συμβουλίου ήταν το ίδιο πρόσωπο με τον Πρόεδρο της σχολικής επιτροπής. Οι σχολικές επιτροπές απαρτίζονται από πέντε ή επτά μέλη. Συνέρχονταν τουλάχιστον μια φορά το μήνα και οι αρμοδιότητές τους ήταν οι εξής:

1. Ο διορισμός ή η ανάκληση διορισμού καθηγητών που δεν είναι διορισμένοι από την Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ. 2. Καθορισμός διδάκτρων μαθητών, 3. Αποταμίευση και πληρωμή του διδακτικού προσωπικού, 4. Σχολικό υλικό κτλ.²¹¹

Όταν υπήρχε εμπιστοσύνη στα πρόσωπα των διευθυντών, όσον αφορά τη λειτουργία των σχολείων και κλίμα συνεργασίας, επαφίονταν στους διευθυντές και δεν αναμειγνύονταν στο έργο τους, όπως συγκεκριμένα αναφέρει η Διευθύντρια Μαρία Μπενβενίστε, το 1912, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. «Τα μέλη της Σχολικής Επιτροπής ρυθμίζουν τις οικονομικές υποθέσεις του σχολείου και μας αφήνουν την ελευθερία να διευθύνουμε τις σπουδές²¹²».

Αυτή η ελευθερία αποδιδόταν, αφού είχε εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη και ο αμοιβαίος σεβασμός. Ήθελαν να λαμβάνεται υπόψη η άποψή τους.

Σε κάποιες περιπτώσεις εισηγούνταν προτάσεις όσον αφορά το μαθησιακό έργο, στοχεύοντας στον επαγγελματικό προσανατολισμό και στη συγκράτηση του μαθητικού πληθυσμού, όπως προκύπτει από την επιστολή του Αραγίας το 1929.

²⁰⁹ 19, 6-6-1912, α.π.π.2480/2/14-6-1912, Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

²¹⁰ 19, 4-6-1908, Α.Π.Π.3664/4/10-6-1908, Carmona, προς Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.,

²¹¹ (III, 13-6-1909)

²¹² 19, 4/19-1-1912, Α.Π.Π.784/26/1/1912

Η επιτροπή αποφάσισε να εισάγει στη διδασκαλία τη ραπτική και το κέντημα στα σχολεία μας σε δύο τάξεις, δύο φορές την εβδομάδα και δεσμεύτηκε να αγοράσει ραπτομηχανές. Μ' αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε μεγαλύτερη φοίτηση σχολική των κοριτσιών μαθητριών μας²¹³

ή επιδιώκοντας την εύνοια των Τούρκικων Αρχών, προκειμένου να εξασφαλίσουν με την αποφυγή προβλημάτων την ομαλή λειτουργία των σχολείων και την εδραίωσή τους, όπως προκύπτει από το παρακάτω απόσπασμα του 1909: «Για την αποφυγή δυσαρέσκειας από τις τουρκικές αρχές, η Σχολική Επιτροπή ζητάει από την Α.Ι.Υ. το διορισμό καθηγητή τουρκικής για επιπλέον ώρες διδασκαλίας της γλώσσας²¹⁴».

6.3 Κοινότητα και Α.Ι.Υ.

Η Κοινότητα επεδίωξε τη σύνδεση των σχολείων της με το έργο της Α.Ι.Υ. και έκτοτε δεν έπαψε να την ευγνωμονεί και να συμπράττει, διότι αναγνωρίζει ότι χάρη στα προγράμματα σπουδών της, συντελεί στην πρόοδο των παιδιών της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην επιστολή του 1906 του Προέδρου της Ι.Κ.Ι., Σαμουήλ Μελουάζ:

Η ανάπτυξη του σχολείου και οι εισαχθείσες αλλαγές στα προγράμματα των σπουδών από τότε που η Κεντρική Επιτροπή συγκατατέθηκε να το διευθύνει, η νέα διεύθυνση(εννοεί τους Καρμονά) του σχολείου, που σε λίγο θα κλείσει δύο χρόνια και η Κοινότητα δουλεύει για την επανοργάνωση αυτού του σημαντικού ιδρύματος και λαμβάνει όλα τα μέτρα για την ακμή του και να εξυψώσει το επίπεδο στο αντίστοιχο των ιδρυμάτων της Α.Ι.Υ., που σε άλλες χώρες συντέλεσαν τα μέγιστα στην πρόοδο των συνθηροσκειόμενων μας²¹⁵.

Γι αυτό και τη θεωρεί προστάτιδα μητέρα, όπως αναφέρει ο Κοφινάς, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. «*Ευχαριστούμε τη μητέρα Alliance, για την παροχή προστασίας²¹⁶*».

Η Κοινότητα διατηρεί και αυτή τακτική αλληλογραφία με την Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ., διεκδικώντας οικονομική υποστήριξη, αποστολή εκπαιδευτικού προσωπικού για την αποτελεσματική λειτουργία των σχολείων. Επίσης εκφράζει την ευγνωμοσύνη της για το έργο που συντελείται, αποδέχεται τους διευθυντές, συνεργάζεται μαζί τους, συνδράμει τους διευθυντές, όπως προκύπτει από την επιστολή του Διευθυντή Αρανία, το 1930: «*η κοινότητα κάνει τα πάντα για να προσπεράσουμε ή για να εμποδίσει τις ενοχλήσεις που οφείλονται σε μια εχθρική θέληση ενάντια στα σχολεία μας²¹⁷*» και παρίσταται μαζί τους όπου επιβάλλεται η παρουσία της για διεκδίκηση αιτημάτων που αφορούν το όφελος των σχολείων της.

²¹³ 18, 132/3-12-1929, Α.Π.Π.3131/13-12-1929

²¹⁴ (III, Α.Π.295/3, 31-10-1909, 13/26-10-1909

²¹⁵ (III, 21-6-1906 Α.Π.Π4498 11-07-1906), επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Samuel Meloise προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven

²¹⁶ Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 640/6-8-1922

²¹⁷ 18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930, Αρανίας προς Α.Ι.Υ.

6.4 Η από κοινού αντιμετώπιση Διευθυντή και Κοινότητας στον Επιθεωρητή

Ο θεσμός του Επιθεωρητή βοήθησε μέσα από τη διαδικασία της εποπτείας και του ελέγχου στην προσπάθεια διατήρησης της εθνικής συνοχής εξυπηρετώντας ουσιαστικά τις προθέσεις της ελληνικής πλευράς για διάδοση και επικράτηση της ελληνικής γλώσσας, για αφομοίωση και ομοιογένεια. Στην έρευνα που έγινε στις εκθέσεις Επιθεωρητών στα Γ.Α.Κ. Ιωαννίνων δε βρέθηκε καμία αναφορά για την ετερότητα της πόλης. Ούτε βρέθηκαν εκθέσεις επιθεωρήσεως των σχολείων που εξετάζουμε, εκτός από μία που βρέθηκε στο Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, που διερευνά τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου και προτείνει μέτρα για την νόμιμη λειτουργία του.

Η πληροφόρηση για τη στάση που είχαν οι Επιθεωρητές προς τα σχολεία είναι μονομερής διότι προέρχεται μόνο από τις επιστολές των Διευθυντών των σχολείων της Alliance των Ιωαννίνων προς την κεντρική επιτροπή της Α.Ι.Υ. Από τη μελέτη που κάναμε, συμπεράναμε ότι το ενδιαφέρον των εκάστοτε Επιθεωρητών επικεντρωνόταν στα εξής σημεία:

1. Τη νομική υπόσταση και λειτουργία των σχολείων
2. Τη γλώσσα διδασκαλίας των μαθημάτων
3. Την τήρηση των αναλυτικών προγραμμάτων
4. Τη ρύθμιση θεμάτων του ελληνικού διορισμένου προσωπικού

Όσον αφορά το πρώτο σημείο, έχουμε ήδη αναφέρει ότι ο τρόπος του σχολείου ήταν ιδιόρρυθμος, μη σύννομος με την ελληνική εκπαιδευτική νομοθεσία όσον αφορά τη λειτουργία των μειονοτικών σχολείων ούτε είχε την απαραίτητη άδεια για να λειτουργεί ως ξένο. Οι Διευθυντές των σχολείων ούτε είχαν την ελληνική υπηκοότητα, ούτε ήταν διορισμένοι και αμειβόμενοι από την Κοινότητα. Η κύρια γλώσσα διδασκαλίας ήταν αρχικά η γαλλική σε όλα τα μαθήματα. Σε διάλογο μεταξύ του διευθυντή του σχολείου, Αρανία, και του επιθεωρητή, το 1931, διαπιστώνουμε την επικρατούσα άποψη της ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας για τη γαλλική γλώσσα, που θεωρούσε ότι είναι σε βάρος της ελληνικής:

-Αυτό που επιθυμώ είναι να μην αδικείται η ελληνική γλώσσα.

-Δεν αδικείται.

- Ναι, αλλά θα μπορούσατε να κάνετε το καλύτερο αν οι ώρες που αφιερώνετε στα γαλλικά, τις αφιερώνατε στα ελληνικά²¹⁸.

Από την άλλη, οι μαθητές των Ισραηλιτικών σχολείων είχαν το δικαίωμα για συνέχιση της φοίτησής τους σε ελληνικά δημόσια σχολεία, κάτι που δεν ίσχυε για τους φοιτώντες στα ξένα σχολεία.

²¹⁸ 18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Araniias προς Πρ.Α.Ι.Υ.

Στην επιστολή που ακολουθεί ο Αρανίας ισχυρίζεται ότι, επειδή το σχολείο θεωρείται μειονοτικό ελληνικό, προσπαθεί να προσαρμόζει τα προγράμματα της Α.Ι.Υ. με τα δεδομένα του ελληνικού εκπαιδευτικού Οργανισμού:

Πάντα έχω κατά νου τις οδηγίες σας, αν δε κατόρθωσα να προσαρμοστώ εντελώς, δεν εξαρτάται από μένα. Μετά από αντιπαράθεση και πιέσεις μπόρεσα να σχηματίσω τις τρεις πρώτες τάξεις αντίστοιχα με 19, 21 και 13 μαθητές. Το σχολείο μας θεωρείται δημοτικό μειονοτικό σχολείο ελληνικό και είμαστε υποχρεωμένοι να προσαρμοζόμαστε στο πρόγραμμα αυτών των σχολείων. Σ' αυτό το πρόγραμμα, κάθε τάξη έχει ένα κύκλο σπουδών ή κλάδο. Κανένας μαθητής δε μπορεί να περάσει σε ανώτερο κύκλο σπουδών αν δεν έχει ολοκληρωτικά τελειώσει τις σπουδές στις κατώτερες τάξεις.

Τα ελληνικά αναλυτικά προγράμματα δεν τηρούνταν από τη στιγμή που δε λειτουργούσαν σε μειονοτικά σχολεία. Τηρούνταν αρχικά τα αναλυτικά προγράμματα της Α.Ι.Υ. και οι διευθυντές τους προσπαθούσαν να τα προσαρμόζουν ανάλογα με την πίεση που ασκούνταν από την Επιθεώρηση.

Αλλά τώρα στο σχολείο μας βάση της διδασκαλίας είναι η ελληνική. Πρέπει λοιπόν να αναδιπλωθούμε στις απαιτήσεις του ελληνικού προγράμματος. Γνωρίζετε ότι βάσει αυτού του προγράμματος, η διδασκαλία της γαλλικής πρέπει να αρχίσει στην 4η τάξη. Ενώ στα άλλα σχολεία της Alliance αρχίζει από το νηπιαγωγείο. Δηλαδή τα παιδιά μας φοιτούν στο σχολείο 4-5 χρόνια χωρίς γαλλικά. Έδωσα μάχη γι' αυτό το ζήτημα πριν δύο χρόνια και πέτυχα απ' τον Διευθυντή ν' αρχίζουν από την 5η τάξη. Φέτος ξεκίνησα τα γαλλικά από την 6η τάξη και δε δέχτηκα ακόμη παρατήρηση. Περιμένω τις παρατηρήσεις του άμα τη επισκέψει του Επιθεωρητή. Ελπίζω να τα καταφέρω να τα διατηρήσω²¹⁹.

Οι Διευθυντές των σχολείων προσπαθούσαν να εξισορροπήσουν μεταξύ των δύο Οργανισμών, Α.Ι.Υ. και ελληνικού Υπουργείου Παιδείας, προκειμένου να εξασφαλίζουν την υπόσταση των σχολείων, έτσι ήταν υπόλογοι για τις πρακτικές τους και στους δύο Οργανισμούς. Επειδή όμως ήταν διορισμένοι από την Α.Ι.Υ., θεωρούσαν ότι οι Επιθεωρητές τους έβαζαν εμπόδια στο έργο τους και η στάση θεωρούνταν εχθρική, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε επιστολή του Αρανίας το 1930:

Αν δεν ήταν και « τα ξύλα κάτω από τις ρόδες» που η Επιθεώρηση βάζει στο δρόμο μας... η κοινότητα κάνει τα πάντα για να προσπεράσουμε ή για να εμποδίσει τις ενοχλήσεις που οφείλονται σε μια εχθρική θέληση ενάντια στα σχολεία μας. Παρόλα τα διαβήματα που έγιναν, δεν είχαμε επιτυχία. Και αυτό μάς κάνει να πιστεύουμε ότι αργά ή γρήγορα τα Ισραηλιτικά σχολεία θα αφομοιωθούν στα ελληνικά σχολεία και τότε ο Επιθεωρητής θα έχει το πάνω χέρι στα σχολεία μας.. εχθρικά χέρια στα ενδιαφέροντα του γιαννιώτικου Ιουδαϊσμού. Ας ελπίσουμε ότι η κοινότητα θα ξέρει να εισακουστεί ή να υπερασπιστεί τα σχολεία²²⁰.

²¹⁹ 18, 64/5-1-1926, Α.Π.Π.1084/17-1-26, Araniias προς Α.Ι.Υ.

²²⁰ 18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930, Araniias προς Α.Ι.Υ.

Βέβαια, οι Διευθυντές από κοινού με την Κοινότητα έκαναν διαβήματα και υπολόγιζαν στη στήριξή της.

Όσον αφορά τη ρύθμιση θεμάτων του ελληνικού διορισμένου προσωπικού σ' αυτά τα σχολεία, ο Επιθεωρητής έδειχνε επιμελώς μειωμένο ενδιαφέρον για την απαρτία του προσωπικού του μειονοτικού σχολείου, όπως προκύπτει από τα αποσπάσματα των επιστολών του Αραπίας προς την Α.Ι.Υ, του 1930 και του 1931 αντίστοιχα:

τα Γιάννενα εξαρτώμενα από την Επιθεώρηση Δημοτικής κατά τα τρία τέταρτα, και η οποία δε βιάζεται όσο θα έπρεπε για να διορίσει ή να συμπληρώσει το ελληνικό προσωπικό²²¹,

ο Επιθεωρητής μάς παίρνει καθηγητή πότε για τον ένα λόγο πότε για τον άλλο²²².

²²¹ 18, 151/3-12-1930, Α.Π.Π.4932/10-12-1930, Αραπίας προς Α.Ι.Υ.

²²² 18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Αραπίας προς Πρ.Α.Ι.Υ.

7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Η Α.Ι.Υ. είχε αναπτύξει ένα μεγάλο σχολικό δίκτυο στη λεκάνη της Μεσογείου και όχι μόνο. Το 1914 λειτουργούσαν σχολεία σε 15 χώρες, σε 90 περιοχές και το σύνολο των σχολείων ήταν 184 με 43.000 μαθητές και 1.275 δασκάλους. Το 1931 λειτουργούσαν 128 σχολεία σε 11 χώρες με 43.537 μαθητές και το 1934 λειτουργούσαν σε 12 χώρες 125 σχολεία με συνολικό αριθμό μαθητών 46.000²²³. Οι χώρες στις οποίες υπήρχαν σχολεία της ήταν οι εξής: Αίγυπτος, Αλγερία, Βουλγαρία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιράκ, Ιράν, Ισραήλ, Λίβανος, Λιβύη, Μακεδονία, Μαρόκο, Σερβία, Συρία, Τουρκία και Τυνησία.

Στην Ελλάδα ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός της ανέρχονταν το 1914 σε 6.000, το 1931 σε 1.910 και το 1936 σε 1.360²²⁴. Τα σχολικά καταστήματα που λειτούργησαν από το 1867 στην Ελλάδα, και για τα οποία δε μελετήσαμε τη διάρκεια της ύπαρξής τους, ήταν στις εξής πόλεις: Θεσσαλονίκη, Δράμα, Καβάλα, Διδυμότειχο, Κομοτηνή, Λάρισα, Βόλος, Ιωάννινα, Πρέβεζα, Χανιά, Ρόδος και Χίος²²⁵.

Πάντως από το βιβλίο του Kaspi A. «Histoire de l' Alliance israelite universelle de 1860 a nos jours», στο Παράρτημα 9, πληροφορούμαστε ότι το μαθητικό δυναμικό της Ελλάδας ήταν δεύτερο σε αριθμητική σειρά κατάταξης μετά την Τουρκία, που συνολικά είχε 10.000 μαθητές, πράγμα που σημαίνει ότι οι ελληνικές Ισραηλιτικές Κοινότητες εμπιστεύθηκαν και ασπάστηκαν το πρόγραμμά της. Ένα τόσο μεγάλο σχολικό δίκτυο προϋπέθετε και έναν μεγάλο προϋπολογισμό με καλή οικονομική διαχείριση.

7.1 Η διευθέτηση των οικονομικών από την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.

Έχουμε ήδη προαναφέρει στο κεφάλαιο της ιδρύσεως των σχολείων ότι η Κ.Ε. δεν άνοιγε σχολικό κατάστημα, αν δεν εξασφάλιζε την οικονομική δέσμευση της Κοινότητας, προκειμένου το σχολικό κατάστημα να επιβιώσει σε βάθος χρόνου. Τα σχολεία της λειτουργούσαν με δίδακτρα των μαθητών, τα οποία ο εκάστοτε διευθυντής απέστειλε στην Κ.Ε. της για τη διαχείριση των εξόδων του σχολείου.

Από τις επιστολές διαπιστώσαμε το ενδιαφέρον της για την είσπραξη των διδασκτρων από περισσότερους μαθητές και την απολογητική στάση του διευθυντή σχετικά με το πλήθος του μαθητικού πληθυσμού που απαλλασσόταν από την καταβολή τους και την προσπάθεια του να ισολογίσει το απολεσθέν εισόδημα με τριπλασιασμό του ποσού από το μαθητικό δυναμικό που ήδη δεσμευόταν οικονομικά. Συνεπώς η Α.Ι.Υ. δεν ήταν φιλανθρωπικό ίδρυμα για να χαρίσει την εκπαίδευσή της.

Από το αρχειακό υλικό που βρήκαμε, εντοπίσαμε έναν ετήσιο προϋπολογισμό χρήσης του 1924, στο αρχείο Fonds Moscou, με αριθμό φακέλου Moscou EN 18.064, απ' όπου προκύπτουν τα έσοδα αυτού του ευρέως διαδεδομένου σε διάφορες χώρες Εκπαιδευτικού Οργανισμού καθώς και τα έξοδά του. Σ' αυτόν τον προϋπολογισμό, που αποτυπώθηκε σε

²²³ Kaspi A., Histoire de l' Alliance israelite universelle de 1860 a nos jours, Armand Colin, 2010, Paris, σ.493

²²⁴ Kaspi A., 2010, idem, σ.495

²²⁵ Kaspi A., 2010, idem, παράρτημα 11, χάρτης 5.

286 έγγραφα, εντοπίστηκαν έσοδα χαρτοφυλακίου, από αγορά και πώληση μετοχών, κινητής και ακίνητης περιουσίας, τραπεζικών λογαριασμών, μετοχών βιομηχανιών και μέσων μαζικής μεταφοράς διαφόρων χωρών, κρατικών επιχορηγήσεων κ.λ.π.

Αυτός ο Οικουμενικός Οργανισμός λοιπόν τροφοδοτούνταν οικονομικά από διάφορες πηγές, εκτός από τις προαναφερθείσες, και από ετήσιες συνδρομές των μελών των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων ανά τον κόσμο, που ανέρχονταν σε 6 γαλλικά φράγκα ετησίως, από δωρεές σε λίρες και χρήματα, βάσει του καταστατικού του έτους 1862²²⁶.

Από τον όγκο των πληροφοριών του φακέλου, αποτυπώθηκαν ελάχιστα σε σχέση με την παροχή, διότι δε θέλαμε να εστιάσουμε σε οικονομικά ζητήματα και το κέντρο βάρους της παρούσας εργασίας είχε τεθεί σε άλλα σημεία, αλλά δε θέλαμε να το παραλείψουμε ως θέμα, δεδομένου ότι ο οικονομικός παράγοντας ήταν η κινητήρια δύναμη αυτών των σχολείων.

Όσον αφορά τα έξοδα, οι πληροφορίες που αντλήθηκαν από τον ίδιο πάντα φάκελο, εστιάστηκαν σ' αυτά που αφορούσαν τα σχολεία και αποτυπώθηκαν από τις εξής λήψεις φωτογραφιών:

- DCS08970, DCS08971 με αριθμό καταχώρησης εγγράφου 85, στον φάκελο, όπου υπάρχει λίστα αριθμημένων εξόδων στην οποία με την υπαριθ. 4 καταχώρηση αναφέρονται τα έξοδα των δημοτικών σχολείων με προβλέψιμο (αναμενόμενο) ποσό 1.555.000 γ.φ., και καταναλωθέν 1.550.409,57, συνολικό ποσό που προήλθε από την πρόσθεση όλων των εξόδων των οποίων είχε προηγηθεί ονομαστική καταχώρηση. Επίσης στην υπαριθ. καταχώρηση 13, αναφέρεται το συνολικό διατεθέν ποσό για το έργο σίτισης, που ανερχόταν στις 99.000 γ.φ.
- DCS08983, DCS08984 με αριθμό καταχώρησης εγγράφου 92, στον φάκελο, με την μνεία έξοδα δημοτικών σχολείων, γίνεται αναφορά στα Ιωάννινα (χωρίς την ένδειξη αρρένων ή θηλέων) με προβλέψιμο ποσό 9.000 γ.φ. και με καταναλώσιμο ποσό 8.682,30
- DCS08941 με αριθμό καταχώρησης εγγράφου 64, στον φάκελο, όπου υπάρχει ανακεφαλαιωτικός προϋπολογισμός με σύνολο εσόδων 2.846.582,77 γαλλικών φράγκων και σύνολο εξόδων 2.717.677,09
- DCS08997, DCS08998 με αριθμό καταχώρησης εγγράφου 102, στον φάκελο, όπου γίνεται συνολική αναφορά εξόδων για το έργο σίτισης, με συνολικό ποσό 102.650 γ. φ., όπου υπήρχε και το ποσό των 2.000 γ. φ. για το έργο σίτισης των Ιωαννίνων. Επίσης πληροφορούμαστε ότι το ποσό των 99.000 γ. φ. λήφθηκε από τα εισοδήματα που απέφερε το κτήμα της κ. Hirsch.
- η επιχορήγηση της Α.Ι.Υ. ανέρχονταν σε 11.000 φρ., η τοπική συνεισφορά σε 36.500 φρ. (δηλαδή υπερτριπλάσια), σύνολο 47.500 φρ., κάνοντας μία πρώτη εκτίμηση ότι το σχολείο των Ιωαννίνων, δεχόταν από τις χαμηλότερες επιδοτήσεις, όπως και διαπιστώθηκε αναντιστοιχία των άλλων σχολείων των δύο συνεισφορών, και μάλιστα

²²⁶ Kaspi A., Histoire de l' Alliance israélite universelle de 1860 a nos jours, Armand Colin, 2010, Paris, παράρτημα 5

σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρήθηκε περίπου ίδια η οικονομική συνεισφορά της Α.Ι.Υ. με αυτή της Κοινότητας (όπως στο Israhan g. et f. 63.000 με 62.000 αντίστοιχα) ή και μεγαλύτερη (όπως Jaffa g. et f. 210.000 με 161.000), Larache g. 40.000 με 30.000, Larache f. 36.000 με 18.000 και Marrakech g. 40.000 με 30.000.

7.2 Οικονομική διαχείριση των σχολείων των Ιωαννίνων

Παραθέτουμε τους τρεις οικονομικούς προϋπολογισμούς που βρήκαμε των ετών 1926, 1929 και 1930 και αφορούν ο πρώτος τα δύο σχολεία και οι άλλοι δύο το μεικτό σχολείο της πόλης των Ιωαννίνων.

- 18, 12-9-1926, Α.Π.Π. 2646/4/5-12-1926, συντάκτης: *M. Aranias*, «Οικονομική κατάσταση των σχολείων των Ιωαννίνων από 1-1-26 έως 30-9-1926»

Πίνακας 4: Προϋπολογισμός έτους 1926

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	4.284,60	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	56.279,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	16.271,00	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	478,40
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	12.996,40	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	416,50
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	3.500,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	430,00
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ		ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	21.774,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	4.143,40
ΔΩΡΕΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΑ	2.398,50	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	727,00
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	2.005,00	ΔΙΑΦΟΡΑ	239,50
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	369,00	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	
ΣΙΤΙΣΗ		ΑΛΛΑ	25,00
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	1.107,80	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	1.967,50
ΣΥΝΟΛΟ	64.706,30	ΣΥΝΟΛΟ	64.706,30

- MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 18.077, ΒΟΙΤΕ 21, DSCO9284, 9285, 21-12-1929, *M. Aranias*. Σε σελίδα που ακολουθεί, με τη μνεία Ιωάννινα, 21-12-1929 και υπογραφή *Michel Aranias*, υπάρχει αναλυτική κατάσταση ετήσιου προϋπολογισμού του μεικτού σχολείου για το έτος 1929 (και όχι σχολικό έτος), όπου αναφέρονται τα έσοδα και από πού προέρχονται, των οποίων το σύνολο ανέρχεται στο ποσό των 200.574,70 δρχ. και το ίδιο αναλυτικά αναφέρονται τα έξοδα, των οποίων το ποσό ανέρχεται σε 198.201,45 πράγμα που σημαίνει ότι περισσεύει και το ποσό των 2.373,25 δρχ. για χρήση της επόμενης χρονιάς. Θα ακολουθήσει η αναλυτική κατάσταση.

Πίνακας 5: Προϋπολογισμός έτους 1929

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	1.743,20	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	156.338,80
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	64.578,80	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	680,79
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	56.744,00	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	1.678,60
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	5.000,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	4.018,20
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	1.677,00	ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	20.170,80
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	41.230,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	5.031,20
ΔΩΡΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ	2.223,00	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	885,90
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	4.107,50	ΔΙΑΦΟΡΑ	1.419,70
ΠΩΛΗΣΗ ΥΛΙΚΟΥ	1.473,00	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	1.677,50
ΣΙΤΙΣΗ	16.779,30		
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	4.543,40	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	2.373,25
ΣΥΝΟΛΟ	200.574,70	ΣΥΝΟΛΟ	198.201,45

- FONDS MOSCOU, EN 18.079 (ΒΟΙΤΕ 21), DSCO 9296, 9297. Σε σελίδα που ακολουθεί, με τη μνεία Ιωάννινα, 31-12-1930 και υπογραφή Michel Arapias, υπάρχει αναλυτική κατάσταση ετήσιου προϋπολογισμού του μεικτού σχολείου για το έτος 1930 (και όχι σχολικό έτος), όπου αναφέρονται τα έσοδα και από πού προέρχονται, των οποίων το σύνολο ανέρχεται στο ποσό των 184.751,85 δρχ. και το ίδιο αναλυτικά αναφέρονται τα έξοδα, των οποίων το ποσό ανέρχεται σε 174.459,75 πράγμα που σημαίνει ότι περισσεύει κάποιο ποσό σε δρχ. για χρήση της επόμενης χρονιάς. Θα ακολουθήσει η αναλυτική κατάσταση.

Πίνακας 6: Προϋπολογισμός έτους 1930

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	2.373,25	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	159.083,70
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	68.533,80	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	716,15
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	45.875,00	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	5.571,10
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	4.300,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	1.456,00
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	1.610,00	ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	18.840,80
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	35.405,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	14.411,80

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΔΩΡΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ	770	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	1.505,50
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	5.935,00	ΔΙΑΦΟΡΑ	2.956,40
ΠΩΛΗΣΗ ΥΛΙΚΟΥ	1.568	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	
ΣΙΤΙΣΗ	14.152,30	ΑΛΛΑ	1.690,00
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	900,00		
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	9.050,00	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	503,30
ΣΥΝΟΛΟ	184.751,85	ΣΥΝΟΛΟ	174.459,75

- FONDS MOSCOU, EN 18.079(BOITE 21), Σε σελίδα που ακολουθεί, με τη μνεία Ιωάννινα, 31-12-1930 και υπογραφή Michel Arapias, υπάρχει αναλυτική κατάσταση των διάφορων εξόδων, που ήταν υποχρεωμένος ο Διευθυντής να επισυνάψει στην Α.Ι.Υ. και που είχαν εμφανιστεί στην προηγούμενη κατάσταση και αναφέρουμε ενδεικτικά τον εμβολιασμό των μαθητών, την ετήσια σχολική γιορτή, γιορτές διάφορες, έξοδα για γενέθλια εκπαιδευτικού προσωπικού, αγορά 2 σημαίων, ενός κονταριού, μιας σφυρίχτρας για τη γυμναστική, επισκευή ταμπούρλου κ.λ.π.

Εξετάζοντας τους ανωτέρω ευρεθέντες προϋπολογισμούς, κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

1. Το σύνολο των εξόδων ήταν κατά κάποιο ποσό μικρότερο απ' ό,τι αυτό των εσόδων. Το ποσό που περίσσευε, αποταμιευόταν για χρήση του επόμενου έτους. Άρα, η διαχείριση ήταν ανάλογη των οικονομικών δυνατοτήτων τους.
2. Το μεγαλύτερο μέρος εσόδων προερχόταν από την Α.Ι.Υ., ακολουθούσαν οι εισφορές της Κοινότητας, τα δίδακτρα και η συνεισφορά των Συναγωγών.
3. Το μεγαλύτερο έξοδο του σχολείου ήταν η μισθοδοσία και ακολουθούν οι επισκευές.
4. Τα έξοδα του έργου σίτισης και ένδυσης των φτωχών και άπορων μαθητών καλυπτόταν από τα ποσά που υπήρχαν σε διαθεσιμότητα για το λόγο αυτό.
5. Οι μικρότεροι οικονομικοί πόροι προέρχονταν από δωρεές, εισοδήματα ενοικίου, πώληση υλικού και υπόλοιπο ποσό μη χρήσης προηγούμενου έτους και προοριζόταν για αγορά σχολικού υλικού, για τη θέρμανση, για την ετήσια σχολική εορτή, εμβολιασμό των μαθητών κ.λ.π.

Η διαχείριση των οικονομικών γινόταν από τη σχολική επιτροπή, σε συνεργασία με το Διευθυντή και την Κοινότητα.

7.2.1 Η παροχή έργου μάθησης

Το οικονομικό μέρος του τμήματος μάθησης, που αφορούσε την πληρωμή του Διευθυντή και των δασκάλων γινόταν από τρεις διαφορετικούς φορείς: το ελληνικό δημόσιο που πλήρωνε τους έλληνες δασκάλους, την Α.Ι.Υ. που αναλάμβανε την πληρωμή των μηνιαίων αποδοχών του Διευθυντή ή των Διευθυντών, τα έξοδα μετακίνησής τους για εγκατάσταση καθώς και την παροχή ενοικιαζόμενης κατοικίας τους, την πληρωμή δασκάλου εξ

ολοκλήρου, εφόσον ήταν διορισμένος από την Α.Ι.Υ., όπως ήταν οι περιπτώσεις της Eskenazi και Benrubi.

Εφόσον για τις ανάγκες του σχολείου ήταν απαραίτητη η παρουσία και άλλου δασκάλου για τη διδασκαλία της γαλλικής, απευθύνονταν στην Α.Ι.Υ. για το διορισμό του, προκειμένου τα προσόντα του να είναι αντάξια του επιπέδου των σχολείων, αλλά με επιβάρυνση της Κοινότητας. Στην περίπτωση του Narcisse Arapias, γιου του Διευθυντή Arapias, που η πρόσληψή του έγινε τοπικά, η ανάληψη της υποχρέωσης της πληρωμής του είχε μοιραστεί μεταξύ Α.Ι.Υ. και Κοινότητας.

Για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας επί οθωμανικής κυριαρχίας, η κοινότητα προσελάμβανε διδάσκοντες αναλαμβάνοντας και την πληρωμή τους. Όσον αφορά τους δασκάλους της εβραϊκής γλώσσας και θρησκείας, η ανάληψη της υποχρέωσης της πληρωμής τους γινόταν από την Κοινότητα, η οποία πλήρωνε και το δάσκαλο της γαλλικής γλώσσας, εφόσον δεν ήταν διορισμένος από την Α.Ι.Υ.

7.2.2 Η παροχή έργου σίτισης

Όσον αφορά το έργο σίτισης, από τις επιστολές²²⁷, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

1. Ο αριθμός των σιτισμένων παιδιών, μεταξύ των ετών 1923-1936, κυμαινόταν μεταξύ 60 και 70, παρόλο που οι ανάγκες ήταν πολύ μεγαλύτερες. Από τα στοιχεία που έχουμε για το μαθητικό δυναμικό του σχολείου του έτους 1931-32, ο συνολικός αριθμός των ανέρχονταν σε 349 και τα σιτισμένα παιδιά ήταν 65, δηλαδή σε αναλογία με το σύνολο των μαθητών σιτίζονταν ένα στα πέντε παιδιά. Δυστυχώς τα στοιχεία είναι ελλιπή προκειμένου αυτό να διασταυρωθεί, αξίζει όμως ενδεικτικά να το αναφέρουμε. Το 1931 παρείχαν μόνο 4 γεύματα την εβδομάδα. Το πρώτο τετράμηνο του 1933 υπήρχε διακοπή του έργου σίτισης, για οικονομικούς λόγους.
2. Η επιχορήγηση της Α.Ι.Υ. το έτος 1924 ανέρχονταν σε 2.000 γαλ. Φρ. και τις επόμενες χρονιές ήταν κατά κάποιο ποσό αυξημένη, όπως το έτος 1935 επιχορήγηση 7.017,50 δρχ. και αντίστοιχα το 1936, σε 6.547,50. Αν λάβουμε υπόψη ότι το έτος 1936 τα έξοδα σίτισης ανέρχονταν στο ποσό των 29.262,50 δρχ. και η συμμετοχή της Α.Ι.Υ. το ίδιο έτος για το έργο σίτισης ήταν 6.547,50 δρχ., καθώς επίσης και στην επιστολή του έτους 1933 ότι η επιχορήγηση της Α.Ι.Υ. αρκεί για μια εβδομάδα, συμπεραίνουμε ότι η συμμετοχή της στο έργο σίτισης αναλογούσε στο ένα τέταρτο με ένα πέμπτο των αναγκών σε σίτιση που ικανοποιούσαν. Εξάλλου και από το συνολικό προϋπολογισμό των σχολείων της το έτος 1924 είχαμε διαπιστώσει ότι η τοπική συνεισφορά (της Κοινότητας Ιωαννίνων) στο συνολικό έργο ήταν υπερτριπλάσια σε σχέση με αυτή της Α.Ι.Υ. Η επιχορήγηση της Alliance ανέρχονταν σε 11.000 φρ., η τοπική συνεισφορά σε 36.500 φρ. στο σύνολο των 47.500 φρ. Συνεπώς επιβεβαιώνουμε ακόμη μία φορά ότι δε λειτουργούσε φιλανθρωπικά.
3. Τα έτη δε 1933 και 1935, διαπιστώνουμε ότι συμμετείχαν στο έργο σίτισης του

²²⁷ 18, Α.Π.Π. 582/3/15-1-1923, 18, 142, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09381, FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09377, Α.Π.271/ 10-5-1933, FONDS MOSCOU, EN 18.112, FONDS MOSCOU, EN 18.118

σχολείου η ελληνική κυβέρνηση και ο δήμος και μάλιστα η πρώτη με το πιο σημαντικό ποσό, πράγμα που επιβεβαιώνει τη στήριξη του εθνικού κράτους στο μειονοτικό σχολείο.

7.2.3 Η παροχή έργου ένδυσης

Από τις επιστολές του αρχείου 18, με Α.Π.Π. 582/3/15-1-1923, 54/5-1-1925 Α.Π.Π.4394/2/19-1-1925, και 5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-1926, του Αραβιά προς Πρ. : Α.Ι.Υ., συμπεραίνουμε ότι υπήρχε πρόνοια για την ένδυση των απόρων μαθητών και μαθητριών των σχολείων με παροχή κουστουμιού για τα αγόρια και ποδιάς για τα κορίτσια. Τα χρήματα για την παροχή της μαθητικής στολής προέρχονταν από το Ταμείο των φτωχών της Κοινότητας ή από τον Οργανισμό ή ελλείπει διαθέσιμου ποσού ο Διευθυντής προσπαθούσε να εξοικονομήσει από άλλο κονδύλι, όπως αυτό των διδασκτρων. Ο αριθμός των μαθητών που ικανοποιούνταν ετησίως όσον αφορά την ένδυση ήταν γύρω στους 40 και δεν υπερέβαιναν τους 60 συνολικά και για τα δύο σχολεία.

7.2.4 Το κτιριακό και η συντήρησή του

Μετά την αγορά του σχολείου αρρένων, η Ι.Κ.Ι. ζητάει το 1907 από την Α.Ι.Υ. την οικονομική συνδρομή της, προκειμένου να έχουν δύο αντάξια σχολεία της Α.Ι.Υ., για να καλύψουν την επιθυμία όλων των μαθητών, που επιθυμούν να φοιτήσουν στα σχολεία της, επικαλούμενη το γεγονός της οικονομικής αδυναμίας από πλευράς μελών της Κοινότητας.

Εξαιτίας της έλλειψης του κτιρίου θηλέων, δε μπορούμε να δεχτούμε όλα τα παιδιά, νιώθουμε θλίψη γιατί αφήνουμε ημιτελές το έργο μας. Τα μέλη της Κοινότητας έχουν εξαντληθεί οικονομικώς με την κατασκευή του κτιρίου αρρένων, που κόστισε 30.000 γαλ. φρ. Ζητούμε για την αγορά του κτιρίου θηλέων τα μισά χρήματα ως επιχορήγηση και τα άλλα μισά ως δάνειο²²⁸.

Στην επιστολή της Ι.Κ.Ι. του 1907, που ακολουθεί γίνεται περιγραφή του υποψήφιου κτιρίου θηλέων για αγορά καθώς και λεπτομερής καταγραφή των οικονομικών που διαθέτουν για την αγορά του:

Το θέμα του κτιριακού του σχολείου θηλέων πρέπει να ρυθμιστεί. Γνωρίζετε πόσο σοβαρή είναι η κατάσταση (λόγω των κακών συνθηκών υγιεινής) γιατί μάς απασχολεί εδώ και ένα χρόνο. Δε μπορούμε να επισκευάσουμε το παρόν κτίριο, δεδομένων των απαιτήσεων που έχει ο ιδιοκτήτης. Δεδομένου ότι εσείς μάς πιστώσατε με το ποσό των 3.000 φρ., ο συμπολίτης μας Μποχωράκη Α. Λεβύ μάς δώρισε το σημαντικό ποσό των 5.000 φρ., το ίδιο και ο Πρόεδρος της Κοινότητας Σαμουήλ Μωυσής 2.000 φρ., οι δύο Συναγωγές μας μία δωρεά 3.000 φρ., συνολικά διαθέτουμε 13.000 φρ. Για το υπόλοιπο των 9.000 φρ. περίπου, έχουμε κατά νου να συνεισφέρουν όλα τα μέλη της Κοινότητας που πιστεύουν από καρδιάς ότι αυτό το τόσο χρήσιμο έργο πρέπει να έρθει σε πέρας. Υπολογίζουμε να αγοράσουμε το σπίτι του Μεναχέμ Λεβύ, του οποίου έχετε τα σχέδια και που έχει τις προϋποθέσεις για σχολείο. Βρίσκεται μεταξύ αυλής και κήπου στον καλύτερο δρόμο της εβραϊκής συνοικίας. Έχει επιβλητική όψη και διαθέτει πολλά ευρύχωρα δωμάτια και εάν επρόκειτο να κτίσουμε ένα όμοιο

²²⁸ III, 28/10-1-1907, Α.Π.Π.2566/16-1-1907, Ι.Κ.Ι. προς Πρ. Α.Ι.Υ.

κτίριο θα χρειαζόμασταν 50.000 φρ. Θεωρούμε ότι είναι από όλες τις πλευρές ευκαιρία. Το μόνο αρνητικό είναι ότι οι διευθυντές δε θα μπορέσουν να έχουν το διαμέρισμά τους εκεί, πράγμα που θα ήταν καλό και για το σχολείο, αλλά θα νοικιάζουν κάπου στην πόλη (με δική σας πάντα επιβάρυνση)²²⁹.

Στη συνέχεια, στην επιστολή της Ι.Κ.Ι. το 1908, πληροφορούμαστε για την αγορά του κτιρίου θηλέων:

Επιχορήγηση Α.Ι.Υ. 3.000 φρ. για την αγορά ενός σπιτιού προορισμένου για το κτίριο θηλέων. Η αγορά έγινε στις 23-12-1908. Τώρα διαθέτουμε 2 ωραία κτίρια αντάξια της Α.Ι.Υ., που τιμούν την Κοινότητά μας, όπου τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν τις σωματικές και διανοητικές τους δυνατότητες²³⁰.

Τέσσερα χρόνια μετά την άφιξη των διευθυντών Carmona, στις 23-12-1908, έγινε η αγορά του κτιρίου θηλέων με 22.000 γαλ. φρ., με συμμετοχή της Α.Ι.Υ. 3.000 γαλ. φρ., με δωρεές του Προέδρου της Ι.Κ.Ι., ενός μέλους της κοινότητας και των δύο Συναγωγών. Το ποσό των 9.000 γαλ. φρ. υπήρξε συνεισφορά των μελών της Κοινότητας.

Ο Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, Κοφινάς, στις 7-1-1924 απευθύνεται προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.²³¹, προκειμένου να ζητήσει τη συνδρομή του για την επισκευή των σχολείων, αναφέροντας ότι ο μηχανικός έκανε τον προϋπολογισμό της εργασίας στο ποσό των 20.000φρ. Δύο χρόνια μετά, έχουμε την πληροφορία από το Διευθυντή των σχολείων Αραβία ότι το κτίριο των αρρένων επισκευάστηκε και ξαναβάφθηκε καινούργιο (3.000 φρ.=9.000 δρχ. από Α.Ι.Υ., χρειάστηκαν 36.000 δρχ.)²³² Συμπεραίνουμε και πάλι ότι η συνεισφορά της Α.Ι.Υ. αφορούσε το ένα τέταρτο των εξόδων της επισκευής και ότι το μεγαλύτερο οικονομικό βάρος το έφερε σε πέρας η Κοινότητα.

Το 1938, πληροφορούμαστε ότι υπήρχε συνδρομή από την ελληνική Κυβέρνηση για επισκευή του σχολείου όπως συγκεκριμένα αναφέρεται στην παρακάτω επιστολή του Διευθυντή Πιτσόν:

Κατόπιν αιτήσεών μου, η Κυβέρνηση μας έδωσε επιχορήγηση την περασμένη άνοιξη 20.000 δρχ., για να πραγματοποιήσουμε τις απαραίτητες επισκευές στο σχολείο αρρένων. Έτσι χτίστηκε ένα ωραίο προαύλιο 60 τετραγωνικών μέτρων. Με τα υπόλοιπα χρήματα φτιάξαμε πάλι την κουζίνα του έργου σίτισης (δάπεδα, τοίχους). Σε ένα ταξίδι του στην Αθήνα, ο κ. Καμπελής πέτυχε επιχορήγηση 40.000 δρχ. για το σχολείο θηλέων. Λάβαμε αυτό το ποσό και σε λίγο θα αρχίσουν οι εργασίες²³³.

²²⁹ III, 4-6-1907,3967/12-6-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρ. Α.Ι.Υ.

²³⁰ III, 24-12-1908, Α.Π.Π.1786/2-1-1908, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρ. Α.Ι.Υ.

²³¹ Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales

²³² 18, 5-1-1926,Α.Π.Π. 1084/17-1-1926

²³³ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09375, Α.Π.276/ 2-11-1938, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

8. ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Ι.Υ.

Αντιλαμβάνεται κανείς τη χρησιμότητα εύρεσης μαθητολογίων. Θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε την εγγραφή σ' αυτό το σχολείο και αλλότριου μαθητικού πληθυσμού, με θρησκευτική και εθνική ετερότητα, και μάλιστα θα προσδιορίζαμε το μέγεθός του, πράγμα που θα είχε ιδιαίτερη αξία για την αποδοχή του σχολείου από την υπάρχουσα πολυπολιτισμική κοινωνία των Ιωαννίνων στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Το ερώτημα αυτό ήταν μέσα στις υποθέσεις της έρευνας, διότι ο κύριος προσανατολισμός του σχολείου ήταν η γαλλική γλώσσα και ο γαλλικός πολιτισμός, με σύγχρονη παιδαγωγική, πράγμα που εξέλειπε από την πόλη των Ιωαννίνων. Δυστυχώς όμως, μετά από την επιτόπια έρευνα στα αρχεία της Α.Ι.Υ. στο Παρίσι, δε κατέστη δυνατό. Για επιβεβαίωση της μη ύπαρξης αρχαικού υλικού μαθητολογίων, πήραμε συνέντευξη από το Διευθυντή των Αρχείων και της Βιβλιοθήκης, τον κ. Kuregminc, ο οποίος μας διαβεβαίωσε ότι τα μαθητολόγια δε στέλνονταν στο Παρίσι και θα πρέπει να καταστράφηκαν από τους Ναζί.

Προσπαθήσαμε λοιπόν να συντάξουμε πίνακες με τα ευρεθέντα στοιχεία σχετικά με το μαθητικό δυναμικό των δημοτικών σχολείων από τις επιστολές των εκάστοτε Διευθυντών προς τον Πρόεδρο της Κ.Ε. της Α.Ι.Υ. και από τα ωρολόγια προγράμματα των σχολικών ετών 1931-32 και 1932-33, όπου αναγράφεται μόνο το αριθμητικό σύνολο των φοιτούντων μαθητών, το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού που πλήρωνε δίδακτρα καθώς και η αριθμητική καταγραφή των απαλλασσομένων μαθητών από την καταβολή διδάκτρων.

Επίσης αναγράψαμε και ό,τι στοιχείο προέκυπτε σχετικά με ξένο μαθητικό πληθυσμό, δηλαδή μη Ισραηλιτικό. Τα αποτελέσματα των ευρεθέντων στοιχείων, αναφέρονται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 7: Αριθμός μαθητών για τα έτη 1881 – 1939

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ</u>
1881	347
1908	592
1911	338
1913	Μείωση μαθητικού πληθυσμού, Λειτουργεί μόνο νηπιαγωγείο, 120 μαθητές
1922	420
1923	Μικρός αριθμός αρρένων και θηλέων. Πρόταση για μεικτό = μη αποδοχή από Κοινότητα
1926	Για να ανέβει το μαθητικό δυναμικό κοριτσιών, διδασκαλία ραπτικής
1929	386 Για να ανέβει μαθητικό δυναμικό κοριτσιών, διδασκαλία ραπτικής- κοπτικής (Μεικτό)
1930	364
1931-32 (αρχή σχ. έτους)	355
1931-32(Ιανουάριος 1932)	349
1932-33	331
1939	301

Πίνακας 8: Αριθμός μαθητών σε σχέση με την καταβολή διδάκτρων για τα έτη 1881 – 1932

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ</u>	<u>ΔΙΔΑΚΤΡΑ</u>	<u>ΔΩΡΕΑΝ</u>
1881	347	157	190
1908	592	300	292
1912	338, Θηλέων		66
1912	26-1-1912(θηλέων)		212
1922	420	344	76
1929	386	248	138
1930	364	224	140
1931-32	355	214	141

Πίνακας 9: Διαχωρισμός μαθητών ανά φύλο για τα έτη 1908 και 1912

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΣ ΑΡΡΕΝΩΝ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΣ ΘΗΛΕΩΝ</u>
1908	429	163
1912		338

Πίνακας 10: Στοιχεία για την ετερότητα για τα έτη 1908 - 1932

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ</u>	<u>ΜΗ ΕΒΡΑΙΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ</u>
1908	429 αρρένων	18 Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι
1908	163 θηλέων	9 Χριστιανές και Μουσουλμάνες
1908	592	Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Ιταλοί, Αρμένιοι
1911	338	Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι
1912	338, Θηλέων	7 Ελληνίδες, 2 Τουρκάλες
1912	Αρρένων	16 Χριστιανοί, 8 Μουσουλμάνοι
1913	120, Λειτουργεί μόνο νηπιαγωγείο	2 Ελληνίδες, Απουσία ξένων
1931-32 (αρχή σχ.έτους)	355	τουλάχιστον 1 Χριστιανός

Από τους ανωτέρω πίνακες, παρόλο που σχηματίστηκαν από ελλιπή στοιχεία, έχουμε τη δυνατότητα παρατήρησης της εξέλιξης τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής καταγραφής του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων. Η ποιοτική ανάλυση της καταγραφής μπορεί να σχετίζεται με το νομοθετικό πλαίσιο του εθνικού κράτους, με την παροχή του εκπαιδευτικού προϊόντος, με τη λήψη μέτρων για τη συγκράτηση του πληθυσμού στα σχολεία κ.λ.π., ποιοτικών στοιχείων που επηρεάζουν τη φοίτηση των μαθητών σ' αυτά τα σχολεία. Οι αρχικές παρατηρήσεις μας είναι οι εξής:

1. Υπήρχε ακμή όσον αφορά τη φοίτηση του μαθητικού πληθυσμού το έτος 1908, του οποίου ο αριθμός ανέρχονταν και στα δύο σχολεία σε 590 μαθητές.

2. Το 1913 παρατηρείται μείωση του μαθητικού δυναμικού και απουσία ξένων.
3. Από το 1922 έως και το 1939 παρατηρείται διαρκώς μείωση του μαθητικού πληθυσμού.
4. Το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών κατέβαλε δίδακτρα.
5. Παρατηρείται φοίτηση και μη Ισραηλιτών μαθητών και όσον αφορά το θρήσκευμα αλλά και όσον αφορά την εθνότητα.

Κάνοντας τις παρατηρήσεις μας, εμφανίζονται κάποια θέματα προς διερεύνηση. Τα ερωτήματα λοιπόν που τίθενται, είναι σε σχέση:

1. Κάτω από ποιες συνθήκες εμφανίστηκε το φαινόμενο της φοίτησης 590 μαθητών το σχολικό έτος 1907-1908;
2. Πώς ερμηνεύεται η μείωση του μαθητικού δυναμικού το 1913;
3. Πού οφειλόταν η φθίνουσα πορεία του μαθητικού πληθυσμού, από το 1922 έως το 1940; Ποια η στάση των γονέων, της κοινότητας και της Διεύθυνσης του σχολείου και ποια διαχειριστική τακτική ακολούθησε το ελληνικό κράτος απέναντι στα μειονοτικά σχολεία;
4. Γιατί απαλλάσσονταν ένας τόσο μεγάλος αριθμός μαθητών, ποιους αφορούσε αυτή η απαλλαγή και ποιο ήταν το προφίλ των απαλλασσομένων μαθητών;
5. Πώς ερμηνεύεται η φοίτηση του αλλότριου πληθυσμού σ' ένα σχολείο μειονοτικό; Σε ποιο πληθυσμό απευθυνόταν, πώς διαχειριζόταν ένα μειονοτικό σχολείο την ετερότητα όσον αφορά τη σχολική φοίτηση, ποιος ήταν ο στόχος του σχολείου σε σχέση με την ετερότητα και τι σήμαινε η φοίτηση της ετερότητας για την Ισραηλιτική Κοινότητα;

8.1 Η ακμή των σχολείων το σχολικό έτος 1907-1908

Όσον αφορά την πρώτη παρατήρηση, παραθέτουμε την παρακάτω επιστολή του Διευθυντή Καρμονά προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. το 1908:

Στην Ισραηλιτική Σχολή Αρρένων φοιτούν συνολικά 429 μαθητές, ενώ στην Ισραηλιτική Σχολή Θηλέων μόλις 163, κάτι που οφείλεται στη νοοτροπία των γονιών που επιθυμούν οι κόρες τους να ασχολούνται με τα οικιακά». Στην τριμηνιαία αναφορά του, ο Δ/ντής σχολιάζει με ικανοποίηση ότι «επιτέλους όλοι οι γονείς προτιμούν τα ισραηλιτικά σχολεία για τη μόρφωση των παιδιών τους και πλέον δεν τα στέλνουν στα ελληνικά. Μάλιστα, υπάρχουν στο σχολείο και μαθητές ξένοι, 18 αγόρια και 9 κορίτσια, και συγκεκριμένα Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι. Θα είχαν δεχτεί κι άλλους, μα ο Δ/ντής δεν ήθελε να προκαλέσει τους Έλληνες που, όπως δηλώνει, ζηλεύουν την πρόοδο των Ισραηλιτικών Σχολών»²³⁴.

²³⁴19, 5-1-1908, Α.Π.Π.1873/3/10-1-1908

Τονίζουμε το γραφέν σχόλιο του Διευθυντή «όλοι οι γονείς προτιμούν τα ισραηλιτικά σχολεία για τη μόρφωση των παιδιών τους και πλέον δεν τα στέλνουν στα ελληνικά» καθώς και το «θα είχαν δεχτεί κι άλλους», μα ο Δ/ντής δεν ήθελε να προκαλέσει τους Έλληνες που, όπως δηλώνει, «ζηλεύουν την πρόοδο των Ισραηλιτικών Σχολών», για να επιβεβαιωθεί η παρατήρηση ότι το 1908 ήταν όντως μια χρονιά ακμής όσον αφορά τη φοίτηση των μαθητών, δεδομένου ότι, μετά από τρία χρόνια λειτουργίας, το σχολείο αρρένων υπό την αιγίδα της Α.Ι.Υ., με αναλυτικά προγράμματα καινοτόμα στην εκπαίδευση, με κυρίαρχη γλώσσα τη γαλλική, κατάφερε μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα να εγκαθιδρυθεί ως θεσμός και ως φορέας μιας διαφορετικής κουλτούρας.

Υποψιαζόμαστε πως, αν το σχόλιό του «Θα είχαν δεχτεί κι άλλους, μα ο Δ/ντής δεν ήθελε να προκαλέσει τους Έλληνες» δεν είναι υπερβολικό, μπορεί να ερμηνευθεί ότι αφενός μεν υπήρχε μεγάλη ικανοποίηση από τα αποτελέσματα, που δε θα ήθελαν να ανταγωνιστούν περισσότερο τα άλλα σχολεία της πόλης, από τη στιγμή που όλοι οι Ισραηλίτες γονείς πείσθηκαν για την αποτελεσματικότητά του και στέλνουν πλέον εκεί τα παιδιά τους. Αφετέρου, ότι επιδίωκαν αρμονική συνύπαρξη χωρίς ακραίους ανταγωνισμούς με τα ελληνικά σχολεία.

Επίσης από μία άλλη επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων και της Σχολικής Επιτροπής, Juela I Levy προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven, αναφέρονται τα εξής που ενισχύουν την άποψη περί της ακμής των σχολείων εκείνη τη χρονιά, ξεπερνώντας κάθε προσδοκία, δηλώνοντας βέβαια εμμέσως από την ανησυχία μετάθεσης των Διευθυντών, ότι ένα σημαντικό μέρος της επιτυχίας του έργου οφείλεται και στην παρουσία των συγκεκριμένων Διευθυντών:

ορμώμενος από ένα ύψιστο ενδιαφέρον εθνικό και κοινοτικό...περιρρέει την πόλη η φήμη ότι οι Διευθυντές μας Καρμονά θα μετατεθούν...οι οποίοι ανέβασαν το επίπεδο των σχολείων μας και την ηθική μας κατάσταση μεταξύ των κοινοτήτων που συγκατοικούμε στο πιο υψηλό σημείο όπως αυτό αποδεικνύεται από τη σχολική φοίτηση μαθητών στα σχολεία μας Τουρκάλων, Ελλήνων, Ιταλών, Αρμενίων κ.λπ., πράγμα το οποίο ούτε στο όνειρό μας δεν το έχουμε δει²³⁵.

8.2 Μείωση του μαθητικού πληθυσμού το 1913 και απουσία ξένων

Όσον αφορά τη δεύτερη παρατήρηση, παραθέτουμε επιστολές, τέσσερις στον αριθμό που αναφέρουν τα εξής: Το σχολείο θηλέων παρέμεινε κλειστό από την έναρξη του πολέμου, ενώ το σχολείο αρρένων χρησιμοποιήθηκε ως νοσοκομείο για τους τραυματίες πολέμου. Το νηπιαγωγείο λειτουργεί. Υπάρχει κλίμα μετανάστευσης του ισραηλιτικού πληθυσμού από τα Ιωάννινα σε μεγάλο βαθμό και μεγάλη οικονομική δυσπραγία, με αποτέλεσμα να προτιμώνται τα ελληνικά σχολεία, που δεν υπήρχε υποχρέωση καταβολής διδάκτρων. Με τη νέα πολιτική κατάσταση, υπάρχει απουσία των μουσουλμάνων μαθητών, οι οποίοι προέρχονταν από την άρχουσα τάξη. Ο Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας αποδίδει ευθύνη στο πρόσωπο των Διευθυντών Μπενβενίστε, που όχι μόνο δε μερίμνησαν για τη διατήρηση της καλής φήμης των σχολείων, αλλά αυτά, την περίοδο της θητείας τους ως διευθυντές, πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο. Επίσης εκφράζει την ανησυχία του για

²³⁵ III, 25-8-1908, Α.Π.Π.4791/30-8-1908

την τύχη της θρησκείας και της χαλαρής εθνικής συνείδησης που θα δημιουργηθεί, υπονοώντας βέβαια το ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο, ως εργαλείο ιδεολογικής συγκρότησης. Επίσης έχουμε την πληροφορία ότι η Α.Ι.Υ. κατέβαλε αποζημίωση λόγω του πολέμου, όπως εξάλλου έχει αλληλέγγυα πολιτική στήριξης όταν πλήττεται μια Ισραηλιτική Κοινότητα. Παρόλη τη βοήθεια εκ μέρους της Α.Ι.Υ., δεν υπήρχε βέβαια το επιθυμητό αποτέλεσμα, διότι η Κοινότητα λόγω της εμπόλεμης κατάστασης παρουσιάζει οικονομικό έλλειμμα.

Πρώτη επιστολή: Δ/ντρια: Μ. Μπενβενίστε, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.:

η Α.Ι.Υ. δίνει αποζημίωση 6% λόγω πολέμου. Επίσης το σχολείο Θηλέων είναι κλειστό από την έναρξη του πολέμου. Τέσσερις τάξεις μεταφέρθηκαν από το σχολείο των Αρρένων στο Θηλέων, ενώ οι μικρές τάξεις πήγαν στη Συναγωγή. Μόνο το νηπιαγωγείο συνεχίζει τη λειτουργία του, με 120 μαθητές²³⁶.

Δεύτερη επιστολή της Μ. Μπενβενίστε, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.:

Ξανάνοιξε το σχολείο Θηλέων. Πριν λίγες μέρες εκκενώθηκε το κτίριο των αρρένων, από τούρκους τραυματίες, που μεταφέρθηκαν αλλού. Βρέθηκα μπροστά σε δυσκολίες..μετά την ελληνική κατοχή, ευχαρίστησα τους δύο τούρκους καθηγητές, που δούλευαν κατά τη διάρκεια του πολέμου... Και τώρα να δούμε πως θα είναι το μέλλον των σχολείων μας κάτω από το νέο καθεστώς. Δε κατέχομαι από υπερβολική απαισιοδοξία. Υπάρχει κλίμα μετανάστευσης, το οποίο ήδη είχε ξεκινήσει από την εποχή της τουρκοκρατίας, αλλά οι διαστάσεις του τώρα είναι μεγάλες... οικονομική κατάσταση δύσκολη, υπολογίζω για την επόμενη σχολική χρονιά ότι κάποιιοι μαθητές μας θα συνεχίσουν στα ελληνικά σχολεία, όπου απαλλάσσονται από κάθε σχολική συνδρομή²³⁷.

Τρίτη επιστολή: Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., όπου εκφράζει ανησυχία για την επανέναρξη των σχολείων την επόμενη σχολική χρονιά:

εξαιτίας της αποχώρησης μαθητών από τα σχολεία και εξαιτίας του οικονομικού ελλείμματος λόγω του πολέμου. Με την πολιτική αλλαγή που έγινε, η εκπαίδευση θα αλλάξει και αυτή(εννοεί ότι θα υπάρχουν νέοι ελληνικοί κανονισμοί).Θα έχουμε λοιπόν να αντιμετωπίσουμε έναν ανταγωνισμό πολύ μεγάλο με τα κυβερνητικά σχολεία που θα εγκαθιδρυθούν και τα παιδιά μας θα πάνε σε όποιο σχολείο δε θα χρειάζεται να πληρώσουν, η θρησκευτική μας γλώσσα αμελημένη και η εθνική συνείδηση χαλαρή. Τα σχολεία υπό τη Διεύθυνση του Μπενβενίστε πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο και χάθηκε το προηγούμενο γόητρο των σχολείων με αποτέλεσμα να χάσουμε τους ξένους μαθητές και πολλούς από τους δικούς μας. Πρέπει ή να ξεφορτωθούμε τον Μπενβενίστε και να τον αντικαταστήσετε με Διευθυντή αντάξιο του Καρμονά ή να δώσετε τέτοιες εντολές ώστε ν' ανέβει το κύρος των σχολείων και εάν είναι δυνατόν στο σχολείο αρρένων να ιδρύσετε 2 τάξεις εμπορίου για να έχει στόχο το σχολείο. Μ' αυτή τη θεσμοθέτηση, είμαστε σίγουροι πως θα

²³⁶ 19, Α.Π.Π.1287/4/11-4-1913

²³⁷ 18, 259/19-5-1913, Α.Π.Π.3037/13/29-8-1913

προσελκύσουμε ξένους μαθητές και κατ' επέκταση την οικονομική συνεισφορά τους²³⁸.

Τέταρτη επιστολή της Ι.Κ.Ι. προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.: Γίνεται μνεία «για έλλειμμα στον προϋπολογισμό της Κοινότητας» και ως τέταρτη αιτία ελλείμματος αναφέρει «την απουσία ξένων μαθητών, μουσουλμάνων, οι οποίοι όλοι πλήρωναν δίδακτρα²³⁹».

8.3 Η φθίνουσα πορεία του μαθητικού δυναμικού από το 1922 – 1939

Είναι προφανές ότι επιθυμία τόσο της Διεύθυνσης του σχολείου όσο και της Κοινότητας ήταν η μεγαλύτερη δυνατή φοίτηση μαθητών τόσο Ισραηλιτών όσο και αλλότριων, διότι αυτό σήμαινε ηθική ανύψωση, επιβεβαίωση του κύρους του σχολείου και της Ισραηλιτικής μειονότητας και καταβολή διδάκτρων.

Το ζήτημα της διαρροής των μαθητριών από την Ισραηλιτική Σχολή παρατηρήθηκε και στα μαθητολόγια του Ελισσαβετείου Δημοτικού σχολείου. Επειδή διαπιστώθηκαν εγγραφές στα μαθητολόγια του Ελισσαβετείου Δημοτικού σχολείου και κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς από ισραηλίτισσες, αποτέλεσε θέμα διερεύνησής μας από την αρχή με ζητούμενο την απάντηση γιατί ισραηλίτισσες εγκαταλείπουν το σχολείο τους. Το ερώτημα αυτό τέθηκε τηλεφωνικά στην κ. Ευτυχία Νάχμαν, συγγραφέα και μαθήτρια τότε του σχολείου, κάτοικο Αθηνών, η οποία δεν αποδέχθηκε να μας δώσει συνέντευξη δηλώνοντας πως ό,τι γνώριζε το κατέθεσε στο βιβλίο της, και δε γνώριζε για ποιο λόγο υπήρχε αυτή η διαρροή. Η απάντηση βρέθηκε στο αρχαιακό υλικό.

Γνωρίζουμε ότι επρόκειτο για ένα σχολείο, όπου υπήρχε υποχρέωση καταβολής διδάκτρων. Από την άλλη υπάρχει η διαπίστωση του Διευθυντή Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.: «Δυστυχώς η μόρφωση στα άλλα σχολεία της χώρας είναι δωρεάν: τα τούρκικα από το Κράτος και τα ελληνικά από κληροδοτήματα ηπειρωτών ευεργετών, που έκαναν περιουσία στη Ρουμανία και στην Αίγυπτο²⁴⁰».

Γι' αυτό θα πρέπει να ανατρέξουμε σε οικονομικής φύσεως ζητήματα, δεδομένου ότι αφενός η ισραηλιτική κοινότητα Ιωαννίνων ήταν μια φτωχή κοινότητα και αφετέρου υπήρχαν σχολεία χωρίς υποχρέωση καταβολής διδάκτρων, οπότε λειτουργούσαν ως επιλογή ανταγωνιστική στη συνείδηση του φτωχού Ισραηλίτη.

Στην ίδια επιστολή αναφέρεται ότι

οι Ισραηλίτες των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν σ' αυτά τα σχολεία (υπονοεί τα τούρκικα και τα ελληνικά) δε συνήθισαν να κάνουν θυσίες για τη μόρφωσή τους». Σε άλλη επιστολή του Αραπίας, Διευθυντή του σχολείου αρρένων, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. με ημερομηνία 4-4-1927, πληροφορούμαστε ότι 11 μαθητές (3 αγόρια και 8 κορίτσια) εγκατέλειψαν το σχολείο κατά το διάστημα των 3 τελευταίων μηνών. Είναι

²³⁸ III, 15-7-1913, Α.Π.Π.2569/21-7-1913

²³⁸ III, 25-8-1913, 3036/2/29-8-1913, Ι.Κ.Ι.προς Πρ.Α.Ι.Υ.,

²³⁹ III, 25-8-1913, 3036/2/29-8-1913, Ι.Κ.Ι.προς Πρ.Α.Ι.Υ.,

²⁴⁰ 19, 5-1-1908, Α.Π.Π.1873/3/10-1-1908

πάντα η ίδια τακτική. Οι γονείς για να εξοικονομήσουν τα δίδακτρα του 2ου εξαμήνου, προτιμούν να αποτραβήξουν τα παιδιά τους²⁴¹.

Σ' αυτό ακριβώς το σημείο διαπιστώνουμε πως στη μέση της σχολικής χρονιάς γινόταν μετεγγραφή μαθητών από το Ισραηλιτικό σε Ελληνικό σχολείο (πράγμα το οποίο διαπιστώθηκε και στα μαθητολόγια του Ελισσαβετίου, με εγγραφή μαθητριών στη μέση της σχολικής χρονιάς και μας προκάλεσε έκπληξη) με σκοπό την εξοικονόμηση χρημάτων με την αποφυγή της καταβολής των διδάκτρων του δευτέρου εξαμήνου. Δημιουργείται ένα εύλογο ερώτημα, αφού ήταν οικονομικός ο λόγος γιατί να μη γίνει η εγγραφή των μαθητών σε ελληνικό σχολείο από την αρχή της σχολικής χρονιάς. Φαίνεται ότι ο Ισραηλίτης γονιός δε θα ήθελε να ξεκόψει το παιδί του εντελώς από την ισραηλιτική παράδοση.

Εκτός των οικονομικών αιτιών, αναφέρονται και θέματα διοικητικής φύσεως καθώς και έλλειψης προσωπικού ως αιτία διαρροής του μαθητικού δυναμικού, όπως στο απόσπασμα της παρακάτω επιστολής του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. :

η αποχώρηση του Διευθυντή Μπενβενίστε, έχει ως αποτέλεσμα τα σχολεία να μην έχουν ανοίξει για τη νέα σχολική χρονιά, που λειτουργεί ως προκατάληψη τεράστια, έχοντας συνέπεια τη διαρροή του μαθητικού πληθυσμού στα ελληνικά σχολεία²⁴².

Καθώς και στο απόσπασμα του Αραβία το 1930:

Από την αρχή της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, όλα τα δημοτικά σχολεία είναι μεικτά. Ένα σχολείο σαν το δικό μας που αριθμεί 400 μαθητές περίπου, δε μπορεί να έχει περισσότερες από 6 τάξεις, ακόμη κι' αν έχει 60 μαθητές σε κάθε τάξη. Είναι υπερβολικό και ολέθριο, διότι τί να κάνεις με 60 μαθητές στο διάστημα των 45-50 λεπτών της ώρας. Αν όμως η τάξη έχει πάνω από 60 μαθητές, χωρίζονται²⁴³.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην αρχή το σχολείο είχε σα βάση τη γαλλική γλώσσα για τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων και η ελληνική εκπαιδευτική νομοθεσία καθιέρωσε την ελληνική γλώσσα σα κύρια γλώσσα και η γαλλική διδασκόταν σα ξένη γλώσσα, αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο πόλος έλξης για τον ξένο πληθυσμό έπαψε να ισχύει. Οι προσπάθειες εκ μέρους της διεύθυνσης με τη δημιουργία μιας επιπλέον τάξης, που είχε σα στόχο την εμπέδωση της γαλλικής, θεωρήθηκε ημίμετρο και δε βρήκε ανταπόκριση στον ισραηλιτικό πληθυσμό ώστε να συγκρατηθεί στο σχολείο, επιλέγοντας ή τη συνέχιση των σπουδών στο ελληνικό γυμνάσιο, από εκείνους τους γονείς που έδιναν αξία στην εκπαιδευτική διαδικασία, ή από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα η οριστική εγκατάλειψη του σχολείου, όπως προκύπτει από την επιστολή του διευθυντή Πιτσόν προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς είχαμε 355 μαθητές, δηλαδή 6 περισσότερους. Σήμερα ο αριθμός των μαθητών ανέρχεται σε 349. Κάποτε το σχολείο μας είχε περισσότερους μαθητές. Οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές εγκαταλείπουν το

²⁴¹ 18, 83/4-4-1927, Α.Π.Π.3283/13-4-1927

²⁴² III, 23/6-10-1913, Α.Π.Π.3632/12-10-1913

²⁴³ 18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930

σχολείο είναι οι εξής: Οι μαθητές θα πρέπει να επαναλαμβάνουν την 1^η τάξη, το πρόγραμμα μείωσε τη διδασκαλία των γαλλικών, οπότε προτιμούν να συνεχίζουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο ή να δουλέψουν. Τα κορίτσια γίνονται καθαρίστριες και εγκαταλείπουν τις σπουδές. Αυτό που άλλοτε είλκυε τους μη Ισραηλίτες ήταν τα γαλλικά. Τώρα λίγα πράγματα το διαφοροποιούν από τα άλλα όμοιά τους σχολεία²⁴⁴.

Επίσης και ο νόμος περί απαγόρευσης της φοίτησης των ελληνοπαίδων στα ξένα σχολεία συντέλεσε στη μείωση του μαθητικού δυναμικού του Ισραηλιτικού σχολείου.

Όσον αφορά τη φθίνουσα πορεία του μαθητικού δυναμικού των Ισραηλιτικών σχολείων από το 1922 έως το 1940, συμπεραίνουμε τα εξής σε σχέση με τα ευρήματα σε επιστολές των εκάστοτε Διευθυντών των σχολείων και των Προέδρων της Ισραηλιτικής Κοινότητας προς την Α.Ι.Υ.:

1. όταν για κάποια θέματα διοικητικής φύσης το σχολείο δεν άνοιγε κανονικά, καθυστερούσε δηλαδή η έναρξη της σχολικής χρονιάς, κάποιοι εύποροι Ισραηλίτες πήγαιναν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία.
2. Η αναντιστοιχία τάξεων και προγραμμάτων με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και η μη ύπαρξη δευτεροβάθμιου Ισραηλιτικού σχολείου για τη συνέχιση της φοίτησης.
3. Η αποφυγή καταβολής διδάκτρων 2^{ου} εξαμήνου, είχε ως αποτέλεσμα τη διαρροή του μαθητικού δυναμικού προς τα ελληνικά σχολεία κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.
4. Ο νόμος απαγόρευσης της φοίτησης των ελληνοπαίδων στα ξένα σχολεία.
5. Η επιβολή από το ελληνικό κράτος της ελληνικής γλώσσας ως κυρίας γλώσσας διδασκαλίας των μαθημάτων και της γαλλικής ως ξένης, είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια μαθητών διότι η γαλλική γλώσσα και ο γαλλικός πολιτισμός ήταν ο πόλος έλξης των αλλότριων μαθητών.

8.4 Η στάση των εμπλεκόμενων με το σχολείο

Η διαρροή του Ισραηλιτικού μαθητικού δυναμικού προς τα ελληνικά σχολεία θεωρούνταν άδικη και δημιουργία συνθήκης προκατάληψης σε βάρος των σχολείων, όπως αναφέρονται στις επιστολές III, 23/6-10-1913, Α.Π.Π.3632/12-10-1913, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. και 18, 83/4-4-1927, Α.Π.Π.3283/13-4-1927, Αραπίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Κοινότητα από την πλευρά της συμφωνούσε με την εισαγωγή της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας από την τέταρτη τάξη (επιστολή FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932, Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., (μεικτό σχολείο) και στην επιστολή του Αραπίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Εξαφάνιση της 1ης τάξης εδώ και δύο χρόνια...Τα παιδιά συνεχίζουν το γυμνάσιο στα ελληνικά σχολεία, παρά τις προτροπές του Αραπία στους γονείς «κήρυττα σε έρημο. Είναι μία χρόνια ασθένεια». Αυτή η κατάσταση συμβαίνει από εποχής Sarfati. Η πρώτη τάξη δεν απαριθμούσε παρά μόνο ξένους μαθητές κυρίως τούρκους μαθητές,

²⁴⁴ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932,

όχι εβραίους(μετά βίας 3-4). Η 2^η τάξη: προβλήματα λόγω απώλειας μαθητών (εννοεί την αποχώρησή τους στα ελληνικά γυμνάσια). Δεν είχαμε κανένα όπλο στα χέρια μας για να εμποδίσουμε ή τα ελληνικά σχολεία να δεχτούν τα παιδιά μας ή τα παιδιά μας για να φύγουν. Έθεσα το θέμα στο κοινοτικό συμβούλιο και στη σχολική επιτροπή και μου είπαν ότι, αν τα παιδιά θέλουν να πάνε στα ελληνικά σχολεία, δε μπορούμε να τους το απαγορέψουμε²⁴⁵.

και απ' ό,τι αντιλαμβανόμαστε ο διευθυντής εκφράζει την πικρία του, καταλογίζοντας στην κοινότητα και στη σχολική επιτροπή μια παθητική στάση, ενώ θα υπολόγιζε στη δυνατότητα παρέμβασής της τουλάχιστον για να πείσει τα μέλη της να μην εγκαταλείπουν το σχολείο.

Ο εκάστοτε διευθυντής του σχολείου έπαιρνε μέτρα για τη συγκράτηση του μαθητικού δυναμικού ή τουλάχιστον ελίσσόταν ανάλογα με τις συνθήκες, κάνοντας προτάσεις ή στα κεντρικά της Α.Ι.Υ. ή στην κοινότητα. Θα αναφερθούμε σε κάποιες από αυτές, που εντοπίστηκαν στις επιστολές, όπως η εφάπαξ καταβολή διδάκτρων και όχι σε δύο δόσεις, η πρόταση εισαγωγής μαθήματος εμπορίου στο αρρένων και κοπτικής-ραπτικής στο θηλέων, η πρόταση μικτής τάξης (προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα σχηματισμού τάξης, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, που απαιτούσε ελάχιστο αριθμό μαθητών), η προσθήκη ανώτερης τάξης γαλλικής για τη διατήρηση της φήμης ως γαλλικού σχολείου, μιας και αυτό έλκυε τους ξένους μαθητές, η προσαρμοστικότητά του μεταξύ των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών, περί εφαρμογής των αναλυτικών προγραμμάτων και του ενός και του άλλου. Βέβαια όπως δείχνουν τα νούμερα, είτε εφαρμόστηκαν οι προτεινόμενες λύσεις, είτε παρέμειναν κινήσεις ευελιξίας, δε μπόρεσε να αποφευχθεί η μείωση του μαθητικού πληθυσμού.

Όσον αφορά το προφίλ των γονέων, αναφέρεται πολύ συγκεκριμένα στην επιστολή του Διευθυντή Μπενβενίστε προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Το Ισραηλιτικό στοιχείο των Ιωαννίνων διαμορφώνεται από δύο ευδιάκριτες κατηγορίες: η μία, και η πολυπληθέστερη, περιλαμβάνει όσους ανήκουν στη συντηρητική τάξη και θέλουν να διατηρηθεί στο σχολικό πρόγραμμα η θρησκευτική διδασκαλία. Άλλωστε, στην πρόσοψη του σχολείου είναι χαραγμένο με μεγάλα γράμματα το όνομα του Talmoud Thorah. Η άλλη, που περιλαμβάνει πιο πρακτικής φύσεως ανθρώπους και ταυτίζονται με τις ανάγκες του αιώνα, ζητούν περισσότερα ελληνικά και γαλλικά στο πρόγραμμα, χωρίς όμως να αδιαφορούν για τα εβραϊκά²⁴⁶.

Κάποιοι εύποροι ισραηλίτες γονείς, όταν διέβλεπαν δυσλειτουργία του σχολείου, γνωρίζοντας την αξία της εκπαίδευσης για την επαγγελματική αποκατάσταση και γενικότερα της μόρφωσης των παιδιών τους, δεν τα άφηναν εκτεθειμένα στην αμορφωσιά ούτε και στην προσκόλληση του μειονοτικού σχολείου, ως φορέα της εβραϊκής γλώσσας και θρησκείας, αλλά γνωρίζοντας την αξία της μόρφωσής τους στη γλώσσα του έθνους όπου διέμεναν, προτιμούσαν τα παιδιά τους να πάνε σχολείο παρά να τριγυρίζουν στους δρόμους. Υπολογίζουμε βέβαια ότι αυτοί οι γονείς θα αποτελούσαν τη μειοψηφία. Στην

²⁴⁵ 18, DSC06604, 21-9-1926, Α.Π.Π. 2288/4-10-26

²⁴⁶ 19, 9-12-1911, Α.Π.Π. 202/18-12-1911

πλειοψηφία των επιστολών γίνεται λόγος για παιδιά που τριγυρίζουν στους δρόμους, κακοντυμένα, με απολίτιστη συμπεριφορά, παιδιά που οι γονείς τους προτιμούν να εργάζονται γιατί δεν μπορούν να τα θρέψουν, έχουμε μία έμμεση πληροφόρηση για τους γονείς, που κοινωνιολογικά είναι ένα φαινόμενο που συνδέεται με τη φτώχεια και την ανάγκη για επιβίωση.

Εφόσον όμως αναφερόμαστε στο μαθητικό δυναμικό του σχολείου, θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφέραμε το προφίλ των ίδιων των μαθητών. Γι αυτό το λόγο, παραθέτουμε αποσπάσματα από τέσσερις χαρακτηριστικές επιστολές:

Της Μ. Μπενβένιστε προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Οι μαθήτριες των Ιωαννίνων είναι μέτριες εξυπνάδας. Η μητρική τους γλώσσα είναι η ελληνική. Μαθαίνουν τη γαλλική γλώσσα δύσκολα. Χρειάστηκε μεγάλη υπομονή για να τη μάθουν. Αφού ξεπεράστηκε αυτή η δυσκολία, η εξυπνάδα τους οδεύει προοδευτικά χάρη στις ακριβείς έννοιες όλων των κλάδων του προγράμματός μας. Πρέπει πολύ να δουλέψουμε για τη μόρφωση των κοριτσιών μας που φτάνουν σε κατάσταση ημιμάγρια. Οι από κοινού προσπάθειες του προσωπικού συντελούν στο να γίνουν πιο ευγενικές και πιο προσεκτικές στη δουλειά τους²⁴⁷.

Του Πιτσόν προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. «Τα παιδιά έρχονται κακοντυμένα και όχι καθαρά. Είναι φτωχά και με κακούς τρόπους²⁴⁸».

Του Πιτσόν προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Τα παιδιά των Ισραηλιτών της πόλης των Ιωαννίνων είναι φτωχά, γυρίζουν στους δρόμους γυμνά, χωρίς παπούτσια, ανεξαρτήτως καιρού. Και αυτό τους αρέσει. Οι γονείς τους δεν μπορούν να κάνουν τίποτε με αυτό. Δεν είναι επιμελή και φανταστείτε το δάσκαλο που μπαίνει σε μια τέτοια τάξη, δε μπορεί να τους πει τίποτε, διότι φοβάται μη διακόψουν τη φοίτηση τη στιγμή που δε φέρουν μαζί τους ούτε τετράδια ούτε βιβλία. Η κοινότητα είναι φτωχή για να βοηθήσει τα παιδιά²⁴⁹.

Του Διευθυντή Μπενβένιστε προς τον πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

το χειμώνα, λόγω του κρύου, οι μαθητές των πρώτων τάξεων αδυνατούν να πάνε στο σχολείο. Παρόλα αυτά, στην πλειοψηφία τους, είναι ιδιαίτερα έξυπνοι, με ζωηρό και ανοιχτό πνεύμα. Αντιμετωπίζουν βέβαια μια δυσκολία στην έκφρασή τους στα γαλλικά, αλλά αυτό οφείλεται στην τεράστια διαφορά ανάμεσα στις δύο γλώσσες... Η δυσκολία αυτή παρατηρείται στους Εβραίους της Συρίας, των οποίων η μητρική γλώσσα είναι τα αραβικά, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, στην Ισπανία, λόγω της ομοιότητας των γλωσσών, τα παιδιά αμέσως εκφράζονται στα γαλλικά²⁵⁰.

²⁴⁷ 19, 4/19-1-1912, Α.Π.Π. 784/26/1/1912

²⁴⁸ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09342, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931

²⁴⁹ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932

²⁵⁰ 19, 21-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912

8.5 Καταβολή διδάκτρων

Ως γνωστόν, η Alliance δεν ήταν φιλανθρωπικό ίδρυμα. Για να ιδρύσει ένα σχολείο απαιτούσε την οικονομική δέσμευση του άλλου συμβαλλομένου. Από το διάλογο που γίνεται στις επιστολές, αισθανόμαστε την απαίτησή της (χωρίς να έχουμε τις δικές της επιστολές) έμμεσα από το απολογητικό ύφος των επιστολών και τις διαρκείς υποσχέσεις των διευθυντών για αύξησή των διδάκτρων. Πιο συγκεκριμένα, ο Διευθυντής Καρμονά προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.:

Εγκύκλιος της 1-11-1907, σύμφωνα με την οποία η Α.Ι.Υ. ζητάει τη μέριμνα καταβολής διδάκτρων ανάλογη με την οικονομική κατάσταση των γονιών. Εξαιρούνται οι ορφανοί φτωχοί και οι άποροι μαθητές. Στο διάστημα των 3 ετών τριπλασίασα το ποσό των διδάκτρων. Με την τοπική επιτροπή αποφασίσαμε να αυξήσουμε κι' άλλο τα δίδακτρα, δεδομένου ότι είναι ο μοναδικός πόρος των σχολείων, τη στιγμή που τα έξοδα αυξάνουν κι' αυτά υποχρεωτικά. Η αλήθεια είναι ότι οι γονείς υποτάσσονται στις απαιτήσεις μας, διότι είναι ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα. Στους 590 μαθητές, δυστυχώς οι 292 δεν πληρώνουν δίδακτρα λόγω της οικονομικής τους κατάστασης. Αναρωτιόμαστε αν πρέπει να διώξουμε αυτούς τους μαθητές. Πιστεύουμε με την τοπική επιτροπή ότι κάτι τέτοιο δεν είναι σώφρον, δεδομένου ότι στη χώρα και τα Τουρκικά αλλά και τα Ελληνικά σχολεία λειτουργούν δωρεάν. Αν τους διώξουμε, δε θα ξανάρθουν. Θα γίνουν αμέσως υπηρετικό προσωπικό, γιατί οι γονείς τους δεν μπορούν να τα θρέψουν ή θα γυρίζουν στους δρόμους. Δυστυχώς η μόρφωση στα άλλα σχολεία της χώρας είναι δωρεάν: τα τουρκικά από το Κράτος και τα ελληνικά από κληροδοτήματα ηπειρωτών ευεργετών, που έκαναν περιουσία στη Ρουμανία και στην Αίγυπτο. Οι Ισραηλίτες των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν σ' αυτά τα σχολεία δε συνήθισαν να κάνουν θυσίες για τη μόρφωσή τους. Γι' αυτό τους είναι δύσκολο να πληρώνουν οι φτωχοί ή αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι. Παρόλα αυτά υπολογίζουμε ότι με το πέρασμα του χρόνου, θα αυξηθούν τα δίδακτρα²⁵¹.

Ο Δ/ντής Καρμονά προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. « *μεγάλος αριθμός μαθητών που φοιτούν δωρεάν στα 2 σχολεία (Θηλέων και Αρρένων)* ²⁵²».

Ο Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. « *ως τέταρτη αιτία ελλείμματος αναφέρει την απουσία ξένων μαθητών, μουσουλμάνων, οι οποίοι όλοι πλήρωναν δίδακτρα* ²⁵³».

Από τις παραπάνω επιστολές συμπεραίνουμε τα εξής όσον αφορά τα δίδακτρα:

Η καταβολή διδάκτρων ήταν υποχρεωτική. Μάλιστα η Α.Ι.Υ. το απαιτούσε έντονα προκειμένου να διατηρηθούν τα σχολεία σε βάθος χρόνου. Όσον αφορά τους μη Ισραηλίτες μαθητές, δεν υπήρχε καμιά εξαίρεση από την καταβολή τους, αντίθετα το σχολείο υπολόγιζε στη φοίτησή τους σ' αυτό κυρίως, δηλαδή την οικονομική τους συνεισφορά.

²⁵¹ 19, 5-1-1908, Α.Π.Π.1873/3/10-1-1908

²⁵² 19, 7/9-5-1908, Α.Π.Π. 3348/3/13-5-1908

²⁵³ III, 25-8-1913, 3036/2/29-8-1913

Όσον αφορά τους Ισραηλίτες μαθητές απαλλάσσονταν οι ορφανοί και άποροι μαθητές ή και εκείνοι που ισχυρίζονταν ότι είναι άποροι. Κατά μέσο όρο φαίνεται από την καταγραφή που έγινε, ότι δεν πλήρωνε δίδακτρα το ένα τρίτο περίπου του μαθητικού δυναμικού. Προκειμένου βέβαια να αντισταθμιστεί το μη καταβληθέν ποσό από τους άπορους και τους ορφανούς, ο διευθυντής αναφέρει ότι μέσα σε μία τριετία σε συνεννόηση με τη σχολική επιτροπή τριπλασίασε το ποσό των διδασκτρών. Βέβαια όσο οι γονείς ήταν ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης των παιδιών τους, ανταποκρίνονταν και στις οικονομικές αυξήσεις.

Όσον αφορά το μεγάλο αριθμό των μαθητών που δεν κατέβαλαν δίδακτρα, υπήρχε μεγάλος προβληματισμός τόσο από πλευράς διεύθυνσης, που έχει απολογητικό ύφος στις επιστολές της προς την Κεντρική Επιτροπή των Παρισίων, προβάλλοντας παιδαγωγικούς λόγους, όπως, αν τους διώξουν, ότι θα εγκαταλείψουν την εκπαίδευση, θα μείνουν αμόρφωτοι, θα τριγυρίζουν στους δρόμους, θα γίνουν υπηρετικό προσωπικό, όσο και από την πλευρά της Κοινότητας που το έφερε βαρέως ως στοιχείο στιγματισμού και προκατάληψης Ισραηλίτες μαθητές να φοιτούν σε ελληνικά σχολεία, σε σχολεία «εκτός της πατρίδας»²⁵⁴.

Η τακτική όμως που τηρήθηκε σε σχέση με όσους αδυνατούσαν να καταβάλουν δίδακτρα, ήταν να τους επιτρέπουν να φοιτούν έστω ατελώς, δεδομένου ότι δεν επρόκειτο για ένα ιδιωτικό σχολείο, αλλά ένα σχολείο που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Κοινότητας, με σκοπό να αγκαλιάσει όλο τα παιδιά της και να τους παρέχει τη μόρφωση που αδυνατούσαν να έχουν στα ελληνικά σχολεία, με σκοπό βέβαια τη διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας και τη συνέχιση της υπόστασής της ως Ισραηλιτικής Κοινότητας, έχοντας υπόψη το ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο στη διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης.

8.6 Το άνοιγμα σε μη Ισραηλίτες

Οι ισραηλίτες της μεσογειακής λεκάνης ασπάστηκαν τη γαλλοφωνία χωρίς όριο. Μάλιστα στα σχολεία της Τουρκίας, υπήρχε ένα άνοιγμα σε μη ισραηλίτες μαθητές, όπως σε τούρκους, αρμένιους, έλληνες, το οποίο ανατράπηκε από τις εθνικές πολιτικές. Επί σειρά αναφορών των διευθυντών των σχολείων, μπορούμε να παρατηρήσουμε τη γοητεία που ασκούν, πέρα από την ισραηλιτική κοινότητα της οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αυτά τα σχολικά καταστήματα των οποίων η γλώσσα διδασκαλίας είναι τα γαλλικά, γλώσσα των διπλωματών, των υποθέσεων και των σαλονιών. Η εγγραφή μαθητών μη ισραηλιτών, αρμενίων, ελλήνων και μουσουλμάνων (οι τελευταίοι είναι πολυπληθέστεροι), είναι ευχρηστά, για τα δίδακτρα που καταβάλλουν γιατί είναι γενικώς μαθητές που πληρώνουν, αλλά και για τους δεσμούς που συνάπτουν με τις κοινότητες.

Η φοίτηση σε σχολεία της Α.Ι.Υ. από μαθητές μη ισραηλίτες χρησιμεύει στην κοινότητα σαν επιχείρημα κατά του σνομπισμού των εύπορων κοινωνικών τάξεων, που προτιμούν να στέλνουν τα παιδιά τους σε ξένα σχολεία. Σε απόσπασμα της επιστολής του Gabriel Arie της 17 Νοεμβρίου 1893 (Turquie LXXIV-E), αναφέρεται ότι:

²⁵⁴ III, 20/1-12-1881,118/3/11-12-81,ο Κάστρο (Πρόεδρος Ι.Κ.Ι.) στην Κ. Ε. της Α.Ι.Υ.

το όνομα του σχολείου είναι από όλους σεβαστό: Τούρκοι, Αρμένιοι, Έλληνες μιλούν για τα σχολεία της, τα προγράμματά της, τους διευθυντές της με υπόληψη..»Σε άλλη επιστολή του Moise Fresco, διευθυντή του σχολείου Γαλατά, σχολικό έτος 1901-1902 (France XVII-28), αναφέρεται ο αριθμός των μαθητών: «σε σύνολο 200 μαθητών, 163 είναι ισραηλίτες, 30 μουσουλμάνοι και 7 έλληνες. Όμως μετά από ένα διάταγμα απαγόρευσης σε μουσουλμάνους να φοιτούν στο σχολείο μας, ο τούρκος Επιθεωρητής είπε, αφού ανακοίνωσε το διάταγμα: Γνωρίζουμε ότι τα παιδιά μας αποκτούν στο σχολείο σας μόρφωση, μας φτιάχνετε ανθρώπους... Αλλά πρέπει να υποταχτούμε. Την επομένη και τη μεθεπόμενη ήρθαν γονείς για να εκφράσουν τη λύπη τους που ήταν αναγκασμένοι να πάρουν τα παιδιά τους από το σχολείο μας. Οι στιγμές που ακολούθησαν με την αναχώρηση των μαθητών μας ήταν πολύ συγκινητικές²⁵⁵.

Ο γεωγραφικός διασκορπισμός των εθνοτικών ομάδων των Ισραηλιτών ανά τον κόσμο, με την απουσία του εθνικού κέντρου ούτως ώστε να τρέφουν ελπίδες επιστροφής στην πατρίδα, τους δημιούργησε την αίσθηση ότι πατρίδα είναι ο τόπος στον οποίο ζουν, με αποτέλεσμα να επιδιώκουν την συνύπαρξη με τους άλλους εθνοτικούς ή θρησκευτικά διαφορετικούς πληθυσμούς που μοιράζονται το ίδιο κράτος. Δεν υπάρχει η αίσθηση περιχαράκωσης στην πολιτισμική μονομέρεια εντός των ορίων της κοινότητάς τους, όσον αφορά την πολιτική της Α.Ι.Υ.

Το μόνο που ήθελαν ήταν η περιφρούρηση του πολιτισμικού τους κεφαλαίου, που το κατάφεραν με την ίδρυση των σχολείων, όπου διδασκόταν η ιερή γλώσσα των γραφών και η ιουδαϊκή ιστορία. Από το σημείο όμως αυτό και μετά η επιθυμία μείξης των πληθυσμών ήταν αναμενόμενη. Υπήρχε μεγάλη ικανοποίηση από τη φοίτηση αλλότριων πληθυσμών, διότι αισθάνονταν ότι προσήλκυαν το μαθητικό πληθυσμό, λόγω των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των σχολείων τους, κάτι που τους προσέδιδε κύρος και κατ' επέκταση ηθική εξύψωση και αναγνώριση μεταξύ των άλλων κοινοτήτων με τις οποίες συνυπήρχαν.

Το άνοιγμα των σχολείων της Α.Ι.Υ. σε μη Ισραηλίτες δεν αποτέλεσε μόνο φαινόμενο των σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων. Διαπιστώνουμε ότι φοιτούσαν στα σχολεία των Ιωαννίνων μουσουλμάνοι, χριστιανοί, αρμένιοι και ιταλοί, μαθητές διαφορετικοί ως προς το θρήσκευμα, ως προς την εθνότητα και ως προς τη γλώσσα.

Τα ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής:

1. Ποιας κοινωνικής τάξης ήταν ο πληθυσμός;
2. Ποιος ήταν ο πόλος έλξης των πληθυσμών αυτών σ' αυτό το σχολείο;
3. Ποιο πρόγραμμα παρακολουθούσαν;
4. Σε τι σκόπευαν οι Ισραηλίτες (ή ποιο το όφελος) μ' αυτό το άνοιγμα σε ξένους πληθυσμούς;
5. Πώς διαχειριζόταν την ετερότητα η ίδια η ισραηλιτική ετερότητα;

²⁵⁵ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939),σ.226-261,περίληψη μτφρ. Από τη συγγραφέα

Σε σχέση με τα ερωτήματα που τέθηκαν, απαντάμε τα ακόλουθα, βασιζόμενοι πάντα σε όσα ευρήματα έχουμε από τις επιστολές.

1. Εφόσον πρόκειται για ένα σχολείο που προϋποθέτει καταβολή διδάκτρων, υπολογίζουμε ότι οι γονείς των μαθητών θα ήταν εύποροι οπωσδήποτε. Μέσα όμως από δύο επιστολές διαπιστώνουμε ότι ήταν και γονείς της άρχουσας τάξης, δεδομένου ότι αναφέρονται οι κόρες ενός Πασά στο δημοτικό σχολείο θηλέων Ιωαννίνων, οι κόρες του Αυστρο-ούγγρου Προξένου στο σχολείο της Πρέβεζας και ο ανιψιός του αρχιεπίσκοπου στο σχολείο αρρένων Balat της Κωνσταντινούπολης.

2. Ο πόλος έλξης του αλλότριου πληθυσμού ήταν η επιλογή της γαλλικής γλώσσας, ως γλώσσα διδασκαλίας όλων των μαθημάτων και ως φορέα πολιτισμού και των ιδεωδών της Γαλλικής Επανάστασης. Εξάλλου η γαλλική γλώσσα θεωρούνταν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, γλώσσα του εμπορίου, της διπλωματίας και της κοινωνικής ανόδου. Δευτερευόντως, αναφέρουμε την ηθική και την αγωγή.

3. Το πρόγραμμα που παρακολουθούσαν οι μη Ισραηλίτες αναφέρεται χαρακτηριστικά στην επιστολή του Διευθυντή Μπενβενίστε προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.:

στο εβραϊκό σχολείο φοιτούν και μη Ισραηλίτες, εκ των οποίων 16 Χριστιανοί και 8 Μουσουλμάνοι. Μερικοί έρχονται ως παρατηρητές για να τελειοποιηθούν στη γλώσσα μας και συνεπώς παρακολουθούν μόνο τα μαθήματα γαλλικών. Άλλοι, είναι κανονικά εγγεγραμμένοι και παρακολουθούν όλα τα μαθήματα, πλην των εβραϊκών²⁵⁶.

Συμπεραίνουμε ότι επέλεξαν ή όλο το πρόγραμμα (πλην των εβραϊκών) ή μερικώς ό,τι σχετίζονταν με τη γαλλική γλώσσα. Σημειώνουμε ότι στην επιστολή *γλώσσα μας* εννοεί τη γαλλική γλώσσα. Η αξία που είχε η γαλλική γλώσσα για τους εβραίους ώστε να την οικειοποιούνται συσχετίζεται με τη χειραφέτησή τους και αναλυτικότερα θα αναφερθούμε στο κεφάλαιο των αναλυτικών προγραμμάτων.

4. Οι λόγοι που ήταν ανοιχτοί στους μη Ισραηλίτες ήταν δύο: αφενός μεν η καταβολή διδάκτρων, διότι οι ξένοι σ' αυτό το σχολείο δεν απαλλάσσονταν από τα δίδακτρα. Το οικονομικό μέρος ήταν πολύ σημαντικό για τη στήριξη και τη διατήρηση των σχολείων. Όπως είναι γνωστό η κοινότητα των Ιωαννίνων ήταν φτωχή και κάποιες φορές μάλιστα έπρεπε να συνεισφέρει στην πληρωμή ελλήνων δασκάλων, προσωρινών, όταν δε γινόταν αναπλήρωση από το ελληνικό δημόσιο, όπως εκείνο είχε αυτή την οικονομική υποχρέωση απέναντι σ' αυτό το σχολείο. Αφ' ετέρου, την Α.Ι.Υ. την ενδιέφερε η συναναστροφή των ισραηλιτόπαιδων με τα παιδιά των άλλων εθνοτήτων για την κατάρριψη των προκαταλήψεων, όπως επισημαίνει ο Rodrigue:

επίσης για τις σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ των κοινοτήτων, μερικές φορές κάνουν παρέα, συχνά ζηλεύει το ένα το άλλο, σε οποιαδήποτε περίπτωση παρατηρούνται, αντιγράφονται, αλλά γνωρίζονται λίγο, και δεν εξαιρούνται από τις προκαταλήψεις του έθνους και της πίστης αλλά και της τάξης(κοινωνικής). Πέρα από τις ελπίδες που τρέφουμε και που αγωνιζόμαστε κατά των στερεότυπων, δε λείπουν

²⁵⁶ 19, 21-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912

*επεισόδια, σποραδικά μεν, του να προκαλούν με κατηγορίες αδικημάτων ή εκδηλώσεις βίας, αυτών των οπισθοδρομημένων ανατολιτών, είτε πρόκειται για ισραηλίτες είτε όχι*²⁵⁷.

Περίπου το ίδιο περιεχόμενο συναντάμε και στην επιστολή του Διευθυντή του σχολείου αρρένων Μπενβενίστε προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.:

*όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτως θρησκείας ζούνε αδελφικά και έχουν πολύ καλές σχέσεις ανάμεσά τους. Αλληλοβοηθούνται στις εργασίες τους, παίζουν μαζί, δεν υπάρχουν τεταμένες σχέσεις και έντονες συζητήσεις, ανταλλάσσοντας ύβρεις. Υπογραμμίζει ότι μέσω της επαφής τους και της καλύτερης γνωριμίας τους, θα δημιουργηθεί κλίμα περισσότερης εκτίμησης και κατά συνέπεια, το σχολείο με τα λιγοστά μέσα που διαθέτει θα έχει συνεισφέρει στην κατάργηση των προκαταλήψεων που χωρίζουν τους ανθρώπους και τις φυλές*²⁵⁸.

5. Από τη στιγμή που η Ισραηλιτική Κοινότητα είχε οφέλη οικονομικά και ηθικά από τον αλλότριο μαθητικό πληθυσμό, πιθανολογούμε ότι με κάθε τρόπο θα επιδίωκε να εξασφαλίσει την παραμονή του στο σχολείο. Σε δύο επιστολές, εντελώς διαφορετικού περιεχομένου μεταξύ τους, προκύπτει σε πρώτη ανάγνωση σεβασμός της διαφορετικότητας από την πλευρά του διευθυντή. Πρώτον, ο Διευθυντής Μπενβενίστε, το 1911, αφού έλαβε υπόψη τις επιθυμίες όλων των γονέων (τις δύο κατηγορίες Ισραηλιτών, τη συντηρητική υπέρ της εβραϊκής και τη σύγχρονη που επιθυμεί περισσότερο γαλλικά και ελληνικά), το χρέος προς την εθνική γλώσσα, την τουρκική, (αφού προηγουμένως είχε αναφέρει την ύπαρξη μουσουλμάνων), «για να ικανοποιήσω και τους μεν και τους δε» προσπάθησε στο μέτρο του δυνατού να προσαρμόσει ένα σχολικό πρόγραμμα, σύμφωνα με την ετερογένεια του πληθυσμού ώστε όλοι να είναι ικανοποιημένοι²⁵⁹.

Δεύτερον, η Διευθύντρια Μαρία Μπενβενίστε, του σχολείου θηλέων, αναφέρει ότι αρνήθηκε σε εκπαιδευτικό του σχολείου να φέρει έναν άντρα, δάσκαλο κιθάρας, δεδομένου ότι φοιτούσαν στο σχολείο οι κόρες ενός Πασά, οι οποίες έρχονταν και έφευγαν από το σχολείο με κλειστό αυτοκίνητο, τους απαγορευόταν η οπτική επαφή με άντρα, ούτε καν ο επιστάτης του σχολείου επιτρεπόταν να μπει στην τάξη τους... σεβόμενη τη διαφορετικότητα του πολιτισμικού κεφαλαίου τους.

Το πραγματικό όμως κίνητρο των Διευθυντών της διαχείρισης της ετερότητας πρέπει να είναι ο φόβος της απώλειας ενός μαθητικού δυναμικού, που σε καμιά περίπτωση δε θα ήθελε να εγκαταλείψει το σχολείο, και μάλιστα προερχόμενο από την άρχουσα τάξη.

Υπάρχει όμως σε μία επιστολή ένα ερώτημα του διευθυντή Πιτσόν, που απευθύνεται στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., σχετικά με μια μαθήτρια χριστιανή, η οποία έχει τη μαθησιακή δυνατότητα και τις κατάλληλες επιδόσεις ώστε να συμμετάσχει στον ετήσιο διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο., αν αυτό είναι μέσα στα πλαίσια του καταστατικού της Σχολής, δηλαδή μία

²⁵⁷ Caspi A. Histoire de l' Alliance Israélite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission éducative (1860-1939), σ.250, Ακριβής μετάφραση από τη συγγραφέα

²⁵⁸ 19, 21-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912

²⁵⁹ 19, 9-12-1911, Α.Π.Π. 202/18-12-1911

μαθήτρια αλλότριου θρησκεύματος, να γίνει δασκάλα της Alliance, δηλαδή σύνδεση της σχολικής φοίτησης με πρόσβαση σε τίτλους, και κατά συνέπεια σύνδεση με την εργασία. Φαίνεται όμως να πρόκειται για ένα ερώτημα που τίθεται για πρώτη φορά, το θεωρούμε μεμονωμένο γεγονός, αλλά αξιόλογο.

Θεωρούμε ότι και μόνο ως τεθέν ερώτημα είναι άξιο διαπολιτισμικού διαλόγου, δεδομένου ότι η απόπειρα διαχείρισης ενός τέτοιου θέματος δηλώνει μη στερεοτυπική σκέψη, και κατ' επέκταση διάθεση για ένα πραγματικό άνοιγμα χώρου στον Άλλο.

9. ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα αναλυτικά προγράμματα διαμορφώνονται με βάση το εκπαιδευτικό μοντέλο του σχολείου και με τη χάραξη μιας εκπαιδευτικής πολιτικής που στοχεύει στον ενιαίο χαρακτήρα της εκπαίδευσης.

Όπως επισημαίνει ο Γκότοβος²⁶⁰,

σχολεία που οργανώνονται και λειτουργούν στη βάση μιας διαχωριστικής γραμμής, που καθορίζεται από τη μειοψηφούσα συλλογική ταυτότητα, ακυρώνουν τον ενιαίο χαρακτήρα της εκπαίδευσης και στα σχολεία αυτά, η έννοια του πολίτη έχει υποχωρήσει μπροστά στην ιδιότητα του μέλους μιας εθνοτικής ή θρησκευτικής ταυτότητας.

Αυτό συνέβαινε στην αρχή στο Ισραηλιτικό σχολείο αρρένων της πόλης των Ιωαννίνων, Talmoud Thorah, το 1881, «όταν διδάσκουν 9 δάσκαλοι την εβραϊκή και 1 την ελληνική», όπως προκύπτει από την επιστολή της Ισραηλιτικής Κοινότητας προς την Α.Ι.Υ.²⁶¹.

Η Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων, αρχικά, έως το 1904, προκειμένου να διατηρήσει έναν χώρο αυτονομίας και περιφρούρησης της γλώσσας της θρησκευτικής τους παράδοσης, που θα εγγυόταν τη διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας, είχαν επιλέξει ως γλώσσα διδασκαλίας την εβραϊκή, μια γλώσσα χαμηλής βιωσιμότητας, ανεξαρτήτως με τα αποτελέσματα που αυτή θα είχε στην επαγγελματική, κοινωνική και πολιτική αναρρίχηση των παιδιών και αυριανών πολιτών.

Συνήθως τα μειονοτικά σχολεία, όσον αφορά το αναλυτικό τους πρόγραμμα, το προσαρμόζουν σύμφωνα με αυτό της κυρίαρχης ομάδας και προσθέτουν τη γλώσσα της μειονότητας και το διαφορετικό θρήσκευμα, προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνικο-οικονομικο-πολιτική αναρρίχηση και ενσωμάτωση στο κράτος διαμονής αφενός και αφετέρου η διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας.

Τα σχολεία όμως της Α.Ι.Υ. λειτουργούσαν με μία βασική ιδιαιτερότητα, όσον αφορά τη γλώσσα-βάση διδασκαλίας όλων των μαθημάτων, τη γαλλική, γλώσσα υψηλής βιωσιμότητας τον 19^ο αιώνα. Η υιοθέτηση της γαλλικής γλώσσας, ως γλώσσας-εργαλείου παραγωγής λόγου και σκέψης, προερχόμενη από προνομιούχο εκπαιδευτικό περιβάλλον, αποτελούσε εγγύηση για την εβραϊκή μειονότητα. Επηρεασμένοι από τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης του 1789 και τη δημοκρατική εκπαίδευση της Γαλλίας, οι στόχοι της ήταν να δημιουργήσουν μέσω της εκπαίδευσης τον άνθρωπο και τον πολίτη. Η ίδια ιδιαιτερότητα ίσχυε και στα Ισραηλιτικά σχολεία της πόλης των Ιωαννίνων, από το 1904, στο σχολείο αρρένων και από την ίδρυση του σχολείου θηλέων, το 1906, των οποίων οι Διευθυντές ήταν διορισμένοι από την Α.Ι.Υ., οπότε λειτουργούσαν σύμφωνα με το εκπαιδευτικό της μοντέλο.

²⁶⁰ Γκότοβος, Α., 2002, ο.π., σ. 49

²⁶¹ ΙΙΙ, Α.Π.Π. 118/3/11-12-1881

Από αυτό συμπεραίνουμε ότι αποτελούσαν εξαίρεση ως μειονοτικό σχολείο, όσον αφορά τη γλώσσα διδασκαλίας όλων των μαθημάτων, που δεν ήταν η ελληνική, η γλώσσα της κυρίαρχης ομάδας, αλλά η γαλλική, μία ξένη γλώσσα για την μειονότητα, ως γλώσσα-φορέας της καλλιέργειας της συνείδησης της ταυτότητας του πολίτη και των δικαιωμάτων του, ως εργαλείο στήριξης του πολιτικο-οικονομικού status quo.

Βέβαια ακυρωνόταν μ' αυτό ο ενιαίος χαρακτήρας της εθνικής εκπαίδευσης, από τη στιγμή που δεν ακολουθούσαν τα αναλυτικά προγράμματα του ελληνικού δημοτικού σχολείου. Από μια άλλη οπτική όμως, ως Ισραηλίτες της διασποράς, που δεν είχαν αναφορά στο εθνικό τους κέντρο, μέσω της Α.Ι.Υ., είχαν τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν ενιαία. Θεωρούμε λοιπόν πως υπήρχε εκπαιδευτική καινοτομία όσον αφορά τα μειονοτικά σχολεία, όχι μόνο των αρχών του 20^{ου} αιώνα αλλά και της σύγχρονης εποχής, με τη διδασκαλία των μαθημάτων σε γλώσσα πρώτον υψηλής βιωσιμότητας για την εποχή και δεύτερον σε γλώσσα-φορέα χειραφέτησης του πολίτη και των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Εξαιτίας βέβαια αυτής της ακύρωσης του ενιαίου χαρακτήρα της εκπαίδευσης, προκλήθηκε και μία μεγάλη διαμάχη μεταξύ των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών για την επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας, που έγινε περισσότερο εμφανής μέσω του αρχαιακού υλικού που έχουμε στην κατοχή μας, από το 1924 και μετά. Οι συνεχείς διαστάσεις των δύο πλευρών « πήραν σάρκα και οστά» στα πρόσωπα που είχαν την ευθύνη της υλοποίησης των δύο προγραμμάτων, των εκάστοτε Διευθυντών των Ισραηλιτικών σχολείων αφενός και αφετέρου του εκάστοτε Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης της 12^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας, στην οποία υπαγόταν τα σχολεία των Ιωαννίνων, εκφραστών αμφοτέρων δύο εκπαιδευτικών πολιτικών, που απείχαν παρασάγγας η μία από την άλλη.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Α.Ι.Υ. στόχευε στη δημιουργία του χειραφετημένου εβραίου πολίτη στη χώρα όπου ζούσε ή ανά τον κόσμο, δηλαδή ενίσχυση της ταυτότητάς του με μία ταυτότητα οικουμενικού χαρακτήρα, υποβοηθητική για την επιβίωση της εθνότητάς του οπουδήποτε, αφού το μορφωτικό του κεφάλαιο δε θα ήταν μονομερές, αλλά εμπλουτισμένο από στοιχεία του Γαλλικού Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης και εκφραστή μέσω της γαλλικής γλώσσας. Από την άλλη πλευρά, η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική στόχευε στην αφομοίωση του εβραίου στα πλαίσια του εθνικού κράτους, με σκοπό να του δώσει τα εκπαιδευτικά εφόδια ούτως ώστε να αναρριχηθεί κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικά μέσα στο περιβάλλον το οποίο διαβίωνε.

Όπως μας κατέθεσε και ο Διευθυντής της βιβλιοθήκης και των αρχείων της Α.Ι.Υ.,

Ο σκοπός της Alliance ήταν να δώσει στους Ισραηλιτόπαιδες των χωρών που δεν ευεργετήθηκαν από την Γαλλική Επανάσταση, και κυρίως από της ιδρύσεώς της μέχρι του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ως επί το πλείστον των χωρών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την ευκαιρία της δυτικής εκπαίδευσης που θα τους επιτρέψει να πετύχουν την κοινωνική θέση και τα ευεργετήματα του πολίτη, μέσω των οποίων θα έχουν την δυνατότητα να εξέλθουν από τη θέση του Ισραηλίτη.. Άρα ένας Ισραηλίτης εκπαιδευμένος στην Alliance θα μάθει γλώσσες, κυρίως γαλλικά, σύγχρονες τεχνικές, στο σύνολο τη δυτική γνώση και θα αποκτήσει περιστασιακά μια επαγγελματική κατάρτιση ή μια αγροτική κατάρτιση, που θα του δώσει τα μέσα να μείνει στη χώρα

του, πετυχαίνοντας καλύτερες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες ή αρκετά συχνά να μετοικήσει σε άλλες χώρες, όπως στη Γαλλία...

Χάρη στην εκπαίδευση της Alliance, θα χειραφετηθεί λοιπόν και θα ανέλθει κοινωνικά²⁶².

Χαρακτηριστικά αυτής της διαμάχης των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών, μεγάλης σε διάρκεια, που διήρκησε ως το 1940, ήταν οι παραβιάσεις του νομοθετικού πλαισίου, οι συνεχείς ελιγμοί και η προσαρμοστικότητα. Αποτέλεσμα αυτής της μακροχρόνιας διαμάχης ήταν η μη σταθερή σύσταση ωρολογίων προγραμμάτων ή αποκλίσεις αυτών, όσον αφορά των αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, από σχολική χρονιά σε σχολική χρονιά.

9.1 Η επιρροή του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος

Στη Γαλλία του 19^{ου} αιώνα, όλες οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις βασιζόνταν σ' αυτή την αρχή, της δημιουργίας του πολίτη. Κατά τη μοναρχία του Ιουλίου, ο νόμος Guizot της 28-6-1833, ανέφερε ότι πρωταρχικό καθήκον των σχολείων ήταν η ηθική μόρφωση, η διαμόρφωση της ηθικής του πολίτη. Αυτός ο προσανατολισμός τονίστηκε ακόμη περισσότερο από τους νόμους του Jules Ferry, Υπουργού Παιδείας της Γαλλίας, στις αρχές του 1880. Σε γράμμα του ο Jules Ferry στους δασκάλους της Γαλλίας του 1883 τόνιζε τη μεγάλη σημασία της εμφύσησης στους μαθητές «της ηθικής και της ύπαρξής τους ως πολίτες²⁶³».

Επίσης εισήγαγε τον υποχρεωτικό και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης για όλους, ούτως ώστε όλοι να έχουν το ίδιο μορφωτικό επίπεδο. Ο γάλλος παιδαγωγός Ferdinand Buisson διατήρησε στενές επαφές με την Α.Ι.Υ., το διάστημα που ήταν Διευθυντής της πρωτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης της Γαλλίας. Δίδασκε την παιδαγωγική στην ΕΝΙΟ το 1875 και παρείχε στη διεύθυνση της Α.Ι.Υ. διοικητικούς κανονισμούς που αφορούσαν τα δημοτικά της Γαλλίας.

Όπως επεσήμανε και ο Διευθυντής της Βιβλιοθήκης και των Αρχείων, Kuperminc:

Το εκπαιδευτικό πρότυπο της Α.Ι.Υ. είναι συνδεδεμένο με το γαλλικό πρότυπο εκπαίδευσης και σχεδόν ακολουθεί την εξέλιξη του δημοκρατικού σχολείου της

²⁶² Kuperminc J-C, συνέντευξη, 12-7-2010, ελεύθερη απόδοση από τη συγγραφέα στο απόσπασμα «le but de l'Alliance, c'est... il y a beaucoup de choses à dire, mais rapidement, il s'agit de donner aux enfants juifs dans les pays qui n'ont pas bénéficié de la Révolution française et donc là, principalement pour les débuts de l'Alliance jusqu'à la 1re Guerre Mondiale, ce sont majoritairement les pays de l'Empire ottoman, de donner à ces populations la chance d'obtenir une éducation occidentale qui va leur permettre d'obtenir un statut et les qualités de citoyen qui leur donneront la possibilité de sortir de leurs conditions de Juif, Donc, un Juif éduqué à l'Alliance va apprendre des langues –en particulier le français- des techniques modernes, tout un savoir occidental et parfois une formation professionnelle, parfois une formation agricole qui va lui donner des armes pour rester dans son pays en obtenant des meilleures conditions socio-économiques et bien souvent pour émigrer, pour quitter son pays pour aller vers d'autres endroits, ça peut être la France, ça peut être l'Israël, ça peut être d'autres endroits et grâce à l'éducation de l'Alliance, il va donc s'émanciper et obtenir un progrès social».

²⁶³ Caspi A. Histoire de l'Alliance Israelite universelle, Armand Colin, 2010, Paris, in: Aron Rodrigue, La mission educative (1860-1939), σ. 235, Françoise Mayeur, Histoire generale de l' enseignement et de l' education en France, publie sous la direction de Louis-Henri Parias, tome III, De la revolution a l' ecole republicaine, Paris, Nouvelle Librairie de France, 1981, p.30-50

Γαλλίας. Πλησιάζει πολύ σ' αυτό το συγκεντρωτικό πρότυπο διδασκαλίας με τρόπο αρκετά ενιαίο, σε πληθυσμούς πολύ διαφορετικούς, να διδάσκει την ίδια γλώσσα σε όλους, ως επί το πλείστον τη γαλλική, να μάχεται κατά των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων... Η γαλλική γλώσσα θεωρούνταν από τους διευθύνοντας την Alliance πολύ προσοντούχα ιδεολογικά: ήταν η γλώσσα της ελευθερίας, της Επανάστασης, της γνώσης και της μόρφωσης στην πιο εξελιγμένη της μορφή στα μάτια τους²⁶⁴.

9.2 Το χρονικό της εξέλιξης της γαλλικής γλώσσας σε σχέση με την ελληνική και την εβραϊκή

Η γαλλική γλώσσα ήταν πρωταρχικής σημασίας για το θεσμό της Α.Ι.Υ.. Οπότε τη θεωρούν ως βασική γλώσσα του εκπαιδευτικού τους συστήματος. Εκτός τις κάποιες ώρες που αφιέρωναν ανά τόπο στην εβραϊκή, στην τουρκική, στην αραβική κ.λ.π., τα υπόλοιπα μαθήματα, από τη φυσική ως τη γεωγραφία και την αριθμητική, διδάσκονταν στη γαλλική, γλώσσα που οι μαθητές άρχιζαν από τις μικρές τάξεις να μαθαίνουν. Τα γαλλικά ήταν χρήσιμα στο εμπόριο και στη μόρφωση, αποτελούσε δε ένα στοιχείο κοινωνικής ανόδου. Μέχρι το 1913, στα σχολεία της πόλης μας

στις προκαταρκτικές τάξεις λοιπόν, κυριαρχεί η διδασκαλία των εβραϊκών, ακολουθούν τα ελληνικά, ενώ τα γαλλικά κατέχουν μικρή θέση. Ανεβαίνοντας στις σχολικές βαθμίδες, τα εβραϊκά μειώνονται, εισάγονται τα τουρκικά και η «κοσμική» διδασκαλία έχει προτεραιότητα²⁶⁵.

Εξάλλου εντοπίσαμε πίνακα βιβλίων προς παραγγελία για το σχολικό έτος 1912-1913. Στο σύνολο της βιβλιογραφίας, παρατηρούμε βιβλία γαλλικής γλώσσας, γραμματικές, αναγνωστικά, εγκυκλοπαίδειες, ιστορία των σύγχρονων λαών, ιστορία της οθωμανικής αυτοκρατορίας, ισραηλιτική ιστορία, θρησκευτική ιστορία, στοιχεία φυσικών επιστημών, γεωγραφίες, όλα στη γαλλική γλώσσα των γαλλικών εκδόσεων Larousse, Hachette, Armand Colin, Fresco²⁶⁶.

Όμως σε μια επιστολή του Διευθυντή Αρανία, του 1924 σε σημείο που αφορούσε το πρόγραμμα, αντιλαμβανόμαστε ότι αρχίζει η φθίνουσα πορεία της. «*Το Υπουργείο επιμένει η ελληνική γλώσσα να αποτελεί τη βάση της εκπαίδευσης. Είμαστε λοιπόν υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τη γαλλική σα ξένη γλώσσα. Οι ρόλοι λοιπόν αντιστράφηκαν²⁶⁷*».

²⁶⁴ Kuperminc J-C, συνέντευξη, 12-7-2010, ελεύθερη απόδοση από τη συγγραφέα στο απόσπασμα «*Le modèle éducatif est très lié au modèle français et il accompagne à peu près l'école du développement de l'école républicaine en France; et l'école de l'Alliance est très proche à ce modèle centralisé avec la volonté d'enseigner de manière assez unifiée à des populations très différentes, d'enseigner la même langue à tous, majoritairement le français, de lutter contre les préjugés, de lutter contre les superstitions...Le français était chargé par les dirigeants de l'Alliance de beaucoup de qualités idéologiques, c'était la langue de la liberté, la langue de la révolution, la langue du savoir et la culture la plus évoluée à leurs yeux.*

²⁶⁵ 19, 9-12-1911, α.π.π.202/18-12-1911, Δ/ντής: Benveniste, προς τον πρόεδρο της Α.Ι.Υ

²⁶⁶ 19, Α. Π. Π. 3279/2, 12-8-1912, Δ/ντής Benveniste προς Α.Ι.Υ.

²⁶⁷ 18, 51/12-11-24 ,4090/23-11-1924, Araniás προς Πρ. Α.Ι.Υ.

Σε άλλη επιστολή, όπου αναφέρει ότι ο αριθμός των μαθητών δε θα έπρεπε να είναι λιγότερο από 30, δηλαδή ό,τι ισχύει και στα υπόλοιπα ελληνικά σχολεία, ο Αρανίας επισημαίνει:

Τα Ισραηλιτικά μας σχολεία αφομοιώθηκαν στα ελληνικά δημοτικά σχολεία και πρέπει συνεπώς να ακολουθήσουν το πρόγραμμά τους, που χαρακτήρηκε από τον Επιθεωρητή ή περισσότερο από το Υπουργείο, κάθε τάξη έχει ένα κύκλο σπουδών που πρέπει να ακολουθήσει. Κάθε μαθητής που δε συμπλήρωσε μέσα σ' ένα χρόνο όλο τον κύκλο, δε μπορεί και δεν έχει το δικαίωμα να περάσει την τάξη²⁶⁸.

Η αφομοίωση των Ισραηλιτικών σχολείων όσον αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα, τη διοικητική λειτουργία και κυρίως η μετατροπή της γαλλικής γλώσσας από επίσημη γλώσσα σε ξένη, που η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική επεδίωκε να εφαρμόσει, είχε ως αποτέλεσμα και τη μαθητική διαρροή προς τα ελληνικά σχολεία, όπου δεν υπήρχε υποχρέωση καταβολής διδάκτρων.

Δεν είχαμε κανένα όπλο στα χέρια μας για να εμποδίσουμε ή τα ελληνικά σχολεία να δεχτούν τα παιδιά μας ή τα παιδιά μας για να φύγουν. Έθεσα το θέμα στο κοινοτικό συμβούλιο και στη σχολική επιτροπή και μου είπαν ότι αν τα παιδιά θέλουν να πάνε στα ελληνικά σχολεία, δε μπορούμε να τους το απαγορέψουμε. Για να θεραπεύσουμε αυτό το κακό, προτείνω ένα πρόγραμμα εναρμονισμένο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: νηπιαγωγείο, 8,7,6,5,4 = 5 πρώτες τάξεις του ελληνικού δημοτικού σχολείου. Στη συνέχεια οι 3,2,1: τάξεις μικτές που αντιστοιχούν στις στοιχειώδεις προπαρασκευαστικές του γυμνασίου. Οι 5 πρώτες τάξεις: 18 ώρες ελληνική γλώσσα και 15 ώρες εβραϊκή, η 3^η τάξη μικτή: 15 ώρες γαλλική(απ' αυτή την τάξη αρχίζουν γαλλικά), 4^η τάξη: 5 ώρες γαλλικό αλφαβητάρι κλεμμένες από την ελληνική και εβραϊκή. Αναρωτιέμαι τί επίπεδο θα έχουν οι μαθητές στα γαλλικά και τι θα γίνει με το πρόγραμμα της Alliance²⁶⁹.

Κίνητρο για τη φοίτηση των μαθητών σ' αυτά τα σχολεία ήταν η γαλλική γλώσσα ως κύρια γλώσσα διδασκαλίας όλων των μαθημάτων, οπότε δικαιολογημένα ο Διευθυντής προβληματίζεται σχετικά με την κατευθυντήριο γραμμή του αναλυτικού προγράμματος, άσχετα με το ημίμετρο που παίρνει για την 4^η τάξη, που ξεκλέβει ώρες από την ελληνική και την εβραϊκή, προκειμένου να επωφεληθούν από τη διδασκαλία της γαλλικής. Βέβαια η πρωτοβουλία που παίρνει δεν είναι σύννομη. Μέσα σ' ένα μήνα η κατάσταση βελτιώνεται για τη γαλλική γλώσσα, χωρίς να γνωρίζουμε πού οφείλεται αυτή η αλλαγή. Το πληροφορούμαστε από την παρακάτω επιστολή:

Διδασκαλία εβραϊκής και ελληνικής: αποκλειστικά στις τάξεις 8,7 και 6. Διδασκαλία Γαλλικής: στην 5^η τάξη (5-7 ώρες εβδομαδιαίως με σκοπό την προετοιμασία για την 4^η τάξη), στις τάξεις 4,3,2,1 :10,11,12 ώρες εβδομαδιαίως ανάλογα με την ανάγκη. Στο σχολείο θηλέων τα γαλλικά στην 6^η τάξη²⁷⁰.

²⁶⁸ 18, 53/17-12-1924, Α.Π.Π. 4314/4-1-1925 , Αρανίας προς Πρ. Α.Ι.Υ.

²⁶⁹ 18, DSC06604, 21-9-1926, Α.Π.Π. 2288/4-10-26

²⁷⁰ 18, DSCO 6595, 28-10-1926, Α.Π.Π. 2900/3/9-11-26

Το 1928, η κατάσταση βελτιώνεται για την γαλλική γλώσσα με τρόπο όχι σύννομο, αλλά με τρόπο πλασματικό, μετονομάζοντας τις τάξεις. Η 8^η τάξη από εδώ και στο εξής, δε φέρει αυτό τον χαρακτηρισμό, αλλά εμφανίζεται στο πρόγραμμα ως 6^η (που αντιστοιχεί στην 1^η Δημοτικού του ελληνικού σχολείου), προκειμένου να αρχίσει ο Διευθυντής τη διδασκαλία της γαλλικής από αυτή την τάξη. Επειδή θεωρούμε σημαντική την επιμονή του Διευθυντή για την επιβολή της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας στο Πρόγραμμα σε όσο το δυνατόν μικρότερη τάξη, έστω και με ανορθόδοξο τρόπο, καταθέτουμε την παρακάτω σχετική επιστολή:

Η κατάσταση αρχίζει να βελτιώνεται. 1^η τάξη: 4 αγόρια και 14 κορίτσια. Οι μαθητές αυτής της τάξης δεν εγκατέλειψαν το σχολείο για να μπουν στο Γυμνάσιο. Η 2η τάξη αριθμεί 33 μαθητές και είναι μικτή. Νεωτερισμός: Αλλαγή ονομασίας των τελευταίων τάξεων (των πιο μικρών): η 6η ονομάζεται 5ηΑ, η 7η ονομ. 6η η, και η 8η ονομ. 6η η. Μ' αυτό τον τρόπο, δεν έχουμε παρά 6 τάξεις που αντιστοιχούν στον κύκλο σπουδών των δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα. Ένας μαθητής που θα έχει τελειώσει την 1η τάξη στο δικό μας σχολείο, δηλαδή την 6η την ελληνική θα έχει δικαίωμα να ζητήσει ένα πιστοποιητικό σπουδών τέλους των σπουδών (απολυτήριο) για να μπορέσει να εισαχθεί στο γυμνάσιο. Οι σπουδές για την ελληνική γλώσσα στην 6ηΒ και στην 5ηΑ είναι ίδιες, πρέπει να πούμε το ίδιο στην 6ηΒ και στην 6ηΑ. Ένας μαθητής της 6ηςΑ που θα έχει τον μέσο γενικό όρο, θα μπορέσει να περάσει στην 5ηΑ ή Β. Το ίδιο, ένας μαθητής της 5ηςΑ με το μέσο γενικό όρο θα μπορέσει να περάσει στην 4η, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να περάσει από την 5ηΒ. Οι μαθητές που δεν έχουν το μέσο όρο, θα επαναλάβουν τη χρονιά αλλά στις ακόλουθες τάξεις: από την 6ηΑ στην 6ηΒ ή από την 5ηΑ στην 5ηΒ. Άρα: διδασκαλία γαλλικών από την 8η δηλαδή την 6ηΑ και όχι όπως μέχρι τώρα από την 5η²⁷¹.

Βέβαια, ο Διευθυντής ίσως δε θα προχωρούσε σε λήψη ανορθόδοξων μέτρων, αν δεν υπήρχε και το αντίστοιχο έρεισμα από το μαθητικό πληθυσμό, που είχε καθιερωθεί μετά από τόσα χρόνια υπόστασης των σχολείων με το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Τα Ισραηλιτικά σχολεία, όπου η διδασκαλία γινόταν στη γαλλική γλώσσα, είχε καθιερωθεί σα θεσμός στην πόλη και η γαλλική γλώσσα ήταν επιθυμητή από το Γιαννιώτικο πληθυσμό. Ο Ν. Αρανίας, δάσκαλος γαλλικών αναφέρεται σε επιστολή του για την αγάπη των εβραίων και των ελλήνων μαθητών για τα γαλλικά:

Τα γαλλικά επιτρέπονται στα Γιάννενα σαν ξένη γλώσσα, όλη η διδασκαλία τους πρέπει να γίνεται στα ελληνικά. Αυτό που είναι ιδιαίτερο εδώ είναι ο θαυμασμός όλων, εβραίων και ελλήνων γι αυτή τη γλώσσα. Από όλους θα ακούσετε για την ομορφιά της, τη χρησιμότητά της και τη μη αμφισβητούμενη ανωτερότητά της. Ο καθένας θέλει να τη μελετάει και να την κατέχει²⁷².

Οι γονείς, βιώνοντας την αφομοιωτική προσπάθεια των προγραμμάτων των Ισραηλιτικών σχολείων από την ελληνική εκπαιδευτική πολιτική, επειδή ήθελαν τα παιδιά τους να έχουν πρόσβαση στην επόμενη σχολική βαθμίδα στην ηλικία των 12 ετών, διεκδίκησαν μία ισορροπία φοίτησης μεταξύ Ισραηλιτικών και ελληνικών σχολείων, όσον αφορά το

²⁷¹ 18, Α.Π.Π.4614/4/18-1-1928, σ.260

²⁷² 18, 25-2-1928, Α.Π.Π.4943/2/12-3-1928, Narcisse Arantias, προς τον Πρ. Α.Ι.Υ.

συνολικό διδακτικό χρόνο φοίτησης, δηλαδή να μετατραπεί η οκτατάξια φοίτηση σε εξατάξια, και συγκατατέθηκαν με τις απόψεις του ελληνικού Υπουργείου Παιδείας όσον αφορά την προτεραιότητα της ελληνικής γλώσσας, προκειμένου να υπάρξει η συνέχεια της φοίτησής τους στα Γυμνάσια ή την Εμπορική Σχολή. Οπότε, έπρεπε να αναδιπλωθεί και η στάση των σχολείων, εκφρασμένη από το Διευθυντή. Σ' αυτό το σημείο, παρατηρούμε την ευελιξία του Διευθυντή, που αποδεχόμενος μεν την επιθυμία και την ανάγκη του Ισραηλιτικού πληθυσμού, ελίσσεται και πάλι προς όφελος των κατευθυντήριων γραμμών της γαλλικής γλώσσας, εφευρίσκοντας τη διέξοδο της δημιουργίας ανωτέρων τάξεων και σύνδεσής των με τη δυνατότητα εισαγωγής των μαθητών στη Γ' Γυμνασίου, ούτως ώστε να μην υπάρχει ηλικιακή απώλεια στη φοίτηση. Τα παραπάνω προκύπτουν από την επιστολή που ακολουθεί:

Το σχολείο της Α.Ι.Υ. στα Γιάννενα, παρόλο που φέρει το όνομά της, δεν είναι το ίδιο μ' αυτό που ήταν πριν χρόνια, όπως και σεις το γνωρίζετε, όπως δεν έχει σχέση και με τα άλλα της σχολεία. Αρκετοί γονείς και κάποια μέλη της επιτροπής και της κοινότητας έχουν την ίδια γνώμη, θέλουν και ζητούν να γίνει μεγαλύτερη προσπάθεια στη διδασκαλία της ελληνικής και της εβραϊκής, η δε διδασκαλία της γαλλικής θα έπρεπε να αρχίζει από την 3η τάξη το νωρίτερο. Το σχολείο μας πρέπει να έχει, επιμένουν, 6 τάξεις. Δηλαδή ένα παιδί, ξεκινώντας το σχολείο στα 6 να μπορεί να το τελειώσει στα 12, αφού περάσει όλες τις τάξεις και θα ολοκληρώσει όλο τον πρωτοβάθμιο κύκλο (πάντα σύμφωνα με το ελληνικό σύστημα). Έτσι, το παιδί θα μπορέσει να περάσει στο γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή για να ολοκληρώσει τις σπουδές του στην ηλικία των 18 χρονών το αργότερο. Ενώ αν τους σπάμε το κεφάλι με τα γαλλικά από την ηλικία των 6 χρονών, η πρόοδος στην ελληνική φυσικά θα πάει με αργούς ρυθμούς και τα παιδιά μας δε θα μπορέσουν να τελειώσουν το δημοτικό παρά μόνο στην ηλικία των 14-15 χρονών.

Αυτή η οπτική κρίθηκε λογική και τελικά το σχέδιο προσαρμόστηκε. Όμως γι' αυτή τη χρονιά, έχοντας δεδομένο ότι τα παιδιά που θα φοιτήσουν στην 4η τάξη, είναι αρκετά προχωρημένα στα γαλλικά, και είναι κρίμα να χάσουν (κυρίως τα κορίτσια) αυτά που ξέρουν, τα γαλλικά θα διατηρηθούν δικαιολογημένα με 5 ώρες εβδομαδιαία. Αν εξαιρέσουμε αυτή τη χρονιά, καταλήγουμε ότι η γαλλική θα διδάσκεται μόνο στις τάξεις: 3η, 2η, 1η, δηλαδή τις χρονιές 4η, 5η, 6η. Είναι φυσικό το παιδί, τελειώνοντας το δημοτικό μας, να μην είναι πολύ προχωρημένο στα γαλλικά. Λοιπόν αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε μία 1η τάξη, που θα την ονομάσουμε ανώτερη τάξη: συνεπώς το παιδί που θα έχει τελειώσει την τελευταία τάξη του σχολείου μας, θα μπορέσει να μπει στην ανώτερη τάξη όπου κυρίως θα μαθαίνει τη γαλλική αλλά και αρχαία ελληνικά και εβραϊκά. Το παιδί θα μπορέσει να εισαχθεί σε μια ανώτερη τάξη της ανωτέρας τάξης και να είναι ενδυναμωμένο ακόμη περισσότερο στα γαλλικά και στα ελληνικά. Θα έχουν λοιπόν εφόδια αρκετά ανεπτυγμένα γνώσεων στα γαλλικά και στα ελληνικά και θα ήταν πιθανή η εισαγωγή του στην τρίτη γυμνασίου, οπότε δε θα είχε περισσότερο από τέσσερα χρόνια για να τελειώσει τις σπουδές του, δηλαδή πάντα στην ηλικία των 18 χρονών. Πεπεισμένοι ότι κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι όλοι

ευχαριστημένοι, το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή με παρεκάλεσαν να σάς το γνωστοποιήσω και ελπίζουν ότι θα το επιδοκιμάσετε²⁷³.

Ο στόχος της δημιουργίας των Ανώτερων τάξεων είναι η προσπάθεια ισοσκέλισης του απολεσθέντος διδακτικού χρόνου στις μικρότερες τάξεις από τη γαλλική γλώσσα. Τη σχολική χρονιά 1929-1930 υπήρχαν 4 τάξεις, χωρισμένες σε δύο τμήματα η κάθε τάξη, όπου γινόταν παράλληλη διδασκαλία των τμημάτων. Ο Διευθυντής κάνει μνεία και για τις ανώτερες τάξεις, όπως και για το λόγο για τον οποίο δημιουργήθηκαν.

Εκτός από αυτές έχουμε μία τάξη ανώτερη. 1η τάξη: 2η χρονιά που οι σπουδές είναι λίγο πιο ανεβασμένες απ' ό,τι στην 1^η χρονιά. Αλλά, φέτος που οι υπουργικές διαταγές έφθασαν πολύ καθυστερημένα, δεν μπορέσαμε να υποχρεώσουμε ή να πιέσουμε τους μαθητές που τελείωσαν (μάλλον εννοεί την 1η) να επαναλάβουν για δεύτερη φορά την 1η. Η ανώτερη τάξη έχει μόνο τέσσερις μαθητές. Την επόμενη χρονιά θα έχει 20-25. Εδώ, είναι στο μάθημα των γαλλικών που κάνουμε επέκταση κυρίως, προκειμένου να συμπληρώσουμε τις ώρες των γαλλικών που καταργήθηκαν στις κατώτερες τάξεις²⁷⁴.

Στη συνέχεια ακολουθεί μία επιστολή, που περιέχει το διάλογο του Διευθυντή με τον Επιθεωρητή σχετικά με τη νέα νομοθεσία που αφορά την κατάργηση της γαλλικής γλώσσας στα ξένα σχολεία.

Επιθεωρητής: -Πρέπει να καταργήσετε στο σχολείο σας τα γαλλικά.

Και είπα στον Επιθεωρητή: -Γιατί; Αφού το σχολείο μας είναι Παράρτημα της Alliance, πρέπει να θεωρείται ξένο;

Επιθεωρητής: -Το δικό σας σχολείο είναι περισσότερο γαλλικό παρά μειονοτικό Ισραηλιτικό, το σχολείο σας είναι υπερβολικά γαλλικό και δε δίνει την απαραίτητη σημασία στην ελληνική γλώσσα.

- Τα ελληνικά τα βάλατε στο συρτάρι, κ. Γενικό Επιθεωρητά, διότι το πρόγραμμά μας των ελληνικών έχει επεξεργασθεί, σύμφωνα με τις υπουργικές οδηγίες, από το ίδιο σας το προσωπικό, στην αρχή της σχολικής χρονιάς, όπως το κάνει πάντοτε κάθε χρόνο. Ποιός λοιπόν μπόρεσε να σάς πληροφορήσει το αντίθετο;

-Επιθεωρητής.: -Εξάλλου στα σχολεία σας διδάσκονται τρεις γλώσσες, είναι υπερβολικό: πρώτον τα ελληνικά, και έπειτα, εφόσον το σχολείο είναι εβραϊκό, τα εβραϊκά²⁷⁵.

Ο νόμος 4862/7-1-1931, που αφορούσε τη λειτουργία των ξένων σχολείων, ψηφίστηκε επί Υπουργίας Γ. Παπανδρέου και στο άρθρο 12 προέβλεπε κατάργηση της ξένης γλώσσας. Όσον αφορά τα Ισραηλιτικά σχολεία όμως, προέβλεπε παρέκκλιση του προγράμματος με άδεια του Υπουργού Παιδείας. Με τη διαταγή 15734/1931 του Υπουργού Παιδείας έπρεπε να καταργηθεί η διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας διότι «οι κείμενοι νόμοι δεν επιτρέπουν

²⁷³ 18, Α.Π.Π.2848/3/16-10-1929, Araniás προς Πρ. Α.Ι.Υ.

²⁷⁴ 18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930, Araniás προς Α.Ι.Υ.

²⁷⁵ 18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Araniás προς Πρ.Α.Ι.Υ.

την απόκλισην ταύτην εκ του Προγράμματος διά πάντα τα κρατικά δημόσια σχολεία, επομένως δε και διά τα Ισραηλιτικά». Κατόπιν της 89/20-4-31 πράξης του Γνωμοδοτικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, η εισαγωγή διδασκαλίας μιας ξένης γλώσσας θα εμπόδιζε την εκπλήρωση των επιδιωκόμενων σκοπών των σχολείων, διότι το θεωρεί σπατάλη χρόνου, η αποκτηθείσα γνώση θα είναι ελλιπέστατη, οπότε δε μπορεί να εξυπηρετεί σημαντικά στη ζωή των μαθητών και αυριανών πολιτών, θα προκαλέσει δε γλωσσική και ψυχική σύγχυση.

Η γνώμη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για τα Ισραηλιτικά σχολεία ιδιαίτερα ήταν ότι η βλάβη που θα προέρχονταν στους μαθητές από τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας θα ήταν πολύ μεγαλύτερη, διότι ήδη διδάσκεται στα σχολεία τους εκτός από την ελληνική και η εβραϊκή, οπότε η εισαγωγή διδασκαλίας και τρίτης γλώσσας «θα ισοδυναμεί προς παιδαγωγικόν έγκλημα εις βάρος των νεαρών ψυχών του τόσο πλουσίου εις ευγενείς παραδόσεις Ισραηλιτικού στοιχείου, από την ενεργόν συμμετοχήν του οποίου ποθούμεν την αληθή προαγωγήν εν τη κοινωνία ημών».

Ο Διευθυντής Πιτσόν αναφέρει σε επιστολή του, το 1931 ότι:

η ελληνική κυβέρνηση ακολουθεί την ίδια τακτική που ακολουθούσε και η τούρκικη κυβέρνηση: λίγο-λίγο καταργεί τη γαλλική γλώσσα από τα σχολεία μας. Και με λύπη μου σας λέω ότι οι μαθητές μας είναι αδύνατοι στα γαλλικά και αυτό οφείλεται σε δύο λόγους: 1. Η κυβέρνηση μας αναγκάζει να διδάσκουμε τα γαλλικά στο μισό των ωρών. 2. Γιατί ο εκπαιδευτής γαλλικών είναι ακατάλληλος για να διδάξει²⁷⁶.

Διαπιστώθηκε από τις επιστολές των Διευθυντών πως δινόταν η προτεραιότητα στη γαλλική γλώσσα, παρά στην εβραϊκή, που ήταν η γλώσσα του πολιτισμικού κεφαλαίου των εβραίων, οπότε κατ' επανάληψη ενεργούσαν σε βάρος της εβραϊκής έτσι ώστε να επωφεληθούν τον αντίστοιχο διδακτικό χρόνο για τη γαλλική γλώσσα και προκειμένου να μην έχουν τη δυσμένεια του πιστού πληθυσμού, ενίσχυαν το πρόγραμμα με προσθήκη προσευχής.

Η εβραϊκή κατέχει σημαντική θέση στο σχολείο μας από τον αριθμό των ωρών που της αφιερώνουμε. Αυτό οφείλεται στον πληθυσμό που είναι πιστός. Κατά τη γνώμη μου, πρέπει να μειώσουμε τις ώρες της εβραϊκής και να αυξήσουμε τις ώρες της γαλλικής. Για να έχω την εύνοια του κόσμου, επανέφερα την προσευχή μετά το απογευματινό μάθημα²⁷⁷.

Το σχολείο διδάσκοντας στο σύνολο ελληνικά και, έχοντας σα ξένες γλώσσες τη γαλλική και την εβραϊκή, είναι υπό του ελέγχου του κράτους. Υπάρχει ένας Επιθεωρητής, που μαζί με την κυβέρνηση ζητάει να τους στείλουμε τους λογαριασμούς του σχολείου όποτε το επιθυμεί. Στη συνέχεια αναφέρει τι συγκεκριμένα διδάσκει στα γαλλικά: ανάγνωση, γλώσσα, ορθογραφία, στυλ, απαγγελία, ισραηλιτική ιστορία, λίγο φυσική στις μεγάλες τάξεις και γεωγραφία (τέσσερις ήπειροι). Επειδή οι μαθητές πρέπει να έχουν πιστοποίηση στα ελληνικά και να περάσουν όλα τα μαθήματα προκειμένου να εισαχθούν στο Γυμνάσιο, η

²⁷⁶ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

²⁷⁷ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09342

αριθμητική, η γεωγραφία κ.λ.π. γίνονται στην ελληνική γλώσσα. Στις άλλες τάξεις δε γίνονται παρά μόνο ελληνικά και εβραϊκά²⁷⁸.

9.2.1 Μέτρα που λαμβάνονταν ως αντιπερισπασμός στη μείωση ή στην προσπάθεια κατάργησης της γαλλικής γλώσσας

Από το παραπάνω χρονικό των επιστολών, διαπιστώσαμε πως για το χρονικό διάστημα από το 1924 έως το 1931, μέσα στα πλαίσια της αφομοιωτικής εκπαιδευτικής πολιτικής, γινόταν μια προσπάθεια από το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Αγωγής για μείωση έως και κατάργηση της γαλλικής γλώσσας. Από την άλλη, η Διεύθυνση των σχολείων, λαμβάνοντας υπόψη και τις απόψεις της Κοινότητας, δεν ήθελε να χάσει την ταυτότητα του σχολείου, που εκφραζόταν κύρια από τη γαλλική γλώσσα και τον αντίστοιχο πολιτισμό, αντιστεκόταν ελυσσόμενη κάθε φορά αναλόγως, αλλά πάντοτε με στόχο τη διατήρηση της γαλλικής.

Έτσι, το σχολικό έτος 1926-27, έκλεβαν ώρες από την ελληνική και την εβραϊκή, προκειμένου να διδαχθούν οι μαθητές γαλλικό αλφαβητάρι. Την επόμενη σχολική χρονιά προέβησαν σε μετονομασία τάξεων, προκειμένου να πετύχουν τη διδασκαλία της γαλλικής από την 6^η τάξη, ενώ η ίδια τάξη ουσιαστικά ήταν η 8^η. Το σχολικό έτος 1929-30, επειδή η γαλλική διδάσκονταν μόνο στην 3^η, 2^η και 1^η, δημιούργησαν δύο ανώτερες τάξεις, δίνοντας προτεραιότητα στη γαλλική γλώσσα, την οποία οι μαθητές δε γνώριζαν επαρκώς, αλλά και στην αρχαία ελληνική, σε αντικατάσταση των δύο πρώτων τάξεων του Γυμνασίου, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να γραφούν στην Γ' Γυμνασίου, για να μην έχουν και απώλεια του μαθητικού δυναμικού προς τα Γυμνάσια, χωρίς να έχουν τα απαραίτητα εφόδια στη γαλλική γλώσσα.

Το έτος δε 1931, που ψηφίστηκε νόμος για την κατάργηση της γαλλικής γλώσσας, από τα μειονοτικά Ισραηλιτικά σχολεία, έγινε πρόταση στα Κεντρικά της Α.Ι.Υ. για μείωση της εβραϊκής και στη θέση της εβραϊκής, να διδαχθεί η γαλλική. Αλλά, επειδή αυτό το μέτρο μπορεί να έφερνε σε αντιπαράθεση το Διευθυντή με τον εβραϊκό πληθυσμό, που διακρίνονταν για την πίστη του, επανέφερε την απογευματινή προσευχή στο σχολείο. Πάντως ακόμη και αυτή τη σχολική χρονιά, δηλαδή το 1931-32, επειδή έχουμε τα ωρολόγια προγράμματα στα χέρια μας, διαπιστώνουμε με έκπληξη, παρά τη διάθεση της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής για κατάργηση της γαλλικής γλώσσας, ότι διατηρήθηκε σε υψηλό επίπεδο ωρών η διδασκαλία της γαλλικής.

Όπως επισημαίνει ο Γκότοβος:

*οι στιγμές αυτές μπορεί να είναι οριακές για το status quo κάποιας εποχής, οι στιγμές που αποφασίζεται αν το κύμα μιας μεταβολής θα περάσει το ανάχωμα του status quo και θα εγκαινιάσει μια νέα εποχή, ή αν η πραγματικότητα που απειλείται θα αποκρούσει τον φιλόδοξο διάδοχο της*²⁷⁹.

²⁷⁸ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09343

²⁷⁹ Γκότοβος Α., Οικουμενικότητα, ετερότητα και ταυτότητα: επαναδιαπραγμάτευση του νοήματος της παιδείας, Πανηγυρική Ομιλία στην εκδήλωση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για τους τρεις Ιεράρχες, 30-1-2001, σ. 9, Ιωάννινα, 2001

9.3 Τα ωρολόγια προγράμματα

Από το αρχειακό υλικό που έχουμε στην κατοχή μας, βρέθηκαν δύο μόνο ωρολόγια προγράμματα των σχολικών ετών 1931-32 και 1932-33, και οι υπόλοιπες πληροφορίες που καταθέτουμε προέρχονται από αποσπασματικές αναφορές που γίνονται στην αλληλογραφία των Διευθυντών των σχολείων με το Γραμματέα ή τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στα ευρεθέντα ωρολόγια προγράμματα αναγράφονταν ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη και τμήμα, τα διδασκόμενα μαθήματα και οι ώρες που αφιερώνονταν στο καθένα από αυτά, τα ονόματα των διδασκόντων, το ωράριο τους και η ειδικότητά τους, καθώς και ο ακριβής διδακτικός χρόνος.

Στους παρακάτω πίνακες αναφέρονται τα μαθήματα και ο χρόνος που αφιερώνεται στο κάθε αντικείμενο και αφορούν τα σχολικά έτη 1931-32 και 1932-33.

Πίνακας 11: Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1931-1932²⁸⁰

ΜΑΘΗΜΑ	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β	Νηπιαγωγείο	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΣΡΑ. ΙΣΤΟΡΙΑ	1											
ΙΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2		
ΘΡΗΣ. ΜΟΡΦΩ	1	1	1	1	1	1						
ΕΒΡΑΙΚΗ ΓΛ.	6	6	6	6	9	8	10	11	13	11		
ΑΝΑΓΝΩΣ. ΓΑΛ	2	2	3	3	3	3						
ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛ	4	4	6	6	3	3						
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	3	3	2	2	2	3	3	3				
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	1	1	2	2	2	2						
ΦΥΣΙΚΗ	1	1										
ΚΑΛΛΙΓΡΑΦ.ΓΑ	1	1										
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛ	11	11	10	10	11	11	18	17	20	20	28 ώρες	
ΩΔΙΚΗ			1	1								
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ	1	1	1	1	1	1						
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	28	

Πίνακας 12: Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1932-1933²⁸¹

ΜΑΘΗΜΑ	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β
ΙΣΡΑ. ΙΣΤΟΡΙΑ	1									
ΙΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		1	1	1	2	2	2	2	1	1
ΘΡΗΣ. ΜΟΡΦΩ	1	1	1	1	1	1	1	1		
ΕΒΡΑΙΚΗ ΓΛ.		5	5	5	5	5	10	9	13	13
ΑΝΑΓΝΩΣ. ΓΑΛ		5	5	4	4	4				
ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛ		4	4	6	6	4	4			

²⁸⁰ Fonds Moscou, Moscou AE 15, Boite 2, DSC08857, μτφρ. Από τη συγγραφέα

²⁸¹ Fonds Moscou, Moscou AE 17, DSC08878, μτφρ. από τη συγγραφέα

ΜΑΘΗΜΑ	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3
ΦΥΣΙΚΗ	1									
ΚΑΛΛΙΓΡΑΦ.ΕΛ			1	1	1	1	2	2	1	2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛ	6	7	8	7	8	7	9	10	10	8
ΩΔΙΚΗ			1	1	1	1	1	1	1	1
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ	1									
ΕΛΛΗΝΙ.ΙΣΤΟΡ	3	2	2	2	1	1				
ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ		1								
ΣΧΕΔΙΟ						1	1	1		1
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33

Επειδή από τους ανωτέρω αναφερόμενους πίνακες, δεν ήταν ευδιάκριτο με την πρώτη ματιά να αξιολογήσουμε για κάποια διδασκόμενα μαθήματα σε ποια γλώσσα διδάσκονταν, ανατρέξαμε στα πλήρη αναπτυγμένα προγράμματα των ίδιων διδακτικών ετών, τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα ανά τάξη, ημέρα, ώρα, δάσκαλο καθώς επίσης και στη λίστα των δασκάλων, με τις αφιερωμένες ώρες στο κάθε τμήμα και τάξη, απ' όπου εξάγουμε το συμπέρασμα ότι:

Το σχολικό έτος 1931-32, η κατανομή των ωρών που αφορά τα μαθήματα της φυσικής και της γεωγραφίας γινόταν στη γαλλική γλώσσα, ενώ η αριθμητική, η ωδική και η γυμναστική στην ελληνική γλώσσα.

Το σχολικό έτος 1932-33, η κατανομή των ωρών της γεωγραφίας που είναι συνολικά 3, οι δύο ώρες γίνονταν στην ελληνική γλώσσα και η τρίτη στη γαλλική γλώσσα, η δε κατανομή στην ελληνική ιστορία, που μας δίνεται ως τρίωρο μάθημα, οι δύο διδασκόταν από τον έλληνα δάσκαλο Σαράτση και η τρίτη ώρα από το Διευθυντή του μικτού σχολείου, Πιτσόν. Αυτή η διδακτική ώρα ως γνωστικό αντικείμενο αναφέρεται αυτολεξεί «ελληνική ιστορία» στο Πρόγραμμα.

Μας προβληματίσε αρκετά πρώτον γιατί οι δάσκαλοι οι διορισμένοι από την Α.Ι.Υ., όπως ο διευθυντής Πιτσόν, δίδασκαν αποκλειστικά στη γαλλική γλώσσα, «*περιφρονούσαν ακόμη και τη διδασκαλία της εβραϊκής γλώσσας*²⁸²», πόσο μάλλον την ελληνική ιστορία, της οποίας αγνοούσαν ακόμη και τη γλώσσα. Ενισχυτικό στοιχείο της άποψής μας αυτής αποτελεί και η επιστολή του ίδιου του Πιτσόν προς την Α.Ι.Υ.: «*Μίλησα στη Συναγωγή για τη θρησκευτική μόρφωση και ο λόγος μου μεταφράστηκε στα ελληνικά*²⁸³». Η φυσική διδασκόταν στη γαλλική γλώσσα, ενώ η αριθμητική, η γεωμετρία, το σχέδιο, η χειροτεχνία, η ωδική και η γυμναστική στην ελληνική γλώσσα.

Επίσης πρέπει να στραφεί το ενδιαφέρον μας στο μάθημα της Ισραηλιτικής Ιστορίας για να διευκρινίσουμε το περιεχόμενο, το διδάσκοντα και τη γλώσσα διδασκαλίας του.

²⁸² Kaspi, 2010, idem, p.243

²⁸³ Fonds Moscou, Ε.Ν.Ι.Ο., Α.Π.Π. 1632/2/29-10-31

Το περιεχόμενο της Ισραηλιτικής Ιστορίας αφορούσε τη μετα-βιβλική περίοδο του Ιουδαϊσμού και η χρονική περίοδος που κάλυπτε το μάθημα, εκτεινόταν από την καταστροφή του Πρώτου Ναού μέχρι τη Γαλλική Επανάσταση, έως και την ίδρυση της Α.Ι.Υ.. Θα έπρεπε να ολοκληρωθεί σε διάστημα δύο ετών, των δύο τελευταίων ετών της φοίτησης των μαθητών, στην πρώτη τάξη δηλαδή ή τη δεύτερη (σύμφωνα με το δικό τους σύστημα ονομασίας των τάξεων) ως μονόωρο ή ως δίωρο όσον αφορά το χρόνο αφιέρωσης στο σχολικό πρόγραμμα. Σαν εγχειρίδιο αναφοράς οι διδάσκοντες θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις εργασίες των ιστορικών Heinrich Graetz, Salomon Munk και Theodore Reinach. Ο εκπαιδευτικός που θα αναλάμβανε να το διδάξει θα έπρεπε να είναι εκπαιδευμένος στην Ε.Ν.Ι.Ο., δεδομένου ότι η διδασκαλία της είχε ως στόχο να ενισχύσει την Ιουδαϊκή ταυτότητα των μαθητών αφενός και αφετέρου να μεταδώσει την ιδεολογία της χειραφέτησης²⁸⁴.

Δεν αναφέρεται σε ποια γλώσσα διδασκόταν, έχουμε βάσιμες υποψίες όμως ότι το πιθανότερο ήταν να διδάσκεται στη γαλλική για δύο λόγους: ο πρώτος οφείλεται στο διδάσκοντα, διότι γνωρίζουμε τις αρμοδιότητες των διορισμένων από την Α.Ι.Υ. και ο δεύτερος απορρέει από το διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο., (Φάκελος 2.14), όπου η γραπτή εξέταση του μαθήματος (σε συνδυασμό με το θέμα και τη γλώσσα), αφορούσε το μάθημα της Ιουδαϊκής ιστορίας και η γλώσσα του γραπτού ήταν η γαλλική. Δεν ήταν δυνατόν το μάθημα να διδάσκεται σε άλλη γλώσσα και σε άλλη να εξετάζεται.

Η θρησκευτική μόρφωση και η διδασκαλία της εβραϊκής γλώσσας κατείχαν μία μεγάλη θέση στο σχολικό πρόγραμμα. Στα σχολεία αρρένων, οι μαθητές έπρεπε να μελετούν την εβραϊκή γλώσσα 5-10 ώρες την εβδομάδα και μέχρι δύο ώρες την εβδομάδα τη θρησκευτική μόρφωση. Στα σχολεία θηλέων αντίθετα διδάσκονταν δύο ώρες μόνο. Η εβραϊκή δεν διδάσκονταν ως ζωντανή γλώσσα. Ο στόχος της διδασκαλίας ήταν να κατανοήσουν οι μαθητές τη Βίβλο και το βιβλίο των προσευχών. Στην ιδανική περίπτωση που ο μαθητής είχε φοιτήσει στο σχολείο 7 χρόνια, λογικά θα είχε μελετήσει όλα τα βιβλία της Βίβλου. Η διδασκαλία της εβραϊκής αφηνόταν στα χέρια των τοπικών ραβίνων. Οι δάσκαλοι της Α.Ι.Υ., παρόλο που είχαν καλή γνώση της εβραϊκής, δεν ήταν εκπαιδευμένοι να διδάσκουν αυτή τη γλώσσα και ήδη είχαν στην αρμοδιότητά τους τόσα άλλα διδακτικά αντικείμενα, που δεν είχαν χρόνο να αφιερώσουν και στη διδασκαλία της. Βέβαια η Α.Ι.Υ. επιχορήγησε ένα σεμινάριο ραβίνων στην Αδριανούπολη το 1897 και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1899. Μέσω των σεμιναρίων υπολόγιζε ότι θα στελέωνε με δασκάλους εβραϊκής τα σχολεία της, όμως δεν απέδωσαν και το τοπικό ραβινικό συνέχισε να τη διδάσκει.

Επειδή διαπιστώσαμε ότι η ανάγνωση των προγραμμάτων, με τη μορφή που αναγράφονται είναι δύσκολα προσεγγίσιμη, προκειμένου να προβούμε σε σύγκριση του αφιερωμένου χρόνου στις τρεις γλώσσες και στα διαφορετικά πολιτισμικά κεφάλαια, προβήκαμε σε κατηγοριοποιήσεις. Οι κατηγοριοποιήσεις έγιναν αφού μελετήσαμε τα προηγούμενα δεδομένα λειτουργίας του σχολείου (σχέση περιεχομένου μαθημάτων/ εκπαιδευτικού) και της διαπολιτισμικής οπτικής. Το γλωσσικό μάθημα, τα μαθήματα της Ιστορίας, της

²⁸⁴ Kaspi, 2010, idem, p.245, μτφρ. από τη συγγραφέα

Γεωγραφίας και των θρησκευτικών²⁸⁵ είναι στο επίκεντρο μιας διαπολιτισμικής διερεύνησης, διότι ως σύνολο αποτελούν το πολιτισμικό κεφάλαιο ενός έθνους. Όπως επισημαίνει και η Έφη Αβδελά,

Στο σχολείο η ιστορία καλείται να διδάξει τα κατορθώματα των προγόνων και να σφυρηλατήσει την εθνική υπερηφάνεια και ενότητα, ενώ η γλώσσα και η γεωγραφία επιβεβαιώνουν την εθνική συνέχεια στο χρόνο και στο χώρο²⁸⁶.

Τα τέσσερα λοιπόν αυτά αντικείμενα-μαθήματα συνθέτουν την ενότητα του αντίστοιχου πολιτισμικού κεφαλαίου. Θα θέλαμε επίσης να διαφανεί ότι το πεδίο της γαλλικής γεωγραφίας αφορούσε τις τέσσερις ηπείρους και το εντάξαμε στην κατηγορία γαλλική γλώσσα και πολιτισμός, διότι αντιμετωπίστηκε όχι εθνοτικά αλλά οικουμενικά.

Οι κατηγοριοποιήσεις που προέκυψαν ήταν οι εξής:

1. Ελληνική γλώσσα και πολιτισμός, όπου συμπεριλάβαμε ό,τι σχετίζεται με το γλωσσικό μάθημα (γλώσσα, ανάγνωση, γραμματική, γραφή, έκθεση, καλλιγραφία, ορθογραφία, style), την Ιστορία και τη Γεωγραφία (ελληνική).
2. Γαλλική γλώσσα και πολιτισμός, όπου συμπεριλάβαμε ό,τι σχετίζεται με το γλωσσικό μάθημα (γλώσσα, ανάγνωση, γραμματική, απαγγελία, έκθεση, καλλιγραφία, ορθογραφία, style) και τη Γεωγραφία (ηπείρων).
3. Εβραϊκή γλώσσα και πολιτισμός, όπου συμπεριλάβαμε ό,τι σχετίζεται με το γλωσσικό μάθημα (ανάγνωση, γραμματική) και το θρήσκευμα (θρησκευτική μόρφωση, ιερή ιστορία, Βίβλος και Teffilah).
4. Εβραϊκός και Γαλλικός πολιτισμός, στην οποία υπάγεται το μάθημα της Ιουδαϊκής Ιστορίας.
5. Λοιπά μαθήματα διδασκόμενα στην ελληνική γλώσσα, όπου συμπεριλάβαμε την αριθμητική, τη γεωμετρία, τη γυμναστική, την ωδική και το σχέδιο.
6. Λοιπά μαθήματα διδασκόμενα στη γαλλική γλώσσα, όπου συμπεριλάβαμε τη φυσική, που διδασκόταν στη γαλλική γλώσσα.
7. Προβληματική περιοχή. Ο όρος προβληματική περιοχή χαρακτηρίζει ό,τι αντιβαίνει με την ειδικότητα του διδάσκοντα και του αναφερομένου διδασκόμενου μαθήματος. Ορίζεται για το μάθημα της Ιερής Ιστορίας που διδάσκεται από το Διευθυντή, στο πρόγραμμα του έτους 1931-32, στη 2^η τάξη. Επίσης στο πρόγραμμα του έτους 1932-33, ορίζεται για το μάθημα της ελληνικής ιστορίας από το Διευθυντή του σχολείου στην 1^η τάξη, και στα τμήματα των τάξεων 4^α και 4^β, που αφορά το μάθημα της εβραϊκής ανάγνωσης από το διδάσκοντα Matsa, διότι στη φωτογραφία DSCO8885, του φακέλου Moscou AE 17, εμφανίζεται ότι είχε προσληφθεί ως καθηγητής γαλλικών.

²⁸⁵ Γκότοβος, Α., 2002, ο .π., σ.46

²⁸⁶ Φραγκουδάκη Α.,- Δραγώνα, Θ., «Τι είναι η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση, Αλεξάνδρεια, 1997, σ.31

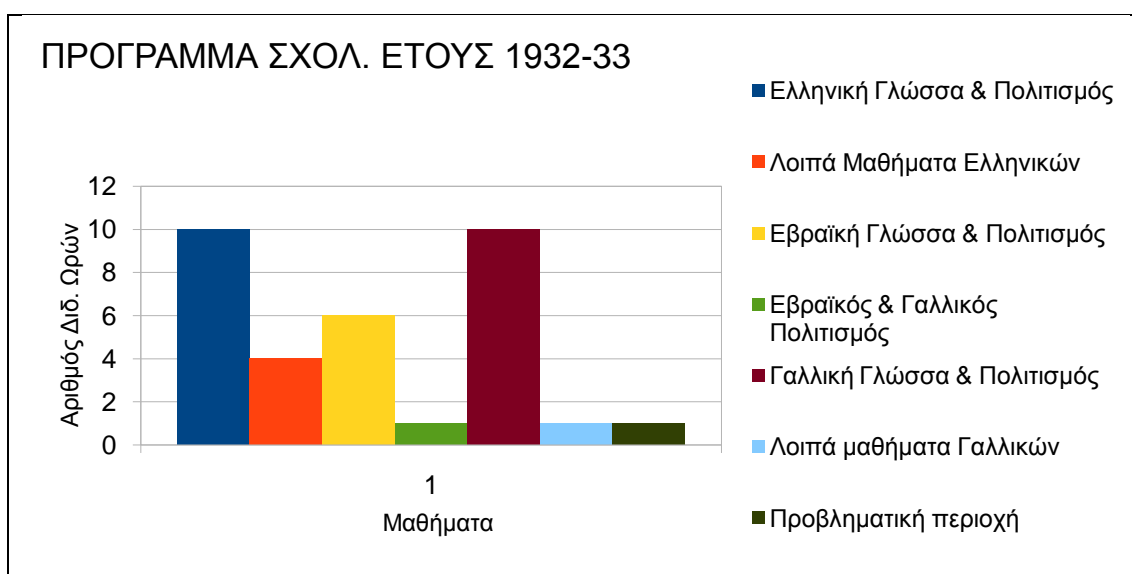
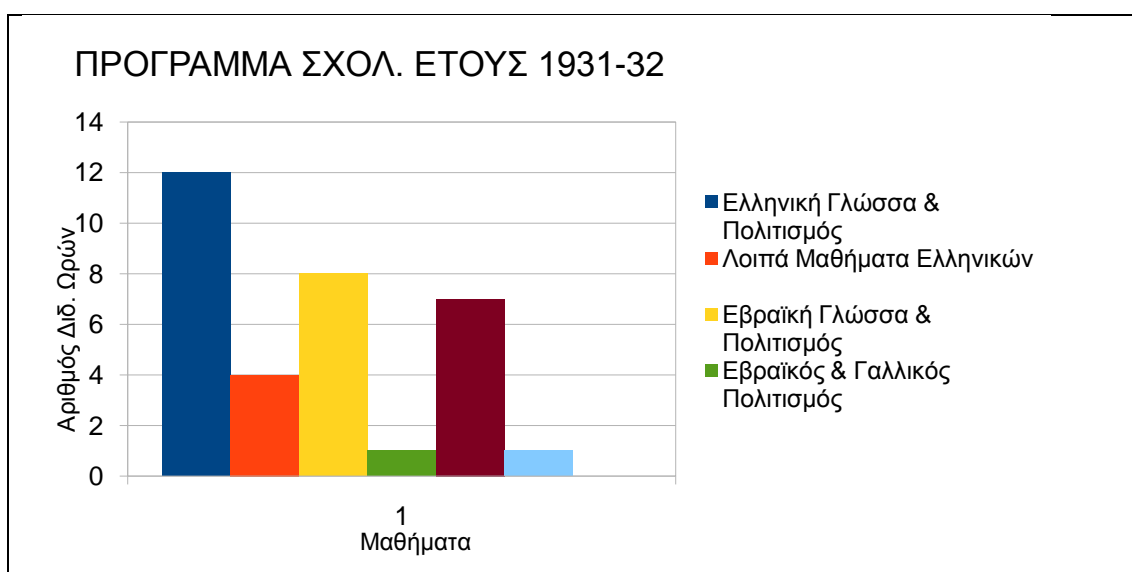
Παρόλο που ήμασταν υποψιασμένοι μήπως η αποτύπωση των προγραμμάτων δεν ήταν η πραγματική, διότι σε παλιότερες επιστολές καταγράφεται η μαρτυρία ότι «έκλεβαν ώρες από την ελληνική και την εβραϊκή γλώσσα, στις μικρές τάξεις, προκειμένου να διδάξουν το γαλλικό αλφαριθμητικό»²⁸⁷, προβήκαμε στην ακριβή καταχώρηση και κατηγοριοποίηση των προγραμμάτων, αποδεχόμενοι το γεγονός ότι, ως ιστορικοί ερευνητές, δεν έχουμε τη δυνατότητα της παρουσίασης του πορτραίτου αλλά τη σκιαγράφησή του, επιφυλασσόμενοι να αναδείξουμε στα συμπεράσματά μας αυτήν την τάση και επιθυμία για τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας, ως ένα ισχυρό στοιχείο για την εξακρίβωση της αλήθειας με συμπληρωματικές πινελιές στη δημιουργία του σκίτσου.

Αφού με την τεχνική της κατηγοριοποίησης προκαλέσαμε σύνολα τριών γλωσσών και αντίστοιχων πολιτισμικών κεφαλαίων, προκειμένου να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους τα πολιτισμικά κεφάλαια, ανά έτος αλλά και των δύο συνεχόμενων ετών, σύνολα λοιπών μαθημάτων που δε σχετίζονται με το πολιτισμικό κεφάλαιο, αλλά με τη γλώσσα, την ελληνική ή τη γαλλική, καθώς και μία περιοχή που την καλέσαμε προβληματική για τους παραπάνω αναφερόμενους λόγους, δημιουργήσαμε δύο πίνακες διδασκομένων ωρών ανά τάξη και ανά έτος, καθώς και τα διαγράμματά τους. Σημειωτέον ότι οι τάξεις διαβάζονται με την αντίθετη φορά απ' ό,τι στο δικό μας σχολείο, δηλαδή 6^η είναι η 1^η η ελληνική, η 5^η αντιστοιχεί με την 2^η ελληνική κ.ο.κ. και η 1^η αντιστοιχεί με την 6^η τάξη του ελληνικού δημοτικού σχολείου.

²⁸⁷ 18,DSC06604, 21-9-1926, Α.Π.Π. 2288/4-10-26

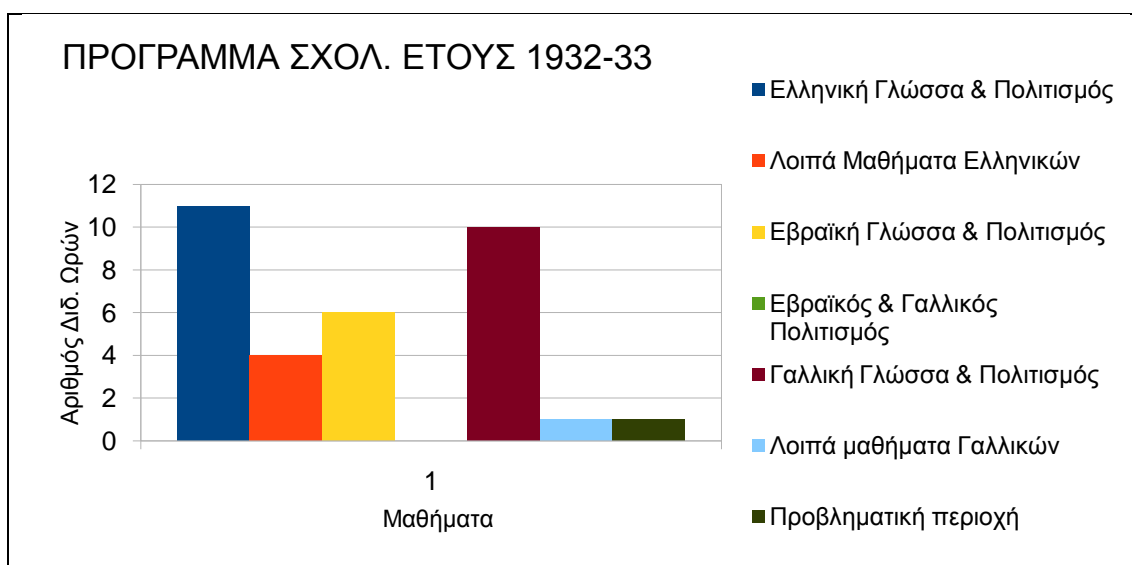
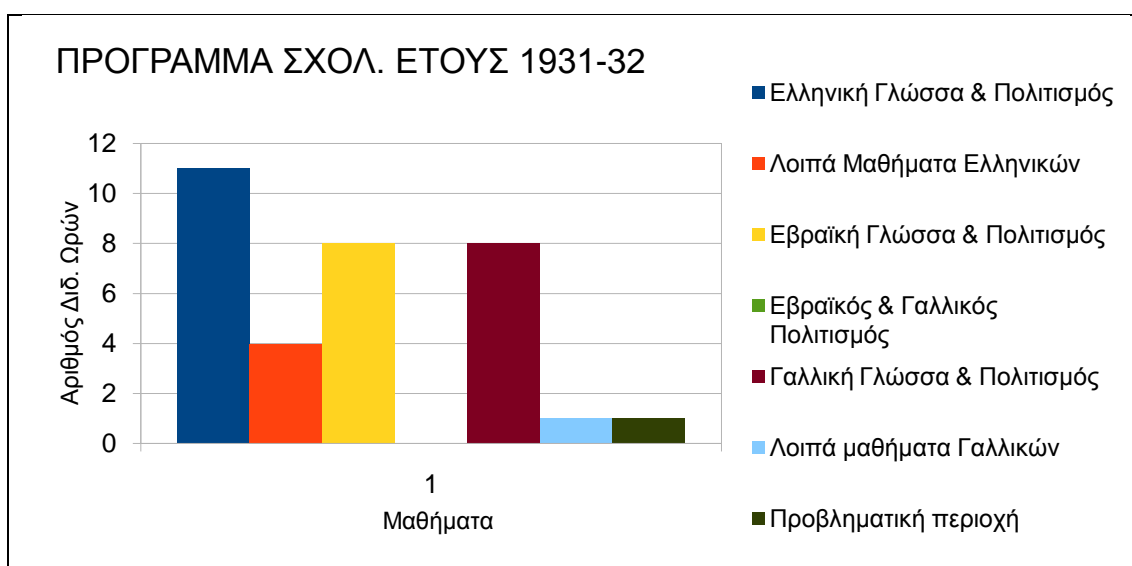
Πίνακας 13: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 1^η τάξη

1 ^η τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	12	10
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	4	4
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	8	6
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	1	1
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	7	10
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	1	1
Προβληματική περιοχή	0	1
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

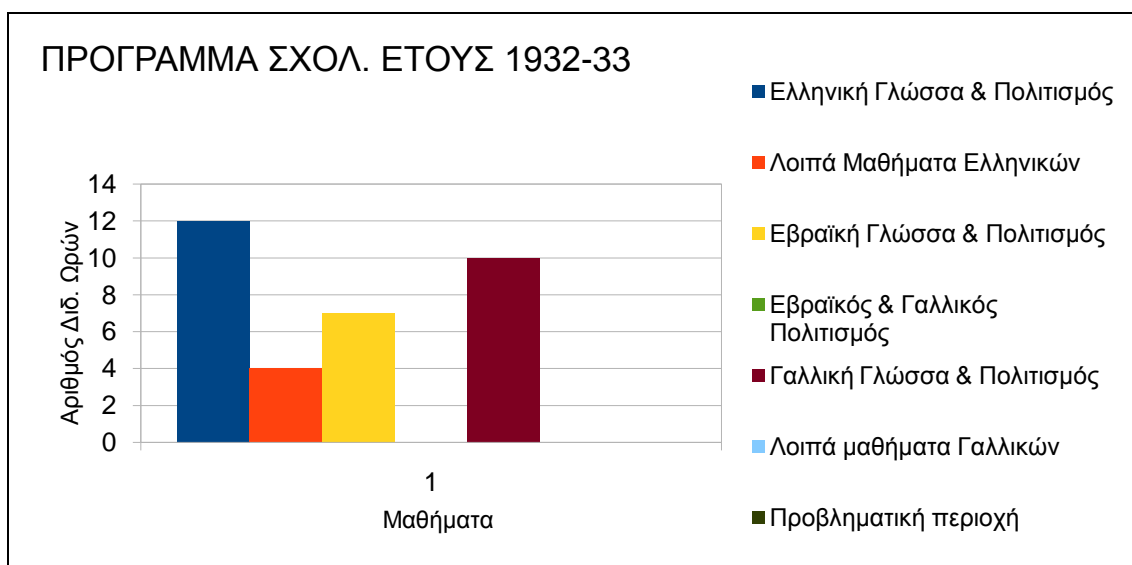
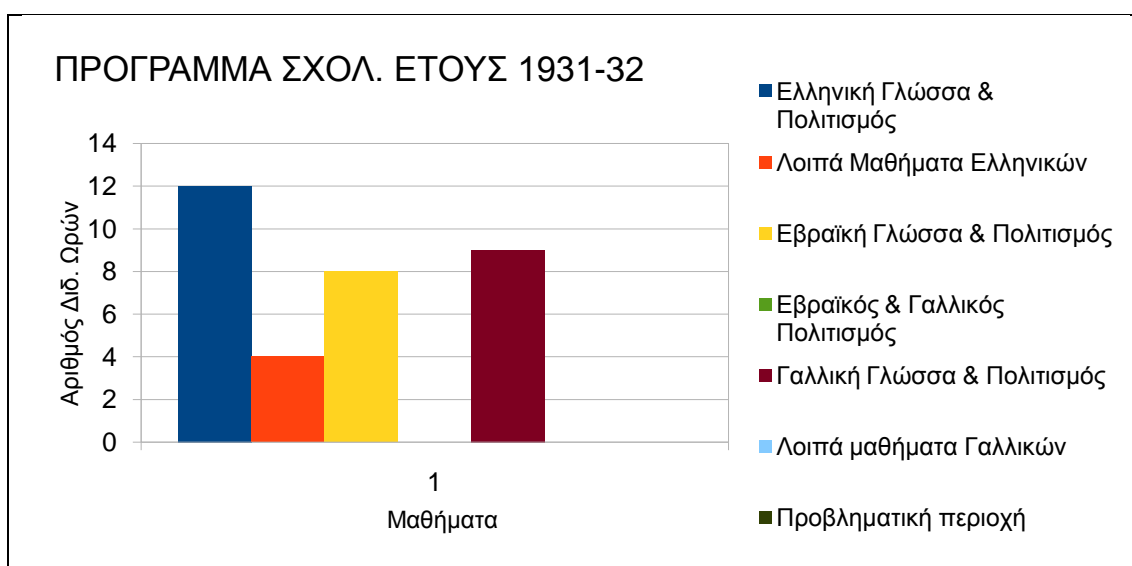
Πίνακας 14: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για τη 2^η τάξη

2 ^η τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	11	11
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	4	4
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	8	6
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	0	0
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	8	10
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	1	1
Προβληματική περιοχή	1	1
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

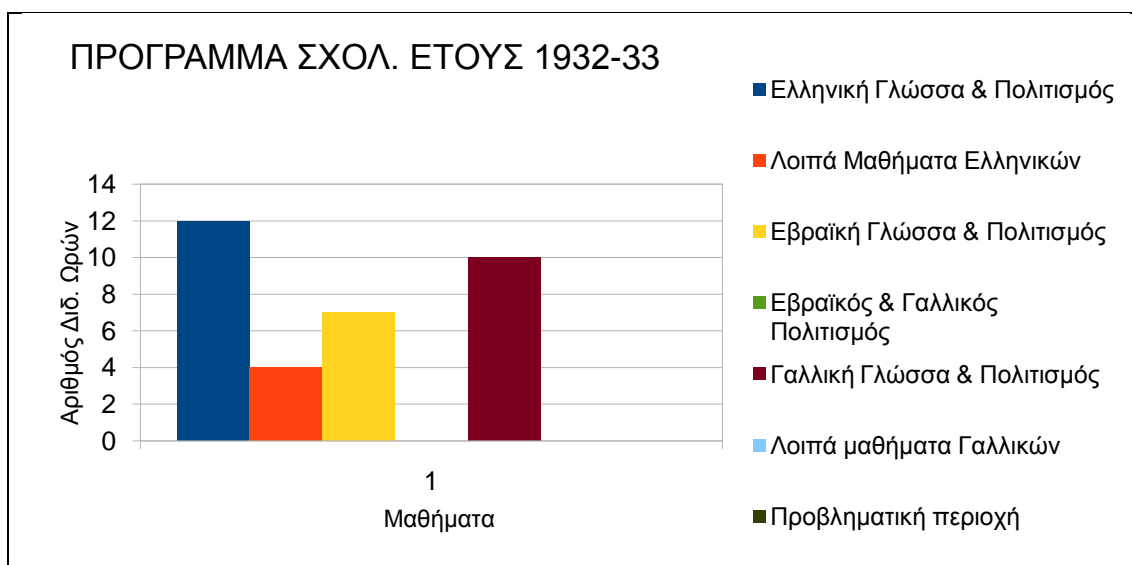
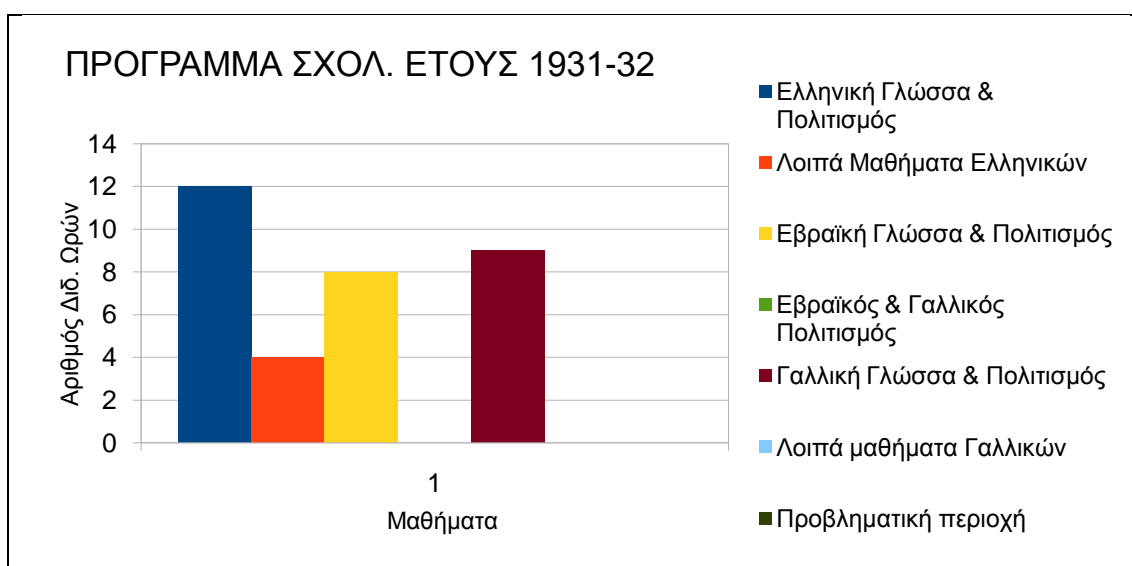
Πίνακας 15: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 3Α τάξη

3Α τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	12	12
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	4	4
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	8	7
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	0	0
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	9	10
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	0	0
Προβληματική περιοχή	0	0
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

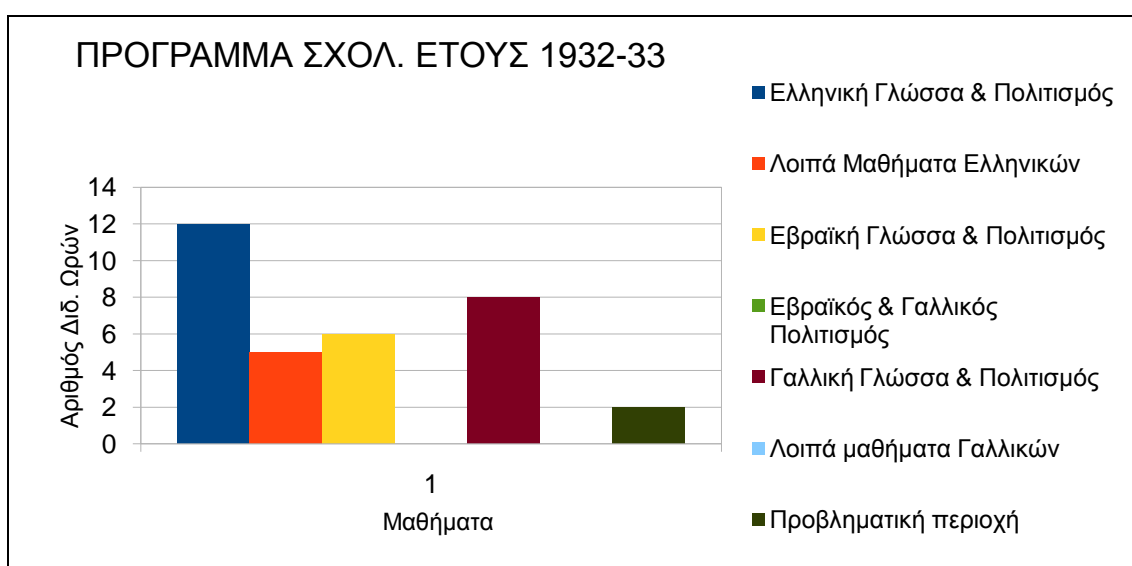
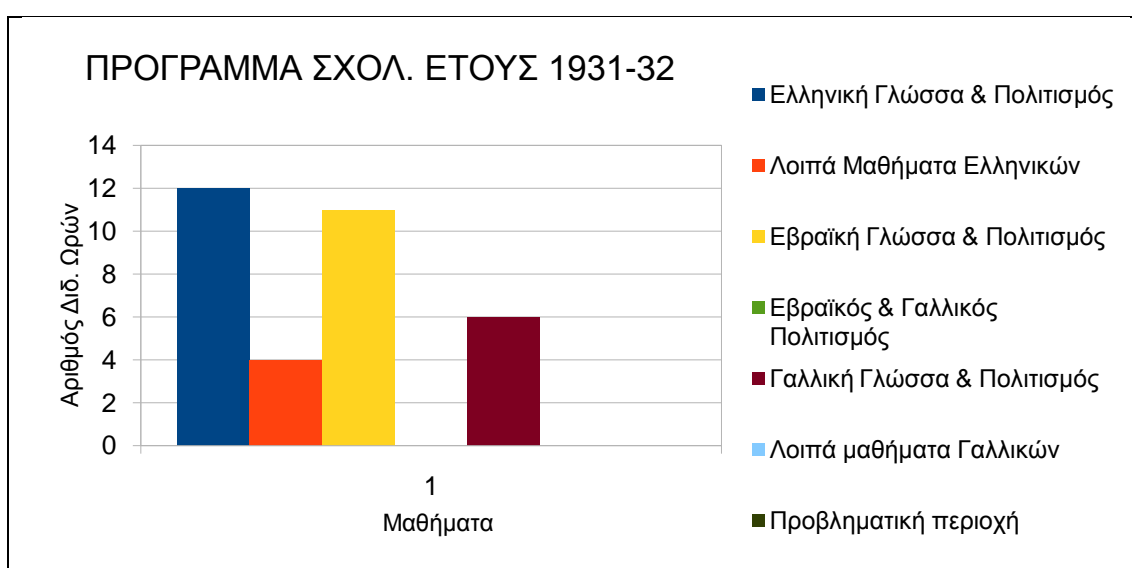
Πίνακας 16: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 3B τάξη

3B τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	12	12
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	4	4
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	8	7
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	0	0
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	9	10
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	0	0
Προβληματική περιοχή	0	0
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

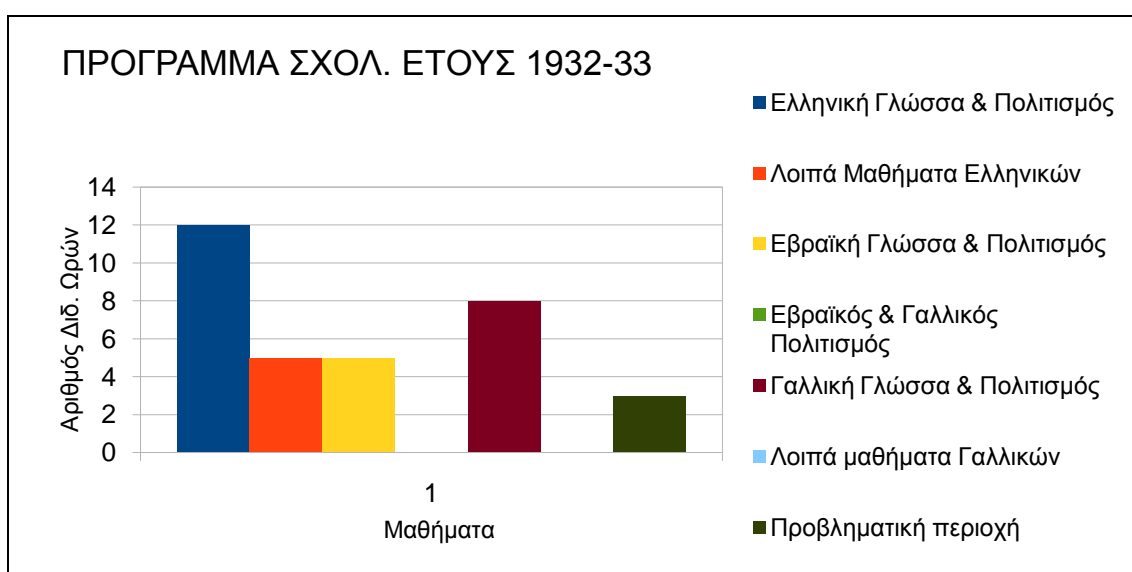
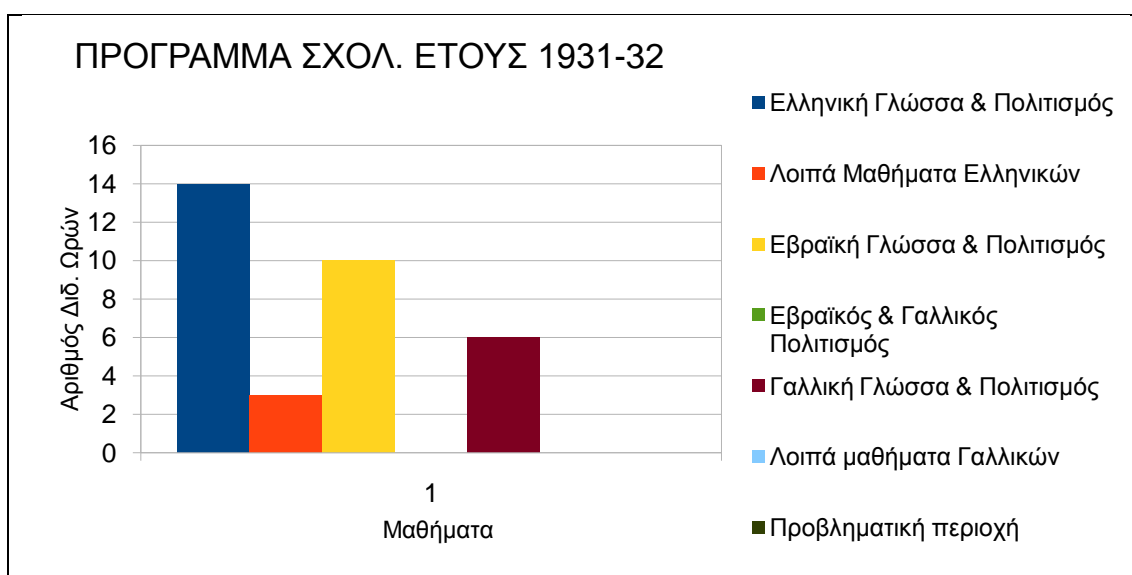
Πίνακας 17: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 4Α τάξη

4Α τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	12	12
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	4	5
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	11	6
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	0	0
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	6	8
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	0	0
Προβληματική περιοχή	0	0
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

Πίνακας 18: Συγκριτικός πίνακας των διδακτικών ωρών ανά πολιτισμικό κεφάλαιο των ετών 1931 – 1932 και 1932 – 1933 για την 4B τάξη

4B τάξη	1931 - 1932	1932 – 1933
Μάθημα	Διδακτικές ώρες	Διδακτικές ώρες
Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός	14	12
Λοιπά μαθήματα Ελληνικών	3	5
Εβραϊκή γλώσσα και Πολιτισμός	10	5
Εβραϊκός και Γαλλικός Πολιτισμός	0	0
Γαλλική Γλώσσα και Πολιτισμός	6	8
Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	0	0
Προβληματική περιοχή	0	0
Σύνολο διδακτικών ωρών	33	33

Τα συμπεράσματα λοιπόν που εξήχθηκαν από τη μελέτη των παραπάνω προγραμμάτων και τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα, ήταν τα εξής:

- Υπάρχει ανομοιογένεια στην κατανομή των ωρών και στα τρία πολιτισμικά κεφάλαια, που αποτελούν τον κορμό της σύγκρισης, σε σχέση με το έτος.
- Παρόλο που η μελέτη αφορά την περίοδο του μεσοπολέμου, όπου η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική είχε ως στόχο την ομοιογένεια και τη γλωσσική αφομοίωση, η γαλλική γλώσσα και πολιτισμός κατέχει υψηλή θέση, παρόλο που υπήρχε προσπάθεια κατάργησής της.
- Την πρώτη θέση στην κατανομή των ωρών κατέχει η ελληνική γλώσσα και πολιτισμός, ακολουθεί η γαλλική γλώσσα και πολιτισμός και στην τρίτη θέση εμφανίζεται η γλώσσα της εβραϊκής μειονότητας και του αντίστοιχου πολιτισμικού της κεφαλαίου.
- Η προβληματική περιοχή σχετίζεται με διδάσκοντα της γαλλικής γλώσσας.

Όσον αφορά την παιδαγωγική οπτική, διαπιστώνοντας τη ταυτόχρονη διδασκαλία των μαθητών δημοτικού σε τρεις διαφορετικές γλώσσες και τα αντίστοιχα πολιτισμικά κεφάλαια, αναρωτιόμαστε πώς μπορούσαν οι μαθητές να αντεπεξέλθουν και εάν είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης σε επόμενη σχολική βαθμίδα.

10. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

10.1 Η καταξίωση του έργου μάθησης από τις Αρχές του τόπου και την κοινωνία

Από τα πρώτα χρόνια που ανέλαβε η Α.Ι.Υ. το έργο μάθησης των Ισραηλιτοπαίδων των Ιωαννίνων, επιδοκιμάστηκε το έργο της από την κοινωνία και από τις Αρχές του τόπου και αναγνωρίστηκε ως θεσμός. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα αποσπάσματα των παρακάτω επιστολών:

Σε επιστολή της Ι.Κ.Ι. του 1909, αναφέρεται ότι

όλος ο κόσμος, ακόμη και οι ίδιοι οι μη Ισραηλίτες διακρίνουν και πιστοποιούν ότι η κατάσταση της Κοινότητάς μας άλλαξε εντελώς από τότε που η Α.Ι.Υ. θέλησε να έχει υπό την προστασία της τις μελλοντικές γενιές. Σ' αυτό το σύντομο διάστημα των 5 μόνο ετών τα αποτελέσματα του έργου της που έχουν επιτευχθεί, μάς κάνουν να λυπόμαστε που το έργο της δεν εξαπλώθηκε στην Ήπειρο νωρίτερα²⁸⁸.

Σε επιστολή του Διευθυντή Μπενβενίστε του 1912, σημειώνεται ότι

ο νέος Γενικός Κυβερνήτης της περιοχής, ο Μοχάμεντ Αλή Μπέη, επισκέφτηκε το εβραϊκό σχολείο, συνοδευόμενος από το Διευθυντή της Δημόσιας Αγωγής. Ρώτησε ο ίδιος τους μαθητές στα τουρκικά για την Οθωμανική Ιστορία, στα γαλλικά για Γεωγραφία, Ανάγνωση, Γραμματική, Φυσικές Επιστήμες κ.α. Έκπληκτος, συνεχάρη το Διευθυντή και το προσωπικό για τις πρακτικές και ρασιοναλιστικές παιδαγωγικές μεθόδους τους και για τα πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα που έχουν. Σχετικά με το έργο της Alliance, ανέφερε συγκεκριμένα: «Τι όμορφος θεσμός! Ορίστε ένα πραγματικά ανθρωπιστικό έργο²⁸⁹.

Σε επιστολή της Διευθύντριας Μπενβενίστε του 1912, σημειώνεται ότι

..επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών στο σχολείο Θηλέων, συνοδευόμενου από το Γενικό Κυβερνήτη των Ιωαννίνων, το Δ/ντή της Δημόσιας Αγωγής και άλλων, την Τετάρτη, 17 Απριλίου 1912. Έγινε από τη μεριά των μικρών μαθητών παρουσίαση τραγουδιών, ασκήσεων γυμναστικής, η μεγαλύτερη τάξη επέδειξε τις γνώσεις της στην Ιστορία, στη Γεωγραφία και στις Επιστήμες. Απήγγειλαν και 2 ποιήματα και ο Υπουργός δε σταματούσε να δίνει το σήμα για χειροκρότημα. ...ο Υπουργός έμεινε εξαιρετικά ικανοποιημένος σχετικά με το επίπεδο των μαθητών και τη διοίκηση του σχολείου²⁹⁰.

²⁸⁸ III, 13/26 -10-1909, Α.Π.Π.295/3/31-10-09 ,Ι.Κ.Ι. προς Πρ. Α.Ι.Υ.

²⁸⁹ 19, 15-2-1912, Α.Π.Π.1145/12-2-1912, Δ/ντής:Benveniste, προς τον πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

²⁹⁰ 19, 6/19-4-12,Α.Π.Π.1878/28-4-12, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Επίσης, η Μ. Μπενβενίστε σε επιστολή της αναφέρει ότι

τη Δευτέρα, 22-4-1912, ήρθαν στο σχολείο μας ο Δ/ντής της Δημόσιας Αγωγής και δύο βοηθοί του Υπουργού Εσωτερικών. Εκείνη τη στιγμή με βρήκαν στη 2η τάξη και τους παρακάλεσα να μπου, αλλά προτίμησαν να καθίσουν στο γραφείο, όπου μου είπαν ότι ήρθαν εκ μέρους του Υπουργού Εσωτερικών για να εκφράσουν την ευχαρίστησή τους για την πραγματοποιούμενη πρόοδο στο σχολείο θηλέων. Όλη η κοινότητα έμεινε ευχαριστημένη από την προσοχή ενός ατόμου τόσο υψηλά τοποθετημένου²⁹¹.

10.2 Η αξιοπιστία του απολυτηρίου και η πρόσβαση στις επόμενες σχολικές βαθμίδες

Παρόλο που οι μαθητές του σχολείου κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του από την πρώτη τους χρονιά στο σχολείο εκπαιδεύονταν σε τρία διαφορετικά πολιτισμικά κεφάλαια, και στη συνέχεια από την τρίτη τους χρονιά, εύλογα θα αναρωτιόταν κανείς πως μπορούσαν να ανταποκριθούν σε τρεις διαφορετικές γλώσσες ταυτόχρονα και εάν θα υπήρχαν εκπαιδευτικά αποτελέσματα, διαπιστώσαμε πως, τα σχολεία αρρένων και θηλέων και από το 1929 και μετά, το μικτό, διακρίνονταν για τις επιτυχίες τους στα γυμνάσια της πόλης και την Εμπορική Σχολή. Στα συμπεράσματα αυτά καταλήξαμε από τις ακόλουθες επιστολές:

Ο Αρανίας το 1927 σημειώνει ότι

Σας το έγγραφα ήδη από το Σεπτέμβριο του 1922, τα σχολεία μας είναι ακόμη στα Γιάννενα τα καλύτερα όλων των δημοτικών, χωρίς να το αμφισβητεί κανένας. Η υποδοχή των μαθητών στο γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή και μάλιστα οι πρώτες θέσεις και οι καλύτερες καταλαμβάνονται από τους μαθητές μας. Αν αυτοί οι μαθητές ήθελαν να μείνουν δύο χρόνια περισσότερο στο σχολείο μας! Δε το θέλουν γιατί θα καθυστερήσουν 2 χρόνια στο γυμνάσιο²⁹².

Το 1930, ο ίδιος επισημαίνει

Παρά τα εμπόδια του Επιθεωρητή, οι στόχοι της Α.Ι.Υ. είναι υψηλοί: να γίνει το καλύτερο δημοτικό των Ιωαννίνων και να περάσουν οι μαθητές της με επιτυχία (πρώτοι) στο Γυμνάσιο και την Εμπορική Σχολή. Συγκεκριμένα αναφέρει: Όσο είμαστε εδώ σαν Α.Ι.Υ. και για όσο διάστημα θα είμαστε εδώ, το γόητρο των σχολείων μας δε θα μειωθεί. Θα μπορούμε να υπερπηδούμε οποιοδήποτε εμπόδιο και θα συνεχίσουμε να δουλεύουμε παρόλα αυτά. Και έτσι το σχολείο μας θα είναι το καλύτερο δημοτικό των Ιωαννίνων και οι μαθητές μας οι πρώτοι που θα καταλαμβάνουν τις καλύτερες θέσεις στο Γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή. Το σημαντικό είναι να δουλεύουμε, να υπομένουμε και να κρατάμε. Και αυτά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, δε θα μάς κάνουν ποτέ να μειονεκτήσουμε²⁹³.

²⁹¹ 19, 30-4-1912, Α.Π.Π. 1978/6-5-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

²⁹² 18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Αρανίας προς Πρ. Α.Ι.Υ.

²⁹³ 18, Α.Π.Π. 3307/5/10-1-1930 Αρανίας, προς Πρ. Α.Ι.Υ.

Το 1931, επίσης ο Αρανίας αναφέρει

Πρόγραμμα: Προσπαθούμε να κάνουμε το καλύτερο και το περισσότερο που μπορούμε. Το προσωπικό μας εργάζεται με ζήλο και συνείδηση. Οι μαθητές μας επωφελούνται των μαθημάτων μας περισσότερο από ικανοποιητικά και σε όποιο σχολείο κι' αν μπου, καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Πρέπει να πούμε ότι τα άλλα σχολεία μάς ζηλεύουν... Στους διαγωνισμούς, στις σχολικές γιορτές, στις παρελάσεις, το σχολείο μας πάντα ξεχωρίζει και διαπρέπει στην πρώτη θέση από τα υπόλοιπα δημοτικά σχολεία²⁹⁴.

Στην επιστολή δε που προέρχεται από το αρχείο FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09373, 9374,Α.Π.276/ 2-11-1938, του Διευθυντή Πιτσόν, προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ., έχουμε την πληροφόρηση για συγκεκριμένα αποτελέσματα.

Πίνακας 19: Επιτυχίες στις εξετάσεις εισαγωγής σε διάφορα σχολεία

	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ	ΠΕΤΥΧΑΝ	ΕΓΙΝΑΝ ΔΕΚΤΟΙ
Εμπορική Σχολή	3	3	3
Γυμνάσιο Αρρένων	6	4	3
Γυμνάσιο Θηλέων	8	7	7

Σε σύνολο συμμετοχής 17 μαθητών, σε εξετάσεις των Γυμνασίων και της Εμπορικής Σχολής, πέτυχαν οι 14, έγιναν δεκτοί οι 13. Τα αποτελέσματα ήταν περισσότερο από ικανοποιητικά.

Τα μοναδικά στοιχεία που βρήκαμε σε σχέση με τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα ήταν αυτά που καταγράψαμε παραπάνω και για τα οποία πρέπει να είμαστε ευγνώμονες που διασώθηκαν. Διότι σε σχολεία που έχουν εισάγει έναν αιώνα πριν καινοτομία, το φαινόμενο της πολιτισμικής όσμωσης τριών διαφορετικών πολιτισμών, ίσως θα παράμενε παιδαγωγικό κενό, αν δεν είχαμε την πληροφορία των δυνατοτήτων που προσέφερε το σχολείο με τη μορφή λειτουργικών εφοδίων για τη ζωή τους.

10.3 Η συμμετοχή στον ετήσιο διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο (Ecole Normale Israélite Orientale)

Η Ε.Ν.Ι.Ο. ιδρύθηκε από την Α.Ι.Υ. το 1867 στο Παρίσι με σκοπό να στελεχώσει τα σχολεία της με προσωπικό, διευθυντές και δασκάλους. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς γινόταν διαγωνισμός ενιαίος, με κοινά θέματα σε όποια σχολεία είχαν δηλώσει συμμετοχή και επιλεγόταν οι καλύτεροι, οι οποίοι στη συνέχεια αφού ολοκλήρωναν τις σπουδές τους στο Παρίσι, διάρκειας τεσσάρων ετών, διορίζονταν οπουδήποτε υπήρχε ανάγκη για να καλύψουν κενό εκπαιδευτικού στη λεκάνη της Μεσογείου, της Μέσης Ανατολής ή της Βόρειας Αφρικής, σε σχολεία της Α.Ι.Υ. Επειδή δε οι σπουδές τους ήταν δωρεάν, ήταν υποχρεωμένοι να υπηρετήσουν μία δεκαετία σε σχολεία της Α.Ι.Υ., διαφορετικά έπρεπε να επιστρέψουν τα οφειλόμενα δίδακτρα. Είχαν δε εγγυημένη επαγγελματική απασχόληση.

Από το σχολείο των Ιωαννίνων, υπήρχε συμμετοχή μιας μαθήτριας για το διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο. του 1932, της Mathilde Pitchon, και μιας μαθήτριας για το διαγωνισμό του έτους

²⁹⁴ 18, 152/4-1-1931, Α.Π.Π. 173/5/14-1-1931, Araniás προς Πρ. Α.Ι.Υ.

1933, της Crespine Gracias. Οι μαθήτριες εξετάστηκαν στα εξής μαθήματα: ορθογραφία γαλλικών, έκθεση, ιστορία, γεωγραφία, φυσική και αριθμητική. Στο αρχειακό μας υλικό βρέθηκαν και τα γραπτά των δύο υποψηφίων, σε όλα τα μαθήματα. Τα αποτελέσματα ήταν θετικά και των δύο υποψηφίων. Βρέθηκε και η αξιολόγησή τους. Μάλιστα η Crespine Gracias, έφερε σειρά επιτυχούς 16, ανάμεσα στους 40 που πέρασαν επιτυχώς. Για να αναδείξουμε την επιτυχία της να σημειώσουμε ότι τα σχολεία της Α.Ι.Υ. που είχαν τη δυνατότητα συμμετοχής στο διαγωνισμό ήταν συνολικά 125, χωρίς να γνωρίζουμε βέβαια αν συμμετείχαν. Για το διαγωνισμό του έτους 1932 δε βρέθηκε λίστα επιτυχόντων.

Πάντως η συμμετοχή των μαθητριών στο διαγωνισμό της Ε.Ν.Ι.Ο. δηλώνει τη σύνδεση του σχολείου άμεσα με την επαγγελματική αποκατάσταση και η επιτυχία τους επιβεβαιώνει την αξιοπιστία και το κύρος του.

Μιας και μελετήσαμε τις απαντήσεις των μαθητριών στις εξετάσεις, θα θέλαμε να καταθέσουμε την εντύπωση που μας έκανε αφενός το επίπεδο της γαλλικής γλώσσας και το συνταχθέν βιογραφικό σημείωμα, που αφορούσε τη μαθήτρια Crespine Gracias, και σχετιζόταν με τις γνώσεις της στις γλώσσες, τη λογοτεχνία, μόλις 15 ετών και από φτωχή οικογένεια.

Αφετέρου η επιλογή των θεμάτων στα μαθήματα της έκθεσης και της ιστορίας, που σχετίζονταν με τη γαλλική επανάσταση και το γαλλικό διαφωτισμό. Πιο συγκεκριμένα στο διαγωνισμό του έτους 1932, οι υποψήφιοι διαγωνίστηκαν στην ιστορία με θέμα: «Τι οφείλουν οι Εβραίοι όλου του κόσμου στη γαλλική επανάσταση;»²⁹⁵ και στο διαγωνισμό του έτους 1933, οι υποψήφιοι διαγωνίστηκαν στην έκθεση με θέμα «Αναπτύξτε τη σκέψη του Βολταίρου: Η εργασία μάς απομακρύνει από τρία μεγάλα κακά: την ανία, τη διαστροφή και την ανάγκη»²⁹⁶.

Στη γεωγραφία δε, οι ερωτήσεις αφορούσαν την Ευρώπη²⁹⁷.

²⁹⁵ FONDS DE MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 2.14

²⁹⁶ FONDS DE MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 2.30

²⁹⁷ FONDS DE MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 2.16

11. ΤΡΙΑ ΠΕΔΙΑ ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ «ΤΟΥ ΕΜΕΙΣ» ΚΑΙ «ΟΙ ΑΛΛΟΙ»

Κατά τον William Graham Sumner Folkways, το 1906, εθνοκεντρισμός είναι η λέξη κλειδί για να αντιληφθούμε τις συμπεριφορές των ανθρώπων σχετικά με τη στάση τους εντός και εκτός ομάδας (in- και out- group). Ο Εθνοκεντρισμός σημαίνει ότι οι συνήθειες, τα ήθη και έθιμα μιας ομάδας είναι ο κανόνας, ενώ η ομάδα αυτή θεωρεί τον πολιτισμό της ως «φυσικό». Για τον Rist, ο εθνοκεντρισμός, είναι «η αλαζονεία μιας κοινωνίας που διεκδικεί και οικειοποιείται το δικαίωμα ότι κατέχει την αλήθεια για τον άλλο, μειώνοντάς τον²⁹⁸».

Ας δούμε λοιπόν από τα στοιχεία που έχουμε, πως διαχειρίστηκε το σχολείο και η εβραϊκή κοινότητα τρία διαφορετικά θέματα που εμπίπτουν στην οπτική του «εμείς» και οι «άλλοι», είτε οι «άλλοι» αφορούν μια ενδογενή απόκλιση-απειλή για τη συνοχή, είτε μια απόκλιση «μη φυσική», άρα ξένη και προβληματική, αλλά και οι «άλλοι», που όταν τα όρια είναι ανοιχτά, δίνουν τη δυνατότητα να τους βλέπουμε με την οπτική του «εμείς».

11.1 Η θρησκευτική αργία ιδωμένη από την οπτική του «ΕΜΕΙΣ» in-group ή out- group;

Για την εβραϊκή κοινότητα η τήρηση της αργίας του Σαββάτου ήταν ιερός και απαράβατος κανόνας. Ήταν κάτι το φυσικό και απόλυτα ταυτισμένο με τη θρησκευτική και εθνοτική ταυτότητα των εβραίων. Το να μη δουλεύει το μέλος της εβραϊκής κοινότητας το Σάββατο, απλά θεωρείται δεδομένο, διότι απορρέει από την θρησκευτική ταυτότητά του, δεν εμφανίζεται ως ζήτημα επιθυμίας ή επιλογής, αλλά ως υποχρέωση. Στο αρχαιακό υλικό, εντοπίσαμε σε επιστολές παρεκκλίσεις τήρησης εθιμοτυπικού δικαίου, σε δύο περιπτώσεις: από το Διευθυντή του σχολείου, Σαρφατί, το έτος 1919 και από τη δασκάλα γαλλικών, Μπενρουμπί, το έτος 1927. Θεωρήσαμε λοιπόν ενδιαφέρον να φέρουμε στο φως αυτές τις επιστολές.

Στην πρώτη περίπτωση, ο Μποχωράκη Χανάν Λεβύ, Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο της Κεντρικής Επιτροπής της Alliance αναφέρει:

Υπάρχει προδιάθεση στη διεύθυνση (εννοεί την τωρινή, με τους Σαρφατί) των ισραηλιτικών σχολείων να ασχολούνται με το χριστιανικό στοιχείο πολύ περισσότερο απ' ό,τι με το ισραηλιτικό στοιχείο, σε σημείο που να δημιουργούν μια ηθική προκατάληψη και μία τάση που να μην έχει μέριμνα για την κοινότητα και το συμβούλιό της και αυτό το σημείο αποτελεί αιτία διχόνοιας μεταξύ κοινότητας και διεύθυνσης. Η διεύθυνση δίνει ιδιαίτερα μαθήματα κάθε Σάββατο στο κτίριο όπου κατοικεί και που βρίσκεται στο κτίριο του σχολείου θηλέων, στον κεντρικό δρόμο της συνοικίας μας, που είναι το σημείο βόλτας των συνθηρησκευομένων μας, οι οποίοι βλέπουν μαθητές χριστιανούς να πηγαίνουν εκεί με βιβλία. Αυτή η περιφρόνηση των

²⁹⁸ Rist, G., (1978) : *Images des autres, image de soi ? Comment les Suisses voient le Tiers-monde*, Suisse, Ed. Georgi, Saint-Saphorin., μτφρ από τη συγγραφέα

νόμων από τους πιο στοιχειώδεις του Ιουδαϊσμού, του ρεπό του Σαββάτου, εκ μέρους της διεύθυνσης, δε βοηθάει στην ανύψωση του ηθικού των μαθητών του σχολείου²⁹⁹.

Στις επιστολές που αναφέρονται στη δεύτερη περίπτωση κάναμε επιλογές τμημάτων από τις επιστολές του Διευθυντή του σχολείου, Αρανία προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., σχετικά με την Μπενρουμπί, η οποία παράλληλα εργαζόταν στην Εμπορική Σχολή Ιωαννίνων το Σάββατο.

... Άλλαξε εντελώς από τότε που γύρισε από τη Θεσ/κη. Δε σταματάει να λέει: Δε φοβάμαι κανέναν... τελευταία δέχτηκε μια θέση καθηγήτριας γαλλικών στην Εμπορική Σχολή της πόλης μας. Έπρεπε να δουλεύει 2 ώρες ημερησίως κατά τη διάρκεια της εβδομάδας και 4-6 ώρες το Σάββατο. Την Παρασκευή το πρωί της πρώτης της εβδομάδας που απασχολήθηκε εκεί, η σύζυγός μου της είπε πολύ ευγενικά:

- «έχετε την πρόθεση να δουλέψετε το Σάββατο. Μην το κάνετε. Ο σύζυγός μου ήθελε να σας το πει ο ίδιος, αλλά δεν είχατε ακόμη έρθει, όταν εκείνος έφυγε για το αρρένων

- Αν δε δουλέψω το Σάββατο, χάνω 500-600 δρχ. το μήνα!

-Δε πουλάμε το Σάββατό μας για τα χρήματα, Τι θα πει η πόλη, τι θα πει η Α.Ι.Υ. όταν το μάθει;

- Πώς θα το μάθει, αν δε το πει ο σύζυγός σας;

-Είναι υποχρεωμένος να το πει, είναι η υπεύθυνη θέση του που τον υποχρεώνει».

Στη συνέχεια της ίδιας επιστολής ο Αρανίας επισημαίνει: «Πουλιέται για το χρήμα. Όταν η κοινότητα το μάθει; Δεν την αναγνωρίζω πια. Ευσυνείδητη στη δουλειά της, ναι, αλλά η συμπεριφορά της από την οπτική της εσωτερικής παιδείας του σχολείου...»

Και ο Αρανίας συνεχίζει: « Η δις Βενγυβί γνωρίζει ότι αυτή τη θέση μου την είχαν προσφέρει ήδη από πέρυσι ο Διευθυντής της Εμπορικής Σχολής με τον ειδικό απεσταλμένο του Υπουργείου Παιδείας με αμοιβές 3.600 φρ. το μήνα, πληρωμένες διακοπές και υπόσχεση αύξησης. Αρνήθηκα την πρόταση γιατί θα ήμουν αναγκασμένος να δουλέψω το Σάββατο και δεν το ήθελα...

Η Μπενρουμπί ισχυρίζεται ότι τελικά αν δεχθεί επίθεση, ξέρει να υπερασπίζει τον εαυτό της.

Της απάντησα τότε: «Δε σας ζητάμε παρά μόνο να προσαρμοστείτε στον κανονισμό του σχολείου και να μην υποκινείτε επανάσταση, τουλάχιστον να μην διαφθείρετε τις άλλες δασκάλες.» ... Εξαπατήθηκα, τη νόμιζα πιο έξυπνη. Όσον αφορά τη δουλειά της, είναι ευσυνείδητη... Κι αν σας ζητήσει μετάθεση, θα έδινα τη συγκατάθεσή μου με

²⁹⁹ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8526-8538, 254/22/5-5-1919, Α.Π.Π.2131/1919,

όλη μου την ψυχή, με την ελπίδα να την ικανοποιήσετε και να έρθει στη θέση της κάποιος καλύτερος και θυμάστε ότι σας ζητάω κάποιον με τον οποίο να μπορώ να συνεννοηθώ καλύτερα³⁰⁰.

Η Μπενινκάζα επισημαίνει ότι:

Ένα άτομο για να είναι αποδεκτό από την ομάδα, συνήθως, εάν και όχι πάντα, επιλέγει να ευθυγραμμίσει τη δράση του με τα ηθικά, κανονιστικά πρότυπα της ομάδας του. Εάν δεν προσαρμοστεί, θα υποστεί κάποια τιμωρία ανάλογα με το είδος και το βαθμό της απόκλισης³⁰¹.

Και στις δύο περιπτώσεις που αναφέραμε παραπάνω, ήταν συνειδητή επιλογή τόσο του Διευθυντή όσο και της εκπαιδευτικού να δουλέψουν το Σάββατο, για λόγους οικονομικούς, παραβιάζοντας τα κανονιστικά πρότυπα της ομάδας τους, υπολογίζοντας ότι δε θα αιτούνταν άμεσα η αντικατάστασή τους ή γιατί μπορεί να επιθυμούσαν την μετακίνησή τους. Αυτό που υπέστησαν ήταν σίγουρα ο κοινωνικός διακοινοτικός διασυρμός αλλά και η αποβολή τους από την Κοινότητα των Ιωαννίνων, διότι τόσο η Κοινότητα όσο και ο Διευθυντής Αρανίας αντίστοιχα δήλωσαν ανοιχτά την επιθυμία αυτή της μετάθεσής τους και το απέδωσαν σε λόγους μη δυνατότητας επικοινωνίας, από τη στιγμή που δε μιλούσαν την ίδια «γλώσσα», όσον αφορά την τήρηση των ίδιων προτύπων.

Μάλλον δεν ήθελαν τέτοιου είδους ρωγμές στο σώμα της Κοινότητας και μάλιστα από το εκπαιδευτικό προσωπικό, που πρέπει να δίνει το καλό παράδειγμα της μη απόκλισης και να λειτουργεί ως πρότυπο, διότι τέτοιες συμπεριφορές δημιουργούν ανασφάλεια για την υπόσταση της Κοινότητας, που εκφράζεται μέσα από τις εκφράσεις «*δημιουργούν μια ηθική προκατάληψη και μία τάση που να μην έχει μέριμνα για την κοινότητα εκ μέρους της διεύθυνσης*», «*δε βοηθάει στην ανύψωση του ηθικού των μαθητών*», «*να μην υποκινείτε επανάσταση, τουλάχιστον να μην διαφθείρετε τις άλλες δασκάλες.*»

Η Μπενινκάζα αναφέρει ότι σε:

οποιοδήποτε «σύστημα από ρυθμισμένες (ordered) σχέσεις» πάντα θα υπάρχουν παράγοντες αταξίας, δηλαδή αντικείμενα, ιδέες ή εμπειρίες που, μη βρίσκοντας θέση μέσα στο σύστημα, απειλούν τη νομιμότητά του. Τα παραπροϊόντα της «συστηματικής διάταξης (ordering) και ταξινόμησης της ύλης», τα οποία η Mary Douglas (2002) ονομάζει ανωμαλίες ή «ακαθαρσία», απειλούν την (πολιτισμικά δημιουργημένη) τάξη, θέτοντας με αυτό τον τρόπο σε κίνδυνο την ταυτότητα καθώς και την αίσθηση ασφαλείας των μελών της ομάδας. Η μεταφορά της ακαθαρσίας τονίζει την ηθική σημασία που προσλαμβάνει αυτή που γίνεται αντιληπτή ως έλλειψη τάξης³⁰².

11.2 Out- group « οι Άλλοι», λόγω τήρησης της θρησκευτικής αργίας.

Το σχολείο το Σάββατο ήταν κλειστό και όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο θεωρούνταν σοβαρή απόκλιση από την ομάδα η μη τήρηση της αργίας. Αυτό θεωρούνταν

³⁰⁰ 18, Α.Π.Π.2821/8/14-1-1927,

³⁰¹ Benincasa L., Επιστήμες της αγωγής 4, 2002, σ.87

³⁰² Benincasa L., Επιστήμες της αγωγής 1, 2009, σ.214

απαράβατο και φυσικό. Όμως το σχολείο απασχολούσε και ελληνικό προσωπικό, από την πλειοψηφούσα συλλογική ταυτότητα, που ως γνωστόν την Κυριακή και τις μέρες θρησκευτικών εορτών όφειλε να τηρήσει την αργία και την αποχή από την εργασία, ως κάτι φυσικό. Ποια ήταν άραγε η οπτική του σχολείου; Υπήρχαν ίδια μέτρα και ίδια σταθμά; Υπήρχε σεβασμός στο κανονιστικό πρότυπο της άλλης ομάδας, τη στιγμή που ήταν και η πλειοψηφούσα συλλογική ταυτότητα, με την έννοια της αμοιβαιότητας;

Ας ρίξουμε μια ματιά στις επιστολές των διευθυντών:

Διευθύντρια Μ. Μπενβενίστε (1911) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.: *«Κατά τη διάρκεια των ορθόδοξων εορτών, το ορθόδοξο προσωπικό του σχολείου απουσιάζει, τα μαθήματα όμως γίνονται κανονικά με αντικαταστάτη, κάτι το οποίο δεν είναι πάντα επιτυχημένο³⁰³»*.

Διευθύντρια Μ. Μπενβενίστε (1912) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.: *«Την τρέχουσα χρονιά, υπάρχει πρόβλημα με τις δύο Ελληνίδες δασκάλες, διότι δεν εργάζονται στο σχολείο ούτε την Κυριακή, ούτε τις μέρες των ορθόδοξων γιορτών..³⁰⁴»*.

Διευθυντής Αρανίας (1924) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. *«Το προσωπικό και εγώ εργαζόμαστε με πολύ ζήλο και αν δεν υπήρχε αυτή η αναστάτωση από τις γιορτές και τις άδειες των ελλήνων καθηγητών πράγμα που μάς αναγκάζει να κλείνουμε ένα σχολείο για μισή μέρα, τα αποτελέσματα θα ήταν περισσότερο εκτιμητέα³⁰⁵»*.

Διευθυντής Αρανίας (1927) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.: *«Ο νέος Διευθυντής εκπαίδευσης εξάλλου μείωσε κατά 1/3 τον αριθμό των γιορτινών ημερών, πράγμα που σημαίνει ότι τώρα μπορούμε να υπολογίζουμε σε περισσότερη υποταγή και δουλειά³⁰⁶»*.

Από τα σχόλια των Δ/ντών συμπεραίνουμε ότι δημιουργείται πρόβλημα στο σχολείο τις Κυριακές και τις ημέρες θρησκευτικών εορτών εξαιτίας της απουσίας του ορθόδοξου προσωπικού, αναγκάζονται να κλείσουν ένα σχολείο μισή μέρα, τα αποτελέσματα της μάθησης θα ήταν καλύτερα, αν δεν απουσίαζαν. Άρα, όλες αυτές οι δηλώσεις δείχνουν έλλειψη ανοχής από τη μεριά των Εβραίων για τα δεδομένα της πλειοψηφικής τοπικής κοινωνίας. Το να αποδίδεται ευθύνη για τη μη ορθή λειτουργία του σχολείου, εξαιτίας του δικαιώματος των «άλλων» στην αργία, λόγω διαφορετικού θρησκευτικού, αποτελεί προσπάθεια αδικαιολόγητης μείωσής των, τη στιγμή που το δικαίωμα του «εμείς» στη δική μας αργία θεωρείται απολύτως φυσιολογικό και όχι ως απώλεια διδακτικού χρόνου.

Άρα, ό,τι είναι φυσικό για τη μειοψηφούσα συλλογική ταυτότητα, δε θεωρείται φυσικό σε αντίστοιχη οπτική και για την πλειοψηφούσα συλλογική ταυτότητα. Επαληθεύεται λοιπόν η άποψη του *Rist* για τον εθνοκεντρισμό, που προαναφέραμε, ως αλαζονεία για οικειοποίηση του αποκλειστικού δικαιώματος της κατοχής της αλήθειας και για τον άλλο, μειώνοντάς τον. Ή αλλιώς είναι η οπτική του «ξένος», που εδώ δεν ισχύει από το πλειοψηφικό

³⁰³ 19, 3/29-12-1911, Α.Π.Π.468/7-1-1912

³⁰⁴ 19, 20-10-1912, Α.Π.Π. 4209/25-10-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ

³⁰⁵ 18, Α.Π.Π.2348/13-1-1924, Αρανίας προς Α.Ι.Υ.

³⁰⁶ 18, 2821/14-1-1927, Αρανίας προς Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. « Προσωπικό ελληνικό και νέος Διευθυντής»

υποκείμενο προς το μειοψηφικό, αλλά αντιστρόφως, όπως έχει επισημάνει και ο Γκότοβος³⁰⁷.

11.3 Οι «ΑΛΛΟΙ» έχουν δικαίωμα πρόσβασης στο IN-GROUP ;

Σε μία και μοναδική επιστολή από αυτές που έχουμε στην κατοχή μας, τέθηκε το ερώτημα από το διευθυντή του σχολείου Πιτσόν, το 1931,

Θέλω να με πληροφορήσετε εάν μια μαθήτρια ελληνίδα ορθόδοξος έχοντας σπουδάσει στο σχολείο μας, μπορεί να συμμετέχει στο διαγωνισμό και να περάσει στη συνέχεια στην ενεργή δράση της Alliance³⁰⁸.

Δεν γνωρίζουμε τί απάντηση πήρε, ούτε γενικά υπέπεσε στην αντίληψή μας έστω και από άλλο σχολείο ή άλλη χώρα να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής στο διαγωνισμό και φοίτησης στην Ε.Ν.Ι.Ο. σε αλλόθρησκους και εθνικά διαφορετικούς.

Όμως θεωρούμε ότι έχει αξία να το αναδείξουμε ακόμη και σαν ερώτημα, διότι από πρώτη ματιά υπάρχει στον προβληματισμό του Διευθυντή κατάρριψη στερεότυπου και προκατάληψης, διότι αφήνει τα σύνορα του έθνους και της θρησκείας ανοιχτά και πιθανώς προσβάσιμα στον «άλλο», έστω και φαντασιακά.

Πιθανώς, εξαιτίας του ότι ήταν μνημένος στις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, από την αρχή του δικαιώματος του ανθρώπου και από την αρχή της ανοχής και της ανεξιθρησκείας, μέσω των οποίων οι εβραίοι της Γαλλίας χειραφετήθηκαν και πολιτογραφήθηκαν... σε αυτό να οφείλεται το γεγονός ότι είχε μία ανοιχτή οπτική για τον «άλλο».

³⁰⁷ Γκότοβος, Α., 2002, ο.π. σ.77

³⁰⁸ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρ.Α.Ι.Υ.,

12. Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

12.1 Οι σχολικές εορτές και οι παρελάσεις στις εθνικές επετείους

Τα μέλη της Ισραηλιτικής μειονότητας είχαν την ελληνική υπηκοότητα. Αισθανόταν τα Γιάννενα πατρίδα τους, πράγμα το οποίο δεν ερχόταν σε αντιπαράθεση με την εκπαιδευτική πολιτική της Α.Ι.Υ. Από τις επιστολές που έχουμε στα χέρια μας και σχετίζονται με το θέμα των σχολικών εορτών, των εθνικών επετείων και των παρελάσεων, συμπεραίνουμε τη σφοδρή επιθυμία για συμμετοχή, τη δυνατότητα διοργάνωσης εορτών σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, την προβολή του σχολείου μέσω αυτών των εκδηλώσεων, τη διάκρισή τους από τις Αρχές του τόπου και την προβολή της εικόνας των σχολείων συνοδευόμενη από τα θετικά συναισθήματα της αυτοεπιβεβαίωσης, της υπερεκτίμησης και της υπεροχής.

12.1.1 Σχολικές εορτές

Ενδεικτικά μεταφέρουμε αποσπάσματα από επιστολές των εκάστοτε Διευθυντών προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., για να αποτυπωθεί και η ιδιαίτερη ατμόσφαιρα στην οποία διαδραματίζονταν η τελετουργία, με τη συνένωση-μείξη διαφορετικών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων, στα μάτια των οποίων διαδραματίζονταν η δυνατότητα επιτυχούς συνύπαρξης των τριών διαφορετικών διαπολιτισμικών κεφαλαίων στο ίδιο σχολείο ταυτόχρονα και κατ' επέκταση η δυνατότητα συνύπαρξης διαφορετικών όσον αφορά το θρήσκευμα και την εθνότητα κοινωνικών ομάδων, οι οποίες βιωματικά οδηγούνται με ασφάλεια στην κατάρριψη στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Όπως επεσήμανε και ο Bourdieu (1992), η τελετουργία πραγματοποιεί πράξεις κοινωνικής μαγείας³⁰⁹».

Το 1908 ο Διευθυντής Καρμονά γράφει σε επιστολή του:

Με την ευκαιρία του τέλους των μαθημάτων οργανώσαμε μια σχολική γιορτή που στέφθηκε με λαμπρή επιτυχία. Πρώτη φορά συναντήθηκαν τόσοι κόσμος, Ισραηλίτες, Έλληνες και Τούρκοι, τόσοι επίσημοι καλεσμένοι, ο Βαλής, οι Αρχές, ο Στρατηγός, ο Έλληνας Αρχιεπίσκοπος, ο Πρόξενος της Γαλλίας με την κυρία του, ο Πρόξενος της Ρωσίας με την οικογένειά του, οι Γεν. Πρόξενοι της Ιταλίας, της Αυστρο-Ουγγαρίας και της Ρουμανίας. Και το συμπέρασμα ήταν ότι για πρώτη φορά, σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, το θαυμαστό έργο της Α.Ι.Υ. ενέπνευσε στον πληθυσμό το πνεύμα της Αγωγής και διαμόρφωσε μια νεολαία μορφωμένη και ικανή να αλλάξει το μέλλον της πιο φτωχής περιοχής της Αυτοκρατορίας. Τα παιδιά απήγγειλαν ποίηση, μονολόγους επέδειξαν την πρόοδό τους στα γαλλικά, τους απονεμήθηκαν τα βραβεία τους και ο Τούρκος Βαλής αναγνώρισε δημοσίως το έργο της Α.Ι.Υ., ενώ υποσχέθηκε ενίσχυσή της³¹⁰.

Μετά την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών στο σχολείο Θηλέων, συνοδευόμενο από το Γενικό Κυβερνήτη των Ιωαννίνων, το Δ/ντή της Δημόσιας Αγωγής και άλλων, την Τετάρτη,

³⁰⁹ Bourdieu, 1992, σε: Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 1, 2009, σ.222

³¹⁰ 19, 19/18-8-1908, Α.Π.Π.4679/23-8-1908, Δ/ντής:Carmona, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

17 Απριλίου 1912, η Δ/ντρια στέλνει αναφορά στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. όπου παρουσιάζει με ακρίβεια τα γεγονότα:

Έγινε από τη μεριά των μικρών μαθητών παρουσίαση τραγουδιών, ασκήσεων γυμναστικής, η μεγαλύτερη τάξη επέδειξε τις γνώσεις της στην Ιστορία, στη Γεωγραφία και στις Επιστήμες. Απήγγειλαν και 2 ποιήματα και ο Υπουργός δεν σταματούσε να δίνει το σήμα για χειροκρότημα. Η εκπαίδευση στο Εβραϊκό Σχολείο αναπτύσσει το μαθητή διανοητικά και ηθικά, ενώ του εμπνέει την αγάπη για τη χώρα που γεννήθηκε. Στο τέλος της επίσκεψης, τα παιδιά τραγούδησαν πατριωτικά τραγούδια και ο Υπουργός έμεινε εξαιρετικά ικανοποιημένος σχετικά με το επίπεδο των μαθητών και τη διοίκηση του σχολείου³¹¹.

Σε άλλη επιστολή, που αφορούσε διοργάνωση εορτής για φιλανθρωπικό σκοπό το 1927, ο Διευθυντής Αρανίας γράφει:

Θα αναφέρω μόνο τα εγκωμιαστικά λόγια του Αρχιεπίσκοπου της πόλης μας. Ήταν μήνας Μάιος όταν λάβαμε διαταγή από το Υπουργείο να διοργανώσουμε μια γιορτή σχολική για ενίσχυση του Ερυθρού Σταυρού. Δεν είχα μπροστά μου παρά 8 μέρες. Κι' όμως, ήμουν έτοιμος. Πατριωτικά τραγούδια, πατριωτική ποίηση σε εβραϊκή, γαλλική και ελληνική, κωμωδίες στα γαλλικά και στα ελληνικά, χοροί κ.λπ. Τίποτε δεν έλειψε. Και ο Αρχιμανδρίτης είπε: Πραγματικά, δεν υπάρχουν παρά τα σχολεία της Α.Ι.Υ. για να παρουσιάζουν τόσο όμορφα πράγματα με τέτοια παιδιά και σε τόσο σύντομο διάστημα³¹²!

Με αφορμή τη σχολική γιορτή στο τέλος του σχολικού έτους 1928, ο Διευθυντής Αρανίας γράφει:

Στις 18-6-28, μέρα Κυριακή έγινε στο κτίριο αρρένων, η ετήσια σχολική γιορτή στην οποία παρευρίσκονταν: Το κοινοτικό συμβούλιο, η σχολική επιτροπή, οι Πρόεδροι και οι διευθύνοντες διαφόρων συλλόγων, οι Συναγωγές, οι γονείς των μαθητών όπως και ο Επιθεωρητής των δημοτικών. Το πρόγραμμα περιελάμβανε: τραγούδια ελληνικά, εβραϊκά και γαλλικά, χορούς, ασκήσεις γυμναστικής κ.λπ. Η γιορτή ξεκίνησε με τον ύμνο στην Α.Ι.Υ. και τελείωσε μετά την ανάγνωση των αποφοιτησάντων με τον Εθνικό ύμνο της Ελλάδας. Όπως πάντα η γιορτή ήταν από τις πιο επιτυχημένες και δεχθήκαμε συγχαρητήρια. Σας σημειώνω κυρίως τα λεχθέντα από τον Επιθεωρητή στα παιδιά. Συγχάρηκε τους μαθητές των δύο σχολείων μας για την πρόοδο που πραγματοποίησαν τη σχολική χρονιά που έληξε. Ενώπιον του κοινού τίμησε με λόγια το προσωπικό για τη δουλειά του και το ζήλο, την ενεργητική και σοφή διεύθυνση. Να μη παραλείψουμε τις ενδείξεις συμπάθειας και ευγνωμοσύνης εκ μέρους των γονιών των μαθητών μας³¹³.

Τι είναι όμως η διοργάνωση μιας σχολικής γιορτής και που αποσκοπεί; Ας δούμε κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις για την έννοια της γιορτής-τελετουργίας και το συμβολικό ρόλο της στη σχολική κοινότητα και στην κοινωνία.

³¹¹ 19, 6/19-4-12, Α.Π.Π.1878/28-4-12, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

³¹² 18, Α.Π.Π.2821/8/14-1-1927, Αρανίας προς Πρ. Α.Ι.Υ.

³¹³ 18, 102/20-6-1928, Α.Π.Π.922/27-6-1928, προς Αρανίας Πρ. Α.Ι.Υ

Η Μπενινκάζα επισημαίνει ότι σύμφωνα με μια παράδοση που εγκαινίασε ο Durkeim:

*η τελετουργία ως συλλογική συμβολική παράσταση δραματοποιεί, εξαίρει και τιμά το νοηματικό σύμπαν, τις κοινωνικές αξίες και την πολιτισμική γνώση της εκάστοτε ομάδας, τα επιβεβαιώνει και τα καθιστά πολύ ανθεκτικά στο χρόνο*³¹⁴.

Η Μπενινκάζα αναφέρει ότι σύμφωνα με τον Lewis (1980):

*η τελετουργία είναι μια «παράσταση» μέσα από την οποία το άτομο επιβεβαιώνει ότι είναι μέλος μιας συγκεκριμένης ομάδας, επιβεβαιώνοντας την ταυτότητά του. Κατά συνέπεια, από την άποψη των συναισθηματικών αναγκών του ατόμου η τελετουργία έχει θεωρηθεί ως το κύριο συμβολικό μέσο που επιτρέπει στους ανθρώπους να μοιράζονται συγκινήσεις και να ταυτίζονται με τα άλλα μέλη της ομάδας. Με αυτή την έννοια, ενισχύοντας την αίσθηση του εαυτού ως μέλους της ομάδας, η τελετουργία παρέχει στο άτομο μια αίσθηση ασφάλειας (Klapp, 1969, McLaren, 1986). Από την άλλη μεριά οι τελετουργίες, παρόλο που δεν έχουν άμεσο πρακτικό σκοπό, έχουν τεράστια σημασία για την κοινωνία στο σύνολό της (Hofstede, 1994)*³¹⁵.

12.1.2 Οι εθνικές γιορτές και οι παρελάσεις

Όπως, επισημαίνει η Μπενινκάζα,

*η παρέλαση αποτελεί μια τελετουργία της ομάδας-έθνους, που και αυτή μπορεί να ερμηνευτεί με όρους διατήρησης της μυθολογίας της ομάδας. Ένας εορτασμός εξαίρει ορισμένες αξίες, αυτές που θεωρείται ότι τα αρχικά γεγονότα στο παρελθόν αντιπροσωπεύουν. Με κάθε εορτασμό του γεγονότος οι άνθρωποι επιβεβαιώνουν την προσκόλλησή τους σε αυτές τις αξίες, επικυρώνοντας ταυτόχρονα το σχετικό μύθο*³¹⁶.

Οι προσλαμβάνουσες εικόνες που έχουμε για τις παρελάσεις διέπονται από κάποια χαρακτηριστικά, όπως ο ίδιος βηματισμός, η συντονισμένη κίνηση των χεριών και η ομοιομορφία στη στολή, ώστε να φαίνονται όλοι σαν ένα σώμα. Όπως ισχυρίζεται η Μπενινκάζα:

*έχει κανείς την εντύπωση ότι «παρελαύνει το έθνος». Η οπτική ομοιογένεια που επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια της παρέλασης, παραπέμπει σε ένα έθνος ατόφιο και ακέραιο, όπως προβλέπεται από τα κανονιστικά πρότυπα*³¹⁷.

Στο αρχαικό μας υλικό εντοπίσαμε ότι το σχολείο συμμετείχε στις παρελάσεις, που γινόντουσαν με την αφορμή των εθνικών επετείων του ελληνικού έθνους, όπως προκύπτει από τα παρακάτω αποσπάσματα των επιστολών:

Το 1931 ο Αρανίας επισημαίνει σε επιστολή του: «...στις παρελάσεις, το σχολείο μας πάντα ξεχωρίζει και διαπρέπει στην πρώτη θέση από τα υπόλοιπα δημοτικά σχολεία»³¹⁸.

³¹⁴ Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 1, 2009, σ.215

³¹⁵ Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 4, 2002, σ.91

³¹⁶ Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 4, 2002, σ.91

³¹⁷ Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 4, 2002, σ.93

Το 1933, ο Πιτσόν γράφει:

Όπως κάθε χρόνο στις 21 Φεβρουαρίου και στις 25 Μαρτίου, που γιορτάζονται αντίστοιχα η Απελευθέρωση των Ιωαννίνων και η Ανεξαρτησία, γίνονται παρελάσεις των σχολείων και του στρατού. Το σχολείο μας συμμετείχε και διακρίθηκε για την ωραία του στολή. Την παραμονή της 25ης Μαρτίου μια σχολική γιορτή συγκέντρωσε στην αίθουσα του σχολείου τους μαθητές μας και τους γονείς τους³¹⁹.

Όμως εντοπίσαμε σε μία επιστολή του Πιτσόν το 1939, που συμπίπτει χρονικά με την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά, ότι δεν προσκλήθηκαν από την Ε.Ο.Ν.(Εθνική Οργάνωση Νέων) για τις εκδηλώσεις της επετείου της Απελευθέρωσης των Ιωαννίνων, οπότε το σχολείο αποκλείστηκε από τη συμμετοχή του στην παρέλαση, όπως αναφέρεται στην παρακάτω επιστολή:

Από την άφιξή μου στα Γιάννενα ποτέ δεν ένιωσα τόσο πόνο και ταπείνωση, όσο ένιωσα κατά τη διάρκεια αυτής της σχολικής χρονιάς και συγκεκριμένα τους δύο τελευταίους μήνες.

Γιορτάζουμε κάθε χρόνο με τα άλλα σχολεία την απελευθέρωση των Ιωαννίνων στις 21 Φεβρουαρίου και διακρινόμαστε πάντα σαν σχολείο ιδιαίτερα. Συνήθως λαμβάνουμε το λεπτομερές πρόγραμμα των διάφορων εκδηλώσεων, 3-4 μέρες πριν. Φέτος το περιμέναμε την παραμονή.

Όλοι οι μαθητές όλων των σχολείων της πόλης μας προσκλήθηκαν από την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας εκτός των μαθητών του Ισραηλιτικού μας σχολείου. ... Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το σχολείο μας αποκλείστηκε. Απευθύνθηκα στον Πρόεδρο της κοινότητας για να διαμαρτυρηθεί στις αρχές.

Στις 25 Μαρτίου, επέτειος της Ανεξαρτησίας, τα σχολεία προσκλήθηκαν από τις Αρχές να συμμετέχουν στις διάφορες γιορτές, ανεξαρτήτως της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας, που συμπεριλάμβανε κάποιους μαθητές από κάθε σχολείο, χωρίς να μας προσκαλέσουν, αλλά δυστυχώς λόγω καιρού ακυρώθηκαν³²⁰.

Πώς ερμηνεύεται όμως ο αποκλεισμός του σχολείου από τη συμμετοχή του στην παρέλαση; Τι να σημαίνει άραγε η διαφοροποίηση τακτικής από πλευράς του εθνικού κράτους; Γίνεται επαναδιαπραγμάτευση της ελληνικής ταυτότητας των υποκειμένων της μειονότητας; Δε θα απαντήσουμε, διότι δε διερευνήσαμε το θέμα απ' όλες τις πλευρές, απλώς θα αφήσουμε μετέωρες κάποιες θεωρητικές απόψεις να αιωρούνται, προκειμένου να αποτελέσουν έναν γόνιμο προβληματισμό.

Όπως επισημαίνει η Μπενινκάζα,

Προϊόν της ανθρώπινης κατηγοριοποιητικής δραστηριότητας είναι και η έννοια του έθνους, καθώς και η εικόνα της ανθρωπότητας που αποτελείται από έθνη με

³¹⁸ 18, 152/4-1-1931, Α.Π.Π. 173/5/14-1-1931, Arantias προς Πρ. Α.Ι.Υ..

³¹⁹ FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09381, -4-1933, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

³²⁰ .FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09365, 19-4-1939, Α.Π.Π. 3292/3/25-4-1939, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

ξεχωριστά χαρακτηριστικά, το κάθε ένα με τη θρησκεία του, με τη γλώσσα του και με ρίζες σε ένα συγκεκριμένο «έδαφος». Ο ρόλος του εθνικού κράτους σε αυτή τη διαδικασία κατασκευής είναι εξαιρετικής σημασίας (Bauman, 1993). Στα εθνικά κράτη οφείλεται η προώθηση και η διάδοση που έχει γνωρίσει το λεγόμενο ρομαντικό παράδειγμα του έθνους, το οποίο όχι απλώς επιβιώνει αλλά είναι ακόμα κυρίαρχο στην εκπαίδευση (Coubly, 1997, Φραγκουδάκη & Δραγώνα, 1996). Από τη σκοπιά αυτή τα έθνη είναι αρχέγονες, φυσικές υποδιαιρέσεις της ανθρωπότητας, που η κάθε μια αντιστοιχεί σε ένα λαό και έναν πολιτισμό και αποκτά συνδηλώσεις βιολογικής κληρονομιάς (Herzfeld, 1992). Σαν ένα (συλλογικό) άτομο, το έθνος φέρεται να έχει έναν μοναδικό, ξεχωριστό χαρακτήρα –τον «εθνικό χαρακτήρα»- ο οποίος δε θεωρείται ιστορικό προϊόν κοινών συλλογικών εμπειριών αλλά έμφυτος, δοσμένος, μέρος της φύσης του, τόσο παλιός όσο και το ίδιο το έθνος, και επομένως αμετάβλητος στο χρόνο (Benincasa, 2004)³²¹.

Και συνεχίζει λέγοντας ότι η μαθητική παρέλαση φέρεται να δραματοποιεί το διαχωρισμό της ανθρωπότητας σε διακριτά έθνη. Σύμφωνα με το ρομαντικό παράδειγμα, ακόμα κυρίαρχο στην εκπαίδευση, το έθνος (μας) αποτελεί εκλεκτό μέρος της ανθρωπότητας, με αρετές σωματικές, νοητικές και ηθικές, οι οποίες δραματοποιούνται επίσης στην παρέλαση. Η οντολογική όψη «Έτσι είναι τα πράγματα» έχει και μια κανονιστική διάσταση «...και έτσι πρέπει να είναι³²²».

Συμπερασματικά, ο εθνικιστικός λόγος εκφράζεται αυτή τη φορά μέσω του αποκλεισμού της συμμετοχής στις εθνικές επετείους της μειονοτικής συλλογικής ταυτότητας, από το φόβο της μη διατήρησης μιας ενιαίας, ομοιογενούς (συνδήλωση βιολογική) και αμόλυπτης (μη στιγματισμένης από αλλόθρησκους και εθνοτικά διαφορετικούς) κοινωνικής αναπαράστασης. Ενδόμυχα εκφράζεται ο φόβος της εθνικής ακεραιότητας της ελληνικής φυλής, δηλαδή της αλλοτρίωσης της εθνικής ταυτότητας.

12.2 Α.Ι.Υ. και Σιωνισμός: Δύο οπτικές στην προβαλλόμενη εικόνα του έθνους

Ο Λέκκας επισημαίνει,

Η αντικειμενική ιδιότητα των πολιτισμικών αξιών δεν έχει καμία σημασία, ισχυρίζεται ο Max Weber³²³, αυτό που έχει σημασία είναι η ανά πάσα στιγμή αποτελεσματικότητα του τελικού προϊόντος, δηλαδή η πειστικότητα και η απήχηση της προβαλλόμενης εικόνας του έθνους. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι ακόμη κι αν δεν πληρούνται προϋποθέσεις που θα θεωρούσε κανείς στοιχειώδεις ή αναγκαίες για την ύπαρξη ενός έθνους, όπως είναι το μέγεθος ή η συγκέντρωση του επίδοξου εθνικού σώματος σε συγκεκριμένο χώρο, δεν αποτρέπεται παρά ταύτα η δημιουργία ούτε η αναγνώριση εθνών ή εθνικών κρατών, όπως η περίπτωση του διεσπαρμένου εβραϊκού έθνους³²⁴.

³²¹ Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 1, 2009, σ.214-215

³²² Benincasa L., Επιστήμες της Αγωγής 1, 2009, σ.214-215

³²³ Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ.105, Weber M., Structures of Power, σ.178

³²⁴ Λέκκας Π., 1992 ο.π., σ.106

Η Α.Ι.Υ. είχε ως απώτερο σκοπό την εθνική προβολή του Ισραηλίτη μέσω της καλλιέργειας της ταυτότητας του πολίτη όπου ζούσε. Μέσω του εκτεταμένου σχολικού δικτύου αλληλεγγύης των Ισραηλιτών της διασποράς ήθελε να ενδυναμώσει την ταυτότητα της ηθικής και των προσόντων του πολίτη, που θα του έδινε τη δυνατότητα της ενσωμάτωσης και της αναρρίχησης μέσω της διάκρισης λόγω των προσόντων που αποκτούσε με τη φοίτηση στα σχολεία της. Αναπαρήγαγε το μοντέλο της Γαλλικής Δημοκρατίας και της χειραφέτησης του γαλλικού Ιουδαϊσμού μέσω της γαλλικής γλώσσας, φορέα του αντίστοιχου πολιτισμού.

Από την άλλη, ο Σιωνισμός καλλιεργούσε την ιδέα του εθνικισμού, που θα περιείχε και τη γεωγραφική συνιστώσα για τον ορισμό του έθνους, δηλαδή την επιστροφή στην Ιερή Γη.

Αυτές οι δύο διαφορετικές οπτικές της πολιτικής επιβίωσης του ισραηλιτικού έθνους, επ' ευκαιρία ιστορικών γεγονότων, αφυπνίστηκαν και εκδηλώθηκαν και στην τοπική κοινωνία των Ιωαννίνων από μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας, με αποτέλεσμα να κινδυνεύσει να δημιουργηθεί ρωγμή μεταξύ της Ισραηλιτικής Κοινότητας και των φορέων των σχολείων της, την άνοιξη του 1919.

12.2.1 Από τη διακήρυξη BALFOUR έως τη Συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι

Στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων, που ξεκίνησε το 1919, συζητήθηκαν δύο θέματα σχετικά με το μέλλον των Ισραηλιτικών πληθυσμών: Το πρώτο αφορούσε τη συνέχεια της διακήρυξης του Balfour, δηλαδή την επίτευξη διεθνούς αναγνώρισης του σιωνιστικού σχεδίου, περί δημιουργίας μιας εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη, αφού και η γαλλική κυβέρνηση πήρε ευνοϊκή θέση, μετά τη συνάντηση του γάλλου υπουργού εξωτερικών Stephen Pichon με τον Nahum Sokolow. Το δεύτερο αφορούσε την προστασία των ισραηλιτικών μειονοτήτων στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης.

Οι θέσεις των αντιπροσώπων τόσο της σιωνιστικής οργάνωσης, της Ένωσης ξένων κοινοτήτων (Joint Foreign Committee)(JFC), όσο και της Οικουμενικής Ισραηλιτικής Ένωσης (Α.Ι.Υ.) είχαν ιδεολογικές αποκλίσεις, τόσο στους στόχους όσο και στις στρατηγικές. Το επεισόδιο που προκάλεσε εθνική ρωγμή και στο οποίο αναφέρονται στις επιστολές, συνέβη στην περίφημη συνεδρίαση του Ανώτατου Συμβουλίου, στις 27-2-1919, κατά τη διάρκεια της οποίας οι Σύμμαχοι άκουσαν τους αντιπροσώπους της σιωνιστικής κίνησης, καθώς και την επιχειρηματολογία τους για τη δημιουργία της εθνικής εστίας.

Ο Sylvain Levi, μέλος της Κ.Ε. της Α.Ι.Υ., αλλά όχι εξουσιοδοτημένος να την εκπροσωπήσει στην Συνδιάσκεψη Ειρήνης, τοποθετήθηκε αρνητικά επικαλούμενος οικονομικά ζητήματα και έκθεση σε κίνδυνο των Ισραηλιτών. Η παρέμβασή του αυτή θεωρήθηκε ως μια προσπάθεια δημιουργίας κλίματος δυσπιστίας του σιωνιστικού σχεδίου και ως προσπάθεια διάχυσης αμφιβολίας στο πνεύμα των Συμμάχων. Βέβαια οι προτάσεις του όσον αφορά τους Ισραηλίτες της Παλαιστίνης ήταν οι εξής: αυτο-διοίκηση, ισότητα μεταχείρισης με τους αυτόχθονες πληθυσμούς, υπεράσπιση του γαλλικού πολιτισμού και των υπαρχουσών σχολικών καταστημάτων, δημιουργία μιας ιδιωτικής διεθνούς εταιρείας επενδύσεων, που θα εξασφάλιζε την ανάπτυξη και την αξιοποίηση των τοπικών πόρων. Βέβαια στην έξοδό του από τη συνεδρίαση εισπράττει την βαθεία αποδοκιμασία του Nahum Sokolow, ενώ ο

Chaim Weizmann του ανακοίνωσε: «Δε σας γνωρίζω πια. Είστε ένας προδότης. Μας προδώσατε³²⁵».

12.2.2 Οι Σιωνιστικές εκδηλώσεις στα Γιάννενα

Εξαιτίας των θέσεων του μέλους της Κ.Ε. της Α.Ι.Υ., Sylvain Levy, στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης, που έγινε το 1919 στο Παρίσι, όπου δεν υποστήριξε το σιωνιστικό σχέδιο και η στάση του θεωρήθηκε προδοτική για το Ισραηλιτικό έθνος από τους σιωνιστές, προκλήθηκαν σιωνιστικές εκδηλώσεις στα Γιάννενα, από μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, σε βάρος του εκπροσώπου της Α.Ι.Υ. στα Ιωάννινα, δηλαδή του διευθυντή του σχολείου Σαρφατί.

Οι εκδηλώσεις έγιναν τις επόμενες μέρες της 27-2-1919, όπου συγκεντρώθηκαν χρήματα και πολύτιμα αντικείμενα για την Ένωση Σιωνιστών Ελλάδος, και στις 13-4-1919, έγινε μία διαδήλωση με συνθήματα κατά των σχολείων και των εκπροσώπων τους, όπου συμμετείχαν και μαθητές του σχολείου, όπως προκύπτει από τις παρακάτω επιστολές του Διευθυντή Σαρφατί:

Η κατάληψη των Ιεροσολύμων από τη μια και η δήλωση της Αγγλίας σχετικά με την απόφαση πραγματοποίησης του ονείρου του ιουδαϊκού λαού από την άλλη, έδωσαν ώθηση στη δραστηριότητα αυτών που αποκαλούνται σιωνιστές. Κινητοποιούνται. Η κοινότητα τους ακολουθεί. Διοργανώνουν για το Rourim μια λοταρία, συγκεντρώνοντας αγαθά που προσφέρονται από τους συνθηρησκευομένους μας, προς όφελος του έργου τους. Μέχρι και οι πιο φτωχοί πρόσφεραν ένα αντικείμενο αξίας, κέντημα, πορσελάνη, χρυσαφικά. Είναι μια γοητευτική αλληλεγγύη. Η ένωσή τους αναγνωρίστηκε από την κυβέρνηση των Αθηνών. Κέντησαν και μια σημαία. Για το Rourim σκέφτονται μουσική και τραγούδια στους δρόμους... Ο Πρόεδρος της κοινότητας και η σχολική επιτροπή μου ζήτησαν να τους δανείσω την αίθουσα του σχολείου για τη λοταρία... Συνέταξαν ευχαριστήρια επιστολή στον Pichon για την προσχώρηση της Γαλλίας στην απόφαση της Αγγλίας... Η οικονομική τους συνδρομή υποκινήθηκε από τη σιωνιστική ένωση, η ηθική τους συνδρομή δε θα αργήσει να υποκινηθεί³²⁶.

Οι δηλώσεις του κ. Sylvain Levy στη διάλεξη της Ειρήνης, διέγειραν τα πνεύματα εδώ. Αναλογίζοντας την διαπρεπή ανατολολογία σαν εκπρόσωπο της Alliance, κάποιοι ορκίστηκαν την απέχθεια των αδερφών τους, Sylvain Levy, της Alliance, του προσωπικού των σχολείων της και αφέθηκαν σε διαδηλώσεις θλιβερές... Στο πιο μεγάλο καφέ της πόλης, νέοι, παλιοί μαθητές φωνάζουν: «Κάτω η Alliance!», ενώ ήταν παρόν ένα μέλος της σχολικής επιτροπής που δεν είπε μια λέξη, δεν έκανε κάποια κίνηση ενάντια σ' αυτή τη μισητή αναφώνηση... Το Σάββατο βράδυ, μια διαδήλωση περισσότερο πολυάριθμη και θορυβώδης διοργανώθηκε. Μαθητές, παλιοί μαθητές, νέοι, άντρες συγκεντρώθηκαν μπροστά στο σπίτι του Προέδρου των σιωνιστών, Nissim D. Levy, από το Πανεπιστήμιο του Παρισιού, εχθρό των σχολείων

³²⁵ Kaspi, 2010, idem, p. 172-179

³²⁶ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8498-8504, Α.Π. 64(χωρίς ημερομηνία), Α.Π.Π.4870/2/15-3-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance,

της Alliance και των διευθυντών της. Μετά το τραγούδι Atikva, το πλήθος των διαδηλωτών σταμάτησε μπροστά από το σπίτι μας. Το γκέτο σιωνιστών με σφυρίγματα: «Κάτω η Alliance!», «Κάτω ο προδότης Sylvain Levy!», για λίγα λεπτά ακούγαμε συνθήματα από τα στόματα σημερινών μαθητών, παλιών μαθητών, νέων αλλά και ώριμων αντρών. Φυσικά το κοινοτικό συμβούλιο είτε ότι αγνοούσε την προετοιμασία μιας τέτοιας διαδήλωσης. Η διαδήλωση έγινε βράδυ Σαββάτου, 13 Απριλίου..³²⁷.

Συνέχεια της χθεσινής μου επιστολής. Αυτή η απάθεια που σας έλεγα συντέλεσε στα θλιβερά της αποτελέσματα. Μια ομάδα 9 νέων, ηλικίας 17-18 χρονών, όλοι παλιοί μαθητές του σχολείου, στην πιο μεγάλη βόλτα της πόλης, που ευτυχώς εκείνη την ώρα δεν ήταν πολύς κόσμος, έκαναν μια επίδειξη θορυβώδη και ντροπιαστική βλέποντάς μας να φτάνουμε εγώ, η κ. Sarfati, σύζυγός μου, και τα παιδιά μας. Ανάμεσα από σφυρίγματα επαναλαμβανόμενα, φώναζαν συνθήματα όπως: «Αέρα», «Κάτω ο Sylvain Levy!», «Κάτω η Alliance»³²⁸!

12.2.3 Αναδρομή στη μνήμη των μαθητών για αντι-σιωνιστική πρακτική των σχολείων

Ο Διευθυντής του σχολείου Σαρφατί το 1919 γράφει επιστολή στην Α.Ι.Υ. για να καταγγείλει τη σιωνιστική στάση της Ι.Κ.Ι. και την αντιπαράθεση που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Ι.Κ.Ι. και Α.Ι.Υ. με την «αντι-σιωνιστική» πρακτική των σχολείων της. Θα παραθέσουμε την επιστολή μεταφρασμένη, όπως ακριβώς βρέθηκε, διότι είναι πολύ περιγραφική των γεγονότων, που διαδραματίστηκαν ή όπως μεταφέρθηκαν από το Διευθυντή:

Προσκάλεσαν τα παιδιά, σημερινούς μαθητές του σχολείου ή παλιούς μαθητές της να ψάξουν στις αναμνήσεις τους και να θυμηθούν ποια ήταν η τακτική του σχολείου απέναντι στο σιωνισμό εδώ και έξι χρόνια. Ικανοποιημένοι από τη συγκομιδή τους, οι ζεσταμένοι εθνικιστές διέτρεξαν το παζάρι για να εξασφαλίσουν υπογραφές των Γιαννιωτών εμπόρων για τη μετάθεση του προσωπικού της Alliance. Το κοινοτικό συμβούλιο, που αποτελείται αποκλειστικά από σιωνιστές, πρόσωπα τουλάχιστον απαθή και λιγόψυχα, που δεν έκαναν τίποτε για να σταματήσουν την εχθρική κίνηση προς την Alliance.

Το κοινοτικό συμβούλιο με παρακάλεσε να δώσω εξηγήσεις, για κάποια παράπονα γονέων εναντίον μου. Θα σας τα αναφέρω εμπιστευτικά, για να έχετε μια ιδέα της νοστορπίας των υποκινητών:

Ο αντι-πρόεδρος με ρωτάει:- «έχετε λάβει οδηγίες από την Alliance για να μάχεστε το σιωνισμό;»

Στην αρνητική μου απάντηση, συνέχισε λέγοντας:

³²⁷ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8485-8497, 79/16-4-1919, Α.Π.Π.1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

³²⁸ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8506-8516, 80/17-4-1919, Α.Π.Π.1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

1. Οι μαθητές σας παρακάλεσαν κατ' επανάληψη να τους μάθετε γεωγραφία της Παλαιστίνης και τους το αρνηθήκατε

2. Μια φορά οι μαθητές έγραψαν στο μαυροπίνακα «Ζήτω η Ιουδαία!» και εσείς το σβήσατε και τιμωρήσατε όλη την τάξη

3. Με μια επίσημη φωνή είπε: « Αυτό είναι σοβαρό» και συνέχισε: Τα παιδιά, την επομένη του Rourim, επιστρέφοντας στο σχολείο με σιωνιστικά σημαϊάκια καρφωμένα στα καπέλα τους ή στα σακάκια τους, κάποια σηματάκια τους (κονκάρδες) τα ρίξατε στο πάτωμα και κάποια τα κρατήσατε. Απάντησα ότι αυτά είναι παιδικές διηγήσεις, που προκαλούνται από μη λογικούς γονείς και στις οποίες μια σοβαρή κοινότητα δε θα έπρεπε να δώσει τη συγκατάθεσή της, για να μας τα μεταφέρει. Πρόσθεσα ότι αν ποτέ έπαιρνα τις κονκάρδες, θα είχα το δικαίωμα, διότι οι μαθητές δε πρέπει να φορούν στην τάξη κανένα έμβλημα εμφανές στα ρούχα τους³²⁹».

12.2.4 Αιτήματα Σιωνιστών προς τα σχολεία

Έτσι ανάμεσα στα αιτήματα που κατατέθηκαν στο Διευθυντή του Σχολείου Αρρένων, Σαρφατί, τον Απρίλιο του 1919, από ομάδα σιωνιστών της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, μεταξύ των οποίων συμμετείχαν και παλιοί μαθητές του σχολείου, ήταν τα εξής:

1. Ο ύμνος των σιωνιστών να τραγουδιέται στο σχολείο

2. Η γεωγραφία της Παλαιστίνης να διδάσκεται στους μαθητές και

3. Η σιωνιστική σημαία να κυματίζει στην πόρτα των σχολείων³³⁰».

Τα αιτήματα των σιωνιστών ήταν καθαρά χρηστικά εθνικιστικά σύμβολα: ύμνος, σημαία, γεωγραφικός χώρος, στοιχεία που υπογραμμίζουν την εθνική συνοχή και προκαλούν συναισθηματική φόρτιση του υπερτονισμού της εθνικής ταυτότητας.

Ο Mosse θεωρεί ότι «το υψηλό θυμικό περιεχόμενο του εθνικιστικού μηνύματος δικαιολογεί το χαρακτηρισμό του εθνικισμού ως «πολιτικής θεολογίας».

Η θέσπιση και τελετουργικά επαναλαμβανόμενη χρήση συμβόλων (σημαιών, στολών, ύμνων, όρκων, εορτών, επετείων κ.λ.π.) που υπογραμμίζουν την εθνική ενότητα και αλληλεγγύη και προκαλούν έντονη συναισθηματική φόρτιση, αποτελούν δραστηριότητες υπό την επήρεια και την έμπνευση του εθνικισμού³³¹. Με τη σειρά τους όμως, παρόμοιες ενέργειες ενδυναμώνουν την εθνική ταυτότητα είτε υπερτονίζοντας τα συνεκτικά γνωρίσματα, που της αποδίδονται από την εθνικιστική

³²⁹ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8485-8497, 79/16-4-1919, Α.Π.Π.1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance,

³³⁰ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8517-8525, 81/23-4-1919, Α.Π.Π.1949/4/5-5-1919, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

³³¹ Λέκκας Π., Η εθνικιστική ιδεολογία, Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία, Ε.Μ.Ν.Ε.-Μνήμων 1992, σ. 139, Mosse G. L. «Mass Politics and the Political Liturgy of Nationalism», σε Kamenka, E., Nationalism: The Nature and Evolution of An Idea, Λονδίνο, 1976

ιδεολογία, είτε αντίστροφα, απαλείφοντας ή υποβαθμίζοντας τα όποια διαφοροποιητικά στοιχεία ενυπάρχουν στο εθνικό σώμα. Ο προσδιορισμός της εθνικής ταυτότητας αποτελεί βεβαίως πάγια μέριμνα του εθνικισμού, αδιάφορα από τη συγκεκριμένη υπόσταση του έθνους³³².

12.2.5 Η στάση του προσωπικού των σχολείων της Α.Ι.Υ.

Το προσωπικό της Α.Ι.Υ. φαίνεται να θέλει να είναι εναρμονισμένο με τη στάση της Α.Ι.Υ., αλλά ταυτόχρονα αισθάνεται προσβεβλημένο από τη στάση της Κοινότητας, αμήχανα και άβολα με μια κοινότητα που δε του παρέχει στήριξη. Η στάση του Διευθυντή Σαρφατί απέναντι στους διαδηλωτές μαθητές (νυν και τέως) είναι τιμωρητική, ελεγκτική και καταχρηστική σε βαθμό που θέλει να επέμβει ούτως ώστε να μην έχουν πρόσβαση στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα.

12.2.6 Η στάση της κοινότητας

Πώς ήταν δυνατόν να συνυπάρχουν αυτές οι εν διαμέτρω αντιπαραβαλλόμενες οπτικές (Σιωνισμός και οικουμενικότητα) του ίδιου εθνικού σώματος στο σχολείο; Πως ήταν δυνατόν να ικανοποιηθούν τα αιτήματα; Ποια η στάση της Ισραηλιτικής Κοινότητας;

Η Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων, που είχε αγωνιστεί χρόνια για να λειτουργήσει το σχολείο της σύμφωνα με τα εκπαιδευτικά πρότυπα της Α.Ι.Υ., που πίστευε στο εκπαιδευτικό έργο της, ευγνωμονούσε την παρουσία της στα Γιάννενα και στήριζε το έργο της ηθικά και υλικά, πιστεύουμε πως επαναδιαπραγματευόταν την εθνική της ταυτότητα ενόψει των νέων πολιτικών και ιστορικών συγκυριών.

Έβλεπε στα πρόσωπα του διορισμένου προσωπικού της Α.Ι.Υ., τον Sylvain Levy και προσπαθούσε να τους αποδώσει ευθύνες για την μη επίτευξη του στόχου των σιωνιστών, ανακαλώντας στη μνήμη της γεγονότα, που πιθανόν εδώ και χρόνια να της προκαλούσαν ενόχληση, αλλά δεν τα έφερνε στην επιφάνεια, από φόβο μη χάσει τη στήριξη της Α.Ι.Υ.. Για την κοινότητα η στάση του διορισμένου προσωπικού της Α.Ι.Υ. ήταν υβριστική για το Ιουδαϊκό στοιχείο της πόλης και τον πολιτισμό του και αλαζονική σε σχέση με την Κοινότητα. Για το παρόν διάστημα φαίνεται να κινητοποιούνταν με κίνητρα σιωνιστικά, κάτω από την επήρεια των γεγονότων που διαδραματίστηκαν στην συνδιάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι. Σαν να ξύπνησε στα σπλάχνα της ένας απωθημένος εθνικισμός, ταυτισμένος με τη φαντασιακή πατρίδα. Ο Διευθυντής των σχολείων ήταν ο «αποδιοπομπαίος τράγος» της απολεσθείσης ευκαιρίας της αναφοράς στο εθνικό κέντρο. Πίστευε ότι με την αλλαγή των προσώπων των Διευθυντών, θα υπήρχε και διαφορετικός χειρισμός. Πάντως δεν επεδίωξε και οριστική ρήξη με την Α.Ι.Υ. Εξάλλου, η συνεργασία της με την Α.Ι.Υ., τα επόμενα χρόνια ήταν αρμονική.

Νομίζουμε ότι αξίζει να έρθει στο φως και η επιστολή του Μποχωράκη Χανάν Λεβύ, Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο της Κεντρικής Επιτροπής της Alliance, με αφορμή τα γεγονότα που συνέβησαν στον κόλπο της Κοινότητας, προκειμένου να έχουμε και την οπτική της Ι.Κ.Ι.:

³³² Λέκκας Π., 1992, ο.π., σ. 139

Υπάρχει προδιάθεση στη διεύθυνση (εννοεί την τωρινή, με τους Σαρφατί) των ισραηλιτικών σχολείων να ασχολούνται με το χριστιανικό στοιχείο πολύ περισσότερο απ' ό,τι με το ισραηλιτικό στοιχείο, σε σημείο που να δημιουργούν μια ηθική προκατάληψη και μία τάση που να μην έχει μέριμνα για την κοινότητα και το συμβούλιό της και αυτό το σημείο αποτελεί αιτία διχόνοιας μεταξύ κοινότητας και διεύθυνσης. Αυτή η κατηγορία βασίζεται σε μια πληθώρα γεγονότων, που θα σας αναφέρουμε πιο κάτω:

1. Σχετικά με την ισραηλιτική σχολική γιορτή που έγινε το καλοκαίρι του 1918, ενώ έγινε αναφορά των διδασκομένων γλωσσών, δεν έγινε η παραμικρή αναφορά για την εβραϊκή. Μάλιστα όταν ένα μέλος της σχολικής επιτροπής ζήτησε το λόγο από τη διευθύντρια γιατί στο πρόγραμμα δεν υπήρχε έστω κι' ένας μονόλογος στην εβραϊκή, εκείνη απάντησε ότι είναι μια νεκρή γλώσσα και σαν νεκρή δε μπορεί να παρουσιαστεί σε ένα κοινό που ούτε θα την καταλάβει και που θα είναι ανιαρό να την ακούσει. Αφετέρου προσέθεσε η διευθύντρια: «γιατί θέλετε να γράψω εγώ η ίδια την εβραϊκή στο πρόγραμμα; Αν δε σας αρέσουν τα ροδάκινα, θα ζητούσατε να σας τα σερβίρουν στο τραπέζι σας;» Αυτό συμβαίνει σε ένα ισραηλιτικό σχολείο όπου διδάσκουν την εβραϊκή και όπου θα όφειλαν να τη σέβονται.
2. Η Διεύθυνση δεν έρχεται στο ναό παρά σπάνια. Μας φαίνεται εντελώς φυσικό, ο Διευθυντής σαν αρχή εκπαίδευσης, να δίνει το καλό παράδειγμα στα παιδιά της κοινότητας, συνήθεια που θα μπορούσε να ανυψώσει το ηθικό των παιδιών αντί να το μειώνει.
3. Αντιθέτως η διεύθυνση δίνει ιδιαίτερα μαθήματα κάθε Σάββατο στο κτίριο όπου κατοικεί και που βρίσκεται στο κτίριο του σχολείου θηλέων, στον κεντρικό δρόμο της συνοικίας μας, που είναι το σημείο βόλτας των συνθηρησκευομένων μας, οι οποίοι βλέπουν μαθητές χριστιανούς να πηγαίνουν εκεί με βιβλία. Αυτή η περιφρόνηση των νόμων από τους πιο στοιχειώδεις του Ιουδαϊσμού, του ρεπό του Σαββάτου, εκ μέρους της διεύθυνσης, δε βοηθάει στην ανύψωση του ηθικού των μαθητών του σχολείου.
4. Τον τελευταίο καιρό, σε συνέχεια των ειδήσεων που ήρθαν από τη Διάλεξη της Ειρήνης σχετικά με το ισραηλιτικό θέμα, οι νέοι της κοινότητάς μας έκριναν σκόπιμο να διαδηλώσουν φωνάζοντας συνθήματα κατά μήκος όλου του κεντρικού δρόμου της συνοικίας μας «Ζήτω ο Sokolow! Ζήτω ο Weizman! Κάτω ο Sylvain Levy! Κάτω ο προδότης». Γιατί η Διεύθυνση εξέλαβε αυτές τις διαδηλώσεις ότι αναφέρονταν σ' αυτή; Γιατί έκρινε απαραίτητο να παραπονεθεί ότι οι διαδηλωτές φώναξαν: «Κάτω η Alliance! Κάτω η Διεύθυνση!», δε μπορούμε να το καταλάβουμε. Η έρευνά μας σχετικά με αυτό το θέμα ήταν σοβαρή και πήρε χρόνο. Απέδειξε ότι κανένα σύνθημα δεν είχε ειπωθεί εναντίον της Alliance. Εξάλλου, αυτοί οι νέοι που ήταν σχεδόν όλοι απόφοιτοι της Alliance, που έλαβαν τη μόρφωσή τους εκεί, που της έχουν μια απεριόριστη αναγνώριση και την εκπαίδευσή της, γιατί τέτοια συνθήματα;

Η κοινότητα δεν έμεινε εκεί. Ο διευθυντής διάβασε σε όλους τους ναούς ένα κείμενο, στο οποίο αναστέλλει και απαγορεύει στο μέλλον κάθε διαδήλωση και υποχρεώνει την κοινότητα να έχει προς την Alliance και προς τη διεύθυνση την αναγνώριση που της οφείλει (αυτό το έκανε για να ηρεμήσει όλα τα μέρη και να αποφύγει στο μέλλον σκηνές αναταραχής). Παρόλα αυτά, ο διευθυντής που ανέθεσε την υπόθεση στα χέρια του κοινοτικού συμβουλίου, επιμένει να μη δεχτούμε στο σχολείο έναν μαθητή που βρισκόταν μεταξύ των διαδηλωτών και να ζητήσει από το διευθυντή των ελληνικών σχολείων να μη δεχτεί δύο άλλους μαθητές λυκείου, Ισραηλίτες. Και αυτό αντίθετα με τη γνώμη του κοινοτικού συμβουλίου και της σχολικής επιτροπής, που παρενέβησαν κατ' επανάληψη στη Διεύθυνση. Απ' αυτό το γεγονός, και το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή, που μέχρι τώρα πίστευαν ότι μπορούσαν να έχουν άποψη στις αποφάσεις που έπαιρνε η διεύθυνση, αισθάνθηκαν πληγωμένοι και οι ίδιοι και για λογαριασμό των εκλογέων τους.

Η διεύθυνση κατ' επανάληψη δήλωσε ότι δεν εξαρτάται παρά μόνο από την Alliance, κατά συνέπεια δε μπορεί να λάβει υπόψη τις αποφάσεις του κοινοτικού συμβουλίου. Νομίζουμε ότι πλανάται. Εξαρτάται το ίδιο από την κοινότητα όπως και από την Alliance και πρέπει να προσαρμόζεται το ίδιο καλά στις οδηγίες της μιας και της άλλης.

Όλα αυτά τα γεγονότα που φαίνονται μικρά και ασήμαντα αρχικά, είναι όλα πρωτεύουσας σημασίας. Δε θέλαμε να πάρουμε ριζική απόφαση εδώ και καιρό εξαιτίας του πολέμου και κάναμε υπομονή με την ελπίδα μιας αλλαγής, αλλά δυστυχώς τα τελευταία γεγονότα που εξελίχθηκαν ραγδαία, μας έκαναν να χάσουμε τη συμπάθεια και το σεβασμό προς τη διεύθυνση.

Έτσι η διεύθυνση δεν έχει πια το κύρος το απαραίτητο για την εκτέλεση του προγράμματός της και για την ακέραιη άσκηση των καθηκόντων της, εξαιτίας της ασυμβατότητας της οπτικής και των αισθημάτων μεταξύ κοινότητας και εκείνης.

Εξάλλου η κοινότητά μας που ανέκαθεν είχε συνεργαστεί στην εκπαίδευση με την Alliance και της αναγνωρίζει το έργο, την παρακαλεί να δώσει λύση άξια και εναρμονισμένη με τα κοινά συμφέροντα κοινότητας και Alliance, δίνοντας ικανοποίηση σε όλα τα μέρη. Η λύση είναι, κατά τη γνώμη μας, η μετάθεση των διευθυντών και η αποστολή στο πιο σύντομο χρονικό διάστημα άλλης διεύθυνσης που να μπορέσει να ικανοποιήσει τα συμφέροντα της Alliance και της Κοινότητας³³³.

³³³ GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8526-8538, 254/22/5-5-1919, Α.Π.Π.2131/1919

13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το κύριο ζητούμενο και των δύο εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών Οργανισμών στη λειτουργία των μειονοτικών Ισραηλιτικών σχολείων Ιωαννίνων ήταν η επίλυση του γλωσσικού ζητήματος. Όσον αφορά τη διαμάχη μεταξύ των δύο Οργανισμών για την επικράτηση της κυρίαρχης γλώσσας, μεταξύ της ελληνικής γλώσσας και της γαλλικής, είχαμε αναφέρει στο κεφάλαιο των αναλυτικών προγραμμάτων ότι είχε τα χαρακτηριστικά της παραβιάσεως του νομοθετικού πλαισίου, των συνεχών ελιγμών και της μακροβιότητας, δεδομένου ότι αυτή η διαμάχη διήρκεσε πάνω από 14 χρόνια, απ' όσο υπέπεσε στην αντίληψή μας.

Η παραβίαση του νομοθετικού πλαισίου βασίζεται στο γεγονός ότι ως μειονοτικό σχολείο έπρεπε να λειτουργεί ως ελληνικό δημόσιο σχολείο, με την προσθήκη της εβραϊκής γλώσσας και θρησκείας. Στην ουσία λειτουργούσε ως ξένο, χωρίς να έχει την απαιτούμενη άδεια λειτουργίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Οι ελληνικές Αρχές το γνώριζαν, μα δεν επέβαλλαν ποτέ την παύση της λειτουργίας του. Υφίστατο ένας συνεχής διαπληκτισμός, μια συνεχής προσπάθεια γλωσσικής αφομοίωσής του αλλά και ανοχή ταυτόχρονα της υφιστάμενης κατάστασης για 14 χρόνια. Παρατηρείται λοιπόν, όσον αφορά την τήρηση των αναλυτικών προγραμμάτων, ανοχή από την ελληνική πλευρά και επιμονή από την πλευρά της ηγεσίας του σχολείου, συνεπικουρούμενη από την Κοινότητα και τη Σχολική Επιτροπή.

Η ηγεσία της ελληνικής εκπαίδευσης προέβαινε σε ελέγχους των αρχείων και των οικονομικών δεδομένων του σχολείου, σε παρατηρήσεις για τη μη ορθή τήρηση του προγράμματος και του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του, σε συστάσεις για τη μείωση της χρήσης της γαλλικής γλώσσας που λειτουργούσε σε βάρος της ελληνικής, αλλά η όλη μεθόδευση εξαντλήθηκε σε έναν βερμπαλισμό και σε μερική επίτευξη των στόχων. Σε μία βαθύτερη ανάγνωση, όμως, όλα αυτά υποδηλώνουν το υπόβαθρο των ενεργειών της ελληνικής πλευράς. Ενώ ο επιδιωκόμενος στόχος της εθνικιστικής εκπαιδευτικής πολιτικής ήταν μέσω της αφομοίωσης, η ενσωμάτωση του μειονοτικού πληθυσμού και εν τέλει η ομοιογένεια του έθνους, δεν έλαβε αποτελεσματικά μέτρα για τη λειτουργία των σχολείων, όπως ο περιορισμός της διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας. Ίσως αυτό οφειλόταν σε δύο λόγους: αφενός στη φήμη του υψηλού κύρους των σχολείων και αφετέρου στην ειρηνική συνύπαρξη της κυρίαρχης ομάδας με τη μειονότητα, διότι εξάλλου εξέλειπε ο φόβος από την εβραϊκή μειονότητα, που δεν είχε αναφορά σε εθνικό κέντρο.

Η ηγεσία του σχολείου, στην προσπάθεια της διατήρησης της υφιστάμενης κατάστασης των αναλυτικών προγραμμάτων της Α.Ι.Υ., αντιμετώπιζε την ελληνική στάση ευέλικτα, προκειμένου να αποφύγει την κατά μέτωπο αντιπαράθεση για να συγκρατήσει όσο ήταν δυνατό τις αρχές και τα προγράμματα της Α.Ι.Υ.. Συγκεκριμένα το 1928, ενώ τα σχολεία λειτουργούσαν ως οκτατάξια, η Διεύθυνση του σχολείου τα εμφάνιζε ως εξατάξια με την μετονομασία των τάξεων, δηλαδή εμφάνιση πλασματικών τάξεων προκειμένου να είναι εφικτή η διδασκαλία της γαλλικής σε πιο μικρές τάξεις, με την εμφάνιση πλασματικών ωρών(έκλεβαν από την εβραϊκή και την ελληνική γλώσσα ώρες προκειμένου να διδάξουν την γαλλική), ως και προσθήκη 2 Ανώτερων τάξεων, προκειμένου να ισοσκελιστεί η απώλεια που είχαν οι μαθητές από τη γαλλική γλώσσα στις μικρότερες τάξεις. Όσον αφορά

την εβραϊκή γλώσσα, παρόλο που καταλάμβανε ένα σημαντικό ποσοστό ωρών στα προγράμματά της, διδασκόταν ως γλώσσα των Γραφών και ήταν συνδεδεμένη με τη διατήρηση της θρησκευτικής ταυτότητας. Η ηγεσία του σχολείου και το προσωπικό της Α.Ι.Υ., τη θεωρούσε νεκρή γλώσσα, υποτιμούσε την αξία της όσον αφορά την ένταξη των υποκειμένων της διασπορικής συλλογικότητας στο εκάστοτε εθνικό κράτος. Προκειμένου δε να αποφύγουν τη δυσαρέσκεια της συντηρητικής μερίδας της εβραϊκής Κοινότητας, πρόσθεταν ώρες την Κυριακή ή σε μέρες ελληνικών εορτών στην εβραϊκή γλώσσα ή πρόσθεταν την απογευματινή προσευχή, προκειμένου να κατευνάσουν τη δυσαρέσκεια που θα προέρχονταν από τη μείωση των ωρών διδασκαλίας της εβραϊκής.

Από την πλευρά της Α.Ι.Υ., διαπιστώνουμε τη χρόνια επιμονή της να μη ζουν οι Ισραηλίτες απομονωμένοι σε ξεχωριστές Κοινότητες, αλλά να συνυπάρχουν αλληλέγγυα με τους Ισραηλίτες ανά τον κόσμο, υπό τη σκέπη της Οικουμενικής Ισραηλιτικής Ένωσης, ως αντικατάσταση της αναφοράς στο εθνικό κέντρο και ως γέφυρα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τους Ισραηλίτες ανά τον κόσμο. Με το εφόδιο της ταυτότητας του πολίτη της Οικουμένης, του Ισραηλίτη της διασποράς, που φέρει εκτός από την εθνοτική του ταυτότητα (εβραϊκή), την εθνική ταυτότητα του τόπου διαμονής. Και αυτό καλλιεργούνταν στα Ισραηλιτικά σχολεία της Α.Ι.Υ. μέσω του μοντέλου της ιδεολογίας της χειραφέτησης του γαλλικού ιουδαϊσμού και του προηγηθέντος βιώματος της αναρρίχησης του στα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δρώμενα της Γαλλίας. Από όσα στοιχεία είχαμε στη διάθεσή μας για έρευνα, διαπιστώσαμε ότι οι μαθητές των Ισραηλιτικών σχολείων Ιωαννίνων ήταν Έλληνες Εβραίοι ως προς την ταυτότητα.

Βέβαια η Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων επεδίωκε διαρκώς ένα σχολείο «χωριστά», ως όριο που δήλωνε τη διαφορά του «ανήκειν» σε άλλη συλλογική ταυτότητα, που θα συντελούσε στη διατήρηση του διαφορετικού «κελύφους», όμως επένδυσε στην εκπαίδευση της νέας γενιάς με διττό τρόπο επιδιώκοντας ταυτόχρονα τη συντήρηση της διαφοράς της ταυτότητας και την κοινωνική ένταξη στο κράτος διαμονής με την ταυτότητα του πολίτη του εν λόγω κράτους. Φαινόμενα διάστασης απόψεων για το εκπαιδευτικό ζήτημα πάντοτε ενυπήρχαν στην Κοινότητα. Η συντηρητική μερίδα απαιτούσε περισσότερο χρόνο στην εβραϊκή γλώσσα, η πιο προοδευτική μερίδα της Κοινότητας ήθελε να επενδύσει στην ελληνική και στη γαλλική γλώσσα. Φαινόμενα σύγκρουσης στους κόλπους της κοινότητας για το εκπαιδευτικό ζήτημα παρατηρήθηκαν το 1919, όταν ανακινήθηκε σε ολόκληρη τη διασπορά το σιωνιστικό σχέδιο για τη δημιουργία του εθνικού κράτους. Αυτό το χρονικό διάστημα αφυπνίστηκε η ιδέα της φανταστικής μητέρας- πατρίδας, της κοιτίδας της διασποράς, και η αντιπαράθεση της Ι.Κ.Ι. με τον εκπαιδευτικό Οργανισμό της Α.Ι.Υ. και την πολιτική ιδεολογία του για την υπόσταση του διασπορικού (οικουμενικού) εβραϊκού στοιχείου.

Τα Ισραηλιτικά σχολεία της πόλης των Ιωαννίνων, από το 1904 και μετά που ήταν κάτω από την αιγίδα της Α.Ι.Υ., χαρακτηρίζονταν για την εκπαιδευτική καινοτομία που εισήγαγαν μέσω της υιοθέτησης μιας γλώσσας υψηλού κύρους, χάρη στην οποία και στο πολιτισμικό κεφάλαιο που εισήγαγε, όχι μόνο ξεπέρασαν το μειονοτικό κοινοτισμό, αλλά αποτέλεσαν επιθυμία και πρόκληση για τη φοίτηση κι άλλων πληθυσμιακών ομάδων, που ανήκαν σε διαφορετικές συλλογικές ταυτότητες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την κατάρριψη των προκαταλήψεων, πράγμα το οποίο κατακτάται με τη συνύπαρξη των διαφορετικών, με την

ενίσχυση της αίσθησης και της συμμετοχής σε κάθε εθνικό δρώμενο, με την παράταξη και κυρίως με την όσμωση σε κάθε τελετουργία των τριών διαφορετικών πολιτισμικών κεφαλαίων, αλλά κυρίως με την κοινωνική κινητικότητα που παρείχαν μέσω της πρόσβασης σε τίτλους. Διότι η καινοτομία που εισήγαγαν, αν δεν εγγυόταν τη δυνατότητα της συνέχισης των σπουδών και στη συνέχεια τη δυνατότητα της κοινωνικής ενσωμάτωσης και οικονομικής αναρρίχησης, θα παρέμενε στην ιστορία ως «κενο-τυπία». Θα τολμούσαμε να πούμε πως επρόκειτο για ένα σχολικό δίκτυο με διαπολιτισμικές αρχές, όπου καλλιεργούνταν οι συνθήκες διαπολιτισμικής συνεύρεσης και αλληλεπίδρασης, και στόχευε τόσο στη διατήρηση της πολιτισμικής μειονοτικής ταυτότητας, όσο και της εμπλουτισμένης πολιτισμικής ταυτότητας από το ελληνικό και γαλλικό πολιτισμικό κεφάλαιο.

Όμως, επειδή πίσω από κάθε εκπαιδευτικό θεσμό κρύβεται η εφαρμογή μιας πολιτικής πράξης, θα ήταν αδύνατο η ύπαρξη του τόσο μεγάλου σχολικού δικτύου να μη σχετιζόταν έστω με μία φαντασιακή εθνική υπόσταση. Αν ανατρέξουμε στην ίδρυση της Οικουμενικής Ισραηλιτικής Ένωσης, θα διαπιστώσουμε στους στόχους της την ιδεολογία της συνύπαρξης της ηθικής και της πολιτικής. Έμπνευση της υπόστασής της αποτελούν τα κεκτημένα της γαλλικής ύπαρξης του ιουδαϊσμού.

Ο Jules Ferry, από την εκπαιδευτική πολιτική που εγκαθίδρυσε στη Γαλλική Δημοκρατία, ενέπνευσε την Α.Ι.Υ. στο μορφωτικό της έργο. Όπως επισημαίνει ο Todorov³³⁴, ο ίδιος ο Jules Ferry, ακόμη και την αποικιακή του πολιτική, τη συνέδεσε με τη μορφωτική και πολιτιστική αποστολή, με σκοπό να διαδώσει το Διαφωτισμό στις άλλες φυλές, δηλαδή ένα είδος «εξαγωγής» της γαλλικής Επανάστασης. Το όνομά του λοιπόν το συνέδεσε με τις οικουμενικές ιδέες του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, στο όνομα των οποίων εφάρμοσε μία επεκτατική μορφωτική αποστολή του γαλλικού έθνους, λόγω της υπεροχής του γαλλικού πολιτισμικού κεφαλαίου. Όμως μια τέτοια μορφή πολιτισμικού επεκτατισμού με πρόσχημα τη διάδοση του οικουμενισμού, ισοδυναμεί με μία άλλη μορφή εθνικισμού, του οποίου το κλειδί βρίσκεται στη συναρμογή κουλτούρας και πολιτικής.

Αναρωτιόμαστε λοιπόν με την οικουμενική μορφωτική αποστολή που είχε αναλάβει η Α.Ι.Υ. να εγκαθιδρύσει στη Β. Αφρική και γενικότερα στην Ανατολή, μέσω του εκτεταμένου σχολικού δικτύου της, μήπως ήταν φορέας δημιουργίας ενός άλλου εθνικισμού, κατά μίμηση του γαλλικού προτύπου, και λειτουργούσε ως αντίβαρο στο σιωνιστικό εθνικισμό, μιας και η επιστροφή στο εθνικό κέντρο θεωρούνταν ανέφικτη για την Α.Ι.Υ.. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Sylvain Levy, προσκεκλημένος από το γαλλικό κράτος στην εκπροσώπηση της Ισραηλιτικής μειονότητας στη συνδιάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων το 1919 και όχι ως επίσημος εκπρόσωπος της Α.Ι.Υ., στη συζήτηση για τη διεκδίκηση εγκαθίδρυσης εστίας στο κράτος της Παλαιστίνης, ήταν αντίθετος με το σιωνιστικό σχέδιο και όμως, αμέσως μετά από την ανακοίνωση των πολιτικών του θέσεων, δηλαδή από τις 27-6- 1920 εκλέχτηκε Πρόεδρος της Α.Ι.Υ.. Κατά τη γνώμη μας, η τοποθέτησή του στην τιμητική θέση του Προέδρου (μετά από ένα προεδρικό κενό 5 ετών) ήταν συμβολική, ως επισφράγιση της πολιτικής του στάσης στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης. Ως αντίβαρο του σιωνισμού, ο ίδιος εξέφρασε και υποστήριξε την οικουμενική πολιτική ύπαρξη του εβραϊκού διασπορισμού, ως ένα μεταβατικό στάδιο των αναγκών του έθνους. Άλλωστε, η συμβολική θέση του

³³⁴ Todorov, 1989, σ.349

Προέδρου, αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η Προεδρία του στέφθηκε από μεγάλη απουσία (από το 1921- 1923 και από το 1926-1928, στην Ινδία, στο Νεπάλ, στην Άπω Ανατολή και στην Ιαπωνία και από το 1925-1933 στη Ρωσία) άμεσης συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων του έργου της.

Συμπερασματικά, θα καταλήγαμε ότι αυτή η οικουμενική ταυτότητα, που συγκροτούνταν και στα σχολεία της πόλης μας από τους μαθητές των Ισραηλιτικών σχολείων, αφορούσε μια άλλου είδους εθνική ταυτότητα, που καλλιεργούνταν μέσω της εθνικιστικής αλληλεγγύης των φερόντων του διασπορικού εβραϊκού πολιτισμικού κεφαλαίου και εδραιωνόταν μέσω της γαλλικής γλώσσας, φορέα του γαλλικού πολιτισμού και της εβραϊκής χειραφέτησης ως επινενοημένων συνεκτικών κρίκων υπεροχής του εβραϊκού διασπορισμού, φερόντων τα εχέγγυα της συνέχειας της πολιτικής υπόστασης της «επιλεγμένης» συλλογικής ταυτότητας από τη θεότητα. Η προπολιτική τους συλλογική ταυτότητα, η επίκληση στις προϋπάρχουσες μορφές συλλογικής απόρριψης, η επίκληση στη συλλογική αλληλεγγύη, η πολιτικοποίηση της κοινής θρησκείας, η εφεύρεση της υιοθέτησης ως κοινής γλώσσας, μιας γλώσσας υπεροχής και φορέα οικουμενικών πανανθρώπινων αξιών, στοιχεία δηλαδή διαμόρφωσης του ουτοπικού πυρήνα της αλήθειας ενός έθνους, συντέλεσαν ούτως ώστε να εφεύρουν τη συνοχή της διασποράς μέσα από τον οικουμενισμό. Άλλωστε, όπως μας λέει και ο Todorov, «*μια εθνική αξία μπορεί να συμπέσει με μία αξία, που φέρει το πρόσχημα του οικουμενισμού*³³⁵».

³³⁵ Todorov, 1989, idem, σ. 244

14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson B.**, 1991, *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, Λονδίνο-Νέα Υόρκη
- Augoustinos M., I. Walker**, 1995, *Social Cognition: An Integrated Introduction*, Sage Publications, London.
- Bartoli M., A. Belulovici, A. Byhan**, 1926, *Introducere – Gramatică – Caracterizarea – Dialectului Istroromân*, Cultura Națională, București.
- Bommes, M., S. Castles, C. Wihtol**, 1999, Post-1947 migration to Australia and the socio-political incorporation of migrants. Στο M. Bommes, S. Castles, C. Wihtol (eds) 1999: *Migration and social change in Australia, France and Germany*. IMIS-Beiträge, 13/1999
- Brezeanu, S., G. Zbucnea**, 1997, *Românii de la sud de Dunăre*, Arhivelle Naționale ale României, București.
- Camariano – Cioran A.**, 1984, *L' Épire et les pays Roumains*, Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα.
- Cohen L., L. Manion**, 1994, *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Μεταίχμιο
- Cohen L., L. Manion**, 1997, *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Μεταίχμιο, Αθήνα
- Cordescu M.-V.**, 1906, *Istoricul Școalelor Române din Turcia*, Tipografia Curtii Regale, București.
- Durkheim E.**, 1925, *L education morale*, Paris, Alcan,
- Gellner E.**, 1964, *Thought and Change*, Weidenfeld Nicolson, Λονδίνο
- Gellner E.**, 1983, *Nations and Nationalism*, Οξφόρδη
- Gellner E.**, 1992, Έθνη και εθνικισμός, μετάφραση Δώρα Λαφαζάνη, Αλεξάνδρεια, Αθήνα
- Hertz**, *Nationality in History and Politics: A Study of the Psychology and Sociology of National Sentiment and Character*, Νέα Υόρκη, 1950
- Hill J.E.and Kerber , A.**, *Models, Methods and Analytical Procedures in Educational Research*, Wayne State University Press, Detroit, 1967
- Kamenka E.**, *Political Nationalism: The Evolution of the Idea*, Λονδίνο, 1976
- Kimminich, O.**, *Minderheiten, Volksgruppen, Ethnizität und Recht*. Στο K. J. Bade (Hrsg.) *Das Manifest der 60. Deutschland und die Einwanderung*. Beck Verlag, München 1994
- Lele J.**, *The two faces of Nationalism*, Λονδίνο, 1980.
- Mucchielle A.** (διευθ), 1996, *Dictionnaire des méthodes qualitatives en sciences humaines et sociales*, Paris, Armand Colin
- Smith A.D**, 1986, *The Ethnic Origins of Nations*, Blackwell, Οξφόρδη

- Smith A.D.**, 1983, *Theories of Nationalism*, Λονδίνο
- Snyder L.**, 1954, *The Meaning of Nationalism*, New Brunswick
- Rist G.**, 1978, *Images des autres, image de soi ? Comment les Suisses voient le Tiers-monde*, Suisse, Ed. Georgi, Saint-Saphorin
- Ruano-Borbalan J.-C.** (coord), 1998, *L'identité, l'individu, le groupe, la société*, Sciences Humaines, Paris
- Schütz, A.** 1944, *The Stranger. An Essay in Social Psychology*. *The American Journal of Sociology*, 49, σελ. 499-507.
- Schnapper D.**, 1994, *La communauté des citoyens*, folio essais, Gallimard
- Tesch R.**, 1990, *Qualitative Research: Analysis Types and Software Tools*. Bristol, PA: Falmer Press.
- Todorov Tzvetan**, 1989, *Nous et les autres, La réflexion française sur la diversité humaine*, Essais, Seuil
- Tomiak, J. J.** (ed) 1991, *Schooling, Educational Policy and Ethnic Identity*, Vol. I. New York University Press: Dartmouth 1991.
- Van den Berghe, P.**: *Race and Racism. A Comparative Perspective*, 2nd edition, New York, 1978, xvii
- Wace A., Thompson M.**, 1989, *Οι νομάδες των Βαλκανίων, Περιγραφή της ζωής και των εθίμων των Βλάχων της βόρειας Πίνδου*, Αφοι Κυριακίδη Α.Ε.(Φ.Ι.Λ.Ο.Σ. Τρικάλων), Θεσσαλονίκη.
- Weber M.**, *Structures of Rower*, 1922, στο: H. H. Gerth & C. Wright Mills, *From Max Weber: Essays in Sociology*, Λονδίνο, 1970
- Weigand G.**, 2001, *Οι Αρωμούνοι (Βλάχοι)*, τομ. Α': Ο χώρος και οι άνθρωποι, Αφοι Κυριακίδη Α.Ε.(Φ.Ι.Λ.Ο.Σ. Τρικάλων), Θεσσαλονίκη.
- G. Weiss**: A scientific concept of culture. In: *American Anthropologist*
- Wippermann, W.** 1997
- Wie die Zigeuner.** Antisemitismus und Antiziganismus im Vergleich. ElefantPress, Berlin.
- Young-Bruhl**: Hanna Arendt, *Leben, Werk und Zeit*. S. Fischer Verlag: Frankfurt am Main, 2000

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβέρωφ Ε.**, 1948, *Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού ζητήματος*, Αθήνα
- ΑΣέρ Μ.**, 1973, *Η ονοματολογία των εβραίων της Ελλάδος, ήτοι η ιστορία, η προέλευσις και η σημασία των κυρίων και οικογενειακών ονομάτων των εβραίων της Ελλάδος*, Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, Αθήνα
- Αυδίκος, Β.** , 1993, *Η ταυτότητα των Ελλήνων του μεσοπολέμου*
- Βακαλόπουλος, Α.**, 1993, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη (ζ' έκδοση).
- Βουρνάς, Τ.**, 1977, *Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας(Από την έλευση του Βενιζέλου στην Ελλάδα 1909 ως την έκρηξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου 1940)*, Αφοι Τολίδη Ο.Ε., Αθήνα .

Γιοσέφ Ε., *Επιστρέφοντας στα Γιάννενα... Η Εβραϊκή Κοινότητα Ιωαννίνων. Διαδρομή στο χρόνο*, τεύχος που κυκλοφόρησε με αφορμή την έκθεση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννιτών, Ιωάννινα (17.12.2001-12.1.2002).

Γκότοβος Α., 1993, *Εθνική Ταυτότητα και Ευρωπαϊκός Προσανατολισμός*, Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Εκπαιδευτήρια «Κωστέα-Γείτονα», Εισηγήσεις, Ευρωπαϊκό Συνέδριο, Αθήνα

Γκότοβος Α., 1996, *Ο «χρυσούς αιών» της παιδαγωγικής ιδεολογίας και η εμφάνιση της παιδαγωγικής επιστήμης: Ξένες επιδράσεις στην ελληνική παιδαγωγική θεωρία και έρευνα*, Gutenberg, Αθήνα

Γκότοβος Α., 1997, *Γλωσσική συνέχεια και εκπαιδευτική πολιτική: το παράδειγμα της ελληνικής διασποράς στη Γερμανία. Στο ΥΠΕΠΘ: Η Γλωσσική Εκπαίδευση των Ελλήνων Μεταναστών στην Ευρώπη. ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, σελ. 43-53.*

Γκότοβος Α., 2001, *Οικουμενικότητα, ετερότητα και ταυτότητα: επαναδιαπραγματεύση του νοήματος της παιδείας*, Πανηγυρική Ομιλία στην εκδήλωση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για τους τρεις Ιεράρχες (30-1-2001)

Γκότοβος Α., 2002, *Εκπαίδευση και ετερότητα*, Μεταίχιμο, Αθήνα

Γληνός Δ., 1925, *Ένας άταφος νεκρός*, Αθήνα

Δαμανάκης Μ., 2003, *Ελληνικά Σχολεία και Τμήματα Μητρικής Γλώσσας στη Γερμανία (1986-98)*. Ε.ΔΙΕ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο.

Δαμανάκης Μ., 2005, *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα*, Gutenberg, Αθήνα

Δαμανάκης Μ., 2008, *Τα «σχολεία των ξενόφωνων» στη Μακεδονία*, **Πρακτικά του 5ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης με θέμα: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη»**, Πανεπιστήμιο Πατρών 3-5 Οκτωβρίου 2008, (www.ediamme.edc.uoc.gr)

Δελμούζου Α., 1950, *Το κρυφό σχολειό*, Αθήνα

Δημαράς Α., 1973/74, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: τεκμήρια Ιστορίας, τόμος Α' 1821, -1894, τόμος Β': 1895-1967*, Αθήνα

Διβάνη Λ., 1995, *Ελλάδα και μειονότητες, Το σύστημα διεθνούς προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών*, Νεφέλη, Ιστορία, Αθήνα

Διβάνη Λ., 1999, *Ελλάδα και Μειονότητες, Τό σύστημα διεθνούς προστασίας της κοινωνίας των εθνών*, Καστανιώτης (πολιτική), Αθήνα (γ' έκδοση).

Ελευθεράκης ΕΛ., 2006, *Εθνικό σχολείο*, Gutenberg, Αθήνα

Καραχρίστος Ν., 1923, *Διδακτική των σχολείων των ξενόφωνων ως και παντός είδους σχολείων*, Εκδ. Παπανέστορος

Κατσάνης Ν., Κ. Ντίνας, 1990, *Γραμματική της κοινής Κουτσοβλαχικής*, Αρχείο Κουτσοβλαχικών Μελετών, Θεσσαλονίκη.

Κατσουγιάννης Τ., 1966, *Περί των Βλάχων των Ελληνικών χωρών*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.

Κίτσιος Κ., 1988, *Η ιστορία του Διδασκαλείου Ιωαννίνων και της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας*, ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα –Γιάννινα .

Κουντουράς Μ., 1985, *Κλείστε τα σχολεία*, επιμέλεια Α. Δημαράς, Γνώση, Α' τομ.

Κουρμαντζή Ε., *ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ*, Δήμος Ιωαννιτών.

Κουρμαντζή Ε., 2001, *Γιωσέφ Ελιγιά Αλλιανιστής και Πρωτοπόρος*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα.

Κωστόπουλος Τ., 2000, *Η Απαγορευμένη Γλώσσα*, έκδ. β', Μαύρη Λίστα.

Λαζάρου Α., 1976, *Η Αρωμουνική και οι μετά της ελληνικής σχέσεις αυτής*, Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία των Θεσσαλών, Θεσσαλική Βιβλιοθήκη- Σειρά Διατριβών & Μελετημάτων, Αθήναι.

Λαζάρου Α., 1986, *Γλωσσικές Μαρτυρίες Καταγωγής των Βλάχων*, Ανακοίνωση σε επιστημονικό συμπόσιο 28-30/11/1986 της Ελληνικής Ανθρωπολογικής Εταιρείας, Αναγραφέν στο Ηπειρωτικό Ημερολόγιο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1987.

Λαζάρου Α., 1988, *Ιστορία του Βλάχικου Δημοτικού Τραγουδιού*, Αναγραφέν στο Ηπειρωτικό Ημερολόγιο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1988.

Λαζάρου Α., 1997, *Εθνολογικά και Πολιτισμικά Βαλκανικής*, Ανάτυπο εκ του Δελτίου της Εταιρίας Ελλήνων Φιλολόγων «ΠΛΑΤΩΝ», τόμ. 49, Αθήναι.

Λαζάρου Α., 1998, *Βλαχολογική προχειρότητα και επιστήμη*, Επιτροπή Ενημερώσεως για τα Εθνικά Θέματα και Φιλοπροοδευτικού – Εξωραϊστικού Συλλόγου Σαμαρίνας, Λάρισα.

Λαζάρου Α., 1999, *Πλάνες και πάθη πολεμίων της Ελληνικότητας των Βλάχων- Αρμάνων*, Επιτροπή Ενημερώσεως για τα Εθνικά Θέματα και Πανελληνίας Ενώσεως Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων, Τρίκαλα.

Λέκκας Π., *Η εθνικιστική ιδεολογία, Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία*, Ε.Μ.Ν.Ε.-Μνήμων 1992

Λέφας Χ., 1942, *Ιστορία της εκπαίδευσως*, Αθήνα.

Μαραγκουδάκη Ε., 2005, *Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων. Παιδικά αναγνώσματα στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα: Οδυσσέας

Μαργαρίτη Γ., 2005, *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες. Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων στην Ελλάδα*, Αθήνα, εκδ. Βιβλιόραμα

Μάρκου Γ., 1998, *Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η διαπολιτισμική εκπαίδευση-Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*, Γ.Γ.Λ.Ε.,ΥΠΕΠΘ, Αθήνα

Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια HERDER, 1967, 1^{ος} τόμος, Αθήνα

Μπουζάκης Σ., 2001, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998)* (γ' έκδοση), εκδ. Gutenberg, Αθήνα

Ναρ Λ. Α., 2009, *ΑΠΑΝΤΑ Γιωσέφ Ελιγιά*, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα

Νικολαΐδης Ι., 1993, *Τα Γιάννινα του Μεσοπολέμου*, τόμ. Δ', Ιωάννινα.

Νικολαΐδης Ι., 1993, *Τα Γιάννινα του Μεσοπολέμου*, τόμ. Ε', Ιωάννινα.

- Νικολαΐδου Ε.**, 1981 *Σχολεία και δάσκαλοι της μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων*, Ιωάννινα.
- Νικολαΐδου Ε.**, 1995, *Η Ρουμανική προπαγάνδα στο βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου*, τ.Α'(μέσα 19ου αι. -1900), Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα.
- Νικολαΐδου Ε.**, 2003, *Η ίδρυση της Ηπειρωτικής Προοδευτικής ομάδος*, Ιωάννινα 1917-1918, Δωδώνη.
- Νικολαΐδου Ε.**, 1995, *Η Ρουμανική Προπαγάνδα στο Βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου*, τ. Α', ΕΗΜ, Ιωάννινα
- Οικονόμου Γ.**, 1957, *Ιστορία των τριών Ελισαβετείων Παρθεναγωγείων των Ιωαννίνων επί τουρκοκρατίας με παράρτημα Η αστική σχολή θηλέων (1915-1938)*, Ηπειρωτική Εστία .
- Παδιώτης Γ.**, 1990, *Γύρω από τα Βλάχικα τραγούδια του Μετσόβου*, Αναγραφέν στο Ηπειρωτικό Ημερολόγιο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα.
- Παπαϊωάννου Γ.**, 2006, *Γεγονότα από τη νεότερη ιστορία*, Ιωάννινα.
- Πουρκός Μ. Α., Μ. Δαφέρμος** (επιμ.), 2010, *Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες: επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*, Αθήνα: Τόπος επιστημονικές εκδόσεις.
- Ρενάν, Ε.**, 1998, *Τι είναι έθνος*, Ροές, micro- MEGA, Αθήνα.
- Ρωμανός Μ.**, 1983, *Απόψεις και θέσεις για το όνομα, την καταγωγή και τη γλώσσα των Κουτσόβλαχων*, Ανάτυπο από τον τόμο «Μνήμη» Γεωργίου Κουρμούλη, Αθήναι.
- Σιομπότης Γ.**, 2005, *Οι Ρωμανιώτες Εβραίοι των Γιαννίνων*, Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδας .
- Τζιόβας Π.**, *Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1878 στα τρία Παρθεναγωγεία των Ιωαννίνων*, Ηπειρωτικά γράμματα.
- Τούντα-Φεργάδη Α.**, 1994, *Μειονότητες στα Βαλκάνια: Βαλκανικές Διασκέψεις 1930-1934*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Τριανταφυλλίδης Μ.**, 1963, *Άπαντα*, 3^{ος} τόμος και 5^{ος} τόμος, Θεσσαλονίκη
- Τσιτσελίκης Κ.**, *Ο κανόνας δικαίου ως έκφραση εθνικής ιδεολογίας*
- Τσιτσελίκης Κ., Δ. Χριστόπουλος**, 1997, *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα*, Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ
- Φράγκος Χρ.**, 1986, *Επίκαιρα θέματα παιδείας*, Gutenberg, Αθήνα
- Φραγκουδάκη Α.**, 1977, *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι- Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, Αθήνα
- Φραγκουδάκη Α., Θ. Δραγώνα**, 1997, *«Τι είναι η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*, Αλεξάνδρεια
- Φρεζής Ρ.**, 2000, *Το εκπαιδευτικό έργο των Σχολών – Alliance Israélite Universelle*, Ισραηλιτική Κοινότητα Βόλου
- Χαραλαμπίδης Θ.**, 1971, *Οι κυριότεροι σταθμοί της Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Ελλάδος*, Αθήναι

Χαραλάμπους Δ., 1987, *Ο εκπαιδευτικός όμιλος: η ίδρυση, η δράση του για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η διάσπασή του*, Θεσσαλονίκη

Χατζηδάκης Γ., 1929, *Γεννηθήτω φως-ο μαλλιαρισμός εις τα δημοτικά σχολεία*, «Φυλλάδιο», Αθήνα

Ψυχάρης Γ., 1983, *Το ταξίδι μου*, (γ' ανατύπωση), Αθήνα

Benincasa L., 2002, Μαθητικές παρελάσεις: Το έθνος στον καθρέφτη, *Επιστήμες της αγωγής*, τεύχος 4, σ.87-102.

Benincasa L., 2009, Οι μαθητικές παρελάσεις και τα «όρια» του έθνους. Από το «σύμπαν της doxa» στο σύμπαν του διαλόγου;, *Επιστήμες της αγωγής*, τεύχος 1, σ. 212-229.

Γκότοβος Α., 2004, *Από την κοινωνικο-οικονομική στην εθνο-πολιτισμική ετερότητα: Προβλήματα θεωρίας και μεθόδου της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης*, Τόμος Ι, τ. 39

Γκότοβος Α., *Εθνική, εθνοτική και πολιτισμική ταυτότητα: διασπορές, διαφορές και πατρίδες*, *Επιστήμες Αγωγής*, Θεματικό τεύχος 2007, *Νεοελληνική Διασπορά. Όψεις της Ιστορίας της και της Εκπαίδευσής της*

Γκότοβος Α., *Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και εκπαιδευτικά προτάγματα*

Τριανταφυλλίδης Μ., 1915, Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου, τεύχος 5

Φωτόπουλος Κ., 1969, *Παλιές γιαννιώτικες μικροϊστορίες, Μια δραματική σύγκρουση χριστιανών και εβραίων*, *Ηπειρωτική Εστία*, τεύχη 201-202 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1969)

ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Archivele Nationale ale Romaniei, p. 153, Buciumul, Bucuresti, nr. 3, p.10, Αρχ. υλικό και μτφρ. Αθηνά Ντέλλα

Archivele Nationale istorice Centrale, fond. Soc. De Cult. Mac-rom., dosar 7/1894, f.d., Αρχ. υλικό και μτφρ. Αθηνά Ντέλλα

BIBLIOTHEQUE DE L' ALLIANCE ISRAÉLITE UNIVERSELLE

- ENIO, DSCO 9345-9353, DSCO9360,9361,9362
- FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O. 2.10, 2.12, 2.13, 2.14, 2.16, 2.17 BOITE 26
- FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O. 2.30, 2.31, 2.32, 2.33, 2.34 BOITE 27
- FONDS MOSCOU, AE 15 BOITE 2, AE 17 BOITE 2, AE21 BOITE 3, AE 23 BOITE 3, AE24 BOITE 3
- FONDS MOSCOU, ENIO 07.3 BOITE 9, ENIO 18.064 BOITE 20, ENIO 18.071 BOITE 21, ENIO 18.077 BOITE 21, ENIO 18.079 BOITE 21, ENIO 18.088 BOITE 21, ENIO 18.112 BOITE 23, ENIO 18.118 BOITE 23
- FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, DSC09336, DSC09342, DSC09343, DSC09365, DSC09375, DSC09381, DSCO8857, DSCO8878
- GRECE IG BOB 14 «*Autres manifestations sionistes*», DSCO 8485-8497, DSCO 8498-8504, DSCO 8506-8516, DSCO 8517-8525, DSCO 8526-8538
- GRECE II B BOB 3
- GRECE I G BOB 14
- Grece II B11-16 (Bob.3), *Les affaires locales*, Bibliothèque de l' Alliance Israélite Universelle
- GRECE III E39, Bibliothèque de l' Alliance Israélite Universelle
- GRECE III E BOB 18
- GRECE IVE BOB 19

ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Αθηνών, Φ865, Πολιτικό Γραφείο Πρωθυπουργού, Αριθ. Πρωτ. 85/1926, 8^η Μεραρχία Ηπείρου, συντάκτης Χρήστος Στεφανίδης

ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Ιωαννίνων

I) Μαθητολογία

- I1. Δ' Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Ιωαννίνων, 1.1.1.1.7
- I2. Εμπορική Σχολή Ιωαννίνων, 1.3.1.1.1
- I3. Ελληνικόν Σχολείον Βεΐτσης, 1.2.8.1.1
- I4. Ελληνικόν Σχολείον Βούρπιανης, 1.2.9.1.3
- I5. Α' Ελισαβέτειο Παρθεναγωγείο Θηλέων, 1.1.1.1.2
- I6. Α' Ελισαβέτειο Μεικτό Δημοτικό, 1.1.1.1.2
- I7. Α' Δημοτικό Θηλέων, 1.1.3.1.2, (1-9-1920 έως σχολικό έτος 1923-1924)
- I8. Α' Δημοτικό Θηλέων, 1.1.3.1.3, (1924-25 έως 1926-27)
- I9. 1.1.1.1.2 (Ελισαβέτειο), 1914-1932

I10. Δημοτική Καπλάνειος Σχολή, 1.1.2.1.4, (15-9-1925 έως 30-6-1930)

I11. Δημοτική Καπλάνειος Σχολή, 1.1.2.1.5, (σχολικό έτος 1930-31 έως 1932-33)

II) Εκθέσεις Επιθεωρήσεως

1. Γ. Στεφανάκη (έτος 1936), 0.2.0.1.3

2. Ι. Χαρδαβέλα (έτη 1932-1935), 0.2.0.1.1

3. Δάνα, Αντωνοπούλου, Καραβέλα, Παυλίνη, 0.2.0.1.2, (εκθέσεις για φυσικούς)

4. Δημητρίου Παπούλια (σχολικού έτους 1936-37), 0.2.0.1.4

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ: Α 1930, Α/23 // Α 1931 // Α 1933 (Α21/ β) // Α 1934, Α/23 // Α21/III // Β 1925, Β39 // Β1925 1925/Β/39

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το αρχειακό υλικό προέρχεται:

1. από τη βιβλιοθήκη των αρχείων της **ALLIANCE ISRAELITE UNIVERSELLE** (Α.Ι.Υ.), που βρίσκεται στο Παρίσι στον αριθμό 45, rue La Bruyere, 75009
2. το **Γενικό Αρχείο Κράτους στα Ιωάννινα,**
3. το **Γενικό Αρχείο Κράτους στην Αθήνα,**
4. το **Ιστορικό και Διπλωματικό αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών στην Αθήνα.**

Όσον αφορά το αρχειακό υλικό της Α.Ι.Υ., που παραθέτουμε, αποτελεί μετάφραση με ευθύνη της συγγραφέως από τη γαλλική γλώσσα στην ελληνική, αποσπασμάτων της ευρεθείσης αλληλογραφίας. (Σημειώνεται ότι: στις περιπτώσεις που αποδίδεται ακριβής μετάφραση του κειμένου χρησιμοποιείται ο εξής τρόπος γραφής: «*Italics....*»).

Η επιλογή των αποσπασμάτων έγινε προκειμένου να παρουσιαστούν πτυχές της λειτουργίας των Ισραηλιτικών σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων σε σχέση με τους εξής άξονες που ορίστηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας ως προς:

1. την εμπλοκή των φορέων των δύο εκπαιδευτικών Οργανισμών,
2. την οικονομική διαχείριση,
3. το μαθητικό δυναμικό,
4. τα αναλυτικά προγράμματα,
5. την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού έργου,
6. την οπτική της μειωψηφούσας συλλογικής ταυτότητας μέσω της αλληλεπίδρασης του διαφορετικού, που προκύπτει από τη σχέση «εμείς» και οι «άλλοι»,
7. την εθνική κουλτούρα.

Ο πρώτος άξονας δημιουργήθηκε προκειμένου να παρουσιάσουμε αφενός την ίδρυση και τη λειτουργία των σχολείων και αφετέρου τις σχέσεις των φορέων (Διευθυντών των σχολείων, Ι.Κ.Ι. και σχολικής επιτροπής με τους δύο εκπαιδευτικούς Οργανισμούς).

Στο δεύτερο άξονα εμφανίζουμε στοιχεία από τη συνολική οικονομική διαχείριση της Α.Ι.Υ. με όλα τα σχολεία και κυρίως στοιχεία οικονομικής διαχείρισης των σχολείων των Ιωαννίνων, όσον αφορά το έργο μάθησης (πληρωμή εκπαιδευτικού προσωπικού, βιβλίων, διδάκτρων), το έργο σίτισης, το έργο ένδυσης καθώς και του κτιριακού (κατασκευή και επισκευή των σχολείων).

Ο τρίτος άξονας αφορά το μαθητικό πληθυσμό (τα αριθμητικά μεγέθη, τη φοίτηση και αλλότριου μαθητικού πληθυσμού (όσον αφορά την εθνότητα και το θρήσκευμα), τη διαρροή του Ισραηλιτικού μαθητικού πληθυσμού σε ελληνικά σχολεία).

Ο τέταρτος άξονας αφορά τα διδασκόμενα μαθήματα καθώς και την κατανομή τους στα ευρεθέντα ωρολόγια προγράμματα.

Ο πέμπτος άξονας αφορά την αξιολόγηση του διδακτικού έργου του σχολείου και τη δυνατότητα πρόσβασης σε επόμενες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Στον έκτο άξονα παρουσιάζουμε επιστολές που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση που διαμορφώνεται σε σχέση με τη θρησκευτική επιταγή της αργίας του Σαββάτου και της Κυριακής αντίστοιχα του Ισραηλιτικού και Ελληνικού (ορθόδοξου) εκπαιδευτικού προσωπικού.

Στον τελευταίο άξονα ανιχνεύεται η συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας των μαθητών των Ισραηλιτικών σχολείων, μέσω των ευρεθέντων επιστολών που αφορούσαν τη συμμετοχή των σχολείων στις εθνικές επετείους και παρελάσεις και της ενδοεβραϊκής αντιπαράθεσης μεταξύ του εκπαιδευτικού Οργανισμού της Α.Ι.Υ. και του σιωνισμού.

Η καταγραφή του αρχειακού υλικού παρουσιάζεται με χρονολογική σειρά.

Αναγράφεται ο τίτλος του αρχείου, ο αριθμός πρωτοκόλλου και η ημερομηνία σύνταξης της επιστολής, ο αριθμός πρωτοκόλλου και η ημερομηνία παραλαβής (όπου εμφανίζονται και οι δύο αριθμοί πρωτοκόλλου, τους αναγράφουμε και τους δύο, ως ολοκληρωμένη ταυτοποίηση του εγγράφου), το ονοματεπώνυμο του συντάξαντα το έγγραφο (όπου και όπως αναφέρεται) και του παραλήπτη.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

III : Bobine 3, Liasse Grece II B

18 : Bobine 18, Liasse Grece III E 34-47

19 : Bobine 19, Liasse Grece IV E

Α.Ι.Υ. : Οικουμενική Ισραηλιτική Ένωση(μετάφραση)

Ι.Κ.Ι. : Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων

Α.Π. : Αριθμός Πρωτοκόλλου

Α.Π.Π. : Αριθμός Πρωτοκόλλου Παραλαβής

Τ.Τ. : Talmoud Thorah

Κ.Ε. : Κεντρική Επιτροπή

ΚΤΕ: Κοινωνία των Εθνών

Φρ. : φράγκο γαλλικό

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Talmoud Thorah: Ταλμούδ Τορά είναι η επωνυμία του εβραϊκού σχολείου, όπου γινόταν από τους ραββίνους η μελέτη ή η διδασκαλία του Νόμου.

Οι λέξεις ξεχωριστά σημαίνουν:

Ταλμούδ είναι η εξωβιβλική συλλογή εβραϊκών κειμένων, προϊόν του μεσαιωνικού Ιουδαϊσμού, που αποτελεί τη συνέχεια της ιουδαϊκής Βίβλου, που περιλαμβάνει όχι μόνο κείμενα που αφορούν την ερμηνεία του μωσαϊκού Νόμου αλλά και ποικίλο άλλο υλικό νομικού, θεολογικού, ηθικού, ιστορικού κ.λ.π. χαρακτήρα. Το Ταλμούδ αποτελείται από τη Μισνά, που σημαίνει μελέτη, μάθηση και την Γκεμαρά, που σημαίνει τελείωση ή ολοκλήρωση.

Τορά είναι ο Νόμος του Ιουδαϊσμού, οι διδασκαλίες που έδωσε ο Μωϋσής στους Εβραίους στην Πεντάτευχο.

Tephilah: εβραϊκή προσευχή

Atikva: Εθνικός Ύμνος του Ισραήλ

Σημαία: σχεδιάστηκε για το σιωνιστικό κίνημα το 1891

Πουρίμ: εορτή εβραϊκή στη μνήμη της σωτηρίας τους από τους Πέρσες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΑΡΧΕΙΑ Α.Ι.Υ.

Άξονας 1: ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

III, 382β/2, Samuel Halevy

(Δεν έχει ημερομηνία, έχει γραφεί μεταξύ των ετών 1877-1879 και αυτό διαπιστώνεται από τον εισαγωγικό φάκελο, που φέρει ως τίτλο "ίδρυση τοπικής επιτροπής στα Γιάννενα").

«Συγκάλεσα συνέλευση αμέσως μόλις έλαβα την επιστολή σας την 6 Απριλίου, με θέμα το έργο μάθησης. Αλλά υπάρχουν εμπόδια:

- 1. Οι μαθητές του Talmud Thorah είναι υπερβολικά νεαροί.*
- 2. Απουσιάζει μια τοπική επιτροπή της Α.Ι.Υ. στα Γιάννενα για να χαράξει το δρόμο*
- 3. Απουσιάζει ένας Διευθυντής που να δώσει μία ευρωπαϊκή κατεύθυνση*
- 4. Οι οικονομικοί πόροι λείπουν από την Κοινότητα. Θα μπορούσαν όμως να κάνουν το εξής: να εκπαιδεύσουν τους μικρούς ούτως ώστε με τη σειρά τους να γίνουν οι ίδιοι δάσκαλοι αργότερα σ' ένα σχολείο εκπαίδευσης.*
- 5. Η δυστυχία και η μιζέρια αυξάνει καθημερινά και δε προβλέπουμε το τέλος της. Συγκεντρώθηκαν 20 μέλη προσηλωμένα στην Α.Ι.Υ.. Αναζητούμε καινούργια μέλη συνεχώς.*

Η Α.Ι.Υ. μπορεί να κάνει πολύ καλό στα Γιάννενα».

III, Μάιος 1888

Η κοινότητα ζητάει την αποστολή προγραμμάτων και των καταστατικών που διέπουν θεσμικά τις Ισραηλιτικές Δομές στο Παρίσι, για να το χρησιμοποιήσουν ως μοντέλο.

III, 26-10-1904, Α.Π.Π 421/2-11-1904

Για λογαριασμό της Επιτροπής της Α.Ι.Υ των Ιωαννίνων, υπογράφει ο Γραμματέας Η Levy και ο παραλήπτης της επιστολής είναι η Κεντρική Επιτροπή και στην οποία αναφέρει ότι είναι ευγνώμονες για το ότι πληροφορήθηκαν το διορισμό των και ότι αναλαμβάνει η Κ.Ε. την υποχρέωση πληρωμής τους ..αυτή τη χρονιάκαι η Κοινότητα από την πλευρά της δε θα παραλείπει να συντελεί στη διάδοση του ευεργετικού έργου της Α.Ι.Υ.

III, 21-6-1906, Α.Π.Π 4498/11-07-1906. Σε επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας (Samuel Meloise) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven

Η ανάπτυξη του σχολείου και οι εισαχθείσες αλλαγές στα προγράμματα των σπουδών από τότε που η Κεντρική Επιτροπή συγκατατέθηκε να το διευθύνει *«η νέα διεύθυνση του σχολείου, που σε λίγο θα κλείσει δύο χρόνια και η Κοινότητα δουλεύει για την επανοργάνωση αυτού του σημαντικού ιδρύματος και λαμβάνει όλα τα μέτρα για την ακμή του και να εξυψώσει το επίπεδο στο αντίστοιχο των ιδρυμάτων της Α.Ι.Υ., που σε άλλες χώρες συντέλεσαν τα μέγιστα στην πρόοδο των συντηρησκειόμενων μας»* και στην ίδια

επιστολή λίγο πιο κάτω αναφέρει «η κοινότητά μας φτωχή, οι εύπορες οικογένειες κάνουν μεγάλες θυσίες (εννοεί οικονομικές)» γι αυτό το λόγο ζητάει την ανάληψη της υποχρέωσης της πληρωμής του βοηθού καθηγητή ετησίως με στόχο να πετύχει την οικονομική αποφόρτιση της κοινότητας.

19, 5-1-1908, Α.Π.Π. 1873/3/10-1-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Αφού μιλάει στην τριμηνιαία αναφορά του και για την τοπική κοινότητα, ένα καινούριο χώρο που μόλις αγόρασαν και θα στεγαστεί η Ισραηλιτική Σχολή Θηλέων, για το σχολείο στην Πρέβεζα και τις επιδόσεις των μαθητών, κλείνει υπογραμμίζοντας τη σημασία των πολύ καλών σχέσεων που έχει το σχολείο με τις τοπικές Αρχές, αλλά και τις προξενικές Αρχές της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας.

19, Α.Π.Π. 1970/16-1-1908, Μποχωράκης Χάνεν Λευί προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Απάντηση σε επιστολή του Προέδρου, που τον ευχαρίστησε για το δώρο που έκανε στο σχολείο θηλέων, και εξηγεί ότι το έκανε «από υποχρέωση και ευχαρίστηση βλέποντας την πρόοδο των συνθηρησκευομένων του των Ιωαννίνων και είναι η μόνη ανταμοιβή που φιλοδοξώ. Θαυμάζω το έργο σας και εύχομαι να αποδώσει».

19, 2-3-1908, Α.Π.Π. 2690/3/11-3-1908, Δ/ντής Καρμονά προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Επιστολή που μιλάει για το ρόλο του Γαλλικού Προξενείου στα Γιάννενα, τις δράσεις του Ιταλικού Προξενείου και τις εμπορικές επαφές Ηπείρου-Ιταλίας το 1908. Οι Ιταλοί ίδρυσαν μια σχολή Τεχνών και Επαγγελματών, που παρακολουθούν που αριθμεί 35-40 μαθητές, εκ των οποίων 19 Ισραηλίτες, οι υπόλοιποι Έλληνες και Ιταλοί. Αυτή η σχολή προσφέρει υπηρεσίες στη χώρα διότι εφαρμόζονται χειρωνακτικές εργασίες στην πράξη, από ανθρώπους που δεν έχουν ιδέα του επαγγέλματός τους. Αλλά για να πετύχεις, πρέπει να έχεις ικανούς δασκάλους. Αλλά τα πράγματα στην Ιταλία είναι όπως στην Τουρκία. Δε φτιάχνουν θέσεις παρά μόνο για άτομα εξουσίας. Το Ιταλικό προξενείο είχε κάνει και δημοτικό σχολείο εδώ και χρόνια, το οποίο έκλεισε γιατί είχε μόνο 5 μαθητές. Ήταν δωρεάν η φοίτηση. Είχαν βλέψεις εκτός από το εμπόριο και στην εκπαίδευση.

III, 24-12-1908 Α.Π.Π 1786/2-1-1908

Σε επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας και της Σχολικής Επιτροπής (Juella I Levy) (το ίδιο πρόσωπο?) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven, αναφέρονται τα εξής έχοντας σαν αφορμή την επιχορήγηση 3.000 γαλ. φρ. για την αγορά του σπιτιού (πραγματοποιήθηκε στις 23-12-1908) που προορίζεται ως κτιρίου του σχολείου θηλέων «δε θα ξεχάσουμε ποτέ την εύνοια με την οποία μάς περιβάλει η Α.Ι.Υ. εδώ και τρία χρόνια πράγμα το οποίο θα το αναγνωρίζουμε με τη συνεχή και ειλικρινή συνεργασία στο έργο της».

III, 13-6-1909

Αρμοδιότητες των σχολικών επιτροπών, που απαρτίζονται από 5 έως 7 μέλη και συνέρχονται τουλάχιστον μία φορά το μήνα ήταν οι εξής: 1. ο διορισμός ή η ανάκληση διορισμού καθηγητών που δεν είναι διορισμένοι από την Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ. 2.

Καθορισμός διδάκτρων μαθητών, 3. Αποταμίευση και πληρωμή του διδακτικού προσωπικού, 4. Σχολικό υλικό κτλ.

III, 7/ 20-7-1909

Λόγω προβλημάτων διοικητικής φύσης με τις τουρκικές αρχές, η Κοινοτική Επιτροπή καθώς και η Σχολική Επιτροπή ζητούν τη μεσολάβηση της Α.Ι.Υ. στην Κωνσταντινούπολη, ώστε τα σχολεία να εγγραφούν υπό την αιγίδα της. Πιο συγκεκριμένα, πρώτον, το Δημοτικό Σχολείο Αρρένων είναι εγγεγραμμένο στην κοινότητα, ενώ το Θηλέων δεν είναι πουθενά καταγεγραμμένο και δεύτερον, ο Lahana, Διευθυντής του σχολείου, δεν αναγνωρίζεται, καθώς δεν είναι διορισμένος από την Κοινότητα, αλλά από την Α.Ι.Υ.

III, Α.Π. 295/3, 31-10-1909, 13/26-10-1909

Για την αποφυγή δυσαρέσκειας από τις τουρκικές αρχές, η Εβραϊκή Σχολική Επιτροπή ζητάει από την Α.Ι.Υ. το διορισμό καθηγητή τουρκικής για επιπλέον ώρες διδασκαλίας της γλώσσας.

19, 20-11-1911, γράμμα της κας Benveniste προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

πριν αναλάβει τη θητεία της ως Δ.ντρια στο σχολείο: Δε μιλάει λέξη ελληνικά, βρίσκεται στην Πρέβεζα και περιμένει τον άντρα της να πάνε μαζί στα Γιάννενα. Εν αναμονή, γράφει στον Πρόεδρο λέγοντάς του ότι φήμες θέλουν να μην είναι αποδεκτοί από το Γιαννιώτικο πληθυσμό, όμως δε βασίζεται σ' αυτές. (πιθανές ίντριγκες από το Monastir.)

19, 4/19-1-1912, Α.Π.Π. 784/26-1-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Τα μέλη της Σχολικής Επιτροπής ρυθμίζουν τις οικονομικές υποθέσεις του σχολείου και μας αφήνουν την ελευθερία να διευθύνουμε τις σπουδές.

19, 14-5-1912, Α.Π.Π 2188/24-5-1912, Δ/ντής: Benveniste, προς Α.Ι.Υ.

Ο Ελληνο-ιταλικός πόλεμος διέκοψε προσωρινά το παιδαγωγικό έργο του σχολείου. Το ιταλικό επαγγελματικό σχολείο όπου συχνάζουν οι μαθητές, παραμένει κλειστό, μέχρις ότου σταματήσουν οι εχθροπραξίες.

19, Α.Π.Π 1287/4/11-4-1913, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Α.Ι.Υ. δίνει αποζημίωση 6% λόγω πολέμου. Επίσης το σχολείο Θηλέων είναι κλειστό από την έναρξη του πολέμου. Τέσσερις τάξεις μεταφέρθηκαν από το σχολείο των Αρρένων στο Θηλέων, ενώ οι μικρές τάξεις πήγαν στη Συναγωγή. Μόνο το νηπιαγωγείο συνεχίζει τη λειτουργία του, με 120 μαθητές. Στο νηπιαγωγείο, αναφέρει την ύπαρξη δύο ελληνίδων.

III, 5/18-05-1913

Στην περίπτωση διαρροής μαθητικού δυναμικού προς ξένα σχολεία, ο Διευθυντής του σχολείου απευθύνεται στην Alliance Israelite Universelle (Α.Ι.Υ) στο Παρίσι προκειμένου να επαναφέρει τα σχολεία στην προηγούμενή τους μορφή και να λειτουργήσουν ως πρότυπα μέσω των μέτρων που εκείνοι θα λάβουν.

18, 259/19-5-1913, Α.Π.Π. 3037/13/29-8-1913

«Ξανάνοιξε το σχολείο θηλέων. Πριν λίγες μέρες εκκενώθηκε το κτίριο των αρρένων, από τούρκους τραυματίες, που μεταφέρθηκαν αλλού. Βρέθηκα μπροστά σε δυσκολίες..μετά την ελληνική κατοχή, ευχαρίστησα τους δύο τούρκους καθηγητές, που δούλευαν κατά τη διάρκεια του πολέμου...ακολουθούν λεπτομέρειες του υπόλοιπου προσωπικού...σ.294, Και τώρα να δούμε πως θα είναι το μέλλον των σχολείων μας κάτω από το νέο καθεστώς. Δε κατέχομαι από υπερβολική απαισιοδοξία. Υπάρχει κλίμα μετανάστευσης, το οποίο ήδη είχε ξεκινήσει από την εποχή της τουρκοκρατίας, αλλά οι διαστάσεις του τώρα είναι μεγάλες.

III, 15-07-1913

Κατόπιν των πολιτικών αλλαγών που διαδραματίστηκαν μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, οι ισχύουσες οδηγίες αναφορικά με τα σχολεία, πρόκειται να αλλάξουν, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλου ανταγωνισμού με τα κυβερνητικά σχολεία.

III, 25-08-1913

Η τοπική Διεύθυνση του Ελληνικού Δημόσιου Ιδρύματος ζητάει το πρόγραμμα, τον κατάλογο του προσωπικού και τον προϋπολογισμό των σχολείων. Ο κύριος Benveniste δουλεύει προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά πρέπει να διοριστούν σύντομα νέοι διευθυντές, προκειμένου να έρθουν σε επαφή και να συμφωνήσουν με το αντίστοιχο γραφείο. Στα πλαίσια των συμφωνιών επιχορήγησης των σχολικών ιδρυμάτων, ζητήθηκε στο Διευθυντή του ίδιου γραφείου αν η Κυβέρνηση προτίθεται να επιχορηγήσει τα εβραϊκά σχολεία. Η απάντηση ήταν αρνητική για τη χρονιά 1913-1914.

III, Α.Π 23/6-10-1913

Πίεση από την πλευρά του Ελληνικού Δημόσιου Ιδρύματος στην Εβραϊκή Κοινότητα να δώσει μία απάντηση σχετικά με την ημερομηνία ανοίγματος του σχολείου και να τον ενημερώσει σχετικά με το πρόγραμμα(δεδομένου ότι η σχολική χρονιά έχει αρχίσει για τα ελληνικά σχολεία) σε αντίθεση με τα Ισραηλιτικά, τα οποία εκτός των άλλων στερούνται διευθυντή.

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8517-8525, 81/23-4-1919, Α.Π.Π. 1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati προς την Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ

«Τρεις παλιοί μαθητές του σχολείου, εκ των οποίων δύο επικεφαλής των καταστάσεων, αν και σιωνιστές, πήραν την πρωτοβουλία να μου γράψουν ένα γράμμα για να διαμαρτυρηθούν κατά των υποκινήτων και για να εκφράσουν την αναγνώρισή τους στο πρόσωπο της Alliance και την εκτίμηση που έχουν προς εσάς. Καμιά πενήντα παλιοί μαθητές έβαλαν με τη θέλησή τους τις υπογραφές τους από κάτω. Τους ανακοίνωσα ότι θα στείλω την επιστολή τους στην Alliance και συμφώνησαν. Στη συνέχεια η κοινότητα με παρακάλεσε να μη σας στείλω την επιστολή αλλά να την κρατήσουν στα αρχεία τους. Τελικά μου τη ζήτησαν οι ίδιοι οι υπογράφωντες. Τώρα ζητούν :

1. Ο ύμνος των σιωνιστών να τραγουδιέται στο σχολείο

2. Η γεωγραφία της Παλαιστίνης να διδάσκεται στους μαθητές και
3. Η σιωνιστική σημαία να κυματίζει στην πόρτα των σχολείων σας.

Πρέπει να σας πω πως η κ. Sarfati και εγώ προσπαθούμε να μη ερεθίζουμε τα πνεύματα, η δράση μας είναι ειρηνοποιός. Θα θέλαμε να μας δώσετε οδηγίες για να δράσουμε σύμφωνα με την άποψή σας».

III, 453/23/5-8-1921, Α.Π.Π 2737/16-8-1921 Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων προς Α.Ι.Υ.

Καθορισμός της ημερομηνίας έναρξης σχολικού έτους από την Ελληνική Κυβέρνηση το α'15/μερο Αυγούστου. Αποχώρηση των προηγούμενων Διευθυντών Λεβύ. Ζητούν πληροφορία αν η σχολική επιτροπή υποχρεούται στην έναρξη την προκαθορισμένη ημερομηνία από την κυβέρνηση ή αναμονή των νέων διευθυντών για να ανοίξει το σχολείο.

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π.Π. 668/2/15-11-1921, Sam.J et J. S. Levi, εταιρεία που εδρεύει στο Manchester, (Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, που βρισκόταν για δουλειές, γράφει επιστολή από το Manchester στις 17-9-1921, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Αναχώρηση διευθυντών Levy, ανησυχούμε για αντικατάσταση προκειμένου να ανοίξουν τα σχολεία. Επίσης να μεριμνήσουν και για αναπληρωτή καθηγητή γαλλικών, γιατί οι διευθυντές δεν επαρκούν για 5-6 τάξεις».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 3189/3/13-11-1921, Jeouda Levi Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Τηλεγράφημα *«Ανησυχούμε από την καθυστέρηση των διευθυντών Cohen».*

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 738/29/11-1-1922, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Οίκτο στα φτωχά παιδιά, που εξαιτίας του μη διορισμού διευθυντών, τα σχολεία παραμένουν κλειστά».

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 738/29/11-1-1922, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Άφιξη Aranias. Ευχαριστούν για την τοποθέτηση ενός διευθυντή που πιστεύουν ότι θα συντελέσει στην πρόοδο των σχολείων.

18, Α.Π.Π. 1942/3/14-3-1923, Aranias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Ευχαριστεί για καθηγήτρια γαλλικών αντικαταστάτρια που του έστειλαν, αλλά θα προτιμούσε άντρα, που θα ήξερε να κρατήσει την τάξη. Ζητάει μετάθεση, αφού στείλουν άλλο Διευθυντή, γιατί στο πόστο του στα Γιάννενα πρέπει να μάχεται εναντίον όλων (ανθρώπων και καταστάσεων). Τί άνθρωποι! τι μόρφωση, τι νοσοτροπία!

18, Α.Π.Π. 1384/2/3-6-23, Araniás προς Α.Ι.Υ.

Άδικη μεταχείριση δύο εβραίων που με την κάλυψη του ραβίνου, απέφυγαν τη στρατιωτική τους θητεία. Άδικη ποινή σε μία πνευματική ένωση που πάντοτε απεδείκνυε την πιστή της προσήλωση στους ελληνικούς θεσμούς. Παραίτηση ραβίνου, η κοινότητα το αποδέχθηκε, θα μείνουν χωρίς ιερέα. Ξύπνημα αντισημιτισμού.

18, 37/16-10-1923, Α.Π.Π. 2141/2/25-10-1923, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Καμιά εικοσαριά μαθητές, αγόρια και κορίτσια, οι καλύτεροι εγκατέλειψαν το σχολείο. Για να σχηματίσω την 1η τάξη τουλάχιστον με 29 μαθητές, έπρεπε να πάρω μαθητές ακόμη και από την 4η τάξη. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη διαμαρτυρία των ελλήνων καθηγητών και στη συνέχεια ο Επιθεωρητής της Δημοτικής εκπαίδευσης μου έκανε παρατήρηση και απαίτησε να προσαρμοστώ στο ελληνικό πρόγραμμα».

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, 3-1-1924 και (III, Α.Π. 7/3-1-1924, Α.Π.Π. 6059/17-1-24) Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Παρακαλούμε να μάς στείλετε ένα αντίτυπο της Συμφωνίας που αφορά τα δικαιώματα των μειονοτήτων για να γνωρίζουμε ποιά είναι τα δικαιώματά μας που μπορούμε να διεκδικήσουμε από την Ελληνική Κυβέρνηση προκειμένου να συντάξουμε τα Καταστατικά της Κοινοτήτάς μας».

III, 29-6-1924, Α.Π.Π. 3393/9-7-24

«Το γόητρο που απέκτησαν τα σχολεία μας από την ίδρυσή τους και συνεχίζουν χάρη στην εμπειρία του Αρανιά (ο οποίος χαίρει εκτίμησης όλης της Κοινοτήτας) μας κινητοποιεί για να εκφράσουμε την επιθυμία μας σε σας για την παραμονή του στο σχολείο μας παρόλο που μας ανακοίνωσε ότι θα διεκδικήσει μία αλλαγή θέσης στην Παλαιστίνη».

18, (από το Παρίσι), 29-7-1924, Α.Π.Π. 3494/30-7-24, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Τα σχολεία των Ιωαννίνων δε θα προχωρήσουν τόσο, όσο η Α.Ι.Υ. δε θα αποφασίσει να κάνει περισσότερα και το καλύτερο γι' αυτά ή τότε θα ήταν προτιμότερο να δείξει την πλήρη αδιαφορία της ή και να εγκαταλείψει την Κοινότητα στη θλιβερή τύχη της..Το προσωπικό για τη διδασκαλία των γαλλικών είναι μόνο ένας διευθυντής και μία αντικαταστάτριά του καθηγήτρια για 13 τάξεις».

18, (από το Παρίσι), 29-7-1924, Α.Π.Π. 3494/30-7-24, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Η Κοινότητα είναι σε πλήρη κατάρρευση, κατεστραμμένη, ο πληθυσμός της έχει συρρικνωθεί περισσότερο από το μισό, έχει λοιπόν ανάγκη να υποστηριχθεί σοβαρά " ... Σ' αυτές τις συνθήκες τίποτε δε μπορεί να προχωρήσει. Αν θέλετε λοιπόν να έχετε τα σχολεία σας στα Γιάννενα, δώστε το διευθυντή τους, τη διευθύντριά τους και έναν αντικαταστάτη(αναπληρωτή δάσκαλο), όπως στο παρελθόν ή έναν διευθυντή και δύο αναπληρωτές δασκάλους, έναν εκ των οποίων θα πληρώνετε εσείς και τον άλλον η Κοινότητα. Άλλοτε η Κοινότητα ανθούσε, μπορούσε να εξασφαλίσει περισσότερα».

18, 55/28-1-1925, Α.Π.Π. 4916/8-2-1925, Αραβίας προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ

Θάνατος του ραβίνου Χαχάμ Εζρα Ελιεζάρ. Πολιτική και θρησκευτική ηγεσία Ελληνικής Κυβέρνησης παρευρέθηκαν στην τελετή ταφής.

18, 64/5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-26, Αραβίας προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Οδηγία της Αλιάνς σχετικά με τον αριθμό των μαθητών

«Πάντα έχω κατά νου τις οδηγίες σας, αν δε κατόρθωσα να προσαρμοστώ εντελώς, δεν εξαρτάται από μένα. Μετά από αντιπαράθεση και πιέσεις μπόρεσα να σχηματίσω τις τρεις πρώτες τάξεις αντίστοιχα με 19,21 και 13 μαθητές. Εάν είχα αφεθεί η 1 δε θα είχε παρά 12 μαθητές, η 3 =14 μαθητές και η 4=15 μαθητές. Τελικά δέχτηκα αναγκαστικά επιπλέον μαθητές με κίνδυνο να "χαλάσω " τις τάξεις και να περάσω εκτός του προγράμματός τους. Πρέπει να σας πω ότι το Ισραηλιτικό σχολείο θεωρείται σαν ένα δημοτικό κοινοτικό σχολείο ελληνικό και είμαστε υποχρεωμένοι να προσαρμοζόμαστε στο πρόγραμμα αυτών των σχολείων. Σ' αυτό το πρόγραμμα, κάθε τάξη έχει ένα κύκλο σπουδών ή κλάδο. Κανένας μαθητής δε μπορεί να περάσει σε ανώτερο κύκλο σπουδών αν δεν έχει ολοκληρωτικά τελειώσει τις σπουδές στις κατώτερες τάξεις. Σ' αυτές τις συνθήκες έχω δεμένα τα χέρια και αισθάνομαι ανελεύθερος».

18, Α.Π. 64/5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-26, Αραβίας προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Απάντηση σε οδηγία της Α.Ι.Υ. σχετικά με τον αριθμό των μαθητών

«Πάντα έχω κατά νου τις οδηγίες σας, αν δε κατόρθωσα να προσαρμοστώ εντελώς, δεν εξαρτάται από μένα. Μετά από αντιπαράθεση και πιέσεις μπόρεσα να σχηματίσω τις τρεις πρώτες τάξεις αντίστοιχα με 19, 21 και 13 μαθητές. Εάν είχα αφεθεί η 1 δε θα είχε παρά 12 μαθητές, η 3 =14 μαθητές και η 4=15 μαθητές. Τελικά δέχτηκα αναγκαστικά επιπλέον μαθητές με κίνδυνο να "χαλάσω " τις τάξεις και να περάσω εκτός του προγράμματός τους. Πρέπει να σας πω ότι το Ισραηλιτικό σχολείο θεωρείται σα μειονοτικό (κοινοτικό) ελληνικό.

Το σχολείο μας θεωρείται σαν ένα δημοτικό κοινοτικό σχολείο ελληνικό και είμαστε υποχρεωμένοι να προσαρμοζόμαστε στο πρόγραμμα αυτών των σχολείων. Σ' αυτό το πρόγραμμα, κάθε τάξη έχει ένα κύκλο σπουδών ή κλάδο. Κανένας μαθητής δε μπορεί να περάσει σε ανώτερο κύκλο σπουδών αν δεν έχει ολοκληρωτικά τελειώσει τις σπουδές στις κατώτερες τάξεις. Σ' αυτές τις συνθήκες έχω δεμένα τα χέρια και αισθάνομαι ανελεύθερος».

18, 64/5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-26, Αραβίας προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Απάντηση σε οδηγία της Α.Ι.Υ. σχετικά με τον αριθμό των μαθητών

«Αν η βάση της διδασκαλίας στα σχολεία μας (εξυπακούεται εδώ στα Γιάννενα) παλιότερα ήταν η γαλλική, θα μπορούσα να σχηματίσω εύκολα τάξεις με 29,30 μαθητές και περισσότερους(εννοεί μάλλον ότι η βαρύτητα της γαλλικής, προσήλκυε μαθητές).Αλλά τώρα στο σχολείο μας βάση-βαρύτητα της διδασκαλίας είναι η ελληνική. Πρέπει λοιπόν να

αναδιπλωθούμε στις απαιτήσεις του ελληνικού προγράμματος. Γνωρίζετε ότι βάσει αυτού του προγράμματος, η διδασκαλία της γαλλικής πρέπει να αρχίσει στην 4 τάξη. Ενώ στα άλλα σχολεία της Αλιάνς αρχίζει από το νηπιαγωγείο. Δηλαδή τα παιδιά μας φοιτούν στο σχολείο 4-5 χρόνια χωρίς γαλλικά. Έδωσα μάχη γι' αυτό το ζήτημα πριν δύο χρόνια και πέτυχα απ' τον Διευθυντή ν' αρχίζουν από την 5 τάξη. Φέτος ξεκίνησα τα γαλλικά από την 6 τάξη και δε δέχτηκα ακόμη παρατήρηση. Περιμένω τις παρατηρήσεις του άμα τη επισκέψει του Επιθεωρητή. Ελπίζω να τα καταφέρω να τα διατηρήσω».

18, 5-1-26, Α.Π.Π. 1084/17-1-1926, Araniás προς τον Πρόεδρο Αλιάνς

Σχέσεις με την Κοινότητα και τον πληθυσμό της εγκάρδιες. «Κάνω για το σχολείο τους το ανθρωπίνως δυνατόν για να πετύχει το έργο και εκτιμούν το γεγονός ότι πετυχαίνω συνεισφορές από την Αλιάνς».

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Σχέσεις με την κοινότητα. «Δεν έχουν φτάσει ακόμη στο σημείο να σφίγγονται. Όσο προχωράμε το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή από τη μια και εγώ από την άλλη, τόσο περισσότερο συμφωνούμε. Πρώτον, γιατί το επιθυμώ γιατί χωρίς την καλή επικοινωνία θα υπέφερα από πλευράς οικονομικής των σχολείων. Δεν κάνω τίποτε χωρίς να συμβουλευτώ τους συνεργάτες μου (εννοεί την κοινότητα και το συμβούλιο), χωρίς την επιδοκμασία τους, δεν αναλαμβάνω κανένα σημαντικό έξοδο. Από την πλευρά τους δεν αποφασίζουν ποτέ τίποτε χωρίς τη συμβουλή μου ακόμη και σε προσωπικές τους υποθέσεις. Και γιατί να είναι διαφορετικά; Μου απλώνουν το χέρι για να με βοηθήσουν. Να γιατί κατάφερα να πετυχαίνω και πετυχαίνω από την Κοινότητα όλες τις θυσίες για το γενικό προχώρημα των σχολείων, τη διοργάνωσή τους, την εκπαιδευτική τους κατάσταση. Είναι χαλαροί, είμαι περισσότερο».

18, Α.Π.Π. 2821/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ο νέος δήμαρχος Μελάς, κατά την επίσκεψή του στα σχολεία μας, μετά τις εκλογές, εξεπλάγη βλέποντας την κατάσταση του σπιτιού (μάλλον εννοεί το σπίτι όπου στεγαζόταν το σχολείο). Μας υποσχέθηκε μια επιχορήγηση από την πλευρά της κυβέρνησης».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, με αριθμό πρωτοκόλλου 136/18-7-1927, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Δυσαρέσκεια από την κοινότητα διότι η Alliance δε στέλνει 2^ο αναπληρωτή καθηγητή, πληρωμένο από κοινότητα. Επειδή η προπαγάνδα των μη Ισραηλιτικών σχολείων εδώ είναι επιθετική και χάνουμε κάθε χρόνο μαθητές σε σημείο που δε μπορούμε να σχηματίσουμε την Α' τάξη απαραίτητη για την εκπαίδευση της νέας γενιάς, ζητάμε με την παρούσα επιστολή να μας στείλετε 2^ο αναπληρωτή καθηγητή, απαραίτητο για τη διατήρηση και την πρόοδο της εξαιρετικής φήμης της Alliance στην Ήπειρο. Ο κ. Araniás, στον οποίο είμαστε υπόχρεοι για την πρόοδο των σχολείων κάθε χρόνο, έχει ανάγκη από αναπληρωτή καθηγητή, γιατί μόνος του δε μπορεί να φτάσει το στόχο».

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, DSCO 8545, με αριθμό πρωτοκόλλου παραλαβής 4037/25-9-1927, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Σε αντικατάσταση Benrubi, στείλετε τον Narcisse Arantias».

18, 103/1-7-1928, Α.Π.Π. 583/10-7-1928, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ. "Κοινοτικές εκλογές" Επανεκλέγη Coufinas

«Ένας τέτοιος άνθρωπος επικεφαλής της Κοινότητας, αυτή μπορεί να ευημερήσει, όπως το έκανε εδώ και κάποια τελευταία χρόνια. Όσον αφορά τη σχολική επιτροπή (αυτή ανανεώνεται πάντα ταυτόχρονα με το κοινοτικό συμβούλιο) Πρόεδρος Coufinas , ταμίας Matsa και Samuel , μέλος».

18, 103/1-7-1928, Α.Π.Π. 583/10-7-1928, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Αίτημα αποστολής 2ου αντικαταστάτη καθηγητή, πληρωμένου από την κοινότητα καθ' ολοκληρίαν. «Είμαι εδώ ο εκπρόσωπος της Κοινότητας και της σχολικής επιτροπής. Πράγματι, σας παρακαλώ εξ ονόματός τους να μας στείλετε 2ο καθηγητή (έναν άλλο Narcisse) και θα ανεβάσουμε το γόητρο του σχολείου μας και το έργο της Α.Ι.Υ.».

18, Α.Π. 107/2-10-1928, Α.Π.Π. 961/15-10-1928, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Έναρξη σχολικής χρονιάς στις 15-10, αντί για 15-9-1928, με απόφαση Υπουργείου εξαιτίας επιδημίας. Υπάρχει φήμη ότι θα επιμηκύνουμε τη σχολική χρονιά για μερικές μέρες, αλλά καμιά επίσημη επιβεβαίωση».

18, Α.Π.Π. 1469/5/14-1-1929, Arantias προς Α.Ι.Υ., Διάλογος μεταξύ Αρανία και Προέδρου κοινότητας από τη μια, και Αρανία με Επιθεωρητή Δημοτικής από την άλλη

«Ο Επιθεωρητής της δημοτικής που "έχει το μέλι στο στόμα και τη χολή στην καρδιά", δεν μάς απαλλάσσει από καμία ενόχληση και πρέπει να μάς βάζει πάντοτε εμπόδια στο δρόμο μας, αυτό ποτέ δεν το παραλείπει. Να αναφέρω ένα παράδειγμα μεταξύ των άλλων. Είχαμε στο σχολείο αρρένων την προηγούμενη χρονιά μια δασκάλα ελληνικών, την κ. Ελιανή. Στη συνέχεια μιας επέμβασής της, πέτυχε από το Υπουργείο 3 μήνες άδεια. Ήταν χρέος του Επιθεωρητή να την αντικαταστήσει αλλά δεν το έκανε γιατί δεν ήθελε να το κάνει. Διευθετήσαμε το θέμα προσλαμβάνοντας μία δεσποινίδα ελληνίδα που την πληρώναμε εμείς. Φέτος, η ίδια η κ. Ελιανή, έχοντας υποστεί μια δεύτερη εγχείρηση, πέτυχε άδεια 3 μηνών. Όπως δεν έδινε σημεία ζωής, πήγαμε ο Πρόεδρος της Κοινότητας και εγώ για να μάς πληροφορήσει σχετικά. Σε ερώτησή μας τι υπολόγιζε να κάνει με το σχολείο θηλέων όπου την είχε τοποθετήσει φέτος, μάς απάντησε:

-Όσο χρόνο είναι σε άδεια δε μπορώ να την αντικαταστήσω. Θα έπρεπε να δώσει την παραίτησή της ή να απολυθεί.

Για να αντικαταστήσουμε την κ. Ελιανή τους τρεις περασμένους μήνες, έπρεπε να προσλάβουμε μια δασκάλα ελληνίδα στη θέση της, τη δεσποινίδα Λαΐου, που την πληρώναμε 600 φρ. μηνιαίως.

Την προηγούμενη εβδομάδα μάθαμε ξαφνικά ότι ο Διευθυντής της πρότεινε μία θέση σ' ένα χωριό με 1.400 φρ. μηνιαίως. Η Λαΐου φεύγει.

-Και το σχολείο μας; θέτουμε εκ νέου το θέμα στον Επιθεωρητή, ο οποίος μάς απαντά:

- Έχω ανάγκη από τη Λαΐου, την παίρνω. Δεν μπορώ να σάς την αφήσω ούτε προσωρινά, όπως το ζητάτε. Ψάξτε για άλλον.

Στην παρατήρησή μας ότι δύο τάξεις θα υποφέρουν, αρκέστηκε να πει:

- Έχετε δίκιο, δεν ήθελα να σάς φέρω σε δύσκολη θέση. Κάντε υπομονή, η κ. Ελιανή ίσως παραιτηθεί, οπότε θα μπορέσω να σάς είμαι χρήσιμος σε κάτι.

Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Αυτή τη χρονιά στη θέση της Ελιανή μάς έστειλε κάποιον δάσκαλο ονόματι Παππά, έναν δικό του άνθρωπο, έναν σπιούννο που του έκανε γνωστά τα πάντα, τα γεγονότα και τις χειρονομίες του προσωπικού.

Όταν ο κ. Παππάς μ' έκανε να καταλάβω ότι ήταν κι' αυτός διευθυντής στο σχολείο μας, ότι ήταν κι' εκείνος υπεύθυνος (τουλάχιστον αυτό περιμένει ο Επιθεωρητής απ' αυτόν-λεπτομέρειες της δουλειάς του ελληνικού προσωπικού, του προγράμματος, της συμπεριφοράς των μαθητών, τις παρουσίες και τις απουσίες κ.λ.π. όταν τα είδα όλα αυτά, είπα θα του δείξω κι' εγώ από την πλευρά μου ότι αυτό που ζητούσε, ήταν απόλυτα απαράδεκτο, ότι ο Επιθεωρητής κι' αυτός, δύο καπετάνιοι στο ίδιο καράβι, το καράβι θα ναυαγήσει. ..Αλλά ο Επιθεωρητής και ο άνθρωπός του έπρεπε να αναδιπλωθούν και να αποδεχτούν το status quo!».

18, Α.Π.Π. 1469/5/14-1-1929, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Γενική Κατάσταση των σχολείων. «...Είμαι ευτυχισμένος για το ηθικό και πνευματικό επίπεδο του σχολείου. Η Κοινότητα από την πλευρά της κάνει το καλύτερο δυνατόν για να με βοηθήσει στο τόσο σκληρό καθήκον μου».

«...όταν ο κ. Παππάς (ελληνικό προσωπικό) μ' έκανε να καταλάβω ότι ήταν κι' αυτός διευθυντής στο σχολείο μας, ότι ήταν κι' εκείνος υπεύθυνος (τουλάχιστον αυτό περίμενε ο επιθεωρητής απ' αυτόν-λεπτομέρειες της δουλειάς του ελληνικού προσωπικού, του προγράμματος, της συμπεριφοράς των μαθητών, τις παρουσίες και τις απουσίες κ.λ.π. όταν τα είδα όλα αυτά, είπα θα του δείξω κι' εγώ από την πλευρά μου ότι αυτό που ζητούσε, ήταν απόλυτα απαράδεκτο, ότι ο Επιθεωρητής κι' αυτός, δύο καπετάνιοι στο ίδιο καράβι, το καράβι θα ναυαγήσει. ..Αλλά ο Επιθεωρητής και ο άνθρωπός του έπρεπε να αναδιπλωθούν και να αποδεχτούν το status quo!Διαπιστώνετε κ. Πρόεδρε της Α.Ι.Υ., εν μέσω τέτοιων δυσκολιών, χτυπιόμαστε στα τυφλά κυρίως μετά την άφιξη του νέου διευθυντή! Τι να σάς πω για το προσωπικό που ήδη γνωρίζετε; Υπάρχει όμως ένας για τον οποίο θα ήθελα να σάς μιλήσω. Πρόκειται για τον αναπληρωτή καθηγητή γαλλικών. Αλλά, επειδή αυτός είναι ο γιος μου, ότι θα πω γι' αυτόν, θα μπορούσε να θεωρηθεί μεροληψία. Κι' όμως μπορώ να βεβαιώσω ότι αν είχα δύο καθηγητές σαν αυτόν, τόσο ευσυνείδητο, τόσο ακριβή και αγαπητό από τους μαθητές του, όπως είναι ο Narcisse, σάς ορκίζομαι ότι δε θα άλλαζα το σχολείο μου, με το καλύτερο της Α.Ι.Υ. . Λέγοντας αυτό, δεν κάνω παρά να επαναλαμβάνω τα λόγια του Προέδρου της σχολικής επιτροπής στην τελευταία

συνάντηση...επίθετα..οι τάξεις του δεν ήταν ποτέ καλύτερες απ' ότι είναι σήμερα. Και τί δε θα έδινα για να είχαμε ακόμη έναν σαν αυτόν στο αρρένων»!

18, Α.Π.Π. 1469/5/14-1-1929, Arapias προς Α.Ι.Υ.

«Ο Επιθεωρητής της δημοτικής που "έχει το μέλι στο στόμα και τη χολή στην καρδιά", δεν μάς απαλλάσσει από καμία ενόχληση και πρέπει να μάς βάζει πάντοτε εμπόδια στο δρόμο μας, αυτό ποτέ δεν το παραλείπει. Να αναφέρω ένα παράδειγμα μεταξύ των άλλων. Είχαμε στο σχολείο αρρένων την προηγούμενη χρονιά μια δασκάλα ελληνικών, την κ. Ελιανή. Στη συνέχεια μιας επέμβασής της, πέτυχε από το Υπουργείο 3 μήνες άδεια. Ήταν χρέος του Επιθεωρητή να την αντικαταστήσει αλλά δεν το έκανε γιατί δεν ήθελε να το κάνει. Διευθετήσαμε το θέμα προσλαμβάνοντας μία δεσποινίδα ελληνίδα που την πληρώναμε εμείς».... «Φέτος, η ίδια η κ. Ελιανή, έχοντας υποστεί μια δεύτερη εγχείρηση, πέτυχε άδεια 3 μηνών. Όπως δεν έδινε σημεία ζωής, πήγαμε ο Πρόεδρος της Κοινότητας και εγώ για να μάς πληροφορήσει σχετικά. Σε ερώτησή μας τι υπολόγιζε να κάνει με το σχολείο θηλέων όπου την είχε τοποθετήσει φέτος, μάς απάντησε " Όσο χρόνο είναι σε άδεια δε μπορώ να την αντικαταστήσω. Θα έπρεπε να δώσει την παραίτησή της ή να απολυθεί." Για να αντικαταστήσουμε την κ. Ελιανή τους τρεις περασμένους μήνες, έπρεπε να προσλάβουμε μια δασκάλα ελληνίδα στη θέση της, τη δεσποινίδα Λαΐου, που την πληρώναμε 600 φρ. μηνιαίως. Την προηγούμενη εβδομάδα μάθαμε ξαφνικά ότι ο Διευθυντής της πρότεινε μία θέση σ' ένα χωριό με 1.400 φρ. μηνιαίως. Η Λαΐου φεύγει. Και το σχολείο μας? Θέτουμε εκ νέου το θέμα στον Επιθεωρητή, ο οποίος μάς απαντά: Έχω ανάγκη από τη Λαΐου, την παίρνω. Δεν μπορώ να σάς την αφήσω ούτε προσωρινά, όπως το ζητάτε. Ψάξτε για άλλον. Στην παρατήρησή μας ότι δύο τάξεις θα υποφέρουν, αρκέστηκε να πει: Έχετε δίκιο, δεν ήθελα να σάς φέρω σε δύσκολη θέση. Κάντε υπομονή, η κ. Ελιανή ίσως παραιτηθεί, οπότε θα μπορέσω να σάς είμαι χρήσιμος σε κάτι. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Αυτή τη χρονιά στη θέση της Ελιανή μάς έστειλε κάποιον δάσκαλο ονόματι Παππά, έναν δικό του άνθρωπο, έναν σπιούνο που του έκανε γνωστά τα πάντα, τα γεγονότα και τις χειρονομίες του προσωπικού».

18, Α.Π.Π. 1469/5/14-1-1929, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Γενική Κατάσταση των σχολείων...Είμαι ευτυχισμένος για το ηθικό και πνευματικό επίπεδο του σχολείου. Η Κοινότητα από την πλευρά της κάνει το καλύτερο δυνατόν για να με βοηθήσει στο τόσο σκληρό καθήκον μου».

18, Α.Π.Π. 2848/3/16-10-1929, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το σχολείο της Α.Ι.Υ. στα Γιάννενα, παρόλο που φέρει το όνομά της, δεν είναι το ίδιο μ' αυτό που ήταν πριν χρόνια, όπως και σεις το γνωρίζετε όπως δεν έχει σχέση και με τα άλλα της σχολεία. Αρκετοί πατέρες(γονείς)και κάποια μέλη της επιτροπής και της κοινότητας έχουν την ίδια γνώμη, θέλουν και ζητούν να γίνει μεγαλύτερη προσπάθεια στη διδασκαλία της ελληνικής και της εβραϊκής, η δε διδασκαλία της γαλλικής θα έπρεπε να αρχίζει από την 3η τάξη το νωρίτερο. Το σχολείο μας πρέπει να έχει, επιμένουν, 6 τάξεις. Δηλαδή ένα παιδί, ξεκινώντας το σχολείο στα 6 να μπορεί να το τελειώσει στα 12, αφού περάσει όλες τις τάξεις και θα ολοκληρώσει όλο τον πρωτοβάθμιο κύκλο (πάντα σύμφωνα με το ελληνικό σύστημα. Έτσι, το παιδί θα μπορέσει να περάσει στο γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή για να

ολοκληρώσει τις σπουδές του στην ηλικία των 18 χρονών το αργότερο. Ενώ αν τους σπάμε το κεφάλι με τα γαλλικά από την ηλικία των 6 χρονών, η πρόοδος στην ελληνική φυσικά θα πάει με αργούς ρυθμούς και τα παιδιά μας δε θα μπορέσουν να τελειώσουν το δημοτικό παρά μόνο στην ηλικία των 14-15 χρονών. Αυτή η οπτική κρίθηκε λογική και τελικά το σχέδιο προσαρμόστηκε. Όμως γι' αυτή τη χρονιά, έχοντας δεδομένο ότι τα παιδιά που θα φοιτήσουν στην 4η τάξη, είναι αρκετά προχωρημένα στα γαλλικά, και είναι κρίμα να χάσουν (κυρίως τα κορίτσια) αυτά που ξέρουν, τα γαλλικά θα διατηρηθούν δικαιολογημένα με 5 ώρες εβδομαδιαία. Αν εξαιρέσουμε αυτή τη χρονιά, καταλήγουμε ότι η διδασκαλία της γαλλικής θα διδάσκεται μόνο στις τάξεις: 3η, 2η, 1η, δηλαδή τις χρονιές 4η, 5η, 6η. Είναι φυσικό το παιδί, τελειώνοντας το δημοτικό μας, να μην είναι πολύ προχωρημένο στα γαλλικά. Λοιπόν αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε μία 1η τάξη, που θα την ονομάσουμε ανώτερη τάξη: συνεπώς το παιδί που θα έχει τελειώσει την τελευταία τάξη του σχολείου μας, θα μπορέσει να μπει στην ανώτερη τάξη όπου κυρίως θα μαθαίνει τη γαλλική αλλά και αρχαία ελληνικά και εβραϊκά. Το παιδί θα μπορέσει να εισαχθεί σε μια ανώτερη τάξη της ανωτέρας τάξης και να είναι ενδυναμωμένο ακόμη περισσότερο στα γαλλικά και στα ελληνικά. Θα έχουν λοιπόν εφόδια αρκετά ανεπτυγμένα (εξαπλωμένα) γνώσεων στα γαλλικά και στα ελληνικά και θα ήταν πιθανή η εισαγωγή του στην τρίτη γυμνασίου, οπότε δε θα είχε περισσότερο από τέσσερα χρόνια για να τελειώσει τις σπουδές του, δηλαδή πάντα στην ηλικία των 18 χρονών. Πεπεισμένοι ότι κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι όλοι ευχαριστημένοι, το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή με παρεκάλεσαν να σάς το γνωστοποιήσω και ελπίζουν ότι θα το επιδοκιμάσετε».

18, 129/8-10-1929, Α.Π.Π. 2848/3/18-10-1929, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Τα σχολεία είναι ανοιχτά από τις 16/9. Τα μαθήματα άρχισαν κανονικά την 1 Οκτωβρίου, σύμφωνα με την υπουργική οδηγία. Τις πρώτες 15 μέρες τις αφιερώσαμε στις νέες εγγραφές και στο σχηματισμό των τάξεων. Στο σχολείο μας τακτοποιήσαμε τα τμήματα, αμέσως μετά τις εξετάσεις και πριν τις διακοπές. Είχαμε όμως νέες και βαθιές αλλαγές. Το Υπουργείο Παιδείας μάς ανακοίνωσε μια εγκύκλιο όπου μάς πληροφορεί ότι μετά από ένα νέο νόμο, στα σχολεία γενικά και ιδιαίτερα στα δημοτικά, όλες οι τάξεις και σε όλη την Ελλάδα, πρέπει να είναι μεικτές. Δεν υπάρχει πια αρρένων και θηλέων. Αν ο αριθμός των μαθητών ξεπερνάει τους 60, μπορούμε να χωρίσουμε αυτή την τάξη σε δύο τμήματα, πάντοτε μεικτά και εμείς ένα τμήμα αρρένων και ένα θηλέων. Στο σχολείο μας, όπως το γνωρίζετε, υπήρχαν ήδη 2 τάξεις μεικτές: η 1η και η 2η.

Με τις νέες οδηγίες οδηγηθήκαμε να κάνουμε τις άλλες τάξεις μεικτές. Αλλά δεν έχουμε πια παρά μόνο 6 τάξεις, αλλά οι τέσσερις τελευταίες ακολουθώντας το ελληνικό σύστημα, έχει η καθεμία δύο τμήματα. Εκτός φυσικά από το νηπιαγωγείο που σχηματίζει μια τάξη μεικτή, όχι επίσημα».

18, 132/3-12-1929, Α.Π.Π. 3131/13-12-1929, Arantias προς Α.Ι.Υ.

Ένας νεωτερισμός: κοπτική-ραπτική. «Η επιτροπή αποφάσισε να εισάγει στη διδασκαλία τη ραπτική και το κέντημα στα σχολεία μας σε δύο τάξεις, δύο φορές την εβδομάδα και δεσμεύτηκε να αγοράσει ραπτομηχανές. Μ' αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε μεγαλύτερη φοίτηση σχολική των κοριτσιών μαθητριών μας. Θα το δείξει βέβαια το μέλλον».

18, Α.Π.Π. 3271/2/3-1-1930, Isaac Cofinas προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Εμπιστευτική επιστολή Προέδρου Ι.Κ.Ι. προκειμένου να επηρεάσει τη Κεντρική Επιτροπή να μη κάνει δεκτό το αίτημα μετάθεσης του γαμπρού του Narcisse Aranias στο Μαρόκο.

18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π. 3307/5/10-1-1930, Aranias προς Α.Ι.Υ.

Εξαιρετικές σχέσεις με την κοινότητα «Μέρα με τη μέρα φιλικότερες, κανένα σύννεφο δεν επισκιάζει τον ορίζοντα. Είμαι ευχαριστημένος με την κοινότητα και εκείνη με μένα. Πετυχαίνω από την κοινότητα ότι συμφέρει το σχολείο. Δεν έχει τίποτε να μου προσάψει γιατί πάω με τα νερά της, καταλαβαινόμαστε και περπατάμε χέρι-χέρι για το μεγαλύτερο όφελος του έργου μας. Συμπέρασμα: Αν δεν ήταν και (τα ξύλα κάτω από τις ρόδες) τα εμπόδια που η Επιθεώρηση βάζει στο δρόμο μας (δηλαδή δεν μπορούμε να περπατήσουμε στο δρόμο του έργου μας εξαιτίας της Επιθεώρησης), η κοινότητα κάνει τα πάντα για να προσπεράσουμε ή για να εμποδίσει τις ενοχλήσεις που οφείλονται σε μια εχθρική θέληση ενάντια στα σχολεία μας. Παρόλα τα διαθήματα που έγιναν, δεν είχαμε επιτυχία. Και αυτό μάς κάνει να πιστεύουμε ότι αργά ή γρήγορα τα Ισραηλιτικά σχολεία θα αφομοιωθούν στα ελληνικά σχολεία και τότε ο Επιθεωρητής θα έχει το πάνω χέρι στα σχολεία μας. Συμπωνώ (συμπάσχω) ήδη τον καημένο τοπικό διευθυντή-γιατί υποθέτω ότι εκείνη τη στιγμή θα αποσυρθείτε- και ο Διευθυντής που θα είναι επί κεφαλής αυτού του Ισραηλιτικού σχολείου, θα βρίσκεται περικυκλωμένος (δυσανάγνωστη η λέξη, γι' αυτό και η ερμηνεία έγινε περιφραστικά) από εχθρικά χέρια στα ενδιαφέροντα του γιαννιώτικου Ιουδαϊσμού. Ας ελπίσουμε ότι αυτή η μέρα είναι ακόμη μακριά, ή ότι η κοινότητα θα ξέρει να εισακουστεί ή να υπερασπιστεί τα σχολεία».

18, Α.Π.Π. 3307/5/10-1-1930 Aranias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Παρά τα εμπόδια του Επιθεωρητή, οι στόχοι της Α.Ι.Υ. είναι υψηλοί: να γίνει το καλύτερο δημοτικό των Ιωαννίνων και να περάσουν οι μαθητές της με επιτυχία (πρώτοι) στο Γυμνάσιο και την Εμπορική Σχολή. Συγκεκριμένα αναφέρει: Όσο είμαστε εδώ σαν Α.Ι.Υ. και για όσο διάστημα θα είμαστε εδώ, το γόητρο των σχολείων μας δε θα μειωθεί. Θα μπορούμε να υπερπηδούμε οποιοδήποτε εμπόδιο (ταραχή) και θα συνεχίσουμε να δουλεύουμε παρόλα αυτά. Και έτσι το σχολείο μας θα είναι το καλύτερο δημοτικό των Ιωαννίνων και οι μαθητές μας οι πρώτοι που θα καταλαμβάνουν τις καλύτερες θέσεις στο Γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή. Το σημαντικό είναι να δουλεύουμε, να υπομένουμε και να κρατάμε. Και αυτά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, δε θα μάς κάνουν ποτέ να μειονεκτήσουμε».

18, 139/28-4-1930, Α.Π.Π. 3866/2-5-1930, Aranias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το ελληνικό προσωπικό ακολουθεί τις οδηγίες του Επιθεωρητή περισσότερο από το να προσαρμόζεται στο πρόγραμμά μας. Δεν είναι καθόλου ευχάριστο αλλά δε μπορούμε να κάνουμε τίποτε σχετικά μ' αυτό. Προσαρμοζόμαστε στο ελληνικό πρόγραμμα, τουλάχιστον όσον αφορά το πρόγραμμα και τις ελληνικές σπουδές».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, DSCO 8545, χωρίς ημερομηνία και αριθμό πρωτοκόλλου, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Ζητάει αντικαταστάτη στη θέση του Narcisse Arantias, ενώ για το M. Arantias, που έκανε αίτηση συνταξιοδότησης, ζητάει να μη γίνει δεκτή, εάν γίνει δεκτή, να φροντίσουν αντικατάστασή του με άλλο, που να αποδώσει το τόσο γόνιμο έργο της Α.Ι.Υ. στα Γιάννενα, να εμπιστευθούν τη θέση σε διευθυντή με μεγάλη εμπειρία στα καθήκοντα διευθυντή όπως ο Arantias, που διηύθυνε τα σχολεία έχοντας την ικανοποίηση όλου του κόσμου.

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, DSCO 8545, Α.Π.Π. 1517/20-9-1930, Τηλεγράφημα, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Λείπει αναπληρωτής καθηγητής και κινδυνεύει το έργο της Alliance. Παρακαλούμε να διορίσετε άμεσα κάποιον που να είναι αποδεκτός και να έχει την αναγνώριση του Ισραηλιτικού πληθυσμού».

18, 151/3-12-1930, Α.Π.Π. 4932/10-12-1930, Arantias προς Α.Ι.Υ.

«Όπως γνωρίζετε, τα Γιάννενα εξαρτώμενα από την Επιθεώρηση Δημοτικής κατά τα τρία τέταρτα, και η οποία δε βιάζεται όσο θα έπρεπε για να διορίσει ή να συμπληρώσει το ελληνικό προσωπικό, από την άλλη πλευρά η σχολική επιτροπή μη ούσα αρκετά ελεύθερη για να συνέλθει και να οριστικοποιήσει τα δίδακτρα...».

18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-1931, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Νέα νομοθεσία που αφορά τα ξένα σχολεία, κατάργηση της γαλλικής γλώσσας. Το σχολείο μας...δυσανάγνωστο...αλλά ο Επιθεωρητής μας θέλει να το θεωρεί έτσι και σαν τέτοιο να μη συνεχίσουμε να διδάσκουμε ξένες γλώσσες.

-Επιθεωρητής: «Πρέπει να καταργήσετε στο σχολείο σας τα γαλλικά».

Και είπα στον Επιθεωρητή: -«Γιατί; Αφού το σχολείο μας είναι Παράρτημα της Α.Ι.Υ., πρέπει να θεωρείται ξένο;»

Επιθεωρητής: -«Το δικό σας σχολείο είναι περισσότερο γαλλικό παρά μειονοτικό Ισραηλιτικό, το σχολείο σας είναι υπερβολικά γαλλικό και δε δίνει την απαραίτητη σημασία στην ελληνική γλώσσα!»

-«Τα ελληνικά τα βάλατε στο συρτάρι, κ. Γενικό Επιθεωρητά, διότι το πρόγραμμά μας των ελληνικών έχει επεξεργαστεί, σύμφωνα με τις υπουργικές οδηγίες, από το ίδιο σας το προσωπικό, στην αρχή της σχολικής χρονιάς, όπως το κάνει πάντοτε κάθε χρόνο. Ποιός λοιπόν μπόρεσε να σάς πληροφορήσει το αντίθετο;»

-Επιθ.: -«Εξάλλου στα σχολεία σας διδάσκονται τρεις γλώσσες, είναι υπερβολικό: πρώτον τα ελληνικά, και έπειτα, εφόσον το σχολείο είναι εβραϊκό, τα εβραϊκά».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Το διδακτικό προσωπικό περιλαμβάνει 6 καθηγητές ελληνικών, που στέλνονται από την κυβέρνηση, 3 δασκάλους εβραϊκής, εκ των οποίων ο ένας εκπαιδευτής, ένα δάσκαλο

μικρών τάξεων γαλλικής και το Διευθυντή. Το νηπιαγωγείο είναι πάντοτε υπό την επίβλεψη μιας εκπαιδευτριάς ελληνίδας, προσληφθείσης από την κοινότητα.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Η ελληνική κυβέρνηση ακολουθεί την ίδια τακτική που ακολουθούσε και η τούρκικη κυβέρνηση: λίγο-λίγο καταργεί τη γαλλική γλώσσα από τα σχολεία μας. Και με λύπη μου σας λέω ότι οι μαθητές μας είναι αδύνατοι στα γαλλικά και αυτό οφείλεται σε δύο λόγους: 1. Η κυβέρνηση μας αναγκάζει να διδάσκουμε τα γαλλικά στο μισό των ωρών.

2. Γιατί ο εκπαιδευτής γαλλικών είναι μη κατάλληλος για να διδάξει».

(DSC09342) *«Η εβραϊκή κατέχει σημαντική θέση στο σχολείο μας από τον αριθμό των ωρών που της αφιερώνουμε. Αυτό οφείλεται στον πληθυσμό που είναι πιστός. Κατά τη γνώμη μου, πρέπει να μειώσουμε τις ώρες της εβραϊκής και να αυξήσουμε τις ώρες της γαλλικής. Για να έχω την εύνοια του κόσμου, επανέφερα την προσευχή μετά το απογευματινό μάθημα».*

(DSC09339) *«Το σχολείο περιλαμβάνει δύο κτίρια, που ονομάζονται αρρένων και θηλέων. Το σχολείο είναι μεικτό και μοιράζεται σε έξι τάξεις και ένα νηπιαγωγείο. Οι τέσσερις πιο μικρές χωρίζονται σε δύο τμήματα. Η 1η, 2η, τα δύο τμήματα της 3ης και της 4ης είναι εγκατεστημένες στο αρρένων. Οι υπόλοιπες στο θηλέων, όπου βρίσκεται και το διαμέρισμα του Διευθυντή».*

(DSC09343) *«Το σχολείο διδάσκοντας στο σύνολο ελληνικά και, έχοντας σα ξένες γλώσσες τη γαλλική και την εβραϊκή, είναι υπό του ελέγχου του κράτους. Υπάρχει ένας Επιθεωρητής, που μαζί με την κυβέρνηση ζητάει να τους στείλουμε τους λογαριασμούς του σχολείου όποτε το επιθυμεί. Στη συνέχεια αναφέρει τι συγκεκριμένα διδάσκει στα γαλλικά: ανάγνωση, γλώσσα, ορθογραφία, στυλ, απαγγελία, ισραηλιτική ιστορία, λίγο φυσική στις μεγάλες τάξεις και γεωγραφία (τέσσερις ήπειροι, εκτός Ευρώπης). Επειδή οι μαθητές πρέπει να έχουν πιστοποίηση στα ελληνικά και να περάσουν όλα τα μαθήματα προκειμένου να εισαχθούν στο Γυμνάσιο, η αριθμητική, η γεωγραφία κ.λ.π. γίνονται στην ελληνική γλώσσα. Στις άλλες τάξεις δε γίνονται παρά μόνο ελληνικά και εβραϊκά».*

18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ο Επιθεωρητής για ξαφνική αιτία (ασθένεια ή άδεια) μάς παίρνει καθηγητή. Αρρωσταίνει κάποιος σ' ένα ελληνικό σχολείο, παίρνει τον έλληνα καθηγητή από το δικό μας και εμείς αντικαθιστούμε το κενό. Το κενό καλύφθηκε μετά από έξι εβδομάδες».

18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ο Επιθεωρητής για ξαφνική αιτία μάς παίρνει καθηγητή. Αρρωσταίνει κάποιος σ' ένα ελληνικό σχολείο, παίρνει τον έλληνα καθηγητή από το δικό μας και εμείς αντικαθιστούμε το κενό. Πιο συγκεκριμένα ο Επιθεωρητής μάς παίρνει καθηγητή πότε για τον ένα λόγο πότε για τον άλλο. Πέρυσι τοποθέτησε τον Παππά σε μία άλλη θέση, και δεν τον αντικατέστησε με κανέναν άλλο, όπως είχε την υποχρέωση. Κι αυτό γιατί το προσωπικό των σχολείων του

δεν ήταν συμπληρωμένο (ασθένεια ή άδεια). Δεν ήταν δίκαιο το σχολείο μας να είναι το μόνο που να μη μπορεί να ωφεληθεί. Φέτος ο κ. Παππάς επέστρεψε, αλλά ο Επιθεωρητής (ένας καινούργιος), θυμήθηκε ότι δεν είχε γραμματέα στο γραφείο του και μάς τον πήρε σχεδόν όλα τα απογεύματα. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς ένας καθηγητής ελληνικού σχολείου αρρώστησε, έπρεπε βεβαίως να τον αντικαταστήσει. Και φυσικά επίσης, εμείς καλύψαμε το κενό του σχολείου. Ήταν δίκαιο, αφού το προσωπικό ήταν τότε συμπληρωμένο. Δεν έπρεπε να λείπει παρά μόνο 10 μέρες και ο καθηγητής επέστρεψε μετά από 6 εβδομάδες. (διαπιστώνουμε πικρία και παράπονο μειωμένου ενδιαφέροντος για το μειονοτικό σχολείο εκ μέρους της ηγεσίας "Επιθεωρητή", σαν να είναι το τελευταίο σχολείο για το οποίο πρέπει να επιμεληθεί την απαρτία του προσωπικού) Όταν κάναμε παράπονα στο Γενικό Διευθυντή, μάς απάντησε "περιμένοντας, βολευτείτε όπως μπορείτε". Και το τακτοποιήσαμε όπως μπορέσαμε.

Πρέπει να αρκούν στα φτωχά σας παιδιά.- Κάποτε διδάσκαμε 4 γλώσσες (και τούρκικα). Σάς διαβεβαιώνω ότι τα παιδιά του χθες δεν επωφεληθήκαν (πέρασαν) χειρότερα απ' ό,τι οι σημερινοί μαθητές. Θέλω να σάς υπενθυμίσω ότι η διδασκαλία της γαλλικής έχει μειωθεί κατά πολύ, εφόσον αντί να αρχίζει από το νηπιαγωγείο, όπως αυτό γινόταν παλιότερα, οι μαθητές μας δεν αρχίζουν τα γαλλικά παρά μόνο από τον τέταρτο χρόνο στο σχολείο, δηλαδή από την 4 τάξη, 6 ώρες εβδομαδιαίως, στην 3η τάξη 10 ώρες εβδομαδιαίως, οπότε κ. Επιθεωρητά, όπως εξυπακούεται, το σχολείο δεν είναι γαλλικό. Νόμιζα κάποια στιγμή ότι μπέρδευσε την Α.Ι.Υ με τη γαλλική Αλιάνς. Οπότε έπρεπε να του δώσω κάποιες επεξηγήσεις ότι αυτές οι δύο Αλιάνς δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους. Ότι η Α.Ι.Υ. δεν ασχολείται παρά μόνο με ό,τι αφορά τους Ισραηλίτες, σε όλο τον κόσμο (σύμπαν), γι' αυτό και παγκόσμια.

Και ότι δεν κάνει γαλλική προπαγάνδα. Σε κάθε περίπτωση, είπα στον διευθυντή πρέπει να φύγω από το σχολείο, να εγκαταλείψω τα Γιάννενα;

-Όχι, συνεχίστε τη δουλειά σας. Θα δώσω εντολές στον Επιθεωρητή των Δημοτικών σχολείων να μελετήσει σοβαρά αυτή την περίπτωση. Θα δούμε μετά. Πέρασαν 15 μέρες λοιπόν, λάβαμε ένα ερωτηματολόγιο από τον καινούργιο Επιθεωρητή Δημοτικής. Ήθελε να μάθει πότε και πώς ιδρύθηκε το σχολείο μας, ποιο είναι το πραγματικό του όνομα, ποιές πηγές τροφοδοτούν τον προϋπολογισμό, ποια είναι τα έσοδα και τα έξοδα. Ποιος διορίζει το Διευθυντή. Απαντήσαμε ότι το σχολείο χάνει την επωνυμία κοινοτικό Ισραηλιτικό σχολείο από την ίδρυσή του το 1904, που ο προϋπολογισμός του τροφοδοτήθηκε από τις σχολικές πληρωμές (δίδακτρα), το Ταμείο της κοινότητας, ότι η Α.Ι.Υ. δεν πληρώνει παρά μόνο το Διευθυντή που διορίζει και ότι ο Διευθυντής εξαρτάται από την κοινότητα. Μετά από λίγες μέρες ο Επιθεωρητής ήρθε να με δει. Ζήτησε τη βαθμολογία των μαθητών, το μητρώο των λογαριασμών, τα έντυπα που χρησιμοποιούμε.. Γιατί όλα τα αρχεία μας είναι στα γαλλικά, γιατί το λογότυπο του χαρτιού αλληλογραφίας είναι στα γαλλικά Α.Ι.Υ.? Του απάντησα: Μη γνωρίζοντας τα ελληνικά, είναι φυσικό να κρατάω τα μητρώα στη γαλλική γλώσσα.-Αλλά δεν είστε προσωρινός.-...Πήγα να βρω τον Πρόεδρο της κοινότητας για να τον ενημερώσω γι' αυτό που συνέβη. Ο Επιθεωρητής μπήκε στην 1η τάξη όπου ρωτούσε τους μαθητές σχετικά με τα διδασκόμενα μαθήματα από τον έλληνα καθηγητή κ. Adam. Στη συνέχεια του είπα ότι το σχολείο μας δε μπορεί καθόλου να αφομοιωθεί με τα άλλα ελληνικά Δημοτικά σχολεία. Ότι τα Ισραηλιτικά σχολεία διέπονται από ειδικούς νόμους όπως: να

προσαρμόζονται με το πρόγραμμα των ελληνικών δημοτικών σχολείων όσον αφορά την ελληνική γλώσσα, όσον αφορά τα μαθηματικά, την ιστορία, τη γεωγραφία, τη φυσική μπορούν να τα διδάξουν σε όποια γλώσσα θέλουν. Έχετε μπροστά σας το πρόγραμμά μας, βλέπετε λοιπόν αν είμαστε νόμιμοι. - Αυτό που επιθυμώ είναι να μην αδικείται η ελληνική γλώσσα.- Δεν αδικείται.- Ναι, αλλά θα μπορούσατε να κάνετε το καλύτερο αν οι ώρες που αφιερώνετε στα γαλλικά , τις αφιερώνατε στα ελληνικά.- Προσαρμοζόμαστε αυστηρά στις υπουργικές οδηγίες και στο νόμο. Στη συνέχεια της επιστολής, απευθύνεται στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. και του γράφει: Αν για οποιονδήποτε λόγο είμαστε αναγκασμένοι να καταργήσουμε τη γαλλική γλώσσα από το σχολείο, θα αντιδράσουμε με οποιοδήποτε τίμημα για την εφαρμογή της διάταξης στις δύο ανώτερες τάξεις, τάξεις που θα φέρουν τον τίτλο των σχολείων της Α.Ι.Υ., όπου θα διδάσκουμε κυρίως γαλλικά. Όσον αφορά εσάς, η Α.Ι.Υ. θα αποτραβηχτεί από τα Γιάννενα... Βέβαια δε τίθεται θέμα, εάν σας έχουμε πολύ μεγάλη ανάγκη.. Το όνομά της έχει πολύ μεγάλη επιρροή στα πνεύματα των εβραίων και των μη εβραίων, για να την αφήσουμε να αποτραβηχτεί από εδώ».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, DSCO 8544, Α.Π.Π. 1484/5-10-1931, Τηλεγράφημα, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Να διατάξετε άμεση αποχώρηση διευθυντή».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Οι σχέσεις με την κοινότητα είναι καρδιακές, προσπαθούμε μαζί για τη βελτίωση των σπουδών σύμφωνα με το πρόγραμμα της Α.Ι.Υ.».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το ελληνικό προσωπικό εξαρτάται από τον Επιθεωρητή και δε μπορούμε να κάνουμε τίποτε. Εξάλλου ο Επιθεωρητής συμφωνεί μαζί τους σε όλα. Οι καθηγητές της εβραϊκής διαμαρτύρονται για τις αμοιβές τους, που κι' εγώ συμφωνώ πως είναι ελάχιστες. Μάλιστα, ένας συνειδητοποιημένος δάσκαλος ο Sares, δε δουλεύει όπως πριν. Ο κ. Μάτσας, καθηγητής γαλλικών στις μικρές τάξεις κερδίζει μόλις 330 φρ. και φανταστείτε ότι έχει πρόσφατα παντρευτεί».

III, 2066/1934

Απάντηση της Α.Ι.Υ. ότι δεν μπορούν να στείλουν καθηγητή με επιβάρυνση οικονομική της Α.Ι.Υ. εφόσον πρέπει να έχει υποχρεωτικά την ελληνική υπηκοότητα.

18,

«Οικονομική κατάσταση δύσκολη, υπολογίζω για την επόμενη σχολική χρονιά ότι αριθμός μαθητών μας θα συνεχίσει στα ελληνικά σχολεία, όπου απαλλάσσονται από κάθε σχολική συνδρομή».

ENIO, DSCO9357, Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ., Α.Π. 293/5-12-1939, «Διορισμός καθηγητή εβραϊκής»

«Δεν υπάρχει κανένα νέο σχετικά με την υποψηφιότητα του κ. Menorah, ως καθηγητή εβραϊκής. Δεν υπέβαλε ακόμη την αίτησή του στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, διότι πρέπει να προσκομίσει διάφορα πιστοποιητικά: υγείας, κοινωνικών φρονημάτων, στρατιωτικής κατάστασης, πολιτικής, δικαστηρίων, κ.λ.π. Θα του πάρει χρόνο η συγκέντρωση δικαιολογητικών. Πιστεύουμε ότι την επόμενη χρονιά θα αναλάβει τα καθήκοντά του».

ENIO, DSCO9360,9361,9362, Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ., Α.Π. 293/5-12-1939

«Ο Επιθεωρητής Πρωτοβάθμιας αντικαταστάθηκε με το διορισμό του ως διευθυντή της Ακαδημίας. Ο νέος Επιθεωρητής, ο κ. Φωτεινόπουλος, μας επισκέφθηκε το πρωί και έκανε σύντομη επιθεώρηση στις διάφορες τάξεις. Το απόγευμα ζήτησε να συναντηθεί με το εκπαιδευτικό προσωπικό και ιδιαίτερα με το διευθυντή. Τρία ήταν τα θέματα που μας απασχόλησαν:

1. Η νομική θέση
2. Οι βεβαιώσεις διορισμού των καθηγητών της εβραϊκής και του διευθυντή
3. Η διευθέτηση του ωρολογίου προγράμματος και του προγράμματος διδασκαλίας.

Κατά τον κ. Φωτεινόπουλο, αν το σχολείο μας υπάρχει *de facto*, αυτή η ύπαρξη είναι εντελώς παράνομη, εφόσον δεν υπάρχει καμιά υπουργική απόφαση που να βεβαιώνει την ύπαρξή του και τη λειτουργία του μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Αυτό το ζήτημα πρέπει να διευκρινιστεί. Του απαντήσαμε ότι αγνοούμε αυτά τα γεγονότα, κανένας από τους επιθεωρητές που διαδοχικά ανέλαβαν στα Γιάννενα, δεν αμφέβαλε για τη νομιμότητα που σφραγίστηκε από την Κυβέρνηση από το γεγονός ότι διόριζε δημόσιους δασκάλους σαν καθηγητές ελληνικής. Ο κ. Φωτεινόπουλος αναγνωρίζει ότι αυτοί οι διορισμοί έγιναν χωρίς περίσκεψη και δεν αποδεικνύουν την αναγνώριση του σχολείου μας και ότι η κατάσταση αυτή πρέπει να διευκρινιστεί το συντομότερο.

Μετά ζήτησε από τους καθηγητές μας να του δείξουν τις πράξεις διορισμού τους. Του εξήγησα κάτω από ποιες συνθήκες οι καθηγητές εβραϊκής προσλήφθηκαν από το σχολείο. Όσον αφορά εμένα, του δήλωσα ότι η Κεντρική Επιτροπή της Α.Ι.Υ. με διόρισε στη θέση του διευθυντή, αφού έγινε δεκτό από την κοινότητα και αναγνωρίστηκε από τους Επιθεωρητές της πόλης μας από το 1931 μέχρι σήμερα.- Αυτή η αναγνώριση δεν είναι επίσημη. Ο Επιθεωρητής αναρωτήθηκε αν η λειτουργία μου ως διευθυντής είναι συμβατή με την ισχύουσα σχολική νομοθεσία και αν μπορώ να συνεχίζω να είμαι διευθυντής. Είπε ότι θα ερευνήσει το θέμα μου και όσον αφορά το πρόγραμμα του σχολείου, θα μας στείλει τον κανονισμό των Ισραηλιτικών σχολείων. Στις ερωτήσεις του θα απαντήσουμε γραπτώς και λεπτομερειακώς σε ερωτηματολόγιο που θα στείλει».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSCO9370, 9371, Α.Π. 277/ 18-11-1939, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

Ο Υπουργός Δημόσιας Εκπαίδευσης ήρθε την προηγούμενη Κυριακή, 6 Νοεμβρίου, για να παραστεί στα εγκαίνια της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, ένα καταπληκτικό σχολικό

συγκρότημα δημοτικών σχολείων, δημοτικής βιβλιοθήκης και αποτελεί ένα από τα ωραιότερα σχολικά κτίρια των Βαλκανίων.

Ο Υπουργός δέχτηκε σε ακρόαση την Ισραηλιτική Κοινότητα και υποσχέθηκε ότι θα εξετάσει με ενδιαφέρον τα κοινοτικά ζητήματα. Η συζήτηση περιέλαβε τη δημιουργία ενός Ισραηλιτικού ημι-γυμνασίου και ενός σχολείου εν είδη σεμιναρίου. Είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς αν αυτά τα σχέδια θα πραγματοποιηθούν. Η δημιουργία του σεμιναρίου φαίνεται πολύ δύσκολη ενώ το ημι-γυμνάσιο μπορεί μελλοντικά να ιδρυθεί.

ENIO, DSCO 9345-9353, 295/15-1-1940, Α.Π.Π. 46/3/24-1-1940, Pitchon, διευθυντής του σχολείου, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ., Σχετικά με την εγκύκλιο της 2-1-1940

«Επικροτούμε την απόφαση της Alliance για υποστήριξη των συναδέλφων, που κλήθηκαν από την γαλλική σημαία για την υπεράσπιση των συμφερόντων της Γαλλίας, της δεύτερης πατρίδας μας. Συγκατατασσόμαστε ευχαρίστως, λυπημένοι που δε μπορούμε να κάνουμε περισσότερα σε περίοδο κρίσης.

Όσον αφορά το σχολείο μας, ήρθε ένα ερωτηματολόγιο από τον Επιθεωρητή, του οποίου τα θέματα πρωτεύουσας σημασίας είναι δύο: 1. Δομή και ονομασία του σχολείου. 2. Πράξεις βεβαίωσης διορισμού των καθηγητών.

Η κοινότητα έλαβε επιστολή από τον Επιθεωρητή, που επιθυμεί να γνωρίζει αν το κοινοτικό συμβούλιο ζήτησε διά της νομίμου οδού την άδεια ιδρύσεως και διατηρήσεως του Ισραηλιτικού σχολείου με τη μορφή Κοινοτικού Ισραηλιτικού σχολείου.

Τα συμπεράσματα της συνάντησης με τον Επιθεωρητή ήταν: 1. Η Κοινότητα δεν έκανε αίτηση ιδρύσεως του σχολείου που αποτελεί σώμα με την κοινότητα, αλλά μπορεί σε επόμενη συνεδρίαση της κοινότητας, αν είναι απαραίτητο, να κάνει αίτηση διατήρησης του σχολείου στη μορφή που είχε. 2. Ο Επιθεωρητής είπε ότι σ' ένα κοινοτικό ισραηλιτικό σχολείο, η κοινότητα διορίζει και πληρώνει το προσωπικό της. Αλλά σ' αυτό το σχολείο, ο Διευθυντής διορίζεται και πληρώνεται από εταιρεία που εδρεύει στο εξωτερικό. Άρα θεωρείται ξένο σχολείο, σύμφωνα με το νόμο. Υποστήριξε ότι το σχολείο πρέπει να διευθύνεται από καθηγητή του κράτους, που να έχει τα απαραίτητα διπλώματα, ενώ ο διορισμένος από την Alliance διευθυντής είναι ανίκανος να συντάξει έστω και ένα γράμμα στα ελληνικά.

Ο πρόεδρος της κοινότητας συνάντησε τον αρχιεπίσκοπο, που τρέφει φιλικά συναισθήματα για τους Ισραηλίτες, ο οποίος και κάλεσε τον Επιθεωρητή προκειμένου να τους συμφιλιώσει αλλά ο Επιθεωρητής επιμένει ότι διευθυντής πρέπει να είναι τουλάχιστον μέλος της κοινότητας, ο οποίος να βοηθείται από καθηγητή του κράτους. Ο κ. Pitchon δε μπορεί να παραμείνει, διότι είναι εκπρόσωπος ξένης εταιρείας.

Τότε ζήτησα από την κοινότητα να παραμείνω τουλάχιστον ως το τέλος της σχολικής χρονιάς. Μου υποσχέθηκε στήριξη. Σ' αυτό το σημείο ανακινήθηκε μία νέα υπόθεση, που σας είχα αναφέρει σε προηγούμενη επιστολή μου.

Η κοινότητα πάντοτε επιθυμούσε να ιδρύσει ένα είδος σεμιναρίου στα Γιάννενα για την εβραϊκή γλώσσα. Εξέφρασε την επιθυμία να γίνει το συντομότερο και για να διατηρήσει το

Διευθυντή της Alliance στα Γιάννενα, εμπιστευόμενη μου τη θέση του Διευθυντή σ' αυτό το σεμινάριο. Αλλά η πραγματοποίηση αυτού του σεμιναρίου είναι σχεδόν αδύνατη με τους ελάχιστους πόρους που διαθέτει η κοινότητα. Αφετέρου, εγώ είμαι εντελώς ακατάλληλος να διευθύνω γιατί δεν γνωρίζω την εβραϊκή.

Όσον αφορά το δημοτικό σχολείο, είμαι πεπεισμένος ότι η δραστηριότητα της Alliance, πρόκειται να τελειώσει. Δόθηκε η χαριστική βολή».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, A.Π., Moise Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ., και III, 34/27-1-1940 Αριθ. Πρωτ. Παραλ. 138/2/8-2-40)

Εφαρμογή πρόσφατου νόμου που αφορά τη διδασκαλία της εβραϊκής και της ξένης γλώσσας από δάσκαλο που να γνωρίζει σωστά την ελληνική ή μετά από διαγώνισμα ενώπιον αρμόδιας επιτροπής. «Ο Διευθυντής μας, κ. Pitchon, μας ενημέρωσε για δυσκολίες που ανακινήθηκαν από τον Επιθεωρητή της Πρωτοβάθμιας που πρέπει να εφαρμόσει πρόσφατο νόμο που αφορά τα ισραηλιτικά σχολεία της χώρας. Σύμφωνα με το νόμο, οι καθηγητές εβραϊκής και γαλλικής δε μπορούν να συνεχίζουν να εκτελούν το έργο τους, αν δε περάσουν με επιτυχία εξετάσεις της ελληνικής γλώσσας ενώπιον των αρμοδίων αρχών. Ο Επιθεωρητής Δημοτικής ζητά αντικατάσταση του κ. Pitchon από άλλον από το προσωπικό του σχολείου καθόσον δε γνωρίζει επαρκώς την ελληνική και πληρώνεται από έναν οργανισμό του εξωτερικού. Αμέσως ήρθαμε σε επαφή με τον Επιθεωρητή και του θέσαμε υπόψη ότι ο κ. Pitchon από τη μακρά του διαμονή είναι εξοικειωμένος με την ελληνική σε σημείο που μπορεί να ανταποκριθεί σε μία αμερόληπτη εξέταση. Το γεγονός ότι πληρώνεται από την Alliance δε μπορεί να αποτελεί μείζον ζήτημα διότι μπορεί να ρυθμιστεί μέσω της Κοινότητας μετά από επιχορήγηση της Alliance στην Κοινότητα. Κατόπιν αποτυχίας του διαβήματος, σκεφθήκαμε για να μη χάσει η νέα γενιά το στήριγμά σας, να προχωρήσουμε στην ίδρυση μιας ανώτερης σχολής δασκάλων εβραϊκής γλώσσας στην πόλη μας σε συνεργασία με την εθνική(ελληνική) κυβέρνηση όπου σημαντική θέση θα έχει και η γαλλική γλώσσα, κάτι που λείπει χρόνια και το επιθυμούν όλα τα κοινωνικά στρώματα των Ισραηλιτών και σε περίπτωση που το σχέδιο στεφθεί με επιτυχία σάς προτείνουμε ένας εκπρόσωπός σας να αναλάβει τη συνδιεύθυνση καθώς και τη διδασκαλία της γαλλικής».

III, 521/158/12-2-1940. Σημαντική επιστολή (ίσως από τις ελάχιστες) του γραμματέα της Α.Ι.Υ. προς τον Πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας

«Γνωρίζουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Κοινότητα για τη διατήρηση αυτού του διευθυντή (Πιτσόν) επί κεφαλής του σχολείου. Ελπίζουμε ακόμη ότι θα μπορέσετε να διατηρήσετε το status quo έως το τέλος της σχολικής χρονιάς. Σε αντίθετη περίπτωση, θα θέλαμε ο κ. Πιτσόν να μείνει τουλάχιστον ως καθηγητής στο σχολείο. Το σχέδιο της δημιουργίας σχολής για την κατάρτιση καθηγητών εβραϊκής στα Γιάννενα, όπου ο κ. Πιτσόν θα μπορούσε να αναλάβει τη συνδιεύθυνση καθώς και τη διδασκαλία της γαλλικής προκάλεσε το ενδιαφέρον μας. Έχουμε την εντύπωση ότι η σύγχρονη κατάρτισή του και η παιδαγωγική του εμπειρία θα μπορούσε να σάς παρέχει σημαντικές υπηρεσίες χωρίς μάλιστα να κατέχει την ιερή γλώσσα. Αλλά πριν υποβάλετε το σχέδιό σας στην Κεντρ. Επιτροπή, παρακαλούμε να μάς δώσετε διευκρινίσεις όσον αφορά τη φύση του ιδρύματος, τον τρόπο πρόσληψης του εκπαιδευτικού προσωπικού και της επιλογής των μαθητών, των

οικονομικών δυνατοτήτων σας, που διαθέτετε και προβλέπετε. Αφού λάβουμε υπόψη τα δεδομένα αυτά, θα πάρουμε την απόφαση και να καθορίσουμε το ρόλο που θα παίξει η Α.Ι.Υ. στο νέο θεσμό».

ENIO, DSCO 9354, 9355, Α.Π. 522/12-2-1940, Α.Ι.Υ. προς το διευθυντή κ. Pitchon

Απάντηση επιστολής από 15-1-1940 «Ελπίζουμε ότι η κοινότητα θα διατηρήσει το status quo έως το τέλος της σχολικής χρονιάς. Σε αντίθετη περίπτωση, υπολογίζουμε ότι θα σας διατηρήσει ως αναπληρωτή καθηγητή. Πιστεύω ότι οι αρχές θα είναι λιγότερο εξουχιστικές σ' αυτό. Διαφορετικά με την επιστροφή σας, θα σας διαθέσουμε σε νέα θέση. Η κοινότητα σε επιστολή της μας ανέφερε για το σχέδιο ιδρύσεως όχι ενός σεμιναρίου αλλά μιας σχολής στην πόλη για την κατάρτιση καθηγητών εβραϊκής. Εκ των προτέρων δεν είμαστε αντίθετοι σ' αυτό, αλλά πρέπει να μελετήσουμε το ρόλο που θα διαδραματίσει η Alliance, να εξετάσουμε τα οικονομικά, κ.λ.π.».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π., Moise Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ., και III, 34/27-1-1940, Α.Π.Π. 138/2/8-2-40).

Εφαρμογή πρόσφατου νόμου που αφορά τη διδασκαλία της εβραϊκής και της ξένης γλώσσας από δάσκαλο που να γνωρίζει σωστά την ελληνική ή μετά από διαγώνισμα ενώπιον αρμόδιας επιτροπής «Ο Διευθυντής μας, κ. Pitchon, μας ενημέρωσε για δυσκολίες που ανακινήθηκαν από τον Επιθεωρητή της Πρωτοβάθμιας που πρέπει να εφαρμόσει πρόσφατο νόμο που αφορά τα ισραηλιτικά σχολεία της χώρας. Σύμφωνα με το νόμο, οι καθηγητές εβραϊκής και γαλλικής δε μπορούν να συνεχίζουν να εκτελούν το έργο τους, αν δε περάσουν με επιτυχία εξετάσεις της ελληνικής γλώσσας ενώπιον των αρμοδίων αρχών. Ο Επιθεωρητής Δημοτικής ζητά αντικατάσταση του κ. Pitchon από άλλον από το προσωπικό του σχολείου καθόσον δε γνωρίζει επαρκώς την ελληνική και πληρώνεται από έναν οργανισμό του εξωτερικού. Αμέσως ήρθαμε σε επαφή με τον Επιθεωρητή και του θέσαμε υπόψη ότι ο κ. Pitchon από τη μακρά του διαμονή είναι εξοικειωμένος με την ελληνική σε σημείο που να μπορεί να ανταποκριθεί σε μία αμερόληπτη εξέταση. Το γεγονός ότι πληρώνεται από την Alliance δε μπορεί να αποτελεί μείζον ζήτημα διότι μπορεί να ρυθμιστεί μέσω της Κοινότητας μετά από επιχορήγηση της Alliance στην Κοινότητα. Κατόπιν αποτυχίας του διαθήματος, σκεφθήκαμε για να μη χάσει η νέα γενιά το στήριγμά σας, να προχωρήσουμε στην ίδρυση μιας ανώτερης σχολής δασκάλων εβραϊκής γλώσσας στην πόλη μας σε συνεργασία με την εθνική (ελληνική) κυβέρνηση όπου σημαντική θέση θα έχει και η γαλλική γλώσσα, κάτι που λείπει χρόνια και το επιθυμούν όλα τα κοινωνικά στρώματα των Ισραηλιτών και σε περίπτωση που το σχέδιο στεφθεί με επιτυχία σας προτείνουμε ένας εκπρόσωπός σας να αναλάβει τη συνδιεύθυνση καθώς και τη διδασκαλία της γαλλικής».

Άξονας 2: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

III, Ημερομηνία σύνταξης: 21-6-1906, Α.Π.Π. 4498/11-7-1906, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Χάνουμε ως έσοδο 300 φρ. από το ενοίκιο ενός σπιτιού που ανήκε στο σχολείο, διότι αντί να το νοικιάζουμε το χρησιμοποιούμε για εγκατάσταση του νηπιαγωγείου που χωρίστηκε πρόσφατα από το σχολείο».

III, Α.Π. 28/10-1-1907, Α.Π.Π. 2566/16-1-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«εξαιτίας της έλλειψης του κτιρίου θηλέων, δε μπορούμε να δεχτούμε όλα τα παιδιά, νιώθουμε θλίψη γιατί αφήνουμε ημιτελές το έργο μας. Τα μέλη της Κοινότητας έχουν εξαντληθεί οικονομικά με την κατασκευή του κτιρίου αρρένων, που κόστισε 30.000 φρ. Ζητούν για το θηλέων τα μισά χρήματα ως επιχορήγηση και τα άλλα μισά ως δάνειο».

III, 4-6-1907,3967/12-6-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το θέμα του κτιριακού του σχολείου θηλέων πρέπει να ρυθμιστεί. Γνωρίζετε πόσο σοβαρή είναι η κατάσταση (λόγω των κακών συνθηκών υγιεινής) γιατί μάς απασχολεί εδώ και ένα χρόνο. Δε μπορούμε να επισκευάσουμε το παρόν κτίριο, δεδομένων των απαιτήσεων που έχει ο ιδιοκτήτης. Δεδομένου ότι εσείς μάς πιστώσατε με το ποσό των 3.000 φρ., ο συμπολίτης μας Μποχωράκη Α. Λεβύ μάς δώρισε το σημαντικό ποσό των 5.000 φρ., το ίδιο και ο Πρ. της Κοινότητας Σαμουήλ Μωυσής 2.000φρ., οι δύο Συναγωγές μας μία δωρεά 3.000 φρ., συνολικά διαθέτουμε 13.000 φρ. Για το υπόλοιπο των 9.000 φρ. περίπου, έχουμε κατά νου να συνεισφέρουν όλα τα μέλη της Κοινότητας που πιστεύουν από καρδιάς ότι αυτό το τόσο χρήσιμο έργο πρέπει να έρθει σε πέρας. Υπολογίζουμε να αγοράσουμε το σπίτι του Μεναχέμ Λεβύ, του οποίου έχετε τα σχέδια και που έχει τις προϋποθέσεις για σχολείο. Βρίσκεται μεταξύ αυλής και κήπου στον καλύτερο δρόμο της εβραϊκής συνοικίας. Έχει επιβλητική όψη και διαθέτει πολλά ευρύχωρα δωμάτια και εάν επρόκειτο να κτίσουμε ένα όμοιο κτίριο θα χρειαζόμασταν 50.000 φρ. Θεωρούμε ότι είναι από όλες τις πλευρές ευκαιρία. Το μόνο αρνητικό είναι ότι οι διευθυντές δε θα μπορέσουν να έχουν το διαμέρισμά τους εκεί, πράγμα που θα ήταν καλό και για το σχολείο, αλλά θα νοικιάζουν κάπου στην πόλη (με δική σας πάντα επιβάρυνση)».

III, Ημερομηνία σύνταξης: 25-7-1907, Α.Π.Π. 4716/31-7-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Η Κ.Ε. αποφάσισε να επενδύσει το ποσό των 5.000 φρ. για την κατασκευή διαμονής των Διευθυντών. Σίγουρα είναι πολύ προνομιούχο για το σχολείο το γεγονός της μελλοντικής διαμονής των Διευθυντών μέσα στο σχολικό συγκρότημα. Δυστυχώς ο προϋπολογισμός μας δεν αντέχει για την ανάληψη νέων οικονομικών υποχρεώσεων από την πλευρά μας. Τα έξοδά μας έχουν τριπλασιαστεί εδώ και δύο χρόνια και θα υποβληθούμε σε νέες θυσίες για ανανεώσεις ή συμπληρώσεις του διδακτικού προσωπικού. Πώς μέσα σ' αυτές τις συνθήκες θα μπορούσαμε να δεσμευτούμε να σάς πληρώνουμε το ποσό των 500 φρ. κάθε χρόνο(σημείωση: υπολογίζουμε ότι τα 5.000 φρ. ήταν δάνειο που θα αποπληρωνόταν με 500 φρ. ετησίως). Είναι υπεράνω των δυνατοτήτων μας. Έτσι, με μεγάλη μας λύπη, προτιμούμε να αρνηθούμε το σχέδιο επιπλώσεως διαμερίσματος για τους εδώ αντιπροσώπους σας, που θα συνεχίζουν να νοικιάζουν στην πόλη με δικά σας έξοδα. Εκτός αν η Α.Ι.Υ. κτίσει με δικά της έξοδα διαμονή Διευθυντή εφόσον μέχρι σήμερα εκείνη

πλήρωνε το ενοίκιο».

III, Α.Π. 28/10-1-1907, Α.Π.Π. 2566/16-1-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«εξαιτίας της έλλειψης του κτιρίου θηλέων, δε μπορούμε να δεχτούμε όλα τα παιδιά, νιώθουμε θλίψη γιατί αφήνουμε ημιτελές το έργο μας. Τα μέλη της Κοινότητας έχουν εξαντληθεί οικονομικώς με την κατασκευή του κτιρίου αρρένων, που κόστισε 30.000 φρ. Ζητούν για το θηλέων τα μισά χρήματα ως επιχορήγηση και τα άλλα μισά ως δάνειο».

III, Ημερομηνία σύνταξης: 4-6-1907, Α.Π.Π. 3967/12-6-1907, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το θέμα του κτιριακού του σχολείου θηλέων πρέπει να ρυθμιστεί. Γνωρίζετε πόσο σοβαρή είναι η κατάσταση (λόγω των κακών συνθηκών υγιεινής) γιατί μάς απασχολεί εδώ και ένα χρόνο. Δε μπορούμε να επισκευάσουμε το παρόν κτίριο, δεδομένων των απαιτήσεων που έχει ο ιδιοκτήτης. Δεδομένου ότι εσείς μάς πιστώσατε με το ποσό των 3.000 φρ., ο συμπολίτης μας Μποχωράκη Α. Λεβύ μάς δώρισε το σημαντικό ποσό των 5.000 φρ., το ίδιο και ο Πρόεδρος της Κοινότητας Σαμουήλ Μωυσής 2.000φρ., οι δύο Συναγωγές μας μία δωρεά 3.000 φρ., συνολικά διαθέτουμε 13.000 φρ. Για το υπόλοιπο των 9.000 φρ. περίπου, έχουμε κατά νου να συνεισφέρουν όλα τα μέλη της Κοινότητας που πιστεύουν από καρδιάς ότι αυτό το τόσο χρήσιμο έργο πρέπει να έρθει σε πέρας. Υπολογίζουμε να αγοράσουμε το σπίτι του Μεναχέμ Λεβύ, του οποίου έχετε τα σχέδια και που έχει τις προϋποθέσεις για σχολείο. Βρίσκεται μεταξύ αυλής και κήπου στον καλύτερο δρόμο της εβραϊκής συνοικίας. Έχει επιβλητική όψη και διαθέτει πολλά ευρύχωρα δωμάτια και εάν επρόκειτο να κτίσουμε ένα όμοιο κτίριο θα χρειαζόμασταν 50.000 φρ. Θεωρούμε ότι είναι από όλες τις πλευρές ευκαιρία. Το μόνο αρνητικό είναι ότι οι διευθυντές δε θα μπορέσουν να έχουν το διαμέρισμά τους εκεί, πράγμα που θα ήταν καλό και για το σχολείο, αλλά θα νοικιάζουν κάπου στην πόλη (με δική σας πάντα επιβάρυνση)».

III, 24-12-1908, Α.Π.Π.1786/2-1-1908, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Επιχορήγηση Α.Ι.Υ. 3.000 φρ. για την αγορά ενός σπιτιού προορισμένου για το κτίριο θηλέων. Η αγορά έγινε στις 23-12-1908. Τώρα διαθέτουμε 2 ωραία κτίρια αντάξια της Α.Ι.Υ., που τιμούν την Κοινότητά μας, όπου τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν τις σωματικές και διανοητικές τους δυνατότητες».

19, Ημερομηνία σύνταξης: 5-1-1908, Α.Π.Π. 1873/3/10-1-1908, Δ/ντής: Carmona, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Εγκύκλιος της 1-11-1907, σύμφωνα με την οποία η Α.Ι.Υ. ζητάει τη μέριμνα της καταβολής διδάκτρων ανάλογη με την οικονομική κατάσταση των γονιών. Εξαιρούνται οι ορφανοί φτωχοί και οι άποροι μαθητές. Στο διάστημα των 3 ετών επικαλείται ο Διευθυντής το γεγονός ότι κατάφερε να τριπλασιάσει το ποσό των διδάκτρων. Η τοπική επιτροπή και ο Διευθυντής αποφάσισαν να αυξήσουν κι' άλλο τα διδάκτρα, δεδομένου ότι είναι ο μοναδικός πόρος των σχολείων, τη στιγμή που τα έξοδα αυξάνουν κι' αυτά υποχρεωτικά. Η αλήθεια είναι ότι οι γονείς υποτάσσονται στις απαιτήσεις τους, διότι είναι ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα. Στους 590 μαθητές, δυστυχώς οι 292 δεν πληρώνουν διδάκτρα λόγω της οικονομικής τους κατάστασης. Απευθυνόμενος στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., ο Δ/ντής αναρωτιέται αν πρέπει να διώξουν αυτούς τους μαθητές. Εκείνος, όπως άλλωστε και η

Τοπική Επιτροπή, πιστεύουν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι σώφρον, δεδομένου ότι στη χώρα και τα Τουρκικά αλλά και τα Ελληνικά σχολεία λειτουργούν δωρεάν. «Αν τους διώξουμε, δε θα ξανάρθουν. Θα γίνουν αμέσως υπηρετικό προσωπικό, γιατί οι γονείς τους δε μπορούν να τα θρέψουν ή θα γυρίζουν στους δρόμους». Δυστυχώς η μόρφωση στα άλλα σχολεία της χώρας είναι δωρεάν: τα τούρκικα από το Κράτος και τα ελληνικά από κληροδοτήματα ηπειρωτών ευεργετών, που έκαναν περιουσία στη Ρουμανία και στην Αίγυπτο. Οι Ισραηλίτες των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν σ' αυτά τα σχολεία δε συνήθισαν να κάνουν θυσίες για τη μόρφωσή τους. Γι' αυτό τους είναι δύσκολο να πληρώνουν οι φτωχοί ή αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι. Παρόλα αυτά υπολογίζουν ότι με το πέρασμα του χρόνου, θα αυξηθούν τα δίδακτρα.

19, 5/1-4-1908, Α.Π.Π. 5531/2/5-4-1908, Mr Carmona, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Οικονομική Αναφορά του 1ου τριμήνου του έργου μάθησης και λίστα μελών, που πλήρωσαν την συνεισφορά τους στον Οργανισμό το τρέχον έτος. Το σύνολο είναι 391,50 φρ., και αφορά 48 μέλη, τα οποία πλήρωσαν για 53 άτομα (μάλλον ανάλογα με τα παιδιά που είχαν) επί 6 φρ. ο καθένας (αφαιρείται το ποσό των 2,50 φρ. για τη διαφορά συναλλάγματος).

III, Ημερομηνία σύνταξης: 24-12-1908, Α.Π.Π. 1786/2-1-1908, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Επιχορήγηση Α.Ι.Υ. 3.000 φρ. για την αγορά ενός σπιτιού προορισμένου για το κτίριο θηλέων. Η αγορά έγινε στις 23-12-1908. Τώρα διαθέτουμε 2 ωραία κτίρια αντάξια της Α.Ι.Υ., που τιμούν την Κοινότητά μας, όπου τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν τις σωματικές και διανοητικές τους δυνατότητες».

III, Α.Π. 13/26-10-1909, Α.Π.Π. 295/3/31-10-1909, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Δε θέλουμε να απαριθμήσουμε όλα τα ευεργετήματα που το έργο σας εξάπλωσε στην Κοινότητά μας, όπως το κτίριο του σχ. αρρένων αντάξιο των σχολείων της Α.Ι.Υ. και τιμή για την Κοινότητά μας, την επιχορήγηση του έργου ένδυσης για τους φτωχούς μαθητές, το έργο διατροφής με την παροχή μεσημεριανού φαγητού για τα ορφανά. Από την πλευρά μας και εμείς κάναμε όλες τις θυσίες που ξεπερνούν τις δυνάμεις μας για το σχολικό έργο, που θεωρούμε το πιο ιερό. Κάθε φορά που ο εκπρόσωπός σας απαιτούσε πόρους για τη βελτίωση του σχολικού έργου, το θεωρούσαμε χρέος μας να τους βρούμε: είτε από τις συναγωγές, είτε από τις φιλανθρωπίες της Κοινότητας, είτε από την αύξηση των διδάκτρων στο μάξιμουμ».

19, 27-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912, Δ/ντής: Benveniste προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Παρακαλάει τον πρόεδρο να αποστείλει την ετήσια επιχορήγηση για την ένδυση και υπόδηση των παιδιών. Επίσης, ζητάει την αποστολή ποσού (300 φρ.) για την κάλυψη του ενοικίου του (2 τρίμηνα).

19, 12-2-1912, Α.Π.Π 1100/19-2-1912, Δ/ντής: Benveniste προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Ο χώρος που χρησιμοποιείται ως σχολείο θηλέων, είχε δοθεί χάρη στη γενναιοδωρία της Κεντρικής Επιτροπής και ενός εξαιρετικού μέλους της τοπικής κοινότητας του Μ.Χ. Λεβύ. Οι τοπικές αρχές είχαν εξουσιοδοτήσει τη λειτουργία των τάξεων, αλλά το ίδρυμα δεν είναι

επισημως αναγνωρισμένο και πλέον οι αρχές ζητάνε την εξόφληση ενός ποσού χωρίς καθυστέρηση. Γι αυτό το λόγο, ο Benveniste απευθύνεται πρωτίστως στον Χ. Μαχούμ, αρχι-ραββίνο, προκειμένου να επιλύσει το ζήτημα, αλλά και στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., προκειμένου να συνδράμει στην τακτοποίηση του θέματος.

19, Α.Π.Π.1547/2/29-3-1912

Συνδρομές που έχουν αποταμιευθεί από το σχολείο Αρρένων.

19, 14-5-1912, Α.Π.Π. 2188/24-5-1912, Δ/ντής Benveniste προς Α.Ι.Υ.

Παρακαλεί τον πρόεδρο της Α.Ι.Υ. να του αποστείλει χρήματα για το προπαγανδιστικό έργο.

18, Α.Π.Π.3037/13/29-8-1913, Benveniste

ΘΕΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ: Σχολείο θηλέων, διδακτικό προσωπικό, ονοματεπώνυμα, θέση τους στο σχολείο, ώρες εργασίας, ετήσια αμοιβή σε γαλλικά φράγκα

18, Αύγουστος 1913, Benveniste

ΘΕΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ: Προπαγάνδα-Συνδρομές.

18, Α.Π.Π. 582/3/15-1-1923, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ: ΕΡΓΟ ΣΙΤΙΣΗΣ

«Έσοδα 3.818,95 φρ., που προέρχονται από κοινότητα και από δώρα που έλαβα. Με την άνοδο των τιμών ειδών διατροφής χρειάζομαι για ένα μήνα 1.000 δρχ. για το μεσημεριανό γεύμα 60 μαθητών(εκ των οποίων δύο εμικρέδες έλληνες) και εάν ήθελα να ικανοποιήσω τις αιτήσεις των γονιών των φτωχών παιδιών, θα έπρεπε να συμμετείχαν 100 παιδιά. Δυστυχώς αρνούμαι. Με τους λίγους πόρους που διέθετα τον περασμένο Σεπτέμβρη, μπόρεσα να ντύσω καμιά σαρανταριά παιδιά (15 ποδιές) χάρη στο Ταμείο των φτωχών».

18, Α.Π.Π. 824/3/15-2-23, Araniás προς Α.Ι.Υ.

«Πτώση αξίας δραχμής...1γ.φρ.=2,47 δρχ. πέρυσι, σήμερα =4,50, εδώ και 15 μέρες=4,90, χθες= 4,60, σήμερα =4,50 και η γενική γνώμη είναι ότι η πτώση θα αυξηθεί. Είναι λάθος σας να νομίζετε ότι από την πτώση του τοπικού νομίσματος, έχουμε όφελος. Ας μη μιλήσουμε για μένα. Το να χάνω 750 φρ. ετησίως, ισούται με μείωση 3.000 φρ., δηλαδή την τροφή μου για δύο μήνες, ενώ έχω να υπερπηδήσω πολλά εμπόδια στο καθηκον μου το τόσο σκληρό και δύσκολο, εξαιτίας του προσωπικού, των μαθητών και της κοινότητας».

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, 7-1-1924, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Σοβαρή επισκευή των σχολείων. Ο μηχανικός έκανε τον προϋπολογισμό της εργασίας στο ποσό των 20.000φρ. Η κοινότητα διαθέτει μόνο 10.000 δρχ. Δυστυχώς ο προϋπολογισμός των σχολείων μας απομυζεί οικονομικά. Υπολογίζουμε στην ευεργεσία σας για να μπορέσουμε να έχουμε κτίρια όπως αρμόζει.»

FONDS DE MOSCOU, MOSCOU EN. 18064, DSCO8900, DSCO8981

Οικονομική Άσκηση έτους 1924, ένας τεράστιος προϋπολογισμός του έτους 1924 όλων των

σχολείων της Α.Ι.Υ., με όλα τα έσοδα και έξοδα όλων των σχολείων, εκ των οποίων κράτησα 2 στοιχεία που αφορούσαν τα σχολεία των Ιωαννίνων. Στην 8900 φωτογραφία, αναφέρεται ότι διατέθηκε το ποσό των 2.000 φρ. για το έργο σίτισης και στην 8991 ότι προβλέφθηκε το ποσό των 9.000 φρ. σαν έξοδο γενικό των δημοτικών των Ιωαννίνων, αλλά ξοδεύτηκε το ποσό των 8.682,50 φρ., που σημαίνει ότι περίσσεψε και ένα μικρό ποσό, ίσως για χρήση της επόμενης χρονιάς. Δεν αναφερόταν καμία άλλη λεπτομέρεια, όπως που ακριβώς διατέθηκε αυτό το ποσό. (μισθοδοσία, κτιριακό, επισκευή κ.λ.π.).

Grece II B11-16(Bob.3), Les affaires locales, 29-6-1924, Α.Π.Π. 3393/9-7-1927, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Γνωρίζετε την οικονομική μας κατάσταση από την υποτίμηση της δραχμής. Παρακαλούμε να δώσετε τη συγκατάθεσή σας για τα επιπλέον έξοδα δεδομένου ότι η κοινότητά μας δε μπορεί να αντέξει, παρόλο που τα μέλη μας συνεισφέρουν, και παρακαλούμε να επιμεληθείτε για τα διδακτικά βιβλία της εβραϊκής και γαλλικής του επόμενου σχολικού έτους».

18, Α.Π. 54/5-1-1925, Α.Π.Π.4394/2/19-1-1925, Araniias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ταμείο φτωχών: ρούχα σε 42 παιδιά σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά που δόθηκαν 34».

18, Ημερομηνία σύνταξης: 5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-1926, Araniias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το κτίριο των αρρένων επισκευάστηκε και ξαναβάφθηκε καινούργιο (3.000 φρ.=9.000 δρχ. από Α.Ι.Υ., χρειάστηκαν 36.000 δρχ. Ο ρόλος της Κοινότητας είναι πολύ σημαντικός για όλες τις ανάγκες του σχολείου».

18, 5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-1926, Araniias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Εξαιτίας της ακρίβειας, διπλασίασαν τους μισθούς των καθηγητών, ήδη έχουν διπλασιάσει και τα δίδακτρα. Αφού ο προϋπολογισμός της σχολικής επιτροπής δεν μπόρεσε να ισορροπήσει και υπάρχει έλλειμμα, η σχολική επιτροπή κατάφερε να το αναλάβει το Κοινοτικό Συμβούλιο. ΈΡΓΟ ΣΙΤΙΣΗΣ: έλλειμμα 620 φρ. στο Ταμείο των φτωχών. Από εκεί θα μπορούσα να έχω ένα εισόδημα για την ένδυση των μαθητών. Κάθε μαθητής πληρώνει 9 φρ. επιπλέον των διδάκτρων το εξάμηνο. Έτσι έντυσα περισσότερο από 40 παιδιά και έδωσα 16 ποδιές στα κορίτσια. Κάθε κοστούμι κόστισε 140 δρχ. και κάθε ποδιά 120 δρχ. ...Το κτίριο των αρρένων επισκευάστηκε και ξαναβάφθηκε καινούργιο (3.000 φρ.=9.000 δρχ. από Α.Ι.Υ., χρειάστηκαν 36.000 δρχ.) Ο ρόλος της Κοινότητας είναι πολύ σημαντικός για όλες τις ανάγκες του σχολείου.

18, 12-9-1926, Α.Π.Π. 2646/4/5-12-1926, συντάκτης: M. Araniias

"Οικονομική κατάσταση των σχολείων των Ιωαννίνων από 1-1-26 έως 30-9-1926.

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1926			
ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	4.284,60	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	56.279,00

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1926			
ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	16.271,00	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	478,40
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	12.996,40	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	416,50
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	3.500,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	430,00
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ		ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	21.774,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	4.143,40
ΔΩΡΕΕΣ - ΔΙΑΦΟΡΑ	2.398,50	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	727,00
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	2.005,00	ΔΙΑΦΟΡΑ	239,50
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	369,00	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	
ΣΙΤΙΣΗ		ΑΛΛΑ	25,00
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	1.107,80	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	1.967,50
ΣΥΝΟΛΟ	64.706,30	ΣΥΝΟΛΟ	64.706,30

MOSCOU EN 18.071

ΘΕΜΑ: Ρύθμιση λογαριασμών άσκησης 1927.

Πίνακας εσόδων- εξόδων του έτους 1927 της Α.Ι.Υ για όλα τα σχολεία της, για το έργο μάθησης, ένδυσης και σίτισης (αναφέρει όλα τα έσοδα, τα έξοδα, τις επιχορηγήσεις από το γαλλικό κράτος, την κυβέρνηση της Παλαιστίνης και του Μαρόκου). Επειδή τα Γιάννενα περιέχονταν στα διάφορα σχολεία με τα διάφορα έξοδα, δεν έκανα καταγραφή. Πάντως η σημασία του εγγράφου έγκειται στα μεγάλα χρηματικά ποσά που διακινούνταν για να λειτουργεί ένα τόσο μεγάλο δίκτυο σχολείων. Το μοναδικό στοιχείο που προκύπτει καθαρά για τα Γιάννενα, όπου το σχολείο εμφανίζεται σαν ένα, δηλαδή μεικτό, μιας και δεν υπάρχει η ένδειξη g. (αρρένων) ή f. (θηλέων), είναι ότι η επιχορήγηση της Alliance ανέρχονταν σε 11.000 φρ., η τοπική συνεισφορά σε 36.500 φρ. (δηλαδή υπερτριπλάσια), σύνολο 47.500 φρ., κάνοντας μία πρώτη εκτίμηση ότι το σχολείο των Ιωαννίνων, δεχόταν από τις χαμηλότερες επιδοτήσεις, όπως και διαπιστώθηκε αναντιστοιχία των άλλων σχολείων των δύο συνεισφορών, και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρήθηκε περίπου ίδια η οικονομική συνεισφορά της Alliance με αυτή της Κοινότητας (όπως στο Israhan g. et f. 63.000 με 62.000 αντίστοιχα) ή και μεγαλύτερη (όπως Jaffa g. et f. 210.000 με 161.000, Larache g. 40.000 με 30.000, Larache f. 36.000 με 18.000 και Marrakech g. 40.000 με 30.000.

18, Α.Π.Π.2821/14-1-1927, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ο νέος δήμαρχος Μελάς, κατά την επίσκεψή του στα σχολεία μας, μετά τις εκλογές, εξεπλάγη βλέποντας την κατάσταση του σπιτιού (μάλλον εννοεί το σπίτι όπου στεγαζόταν το σχολείο). Μας υποσχέθηκε μια επιχορήγηση από την πλευρά της κυβέρνησης».

18, Α.Π.Π.2821/14-1-1927, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ο νέος δήμαρχος Μελάς, κατά την επίσκεψή του στα σχολεία μας, μετά τις εκλογές, εξεπλάγη βλέποντας την κατάσταση του σπιτιού (μάλλον εννοεί το σπίτι όπου στεγαζόταν το σχολείο). Μας υποσχέθηκε μια επιχορήγηση από την πλευρά της κυβέρνησης».

18, 81/3-2-1927, Α.Π.Π.2978/10-2-1927, Aranias προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Υλικό

«Σας παρακαλώ το ποσό των 856,90 φρ., που αφορά το υλικό (βιβλία) από τον κ. Fresco, να το κρατήσετε σε δύο δόσεις, αν δε σας προκαλεί κάποια αναστάτωση».

18, 103/1-7-1928, Α.Π.Π.583/10-7-1928, Aranias προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Αίτημα αποστολής 2ου αντικαταστάτη καθηγητή, πληρωμένου από την κοινότητα καθ' ολοκληρίαν». «Είμαι εδώ ο εκπρόσωπος της Κοινότητας και της σχολικής επιτροπής. Πράγματι, σας παρακαλώ εξ ονόματός τους να μας στείλετε 2ο καθηγητή (έναν άλλο Narcisse) και να ανεβάσουμε το γόητρο του σχολείου μας και το έργο της Α.Ι.Υ.».

18, 108/18-10-1928, Α.Π.Π.1017/25-10-1928, Aranias προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Μισθοδοσία

«Η τρίμηνή μου αποζημίωση 1.950 φρ. (συμπεριλαμβανομένων και των πριμ) και η κοινότητα μου δίνει 325 δρχ. το τρίμηνο και μου καταβάλει και τη διαφορά του συναλλάγματος».

Σύμφωνα με συνεννόηση με την Α.Ι.Υ., ο αναπληρωτής αντικαταστάτης πρέπει να πληρώνεται μισά από εκείνη, μισά από την κοινότητα. Ο Narcisse Aranias, (δάσκαλος γαλλικών, ως αναπληρωτής αντικαταστάτης του Διευθυντή), λαμβάνει από την Α.Ι.Υ. 800 φρ. το τρίμηνο (μισθός και πριμ) και το ίδιο ποσό από την κοινότητα, επιπλέον δε 150 δρχ. μηνιαίως από την κοινότητα, όπως το έκαναν και στον προκάτοχό του.

MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 18.077, ΒΟΙΤΕ 21, DSCO9284, 9285, 21-12-1929, Μ. Aranias.

Σε σελίδα που ακολουθεί, με τη μνεία Ιωάννινα, 21-12-1929 και υπογραφή Michel Aranias, υπάρχει αναλυτική κατάσταση ετήσιου προϋπολογισμού του μεικτού σχολείου για το έτος 1929 (και όχι σχολικό έτος), όπου αναφέρονται τα έσοδα και από πού προέρχονται, των οποίων το σύνολο ανέρχεται στο ποσό των 200.574,70 δρχ. και το ίδιο αναλυτικά αναφέρονται τα έξοδα, των οποίων το ποσό ανέρχεται σε 198.201,45 πράγμα που σημαίνει ότι περισσεύει και το ποσό των 2.373,25 δρχ. για χρήση της επόμενης χρονιάς. Θα ακολουθήσει η αναλυτική κατάσταση.

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1929			
ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	1.743,20	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	156.338,80
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	64.578,80	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	680,79
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	56.744,00	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	1.678,60
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	5.000,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	4.018,20
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	1.677,00	ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	20.170,80
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	41.230,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	5.031,20
ΔΩΡΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ	2.223,00	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	885,90
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	4.107,50	ΔΙΑΦΟΡΑ	1.419,70
ΠΩΛΗΣΗ ΥΛΙΚΟΥ	1.473,00	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	1.677,50

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1929			
ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΣΙΤΙΣΗ	16.779,30		
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	4.543,40	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	2.373,25
ΣΥΝΟΛΟ	200.574,70	ΣΥΝΟΛΟ	198.201,45

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ

Στις σχολικές εισφορές ακολουθεί σε ξεχωριστό φύλλο μία λίστα, όπου φαινόταν κατάσταση μαθητών, με ένδειξη του ποσού της μηνιαίας εισφοράς και της οικονομικής κατάστασης των γονιών. Στα έξοδα-διάφορα, φαινόταν οι λεπτομέρειες του ποσού αναλυτικά σε ξεχωριστό φύλλο.

MOSCOU, E.N.I.O. 18.077

Σε σελίδα, που ακολουθεί, με ημερομηνία 31-12-1929, και υπογραφή Michel Arantias, υπάρχει αναλυτική κατάσταση των διάφορων εξόδων, που ήταν υποχρεωμένος ο Διευθυντής να επισυνάψει στην Α.Ι.Υ. και που είχαν εμφανιστεί στην προηγούμενη κατάσταση και αναφέρω ενδεικτικά τον εμβολιασμό των μαθητών, την ετήσια σχολική γιορτή, γιορτές διάφορες, έξοδα για γενέθλια ραβίνου, για γάμο παιδιού κάποιου καθηγητή, έξοδα εγκατάστασης ατελιέ ραπτικής, θρησκευτικές γιορτές (Pourim), έξοδα συλλυπητηρίων, έξοδα φιλοξενίας Προέδρου Ισραηλιτικής Κοινότητας Νέας Υόρκης κ.λ.π.

MOSCOU, E.N.I.O. 18.077

Οικονομικές αναφορές του έργου μάθησης (πληρωμή εκπαιδευτικού προσωπικού και υπηρετικού προσωπικού) ανά πόλη του έτους 1929. Συγκεκριμένα για τα Γιάννενα με ημερομηνία σύνταξης ή μάλλον παραλαβής από Α.Ι.Υ. 10-1-1930) υπάρχει ένας πίνακας του εκπαιδευτικού προσωπικού, με ονοματεπώνυμα, ηλικία, από πότε απασχολείται στο σχολείο, τη μισθοδοσία του και του ωραρίου του. Επίσης αναφέρει τον αριθμό του ισραηλιτικού πληθυσμού: 2.500 ψυχές, το σχολείο ήταν ένα και μεικτό, με συνολικό μαθητικό πληθυσμό 386, εκ των οποίων οι 248 πλήρωναν, ενώ οι 138 φοιτούσαν δωρεάν. Υπάρχει κενό στα ποσά των 7 ελλήνων δασκάλων, που πληρώνονταν από το ελληνικό δημόσιο, των οποίων το ωράριο ήταν 29 ώρες εβδομαδιαίως και τα ονόματά τους ήταν: Mlle Pacalotti, Mr Partheniou, Mr Sakas, Mr Papas, Mme Lambatou, Mme Aspasia και Mlle Vassiliki.

1. Arantias Michel, διευθυντής, με ωράριο διδακτικό 18 ωρών, εργάζεται στο σχολείο από 28-2-1921 και η ετήσια αμοιβή του είναι 16.350 φρ.
2. Arantias Narcisse, βοηθός διευθυντή και καθηγητής γαλλικών, με 32 ώρες διδακτικό έργο, από 9-11-1927, και ετήσια αμοιβή 9.400 φρ.
3. Abraham David, καθηγητής εβραϊκής, με 33 ώρες, από το 1904, και ετήσια αμοιβή 15.000 δρχ.
4. Boussiou Carou, με 33 ώρες, από το 1910, και αμοιβή 14.400 δρχ.
5. Moise Matsa, ετών 28, βοηθός γαλλικής γλώσσας, με 33 ώρες, με αμοιβή 12.000 δρχ.

6. Josue Elia, S. Coen ,Jos. Eliu, ως βοηθοί για Κυριακές και μέρες (χριστιανικών) γιορτών, με αμοιβή 20 φρ. τη μισή μέρα.

7. τρία άτομα υπηρετικό προσωπικό, με αμοιβή ετήσια 4.800, 4.200 και 2.400 αντίστοιχα ο καθένας.

A.Π. 28-1-1929, A.Π.Π. 1609/4-2-29, Arapias προς A.I.U.

ΘΕΜΑ: "Συνδρομές"

«Με μεγάλη δυσκολία μπόρεσα να συγκεντρώσω τις συνδρομές. Ο αριθμός των μελών μας αυτή τη στιγμή είναι 68, σε σχέση με πέρυσι που ήταν 71. Υπάρχουν 4 που δεν ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα: 2 πέθαναν, ένας που εκπατρίστηκε και 1 που δεν είχε να πληρώσει. Κατά συνέπεια παρακαλώ να με χρεώσετε με το ποσό των 1677,50 δρχ. ή με 559,15 φρ. αναλογικά με τις συνδρομές».

FONDS MOSCOU, EN 18.079 (BOITE 21)

Βρέθηκε οικονομική αναφορά του Διευθυντή με τα έξοδα του προσωπικού, για το έτος 1930, παραπλήσια με αυτή του έτους 1929. Επίσης το σχολείο είναι ένα και μεικτό με μαθητικό δυναμικό 364, εκ των οποίων οι 224 πλήρωναν δίδακτρα και οι 140 όχι. Δεν υπάρχει ο Narcisse Arapias και υπάρχει διαφοροποίηση στο ελληνικό προσωπικό.

MOSCOU, E.N.I.O. 18.077

ΘΕΜΑ: Φάκελος συγκεντρωτικός που περιέχει οικονομικές αναφορές του έργου μάθησης (πληρωμή εκπαιδευτικού προσωπικού και υπηρετικού προσωπικού) όλων των σχολείων της A.I.U. ανά πόλη του έτους 1929. Συγκεκριμένα για τα Ισραηλιτικά σχολεία των Ιωαννίνων (με ημερομηνία παραλαβής από A.I.U. 10-1-1930).

Υπάρχει ένας πίνακας του εκπαιδευτικού προσωπικού, με ονοματεπώνυμα, ηλικία, από πότε απασχολείται στο σχολείο, τη μισθοδοσία του και του ωραρίου του. Επίσης αναφέρει τον αριθμό του ισραηλιτικού πληθυσμού: 2.500 ψυχές, το σχολείο ήταν ένα και μεικτό, με συνολικό μαθητικό πληθυσμό 386, εκ των οποίων οι 248 πλήρωναν, ενώ οι 138 φοιτούσαν δωρεάν. Υπάρχει κενό στα ποσά των 7 ελλήνων δασκάλων, που πληρώνονταν από το ελληνικό δημόσιο, των οποίων το ωράριο ήταν 29 ώρες εβδομαδιαίως και τα ονόματά τους ήταν: Mlle Pacalotti, Mr Partheniou, Mr Sakas, Mr Papas, Mme Lambatou, Mme Aspasia και Mlle Vassiliki.

Ακολουθεί ο πίνακας μεταφρασμένος με τα στοιχεία που περιέχει:

1. Arapias Michel, διευθυντής, με ωράριο διδακτικό 18 ωρών, εργάζεται στο σχολείο από 28-2-1921 και η ετήσια αμοιβή του είναι 16.350 φρ.

2. Arapias Narcisse, βοηθός διευθυντή και καθηγητής γαλλικών, με 32 ώρες διδακτικό έργο, από 9-11-1927, και ετήσια αμοιβή 9.400 φρ.

3. Abraham David, καθηγητής εβραϊκής, με 33 ώρες, από το 1904, και ετήσια αμοιβή 15.000 δρχ.

4. Boussiou Carou, με 33 ώρες, από το 1910, και αμοιβή 14.400 δρχ.

5. Moise Matsa, ετών 28, βοηθός γαλλικής γλώσσας, με 33 ώρες, με αμοιβή 12.000 δρχ.

6. Josue Elia, S. Coen ,Jos. Eliu, ως βοηθοί για Κυριακές και μέρες (χριστιανικών) γιορτών, με αμοιβή 20 φρ. τη μισή μέρα.

FONDS MOSCOU, EN 18.079 (BOITE 21), DSCO 9296, 9297.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ: Ιωάννινα, 31-12-1930 και υπογραφή Michel Arapias, υπάρχει αναλυτική κατάσταση ετήσιου προϋπολογισμού του μεικτού σχολείου για το έτος 1930 (και όχι σχολικό έτος), όπου αναφέρονται τα έσοδα και από πού προέρχονται, των οποίων το σύνολο ανέρχεται στο ποσό των 184.751,85 δρχ. και το ίδιο αναλυτικά αναφέρονται τα έξοδα, των οποίων το ποσό ανέρχεται σε 174.459,75 πράγμα που σημαίνει ότι περισσεύει κάποιο ποσό σε δρχ. για χρήση της επόμενης χρονιάς. Θα ακολουθήσει η αναλυτική κατάσταση.

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1930			
ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΑΠΟ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)	ΠΡΟΣ	ΠΟΣΟ (ΔΡΧ)
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ	2.373,25	ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ	159.083,70
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ Α.Ι.Υ.	68.533,80	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	716,15
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	45.875,00	ΘΕΡΜΑΝΣΗ	5.571,10
ΣΥΝΑΓΩΓΕΣ	4.300,00	ΣΧΟΛΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	1.456,00
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	1.610,00	ΕΝΔΥΣΗ -ΣΙΤΙΣΗ	18.840,80
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	35.405,00	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	14.411,80
ΔΩΡΑ - ΔΙΑΦΟΡΑ	770	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	1.505,50
ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	5.935,00	ΔΙΑΦΟΡΑ	2.956,40
ΠΩΛΗΣΗ ΥΛΙΚΟΥ	1.568	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ Α.Ι.Υ.	
ΣΙΤΙΣΗ	14.152,30	ΆΛΛΑ	1.690,00
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	900,00		
ΡΟΥΧΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	9.050,00	ΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ	503,30
ΣΥΝΟΛΟ	184.751,85	ΣΥΝΟΛΟ	174.459,75

FONDS MOSCOU, EN 18.079 (BOITE 21)

Σε σελίδα που ακολουθεί τον προϋπολογισμό του έτους 1930, υπάρχει αναλυτική κατάσταση των εξόδων, που ήταν υποχρεωμένος ο Διευθυντής να επισυνάψει στην Α.Ι.Υ. και που είχαν εμφανιστεί στην προηγούμενη κατάσταση με την ένδειξη «διάφορα» και αναφέρω ενδεικτικά τον εμβολιασμό των μαθητών, την ετήσια σχολική γιορτή, γιορτές διάφορες, έξοδα για γενέθλια εκπαιδευτικού προσωπικού, αγορά 2 σημαίων, ενός κονταριού, μιας σφυρίχτρας για τη γυμναστική, επισκευή ταμπούρλου κ.λ.π.

18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Μεικτό σχολείο. Γενική οικονομική κρίση όπως στην Αμερική.4 φορές την εβδομάδα ζεστό γεύμα σε 65 παιδιά και ντύθηκαν άλλα 54 (31 κοστούμια και 21 ποδιές).

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09381

(Δεν είχαμε στη λήψη της φωτογραφίας αριθμό πρωτοκόλλου και ημερομηνία.

Υπολογίζουμε ότι πιθανή ημερομηνία είναι αρχές-4-1933, διότι οι φωτογραφικές λήψεις γίνονταν αντίθετα προς την ημερομηνία και αν λάβουμε υπόψη 1. ότι στην ίδια επιστολή ακολουθεί κείμενο που αναφέρεται στη γιορτή της 25 Μαρτίου και 2. Προηγούνταν στις λήψεις η από 10-5-1933, που αναφέρει ότι περίμεναν κρατική επιχορήγηση, που αναφέρεται ότι λήφθηκε στην επιστολή της 10-5-1933), Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.).

ΘΕΜΑ: «Έργο σίτισης»

«Επειδή μας λείπουν τα μέσα (οικονομικά), ήμασταν αναγκασμένοι να διακόψουμε το έργο σίτισης από 1 Ιανουαρίου. Περιμένουμε μια κρατική επιχορήγηση, που θα μας επιτρέψει να ξαναρχίσουμε το έργο σίτισης. Η επιχορήγηση της Alliance φτάνει μόνο για μια εβδομάδα».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09377, Α.Π.271/ 10-5-1933, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Έργο σίτισης»

«Το κόστος ζωής αυξήθηκε τόσο στην Ελλάδα και η φτώχεια είναι τόσο μεγάλη μεταξύ των συντηρησκευομένων μας, που προσπαθούμε να τελειοποιήσουμε το έργο σίτισης. Ιδρύσαμε, κατόπιν αιτήσεως του Γενικού Διοικητή, μια επιτροπή σχολικής καντίνας που αποτελείται από τον Πρόεδρο της Κοινότητας, τον Πρόεδρο της σχολικής επιτροπής, τον Πρόεδρο του έργου σίτισης, Bell Yedoua, έναν έμπορο της πόλης μας και το Διευθυντή σας. Τα έξοδα ανέρχονται σε 25.000 δρχ. Τα έσοδα προέρχονται από:

- 1. Τη Γενική Κυβέρνηση, 12.500 δρχ.*
- 2. Το Δημαρχείο, 5.000 δρχ.*
- 3. Την Alliance, 3.000 δρχ. (επιχορήγηση 1.000 φρ.)*

Η επιτροπή θα βρει τα υπόλοιπα χρήματα επί τόπου. Σας παρακαλώ όχι μόνο να συνεχίσετε την επιχορήγηση, αλλά και να την αυξήσετε, εάν είναι δυνατόν. Η Alliance οφείλει με αυτή την ελάχιστη επιχορήγηση, να συντελέσει στο να είναι η πραγματικά ευεργέτιδα του έργου σίτισης».

FONDS MOSCOU, EN 18.112

Ο φάκελος περιλαμβάνει οικονομικές αναφορές για το έργο σίτισης του έτους 1935 για πολλά σχολεία μεταξύ των οποίων και των Ιωαννίνων. Υπάρχει κατάσταση εσόδων και εξόδων, υπογεγραμμένη από Mathilde Pitchon στις 7-1-1936 και από την οποία προκύπτουν τα εξής στοιχεία: Αριθμός σιτισμένων παιδιών: 39 αγόρια, 28 κορίτσια, σύνολο: 67 παιδιά.

Τα έσοδα προέρχονται από Α.Ι.Υ. 7.017,50, από δωρεές και διάφορους: 1195, από Δήμο 5.000 και από Κυβέρνηση 20.000, Σύνολο εσόδων: 33.212,50.

Τα έξοδα ανέρχονται στο ίδιο ποσό, δηλαδή: 33.212,50 (έχουν την τάση να ισολογίζουν, γι' αυτό και τους περίσσεψε το ποσό των 20.353,50 δρχ. που θα αποτελέσει τη μαγιά για το έργο σίτισης της επόμενης χρονιάς) και αφορούν την αγορά ψωμιού, λαχανικών, κρέατος, χαλβά, τυριού, μακαρονιών, λαδιού και φρούτων και το μισθό της μαγειρίσσας.

FONDS MOSCOU, EN 18.118

Ο φάκελος περιλαμβάνει οικονομικές αναφορές για το έργο σίτισης του έτους 1936 για πολλά σχολεία μεταξύ των οποίων και των Ιωαννίνων. Υπάρχει κατάσταση εσόδων και εξόδων, υπογεγραμμένη από το Διευθυντή του σχολείου Mathilde Pitchon στις 5-1-1937 και από την οποία προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

Αριθμός σιτισμένων παιδιών: 39 αγόρια, 32 κορίτσια, σύνολο: 71 παιδιά.

Τα έσοδα προέρχονται από Α.Ι.Υ. 6.547,50, από οικογένειες και διάφορους: 2.715, από Δήμο 5.000 και από Κυβέρνηση 15.000, Σύνολο εσόδων: 29.262,50

Τα έξοδα ανέρχονται στο ίδιο ποσό, δηλαδή : 29.262,50 και αφορούν την αγορά ψωμιού, λαχανικών, κρέατος, χαλβά, τυριού, μακαρονιών, λαδιού και φρούτων.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09375, Α.Π. 276/ 2-11-1938, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Κτιριακό»

«Κατόπιν αιτήσεών μου, η Κυβέρνηση μας έδωσε επιχορήγηση την περασμένη άνοιξη 20.000 δραχ., για να πραγματοποιήσουμε τις απαραίτητες επισκευές στο σχολείο αρρένων. Έτσι χτίστηκε ένα ωραίο προαύλιο 60 τετραγωνικών μέτρων. Με τα υπόλοιπα χρήματα φτιάξαμε πάλι την κουζίνα του έργου σίτισης (δάπεδα, τοίχους). Σε ένα ταξίδι του στην Αθήνα, ο κ. Cabelí πέτυχε επιχορήγηση 40.000 δραχ. για το σχολείο θηλέων. Λάβαμε αυτό το ποσό και σε λίγο θα αρχίσουν οι εργασίες.»

Άξονας 3: ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

III, Α.Π.Π. 118/3/11-12-1881

Απάντηση σε ζητηθέντα στατιστικά στοιχεία: 1. πληθυσμός 3.300, 2. αριθμός μαθητών: 347, 3. Στο σχολείο που θα αναδιοργανωθεί, ο αριθμός των μαθητών θα αυξηθεί, 4. ο αριθμός των μαθητών που πληρώνει είναι 157, των δωρεάν είναι 190, 5. στο σχολείο διδάσκουν 9 δάσκαλοι την εβραϊκή και 1 την ελληνική, 6. μεταξύ των 9 δασκάλων ο ένας έχει διπλό ρόλο, δηλαδή ως επιβλέπων του έλληνα δασκάλου, 7. ένας ως υπηρετικό προσωπικό και 8. θα αναφέρουμε ξεχωριστά την ύλη. Ακολουθεί ονομαστική λίστα των δασκάλων με αριθμό μαθητών που αντιστοιχεί σε κάθε δάσκαλο.

III, 20/1-12-1881, 118/3/11-12-81, ο Castro στην Κ. Ε. της Α.Ι.Υ.

«όταν έγινε η αναδιοργάνωση του Τ.Τ. είχαμε 500 μαθητές, τώρα έχουμε 347, το επίπεδο ήταν ψηλότερο, η πρόοδος των μαθητών μειώθηκε τόσο που έχασαν το ζήλο, ούτε καλούς δασκάλους, με αποτέλεσμα οι εύποροι γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους σε σχολεία εκτός της πατρίδας και τα φτωχά δε κάνουν τίποτε άλλο παρά να περιφέρονται στο δρόμο. Το σχολείο μας έχει μεγάλες ανάγκες αλλά προς το παρόν θα αρκούσε ένας δάσκαλος εβραϊκής και ελληνικής και ένας δεύτερος δάσκαλος να τους μάθει καλούς τρόπους, ευγένεια και μόρφωση (συμπεριφορά) {οι δάσκαλοι της πόλης μας είναι ανίκανοι}».

19, 5-1-1908, Α.Π.Π. 1873/3/10-1-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στην Ισραηλιτική Σχολή Αρρένων φοιτούν συνολικά 429 μαθητές, ενώ στην Ισραηλιτική Σχολή Θηλέων μόλις 163, κάτι που οφείλεται στη νοοτροπία των γονιών που επιθυμούν οι κόρες τους να ασχολούνται με τα οικιακά. Στην τριμηνιαία αναφορά του, ο Δ/ντής σχολιάζει με ικανοποίηση ότι επιτέλους όλοι οι γονείς προτιμούν τα ισραηλιτικά σχολεία για τη μόρφωση των παιδιών τους και πλέον δεν τα στέλνουν στα ελληνικά. Μάλιστα, υπάρχουν στο σχολείο και 25 μαθητές (18 αγόρια και 9 κορίτσια) ξένοι, και συγκεκριμένα Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι. Θα είχαν δεχτεί κι άλλους, μα ο Δ/ντής δεν ήθελε να προκαλέσει τους Έλληνες που, όπως δηλώνει, ζηλεύουν την πρόοδο των Ισραηλιτικών Σχολών. Όσον αφορά το προσωπικό, σχολιάζει με αρνητικό τρόπο τον Τούρκο καθηγητή, τον οποίο αποκαλεί τεμπέλη και με πλήρη άγνοια του αντικειμένου του. Ακόμη περισσότερο αρνητικά κρίνει τη νοοτροπία έλλειψης αξιοκρατίας σε όλη την Τουρκία, όπου τα πάντα γίνονται με χάρες, και καταλήγει αποδίδοντας σ' αυτή την κατάσταση το γεγονός ότι τα παιδιά δε μιλάνε την επίσημη γλώσσα της χώρας τους.

19, 5-1-1908, Α.Π.Π. 1873/3/10-1-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Εγκύκλιος της 1-11-1907, σύμφωνα με την οποία η Α.Ι.Υ. ζητάει τη μέριμνα της καταβολής διδάκτρων ανάλογη με την οικονομική κατάσταση των γονιών. Εξαιρούνται οι ορφανοί φτωχοί και οι άποροι μαθητές. Στο διάστημα των 3 ετών επικαλείται ο Διευθυντής το γεγονός ότι κατάφερε να τριπλασιάσει το ποσό των διδάκτρων. Η τοπική επιτροπή και ο Διευθυντής αποφάσισαν να αυξήσουν κι' άλλο τα δίδακτρα, δεδομένου ότι είναι ο μοναδικός πόρος των σχολείων, τη στιγμή που τα έξοδα αυξάνουν κι' αυτά υποχρεωτικά. Η αλήθεια είναι ότι οι γονείς υποτάσσονται στις απαιτήσεις μας, διότι είναι ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα. Στους 590 μαθητές, δυστυχώς οι 292 δεν πληρώνουν δίδακτρα λόγω

της οικονομικής τους κατάστασης. Απευθυνόμενος στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., ο Δ/ντής αναρωτιέται αν πρέπει να διώξουν αυτούς τους μαθητές. Εκείνος, όπως άλλωστε και η Τοπική Επιτροπή, πιστεύουν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι σώφρον, δεδομένου ότι στη χώρα και τα Τουρκικά αλλά και τα Ελληνικά σχολεία λειτουργούν δωρεάν. Αν τους διώξουμε, δε θα ξανάρθουν. Θα γίνουν αμέσως υπηρετικό προσωπικό, γιατί οι γονείς τους δε μπορούν να τα θρέψουν ή θα γυρίζουν στους δρόμους. Δυστυχώς η μόρφωση στα άλλα σχολεία της χώρας είναι δωρεάν: τα τούρκικα από το Κράτος και τα ελληνικά από κληροδοτήματα ηπειρωτών ευεργετών, που έκαναν περιουσία στη Ρουμανία και στην Αίγυπτο. Οι Ισραηλίτες των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν σ' αυτά τα σχολεία δε συνήθισαν να κάνουν θυσίες για τη μόρφωσή τους. Γι' αυτό τους είναι δύσκολο να πληρώνουν οι φτωχοί ή αυτοί που ισχυρίζονται ότι είναι. Παρόλα αυτά υπολογίζουμε ότι με το πέρασμα του χρόνου, θα αυξηθούν τα δίδακτρα.

19, 7/9-5-1908, Α.Π.Π.3348/3/13-5-1908, Δ/ντής Καρμονά προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Μεγάλος αριθμός μαθητών που φοιτούν δωρεάν στα 2 σχολεία (Θηλέων και Αρρένων).

III, 25-8-1908, Α.Π.Π. 4791/30-8-1908

Σε επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας και της Σχολικής Επιτροπής (Juela I Levy) (το ίδιο πρόσωπο?) προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Narcisse Leven, αναφέρονται τα εξής: «ορμώμενος από ένα ύψιστο ενδιαφέρον εθνικό και κοινοτικό...περιρρέει την πόλη η φήμη ότι οι Διευθυντές μας *Carmona* θα μετατεθούν...οι οποίοι ανέβασαν το επίπεδο των σχολείων μας και την ηθική μας κατάσταση μεταξύ των κοινοτήτων που συγκατοικούμε στο πιο υψηλό σημείο όπως αυτό αποδεικνύεται από τη σχολική φοίτηση μαθητών στα σχολεία μας Τουρκάλων, Ελλήνων, Ιταλών, Αρμενίων κ.λ.π. , πράγμα το οποίο ούτε στο όνειρό μας δε το έχουμε δει. Παίρνω λοιπόν το θάρρος να σάς ικετεύσω για την παραμονή των αξιολάτρευτων Διευθυντών στα σχολεία μας και ελπίζω ότι θα έχουμε ευνοϊκή μεταχείριση σε αυτό μας το αίτημα».

III, 16/29-9-1911, 4034/6-10-1911, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«εσωτερικά προβλήματα λόγω εκπαιδευτικού και Διευθυντικού προσωπικού, έχουν ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των σχολείων από πολλούς μαθητές συνθηρσκειόμενους αλλά και ξένους και επιλέγουν τα ήδη ανοιχτά σχολεία».

19, 9-12-1911, Α.Π.Π. 202/18-12-1911, Δ/ντής Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Το σχολείο μετράει 338 μαθητές, μεταξύ των οποίων και Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι. Το Ισραηλιτικό στοιχείο των Ιωαννίνων διαμορφώνεται από δύο ευδιάκριτες κατηγορίες: η μία, και η πολυπληθέστερη, περιλαμβάνει όσους ανήκουν στη συντηρητική τάξη και θέλουν να διατηρηθεί στο σχολικό πρόγραμμα η θρησκευτική διδασκαλία. Άλλωστε, στην πρόσοψη του σχολείου είναι χαραγμένο με μεγάλα γράμματα το όνομα του Talmoud Thorah. Η άλλη, που περιλαμβάνει πιο πρακτικής φύσεως ανθρώπους και ταυτίζονται με τις ανάγκες του αιώνα, ζητούν περισσότερα ελληνικά και γαλλικά στο πρόγραμμα, χωρίς όμως να αδιαφορούν για τα εβραϊκά. Σ' αυτά τα πλαίσια, προστίθεται και η διδασκαλία της τουρκικής, της εθνικής γλώσσας. Γι' αυτό το λόγο, ο Δ/ντής προσπάθησε να φτιάξει ένα πρόγραμμα που να ικανοποιεί το ετερογενές μαθητικό κοινό του: Στις προκαταρκτικές

τάξεις λοιπόν, κυριαρχεί η διδασκαλία των εβραϊκών, ακολουθούν τα ελληνικά, ενώ τα γαλλικά κατέχουν μικρή θέση. Ανεβαίνοντας στις σχολικές βαθμίδες, τα εβραϊκά μειώνονται, εισάγονται τα τουρκικά και η "κοσμική" διδασκαλία έχει προτεραιότητα.

19, 5/25-1-1912, Α.Π.Π. 882/2-2-1912, Δ/ντρια: M. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στο σχολείο Θηλέων είναι εγγεγραμμένες 7 νεαρές Ελληνίδες και 2 Τουρκάλες, κόρες ενός Πασά, στις οποίες απαγορεύεται να δουν άντρα. Ούτε καν ο υπηρέτης δεν επιτρέπεται να μπει στην τάξη που είναι τα 2 κορίτσια. Η δασκάλα γαλλικών επιθυμεί την πρόσληψη ενός καθηγητή κιθάρας, η Δ/ντρια όμως διαφωνεί σεβόμενη τη διαφορετικότητα αντίληψης των δύο κοριτσιών.

19, 21-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912, Δ/ντής: Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Τον ενημερώνει για τον αριθμό του μαθητικού δυναμικού του σχολείου, συγκεκριμένα, αναφέρει ότι συνολικά φοιτούν 338 μαθητές, οι οποίοι ειδικά στις μικρές τάξεις θα αυξηθούν μετά τις γιορτές του Πάσχα, λόγω θερμοκρασίας. Του εξηγεί επίσης, ότι το χειμώνα, λόγω του κρύου, οι μαθητές των πρώτων τάξεων αδυνατούν να πάνε στο σχολείο. Παρόλ' αυτά, ο ίδιος είναι ιδιαίτερα επιεικής, διότι διαπιστώνει ότι οι μαθητές του σχολείου, στην πλειοψηφία τους, είναι ιδιαίτερα έξυπνοι, με ζηρό και ανοιχτό πνεύμα. Αντιμετωπίζουν βέβαια μια δυσκολία στην έκφρασή τους στα γαλλικά, αλλά αυτό πιστεύει ότι οφείλεται στην τεράστια διαφορά ανάμεσα στις δύο γλώσσες. Σημειώνει ότι η δυσκολία αυτή παρατηρείται στους Εβραίους της Συρίας, των οποίων η μητρική γλώσσα είναι τα αραβικά, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, στην Ισπανία, λόγω της ομοιότητας των γλωσσών, τα παιδιά αμέσως εκφράζονται στα γαλλικά.

19, 21-1-1912, α.π.π. 873/7/2-2-1912, Δ/ντής: Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Συνεχίζοντας, ενημερώνει τον πρόεδρο της Α.Ι.Υ. ότι στο εβραϊκό σχολείο φοιτούν και μη Ισραηλίτες, εκ των οποίων 16 Χριστιανοί και 8 Μουσουλμάνοι. Μερικοί έρχονται ως παρατηρητές για να τελειοποιηθούν στη γλώσσα μας και συνεπώς παρακολουθούν μόνο τα μαθήματα γαλλικών. Άλλοι, είναι κανονικά εγγεγραμμένοι και παρακολουθούν όλα τα μαθήματα, πλην των εβραϊκών. Σ' αυτό το πολυπολιτισμικό περιβάλλον, υπογραμμίζει ότι όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτως θρησκείας ζουν αδελφικά και έχουν πολύ καλές σχέσεις ανάμεσά τους. Αλληλοβοηθούνται στις εργασίες τους, παίζουν μαζί, δεν υπάρχουν τεταμένες σχέσεις και έντονες συζητήσεις, ανταλλάσσοντας ύβρεις. Υπογραμμίζει ότι μέσω της επαφής τους και της καλύτερης γνωριμίας τους, θα δημιουργηθεί κλίμα περισσότερης εκτίμησης και κατά συνέπεια, το σχολείο με τα λιγοστά μέσα που διαθέτει θα έχει συνεισφέρει στην κατάργηση των προκαταλήψεων που χωρίζουν τους ανθρώπους και τις φυλές.

19, 6/4-2-1912, Α.Π.Π.1320/8-3-1912, Δ/ντρια M.Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Εμπιστευτικά μεταφέρει στον πρόεδρο της Α.Ι.Υ. αυτά που της μετέφερε η κυρία του προξένου της Ρωσίας σχετικά με τον meunement νεαρό Τούρκο. Τα σχολεία της Α.Ι.Υ. και τα μασονικά loges συνέστησαν κόμμα εναντίον του νεαρού Τούρκου. Υπογραμμίζει ωστόσο ότι η πολιτική είναι πλήρως αποκλεισμένη από το πρόγραμμα των σχολείων Αρρένων, και δικαίως, ενώ στα σχολεία Θηλέων αυτή αντικαταστάθηκε από τη ραπτική και το κέντημα.

Παρόλ' αυτά, σε μια συνάντηση της Δ/ντριας με τον πρόξενο της Αυστρο-Ουγγαρίας στην Πρέβεζα, τη ρώτησε μετά από μια μακρά συζήτηση, εάν η Α.Ι.Υ. ακολουθεί κάποιο σκοπό πολιτικό ή θρησκευτικό. Εκείνη, απάντησε λέγοντάς του την αλήθεια, ότι δηλαδή δεν υπηρετεί κανένα σκοπό, ούτε πολιτικό ούτε θρησκευτικό, απλώς μεταδίδει την Αγωγή και την Ηθική στην Ανατολή. Στη συνέχεια αυτής της συζήτησης, έγραψε τα κοριτσάκια του στο σχολείο της Α.Ι.Υ. στην Πρέβεζα.

19, 6-6-1912, Α.Π.Π. 2480/2/14-6-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Δ/ντρια στέλνει την καθιερωμένη τρίμηνη αναφορά στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., παρουσιάζοντας την κατάσταση στο σχολείο όσον αφορά το μαθητικό δυναμικό (230 μαθητές, η πιο πολυπληθής τάξη είναι το Νηπιαγωγείο με 125 μαθητές), το εκπαιδευτικό προσωπικό (δασκάλα Ελληνικών, δασκάλα Γαλλικής Γλώσσας, για την οποία εκφράζει έντονα παράπονα σχετικά με το παιδαγωγικό της ενδιαφέρον και την έλλειψη ζήλου για διδασκαλία και ζητάει την πρόσληψη άλλης στη θέση της) και την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών, συνοδευόμενο από τον Επιθεωρητή Δημόσιας Αγωγής, το Δήμαρχο και άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Πιο συγκεκριμένα, ο Υπουργός μπήκε σε όλες τις τάξεις, αλλά στάθηκε κυρίως στην πρώτη, όπου ρώτησε για Γεωγραφία, Ιστορία και Επιστήμες. Επιπλέον, αφού συνεχάρη τη Δ/ντρια για την εξαιρετική δουλειά που κάνει, έκανε μια δωρεά 10 τουρκικών λιρών στο σχολείο Θηλέων, και χάρισε δύο ρολόγια στα κορίτσια που του ετοίμασαν την υποδοχή, προσφέροντάς του λουλούδια και ένα χαλάκι. Τέλος, η Δ/ντρια αναφέρει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. ότι κανένας μαθητής δε θα παρουσιαστεί στο Διαγωνισμό.

1912, Α.Π.Π. 784/26/1/1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στην τριμηνιαία της αναφορά, η Δ/ντρια του σχολείου Θηλέων αναφέρει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., ότι ο αριθμός των μαθητριών ανέρχεται σε 212, εκ των οποίων 9 μη-Εβραίες, 7 Χριστιανές και 2 Μουσουλμάνες. Χωρίζονται σε 5 τάξεις με πιο μικρή το νηπιαγωγείο. Μιλάει για την πρόοδο των μαθητριών, για τις απουσίες τους, τη Δασκάλα των Γαλλικών, τις 2 Ελληνίδες δασκάλες, τη Σχολική Επιτροπή, τα γεγονότα της Κοινότητας, καθώς και στέλνει αναφορά με τις απουσίες των καθηγητών.

19, 4/19-1-1912, Α.Π.Π. 784/26/1/1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Έχει ήδη αναφερθεί στο μαθητικό πληθυσμό των 212 μαθητών, η φοίτηση 9 μη ισραηλιτισσών, 7 χριστιανών και 2 μουσουλμανισσών. "Οι μαθήτριες των Ιωαννίνων είναι μέτριας εξυπνάδας. Η μητρική τους γλώσσα είναι η ελληνική. Μαθαίνουν τη γαλλική γλώσσα δύσκολα. Χρειάστηκε μεγάλη υπομονή για να τη μάθουν. Αφού ξεπεράστηκε αυτή η δυσκολία, η εξυπνάδα τους οδεύει προοδευτικά χάρη στις ακριβείς έννοιες όλων των κλάδων του προγράμματός μας. Πρέπει πολύ να δουλέψουμε για τη μόρφωση των κοριτσιών μας που φτάνουν σε κατάσταση ημιάγρια. Οι από κοινού προσπάθειες του προσωπικού συντελούν στο να γίνουν πιο ευγενικές και πιο προσεκτικές στη δουλειά τους. Όσον αφορά τη σχολική φοίτηση, είναι κανονική εκτός των περιπτώσεων ασθένειας.

19, Α.Π.Π. 1287/4/11-4-1913, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Α.Ι.Υ. δίνει αποζημίωση 6% λόγω πολέμου. Επίσης το σχολείο Θηλέων είναι κλειστό από την έναρξη του πολέμου. Τέσσερις τάξεις μεταφέρθηκαν από το σχολείο των Αρρένων στο Θηλέων, ενώ οι μικρές τάξεις πήγαν στη Συναγωγή. Μόνο το νηπιαγωγείο συνεχίζει τη λειτουργία του, με 120 μαθητές. Στο νηπιαγωγείο, αναφέρει την ύπαρξη δύο ελληνίδων.

18, 259/19-5-1913, Α.Π.Π. 3037/13/29-8-1913 Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Ξανάνοιξε το σχολείο θηλέων. Πριν λίγες μέρες εκκενώθηκε το κτίριο των αρρένων, από τούρκους τραυματίες, που μεταφέρθηκαν αλλού. Βρέθηκα μπροστά σε δυσκολίες..μετά την ελληνική κατοχή, ευχαρίστησα τους δύο τούρκους καθηγητές, που δούλευαν κατά τη διάρκεια του πολέμου...ακολουθούν λεπτομέρειες του υπόλοιπου προσωπικού...σ.294, Και τώρα να δούμε πως θα είναι το μέλλον των σχολείων μας κάτω από το νέο καθεστώς. Δε κατέχομαι από υπερβολική απαισιοδοξία. Υπάρχει κλίμα μετανάστευσης, το οποίο ήδη είχε ξεκινήσει από την εποχή της τουρκοκρατίας, αλλά οι διαστάσεις του τώρα είναι μεγάλες. 18, σ.295, οικονομική κατάσταση δύσκολη ,υπολογίζω για την επόμενη σχολική χρονιά ότι αριθμός μαθητών μας θα συνεχίσει στα ελληνικά σχολεία , όπου απαλλάσσονται από κάθε σχολική συνδρομή».

III, 15-7-1913,Α.Π.Π. 2569/21-7-1913,Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Εκφράζει ανησυχία για την επανέναρξη των σχολείων την επόμενη σχ. χρονιά εξαιτίας της αποχώρησης μαθητών από τα σχολεία της Α.Ι.Υ. και εξαιτίας του οικονομικού ελλείμματος λόγω του πολέμου (σε προηγούμενη αρχαιακά επιστολή έγραφε ότι το σχ. έτος 1912-1913 τα σχολεία δε λειτούργησαν και ότι το σχολείο αρρένων χρησιμοποιήθηκε σαν νοσοκομείο). *«Με την πολιτική αλλαγή που έγινε, η εκπαίδευση θα αλλάξει και αυτή (εννοεί ότι θα υπάρχουν νέοι ελληνικοί κανονισμοί). Θα έχουμε λοιπόν να αντιμετωπίσουμε έναν ανταγωνισμό πολύ μεγάλο με τα κυβερνητικά σχολεία που θα εγκαθιδρυθούν και τα παιδιά μας θα πάνε σε όποιο σχολείο δε θα χρειάζεται να πληρώσουν, η θρησκευτική μας γλώσσα (αλλού αναφέρεται ως Ιερή Γλώσσα) αμελημένη και η εθνική συνείδηση χαλαρή. Τα σχολεία υπό τη Διεύθυνση του Benveniste πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο και χάθηκε το προηγούμενο γόητρο των σχολείων με αποτέλεσμα να χάσουμε τους ξένους μαθητές και πολλούς από τους δικούς μας. Πρέπει ή να ξεφορτωθούμε τον Benveniste και να τον αντικαταστήσετε με Διευθυντή αντάξιο του Carmona ή να δώσετε τέτοιες εντολές ώστε ν' ανέβει το κύρος των σχολείων και εάν είναι δυνατόν στο σχολείο αρρένων να ιδρύσετε 2 τάξεις εμπορίου για να έχει στόχο το σχολείο. Μ' αυτή τη θεσμοθέτηση, είμαστε σίγουροι πως θα προσελκύσουμε ξένους μαθητές και κατ' επέκταση την οικονομική συνεισφορά τους».*

III, 25-8-1913,3036/2/29-8-1913,Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Γίνεται μνεία για έλλειμμα στον προϋπολογισμό της Κοινότητας και ως τέταρτη αιτία ελλείμματος αναφέρει την απουσία ξένων μαθητών, μουσουλμάνων, οι οποίοι όλοι πλήρωναν δίδακτρα.

III, 23/6-10-1913, Α.Π.Π.3632/12-10-1913, Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Αποχώρηση του Διευθυντή Benveniste, έχει ως αποτέλεσμα τα σχολεία να μην έχουν ανοίξει για τη νέα σχολική χρονιά, που λειτουργεί ως προκατάληψη τεράστια, έχοντας συνέπεια τη διαρροή του μαθητικού πληθυσμού στα ελληνικά σχολεία .

18, 2/19-1-1922, Α.Π.Π. 3726/29-1-22, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Και τα δύο σχολεία μαζί αριθμούν περίπου 420 μαθητές (αγόρια και κορίτσια) εκ των οποίων τα 76 δωρεάν. Υπάρχει πολύ φτώχεια ακόμη στα Γιάννενα μεταξύ των συντηρησκευομένων μας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι εδώ είμαστε ακόμη σε εμπόλεμη κατάσταση. Υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός παιδιών φτωχών που θα έπρεπε να γευματίζουν στο σχολείο».

18, 35/31-8-23, Α.Π.Π. 1942/3/14-9-23, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Μαθητικό δυναμικό. *«Δε θα παραλείψω να προσαρμοστώ αυστηρά στις εντολές σας. Ο μικρός αριθμός των μαθητών, τόσο αγόρια όσο και κορίτσια, μη μπορώντας να κάνουν τα ίδια μαθήματα, επειδή σίγουρα οι καινούργιοι συμμαθητές τους θα εγκαταλείψουν το σχολείο. Οι δύο πρώτες τάξεις θα εξαφανιστούν εντελώς αυτή τη χρονιά. Αν η κοινότητα θα δεχόταν να κάνει μια τάξη μικτή, θα υπήρχε τρόπος να το διευθετήσουμε, αλλά είναι κάθεται σ' αυτό το σημείο. Το επίπεδο των σπουδών θα έχει πτώση, θα δυσκολευτούμε να το ξαναεθιάσουμε».*

18, 49/17-10-1924, Α.Π.Π.3974/12-11-1924, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Έφυγα από το Παρίσι, την επομένη του Κιπούρ και επέστρεψα στα Γιάννενα τη 2η μέρα του Soucoth. Μόλις εδώ και 15 μέρες άνοιξε το αρρένων και οι μαθητές δεν εμφανίστηκαν εξαιτίας των γιορτών. Τα κανονικά μαθήματα θα αρχίσουν την επομένη του Soucoth».

18, σ.16,69/20-5-1926, Α.Π.Π.1724/4-6-26, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Διδασκαλία ραπτικής στο θηλέων για ενίσχυση ώστε τα κορίτσια να φοιτούν ως την 1 τάξη.

18, DSC06604 και 21-9-1926, Α.Π.Π. 2288/4-10-26 Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.,

Εξαφάνιση της 1 τάξης εδώ και δύο χρόνια...Τα παιδιά συνεχίζουν το γυμνάσιο στα ελληνικά σχολεία, παρά τις προτροπές του Αρανιά στους γονείς *«κλήρυττα σε έρημο. Είναι μία χρόνια ασθένεια. Αυτή η κατάσταση συμβαίνει από εποχής Σαρφατί. Η πρώτη τάξη δεν απαριθμούσε παρά μόνο ξένους μαθητές κυρίως τούρκους μαθητές, όχι εβραίους(μετά βίας 3-4). Η 2 τάξη: προβλήματα λόγω απώλειας μαθητών. Δεν είχαμε κανένα όπλο στα χέρια μας για να εμποδίσουμε ή τα ελληνικά σχολεία να δεχτούν τα παιδιά μας ή τα παιδιά μας για να φύγουν. Έθεσα το θέμα στο κοινοτικό συμβούλιο και στη σχολική επιτροπή και μου είπαν ότι αν τα παιδιά θέλουν να πάνε στα ελληνικά σχολεία, δε μπορούμε να τους το απαγορέψουμε. Για να θεραπεύσουμε αυτό το κακό, προτείνω ένα πρόγραμμα εναρμονισμένο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: νηπιαγωγείο, 8,7,6,5,4 = 5 πρώτες τάξεις του ελληνικού δημοτικού σχολείου. Στη συνέχεια οι 3,2,1: τάξεις μικτές που αντιστοιχούν στις στοιχειώδεις προπαρασκευαστικές του γυμνασίου. Οι 5 πρώτες τάξεις: 18 ώρες ελληνική γλώσσα και 15 ώρες εβραϊκή, η 3 τάξη μικτή: 15 ώρες γαλλική (απ' αυτή την*

τάξη αρχίζουν γαλλικά), 4 τάξη: 5 ώρες γαλλικό αλφαβητάρι κλεμμένες από την ελληνική και εβραϊκή. Αναρωτιέμαι τί επίπεδο θα έχουν οι μαθητές στα γαλλικά και τι θα γίνει με το πρόγραμμα της Α.Ι.Υ.».

18, 83/4-4-1927, Α.Π.Π.3283/13-4-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«11 μαθητές (3 αγόρια και 8 κορίτσια) εγκατέλειψαν το σχολείο κατά το διάστημα των 3 τελευταίων μηνών. Είναι πάντα η ίδια τακτική. Οι γονείς για να εξοικονομήσουν τα δίδακτρα του 2ου εξαμήνου, προτιμούν να αποτραβήξουν τα παιδιά τους χωρίς να αντιλαμβάνονται το άδικο και την προκατάληψη που φέρουν στα σχολεία μας και προτείνω να πληρώνουν δίδακτρα μία φορά μόνο στην αρχή της χρονιάς».

18, 132/3-12-1929, Α.Π.Π.3131/13-12-1929, Araniás προς Α.Ι.Υ.

Ένας νεωτερισμός: κοπτική-ραπτική «Η επιτροπή αποφάσισε να εισάγει στη διδασκαλία τη ραπτική και το κέντημα στα σχολεία μας σε δύο τάξεις, δύο φορές την εβδομάδα και δεσμεύτηκε να αγοράσει ραπτομηχανές. Μ' αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε μεγαλύτερη φρόιτηση σχολική των κοριτσιών μαθητριών μας. Θα το δείξει βέβαια το μέλλον».

MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 18.077

Οικονομικές αναφορές του έργου μάθησης (πληρωμή εκπαιδευτικού προσωπικού και υπηρετικού προσωπικού) ανά πόλη του έτους 1929. Συγκεκριμένα για τα Γιάννενα με ημερομηνία σύνταξης ή μάλλον παραλαβής από Α.Ι.Υ. 10-1-1930).

Επίσης αναφέρει τον αριθμό του ισραηλιτικού πληθυσμού: 2.500 ψυχές, το σχολείο ήταν ένα και μεικτό, με συνολικό μαθητικό πληθυσμό 386, εκ των οποίων οι 248 πλήρωναν, ενώ οι 138 φοιτούσαν δωρεάν.

18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930, Araniás προς Α.Ι.Υ.

«Από την αρχή της τρέχουσας σχολικής χρονιάς, όλα τα δημοτικά σχολεία είναι μεικτά. Ένα σχολείο σαν το δικό μας που αριθμεί 400 μαθητές περίπου, δε μπορεί να έχει περισσότερες από 6 τάξεις, ακόμη κι' αν έχει 60 μαθητές σε κάθε τάξη. Είναι υπερβολικό και ολέθριο, διότι τί να κάνεις με 60 μαθητές στο διάστημα των 45-50 λεπτών της ώρας. Αν όμως η τάξη έχει πάνω από 60 μαθητές, χωρίζονται».

FONDS MOSCOU, EN 18.079(BOITE 21) Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.,

Βρέθηκε οικονομική αναφορά του Διευθυντή με τα έξοδα του προσωπικού, για το έτος 1930, παραπλήσια με αυτή του έτους 1929. Επίσης το σχολείο είναι ένα και μεικτό με μαθητικό δυναμικό 364, εκ των οποίων οι 224 πλήρωναν δίδακτρα και οι 140 όχι. Δεν υπάρχει ο Narcisse Araniás και υπάρχει διαφοροποίηση στο ελληνικό προσωπικό.

18, 155/31-3-1931, Α.Π.Π.632/10-4-1931, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ

Απουσίες μαθητών «Εδώ και 3 μήνες και στα δύο σχολεία απουσιάζουν 30-40 μαθητές ημερησίως, εξαιτίας της επιδημίας της γρίπης».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09342, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Τα παιδιά έρχονται κακοντυμένα και όχι καθαρά. Είναι φτωχά και με κακούς τρόπους.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Θέλω να με πληροφορήσετε εάν μια μαθήτρια ελληνίδα ορθόδοξος έχοντας σπουδάσει στο σχολείο μας, μπορεί να συμμετέχει στο διαγωνισμό και να περάσει στη συνέχεια στην ενεργή δράση της Alliance».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., (μεικτό σχολείο).

«Στην αρχή της σχολικής χρονιάς είχαμε 355 μαθητές, δηλαδή 6 περισσότερους. Σήμερα ο αριθμός των μαθητών ανέρχεται σε 349. Κάποτε το σχολείο μας είχε περισσότερους μαθητές. Οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές εγκαταλείπουν το σχολείο είναι οι εξής: Οι μαθητές θα πρέπει να επαναλαμβάνουν την 1^η τάξη, το πρόγραμμα μείωσε τη διδασκαλία των γαλλικών, οπότε προτιμούν να συνεχίζουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο ή να δουλέψουν. Τα κορίτσια γίνονται καθαρίστριες και εγκαταλείπουν τις σπουδές. Αυτό που άλλοτε είλκυε τους μη ισραηλιτες ήταν τα γαλλικά. Τώρα λίγα πράγματα το διαφοροποιούν από τα άλλα όμοιά τους σχολεία. Άλλωστε η κοινότητα συμφωνεί με την έναρξη της διδασκαλίας των γαλλικών από την 4^η τάξη.

Τα παιδιά των Ισραηλιτών της πόλης των Ιωαννίνων είναι φτωχά, γυρίζουν στους δρόμους γυμνά, χωρίς παπούτσια, ανεξαρτήτως καιρού. Και αυτό τους αρέσει. Οι γονείς τους δεν μπορούν να κάνουν τίποτε με αυτό. Δεν είναι επιμελή και φανταστείτε το δάσκαλο που μπαίνει σε μια τέτοια τάξη, δε μπορεί να τους πει τίποτε (να τα νουθετήσει δηλαδή), διότι φοβάται μη διακόψουν τη φοίτηση τη στιγμή που δε φέρουν μαζί τους ούτε τετράδια, ούτε βιβλία. Η κοινότητα είναι φτωχή για να βοηθήσει τα παιδιά».

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 15, BOITE 2, DSC08856, 11-1-1932, (αριθ. Σειράς εντός φακ. 92)

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: Μ. Pitchon. Σχολείο : Μεικτό

Μαθητές ανά τάξη, πληρωμή διδασκων ή δωρεάν, σχολικού έτους 1931-1932												
Μαθητές	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β	Νηπ/γωγείο	ΣΥΝΟΛΟ
Διδασκτρα	25	25	18	18	15	17	17	11	23	11	34	214
Δωρεάν	6	10	10	8	12	9	10	16	11	20	29	141
ΣΥΝΟΛΟ	31	35	28	26	27	26	27	27	34	31	63	355

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 17, BOITE 2, DSC08877, 21-12-1932

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon. Σχολείο : Μεικτό

Μαθητές ανά τάξη, σχολικού έτους 1931-1932												
Μαθητές	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β	Νηπ/γωγείο	ΣΥΝΟΛΟ
Δίδακτρα												
Δωρεάν												
ΣΥΝΟΛΟ	21	49	23	21	30	27	29	25	31	27	48	331

ENIO, DSCO9358, Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., Α.Π. 293/5-12-1939

Ο αριθμός των μαθητών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού ανέρχεται σε 301. Το νηπιαγωγείο έχει 34 μαθητές και το δημοτικό 217. Η 1^η έχει 46, η 2^η 53, η 3^η έχει 43, η 4^η έχει 34, η 5^η έχει 23 και η 6^η έχει 18.

18, 132/3-12-1929, Α.Π.Π. 3131/13-12-1929, Araniias προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: ένας νεωτερισμός: κοπτική-ραπτική

«Η επιτροπή αποφάσισε να εισάγει στη διδασκαλία τη ραπτική και το κέντημα στα σχολεία μας σε δύο τάξεις, δύο φορές την εβδομάδα και δεσμεύτηκε να αγοράσει ραπτομηχανές. Μ' αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε μεγαλύτερη φοίτηση σχολική των κοριτσιών μαθητριών μας. Θα το δείξει βέβαια το μέλλον».

Α.Π.Π.1320/8-3-1912, Δ/ντρια M. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Υπογραμμίζει ότι η πολιτική είναι πλήρως αποκλεισμένη από το πρόγραμμα των σχολείων Αρρένων, και δικαίως, ενώ στα σχολεία Θηλέων αυτή αντικαταστάθηκε από τη ραπτική και το κέντημα. Παρόλ' αυτά, σε μια συνάντηση της Δ/ντριας με τον πρόξενο της Αυστρο-Ουγγαρίας στην Πρέβεζα, τη ρώτησε μετά από μια μακρά συζήτηση, εάν η Αλιάνς ακολουθεί κάποιο σκοπό πολιτικό ή θρησκευτικό. Εκείνη, απάντησε λέγοντάς του την αλήθεια, ότι δηλαδή δεν υπηρετεί κανένα σκοπό, ούτε πολιτικό ούτε θρησκευτικό, απλώς μεταδίδει την Αγωγή και την Ηθική στην Ανατολή. Στη συνέχεια αυτής της συζήτησης, έγραψε τα κοριτσάκια του στο σχολείο της Αλιάνς στην Πρέβεζα.

Άξονας 4: ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΓΛΩΣΣΕΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ)

III, Α.Π. 14/26-8-1881, Α.Π.Π. 8948/4-9-81, ο Πρόεδρος της Ι.Κ.Ι. Abraam Elia Castro προς την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.

«Το σχολείο μας, *Talmud Thorah*, έχει μαθητικό δυναμικό 350 μαθητές και ζητάμε 2 δασκάλους: έναν για τους προχωρημένους στις Εβραϊκές Μελέτες, ο οποίος να έχει πλατιές γνώσεις στην Ιερή Γλώσσα και απαραίτητη προϋπόθεση τη γνώση της ελληνικής, της γαλλικής ή της ιταλικής και έναν δεύτερο δάσκαλο που έχοντας τη γνώση της εβραϊκής και της ελληνικής να δώσει στους μαθητές μία μόρφωση. Ελπίζουμε ότι η Κ.Ε. θα δώσει τη χαρά στην κοινότητά μας να μιλήσουμε τη γαλλική γλώσσα ή κάποια άλλη ούτως ώστε να δρέψουμε τους καρπούς των ενεργειών μας».

III, Α.Π. 20/1-12-1881, Α.Π.Π. 118/3/11-12-81, ο Πρόεδρος της Ι.Κ.Ι. Abraam Elia Castro στην Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.

«Όταν έγινε η αναδιοργάνωση του Τ.Τ. είχαμε 500 μαθητές, τώρα έχουμε 347, το επίπεδο ήταν ψηλότερο, η πρόοδος των μαθητών μειώθηκε τόσο που έχασαν το ζήλο, ούτε καλούς δασκάλους, με αποτέλεσμα οι εύποροι γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους σε σχολεία εκτός της πατρίδας και τα φτωχά δε κάνουν τίποτε άλλο παρά να περιφέρονται στο δρόμο. Το σχολείο μας έχει μεγάλες ανάγκες αλλά προς το παρόν θα αρκούσε ένας δάσκαλος εβραϊκής και ελληνικής και ένας δεύτερος δάσκαλος να τους μάθει καλούς τρόπους, ευγένεια και μόρφωση(συμπεριφορά) {οι δάσκαλοι της πόλης μας είναι ανίκανοι}».

III, Α.Π.Π. 118/3/11-12-1881, Απάντηση σε ζητηθέντα στατιστικά στοιχεία

1. Πληθυσμός 3.300,
2. αριθμός μαθητών: 347,
3. Στο σχολείο που θα αναδιοργανωθεί, ο αριθμός των μαθητών θα αυξηθεί,
4. ο αριθμός των μαθητών που πληρώνει είναι 157, των δωρεάν είναι 190,
5. στο σχολείο διδάσκουν 9 δάσκαλοι την εβραϊκή και 1 την ελληνική,
6. μεταξύ των 9 δασκάλων ο ένας έχει διπλό ρόλο, δηλαδή ως επιβλέπων του έλληνα δασκάλου,
7. ένας ως υπηρετικό προσωπικό και
8. θα αναφέρουμε ξεχωριστά την ύλη».

III, Α.Π. 15/27-1-1882, Α.Π.Π. 982/2/15-2-82, ο Πρόεδρος της Ι.Κ.Ι. Abraam Elia Castro προς την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.

« Ο Διευθυντής που θα μάς στείλετε πρέπει να γνωρίζει την εβραϊκή και τη γαλλική».

III, Α.Π.Π. 1462/9-9-1883, Ο Castro στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ

Εισαγωγικό περιληπτικό σχόλιο της συγγραφέα από την ίδια επιστολή: Είχε προηγηθεί επιστολή Ι.Κ.Ι. με αίτημα την απόλυτη ανάγκη δασκάλου Ισραηλιτικής και γαλλικής. Αρνητική απάντηση στις 31-5-1883.

«διότι δεν υπάρχει σε διαθεσιμότητα για μας, διότι προηγούνται άλλες Κοινότητες, που είχαν υποβάλει νωρίτερα το αίτημά τους. Όμως από τις 5-10-1881 είχαμε υποβάλει αίτημα και μάς είχατε υποσχεθεί ότι από αρχές του 1882 θα τον είχαμε στην διάθεσή μας. Μάς παραγγέλνετε να στείλουμε τα παιδιά μας για σπουδές στα ελληνικά σχολεία, πράγμα που είναι αδύνατο να το πραγματοποιήσουμε για σοβαρούς λόγους και είμαστε έτοιμοι να υποστούμε τα έξοδα προκειμένου να διατηρήσουμε ένα σχολείο ξεχωριστά και ελπίζουμε στη μελλοντική συνδρομή σας».

Σχόλιο: Στη συνέχεια της επιστολής παρατηρούμε ευρηματικότητα, ευελιξία και επιμονή προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος με την αντιπρόταση που κάνει ο Πρόεδρος της Ι.Κ.Ι. στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. «για ολοκλήρωση σπουδών στο Γυμνάσιο του Παρισιού του γιου του αρχιραβίνου (του οποίου τα προσόντα είναι αφενός η γνώση των τριών γλωσσών <εβραϊκή, γαλλική, Ελληνική >και αφετέρου της ιδεολογίας της Α.Ι.Υ., και στη συνέχεια των σπουδών του να αναλάβει τη Διεύθυνση του σχολείου».

19, Α.Π. 1/1-12-1911, Α.Π.Π. 89/11-12-1911, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Δ/ντρια αποστέλλει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. το σχολικό πρόγραμμα και δικαιολογείται για τις επιπρόσθετες ώρες Γαλλικών *«(28/εβδομάδα) που δύσκολα αντιλαμβάνονται τα παιδιά. Συνολικά είναι 212 μαθήτριες, χωρισμένες σε 4 τάξεις και ένα νηπιαγωγείο με παιδιά 3-5 ετών. Η Mlle Fresco, δασκάλα του νηπιαγωγείου φέτος, δουλεύει εκεί 35 ώρες. Την Κυριακή μόνο απασχολείται στην 4η τάξη, επειδή έχουμε δύο απόντες καθηγητές».*

19, 9-12-1911, Α.Π.Π. 202/18-12-1911, Δ/ντής: Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Το σχολείο αριθμεί 338 μαθητές, μεταξύ των οποίων και Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι. Το Ισραηλιτικό στοιχείο των Ιωαννίνων διαμορφώνεται από δύο ευδιάκριτες κατηγορίες: η μία, και η πολυπληθέστερη, περιλαμβάνει όσους ανήκουν στη συντηρητική τάξη και θέλουν να διατηρηθεί στο σχολικό πρόγραμμα η θρησκευτική διδασκαλία. Άλλωστε, στην πρόσοψη του σχολείου είναι χαραγμένο με μεγάλα γράμματα το όνομα του Ταλμούντ Τορά. Η άλλη, που περιλαμβάνει πιο πρακτικής φύσεως ανθρώπους και ταυτίζονται με τις ανάγκες του αιώνα, ζητούν περισσότερα ελληνικά και γαλλικά στο πρόγραμμα, χωρίς όμως να αδιαφορούν για τα εβραϊκά. Σ' αυτά τα πλαίσια, προστίθεται και η διδασκαλία της τουρκικής, της εθνικής γλώσσας. Στις προκαταρκτικές τάξεις λοιπόν, κυριαρχεί η διδασκαλία των εβραϊκών, ακολουθούν τα ελληνικά, ενώ τα γαλλικά κατέχουν μικρή θέση. Ανεβαίνοντας στις σχολικές βαθμίδες, τα εβραϊκά μειώνονται, εισάγονται τα τουρκικά και η "κοσμική" διδασκαλία έχει προτεραιότητα».

19, σ.23-24, 21-1-1912, Α.Π.Π. 873/7/2-2-1912, Δ/ντής: Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«...συνολικά φοιτούν 338 μαθητές, οι οποίοι ειδικά στις μικρές τάξεις θα αυξηθούν μετά τις γιορτές του Πάσχα, λόγω θερμοκρασίας. Το χειμώνα, λόγω του κρύου, οι μαθητές των πρώτων τάξεων αδυνατούν να πάνε στο σχολείο....οι μαθητές του σχολείου, στην πλειοψηφία τους, είναι ιδιαίτερα έξυπνοι, με ζωηρό και ανοιχτό πνεύμα. Αντιμετωπίζουν βέβαια μια δυσκολία στην έκφρασή τους στα γαλλικά, αλλά αυτό οφείλεται στην τεράστια διαφορά ανάμεσα στις δύο γλώσσες. Η δυσκολία αυτή παρατηρείται στους Εβραίους της Συρίας, των οποίων η μητρική γλώσσα είναι τα αραβικά, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, στην Ισπανία, λόγω της ομοιότητας των γλωσσών, τα παιδιά αμέσως εκφράζονται στα γαλλικά».

19, 6-6-1912, Α.Π.Π. 2480/2/14-6-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Δ/ντρια στέλνει την καθιερωμένη τρίμηνη αναφορά στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., παρουσιάζοντας την κατάσταση στο σχολείο όσον αφορά το μαθητικό δυναμικό (230 μαθητές, η πιο πολυπληθής τάξη είναι το Νηπιαγωγείο με 125 μαθητές), το εκπαιδευτικό προσωπικό (δασκάλα Ελληνικών, δασκάλα Γαλλικής Γλώσσας, για την οποία εκφράζει έντονα παράπονα σχετικά με το παιδαγωγικό της ενδιαφέρον και την έλλειψη ζήλου για διδασκαλία και ζητάει την πρόσληψη άλλης στη θέση της) και την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών, συνοδευόμενο από τον Επιθεωρητή Δημόσιας Αγωγής, το Δήμαρχο και άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Πιο συγκεκριμένα, ο Υπουργός μπήκε σε όλες τις τάξεις, αλλά στάθηκε κυρίως στην πρώτη, όπου ρώτησε για Γεωγραφία, Ιστορία και Επιστήμες. Επιπλέον, αφού συνεχάρη τη Δ/ντρια για την εξαιρετική δουλειά που κάνει, έκανε μια δωρεά 10 τουρκικών λιρών στο σχολείο Θηλέων, και χάρισε δύο ρολόγια στα κορίτσια που του ετοίμασαν την υποδοχή, προσφέροντάς του λουλούδια και ένα χαλάκι. Τέλος, η Δ/ντρια αναφέρει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. ότι κανένας μαθητής δε θα παρουσιαστεί στο Διαγωνισμό.

19, Α.Π.Π. 3279/2, 12-8-1912, Δ/ντής Benveniste προς Α.Ι.Υ. (χωρίς να αναγράφεται)

Πίνακας με το υλικό βιβλίων προς παραγγελία για το σχολικό έτος 1912-1913. Στο σύνολο της παραγγελίας των βιβλίων, παρατηρούμε βιβλία γαλλικής γλώσσας, γραμματικές, αναγνωστικά, εγκυκλοπαίδειες, ιστορία σύγχρονων λαών, ιστορία της οθωμανικής αυτοκρατορίας, ισραηλιτική ιστορία, θρησκευτική ιστορία, στοιχεία φυσικών επιστημών, γεωγραφίες, όλα στη γαλλική γλώσσα και γαλλικών εκδόσεων (Larousse, Hachette, Armand Colin, Fresco).

III, 30-10-1913, Α.Π.Π. 3920/2/3-11-1913

Σχόλιο: Το λογότυπο «Ισραηλιτική Κοινότης Ιωαννίνων της επιστολής τρίγλωσσο (ελληνική-πάνω αριστερά-γαλλική-κάτω αριστερά ακριβώς κάτω από την ελληνική και εβραϊκή-πάνω δεξιά πάνω από την ημερομηνία μετά το πέρασμα των Ιωαννίνων στην ελληνική επικράτεια), τυπωμένο από τυπογραφείο. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Το αντίστοιχο λογότυπο πριν την απελευθέρωση των Ιωαννίνων ήταν πάλι τρίγλωσσο με τη διαφορά ότι στη θέση της ελληνικής, ήταν η τουρκική.

18, 8/11-5-22, Α.Π.Π. 4334/22-5-1922, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Ισραηλίτες της Ρωσίας» Μετά από έκκληση βοήθειας της Α.Ι.Υ., συνέταξε ένα δυνατό κείμενο προκειμένου να ευαισθητοποιήσει το κοινό στις τέσσερις Συναγωγές κι έτσι υπολογίζει ότι θα συγκεντρώσει χρήματα την Πρώτη μέρα του Πάσχα. Ο λόγος γράφηκε στην ελληνική γλώσσα.

18, 33/19-7-1923, Α.Π.Π. 1721/2/29-7-23, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «εγκύκλιος της 16ης Μαΐου»

«Δε το συζητάω περισσότερο, όσον αφορά εμένα, να έχω τάξεις 30 μαθητών, και δε θα παραλείψω όσο κι' αν κοστίζει να προσαρμοστώ στις εντολές σας. Κι' όμως για τα Γιάννενα, δε πιστεύω ότι η μείωση του αριθμού των τάξεων, μάς οδηγεί σε οικονομίες. Η κυβέρνηση τοποθετεί 6 καθηγητές ελληνικής γλώσσας στη διάθεσή μας. Μειώνοντας κατά 2 τον αριθμό των τάξεών μας, η κυβέρνηση θα έχει όφελος διότι θα χρειαζόμαστε 5 καθηγητές αντί για 6. Για τα δύο μας σχολεία, δεν έχουμε παρά τρεις καθηγητές εβραϊκής. Είναι πρακτικά αδύνατο να έχουμε λιγότερους, ακόμη και για 10 τάξεις. Όσον αφορά τους καθηγητές γαλλικής, την επόμενη χρονιά θα είμαι μόνος και παρόλο που θα διδάσκουμε τα γαλλικά σε 8 τάξεις, αντιλαμβάνεστε ότι δεν αρκώ. Γι' αυτές τις τάξεις πρέπει να υπολογίζετε τουλάχιστον 16 ώρες γαλλικών ημερησίως, δηλαδή 12 για τους αντικαταστάτες μου καθηγητές και 4 για το Διευθυντή».

18, 34/25-7-1923, Α.Π.Π. 1746/2-8-23, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Μόλις παρέλαβα τους γεωγραφικούς χάρτες από το βιβλιοπωλείο Armand Colin και σάς παρακαλώ να μου στείλετε τα εβραϊκά αλφαβητάρια του κ. Hannon».

18, 37/16-10-1923, Α.Π.Π. 2141/2/25-10-1923, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Καμιά εικοσαριά μαθητές, αγόρια και κορίτσια, οι καλύτεροι εγκατέλειψαν το σχολείο. Για να σχηματίσω την 1η τάξη τουλάχιστον με 29 μαθητές, έπρεπε να πάρω μαθητές ακόμη και από την 4η τάξη. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη διαμαρτυρία των ελλήνων καθηγητών και στη συνέχεια ο Επιθεωρητής της Δημοτικής εκπαίδευσης μου έκανε παρατήρηση και απαίτησε να προσαρμοστώ στο ελληνικό πρόγραμμα».

18, 38/13-11-1923, Α.Π.Π. 2296/2/20-11-23, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Συνεισφορές.

«Αδιαφορία του πληθυσμού των Ιωαννίνων σε ότι αφορά το έργο της Α.Ι.Υ., τα σχολεία, τα παιδιά τους και του έργου σίτισης». Ο Arantias τους έπεισε μ' έναν συγκινητικό λόγο που εκφώνησε στα εβραϊκά, να υποστηρίξουν το έργο της (επωφελούμενος την παρουσία τόσων πιστών κατά τη διάρκεια της προσευχής). «Δε μίλησα στα γαλλικά γιατί δεν τα γνωρίζουν, ούτε στα ελληνικά γιατί τα αγνωώ. Ο λόγος μου μεταφράστηκε στα ελληνικά».

18, 2-2-1924, Α.Π.Π. 2773/15-2-1924, Μπενρουμπί προς Α.Ι.Υ.

Η Βενγυβί μιλάει για την πρώτη της επαφή στα Γιάννενα και την ευχαρίστηση που παίρνει από το μάθημα των γαλλικών. «Πραγματικά εξαιρετικό να βλέπεις σε μια μικρή πόλη όπως τα Γιάννενα, ανάμεσα από βουνά, αυτό το μικρό κόσμο (οι μαθητές) να ευχαριστιούνται τη μελέτη μιας ξένης γλώσσας και να την προτιμούν από τις υπόλοιπες.... Αισθάνομαι μια ιδιαίτερη αναγνώριση στο πρόσωπο του κ., Αραγίας που με μια πατρική στοργή με βοήθησε να ξεπεράσω τις αρχικές μου δυσκολίες με τις συμβουλές του που οφείλονται στη μεγάλη εμπειρία του και στο κύρος του».

18, 12-11-24, 4090/23-11-1924, Αραγίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Το Υπουργείο επιμένει η ελληνική γλώσσα να αποτελεί τη βάση της εκπαίδευσης. Είμαστε λοιπόν υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τη γαλλική σα ξένη γλώσσα. Οι ρόλοι λοιπόν αντιστράφηκαν. Γι' αυτή τη στιγμή λοιπόν δε βλέπω την αναγκαιότητα να μάς στείλετε δεύτερο δάσκαλο γαλλικής. Η δις Μπενρουμπί, ο δάσκαλος για τις μικρές τάξεις και εγώ αρκούμε».

18, 17-12-1924, Α.Π.Π. 4314/4-1-1924, Αραγίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Το δυναμικό των τάξεων δε θα έπρεπε να είναι λιγότερο από 30. Τα Ισραηλιτικά μας σχολεία αφομοιώθηκαν στα ελληνικά δημοτικά σχολεία και πρέπει συνεπώς να ακολουθήσουν το πρόγραμμά τους, που χαρακτήριζε από τον Επιθεωρητή ή περισσότερο από το Υπουργείο, κάθε τάξη έχει ένα κύκλο σπουδών που πρέπει να ακολουθήσει. Κάθε μαθητής που δε συμπλήρωσε μέσα σ' ένα χρόνο όλο τον κύκλο, δε μπορεί και δεν έχει το δικαίωμα να περάσει την τάξη».

18, Α.Π. 64/5-1-1926, Α.Π.Π. 1084/17-1-26, Αραγίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Αν η βάση της διδασκαλίας στα σχολεία μας (εξυπακούεται εδώ στα Γιάννενα) παλιότερα ήταν η γαλλική, θα μπορούσα να σχηματίσω εύκολα τάξεις με 29, 30 μαθητές και περισσότερους. Αλλά τώρα στο σχολείο μας βάση της διδασκαλίας είναι η ελληνική. Πρέπει λοιπόν να αναδιπλωθούμε στις απαιτήσεις του ελληνικού προγράμματος. Γνωρίζετε ότι βάσει αυτού του προγράμματος, η διδασκαλία της γαλλικής πρέπει να αρχίσει στην 4η τάξη. Ενώ στα άλλα σχολεία της Α.Ι.Υ. αρχίζει από το νηπιαγωγείο. Δηλαδή τα παιδιά μας φοιτούν στο σχολείο 4-5 χρόνια χωρίς γαλλικά. Έδωσα μάχη γι' αυτό το ζήτημα πριν δύο χρόνια και πέτυχα απ' τον Διευθυντή ν' αρχίζουν από την 5η τάξη. Φέτος ξεκίνησα τα γαλλικά από την 6η τάξη και δε δέχτηκα ακόμη παρατήρηση. Περιμένω τις παρατηρήσεις του άμα τη επισκέψει του Επιθεωρητή. Ελπίζω να τα καταφέρω να τα διατηρήσω».

18, DSC06604 Ημερομηνία σύνταξης της επιστολής: 21-9-1926, Α.Π.Π. 2288/4-10-26, Αραγίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Εξαφάνιση της 1 τάξης εδώ και δύο χρόνια... Τα παιδιά συνεχίζουν το γυμνάσιο στα ελληνικά σχολεία, παρά τις προτροπές μου στους γονείς, «κήρυττα σε έρημο. Είναι μία χρόνια ασθένεια». Αυτή η κατάσταση συμβαίνει από εποχής Σαρφατί. Η πρώτη τάξη δεν απαριθμούσε παρά μόνο ξένους μαθητές κυρίως τούρκους μαθητές, όχι εβραίους (μετά βίας 3-4). Η 2 τάξη: προβλήματα λόγω απώλειας μαθητών (εννοεί την αποχώρησή τους στα

ελληνικά γυμνάσια). Δεν είχαμε κανένα όπλο στα χέρια μας για να εμποδίσουμε ή τα ελληνικά σχολεία να δεχτούν τα παιδιά μας ή τα παιδιά μας για να φύγουν. Έθεσα το θέμα στο κοινοτικό συμβούλιο και στη σχολική επιτροπή και μου είπαν ότι αν τα παιδιά θέλουν να πάνε στα ελληνικά σχολεία ,δε μπορούμε να τους το απαγορέψουμε. Για να θεραπεύσουμε αυτό το κακό ,προτείνω ένα πρόγραμμα εναρμονισμένο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα : νηπιαγωγείο,8,7,6,5,4=5 πρώτες τάξεις του ελληνικού δημοτικού σχολείου. Στη συνέχεια οι 3,2,1: τάξεις μικτές που αντιστοιχούν στις στοιχειώδεις προπαρασκευαστικές του γυμνασίου. Οι 5 πρώτες τάξεις:18 ώρες ελληνική γλώσσα και 15 ώρες εβραϊκή, η 3 τάξη μικτή: 15 ώρες γαλλική (απ' αυτή την τάξη αρχίζουν γαλλικά) ,4 τάξη: 5 ώρες γαλλικό αλφαβητάρι κλεμμένες από την ελληνική και εβραϊκή. Αναρωτιέμαι τι επίπεδο θα έχουν οι μαθητές στα γαλλικά και τι θα γίνει με το πρόγραμμα της Α.Ι.Υ.»

18,DSCO 6595, Ημερομηνία σύνταξης της επιστολής: 28-10-1926 ,Α.Π.Π. 2900/3/9-11-26, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Διδασκαλία εβραϊκής και ελληνικής: αποκλειστικά στις τάξεις 8,7 και 6. Διδασκαλία Γαλλικής: στην 5 τάξη (5-7 ώρες εβδομαδιαίως με σκοπό την προετοιμασία για την 4 τάξη), στις τάξεις 4,3,2,1 :10 ,11,12 ώρες εβδομαδιαίως ανάλογα με την ανάγκη. Στο σχολείο θηλέων τα γαλλικά στην 6 τάξη. Το νηπιαγωγείο μικτό κάνει την προετοιμασία για την 6 τάξη».

18, (DSCO 6587), Ημερομηνία σύνταξης της επιστολής: 22-11-1926, Α.Π.Π. 2646/2/5-12-1926, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«...έλλειψη βιβλίων ,που έχει σαν αποτέλεσμα μόνο το πέρασμα της τάξης σε αντίθεση με τα ελληνικά σχολεία που έχουν πληθώρα όλων των ειδών. Διδασκαλία Γεωγραφίας, Ιστορίας και Φυσικής: κάνω το μάθημα προφορικά και τους δίνω μια περίληψη πριν ή μετά για να τη μάθουν. Κι αν ζητάω βιβλία Γεωγραφίας είναι για να δώσω χαρά σε κάποιους μαθητές που εξέφρασαν την επιθυμία για να μπορέσουν καλύτερα στο σπίτι να παρακολουθήσουν το μάθημα....». Ζητάει επίσης αλφαβητάρια εβραϊκής και γαλλικής.

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Araniás προς Α.Ι.Υ.

«Για να ενισχύσουμε τη μελέτη της εβραϊκής, αυξήσαμε τις ώρες, προσλαμβάνοντας δασκάλους επιπλέον για τις Κυριακές και τις γιορτινές ελληνικές μέρες. Όσον αφορά την αξία αυτής της διδασκαλίας...στο τέλος της χρονιάς θα δούμε τους καλούς ή τους κακούς καρπούς της, κυρίως θα διαπιστώσουμε αν αυτοί οι καρποί σχετίζονται με τα 5.000 ή 6.000 φρ. που μας κοστίζουν ετησίως».

18, Α.Π.Π. 4614/4/18-1-1928 Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Γενική κατάσταση των σχολείων. «Η κατάσταση αρχίζει να βελτιώνεται. 1η τάξη: 4 αγόρια και 14 κορίτσια. Οι μαθητές αυτής της τάξης δεν εγκατέλειψαν το σχολείο για να μπουν στο Γυμνάσιο. Η 2η τάξη αριθμεί 33 μαθητές και είναι μεικτή. Νεωτερισμός: Αλλαγή ονομασίας των τελευταίων τάξεων (των πιο μικρών) :η 6η ονομάζεται 5ηΑ, η 7η ονομ.6η η, και η 8η ονομ. 6η η. Μ' αυτό τον τρόπο, δεν έχουμε παρά 6 τάξεις που αντιστοιχούν στον κύκλο σπουδών των δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα. Ένας μαθητής που θα έχει τελειώσει την 1η τάξη στο δικό μας σχολείο, δηλαδή την 6η την ελληνική θα έχει δικαίωμα να ζητήσει

ένα πιστοποιητικό σπουδών τέλους των σπουδών (απολυτήριο) για να μπορέσει να εισαχθεί στο γυμνάσιο. Οι σπουδές για την ελληνική γλώσσα στην 6ηΒ και στην 5ηΑ είναι ίδιες, πρέπει να πούμε το ίδιο στην 6ηΒ και στην 6ηΑ. Ένας μαθητής της 6ηςΑ που θα έχει τον μέσο γενικό όρο, θα μπορέσει να περάσει στην 5ηΑ ή Β. Το ίδιο, ένας μαθητής της 5ηςΑ με το μέσο γενικό όρο θα μπορέσει να περάσει στην 4η, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να περάσει από την 5ηΒ. Οι μαθητές που δεν έχουν το μέσο όρο, θα επαναλάβουν τη χρονιά αλλά στις ακόλουθες τάξεις: από την 6ηΑ στην 6ηΒ ή από την 5ηΑ στην 5ηΒ. Άρα: διδασκαλία γαλλικών από την 8η δηλαδή την 6ηΑ και όχι όπως μέχρι τώρα από την 5^η».

18, 25-2-1928, Α.Π.Π.4943/2/12-3-1928, Narcisse Aranias, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Η αγάπη των εβραίων και των ελλήνων μαθητών για τα γαλλικά. «Τα γαλλικά επιτρέπονται στα Γιάννενα σαν ξένη γλώσσα, όλη η διδασκαλία τους πρέπει να γίνεται στα ελληνικά. Αυτό που είναι ιδιαίτερο εδώ είναι ο θαυμασμός όλων, εβραίων και ελλήνων για αυτή τη γλώσσα. Από όλους θα ακούσετε για την ομορφιά της, τη χρησιμότητά της και τη μη αμφισβητούμενη ανωτερότητά της. Ο καθένας θέλει να τη μελετάει και να τη κατέχει. Οι γονείς των μαθητών μας δεν έχουν παρά μια ευχή: να δουν τα παιδιά τους να μιλούν και να γράφουν γαλλικά. Στη συνέχεια περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο διδάσκει τα γαλλικά στην τάξη, έχοντας λάβει υπόψη τα ζητούμενα από την ελληνική κυβέρνηση, από τους γονείς, τη δική του άποψη και θα λέγαμε ότι δίδασκε τη ξένη γλώσσα αρκετά πρωτοποριακά, εντάσσοντας τη λέξη στη φράση, τη φράση σε τραγούδι και το τραγούδι σαν ευχαρίστηση, προκαλώντας τα παιδιά να μιλούν και να εκφράζονται».

18, 132/3-12-1929, Α.Π.Π.3131/13-12-1929, Aranias προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: ένας νεωτερισμός: κοπτική-ραπτική «Η επιτροπή αποφάσισε να εισάγει στη διδασκαλία τη ραπτική και το κέντημα στα σχολεία μας σε δύο τάξεις, δύο φορές την εβδομάδα και δεσμεύτηκε να αγοράσει ραπτομηχανές. Μ' αυτόν τον τρόπο θα επιτύχουμε μεγαλύτερη φοίτηση σχολική των κοριτσιών μαθητριών μας. Θα το δείξει βέβαια το μέλλον».

18, Α.Π. 134/4-1-1930, Α.Π.Π.3307/5/10-1-1930, Aranias προς Α.Ι.Υ.

«...Τελευταία έχουμε 4 τάξεις(3,4,5,6) χωρισμένες στα δύο, που σημαίνει 10 τάξεις, αλλά το πρόγραμμα για τις δύο κατευθύνσεις είναι απόλυτα το ίδιο: την ίδια μέρα, το ίδιο μάθημα γίνεται από τον ίδιο καθηγητή (ή από δύο ανάλογα με την περίπτωση) και στις δύο κατευθύνσεις. Εκτός από αυτές έχουμε μία τάξη ανώτερη. 1η τάξη: 2η χρονιά που οι σπουδές είναι λίγο πιο ανεβασμένες απ' ό,τι στην 1η. Αλλά, φέτος που οι υπουργικές διαταγές έφθασαν πολύ καθυστερημένα, δεν μπορέσαμε να υποχρεώσουμε ή να πιέσουμε τους μαθητές που τελείωσαν (μάλλον εννοεί την 1η) να επαναλάβουν για δεύτερη φορά την 1η. Η ανώτερη τάξη έχει μόνο τέσσερις μαθητές. Την επόμενη χρονιά θα έχει 20-25. Εδώ, είναι στο μάθημα των γαλλικών που κάνουμε επέκταση, κυρίως προκειμένου να συμπληρώσουμε τις ώρες των γαλλικών που καταργήθηκαν στις κατώτερες τάξεις».

MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 18.077

ΘΕΜΑ: Φάκελος συγκεντρωτικός που περιέχει οικονομικές αναφορές του έργου μάθησης (πληρωμή εκπαιδευτικού προσωπικού και υπηρετικού προσωπικού) όλων των σχολείων

της Α.Ι.Υ. ανά πόλη του έτους 1929. Συγκεκριμένα για τα Ισραηλιτικά σχολεία των Ιωαννίνων (με ημερομηνία παραλαβής από Α.Ι.Υ. 10-1-1930).

Υπάρχει ένας πίνακας του εκπαιδευτικού προσωπικού, με ονοματεπώνυμα, ηλικία, από πότε απασχολείται στο σχολείο, τη μισθοδοσία του και του ωραρίου του. Επίσης αναφέρει τον αριθμό του ισραηλιτικού πληθυσμού: 2.500 ψυχές, το σχολείο ήταν ένα και μεικτό, με συνολικό μαθητικό πληθυσμό 386, εκ των οποίων οι 248 πλήρωναν, ενώ οι 138 φοιτούσαν δωρεάν. Υπάρχει κενό στα ποσά των 7 ελλήνων δασκάλων, που πληρώνονταν από το ελληνικό δημόσιο, των οποίων το ωράριο ήταν 29 ώρες εβδομαδιαίως και τα ονόματά τους ήταν: Mlle Pacalotti, Mr Partheniou, Mr Sakas, Mr Papas, Mme Lambatou, Mme Aspasia και Mlle Vassiliki.

Ακολουθεί ο πίνακας μεταφρασμένος με τα στοιχεία που περιέχει:

1. Arantias Michel, διευθυντής, με ωράριο διδακτικό 18 ωρών, εργάζεται στο σχολείο από 28-2-1921 και η ετήσια αμοιβή του είναι 16.350 φρ.
2. Arantias Narcisse, βοηθός διευθυντή και καθηγητής γαλλικών, με 32 ώρες διδακτικό έργο, από 9-11-1927, και ετήσια αμοιβή 9.400 φρ.
3. Abraham David, καθηγητής εβραϊκής, με 33 ώρες, από το 1904, και ετήσια αμοιβή 15.000 δρχ.
4. Boussiou Carou, με 33 ώρες, από το 1910, και αμοιβή 14.400 δρχ.
5. Moise Matsa, ετών 28, βοηθός γαλλικής γλώσσας, με 33 ώρες, με αμοιβή 12.000 δρχ.
6. Josue Elia, S. Coen, Jos. Eliu, ως βοηθοί για Κυριακές και μέρες (χριστιανικών) γιορτών, με αμοιβή 20 φρ. τη μισή μέρα.

18, 7-6-1930, Α.Π.Π.4101/3/18-6-1930, Narcisse Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Αναφορά λεπτομερειακή σχετικά με τη διδασκαλία της γαλλικής έκθεσης. «Όλοι οι δάσκαλοι συμφωνούν ότι η διδασκαλία αυτού του μαθήματος είναι η λιγότερο εύκολη και η περισσότερο άχαρη. Εκπαιδευμένος στη δοκιμασία της διδασκαλίας της έκθεσης, θεωρώ απαισιόδοξη αυτή την άποψη γιατί φρόντισα με επιμονή και αγάπη το αμπέλι μου κι' έτσι είχα καλή συγκομιδή. Ας έρθουμε όμως στο θέμα μας: Το να καλέσεις το παιδί να αναπτύξει ένα θέμα, που του το έχεις προηγουμένως εξηγήσει, σύμφωνα με τη μέθοδο ανάπτυξης που χρησιμοποιείται σε κάποια σχολεία, νομίζω ότι είναι αναποτελεσματική. Να ποια είναι η δική μου, σύγχρονη, που την προσάρμοσα με χαρά: πρέπει η έκθεση να προετοιμάζεται στην τάξη συνειδητά για να μπορέσει το παιδί να επωφεληθεί και να χαρεί. Πως ο μικρός μας ανατολίτης μπορεί να αναπτύξει ακόμη κι' ένα εύκολο θέμα, προσαρμοσμένο στις γνώσεις του, αν δεν έχει τα απαραίτητα εργαλεία; Όπως τις λέξεις με τις οποίες θέλει να δημιουργήσει τις φράσεις του για να εκφράσει αυτό που σκέφτεται; Ο δάσκαλος πρέπει να δώσει στους μαθητές του μια λίστα, ολοκληρωμένη και πιθανή με λέξεις που υποψιάζεται ότι του είναι απαραίτητες. Αυτό απαιτεί από την πλευρά του δασκάλου πολύ λιγότερη δουλειά απ' ό,τι νομίζει αρχικά. Η δε λίστα είναι απολύτως χρήσιμη τη στιγμή που ο μαθητής δε διαθέτει λεξικό για να ανατρέξει να βρει τους όρους που του λείπουν, κι' ακόμη κι' αν έχει, δε θα κάνει τον κόπο να τις βρει. Είναι σαν να εξηγούσαμε σε έναν εκπαιδευόμενο τον τρόπο να κατασκευάσει κάποιο αντικείμενο, χωρίς να προλάβουμε να του επισημάνουμε τα

εργαλεία που θα χρησιμοποιήσει και τον τρόπο. Επίσης να δώσουμε μια σειρά από επίθετα, ρήματα και εκφράσεις σχετικά με το θέμα που αναπτύσσει και κυρίως να τα εξηγήσουμε. Σε ποια γλώσσα; Στη γαλλική φυσικά...»

18, Α.Π.Π.4101/3/18-6-1930, Araniás Narcisse

Διδασκαλία έκθεσης, Διδασκαλία ορθογραφίας, Διδακτική γλώσσας, Ανάγνωση. Αναφέρει λεπτομερώς τον τρόπο διδασκαλίας των ανωτέρω μαθημάτων.

18, 152/4-1-31, Α.Π.Π. 173/14-1-31, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Νέα νομοθεσία που αφορά τα ξένα σχολεία, κατάργηση της γαλλικής γλώσσας. Το σχολείο μας...δυσανάγνωστο...αλλά ο Επιθεωρητής μας θέλει να το θεωρεί έτσι και σαν τέτοιο να μη συνεχίσουμε να διδάσκουμε ξένες γλώσσες.

-Επιθεωρητής: «Πρέπει να καταργήσετε στο σχολείο σας τα γαλλικά».

Και είπα στον Επιθεωρητή: -«Γιατί; Αφού το σχολείο μας είναι Παράρτημα της Α.Ι.Υ., πρέπει να θεωρείται ξένο;»

Επιθεωρητής: -«Το δικό σας σχολείο είναι περισσότερο γαλλικό παρά μειονοτικό Ισραηλιτικό, το σχολείο σας είναι υπερβολικά γαλλικό και δε δίνει την απαραίτητη σημασία στην ελληνική γλώσσα!»

-« Τα ελληνικά τα βάλατε στο συρτάρι, κ. Γενικό Επιθεωρητά, διότι το πρόγραμμά μας των ελληνικών έχει επεξεργαστεί, σύμφωνα με τις υπουργικές οδηγίες, από το ίδιο σας το προσωπικό, στην αρχή της σχολικής χρονιάς, όπως το κάνει πάντοτε κάθε χρόνο. Ποιός λοιπόν μπόρεσε να σας πληροφορήσει το αντίθετο;»

-Επιθ.: -«Εξάλλου στα σχολεία σας διδάσκονται τρεις γλώσσες, είναι υπερβολικό: πρώτον τα ελληνικά, και έπειτα, εφόσον το σχολείο είναι εβραϊκό, τα εβραϊκά».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Η ελληνική κυβέρνηση ακολουθεί την ίδια τακτική που ακολουθούσε και η τούρκικη κυβέρνηση: λίγο-λίγο καταργεί τη γαλλική γλώσσα από τα σχολεία μας. Και με λύπη μου σας λέω ότι οι μαθητές μας είναι αδύνατοι στα γαλλικά και αυτό οφείλεται σε δύο λόγους: 1. Η κυβέρνηση μας αναγκάζει να διδάσκουμε τα γαλλικά στο μισό των ωρών.

2. Γιατί ο εκπαιδευτής γαλλικών είναι μη κατάλληλος για να διδάξει».

(DSC09342) «Η εβραϊκή κατέχει σημαντική θέση στο σχολείο μας από τον αριθμό των ωρών που της αφιερώνουμε. Αυτό οφείλεται στον πληθυσμό που είναι πιστός. Κατά τη γνώμη μου, πρέπει να μειώσουμε τις ώρες της εβραϊκής και να αυξήσουμε τις ώρες της γαλλικής. Για να έχω την εύνοια του κόσμου, επανέφερα την προσευχή μετά το απογευματινό μάθημα».

(DSC09339) «Το σχολείο περιλαμβάνει δύο κτίρια, που ονομάζονται αρρένων και θηλέων. Το σχολείο είναι μεικτό και μοιράζεται σε έξι τάξεις και ένα νηπιαγωγείο. Οι τέσσερις πιο

μικρές χωρίζονται σε δύο τμήματα. Η 1η, 2η, τα δύο τμήματα της 3ης και της 4ης είναι εγκατεστημένες στο αρρένων. Οι υπόλοιπες στο θηλέων, όπου βρίσκεται και το διαμέρισμα του Διευθυντή».

(DSC09343) «Το σχολείο διδάσκοντας στο σύνολο ελληνικά και, έχοντας σα ξένες γλώσσες τη γαλλική και την εβραϊκή, είναι υπό του ελέγχου του κράτους. Υπάρχει ένας Επιθεωρητής, που μαζί με την κυβέρνηση ζητάει να τους στείλουμε τους λογαριασμούς του σχολείου όποτε το επιθυμεί. Στη συνέχεια αναφέρει τι συγκεκριμένα διδάσκει στα γαλλικά: ανάγνωση, γλώσσα, ορθογραφία, στυλ, απαγγελία, ισραηλιτική ιστορία, λίγο φυσική στις μεγάλες τάξεις και γεωγραφία (τέσσερις ήπειροι, εκτός Ευρώπης). Επειδή οι μαθητές πρέπει να έχουν πιστοποίηση στα ελληνικά και να περάσουν όλα τα μαθήματα προκειμένου να εισαχθούν στο Γυμνάσιο, η αριθμητική, η γεωγραφία κ.λ.π. γίνονται στην ελληνική γλώσσα. Στις άλλες τάξεις δε γίνονται παρά μόνο ελληνικά και εβραϊκά».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Το Σάββατο, 17-10-1931, μίλησα στο ναό για τη θρησκευτική μας μόρφωση και ο λόγος μου μεταφράστηκε στα ελληνικά.

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 15, BOITE 2, DSC08867, 13-12-1931, (αριθ. Σειράς εντός φακ. 92)

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο: Μεικτό

Μάθημα γίνεται καθημερινά εκτός Σαββάτου και των απογευμάτων της Κυριακής και της Παρασκευής. Το ωράριο των τάξεων το πρωί από τις 9-12.30 και το απόγευμα από 2.30-4.30.

DSCO 8861-8865, Όπου υπάρχουν τα ημερήσια προγράμματα όλων των τάξεων και τμημάτων, πληροφορούμαστε τα μαθήματα που έκανε ο κάθε εκπαιδευτικός, οπότε έχουμε συμπεράνει τα εξής:

Όσον αφορά την Κυριακή το πρωί φυσικά δε γινόταν κανένα ελληνικό μάθημα. Κυρίως δίδασκαν Ιερή Ιστορία, Θρησκευτική μόρφωση (εβραϊκή), και όσον αφορά τα γαλλικά έκαναν ανάγνωση, ορθογραφία, γραφή και απαγγελία.

Τα μαθήματα της ελληνικής γεωγραφίας και ιστορίας, της γεωμετρίας, της αριθμητικής, της ωδικής, της χειροτεχνίας και της γυμναστικής καθώς και ό,τι αφορά την ελληνική γλώσσα (ανάγνωση, ορθογραφία, γραμματική) γίνονταν στην ελληνική γλώσσα από τους έλληνες καθηγητές.

Κυρίως ό,τι αφορούσε την εβραϊκή γλώσσα και θρησκεία, διδάσκονταν από τους δύο διδάσκοντες της εβραϊκής. Δηλαδή Θρησκευτική μόρφωση, Βίβλο, Ιερή Ιστορία, ανάγνωση εβραϊκής, γραφή και καλλιγραφία εβραϊκής καθώς και γραμματική.

Ο Διευθυντής και οι καθηγητές ή εκπαιδευτές, όπως ονομάζονται, δίδασκαν ανάγνωση, ορθογραφία, απαγγελία, γραφή της γαλλικής γλώσσας, Γεωγραφία, Φυσική (στα γαλλικά), Ισραηλιτική Ιστορία, και κάποιες ώρες ανάγνωση εβραϊκής και Ιερή Ιστορία.

Η κ. Bacola, εκπαιδύτρια, κυρίως δίδασκε τα της εβραϊκής γλώσσας. Η κ. Vassiliki, δασκάλα του νηπιαγωγείου, δίδασκε 1 ώρα ελληνική γλώσσα στην 6^η Β, και 1 ώρα ελληνική ανάγνωση στην 5^η Α.

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 15, BOITE 2, DSC08866, 8867, 13-12-1931, (αριθ. Σειράς εντός φακ. 92)

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο : Μικτό

Αναλυτικός πίνακας απασχόλησης του προσωπικού ανά τάξη, καθώς και του εβδομαδιαίου ωραρίου τους: Διευθυντής είναι ο κ. Pitchon, με εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας 20 ωρών (από 10 ώρες στην πρώτη και τη δεύτερη, δηλαδή τις μεγαλύτερες τάξεις).

Καθηγητές της ελληνικής γλώσσας, στο σύνολο 6, με ωράριο 29 ώρες και αυτοί είναι οι εξής: Παππάς, Παρθενίου, Σαράτσης, Τσακαλώτου, Λαμπάτου και Ζαφειρίδου Ασπασία. Καθηγητές της εβραϊκής γλώσσας είναι 2, οι Avramakis και Cohen, με ωράριο 30 και 31 ώρες αντίστοιχα. Εκπαιδευτές γαλλικής γλώσσας για τις μικρότερες τάξεις είναι 4: Matsa, Bacola, Eliezer και Josue με ωράριο 31, 24, 4 και 4 ώρες αντίστοιχα. Στο νηπιαγωγείο εργάζεται η Vassiliki, που εκτός των 28 ωρών της απασχόλησής της, έχει και άλλες 2 ώρες, μία στην 5^η τάξη και μια στην 6^η.

Τα καθήκοντα των δασκάλων εκτός τάξης: 1 ώρα ημερησίως επιτήρηση των δύο σχολείων, 1 ώρα ημερησίως γραφική εργασία, επιτήρηση τάξεων και απασχόληση κάποιων ωρών εβδομαδιαίως για τα δίδακτρα, σίτιση και αντικατάσταση απόντα συναδέλφου.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09333, Α.Π.Π. 2032/4/25-12-1931, Ισραηλιτική κοινότητα Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Παραγγελία βιβλίων γραμματικής μεσαίου επιπέδου και στοιχειώδους διπλώματος, καθώς και ενός βιβλίου εκμάθησης γαλλικής ένα ισραηλιτικής ιστορίας.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09325, 172/4-1-1932, Α.Π.Π. 2160/11-1-1932, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Όσον αφορά την ελληνική γλώσσα, ακολουθούν το πρόγραμμα, που κάνουν και στα άλλα δημοτικά σχολεία και ελέγχονται από τον Επιθεωρητή. Όσον αφορά τη διδασκαλία της εβραϊκής, είναι προχωρημένα και προσπαθώ να τους κάνω να τη μιλήσουν γιατί το θέλω, εισάγοντας αυτή τη χρονιά στην πρώτη και τη δεύτερα (οι δύο τελευταίες τάξεις) την ιερή ιστορία στα εβραϊκά. Όσον αφορά τη γαλλική γλώσσα, είναι αρκετά προχωρημένοι, αν λάβουμε υπόψη ότι κάνουν μόνο τέσσερις χρονιές με το ελάχιστο των ωρών. Οι Ισραηλίτες δεν είναι ευχαριστημένοι, γιατί θυμούνται μαθητές πριν τον πόλεμο, αλλά δε θέλουν να

θυμηθούν ότι όλα σχεδόν τα μαθήματα γίνονταν στα γαλλικά. Προσπαθώ να τα κάνω να μιλήσουν, αλλά χάνω το χρόνο μου, γράφοντας στον πίνακα τη φυσική, την ιστορία, τη γεωγραφία κ.λ.π. Στην εντελώς προφορική διδασκαλία των μαθημάτων μας δε πρέπει να σκέφτεσαι. Αυτό είναι καλό για τα γαλλικά, που είναι οικεία με τη γλώσσα τους, αλλά οι μαθητές δε τη γνωρίζουν ακόμη αρκετά καλά για να μπορούν να διηγηθούν μια ιστορία χωρίς βοήθεια. Για να μην έχουμε απώλεια χρόνου, μας χρειάζονται βιβλία, μια καλή γραμματική, ένα γεωγραφίας και μέσα από αφηγήσεις, εκδόσεων Larousse και Hachette».

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 15, BOITE 2, DSC08857, 11-1-1932, (αριθ. Σειράς εντός φακ. 92)

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο: Μεικτό

Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1931-1932												
ΜΑΘΗΜΑ	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β	Νηπ/γείο	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	1											1
ΙΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2		15
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ	1	1	1	1	1	1						6
ΕΒΡΑΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	6	6	6	6	9	8	10	11	13	11		86
ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΓΑΛΛΙΚΑ	2	2	3	3	3	3						16
ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	4	4	6	6	3	3						26
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	3	3	2	2	2	3	3	3				21
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	1	1	2	2	2	2						10
ΦΥΣΙΚΗ	1	1										2
ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ ΓΑΛΛΙΚΑ	1	1										2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	11	11	10	10	11	11	18	17	20	20	28	167
ΩΔΙΚΗ			1	1								2
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ	1	1	1	1	1	1						6
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	28	358

FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O.(DSCO 9311, 9313), 3-11-1932, Α.Π.Π. 3763/2/16-11-1932, από μεικτό σχολείο Ιωαννίνων, συντάκτης Mathilde Pitchon, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Καθημερινή εφημερίδα Ιουδο-ισπανική, που κυκλοφορεί στη Θεσ/κη, δημοσίευσε ένα άρθρο σχετικά με την Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων. Ο συγγραφέας, ένας νέος 30 χρονών, επίσης μαθητής του σχολείου της πόλης μας, σχολίασε το σχολείο μας, αφού εγκωμίασε το έργο των πρώτων χρόνων μέχρι τη μεταπολεμική περίοδο, άσκησε κριτική στο σημερινό σχολείο, που απ' ό,τι λέει, δεν ξέρουν καμία εβραϊκή λέξη, λίγα ελληνικά και σχεδόν τίποτα γαλλικά. Είναι φυσικό να έχει χαμηλώσει το επίπεδο σπουδών, αλλά το λάθος σε ποιόν ανήκει; Το 1929, όταν πάρθηκε η απόφαση για διδασκαλία γαλλικών μόνο

στις τέσσερες τελευταίες τάξεις, αποφασίστηκε η δημιουργία δύο ανώτερων τάξεων, όπου κυρίως θα διδάσκονταν τα γαλλικά. Αυτές οι τάξεις τελικά δε λειτούργησαν. Δεν εξέτασα ακόμη αν η Κυβέρνηση ζήτησε την κατάργηση των γαλλικών στις δύο μικρές τάξεις, αλλά η προφορική διακήρυξη του Arapias στις 4-10-1929, που βλέπω μπροστά μου, με κάνει να πιστεύω πως η σχολική επιτροπή σε έκτακτη συνεδρίαση το αποφάσισε. Θα ζητήσω εξηγήσεις από τον Confinas και θα προσπαθήσω να διδάξω 4-5 ώρες γαλλικά στις μικρές τάξεις. Εκτός αυτού, ο ισραηλιτικός πληθυσμός επιθυμεί να δει τους μαθητές να γνωρίζουν καλύτερα την εβραϊκή. Το να εφαρμόσουμε το πρόγραμμα της Alliance στα Γιάννενα όσον αφορά το μάθημα των εβραϊκών είναι αδύνατον. Μίλησα με ένα μέλος της επιτροπής διεξοδικά για τη διδασκαλία της εβραϊκής. Κατέληξα ότι το πρόγραμμα διδασκαλίας της εβραϊκής της Alliance, είναι εξαιρετικό αλλά ότι δεν υπάρχει ανάγκη να ξέρουν να μιλούν την εβραϊκή. Πάντως τα παιδιά μας πρέπει να γνωρίζουν καλά την εβραϊκή. Πριν πάρω αποφάσεις, θα καλέσω τη σχολική επιτροπή».

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 17, BOITE 2, DSC08885, 21-12-1932

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο : Μεικτό

Αριθμός ωρών αφιερωμένων ανά εβδομάδα στα διαδασκόμενα μαθήματα σχολικού έτους 1932-1933										
ΜΑΘΗΜΑ	1η	2η	3α	3β	4α	4β	5α	5β	6α	6β
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	1	1								
ΙΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		1	1	1	2	2	2	2	1	1
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ	1	1	1	1	1	1	1	1		
ΕΒΡΑΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	5	5	5	5	5	5	10	9	13	13
ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΓΑΛΛΙΚΑ	5	5	4	4	4	4				
ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	4	4	6	6	4	4				
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3
ΦΥΣΙΚΗ	1									
ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ			1	1	1	1	2	2	1	2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	6	7	8	7	8	7	9	10	10	8
ΩΔΙΚΗ			1	1	1	1	1	1	1	1
ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ	1									
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	3	2	2	2	1	1				
ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ		1								
ΣΧΕΔΙΟ						1	1	1		1
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33

Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο: Μεικτό

Μάθημα γίνεται καθημερινά εκτός Σαββάτου και των απογευμάτων της Κυριακής και της Παρασκευής. Το ωράριο των τάξεων το πρωί από τις 9-12.30 και το απόγευμα από 2.45-4.30.

DSCO 8879-8885, όπου υπάρχουν τα ημερήσια προγράμματα όλων των τάξεων και τμημάτων, πληροφορούμαστε τα μαθήματα που έκανε ο κάθε εκπαιδευτικός, οπότε έχουμε συμπεράνει τα εξής:

Όσον αφορά την Κυριακή το πρωί φυσικά δε γινόταν κανένα ελληνικό μάθημα. Κυρίως δίδασκαν Ιερή Ιστορία, Θρησκευτική μόρφωση (εβραϊκή), και όσον αφορά τα γαλλικά έκαναν ανάγνωση, ορθογραφία, γραφή και απαγγελία.

Τα μαθήματα της ελληνικής γεωγραφίας και ιστορίας, της γεωμετρίας, της αριθμητικής, της ωδικής, της χειροτεχνίας και της γυμναστικής καθώς και ό,τι αφορά την ελληνική γλώσσα (ανάγνωση, ορθογραφία, γραμματική) γίνονταν στην ελληνική γλώσσα από τους έλληνες καθηγητές.

Κυρίως ό,τι αφορούσε την εβραϊκή γλώσσα και θρησκεία, διδάσκονταν από τους δύο διδάσκοντες της εβραϊκής. Δηλαδή Θρησκευτική μόρφωση, Βίβλο, Ιερή Ιστορία, ανάγνωση εβραϊκής, γραφή και καλλιγραφία εβραϊκής καθώς και γραμματική.

Ο Διευθυντής και οι καθηγητές ή εκπαιδευτές, όπως ονομάζονται, δίδασκαν ανάγνωση, ορθογραφία, απαγγελία, γραφή της γαλλικής γλώσσας, Γεωγραφία, Φυσική (στα γαλλικά), Ισραηλιτική Ιστορία, και κάποιες ώρες ανάγνωση εβραϊκής και Ιερή Ιστορία.

Παρατηρήθηκε επίσης ότι διδάσκονταν έκθεση γαλλικών και ελληνικών από τους αντίστοιχους διδάσκοντες. Επίσης πληροφορούμαστε ότι η γεωγραφία που δίδασκε ο Διευθυντής ήταν γαλλική.

Υπάρχει κάτι που μας προβλημάτισε σε σχέση με το Διευθυντή, ο οποίος εμφανίζεται στο πρόγραμμα της 1ης τάξης, τη 2η διδακτική ώρα και ημέρα Τρίτη να διδάσκει ελληνική ιστορία. Υποθέτουμε ότι πρόκειται για λάθος του συντάσσοντα, καθόσον ο Διευθυντής δε μιλούσε την ελληνική γλώσσα και προφανώς επειδή είχε αποφοιτήσει την ENIO, δε πρέπει να γνώριζε ελληνική ιστορία.

Περιλαμβάνει: Διανομή μαθητών ανά τάξη και τμήμα, αριθμός αφιερωμένων ωρών σε κάθε μάθημα, ωρολόγιο πρόγραμμα ανά εβδομάδα, αριθμός ωρών του κάθε καθηγητή σε κάθε τάξη. Διευθυντής: M. Pitchon

Σχολείο : Μικτό

Αναλυτικός πίνακας απασχόλησης του προσωπικού ανά τάξη, καθώς και του εβδομαδιαίου ωραρίου τους: Διευθυντής είναι ο κ. Pitchon, με εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας 33 ωρών, δηλαδή στις μεγαλύτερες τάξεις.

Καθηγητές της ελληνικής γλώσσας, στο σύνολο 6, με ωράριο 29 ώρες και αυτοί είναι οι εξής: Ζαγόρου, Παρθενίου, Σαράτσης, Τσακαλώτου, Λαμπάτου και Ζαφειρίδου Ασπασία. Καθηγητές της εβραϊκής γλώσσας είναι 2, οι Avramakis και Cohen, με ωράριο 33 ώρες Εκπαιδευτές γαλλικής γλώσσας για τις μικρότερες τάξεις είναι 4: Matsa, Eliezer και Josue με ωράριο 33, 4 και 4 ώρες αντίστοιχα. Στο νηπιαγωγείο εργάζεται η Mlle Pitchon , με 29 ώρες εβδομαδιαίως.

FONDS MOSCOU, MOSCOU AE 17, BOITE 2,DSC08888, 21-12-1932

Σημείωμα ανυπόγραφο, συνέχεια της προηγούμενης αποστολής, επεξηγεί για το εβδομαδιαίο πρόγραμμα του σχολείου: Οι τάξεις 3β, 4β, 5β, 6β έχουν 29 ώρες μάθημα, αλλά θα πρέπει να προσθέσουμε σε καθεμία απ' αυτές 4 ώρες που γίνονται τις Κυριακές με δύο τάξεις μαζί. Δεν εμφανίστηκαν στο παραπάνω πρόγραμμα, για να μην εμφανιστεί στο ωράριο των εκπαιδευτικών πλασματικός αριθμός ωρών.

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09377, Α.Π. 271/ 10-5-1933, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

«Οι εφημερίδες της 21^{ης} Απριλίου ανακοίνωσαν περιληπτικά το νέο νόμο σχετικά με το καταστατικό και τον κανονισμό που ρυθμίζει τα ιδιωτικά σχολεία. Από εδώ και στο εξής τα γαλλικά ή οποιαδήποτε ξένη γλώσσα, θα πρέπει να καταργηθεί. Την επόμενη χρονιά θα είμαστε αναγκασμένοι να προσαρμοστούμε με τον νέο νόμο. Πάντως θα περιμένουμε τις

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09373, 9374, Α.Π. 276/ 2-11-1938, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

«Συνεχίζουμε το πρόγραμμα της προηγούμενης σχολικής χρονιάς. Καμιά αλλαγή δεν έγινε από την ψήφιση των νέων νόμων. Η διδασκαλία γίνεται στην ελληνική γλώσσα, όπως και στο παρελθόν: 20 ώρες εβδομαδιαίως στις 1,2,3,4 τάξεις και 23 ώρες στις 5,6 τάξεις.

Η εβραϊκή γλώσσα 13 ώρες στις 1,2,3,4 τάξεις και 10 ώρες στις 5,6 τάξεις.

Η γαλλική γλώσσα 1 ώρα ημερησίως και εκτός τάξης».

Άξονας 5: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

19, 27/18-5-1908, Α.Π.Π. 3484/4/27-5-1908

Ο Γάλλος Υποπρόξενος Gares Elio, προς Mr Carmona, «Λαμβάνω την τιμή να σας κάνω γνωστό ότι ο Υπουργός Δημόσιας Αγωγής και Καλών Τεχνών, αφού έλαβε υπόψη τις διακεκριμένες υπηρεσίες σας, θέλησε να σας απονείμει τον τίτλο του Αξιωματούχου της Ακαδημίας. Θα βρείτε επισυναπτόμενο τον τίτλο της διάκρισης που ο Πρέσβης της Γαλλίας στην Κων/πολη μας παρεκάλεσε να σας αποδώσουμε με τα συγχαρητήριά του. Από την πλευρά μου, σας στέλνω τα συγχαρητήρια και τις πιο ειλικρινείς ευχές για την επιτυχία του έργου σας, στο οποίο συνεργάζεστε τόσο ωφέλιμα».

19, 4-6-1908, Α.Π.Π.3664/4/10-6-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Ο Πρόξενος της Γαλλίας, Mr Berl, θέλησε να επισκεφθεί τα σχολεία της Αλιάνς. Δεν είναι για μας ένας ξένος, αφού φάνηκε να είναι γνώστης του έργου του θεσμού μας.(προηγουμένως είχε επισκεφθεί την Αλιάνς της Θεσ/κης και της Κων/πολης). Παρευρέθη για δύο ώρες μαθημάτων, ενδιαφερόμενος για τη δουλειά των μαθητών και επιδοκίμασε τη μέθοδο διδασκαλίας μας. Μας εξέφρασε την ικανοποίησή του και πρόσθεσε ότι θα ανέφερε σε σας τις εντυπώσεις του. Παρότι δεν ήμουν προετοιμασμένος γι' αυτή την επιθεώρηση, τον θεωρώ φίλο των σχολείων μας και νιώθω την ευγνωμοσύνη του».

Α.Π.Π. 3664/4/10-6-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Ο πρέσβης της Γαλλίας με συνεχάρη για τον διορισμό μου σα στέλεχος της Ακαδημίας και ζήτησε πληροφορίες για τα σχολεία των Ιωαννίνων. Ο Βαλής από την πλευρά του χάρηκε για τη διάκριση που μου έγινε από το Γάλλο Κυβερνήτη, με συνεχάρη και με διαβεβαίωσε ότι με ενδιαφέρον θα παρακολουθεί την πρόοδο που πραγματοποιείται στα σχολεία. Το έγγραψε δε και στον Υπουργό της Δημόσιας Αγωγής στην Κων/πολη για να τον πληροφορήσει για το γεγονός και επέστησε την προσοχή σ' αυτόν και περισσότερο στην Αυτοκρατορική Κυβέρνηση να ανταμείβουν τους δασκάλους της Αλιάνς διότι προσφέρουν υπηρεσία στη χώρα. Σε αντίθεση ο Διευθυντής Δημόσιας Εκπαίδευσης μας δημιουργεί εμπόδια στο έργο μας».

III, 25-8-1908, Α.Π.Π. 4791 30-08-1908

Σε επιστολή του Προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας και της Σχολικής Επιτροπής(Juela I Levy), προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.,Narcisse Leven,αναφέρονται τα εξής ορμώμενος από ένα ύψιστο ενδιαφέρον εθνικό και κοινοτικό ...περιρρέει την πόλη η φήμη ότι οι Διευθυντές μας Carmona θα μετατεθούν...οι οποίοι ανέβασαν το επίπεδο των σχολείων μας και και την ηθική μας κατάσταση μεταξύ των κοινοτήτων που συγκατοικούμε στο πιο υψηλό σημείο όπως αυτό αποδεικνύεται από τη σχολική φοίτηση μαθητών στα σχολεία μας Τουρκάλων, Ελλήνων, Ιταλών, Αρμενίων κ.λ.π., πράγμα το οποίο ούτε στο όνειρό μας δε το έχουμε δει. Παίρνω λοιπόν το θάρρος να σας ικετεύσω για την παραμονή των αξιολάτρευτων Διευθυντών στα σχολεία μας και ελπίζω ότι θα έχουμε ευνοϊκή μεταχείριση σε αυτό μας το αίτημα.

19, 19/18-8-1908, Α.Π.Π. 4679/23-8-1908, Δ/ντής: Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Με την ευκαιρία του τέλους των μαθημάτων για τις γιορτές, ο Δ/ντής οργάνωσε μια σχολική γιορτή που στέφθηκε με λαμπρή επιτυχία. Πρώτη φορά συναντήθηκαν τόσο κόσμος, Ισραηλίτες, Έλληνες και Τούρκοι, τόσο επίσημοι καλεσμένοι, ο Βαλής, οι αρχές, ο Στρατηγός, ο Έλληνας Αρχιεπίσκοπος, ο Πρόξενος της Γαλλίας με την κυρία του, Ο Πρόξενος της Ρωσίας με την οικογένειά του, οι Γεν. Πρόξενοι της Ιταλίας, της Αυστρο-Ουγγαρίας και της Ρουμανίας. Και το συμπέρασμα ήταν ότι για πρώτη φορά, σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, το θαυμαστό έργο της Α.Ι.Υ. ενέπνευσε στον πληθυσμό το πνεύμα της Αγωγής και διαμόρφωσε μια νεολαία μορφωμένη και ικανή να αλλάξει το μέλλον της πιο φτωχής περιοχής της Αυτοκρατορίας. Τα παιδιά απήγγειλαν ποίηση, μονολόγους επέδειξαν την πρόδοό τους στα γαλλικά, τους απονεμήθηκαν τα βραβεία τους και ο Τούρκος Βαλής αναγνώρισε δημοσίως το έργο της Α.Ι.Υ., ενώ υποσχέθηκε ενίσχυσή της.

III, 13/26 -10-1909, Α.Π.Π. 295/3/31-10-09, Ι.Κ.Ι. προς Πρ.Α.Ι.Υ.

«Δε θέλουμε να απαριθμήσουμε όλα τα ευεργετήματα που το έργο σας εξάπλωσε στην Κοινότητά μας. Όλος ο κόσμος, ακόμη και οι ίδιοι οι μη Ισραηλίτες διακρίνουν και πιστοποιούν ότι η κατάσταση της Κοινότητάς μας άλλαξε εντελώς από τότε που η Α.Ι.Υ. θέλησε να έχει υπό την προστασία της τις μελλοντικές γενιές. Σ' αυτό το σύντομο διάστημα των 5 μόνο ετών τα αποτελέσματα του έργου της που έχουν επιτευχθεί, μάς κάνουν να λυπόμαστε που το έργο της δεν εξαπλώθηκε στην Ήπειρο νωρίτερα. Πήρατε τα παιδιά από το δρόμο, ένα μέρος των από τα ελληνικά σχολεία, ένα μέρος από το Τ.Τ που στερούνταν κατάλληλων δασκάλων, ντύσατε τα φτωχά, ταΐσατε ένα πιάτο ζεστό φαί(μυσημεριανό) τα ορφανά. Ένα γιγαντιαίο έργο για την Κοινότητα Ένα κτίριο για το σχολείο αρρένων, άξιο της Αλ. και τιμή για μάς. σον αφορά τα δίδακτρα, δε φανταζόμαστε να θέλετε να επιβάλουμε στα ορφανά και στα παιδιά που γυρίζουν έξω στο δρόμο, όσον αφορά τους εύπορους μαθητές συνεχώς ανεβάζουμε τα δίδακτρα (από 7.000 πιάστρες έχουν ανέλθει στις 34.000) και δε μπορούμε να τα ανεβάσουμε περισσότερο γιατί θα έχουμε διαρροές στα ελληνικά σχολεία».

18, Α.Π.Π. 3561/3/5-7-1910

Καταστατικό της Ένωσης αποφοιτησάντων της Α.Ι.Υ. στα Γιάννενα εις ανάμνηση των 50ων γενεθλίων από της ιδρύσεώς της. Σκοποί της ένωσης είναι: 1. να δημιουργήσει και να διατηρήσει μεταξύ των μελών της σχέσεις φιλίας και αλληλεγγύης, 2. επιθυμία για συνέχιση σπουδών με τη διοργάνωση λέσχης αναγνωστών, νυχτερινών μαθημάτων και δημόσιων διαλέξεων, 3. διοργάνωση δημιουργικών συναντήσεων και εκδρομών, 4. δουλειά (φροντίδα) για την ανάπτυξη του έργου της Αλιάνς στα Γιάννενα.

Η ένωση περιλαμβάνει τριών κατηγοριών μέλη: τα ενεργά, τα τιμητικά και τα ευεργετούντα. Ενεργά θεωρούνται τα φοιτήσαντα. Τιμητικά, τα μέλη. Και ευεργετούντα, αυτά που δωρίζουν το μίνιμουμ 2 πιάστρες. ...Δύο μέρες εβδομαδιαίως η αίθουσα ανάγνωσης θα διατίθεται στα μέλη της.....Σε περίπτωση διάλυσης της ένωσης τα συγκεντρωθέντα χρήματα θα δοθούν στο ταμείο για το έργο σίτισης.

19, 15-2-1912, Α.Π.Π. 1145/12-2-1912, Δ/ντής: Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Ο νέος Γενικός Κυβερνήτης της περιοχής, ο Μοχάμεντ Αλή Μπέη, επισκέφτηκε το εβραϊκό σχολείο, συνοδευόμενος από το Διευθυντή της Δημόσιας Αγωγής. Ρώτησε ο ίδιος τους μαθητές στα τουρκικά για την Οθωμανική Ιστορία, στα γαλλικά για Γεωγραφία, Ανάγνωση, Γραμματική, Φυσικές Επιστήμες κ.α. Έκπληκτος, συνεχάρη το Διευθυντή και το προσωπικό για τις πρακτικές και ρασιοναλιστικές παιδαγωγικές μεθόδους τους και για τα πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα που έχουν. Σχετικά με το έργο της Alliance, ανέφερε συγκεκριμένα: «Τι όμορφος θεσμός! Ορίστε ένα πραγματικά ανθρωπιστικό έργο».

19, 6/19-4-12, Α.Π.Π. 1878/28-4-12, Δ/ντρια: M. Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Μετά την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών στο σχολείο Θηλέων, συνοδευόμενος από το Γενικό Κυβερνήτη των Ιωαννίνων, το Δ/ντή της Δημόσιας Αγωγής και άλλων, την Τετάρτη, 17 Απριλίου 1912, η Δ/ντρια στέλνει αναφορά στον Πρόεδρο όπου παρουσιάζει με ακρίβεια τα γεγονότα. Έγινε από τη μεριά των μικρών μαθητών παρουσίαση τραγουδιών, ασκήσεων γυμναστικής, η μεγαλύτερη τάξη επέδειξε τις γνώσεις της στην Ιστορία, στη Γεωγραφία και στις Επιστήμες. Απήγγειλαν και 2 ποιήματα και ο Υπουργός δε σταματούσε να δίνει το σήμα για χειροκρότημα. Η Δ/ντρια υπογραμμίζει ότι η εκπαίδευση στο Εβραϊκό Σχολείο αναπτύσσει το μαθητή διανοητικά και ηθικά, ενώ του εμπνέει την αγάπη για τη χώρα που γεννήθηκε. Στο τέλος της επίσκεψης, τα παιδιά τραγούδησαν πατριωτικά τραγούδια και ο Υπουργός έμεινε εξαιρετικά ικανοποιημένος σχετικά με το επίπεδο των μαθητών και τη διοίκηση του σχολείου.

19, 8/30-4-1912, Α.Π.Π. 1978/6-5-1912, Δ/ντρια: M. Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Τη Δευτέρα, 22-4-1912, ήρθαν στο σχολείο μας ο Δ/ντής της Δημόσιας Αγωγής και δύο βοηθοί του Υπουργού Εσωτερικών. Εκείνη τη στιγμή με βρήκαν στη 2η τάξη και τους παρακάλεσα να μπουν, αλλά προτίμησαν να καθίσουν στο γραφείο, όπου μου είπαν ότι ήρθαν εκ μέρους του Υπουργού Εσωτερικών για να εκφράσουν την ευχαρίστησή τους για την πραγματοποιούμενη πρόοδο στο σχολείο Θηλέων. Όλη η κοινότητα έμεινε ευχαριστημένη από την προσοχή ενός ατόμου τόσο υψηλά τοποθετημένου. Αυτό αποτελεί ανταμοιβή για τη δουλειά μου και για την αφοσίωση στο έργο της Α.Ι.Υ.»

19, 6-6-1912, α.π.π.2480/2/14-6-1912, Δ/ντρια: M. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Δ/ντρια στέλνει την καθιερωμένη τρίμηνη αναφορά στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ., παρουσιάζοντας την κατάσταση στο σχολείο όσον αφορά το μαθητικό δυναμικό (230 μαθητές, η πιο πολυπληθής τάξη είναι το Νηπιαγωγείο με 125 μαθητές), το εκπαιδευτικό προσωπικό (δασκάλα Ελληνικών, δασκάλα Γαλλικής Γλώσσας, για την οποία εκφράζει έντονα παράπονα σχετικά με το παιδαγωγικό της ενδιαφέρον και την έλλειψη ζήλου για διδασκαλία και ζητάει την πρόσληψη άλλης στη θέση της) και την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών, συνοδευόμενο από τον Επιθεωρητή Δημόσιας Αγωγής, το Δήμαρχο και άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Πιο συγκεκριμένα, ο Υπουργός μπήκε σε όλες τις τάξεις, αλλά στάθηκε κυρίως στην πρώτη, όπου ρώτησε για Γεωγραφία, Ιστορία και Επιστήμες. Επιπλέον, αφού συνεχάρη τη Δ/ντρια για ην εξαιρετική δουλειά που κάνει, έκανε μια δωρεά 10 τουρκικών λιρών στο σχολείο Θηλέων, και χάρισε δύο ρολόγια στα κορίτσια που

του ετοίμασαν την υποδοχή, προσφέροντάς του λουλούδια και ένα χαλάκι. Τέλος, η Δ/ντρια αναφέρει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. ότι κανένας μαθητής δε θα παρουσιαστεί στο Διαγωνισμό.

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Σας το έγγραφα ήδη από το Σεπτέμβριο του 1922, τα σχολεία μας είναι ακόμη στα Γιάννενα τα καλύτερα όλων των δημοτικών, χωρίς να το αμφισβητεί κανένας. Η υποδοχή των μαθητών στο γυμνάσιο ή την Εμπορική Σχολή και μάλιστα οι πρώτες θέσεις και οι καλύτερες καταλαμβάνονται από τους μαθητές μας. Αν αυτοί οι μαθητές ήθελαν να μείνουν δύο χρόνια περισσότερο στο σχολείο μας! Δε το θέλουν γιατί θα καθυστερήσουν 2 χρόνια στο γυμνάσιο».

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Έπαρση για τον εαυτό του και τη δουλειά του: «Θα αναφέρω μόνο τα εγκωμιαστικά λόγια του Αρχιεπίσκοπου της πόλης μας. Ήταν μήνας Μάιος όταν λάβαμε διαταγή από το Υπουργείο να διοργανώσουμε μια γιορτή σχολική για ενίσχυση του Ερυθρού Σταυρού. Δεν είχα μπροστά μου παρά 8 μέρες. Κι' όμως, ήμουν έτοιμος. Πατριωτικά τραγούδια, πατριωτική ποίηση σε εβραϊκή, γαλλική και ελληνική, κωμωδίες στα γαλλικά και στα ελληνικά, χοροί κ.λπ. Τίποτε δεν έλειψε. Και ο Αρχιμανδρίτης είπε: Πραγματικά, δεν υπάρχουν παρά τα σχολεία της Α.Ι.Υ. για να παρουσιάζουν τόσο όμορφα πράγματα με τέτοια παιδιά και σε τόσο σύντομο διάστημα!" Πρέπει ακόμη να σας μιλήσω για τη συνεχώς αυξανόμενη επιτυχία των βραδινών μαθημάτων μου: ξεκίνησα με 12 μαθητές και σήμερα ο αριθμός των μαθητών έφτασε τους 80! Το δημιούργησα μετά από επιμονή του γάλλου προξένου εδώ και τρία χρόνια -περισσότερο το κάνω από ενδιαφέρον γιατί δεν είναι καλά αμειβόμενο μάθημα».

18, 102/20-6-1928, Α.Π.Π. 922/27-6-1928, Araniás προς Α.Ι.Υ.

Σχολική γιορτή στο τέλος του σχ. έτους 1928 «Εδώ και δύο μέρες είμαστε σε διακοπές. Στις 18-6-28, μέρα Κυριακή έγινε στο κτίριο αρρένων, η ετήσια σχολική γιορτή στην οποία παρευρίσκονταν: Το κοινοτικό συμβούλιο, η σχολική επιτροπή, οι Πρόεδροι και οι διευθύνοντες διαφόρων συλλόγων, οι Συναγωγές, οι γονείς των μαθητών όπως και ο Επιθεωρητής των δημοτικών. Το πρόγραμμα περιελάμβανε: τραγούδια ελληνικά, εβραϊκά και γαλλικά, χορούς, ασκήσεις γυμναστικής, κ.λπ. Η γιορτή ξεκίνησε με τον ύμνο στην Α.Ι.Υ. και τελείωσε μετά την ανάγνωση των αποφοιτησάντων με τον Εθνικό ύμνο της Ελλάδας. Όπως πάντα η γιορτή ήταν από τις πιο επιτυχημένες και δεχθήκαμε συγχαρητήρια. Σας σημειώνω κυρίως τα λεχθέντα από τον Επιθεωρητή στα παιδιά. Συγχαρήκε τους μαθητές των δύο σχολείων μας για την πρόοδο που πραγματοποίησαν τη σχολική χρονιά που έληξε. Ενώπιον του κοινού τίμησε με λόγια το προσωπικό για τη δουλειά του και το ζήλο, την ενεργητική και σοφή διεύθυνση. Να μη παραλείψουμε τις ενδείξεις συμπάθειας και ευγνωμοσύνης εκ μέρους των γονιών των μαθητών μας (των οποίων ο Πρόεδρος της Κοινότητας θέλησε να εκπροσωπήσει και αναφερόμενος ιδιαίτερα στον Narcisse του οποίου οι μαθητές πραγματοποίησαν αξιοθαύμαστη πρόοδο)».

18, Α.Π. 102/20-6-1928, Α.Π.Π.922/27-6-1928, Αραπίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Σχολική γιορτή στο τέλος του σχ. έτους 1928 «Εδώ και δύο μέρες είμαστε σε διακοπές. Στις 18-6-28, μέρα Κυριακή έγινε στο κτίριο αρρένων, η ετήσια σχολική γιορτή στην οποία παρευρίσκονταν: Το κοινοτικό συμβούλιο, η σχολική επιτροπή, οι Πρόεδροι και οι διευθύνοντες διαφόρων συλλόγων, οι Συναγωγές, οι γονείς των μαθητών όπως και ο Επιθεωρητής των δημοτικών. Το πρόγραμμα περιελάμβανε: τραγούδια ελληνικά, εβραϊκά και γαλλικά, χορούς, ασκήσεις γυμναστικής, κλπ. Η γιορτή ξεκίνησε με τον ύμνο στην Α.Ι.Υ. και τελείωσε μετά την ανάγνωση των αποφοιτησάντων με τον Εθνικό ύμνο της Ελλάδας. Όπως πάντα η γιορτή ήταν από τις πιο επιτυχημένες και δεχθήκαμε συγχαρητήρια. Σας σημειώνω κυρίως τα λεχθέντα από τον Επιθεωρητή στα παιδιά. Συγχαίρηκε τους μαθητές των δύο σχολείων μας για την πρόοδο που πραγματοποίησαν τη σχολική χρονιά που έληξε. Ενώπιον του κοινού τίμησε με λόγια το προσωπικό για τη δουλειά του και το ζήλο, την ενεργητική και σοφή διεύθυνση. Να μη παραλείψουμε τις ενδείξεις συμπάθειας και ευγνωμοσύνης εκ μέρους των γονιών των μαθητών μας (των οποίων ο Πρόεδρος της Κοινότητας θέλησε να εκπροσωπήσει και αναφερόμενος ιδιαίτερα στον Narcisse του οποίου οι μαθητές πραγματοποίησαν αξιοθαύμαστη πρόοδο)».

18, 152/4-1-1931, Α.Π.Π. 173/5/14-1-1931, Αραπίας προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

"ΓΙΟΡΤΕΣ -ΠΑΡΕΛΑΣΕΙΣ-ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ" Πρόγραμμα: «Προσπαθούμε να κάνουμε το καλύτερο και το περισσότερο που μπορούμε. Το προσωπικό μας εργάζεται με ζήλο και συνείδηση. Οι μαθητές μας επωφελούνται των μαθημάτων μας περισσότερο από ικανοποιητικά και σε όποιο σχολείο κι' αν μπουν, καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Πρέπει να πούμε ότι τα άλλα σχολεία μάς ζηλεύουν. Σ' αυτή τη ζήλεια μπορούμε να δούμε την αιτία της σχεδόν εχθρότητας των Επιθεωρητών ενάντια στο σχολείο μας. Στους διαγωνισμούς, στις σχολικές γιορτές, στις παρελάσεις, το σχολείο μας πάντα ξεχωρίζει και διαπρέπει στην πρώτη θέση από τα υπόλοιπα δημοτικά σχολεία. Δεν υπάρχει σ' αυτό το σημείο λόγος να είναι ενοχλημένοι κάποιοι; Αλλά μπορούμε να σταματήσουμε να κάνουμε το καθήκον μας;».

FONDS DE MOSCOU, Ε.Ν.Ι.Ο. 2.12, 2.13, 2.14, 2.15, 2.16, 2.17

Διαγωνισμός εισαγωγής στη σχολή εκπαίδευσης διδασκαλισών για το έτος 1932, 48 υποψηφιότητες από σχολεία της Α.Ι.Υ., μεταξύ των οποίων και η Mathilde Pitchon, που συμμετείχε στο διαγωνισμό στα Γιάννενα, στις 19-6-1932, και έγραψε ορθογραφία και αξιολογήθηκε με βαθμό 14 και ½.

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στην αριθμητική (Το πρόβλημα και το θεωρητικό μέρος των μαθηματικών εξηγήθηκε στη γαλλική γλώσσα) και αξιολογήθηκε με το βαθμό 15/20.

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη γαλλική έκθεση και αξιολογήθηκε το γραπτό της με 15/20. Το θέμα της έκθεσης ήταν το εξής: «Ετοιμάξετε να εγκαταλείψετε τη χώρα σας για πολλά χρόνια. Τι συναισθήματα σας δημιουργούνται από το γεγονός που θα αφήσετε πίσω το σπίτι σας;».

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη φυσική και αξιολογήθηκε με 12/20.

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη γεωγραφία, οι ερωτήσεις αφορούσαν την Ευρώπη, οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις δόθηκαν στη γαλλική γλώσσα και ο βαθμός αξιολόγησής της ήταν 14/20.

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στην ιστορία και αξιολογήθηκε με 13/20. Το θέμα της εξέτασης ήταν το εξής: «Τι οφείλουν οι Εβραίοι όλου του κόσμου στη γαλλική επανάσταση;» και η γλώσσα που χρησιμοποίησε στην απάντηση ήταν η γαλλική.

FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O. 2.30

Σε συμμετοχή της Crespine Gracias υποψήφιας στο διαγωνισμό της E.N.I.O. του έτους 1933, στο μάθημα της γαλλικής έκθεσης, της οποίας το θέμα ήταν: «Αναπτύξτε τη σκέψη του Βολταίρου: Η εργασία μας απομακρύνει από τρία μεγάλα κακά: την ανία, τη διαστροφή και την ανάγκη.», αξιολογήθηκε με βαθμό 11.

Διαγώνισμα φυσικής της ίδιας το έτος 1933.

E.N.I.O. 2.34

Λίστα επιτυχόντων διαγωνισμού έτους 1933, με αναλυτική βαθμολογία όλων των επιτυχόντων και τη σειρά επιτυχίας τους. Πέτυχαν 40 άτομα, μεταξύ των οποίων ήταν και η Crespine Gracias, η μοναδική που συμμετείχε στο διαγωνισμό από τα Γιάννενα εκείνη τη χρονιά, και έφερε σειρά επιτυχούς 16^η. Έλαβε δε την εξής αναλυτική βαθμολογία: Έκθεση:11, Ορθογραφία:14 κα, Γεωγραφία: 14, Ιστορία:14, Φυσική: 9 και 1/3, Μαθηματικά:15. Σύνολο βαθμολογίας: 77 και 7/12.

Στον ίδιο φάκελο, με ημερομηνία 19-6-1933, υπογεγραμμένο από Mathilde Pitchon, βρέθηκαν δύο έγγραφα. Στο πρώτο, υπήρχε μία αναφορά για την οικογενειακή της κατάσταση και τη φυσική της κατάσταση (υγείας), το ήθος της και γενικότερα την εικόνα της ως μαθήτριας του σχολείου. Αυτό που εκτιμήθηκε ότι είχε αξία ήταν: Γεννήθηκε στις 10-8-1918, ξεκίνησε το σχολείο της στην Alliance της Θεσσαλονίκης το 1923, οικογενειακή κατάσταση: φτωχή, από πολυμελή οικογένεια, ελληνικής υπηκοότητας, έξυπνη και επιμελής μαθήτρια. Στο δεύτερο έγγραφο, με ημερομηνία 19-6-1933 και υπογεγραμμένο από Mathilde Pitchon, είναι μία συστατική επιστολή, είδος βιογραφικού σημειώματος με τις γνώσεις της, όχι με βαθμολογία αλλά περιγραφικά:

Εβραϊκή γλώσσα: γνώση, ανάγνωση και λίγο μετάφραση. // Εβραϊκή γραμματική: γνώση

Γαλλική γλώσσα: Λογοτεχνία, γάλλους συγγραφείς, γραμματική(πρόγραμμα Β.Ε.), δυνατή στα γαλλικά

Άλλες γλώσσες: Ιουδο-ισπανική, νεοελληνική, λίγη γνώση αγγλικής.

Μετα-Βιβλική ιστορία: από την άλωση της Βαβυλωνίας ως τις μέρες μας.

Παγκόσμια Ιστορία: της Γαλλίας και γενική ιστορία.

Γεωγραφία: Ο κόσμος και ιδιαίτερα της Γαλλίας(Πρόγραμμα:C.C.=συμπληρωματικό μάθημα)

Αριθμητική: (Πρόγραμμα:C.C.=συμπληρωματικό μάθημα), με λίγη θεωρία

Άλλες επιστήμες: φυσικές επιστήμες, φυσική, χημεία του προγράμματος C.E.=στοιχειώδης εκπαίδευση, Άλγεβρα, Γεωμετρία.

Γραφή καλλιγραφική: καλή // Γραφή τρέχουσα: καλή

Παρατηρήσεις: επιμελής και εργατική.

FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O. 2.15

Διαγωνισμός εισαγωγής στη σχολή εκπαίδευσης διδασκαλιστών για το έτος 1932, 48 υποψηφιότητες από σχολεία της Α.Ι.Υ., μεταξύ των οποίων και η Mathilde Pitchon, που συμμετείχε στο διαγωνισμό στα Γιάννενα, στις 19-6-1932, και έγραψε ορθογραφία και αξιολογήθηκε με βαθμό 14 και $\frac{1}{2}$.

E.N.I.O. 2.12

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στην αριθμητική (Το πρόβλημα και το θεωρητικό μέρος των μαθηματικών επεξηγήθηκε στη γαλλική γλώσσα) και αξιολογήθηκε με το βαθμό 15/20.

E.N.I.O. 2.13

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη γαλλική έκθεση και αξιολογήθηκε το γραπτό της με 15/20. Το θέμα της έκθεσης ήταν το εξής: *«Ετοιμάζεστε να εγκαταλείψετε τη χώρα σας για πολλά χρόνια. Τι συναισθήματα σας δημιουργούνται από το γεγονός που θα αφήσετε πίσω το σπίτι σας».*

E.N.I.O. 2.17

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη φυσική και αξιολογήθηκε με 12/20.

E.N.I.O. 2.14

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στην ιστορία και αξιολογήθηκε με 13/20. Το θέμα της εξέτασης ήταν το εξής: *«Τι οφείλουν οι Εβραίοι όλου του κόσμου στη γαλλική επανάσταση;»* και η γλώσσα που χρησιμοποίησε στην απάντηση ήταν η γαλλική.

E.N.I.O. 2.16

Η ίδια υποψήφια διαγωνίστηκε στη γεωγραφία, οι ερωτήσεις αφορούσαν την Ευρώπη, οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις δόθηκαν στη γαλλική γλώσσα και ο βαθμός αξιολόγησής της ήταν 14/20

FONDS DE MOSCOU, E.N.I.O. 2.30

Σε συμμετοχή της Crespine Gracias υποψήφιας στο διαγωνισμό της E.N.I.O. του έτους 1933, στο μάθημα της γαλλικής έκθεσης, της οποίας το θέμα ήταν: *«Αναπτύξτε τη σκέψη του Βολταίρου: Η εργασία μας απομακρύνει από τρία μεγάλα κακά: την ανία, τη διαστροφή και την ανάγκη»*, αξιολογήθηκε με βαθμό 11.

E.N.I.O. 2.34

Λίστα επιτυχόντων διαγωνισμού έτους 1933, με αναλυτική βαθμολογία όλων των επιτυχόντων και τη σειρά επιτυχίας τους. Πέτυχαν 40 άτομα, μεταξύ των οποίων ήταν και η Crespine Gracias, η μοναδική που συμμετείχε στο διαγωνισμό από τα Γιάννενα εκείνη τη χρονιά, και έφερε σειρά επιτυχούς 16η. Έλαβε δε την εξής αναλυτική βαθμολογία:

Έκθεση: 11, Ορθογραφία: 14 και Γεωγραφία: 14, Ιστορία: 14, Φυσική: 9 και 1/3, Μαθηματικά: 15. Σύνολο βαθμολογίας: 77 και 7/12. Στον ίδιο φάκελο, με ημερομηνία 19-6-1933, υπογεγραμμένο από την καθηγήτρια του σχολείου Mathilde Pitchon, βρέθηκαν δύο έγγραφα.

Στο πρώτο, υπήρχε μία αναφορά για την οικογενειακή της κατάσταση και τη φυσική της κατάσταση (υγείας), το ήθος της και γενικότερα την εικόνα της ως μαθήτριας του σχολείου. Αυτό που εκτιμήθηκε ότι είχε αξία ήταν: Γεννήθηκε στις 10-8-1918, ξεκίνησε το σχολείο της στην Alliance της Θεσσαλονίκης το 1923, οικογενειακή κατάσταση: φτωχή, από πολυμελή οικογένεια, ελληνικής υπηκοότητας, έξυπνη και επιμελής μαθήτρια. (Αυτό που επισημαίνω είναι η ηλικία συμμετοχής της στο διαγωνισμό: 15 ετών).

Στο δεύτερο έγγραφο, με ημερομηνία 19-6-1933 και υπογεγραμμένο από την καθηγήτρια της Mathilde Pitchon, είναι μία συστατική επιστολή, είδος βιογραφικού σημειώματος με τις γνώσεις της, όχι με βαθμολογία αλλά περιγραφικά:

Εβραϊκή γλώσσα: γνώση, ανάγνωση και λίγο μετάφραση.

Εβραϊκή γραμματική: γνώση

Γαλλική γλώσσα: Λογοτεχνία, γάλλους συγγραφείς, γραμματική(πρόγραμμα Β.Ε.), δυνατή στα γαλλικά // Άλλες γλώσσες: Ιουδο-ισπανική, νεοελληνική, λίγη γνώση αγγλικής.

Μετα-Βιβλική ιστορία: από την άλωση της Βαβυλωνίας ως τις μέρες μας.

Παγκόσμια Ιστορία: της Γαλλίας και γενική ιστορία.

Γεωγραφία: Ο κόσμος και ιδιαίτερα της Γαλλίας (Πρόγραμμα: C.C.=συμπληρωματικό μάθημα)

Αριθμητική: (Πρόγραμμα: C.C.=συμπληρωματικό μάθημα), με λίγη θεωρία

Άλλες επιστήμες: φυσικές επιστήμες, φυσική, χημεία του προγράμματος C.E.=στοιχειώδης εκπαίδευση, Άλγεβρα, Γεωμετρία.

Γραφή καλλιγραφική: καλή // Γραφή τρέχουσα: καλή

Παρατηρήσεις: επιμελής και εργατική.

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 30-4-1934

Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Στους δύσκολους καιρούς που περνάει ο Ιουδαϊσμός, σκεφθήκαμε να ενδυναμώσουμε το εθνικό αίσθημα της νέας γενιάς, με τη δημιουργία ενός ανώτερου τμήματος μέσα στα σχολεία μας, που υπήρχε ήδη από την εποχή των ιδρυτών Carmona, που δε λειτούργησε εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού. Παρακαλούμε να μας στείλετε έναν καθηγητή».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09373, 9374, Α.Π.276/ 2-11-1938, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ «Στις εξετάσεις εισαγωγής σε διάφορα σχολεία, οι μαθητές μας πέτυχαν

	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ	ΠΕΤΥΧΑΝ	ΕΠΙΝΑΝ ΔΕΚΤΟΙ
Εμπορική Σχολή	3	3	3
Γυμνάσιο Αρρένων	6	4	3

Γυμνάσιο Θηλέων	8	7	7
-----------------	---	---	---

Σε σύνολο συμμετοχής 17 μαθητών, πέτυχαν οι 14, έγιναν δεκτοί οι 13. Τα αποτελέσματα ήταν περισσότερο από ικανοποιητικά».

**Άξονας 6: ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΙΩΣΗΦΟΥΣΑΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ, ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΧΕΣΗ «ΕΜΕΙΣ»
ΚΑΙ ΟΙ «ΑΛΛΟΙ»**

19, 1/1-12-1911, Α.Π.Π. 89/11-12-1911, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Η Δ/ντρια αποστέλλει στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ. το σχολικό πρόγραμμα και δικαιολογείται για τις επιπρόσθετες ώρες Γαλλικών (28/εβδομάδα) που δύσκολα αντιλαμβάνονται τα παιδιά. Συνολικά είναι 212 μαθήτριες, χωρισμένες σε 4 τάξεις και ένα νηπιαγωγείο με παιδιά 3-5 ετών. Η Mlle Fresco, δασκάλα του νηπιαγωγείου φέτος, δουλεύει εκεί 35 ώρες. Την Κυριακή μόνο απασχολείται στην 4η τάξη, επειδή έχουμε δύο απόντες καθηγητές.

19, 3/29-12-1911, Α.Π.Π. 468/7-1-1912, Δντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.:

«Κατά τη διάρκεια των ορθόδοξων εορτών, το ορθόδοξο προσωπικό του σχολείου απουσιάζει, τα μαθήματα όμως γίνονται κανονικά με αντικαταστάτη, κάτι το οποίο δεν είναι πάντα επιτυχημένο».

19, 5/25-1-1912, Α.Π.Π. 882/2-2-1912, Δ/ντρια Μ. Benveniste προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Στο σχολείο Θηλέων είναι εγγεγραμμένες 7 νεαρές Ελληνίδες και 2 Τουρκάλες, κόρες ενός Πασά, στις οποίες απαγορεύεται να δουν άντρα. Ούτε καν ο υπηρέτης δεν επιτρέπεται να μπει στην τάξη που είναι τα 2 κορίτσια. Η δασκάλα γαλλικών επιθυμεί την πρόσληψη ενός καθηγητή κιθάρας, η Δ/ντρια όμως διαφωνεί.

19, 20-10-1912, Α.Π.Π. 4209/25-10-1912, Δ/ντρια: Μ. Benveniste, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Η Σχολική Επιτροπή προσέλαβε δύο Ελληνίδες δασκάλες. Την περασμένη χρονιά, δούλευαν μια δασκάλα Γαλλικής Γλώσσας, μια δασκάλα του Νηπιαγωγείου και μια δασκάλα Γαλλικής Γλώσσας για μικρές τάξεις. Την τρέχουσα χρονιά, υπάρχει πρόβλημα με τις δύο Ελληνίδες δασκάλες, διότι δεν πηγαίνουν στο σχολείο ούτε την Κυριακή, ούτε τις μέρες των ορθόδοξων γιορτών».

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8526-8538, 254/22/5-5-1919, Α.Π.Π.2131/1919, Bochorachi Hanan Levi, Πρόεδρος της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο της Κεντρικής Επιτροπής της Alliance

«Υπάρχει προδιάθεση στη διεύθυνση (εννοεί την τωρινή, με τους Sarfati) των ισραηλιτικών σχολείων να ασχολούνται με το χριστιανικό στοιχείο πολύ περισσότερο απ' ό,τι με το ισραηλιτικό στοιχείο, σε σημείο που να δημιουργούν μια ηθική προκατάληψη και μία τάση που να μην έχει μέριμνα για την κοινότητα και το συμβούλιό της και αυτό το σημείο αποτελεί αιτία διχόνοιας μεταξύ κοινότητας και διεύθυνσης. Αυτή η κατηγορία βασίζεται σε μια πληθώρα γεγονότων, που θα σας αναφέρουμε πιο κάτω:

1. Σχετικά με την ισραηλιτική σχολική γιορτή που έγινε το καλοκαίρι του 1918, ενώ έγινε αναφορά των διδασκομένων γλωσσών, δεν έγινε η παραμικρή αναφορά για

- την εβραϊκή. Μάλιστα όταν ένα μέλος της σχολικής επιτροπής ζήτησε το λόγο από τη διευθύντρια γιατί στο πρόγραμμα δεν υπήρχε έστω κι' ένας μονόλογος στην εβραϊκή, εκείνη απάντησε ότι είναι μια νεκρή γλώσσα και σαν νεκρή δε μπορεί να παρουσιαστεί σε ένα κοινό που ούτε θα την καταλάβει και που θα είναι ανιαρό να την ακούσει. Αφετέρου προσέθεσε η διευθύντρια γιατί θέλετε εγώ να γράψω εγώ η ίδια την εβραϊκή στο πρόγραμμα. Αν δε σας αρέσουν τα ροδάκινα, θα ζητούσατε να σας τα σερβίρουν στο τραπέζι σας; Αυτό συμβαίνει σε ένα ισραηλιτικό σχολείο όπου διδάσκουν την εβραϊκή και όπου θα όφειλαν να τη σέβονται.
2. Η Διεύθυνση δεν έρχεται στη Συναγωγή παρά σπάνια. Μας φαίνεται εντελώς φυσικό, ο Διευθυντής σαν αρχή εκπαίδευσης, να δίνει το καλό παράδειγμα στα παιδιά της κοινότητας, συνήθεια που θα μπορούσε να ανυψώσει το ηθικό των παιδιών αντί να το μειώνει.
 3. Αντιθέτως η διεύθυνση δίνει ιδιαίτερα μαθήματα κάθε Σάββατο στο κτίριο όπου κατοικεί και που βρίσκεται στο κτίριο του σχολείου θηλέων, στον κεντρικό δρόμο της συνοικίας μας, που είναι το σημείο βόλτας των συνθηροσκευομένων μας, οι οποίοι βλέπουν μαθητές χριστιανούς να πηγαίνουν εκεί με βιβλία. Αυτή η περιφρόνηση των νόμων από τους πιο στοιχειώδεις του Ιουδαϊσμού, του ρεπό του Σαββάτου, εκ μέρους της διεύθυνσης, δε βοηθάει στην ανύψωση του ηθικού των μαθητών του σχολείου.
 4. Τον τελευταίο καιρό, σε συνέχεια των ειδήσεων που ήρθαν από τη Διάλεξη της Ειρήνης σχετικά με το ισραηλιτικό θέμα, οι νέοι της κοινότητάς μας έκριναν σκόπιμο να διαδηλώσουν φωνάζοντας συνθήματα κατά μήκος όλου του κεντρικού δρόμου της συνοικίας μας «Ζήτω ο Sokolow, Ζήτω ο Weizman, Κάτω ο Sylvain Levy, Κάτω ο προδότης». Γιατί η Διεύθυνση εξέλαβε αυτές τις διαδηλώσεις ότι αναφέρονταν σ' αυτή; Γιατί έκρινε απαραίτητο να παραπονεθεί ότι οι διαδηλωτές φώναζαν «Κάτω η Alliance, Κάτω η Διεύθυνση», δε μπορούμε να το καταλάβουμε. Η έρευνά μας σχετικά με αυτό το θέμα ήταν σοβαρή και πήρε χρόνο. Απέδειξε ότι κανένα σύνθημα δεν είχε ειπωθεί εναντίον της Alliance. Εξάλλου, αυτοί οι νέοι που ήταν σχεδόν όλοι απόφοιτοι της Alliance, που έλαβαν τη μόρφωσή τους εκεί, που της έχουν μια απεριόριστη αναγνώριση και την εκπαίδευσή της, γιατί τέτοια συνθήματα;

Η εβραϊκή κοινότητα δεν έμεινε εκεί. Ο διευθυντής (Σαρφατί) διάβασε σε όλους τους ναούς ένα κείμενο, στο οποίο αναστέλλει και απαγορεύει στο μέλλον κάθε διαδήλωση και υποχρεώνει την κοινότητα να έχει προς την Alliance και προς τη διεύθυνση την αναγνώριση που της οφείλει (αυτό το έκανε για να ηρεμήσει όλα τα μέρη και να αποφύγει στο μέλλον σκηνές αναταραχής). Παρόλα αυτά, ο διευθυντής του σχολείου (Σαρφατί) που ανέθεσε την υπόθεση στα χέρια του κοινοτικού συμβουλίου, επιμένει να μη δεχτούμε στο σχολείο έναν μαθητή που βρισκόταν μεταξύ των διαδηλωτών και να ζητήσει από το διευθυντή των ελληνικών σχολείων να μη δεχτεί δύο άλλους μαθητές λυκείου, Ισραηλίτες. Και αυτό αντίθετα με τη γνώμη του κοινοτικού συμβουλίου και της σχολικής επιτροπής, που παρενέβησαν κατ' επανάληψη στη Διεύθυνση. Απ' αυτό το γεγονός, και το κοινοτικό συμβούλιο και η σχολική επιτροπή, που μέχρι τώρα πίστευαν ότι μπορούσαν να έχουν άποψη στις αποφάσεις που έπαιρνε η διεύθυνση, αισθάνθηκαν πληγωμένοι και οι ίδιοι και για λογαριασμό των εκλογέων τους.

Η διεύθυνση κατ' επανάληψη δήλωσε ότι δεν εξαρτάται παρά μόνο από την Alliance, κατά συνέπεια δε μπορεί να λάβει υπόψη τις αποφάσεις του κοινοτικού συμβουλίου. Νομίζουμε

ότι πλανάται. Εξαρτάται το ίδιο από την κοινότητα όπως και από την Alliance και πρέπει να προσαρμόζεται το ίδιο καλά στις οδηγίες της μιας και της άλλης.

Όλα αυτά τα γεγονότα που φαίνονται μικρά και ασήμαντα αρχικά, είναι όλα πρωτεύουσας σημασίας. Δε θέλαμε να πάρουμε ριζική απόφαση εδώ και καιρό εξαιτίας του πολέμου και κάναμε υπομονή με την ελπίδα μιας αλλαγής, αλλά δυστυχώς τα τελευταία γεγονότα που εξελίχθηκαν ραγδαία, μας έκαναν να χάσουμε τη συμπάθεια και το σεβασμό προς τη διεύθυνση.

Έτσι η διεύθυνση δεν έχει πια το κύρος το απαραίτητο για την εκτέλεση του προγράμματός της και για την ακέραιη άσκηση των καθηκόντων της, εξαιτίας της ασυμβατότητας της οπτικής και των αισθημάτων μεταξύ κοινότητας και εκείνης.

Εξάλλου η κοινότητά μας που ανέκαθεν είχε συνεργαστεί στην εκπαίδευση με την Alliance και της αναγνωρίζει το έργο, την παρακαλεί να δώσει λύση αξία και εναρμονισμένη με τα κοινά συμφέροντα κοινότητας και Alliance, δίνοντας ικανοποίηση σε όλα τα μέρη. Η λύση είναι, κατά τη γνώμη μας, η μετάθεση των διευθυντών και η αποστολή στο πιο σύντομο χρονικό διάστημα άλλης διεύθυνσης που να μπορέσει να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντα (ή τα συμφέροντα) της Alliance και της Κοινότητας».

18, Α.Π.Π. 2348/13-1-1924, Araniás προς Α.Ι.Υ.

«Το προσωπικό και εγώ εργαζόμαστε με πολύ ζήλο και αν δεν υπήρχε αυτή η αναστάτωση από τις γιορτές και τις άδειες των ελλήνων καθηγητών πράγμα που μάς αναγκάζει να κλείνουμε ένα σχολείο για μισή μέρα, τα αποτελέσματα θα ήταν περισσότερο εκτιμητέα. Το γηγενές προσωπικό κάνει το καλύτερο που μπορεί. Οι καθηγητές της εβραϊκής εκτός του Abraham David δεν είναι στο ύψος των καθηκόντων τους: είναι δάσκαλοι ευκαιρίας. Στη συνέχεια αναφέρεται σε δύο δασκάλους μικρών τάξεων, ο ένας κάτι προσφέρει, ο άλλος μπορεί να κρατήσει μόνο την 9 τάξη, όπως το νηπιαγωγείο, και διδάσκει εβραϊκά και ελληνικά. Για τα γαλλικά είμαστε μόνο εγώ και η Δις Benrubí. Εγώ απασχολούμαι αποκλειστικά με τη μεγαλύτερη τάξη των αγοριών και μερικώς με τη μεγαλύτερη των κοριτσιών. Η Δις Benrubí έχει τις τάξεις 3,4, και 5 και ένα μέρος της 1. Η Δις Benrubí είναι άτομο νέο και σοβαρό και εργατικό. Της λείπει ενέργεια και εμπειρία αλλά θα την αποκτήσει».

18, 46/25-5-1924, Α.Π.Π. 6348/2/10-6-24, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Κυριακάτικο ρεπό»: νόμος που επιβάλλει τη κυριακάτικη αργία σε όλους τους έλληνες υπηκόους οποιουδήποτε θρησκευματος... «Οι Εβραίοι των Ιωαννίνων είναι πολύ ορθόδοξοι...Το να τους επιβάλλεται η κυριακάτικη αργία είναι σα να τους εξαναγκάζει να δουλέψουν το Σάββατο γιατί είναι φτωχοί...Όλοι οι λεπτοί χειρισμοί που έχουν ληφθεί μέχρι στιγμής, θα είναι από εδώ και στο εξής άχρηστοι...Ιδιαίτερα για τα Γιάννενα, η κατάργηση του Σαββάτου θα είναι αναστάτωση αν όχι εκμηδενισμός του ίδιου του Ιουδαϊσμού από τα θεμέλιά του. Η ελληνική κυβέρνηση θέλει να παρεκκλίνει από το πνεύμα του δικαίου και παρά τον ήδη υπάρχοντα νόμο, να ψηφίσει νέο και να δυσανεστήσει το εβραϊκό στοιχείο που συνολικά μέχρι τώρα το εκθειάζε και στην εμπιστοσύνη του οποίου πάντοτε μπορεί να υπολογίζει;».

18, 51/12-11-24, 4090/23-11-1924, Arantias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΡΕΠΟ

«Ο νόμος που το αφορά τελικά ψηφίστηκε. Μόνο στα Γιάννενα εφαρμόστηκε με πολύ μεγαλύτερη αυστηρότητα απ' ότι στη Θεσ/κη. Στη Θεσ/κη σε κάποιες κατηγορίες εμπόρων επιτράπηκε ν' ανοίξουν σε καθορισμένες ώρες. Στα Γιάννενα όλος ο κόσμος πρέπει να απέχει από την εργασία του εκτός από τους εμπόρους τροφίμων που ανοίγουν για δύο ώρες. Το κοινοτικό συμβούλιο διαμαρτυρήθηκε γι' αυτό το θέμα στο Γενικό Διοικητή. Αυτός απάντησε ότι δε μπορεί να κάνει τίποτε αλλά δε θα παρέλειπε να το μεταφέρει στα Κεντρικά, στην Αθήνα».

18, 51/12-11-24, 4090/23-11-1924, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΡΕΠΟ

«Όταν ο κ. Wolf έφερε το θέμα του κυριακάτικου ρεπό στον κ. Παλετί, υπουργό της Ελλάδας στο Παρίσι, τον αποκαρδίωσε υποσχόμενος να χρησιμοποιήσει όλη του την επιρροή για ευμενή μεταχείριση των θρησκευτικών μειονοτήτων. Η παρέμβασή του χωρίς αποτέλεσμα, εφόσον ο νόμος είχε ψηφιστεί. Αναρωτιόμαστε μόνο γιατί δύο μέτρα και δύο σταθμά. Αυτός ο διαχωρισμός μεταξύ Εβραίων Θεσ/κης και Εβραίων Ιωαννίνων. Δε πρέπει να ξεχνάμε ότι στα Γιάννενα η φτώχεια είναι πολύ μεγαλύτερη και οι Γιαννιώτες έχουν ανάγκη να δουλέψουν, τουλάχιστον μερικώς για να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες τους. Τουλάχιστον να μη καταπατήσουν το Σάββατο, αυτό σε καμία περίπτωση δε θα ήθελαν να το κάνουν».

18, σ.230, 231, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Arantias προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Mlle Benrubí και εργασία της το Σάββατο

«...Θεωρεί τον εαυτό της αδικημένο... Ισχυρίζεται .. «θέλουν να μου πάρουν ένα κομμάτι ψωμί από το στόμα από ζήλεια». Η δις Benrubí γνωρίζει ότι αυτή τη θέση μου την είχαν προσφέρει ήδη από πέρυσι ο Διευθυντής της Εμπορικής Σχολής με τον ειδικό απεσταλμένο του Υπουργείου Παιδείας με αμοιβές 3.600 φρ. το μήνα, πληρωμένες διακοπές και υπόσχεση αύξησης. Αρνήθηκα την πρόταση γιατί θα ήμουν αναγκασμένος να δουλέψω το Σάββατο και δεν το ήθελα. Έχει τόσο μικρή μνήμη που το ξέχασε; Τελικά επανήλθε στα λόγια μου και απ' ό,τι λέει, σταμάτησε να δουλεύει το Σάββατο. Δεν ήθελα να την κατασκοπεύω. Κάποιες μέρες αργότερα, σε μία νέα παρατήρηση της συζύγου μου που κάθε μέρα την ώρα της λήξης του προγράμματος, βιάζεται να φύγει, από φόβο μην αργήσει εκεί πέρα, προκάλεσε μεγάλη φασαρία και αποτέλεσε κακό παράδειγμα και για τις άλλες συναδέλφους της, δεν παρέλειψε να φωνάζει ότι δεν αναγνωρίζει την κ. Arantias, ότι θα εγκατέλειπε τα Γιάννενα, ότι θα ζητούσε να την να τη μεταθέσουν και τελικά, αν δεχθεί επίθεση, ξέρει να υπερασπίζει τον εαυτό της. Της απάντησα τότε: " Δε σας ζητάμε παρά μόνο να προσαρμοστείτε στον κανονισμό του σχολείου και να μην υποκινείτε επανάσταση, τουλάχιστον να μην διαφθείρετε τις άλλες δασκάλες, είτε οι εντολές απευθύνονται από μένα ή τη σύζυγό μου, είμαστε ένα. Δε μπορείτε να την αναγνωρίζετε όταν την παρακαλάτε να τιμωρήσει τους ανυπάκουους μαθητές ή τους τεμπέληδες και τώρα την αμφισβητείτε. Σας δίνω την άδεια να κάνετε τα παράπονά σας σε όποιον θέλετε».

18, 2821/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Προσωπικό ελληνικό και νέος Διευθυντής «Το ελληνικό προσωπικό είναι αυτό που γνωρίζετε ήδη. Όμως φαίνεται να αλλάζει αισθήματα με την άφιξη του νέου Επιθεωρητή δημοτικής. Αυτός τους έκανε να καταλάβουν ότι τόσο εξαρτώνται απ' αυτόν απευθείας όσον αφορά το πρόγραμμα των ελληνικών σχολείων, τόσο πρέπει να υπάγονται όσον αφορά τα υπόλοιπα στον κανονισμό και στην παιδεία των σχολείων μας. Εξάλλου μείωσε κατά 1/3 τον αριθμό των γιορτινών ημερών, πράγμα που σημαίνει ότι τώρα μπορούμε να υπολογίζουμε σε περισσότερη υποταγή και δουλειά».

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «Μίλε Βενγυβί και εργασία της το Σάββατο»

«...Θεωρεί τον εαυτό της αδικημένο..Ισχυρίζεται .."θέλουν να μου πάρουν ένα κομμάτι ψωμί από το στόμα από ζήλεια". Η δις Βενγυβί γνωρίζει ότι αυτή τη θέση μου την είχαν προσφέρει ήδη από πέρυσι ο Διευθυντής της Εμπορικής Σχολής με τον ειδικό απεσταλμένο του Υπουργείου Παιδείας με αμοιβές 3.600 φρ. το μήνα , πληρωμένες διακοπές και υπόσχεση αύξησης. Αρνήθηκα την πρόταση γιατί θα ήμουν αναγκασμένος να δουλέψω το Σάββατο και δεν το ήθελα. Έχει τόσο μικρή μνήμη που το ξέχασε? Τελικά επανήλθε στα λόγια μου και απ' ότι λέει , σταμάτησε να δουλεύει το Σάββατο. Δεν ήθελα να την κατασκοπεύω. Κάποιες μέρες αργότερα, σε μία νέα παρατήρηση της συζύγου μου που κάθε μέρα την ώρα της λήξης του προγράμματος , βιάζεται να φύγει, 18, σ.231, από φόβο μην αργήσει εκεί πέρα (εννοεί την Εμπορική Σχολή) προκάλεσε μεγάλη φασαρία και αποτέλεσε κακό παράδειγμα και για τις άλλες συναδέλφους της, δεν παρέλειψε να φωνάζει ότι δεν αναγνωρίζει την κ., Araniás ότι θα εγκατέλειπε τα Γιάννενα, ότι θα ζητούσε να τη μεταθέσουν και τελικά αν δεχθεί επίθεση, ξέρει να υπερασπίζει τον εαυτό της. Της απάντησα τότε:

Δε σας ζητάμε παρά μόνο να προσαρμοστείτε στον κανονισμό του σχολείου και να μην υποκινείτε επανάσταση, τουλάχιστον να μην διαφθείρετε τις άλλες δασκάλες, είτε οι εντολές απευθύνονται από μένα ή τη σύζυγό μου, είμαστε ένα. Δε μπορείτε να την αναγνωρίζετε όταν την παρακαλάτε να τιμωρήσει τους ανυπάκουους μαθητές ή τους τεμπέληδες και τώρα την αμφισβητείτε. Σας δίνω την άδεια να κάνετε τα παράπονά σας σε όποιον θέλετε...Εξαπατήθηκα, τη νόμιζα πιο έξυπνη. Όσον αφορά τη δουλειά της , είναι ευσυνείδητη, θέλει όμως να κάνει κάτι, αλλά δεν τα καταφέρνει. Κι' αν σας ζητήσει μετάθεση, θα έδινα τη συγκατάθεσή μου με όλη μου την ψυχή, με την ελπίδα να την ικανοποιήσετε και να έρθει στη θέση της κάποιος καλύτερος και θυμάστε ότι σας ζητάω κάποιον με τον οποίο να μπορώ να συνεννοηθώ καλύτερα».

18, 2821/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Προσωπικό ελληνικό και νέος Διευθυντής:

«Το ελληνικό προσωπικό είναι αυτό που γνωρίζετε ήδη. Όμως φαίνεται να αλλάζει αισθήματα με την άφιξη του νέου Διευθυντή δημοτικής. Αυτός τους έκανε να καταλάβουν ότι τόσο εξαρτώνται απ' αυτόν απευθείας όσον αφορά το πρόγραμμα των ελληνικών σχολείων, τόσο πρέπει να υπάγονται όσον αφορά τα υπόλοιπα στον κανονισμό και στην

παιδεία των σχολείων μας. Εξάλλου μείωσε κατά 1/3 τον αριθμό των γιορτινών ημερών, πράγμα που σημαίνει ότι τώρα μπορούμε να υπολογίζουμε σε περισσότερη υποταγή και δουλειά».

18, 2821/14-1-1927, Araniás προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Mlle Benrubi» Η ανάμειξη της συζύγου του Araniás με σκοπό να της απαγορέψει να δουλέψει το Σάββατο στην Εμπορική Σχολή ως καθηγήτρια γαλλικών " Πουλιέται για το χρήμα" " Πως θα το χειριστεί ο Araniás με την Α.Ι.Υ.;

«... Όταν η κοινότητα το μάθει; " Δεν την αναγνωρίζω πια. Ευσυνείδητη στη δουλειά της, ναι , αλλά η συμπεριφορά της από την οπτική της εσωτερικής παιδείας του σχολείου... Άλλαξε εντελώς από τότε που γύρισε από τη Θεσ/κη. Δε σταματάει να λέει: Δε φοβάμαι κανέναν. Δεν έχω κανέναν εδώ για να μου δώσει ένα χέρι βοήθειας. Εκτός από τη γυναίκα μου, η οποία με αντικαθιστά για την επίβλεψη του θηλέων. Πάντα το έκανε και με τί ζήλο, τί αφοσίωση και χωρίς να πληρώνεται. Η Κοινότητα πάντοτε αναγνώριζε τη δουλειά της γυναίκας μου. Τώρα που η Benrubi νιώθει ότι επιβλέπεται και δέχεται εντολές από ένα άτομο που δεν είναι επίσημα αρμόδιο από την Α.Ι.Υ., αλλά η σύζυγος του Διευθυντή, φαίνεται ότι δεν το υπολόγιζε (δεν της πέρασε από τη σκέψη). Αυτή τώρα τελευταία δέχτηκε μια θέση καθηγήτριας γαλλικών στην Εμπορική Σχολή 18, σ.290, της πόλης μας. Έπρεπε να δουλεύει 2 ώρες ημερησίως κατά τη διάρκεια της εβδομάδας και 4-6 ώρες το Σάββατο. Τη Παρασκευή το πρωί της πρώτης της εβδομάδας που απασχολήθηκε εκεί, η σύζυγός μου της είπε πολύ ευγενικά: "έχετε την πρόθεση να δουλέψετε το Σάββατο. Μην το κάνετε. Ο σύζυγός μου ήθελε να σας το πει ο ίδιος, αλλά δεν είχατε ακόμη έρθει, όταν εκείνος έφυγε για το αρρένων" - " Αν δε δουλέψω το Σάββατο, χάνω 500-600 δρχ. το μήνα! " -Δε πουλάμε το Σάββατό μας για τα χρήματα", " Τι θα πει η πόλη, τι θα πει η Α.Ι.Υ. όταν το μάθει;" - " Πως θα το μάθει, αν δε το πει ο σύζυγός σας;" " Είναι υποχρεωμένος να το πει, είναι η υπεύθυνη θέση του που τον υποχρεώνει."

18, 81/3-2-1927, Α.Π.Π. 2978/10-2-1927, Araniás προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Δις Benrubi «Δεν πρόκειται περί ανάμειξης της κυρίας Araniás στις υποθέσεις του σχολείου θηλέων. Ποτέ δεν επιτράπηκε στη σύζυγό μου να δίνει εντολές σε οποιονδήποτε. Η Benrubi επέστρεψε αυτή τη χρονιά από τη Θεσ/κη με ιδέες περί ανεξαρτησίας. Από την αρχή της σχολικής χρονιάς ήθελε να επιβληθεί στους συναδέλφους της και δε σταματούσε να επαναλαμβάνει ότι ήθελε υπακοή και σεβασμό...γιατί είναι σταθερή(μόνιμη) (αφοσιωμένη) καθηγήτρια! Αν πέρυσι είχε σταθεί στο ύψος των περιστάσεων (του καθήκοντός της) , αν είχε εκπληρώσει το καθήκον της συνειδητά ως επιβλέπουσα αντικαθιστώντας το διευθυντή, αν είχα παρατηρήσει σ' αυτήν την απαραίτητη ενέργεια, το απαραίτητο κύρος δε θα είχα ανάγκη από τη βοήθεια της συζύγου μου. Όμως έπρεπε κάποιος να με αντικαθιστά όταν δεν ήμουν εκεί, η σύζυγός μου βρισκόταν εκεί ,τη χρησιμοποίησα όχι για να δίνει εντολές, απλά για να επιβλέπει. Μη βλέπετε τη συμπεριφορά της με κακό μάτι. Όχι, κ. Πρόεδρε, δεν είναι η σύζυγός μου που πρέπει να κατηγορήσετε. Τη ρίζα του προβλήματος πρέπει να την αναζητήσετε περισσότερο στο θυμό της καθηγήτριας εναντίον της συζύγου μου, που την είχε συμβουλέψει μητρικά, εναντίον του διευθυντή της, που της είχε απαγορέψει να δουλέψει το Σάββατο».

18, 81/3-2-1927, Α.Π.Π.2978/10-2-1927 , Arantias προς Α.Ι.Υ.

«Πιστεύω ότι όλη αυτή η τακτική της Βενγυβί, ήταν για να πετύχει μετάθεση, κάτι που τόσο επιθυμούσε. Δεν ήταν βέβαια ο καλύτερος τρόπος για να πετύχει τους σκοπούς της».

18, 81/3-2-1927, Α.Π.Π. 2978/10-2-1927, Arantias προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Δις Βενγυβί, Δεν πρόκειται περί ανάμειξης της κυρίας Arantias στις υποθέσεις του σχολείου θηλέων. Ποτέ δεν επιτράπηκε στη σύζυγό μου να δίνει εντολές σε οποιονδήποτε. Η Βενγυβί επέστρεψε αυτή τη χρονιά από τη Θεσ/κη με ιδέες περί ανεξαρτησίας. Από την αρχή της σχολικής χρονιάς ήθελε να επιβληθεί στους συναδέλφους της και δε σταματούσε να επαναλαμβάνει ότι ήθελε υπακοή και σεβασμό...γιατί είναι μόνιμη καθηγήτρια! Αν πέρυσι είχε σταθεί στο ύψος των περιστάσεων (του καθήκοντός της) , αν είχε εκπληρώσει το καθήκον της συνειδητά ως επιβλέπουσα αντικαθιστώντας το διευθυντή, αν είχα παρατηρήσει σ' αυτή την απαραίτητη ενέργεια, το απαραίτητο κύρος δε θα είχα ανάγκη από τη βοήθεια της συζύγου μου. Όμως έπρεπε κάποιος να με αντικαθιστά όταν δεν ήμουν εκεί. Η σύζυγός μου βρισκόταν εκεί ,τη χρησιμοποίησα όχι για να δίνει εντολές, απλά για να επιβλέπει. Μη βλέπετε τη συμπεριφορά της με κακό μάτι. Όχι, κ. Πρόεδρε, δεν είναι η σύζυγός μου που πρέπει να κατηγορήσετε. Τη ρίζα του προβλήματος πρέπει να την αναζητήσετε περισσότερο στο θυμό της καθηγήτριας εναντίον της συζύγου μου, που την είχε συμβουλέψει μητρικά, εναντίον του διευθυντή της, που της είχε απαγορέψει να δουλέψει το Σάββατο. Πιστεύω ότι όλη αυτή η τακτική ήταν για να πετύχει μετάθεση, κάτι που τόσο επιθυμούσε. Δεν ήταν βέβαια ο καλύτερος τρόπος για να πετύχει τους σκοπούς της».

18, 139/28-4-1930, Α.Π.Π. 3866/2-5-1930, Arantias προς Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Το ελληνικό προσωπικό ακολουθεί τις οδηγίες του Επιθεωρητή περισσότερο από το να προσαρμόζεται στο πρόγραμμά μας. Δεν είναι καθόλου ευχάριστο αλλά δε μπορούμε να κάνουμε τίποτε σχετικά μ' αυτό. Προσαρμοζόμαστε στο ελληνικό πρόγραμμα, τουλάχιστον όσον αφορά το πρόγραμμα και τις ελληνικές σπουδές».

ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: «Οκτώβριος: από τις 8-12 και από τις 3-5 .Νοέμβριος: από τις 8:30 έως τις 12:30 και από τις 2:30 έως τις 4:30, Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος από τις 9-12:30 και από τις 2:30-4:30, Μάρτιος :από τις 8:30-12:30 και από τις 3-5, Απρίλιος: από τις 8-12 και από τις 3:30-5:30 και για τους μήνες Μάιο και Ιούνιο :από τις 7:30-11:30 και από τις 4-6. Έπρεπε να αλλάξουμε το πρόγραμμα όσον αφορά το ωράριο 6 φορές. Ήταν λίγο υπερβολικό. Συνήθως στα σχολεία έχουμε δύο αλλαγές, χειμερινού και εαρινού ωραρίου».

18, 134/4-1-1930, Α.Π.Π. 3307/5/10-1-1930, Arantias προς Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Το ελληνικό προσωπικό «Δουλεύουν όπως θέλουν και όπως μπορούν. Απουσιάζουν συχνά. Γι' αυτό το λόγο, εγώ και ο Πρόεδρος της σχολικής επιτροπής είχαμε μια μακρά συζήτηση με τον Επιθεωρητή για μια δασκάλα που είχε γρίπη, και ο Επιθεωρητής της έδωσε άδεια μια βδομάδα και εκείνη έμεινε σπίτι πάνω από 20 μέρες και του ζητήσαμε στο μέλλον να μάς ενημερώνει τουλάχιστον για τη διάρκεια των αδειών στις οποίες συναινεί. Ο Επιθεωρητής απάντησε ότι ο Διευθυντής είναι υποχρεωμένος στο τέλος του μήνα να μάς ανακοινώνει τις απουσίες των καθηγητών χωρίς να απασχολείται με τα υπόλοιπα.-Και τότε

τί θα γίνουν οι τάξεις?-Διευθετείστε το όπως μπορείτε...Μάς υποσχέθηκε έναν αντικαταστάτη αλλά να που άρχισε η χρονιά, ο κ. Παππάς απουσιάζει και δεν έχουμε αντικαταστάτη. Ο Επιθεωρητής είπε :Κάντε υπομονή. ..Θα είμαστε λοιπόν αναγκασμένοι για να μην υπολείπονται στα ελληνικά, να προσλάβουμε έναν οποιονδήποτε καθηγητή για μικρές τάξεις με δικά μας έξοδα. Όσον αφορά το γηγενές προσωπικό, κάνει το καθήκον του».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09336, 18-10-1931, Α.Π.Π. 1632/2/29-10-1931, Mathilde Pitchon προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Θέλω να με πληροφορήσετε εάν μια μαθήτρια ελληνίδα ορθόδοξος έχοντας σπουδάσει στο σχολείο μας, μπορεί να συμμετέχει στο διαγωνισμό και να περάσει στη συνέχεια στην ενεργή δράση της Alliance».

Άξονας 7: ΕΘΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

III, Σελ.54,14/26-8-1881, Α.Π.Π. 8948/4-9-1881,ο Πρόεδρος Abraam Elia Castro προς την Κ.Ε. της Α.Ι.Υ.

«Το σχολείο μας, Talmud Thorah, έχει μαθητικό δυναμικό 350 μαθητές σε μια κοινότητα 3000 ψυχών, ένας αριθμός όχι αδιάφορος, αλλά υπολείπεται στο ότι αυτοί οι φτωχοί μαθητές δε θα μπορέσουν να γίνουν ικανοί μια μέρα να βοηθήσουν τους εαυτούς τους και τους γονείς τους εξαιτίας της έλλειψης ικανών δασκάλων να τους βυθίσουν τόσο στη μελέτη των Εβραϊκών όσο και των Ελληνικών. Άλλη γλώσσα δεν κάνουν. Η άγνοια είναι ο μοναδικός εχθρός. Καμιά σαρανταριά από τους μαθητές μας έχουν δείξει πρόοδο και έχουν εκδηλώσει επιθυμία εκμάθησης και άλλων. Γνωρίζουμε ότι στόχος σας είναι η μόρφωση και η πρόοδος του Ιουδαϊσμού ολόκληρου. Φροντίστε και την Κοινότητά μας γιατί η συνδρομή σας θα έχει αντίκτυπο και στην κοινότητά μας».

III, 25-1-1884, Α.Π.Π. 8762/2/10-2-84, μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Ζητούν σύνδεση του σχολείου με επαγγελματική αποκατάσταση μαθητών διά μέσου της γαλλικής στο εμπόριο και τη βιομηχανία.

III, 8/20-1-1888, Α.Π.Π. 5935/29-1-88, Avram Gani, Πρόεδρος Ι.Κ.Ι. προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Η παρακμή της κοινότητας αυτής της πόλης (μη μπορώντας να συντηρήσει τα ιδρύματα, που οι ανάγκες της εποχής απαιτούν την ύπαρξή τους) συνεχίζει, τα μέλη της μη μπορώντας να κερδίσουν τη ζωή τους ,εξαιτίας της έλλειψης μόρφωσης».

III, 5/18-5-1905, Α.Π.Π. 3497/24-5-1905, από Ι.Κ.Ι. στον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

«Θα αναγνωρίσουν μία μέρα τα παιδιά μας την πρόοδο που θα πραγματοποιήσουν στα σχολεία μας, μέσω όλων των ευεργετημάτων σας και του μεγαλειώδους έργου σας, και η οποία πρόοδος θα συντελέσει στην ευημερία των συνθηρησκευομένων μας».

III, 21-6-1906,4498/11-7-1906, ΙΚΙ προς Α.Ι.Υ.

«Ανάπτυξη του σχολείου και εισαγόμενοι νεωτερισμοί στα προγράμματα σπουδών εδώ και δύο χρόνια που ανέλαβε τη διεύθυνση που σε συνεργασία με την Κοινότητα δουλεύουν για την αναδιοργάνωση αυτού του σημαντικού μοντέρνου ιδρύματος. Όλα τα μέτρα που λαμβάνουν είναι για να ευημερήσει και να ανεβάσει το επίπεδο στο επίπεδο των ιδρυμάτων της Α.Ι.Υ. των υπολοίπων χωρών που συντέλεσαν τα μέγιστα στην πρόοδο των συνθηρησκευομένων μας».

19, 94/28-11-1907, Α.Π.Π. 1377/5-12-1907, Δ/ντής Καρμονά, προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Ο Δ/ντής της Ισραηλιτικής Σχολής Αρρένων στα Γιάννενα μιλάει για την περίπτωση ενός Εβραίου μαθητή, σιδερά-μηχανικού που μόλις τελείωσε την Ιταλική Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων της πόλης και δε μπορεί να βρει δουλειά εξαιτίας της άρνησης των

Χριστιανών τεχνητών να τον δεχτούν στα εργαστήριά τους ή να τον αφήσουν να δημιουργήσει ένα δικό του, στο οποίο συνηγορεί και η σχετική έλλειψη πείρας. Αν τον εγκαταλείψουν, θα καταλήξει να εγκαταλείψει τη δουλειά του, παρόλο που ήρθε πρώτος στο δίπλωμά του, θα καταντήσει υπηρετικό προσωπικό για να επιβιώσει. Ζητάει λοιπόν την αποδοχή του στην Επαγγελματική Σχολή των Ιεροσολύμων, προκειμένου να τελειοποιηθεί στο επάγγελμά του και να το εξασκήσει όπου αυτός επιθυμεί.

19, 4-6-1908, Α.Π.Π. 3664/4/10-6-1908, Δ/ντής Carmona προς τον Πρόεδρο της Α.Ι.Υ.

Ο Διευθυντής της Δημόσιας Αγωγής αφού παρατήρησε ότι το σχολείο Θηλέων δεν είναι νόμιμο, ζήτησε να επισκεφτεί το σχολείο Αρρένων, να δει τα διδακτικά βιβλία, τα πτυχία που απονέμονται στους μαθητές και την κατάσταση με το προσωπικό. Κατήγγειλε την εθνικότητα 2 δασκάλων (ελληνική και ιταλική) και δήλωσε πως σε ένα οθωμανικό σχολείο, οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να είναι ξένοι. Ο Δ/ντής του Εβραϊκού σχολείου παρατηρεί ότι η ανεκτικότητα των αρχών στα Γιάννενα είναι λιγοστή, εξαιτίας των Ελληνικών και Ρουμανικών σχολείων των οποίων οι πολιτικές είναι γνωστές και τα ίδια αντιμετωπίζουν αντίστοιχα θέματα με το προσωπικό τους.

19, 9-2-1912, Α.Π.Π. 1066/3/16-2-1912, Δ/ντής Benveniste προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Με την επίσκεψη του νέου γενικού κυβερνήτη της επαρχίας, Μοχάμεντ Αλή Μπέη στα Γιάννενα, όλες οι τοπικές αρχές έτρεξαν να τον συναντήσουν. Ομοίως έπραξαν και τα σχολικά ιδρύματα της πόλης. Όταν ήρθε η σειρά του Δ/ντή του εβραϊκού σχολείου να τον χαιρετήσει, του απευθύνθηκε ως εξής: *«Ελπίζουμε ότι η καλόπιστη συνδρομή της Εξοχότητάς σας, δε θα μας εγκαταλείψει, προκειμένου τα παιδιά μας, χάρη στην αγωγή, να μπορέσουν μια μέρα να γίνουν χρήσιμοι πολίτες στην οθωμανική πατρίδα».*

19, 6/19-4-12, Α.Π.Π. 1878/28-4-12, Δ/ντρια Μ. Benveniste προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Μετά την επίσκεψη του Υπουργού Εσωτερικών στο σχολείο Θηλέων, συνοδευόμενος από το Γενικό Κυβερνήτη των Ιωαννίνων, το Δ/ντή της Δημόσιας Αγωγής και άλλων, την Τετάρτη, 17 Απριλίου 1912, η Δ/ντρια στέλνει αναφορά στον Πρόεδρο όπου παρουσιάζει με ακρίβεια τα γεγονότα. Έγινε από τη μεριά των μικρών μαθητών παρουσίαση τραγουδιών, ασκήσεων γυμναστικής, η μεγαλύτερη τάξη επέδειξε τις γνώσεις της στην Ιστορία, στη Γεωγραφία και στις Επιστήμες. Απήγγειλαν και 2 ποιήματα και ο Υπουργός δε σταματούσε να δίνει το σήμα για χειροκρότημα. Η Δ/ντρια υπογραμμίζει ότι η εκπαίδευση στο Εβραϊκό Σχολείο αναπτύσσει το μαθητή διανοητικά και ηθικά, ενώ του εμπνέει την αγάπη για τη χώρα που γεννήθηκε. Στο τέλος της επίσκεψης, τα παιδιά τραγούδησαν πατριωτικά τραγούδια και ο Υπουργός έμεινε εξαιρετικά ικανοποιημένος σχετικά με το επίπεδο των μαθητών και τη διοίκηση του σχολείου.

19, 6-6-1912, Α.Π.Π. 688/ 13-6-1912, Δ/ντής Benveniste προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

Έρανος υπέρ των Εβραίων θυμάτων φανατισμού στο Φεζ και αποστολή του ποσού στο Παρίσι.

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8498-8504, Α.Π. 64 (χωρίς ημερομηνία), Α.Π.Π. 4870/2/15-3-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati, προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

«Η κατάληψη των Ιεροσολύμων από τη μια και η δήλωση της Αγγλίας σχετικά με την απόφαση πραγματοποίησης του ονείρου του ιουδαϊκού λαού από την άλλη, έδωσαν ώθηση στη δραστηριότητα αυτών που αποκαλούνται σιωνιστές. Κινητοποιούνται. Η κοινότητα τους ακολουθεί. Διοργανώνουν για το Rourim μια λοταρία, συγκεντρώνοντας αγαθά που προσφέρονται από τους συνθηρησκευομένους μας, προς όφελος του έργου τους. Μέχρι και οι πιο φτωχοί πρόσφεραν ένα αντικείμενο αξίας, κέντημα, πορσελάνη, χρυσαφικά. Είναι μια γοητευτική αλληλεγγύη. Η ένωσή τους αναγνωρίστηκε από την κυβέρνηση των Αθηνών. Κέντησαν και μια σημαία. Για το Rourim σκέφτονται μουσική και τραγούδια στους δρόμους.

Ο Πρόεδρος της κοινότητας και η σχολική επιτροπή μου ζήτησαν να τους δανείσω την αίθουσα του σχολείου για τη λοταρία. Τους διέθετα την αίθουσα με την προϋπόθεση ότι η ένωση σιωνιστών από τα έσοδα που θα απεκόμιζε, θα διέθετε ένα ποσό για την ένδυση των φτωχών παιδιών των σχολείων μας. Έχοντας τη στήριξη της κοινότητας, αρνήθηκαν τον όρο μου. Την ξαναζήτησαν, τους την παραχώρησα χωρίς όρους. Προβλέπω να μου ζητάν κι' άλλα: μια αίθουσα για τα βραδινά μαθήματα εβραϊκής, για συγκεντρώσεις, γιορτές κ.λ.π. Μέχρις εδώ αρνήθηκα το κτίριο του σχολείου, αλλά μου φαίνεται πως το πνεύμα του πλήθους άλλαξε. Δε θα ήθελα η αδιαλλαξία μου να είναι αιτία για αντιπαλότητες μεταξύ κοινότητας και Alliance. Θα ήθελα να ξέρω αν η στάση της Alliance άλλαξε απέναντι στο σιωνισμό. Είναι δύσκολο ζώντας σε μια κοινότητα εντελώς σιωνιστική, να λειτουργείς ξεχωριστά. Οι άνθρωποι που μέχρι τώρα αδιαφορούσαν για τα κοινοτικά, τέθηκαν επικεφαλής της κίνησης. Συνέταξαν ευχαριστήρια επιστολή στον Pitchon για την προσχώρηση της Γαλλίας στην απόφαση της Αγγλίας. Πήγαν σε σώμα να την υποβάλλουν στον Πρόξενο της Γαλλίας, που τους επέτρεψε να τη στείλουν στο Υπουργείο.

Ποια πρέπει να είναι η σύγχρονη στάση των αντιπροσώπων σας στα Γιάννενα έναντι του σιωνισμού; Η οικονομική τους συνδρομή υποκινήθηκε από τη σιωνιστική ένωση, η ηθική τους συνδρομή δε θα αργήσει να υποκινήθει».

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8485-8497, 79/16-4-1919, Α.Π.Π. 1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

«Οι δηλώσεις του κ. Sylaïn Levy στη διάλεξη της Ειρήνης, διέγειραν τα πνεύματα εδώ. Αναλογίζοντας την διαπρεπή ανατολικολογία σαν εκπρόσωπο της Alliance, κάποιοι ορκίστηκαν την απέχθεια των αδερφών τους, Sylaïn Levy, της Alliance, του προσωπικού των σχολείων της και αφέθηκαν σε διαδηλώσεις θλιβερές.

Προσκάλεσαν τα παιδιά, σημερινούς μαθητές του σχολείου ή παλιούς μαθητές της να ψάξουν στις αναμνήσεις τους και να θυμηθούν ποια ήταν η τακτική του σχολείου απέναντι στο σιωνισμό εδώ και έξι χρόνια. Ικανοποιημένοι από τη συγκομιδή τους, οι ζεσταμένοι εθνικιστές διέτρεξαν το παζάρι για να εξασφαλίσουν υπογραφές των γιαννιωτών εμπόρων για τη μετάθεση του προσωπικού της Alliance. Το κοινοτικό συμβούλιο, που αποτελείται αποκλειστικά από σιωνιστές, πρόσωπα τουλάχιστον απαθή και λιγόψυχα, που δεν έκαναν

τίποτε για να σταματήσουν την εχθρική κίνηση προς την Alliance (κι' ήταν τόσο εύκολο να το κάνουν) και κυρίως στα πρόσωπα των διευθυντών των σχολείων.

Το κοινοτικό συμβούλιο με παρακάλεσε να δώσω εξηγήσεις, για κάποια παράπονα γονέων εναντίον μου. Θα σας τα αναφέρω εμπιστευτικά, για να έχετε μια ιδέα της νοοτροπίας των υποκινητών:

Ο αντιπρόεδρος με ρωτάει «έχετε λάβει οδηγίες από την Alliance για να μάχεστε το σιωνισμό;» Στην αρνητική μου απάντηση ακολούθησε:

1. Οι μαθητές σας παρακάλεσαν κατ' επανάληψη να τους μάθετε γεωγραφία της Παλαιστίνης και τους το αρνηθήκατε
2. Μια φορά οι μαθητές έγραψαν στο μαυροπίνακα «Ζήτω η Ιουδαία!» και εσείς το σθήσατε και τιμωρήσατε όλη την τάξη
3. Με μια επίσημη φωνή είπε: « Αυτό είναι σοβαρό» και συνέχισε: Τα παιδιά, την επομένη του Rourim, επιστρέφοντας στο σχολείο με σιωνιστικά σημαδάκια καρφωμένα στα καπέλα τους ή στα σακάκια τους, κάποια σηματάκια τους(κονκάρδες) τα ρίξατε στο πάτωμα και κάποια τα κρατήσατε. Απάντησα ότι αυτά είναι παιδικές διηγήσεις, που προκαλούνται από μη λογικούς γονείς και στις οποίες μια σοβαρή κοινότητα δε θα έπρεπε να δώσει τη συγκατάθεσή της, για να μας τα μεταφέρει. Πρόσθεσα ότι αν ποτέ έπαιρνα τις κονκάρδες, θα είχα το δικαίωμα, διότι οι μαθητές δε πρέπει να φορούν στην τάξη κανένα έμβλημα εμφανές στα ρούχα τους.

Στο πιο μεγάλο καφέ της πόλης, νέοι, παλιοί μαθητές φωνάζουν: «Κάτω η Alliance!», ενώ ήταν παρών ένα μέλος της σχολικής επιτροπής που δεν είπε μια λέξη, δεν έκανε κάποια κίνηση ενάντια σ' αυτή τη μισητή αναφώνηση.

Το Σάββατο βράδυ, μια διαδήλωση περισσότερο πολυάριθμη και θορυβώδης διοργανώθηκε. Μαθητές, παλιοί μαθητές, νέοι, άντρες συγκεντρώθηκαν μπροστά στο σπίτι του Προέδρου των σιωνιστών, Nissim D. Levy, από το Πανεπιστήμιο του Παρισιού, εχθρό των σχολείων της Alliance και των διευθυντών της. Μετά το τραγούδι Atikva, το πλήθος των διαδηλωτών σταμάτησε μπροστά από το σπίτι μας. Το γκέτο σιωνιστών με σφυρίγματα: «Κάτω η Alliance!», «Κάτω ο προδότης Sylvain Levy!», για λίγα λεπτά ακούγαμε συνθήματα από τα στόματα σημερινών μαθητών, παλιών μαθητών, νέων αλλά και ώριμων αντρών. Φυσικά το κοινοτικό συμβούλιο είπε ότι αγνοούσε την προετοιμασία μιας τέτοιας διαδήλωσης. Προειδοποίησα το κοινοτικό συμβούλιο ότι θα φανώ πολύ αυστηρός σε κάθε μαθητή που εκδήλωσε ή θα εκδηλώσει τέτοια αισθήματα προς την Alliance. Επίσης ότι θα σας γράψω τα πάντα με πικρία, επειδή έξι χρόνια από τη ζωή μου έδωσα στα Γιάννενα. Τους ζήτησα να δεσμευτούν ότι θα διαμαρτυρηθούν στο πλευρό της Alliance ενάντια σ' αυτό το μισητό μασκάρεμα.

Θα κάνουν κάτι; Αμφιβάλλω. Τα Γιάννενα είναι μια κοινότητα που δεν είχε ποτέ διοικητικούς συμβούλους αφοσιωμένους. Εδώ ο εγωισμός, η απόλυτη αδιαφορία για το γενικό καλό.

Η νεολαία που βγήκε από τα σχολεία της Alliance είναι σχεδόν η μόνη που ξέρει να διαβάξει, να γράφει και να μετράει. Όλος ο κόσμος γνωρίζει ότι η Alliance ζύπνησε τους

Ισραηλίτες των Ιωαννίνων. Κι' όμως δε βρίσκονται άτομα σ' αυτή την κοινότητα να φωνάζουν την αγανάκτησή τους ενάντια σ' αυτούς που βλασφημούν κι' αυτό γιατί ο Γιαννιώτης φοβάται το Γιαννιώτη που ξέρει να υψώνει τη φωνή του. Οι Γιαννιώτες δε ξεσηκώνονται παρά μόνο όταν τους απειλούν.

Αν το κοινοτικό συμβούλιο δε σας ομολογήσει γραπτώς αυτές τις διαδηλώσεις, σας παρακαλώ να κάνετε γνωστό στον Πρόεδρο της Κοινότητας το αίσθημά σας γι' αυτά που συνέβησαν.

Η διαδήλωση έγινε βράδυ Σαββάτου, 13 Απριλίου, την επομένη το πρωί προειδοποίησα τον Αντιπρόεδρο της Κοινότητας. Σήμερα Τετάρτη απόγευμα, κανένα μέτρο δε πάρθηκε από το συμβούλιο για τους ταραξίες. Φοβάμαι πως αυτή η αργοπορία θα ενθαρρύνει τους υποκινητές και για άλλες διαδηλώσεις».

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8506-8516, 80/17-4-1919, Α.Π.Π. 1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

«Συνέχεια της χθεσινής μου επιστολής. Αυτή η απάθεια που σας έλεγα συντέλεσε στα θλιβερά της αποτελέσματα. Μια ομάδα 9 νέων, ηλικίας 17-18 χρονών, όλοι παλιοί μαθητές του σχολείου, στη πιο μεγάλη βόλτα της πόλης, που ευτυχώς εκείνη την ώρα δεν ήταν πολύς κόσμος, έκαναν μια επίδειξη θορυβώδη και ντροπιαστική βλέποντάς μας να φτάνουμε εγώ, η κ. Sarfati, σύζυγός μου, και τα παιδιά μας. Ανάμεσα από σφυρίγματα επαναλαμβανόμενα, φώναζαν συνθήματα όπως: «Αέρα», «Κάτω ο Sylvaïn Levy!», «Κάτω η Alliance!». Κατάφερα να πληροφορηθώ τα ονόματά τους και διέκοψα τη βόλτα μου. Παρακαλώ να κάνετε παράπονα στο κοινοτικό συμβούλιο, απειλώντας ότι θα έχετε ενημέρωση για τα συμβάντα και να μη πατήσουν το πόδι στο σχολείο, αν δε μας δοθεί ικανοποίηση. Τα Γιάννενα δε μπορούν να υπάρχουν χωρίς τη συνδρομή της Alliance. Πρέπει να απαιτήσει η Alliance να γίνει σεβαστό το προσωπικό της».

GRECE IG BOB 14 «Autres manifestations sionistes», DSCO 8517-8525, 81/23-4-1919, Α.Π.Π. 1949/4/5-5-1919, Σχολείο Αρρένων, Διευθυντής Sarfati προς την Κεντρική Επιτροπή της Alliance

«Τρεις παλιοί μαθητές του σχολείου, εκ των οποίων δύο επικεφαλής των καταστάσεων, αν και σιωνιστές, πήραν την πρωτοβουλία να μου γράψουν ένα γράμμα για να διαμαρτυρηθούν κατά των υποκινητών και για να εκφράσουν την αναγνώρισή τους στο πρόσωπο της Alliance και την εκτίμηση που έχουν προς εσάς. Καμιά πενηνταριά παλιοί μαθητές έβαλαν με τη θέλησή τους τις υπογραφές τους από κάτω. Τους ανακοίνωσα ότι θα στείλω την επιστολή τους στην Alliance και συμφώνησαν. Στη συνέχεια η κοινότητα με παρακάλεσε να μη σας στείλω την επιστολή αλλά να την κρατήσουν στα αρχεία τους. Τελικά μου τη ζήτησαν οι ίδιοι οι υπογράφωντες. Τώρα ζητούν :

1. Ο ύμνος των σιωνιστών να τραγουδιέται στο σχολείο
2. Η γεωγραφία της Παλαιστίνης να διδάσκεται στους μαθητές και
3. Η σιωνιστική σημαία να κυματίζει στην πόρτα των σχολείων σας.

Πρέπει να σας πω πως η κ. Sarfati και εγώ προσπαθούμε να μη ερεθίζουμε τα πνεύματα, η δράση μας είναι ειρηνοποιός. Θα θέλαμε να μας δώσετε οδηγίες για να δράσουμε σύμφωνα με την άποψή σας».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π.119/7-3-1921, Τηλεγράφημα, Bochorach Hanan Levi, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Έκπληκτοι (δυσάρεστα) πληροφορηθήκαμε ότι κάποιοι συνθηρσκειόμενοι μας στην Ελλάδα διαδηλώνουν και κάνουν διαβήματα ότι η ελληνική κυβέρνηση μας συμπεριφέρεται ως κατώτερους απ' ό,τι στους υπόλοιπους έλληνες υπηκόους. Διαμαρτυρόμαστε ενάντια σε τέτοιες ενέργειες. Αναγνωρίζουμε ότι μας μεταχειρίζονται ισότιμα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες. Δηλώνουμε ότι δεν υπάρχει παράπονο ενάντια στην ελληνική κυβέρνηση, που ευεργετεί τους ισραηλίτες και μας δείχνει την αμέριστη προστασία της».

Grece II B11-16 (Bob.3), Les affaires locales, Α.Π. 640/6-8-1922, Coffinas, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας Ιωαννίνων, προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Ευχαριστούμε τη μητέρα Alliance, για την παροχή προστασίας».

III, 640/6-8-23, Α.Π.Π. 1836/20-8-23) Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων προς Α.Ι.Υ.

Η Κοινότητα σε έκτακτη γενική συνέλευση εκφράζει τη βαθιά ευγνωμοσύνη της προς την μητέρα της Α.Ι.Υ. για το ενδιαφέρον ... και την ελπίδα ότι θα συνεχίσει να την έχει υπό την προστασία της.

18, Α.Π.Π. 2821/8/14-1-1927, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

«Θα αναφέρω μόνο τα εγκωμιαστικά λόγια του Αρχιεπίσκοπου της πόλης μας. Ήταν μήνας Μάιος όταν λάβαμε διαταγή από το Υπουργείο να διοργανώσουμε μια γιορτή σχολική για ενίσχυση του Ερυθρού Σταυρού. Δεν είχα μπροστά μου παρά 8 μέρες. Κι' όμως, ήμουν έτοιμος. Πατριωτικά τραγούδια, πατριωτική ποίηση σε εβραϊκή, γαλλική και ελληνική, κωμωδίες στα γαλλικά και στα ελληνικά, χοροί κ.λπ. Τίποτε δεν έλειψε. Και ο Αρχιμανδρίτης είπε: "Πραγματικά, δεν υπάρχουν παρά τα σχολεία της Α.Ι.Υ. για να παρουσιάζουν τόσο όμορφα πράγματα με τέτοια παιδιά και σε τόσο σύντομο διάστημα!" Πρέπει ακόμη να σας μιλήσω για τη συνεχώς αυξανόμενη επιτυχία των βραδινών μαθημάτων μου: ξεκίνησα με 12 μαθητές και σήμερα ο αριθμός των μαθητών έφτασε τους 80! Το δημιούργησα μετά από επιμονή του γάλλου προξένου εδώ και τρία χρόνια -περισσότερο το κάνω από ενδιαφέρον γιατί δεν είναι καλά αμειβόμενο μάθημα».

18, Α.Π. 102/20-6-1928, Α.Π.Π. 922/27-6-1928, Arapias προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: Σχολική γιορτή στο τέλος του σχολικού έτους 1928.

«Εδώ και δύο μέρες είμαστε σε διακοπές. Στις 18-6-28, μέρα Κυριακή έγινε στο κτίριο αρρένων, η ετήσια σχολική γιορτή στην οποία παρευρίσκονταν: Το κοινοτικό συμβούλιο, η σχολική επιτροπή, οι Πρόεδροι και οι διευθύνοντες διαφόρων συλλόγων, οι Συναγωγές, οι γονείς των μαθητών όπως και ο Επιθεωρητής των δημοτικών. Το πρόγραμμα περιελάμβανε: τραγούδια ελληνικά, εβραϊκά και γαλλικά, χορούς, ασκήσεις γυμναστικής, κλπ. Η γιορτή ξεκίνησε με τον ύμνο στην Α.Ι.Υ. και τελείωσε μετά την ανάγνωση των αποφοιτησάντων με

τον Εθνικό ύμνο της Ελλάδας. Όπως πάντα η γιορτή ήταν από τις πιο επιτυχημένες και δεχθήκαμε συγχαρητήρια. Σας σημειώνω κυρίως τα λεχθέντα από τον Επιθεωρητή στα παιδιά. Συγχαίρηκε τους μαθητές των δύο σχολείων μας για την πρόοδο που πραγματοποίησαν τη σχολική χρονιά που έληξε. Ενώπιον του κοινού τίμησε με λόγια το προσωπικό για τη δουλειά του και το ζήλο, την ενεργητική και σοφή διεύθυνση. Να μη παραλείψουμε τις ενδείξεις συμπάθειας και ευγνωμοσύνης εκ μέρους των γονιών των μαθητών μας (των οποίων ο Πρόεδρος της Κοινότητας θέλησε να εκπροσωπήσει και αναφερόμενος ιδιαίτερα στον Narcisse του οποίου οι μαθητές πραγματοποίησαν αξιοθαύμαστη πρόοδο)».

18, 152/4-1-1931, Α.Π.Π. 173/5/14-1-1931, Araniás προς τον Πρόεδρο Α.Ι.Υ.

ΘΕΜΑ: «ΓΙΟΡΤΕΣ -ΠΑΡΕΛΑΣΕΙΣ-ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ»

Πρόγραμμα: «Προσπαθούμε να κάνουμε το καλύτερο και το περισσότερο που μπορούμε. Το προσωπικό μας εργάζεται με ζήλο και συνείδηση. Οι μαθητές μας επωφελούνται των μαθημάτων μας περισσότερο από ικανοποιητικά και σε όποιο σχολείο κι' αν μπου , καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Πρέπει να πούμε ότι τα άλλα σχολεία μάς ζηλεύουν. Σ' αυτή τη ζήλεια μπορούμε να δούμε την αιτία της σχεδόν εχθρότητας των Επιθεωρητών ενάντια στο σχολείο μας. Στους διαγωνισμούς, στις σχολικές γιορτές, στις παρελάσεις , το σχολείο μας πάντα ξεχωρίζει και διαπρέπει στην πρώτη θέση από τα υπόλοιπα δημοτικά σχολεία. Δεν υπάρχει σ' αυτό το σημείο λόγος να είναι ενοχλημένοι κάποιои; Αλλά μπορούμε να σταματήσουμε να κάνουμε το καθήκον μας;».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09381, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

(Δεν είχα στη λήψη της φωτογραφίας αριθμό πρωτοκόλλου και ημερομηνία. Υπολογίζουμε ότι πιθανή ημερομηνία είναι αρχές-4-1933, διότι οι φωτογραφικές λήψεις γίνονταν αντίθετα προς την ημερομηνία και αν λάβουμε υπόψη: α. ότι στην ίδια επιστολή ακολουθεί κείμενο που αναφέρεται στη γιορτή της 25 Μαρτίου και β. Προηγούνταν στις λήψεις η από 10-5-1933, που αναφέρει ότι περίμεναν κρατική επιχορήγηση, που αναφέρεται ότι λήφθηκε στην επιστολή της 10-5-1933).

ΘΕΜΑ: Εθνικές Γιορτές

«Όπως κάθε χρόνο στις 21 Φεβρουαρίου και στις 25 Μαρτίου, που γιορτάζονται αντίστοιχα η Απελευθέρωση των Ιωαννίνων και η Ανεξαρτησία, γίνονται παρελάσεις των σχολείων και του στρατού. Το σχολείο μας συμμετείχε και διακρίθηκε για την ωραία του στολή. Την παραμονή της 25ης Μαρτίου μια σχολική γιορτή συγκέντρωσε στην αίθουσα του σχολείου τους μαθητές μας και τους γονείς τους».

FONDS MOSCOU, ENIO, DSC09365, 19-4-1939, Α.Π.Π. 3292/3/25-4-1939, Mathilde Pitchon προς το Γενικό Γραμματέα της Α.Ι.Υ.

Θέματα σχολείου: «Από την άφιξή μου στα Γιάννενα ποτέ δεν ένιωσα τόσο πόνο και ταπείνωση, όσο ένιωσα κατά τη διάρκεια αυτής της σχολικής χρονιάς και συγκεκριμένα τους δύο τελευταίους μήνες. Γιορτάζουμε κάθε χρόνο με τα άλλα σχολεία την απελευθέρωση των Ιωαννίνων στις 21 Φεβρουαρίου και διακρινόμαστε πάντα σαν σχολείο ιδιαίτερα.

Συνήθως λαμβάνουμε το λεπτομερές πρόγραμμα των διάφορων εκδηλώσεων, 3-4 μέρες πριν. Φέτος το περιμέναμε την παραμονή.

Όλοι οι μαθητές όλων των σχολείων της πόλης μας προσκλήθηκαν από την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας εκτός των μαθητών του Ισραηλιτικού μας σχολείου, που δεν έγιναν δεκτοί όπως και στην περίπτωση των Ισραηλιτών μαθητών στα δύο Γυμνάσια. Με τον ένα ή άλλο τρόπο το σχολείο μας αποκλείστηκε. Απευθύνθηκα στον Πρόεδρο της κοινότητας για να διαμαρτυρηθεί στις αρχές.

Στις 25 Μαρτίου, επέτειος της Ανεξαρτησίας, τα σχολεία προσκλήθηκαν να συμμετέχουν στις διάφορες γιορτές, ανεξαρτήτως της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας, που συμπεριλάμβανε κάποιους μαθητές από κάθε σχολείο, χωρίς να μας προσκαλέσουν, αλλά δυστυχώς λόγω καιρού ακυρώθηκαν.

Με απασχολούν και άλλα θέματα όπως ο Επιθεωρητής που με αφήνει στη σκιά και κάνει ότι με αγνοεί».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΙΙ.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1931-32

FONDS MOSCOU, Moscou AE 15,Boite 2, ημερ. Παρ. από Α.Ι.Υ. 11-1-1932, συντάκτης Pitchon,				
Εικόνα 8858				
Τάξη	Μέρα	Διδ. Ώρα/ Διδ. Μάθημα	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Αριθμητική	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Αριθμητική	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Γυμναστική	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Style	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ιουδαϊκή Ιστορία	Pitchon	Εβραϊκός & Γαλλικός Πολιτισμός
	Τρίτη	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γεωγραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Επιστήμες	Pitchon	Λοιπά μαθήματα Γαλλικών
	Παρασκευή	Απαγγελία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Βίβλος	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Θρησκευτική μόρφωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γραφή	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
1	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Ιστορία	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γεωγραφία	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γεωμετρία	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8858	Τάξη	Μέρα			
			9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Θρησκευτική μόρφωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
			9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Γυμναστική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Αριθμητική (Ελληνικά)	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Τρίτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Τετάρτη	Γεωμετρία (Ελληνικά)	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Ιερή Ιστορία	Pitchon	Προβληματική περιοχή	
	Τρίτη	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Γεωγραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Επιστήμες	Pitchon	Λοιπά μαθήματα Γαλλικών	
	Παρασκευή	Ελληνική Γραμματική	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	-	-	-	
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Γραφή	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
2	Κυριακή	-	-	-	
	Δευτέρα	Απαγγελία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Style	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Βίβλος	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	-	-	-	

Εικόνα 8858	Μέρα			
Τάξη	Μέρα			
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	Γαλλική Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Αριθμητική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Γραμματική	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	Γαλλική Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Θρησκευτική μόρφωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Γυμναστική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Ιερή Ιστορία	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ωδική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Style	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Θρησκευτικά	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8862	Τάξη	Μέρα			
			9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Γαλλική Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Προσευχή (Teffilah)	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
			11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Ιερή Ιστορία	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
			14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	-	-	-	
	Δευτέρα	Γυμναστική	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Ωδική (Ελληνικά)	Parra	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Parra	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	Θρησκευτική μόρφωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός	
			15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	-	-	-	
	Δευτέρα	Style	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τρίτη	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Τετάρτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών	
	Πέμπτη	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός	
	Παρασκευή	-	-	-	

Εικόνα 8862				
Τάξη	Μέρα			
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ιστορία	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Γραμματική	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Καλλιγραφία	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Θρησκευτικά	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Απαγγελία Γαλλικών	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γυμναστική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Ωδική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Ελληνική Καλλιγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γραμματική	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Καλλιγραφία	Bacola	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8862				
Τάξη	Μέρα			
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Γραμματική	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ιερή Ιστορία	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Βίβλος	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Θρησκευτική μόρφωση	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Γραφή	Cohen	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ανάγνωση	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Ανάγνωση	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ανάγνωση	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ιστορία	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γραφή	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ορθογραφία	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Προσευχή (Teffilah)	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ανάγνωση	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γραμματική	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Έκθεση	Pappas	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Αριθμητική (Ελληνικά)	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ιστορία	Tsakalotou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Tsakalotou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γεωγραφία	Tsakalotou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Αριθμητική (Ελληνικά)	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	-	-	-

II. 2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1932-33

FONDS MOSCOU, Moscou AE 17, Ημ. Παρ. από Α.Ι.Υ. 21-12-1932, συντάκτης Pitchon, διευθυντής				
Εικόνα 8881	Μέρα	Διδ. Ώρα/ Διδ. Μάθημα	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γραμματική	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I	Κυριακή	Γαλλική Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Αριθμητική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Pitchon	Προβληματική περιοχή
	Τετάρτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Έκθεση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Αριθμητική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Γαλλική Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γυμναστική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Ιουδαϊκή Ιστορία	Pitchon	Εβραϊκός & Γαλλικός Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γεωμετρία	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Θρησκευτική μόρφωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Γαλλική Απαγγελία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Επιστήμες	Pitchon	Λοιπά μαθήματα Γαλλικών
	Τετάρτη	Γεωγραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Έκθεση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
I	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8881				
Τάξη	Μέρα			
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Γεωγραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ιστορία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γραμματική	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνικό Style	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γεωγραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλικό Style	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ιερή Ιστορία	Pitchon	Προβληματική περιοχή
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Αριθμητική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Αριθμητική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Αριθμητική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Θρησκευτική μόρφωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γυμναστική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
II	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Επιστήμες	Pitchon	Λοιπά μαθήματα Γαλλικών
	Τρίτη	Απαγγελία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ορθογραφία	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ιστορία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8881	Μέρα			
Τάξη				
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	Γαλλική Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	Γαλλική Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γραμματική	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Αριθμητική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Ελληνικό Style	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	Γαλλική Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Αριθμητική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	Γαλλικό Style	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γυμναστική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Θρησκευτικά	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ωδική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
IIIα	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Ορθογραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ιερή Ιστορία	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8884				
Τάξη	Μέρα			
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Γαλλική Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Γαλλική Απαγγελία	Eliezer	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Αριθμητική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Γαλλική Ορθογραφία	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ανάγνωση	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	Γαλλικό Style	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γραμματική	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Αριθμητική	Partheniou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Ελληνικό Style	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Καλλιγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γυμναστική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Ελληνική Ιστορία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ωδική (Ελληνικά)	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Γαλλική Γλώσσα	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
3β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ιερή Ιστορία	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γεωγραφία	Partheniou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Ανάγνωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Θρησκευτική μόρφωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8884	Μέρα			
Τάξη				
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Προβληματική περιοχή
	Δευτέρα	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Προβληματική περιοχή
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Γραμματική	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Γλώσσα	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ωδική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Ελληνική Ορθογραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Γλώσσα	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Εβραϊκή Γλώσσα	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Πέμπτη	Ελληνική Καλλιγραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Θρησκευτική μόρφωση	Avramakis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4α	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Ελληνική Ιστορία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γυμναστική	Zagorou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Zagorou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	-	-	-

Εικόνα 8884	Τάξη	Μέρα		
		9.00-9.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Προβληματική περιοχή
	Δευτέρα	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Εβραϊκή Γλώσσα	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Προβληματική περιοχή
		9.45-10.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Εβραϊκή Ανάγνωση	Matsa	Προβληματική περιοχή
	Δευτέρα	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Εβραϊκή Γραμματική	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.00-11.45	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γραμματική	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	Ελληνική Ανάγνωση	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		11.45-12.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	Ιερή Ιστορία	Eliezer	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Δευτέρα	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Ιστορία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Γαλλική Ανάγνωση	Matsa	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γυμναστική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Ελληνικό Style	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
		14.30-15.20	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Θρησκευτική μόρφωση	Avra makis	Εβραϊκή Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τρίτη	Ελληνική Καλλιγραφία	Tsakalotou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Τετάρτη	Ελληνική Γεωγραφία	Saratsis	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Παρασκευή	Ωδική	Saratsis	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
		15.40-16.30	Ον. Δασκάλου	Γλώσσα Διδασκαλίας
4β	Κυριακή	-	-	-
	Δευτέρα	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τρίτη	Αριθμητική	Tsakalotou	Λοιπά Μαθήματα Ελληνικών
	Τετάρτη	Σχέδιο	Tsakalotou	Ελληνική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Πέμπτη	Γαλλική Γλώσσα	Pitchon	Γαλλική Γλώσσα & Πολιτισμός
	Παρασκευή	-	-	-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΗΣ Α.Ι.Υ.

Nous sommes le lundi, 12 juillet 2010, nous sommes dans la salle de lecture de la bibliothèque de l'Alliance Israélite Universelle au 45, rue La Bruyère, à Paris, dans le 9e arrondissement. Je suis Jean-Claude Kuperminc, directeur de la bibliothèque et des archives de l'Alliance, j'occupe ce poste depuis 1992 et je travaille dans cette bibliothèque depuis un peu plus de 20 ans. L'Alliance Israélite Universelle a recueilli les archives de son activité depuis ses origines en 1860 et c'est une des principales institutions juives à avoir conservé une masse d'archives importante.

Les archives sont constituées principalement des lettres reçues à Paris par le Siège Social de l'Alliance et envoyées par les différents correspondants de l'Alliance ; ces correspondants sont soit des membres des comités locaux, c'est-à-dire des groupes de Juifs généralement habitant dans différentes villes du monde entier et adhérant l'activité de l'Alliance, le comité local, donc, va réunir des fonds, va réunir de l'argent, va organiser également des activités culturelles ou scolaires et va informer l'Alliance à Paris de tout ce qui se passe dans les différentes communautés juives.

L'autre grande partie des archives est constituée par les correspondances avec les écoles de l'Alliance et c'est la plus importante quantitativement. Les correspondances avec les écoles sont classées par pays, par le pays d'origine de ces lettres, puis à l'intérieur de ce pays par une succession de séries dont la plus importante correspond aux écoles et à l'intérieur de la série « écoles », vous pourrez trouver les archives classées par nom des correspondants, c'est-à-dire principalement des directeurs et directrices, instituteurs et institutrices qui étaient au service de l'Alliance dans toutes ces écoles.

Donc, les archives ont été classées entièrement pour la période de 1860 à 1940, elles sont accessibles grâce à un inventaire informatisé ; pour la période d'après 1940, les archives sont en cours de classement, donc une petite partie seulement est disponible. D'autres archives concernant l'Alliance ont été reçues au fil du temps, en particulier, deux fonds concernant le Maroc et une collection particulière a été récupérée par l'Alliance récemment à l'an 2000 : ce sont des archives qui avaient été volées à Paris en 1940 par les Nazis, les Allemands qui ont occupé le bâtiment de l'Alliance à Paris et à ces archives se sont retrouvées à la fin de la guerre 1944-1945 dans le côté d'invasion et de libération soviétiques. Donc, récupérées par l'Armée Rouge, et les archives récupérées par les Russes sont allées directement à Moscou, elles sont restées cachées pendant à peu près 60 ans dans ces lieux. Donc, nous avons ce que nous appelons le « **Fonds de Moscou** », ce sont donc les archives qui se trouvaient à Paris en 1940 et qui ont été volées par les Nazis, puis conservées par les Russes pendant de très nombreuses années.

Donc, cette structure des archives explique que ce que nous possédons à Paris ce sont donc ces correspondances, les rapports envoyés par soit les directeurs soit les instituteurs soit les membres ou trésoriers des comités locaux, mais nous n'avons pas - ou que très exceptionnellement - les documents qui figuraient, qui étaient présents à l'intérieur des écoles ; c'est-à-dire les registres d'inscriptions des élèves, les notes des élèves, les registres

de présence, les informations internes à l'école, tout cela est le plus souvent resté localement là où les écoles existaient et dans bien des cas malheureusement ... [interruption de l'enregistrement]

Nous n'avons que très peu de documents qui proviennent des écoles elles-mêmes, c'est-à-dire les documents qui faisaient l'administration de l'école, c'est pour ça que dans la plupart des cas, il est très difficile de répondre à des questions sur les élèves présents dans telle ou telle école de l'Alliance. La seule exception à ma connaissance, c'est quelques écoles de Maroc, Tunisie et peut-être Iran, dont les registres ont été envoyés en Israël dans les années 70 à peu près et qu'on pourrait retrouver. Pour toutes les autres, tout était perdu.

Les instituteurs et institutrices étaient formés à l'École Normale Israélite Orientale à Paris, ils passaient en général 4 ans de leur vie après avoir été sélectionnés parmi les meilleurs élèves des écoles de l'Alliance dans le monde. Ils passaient donc plusieurs années ici, ils continuaient leurs études, ils apprenaient la pédagogie, et ils apprenaient surtout la culture française, ils apprenaient la culture d'art liée à la France. Quand ils avaient terminé, ils devaient un certain nombre d'années et d'études à l'Alliance, que l'Alliance leur avait payé leur voyage en France, leur séjour en France, leur formation, donc généralement, ils avaient un engagement de 10 ans, pendant lequel ils étaient obligés de travailler pour l'Alliance.

Donc, dans ce cadre là, le Comité Central de l'Alliance et son secrétaire général qui a été pendant très longtemps M. Jacques Bigard, était très soucieux de connaître la vie des instituteurs et institutrices et avait un certain droit de regard, c'est pour ça que les enseignants de l'Alliance écrivent au Comité Central pour leur déplacement, pour savoir s'ils peuvent ou pas se rapprocher p.e. de leurs parents qu'ils n'ont pas vus pendant des années et il leur faut l'autorisation de l'Alliance, bien entendu, pour savoir dans quel poste, dans quelle école ils vont être nommés et souvent les demandes des instituteurs ne correspondent pas aux souhaits de l'Alliance, donc, il y a beaucoup d'échanges aussi de lettres d'enseignants qui ne voudraient pas aller dans telle ville et qui préféreraient aller dans une autre etc.

Et ça va jusqu'à un certain contrôle en tout cas de la vie privée puisqu'on retrouve dans les archives des lettres d'enseignants qui demandent l'autorisation de se fiancer de se marier et l'Alliance leur donne un avis sur ces questions de vie privée. Donc, il y a une bureaucratie très centralisée mais qui est à la fois très dure, mais le secrétaire général Jaques Bigart ayant vu passer tous ces jeunes gens, jeunes filles à l'École Normale Israélite Orientale, noue une relation avec eux et quand il leur écrit à leur poste, il sait très bien à qui il parle, il a une relation personnelle avec eux ; il se montre toujours très dur pour le bien de l'Institution, mais humainement, il connaît très bien les instituteurs et institutrices.

La philosophie de l'Alliance, le but de l'Alliance, c'est... il y a beaucoup de choses à dire, mais rapidement, il s'agit de donner aux enfants juifs dans les pays qui n'ont pas bénéficié de la Révolution française et donc là, principalement pour les débuts de l'Alliance jusqu'à la 1e Guerre Mondiale, ce sont majoritairement les pays de l'Empire ottoman, de donner à ces populations la chance d'obtenir une éducation occidentale qui va leur permettre d'obtenir un statut et les qualités de citoyen qui leur donneront la possibilité de sortir de leurs conditions de Juif, qui était le plus souvent diminué par rapport aux musulmans ou par

rapport aux ressortissants des pays où ils se trouvaient. Donc, un Juif éduqué à l'Alliance va apprendre des langues –en particulier le français- des techniques modernes, tout un savoir occidental et parfois une formation professionnelle, parfois une formation agricole qui va lui donner des armes pour rester dans son pays en obtenant des meilleures conditions socio-économiques et bien souvent pour émigrer, pour quitter son pays pour aller vers d'autres endroits, ça peut être la France, ça peut être l'Israël, ça peut être d'autres endroits et grâce à l'éducation de l'Alliance, il va donc s'émanciper et obtenir un progrès social. C'est un peu l'idée de base de l'Alliance pour défendre les Juifs agressés, un peu partout dans le monde ; l'idée était de leur donner les armes pour mieux se défendre au sein de leur propre société. C'est un peu la philosophie de l'Alliance.

Le modèle éducatif est très lié au modèle français et il accompagne à peu près l'école du développement de l'école républicaine en France ; et l'école de l'Alliance est très proche à ce modèle centralisé avec la volonté d'enseigner de manière assez unifiée à des populations très différentes, d'enseigner la même langue à tous, majoritairement le français, de lutter contre les préjugés, de lutter contre les superstitions, tout ce que l'Alliance et les Occidents considèrent comme un peu rétrogrades ou moyenâgeux et de donner une éducation vraiment moderne à tous ces jeunes Juifs.

Le français est très dominant et la langue dominante d'enseignement de l'Alliance ; ça n'a pas toujours été le cas, ça n'a pas, en tout cas, était, allait de soi. L'allemand a été très demandé par de très nombreux adhérents de l'Alliance, en plus de la 1re Guerre Mondiale ; il y a des cas où l'Alliance s'est adaptée, p.e. en Irak, à Bagdad, la langue dominante était l'anglais, la langue d'enseignement c'était l'anglais, il y a d'autres cas ; ensuite, selon les modifications dues aux changements politiques, quand le gouvernement turc se met en place, il impose aux écoles de l'Alliance d'enseigner en turc, et c'est ce qui causera d'ailleurs la fin de la plupart de ces écoles ; dans les années d'après la 2e Guerre Mondiale, les nouveaux États indépendants, le Maroc, la Tunisie en particulier, vont demander aux écoles de l'Alliance de former les enfants à la langue arabe pour s'éloigner de la langue de la colonisation qui était le français. Mais le français était chargé par les dirigeants de l'Alliance de beaucoup de qualités idéologiques, c'était la langue de la liberté, la langue de la révolution, la langue du savoir et la culture la plus évoluée à leurs yeux.

Alors l'Alliance a joué et joue toujours un rôle dans ce que le gouvernement français appelle la Francophonie, c'est-à-dire la diffusion de la langue et de la culture françaises, d'abord, parce qu'elle a effectivement enseigné le français à des milliers de jeunes juifs dans le monde entier ; les écoles de l'Alliance Française qui sont présentes aujourd'hui et qui apprennent le français à des jeunes et à des adultes ont été fondées après celles de l'Alliance Israélite Universelle et l'Alliance Française s'est inspirée du modèle de l'Alliance Israélite Universelle également.

[En lisant et reformulant la question écrite qui lui est posée] : Est-ce que le fait que chaque école de l'Alliance recevait un enseignement de la langue locale, du français et de l'hébreu - généralement l'hébreu lié à la prière et dans certains cas, plus tardivement de l'hébreu moderne, en particulier en Israël. Est-ce que cela a permis aux élèves de l'Alliance d'avoir une formation multiculturelle – interculturelle – de citoyen du monde. [Il répond] : Peut-

être, je dirais que ça a surtout aidé à sortir de leurs conditions pour s'ouvrir sur le monde. Malgré tout, je pense qu'ils ont gardé une forte identité juive et une forte identité de leur pays d'origine, le tout associé à un amour de la France qui fait que pour beaucoup d'entre eux, même s'ils n'avaient pas mis les pieds en France ou n'avaient pas la nationalité française, il se sentaient aussi très Français.

Dans un certain nombre d'écoles, en particulier en Turquie, peut-être en Grèce aussi et dans certains endroits du Maghreb, les écoles sont ouvertes aux élèves non juifs. En général, elles sont minoritaires, aujourd'hui on a des exceptions : ce sont des écoles qui sont actuellement, en 2010, en haut Maroc où la population est à peu près moitié-moitié dans quelques écoles entre juifs et non juifs ; mais à l'époque, avant la le Guerre Mondiale, c'était quand même plus rare, mais ce n'était pas totalement exceptionnel et les élèves non juifs – musulmans et chrétiens- en général appartenaient aux couches les plus élevées de la population qui souhaitaient donner un enseignement très moderne à leurs enfants ; et on sait que les enfants non juifs n'assistaient pas aux cours de religion, aux cours liés à l'histoire juive, ils faisaient souvent des heures de français supplémentaires. Donc, oui, ça a permis dans plusieurs cas à un contact proche entre élèves juifs et non juifs, et ça a certainement contribué à une meilleure entente entre les deux populations mais ça n'a touché quand même qu'à une population relativement réduite d'individus.

[En lisant la question écrite qui lui est posée] : Dans le point de vue de l'Alliance, vous avez noté que l'Alliance s'adresse aux individus, elle ne s'adresse pas aux États ou aux Nations. [Il répond] : Donc, pour l'Alliance, la solution de la question juive, c'est de donner les armes individuelles aux Juifs pour qu'ils deviennent des citoyens, ce n'est pas de créer un État juif, ce n'est pas de créer un groupement où les Juifs seraient dans une autonomie.

Donc, ces deux idées, celle de l'Alliance qui est de former des citoyens, et celle du Sionisme, qui démarre bien après l'Alliance, qui veut créer un État juif pour les Juifs, vont s'opposer et pendant de très nombreuses années, le mouvement sioniste va lutter contre l'Alliance et réciproquement, il y aura des oppositions très fortes entre les deux.

En France, l'Alliance est très liée au Ministère des Affaires Étrangères français et le Ministère français va essayer de jouer sur la question du Sionisme, parce que pour la France, la Palestine, le Liban, la Syrie sont des endroits très stratégiques ; et quand après la Ie Guerre Mondiale avec la Déclaration Balfour et le mandat britannique sur la Palestine, la France se trouve un peu exclue de cette région, de cette partie de la région, elle va... [fin de l'enregistrement

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ**

«Η Ιταλική προπαγάνδα εργάζεται και εν Ηπειρώ και εφαρμόζει γενικό Ανατολικό πολιτικό πρόγραμμα. Το έργο της Ιταλικής προπαγάνδας ενισχύθηκε και διά αποστολής 2 καθολικών ιερέων του Ιωάννη Σάλβου και Λουδοβίκου Τούση, αμφοτέρων εφέδρων αξιωματικών οι οποίοι ίδρυσαν εντός της ιταλικής εκκλησίας, ιταλικόν σχολείον και επέτυχον την φοίτησιν 40 μαθητών, φτωχών οικογενειών και ιδία ισραηλιτικών. Παρέχουσιν δωρεάν πάσαν ευκολίαν εις μαθητάς, ως και άπαντα τα διδακτικά είδη και παραδίδωσιν μαθήματα ιταλικής γλώσσας αντί αμοιβής 10 -15 δρχ. μηνιαίως¹».

«Υπόμνημα Μακεδονορρουμανικής εταιρίας εις συνέδριο μειονοτήτων Γενεύης. Δεν προσεκλήθησαν οι Ρωμανικά μειονότητες που δεν αντιπροσωπεύθησαν --> επικρίθηκε η παράλειψις από μακεδονορρουμανική εταιρία. Η μακεδονορρουμανική μειονότητα διασκορπισμένη εις 4 κρατη (Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία, Αλβανία) σπουδαία μειονότητα απο οικονομικής και αριθμητικής απόψεως ώστε να συμμετέχει στο συνέδριο. Κατοικούσιν εν τη σερβική Μακεδονία που προσαρτήθηκε το 1913 , είναι γνωστοι με το όνομα κουτσοβλάχοι , πιστοί οθωμανοί υπήκοοι μέχρι το 1913 , ηδυνήθησαν επί του τουρκικού καθεστώτος να έχουν τα εθνικά σχολεία και τις εκκλησίες των , εν αις η λειτουργία ετελείτο εις την μητρική γλώσσα (συνέχεια σελίδα 3). Με την συνθήκη του Βουκουρεστίου και με επέμβαση της Ρουμανίας επιτεύχθη δήλωση εκ μέρους των κρατών δι ης συγκατατίθεντο να παράσχωσιν σχολική και εκκλησιαστική αυτονομία εις τους Κουτσοβλάχους. Στην Ελλάδα η κατάσταση είναι λιγότερο κακή διότι εκεί λειτουργεί αριθμός τις ρωμουνικών σχολείων μεταξύ των οποίων τρία δευτεροβάθμια αλλά δεν είναι λιγότερο αληθές ότι πολλά κατώτερα διοικητικά όργανα και μάλιστα στρατιωτικά, παρενοχλούσι τους διδασκάλους και απειλούσι τους γονείς προς τον σκοπό, όπως εμποδίζωσιν αυτούς του να αποστέλλουσιν τα τέκνα των εις τα ρουμανικά σχολεία. Ο Ν. Tacit, πρώην επιθεωρητής των σχολείων της Μακεδονίας διευθυντού εν τω υπουργείω του εμπορίου αμφοτέρων μελών της Societe de le Culture Intellectuelle Macedo-roumaine²».

¹ ΙΔΑΥΕ, Β1925 1925/Β/39, VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ- ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ - ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΙ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Α. ΜΑΡΚΟΥ

²ΙΔΑΥΕ, 1925 / Γ/ 65 ,ΠΕΡΙ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

άρθρο 3 ν.4862, 7-1-1931 ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟ ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΓΟΔΟΤΗ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ Άμεση διαταγή για πρόσληψη Δασκάλου ελληνικής γλώσσας τουλάχιστον για μια ώρα ημερησίως σε κάθε τάξη. Η διεύθυνση του σχολείου έχοντας κρίνει ότι είναι μειονοτικό και όχι ξένο.

Παρατηρείται καθημερινή μείωση μαθητών στα Ρουμανικά σχολεία σ.4 Η Γενική Επιθεώρηση της 12ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας της δευτεροβάθμιας (Note 90/1935) προσκαλεί τη διεύθυνση του Ρουμανικού Γυμνασίου Ιωαννίνων

--> Ελληνική Γλώσσα πρέπει 10 ώρες την εβδομάδα

--> Ιστορία Ελληνική σε ελληνική γλώσσα

-->

Απομάκρυνση 17 μαθητών παρόλου που είναι κουτσόβλαχοι δεν γεννήθηκαν σε Ρουμανικά χωριά

Η Διεύθυνση του Δημοτικού του Κουτσοβλαχικού Σχολείου Furca (Ηπειρος) αρνείται να εκδόσει πιστοποιητικά σπουδών των μαθητών Moca και Staghica Sotir που αποφοίτησαν από το εν λόγω Δημοτικό για το απλό λόγο ότι εγγράφηκαν στο Ρουμανικό Γυμνάσιο Ιωαννίνων (οι ελληνικές αρχές ζητούν την απομάκρυνση τους από το Ρουμανικό Γυμνάσιο)

Έγγραφο Υπουργείου Εξωτερικών, Αριθμός πρωτοκόλλου 11179 - 11/10/1929, φάκελος A 1933 (A21/ β) ΙΔΑΥΕ, ΘΕΜΑ: απάντηση αιτημάτων πρέσβη Ρασκάνο, Ρουμανική Πρεσβεία Αθήνας

1) Προσθήκη τάξεων στο γυμνάσιο Ιωαννίνων 2) Ίδρυση διδασκαλείου εν Ιωαννίνους 3) Άνοιγμα νέων σχολείων, αιτήματα τα οποία αποκρούστηκαν καθόσον ουδεμία απολύτως **νέα** εκπαιδευτική ανάγκη του κουτσοβλαχικού σχολείου είχε προκύψει.
Α) Η ύπαρξη **26** εν όλω σχολείων δια πληθυσμούς 15 έως 20 χιλιάδων διεσπαρμένων κατοίκων, θεωρείται επαρκής.
Β) Η Ελληνική πλευρά, δηλαδή υπουργείο εξωτερικών, απεδέχθη μόνο να διδάσκουν **υπήκοοι ρουμάνοι** όπου δεν καθίστατο δυνατή η πλήρωση θέσεως τινός υπό **Ελλήνων υπηκόων ανηκόντων εις την κουτσοβλαχικήν μειονότητα**.
Γ) Τοποθέτηση Ρασκάνο: "Δεν υπάρχουν επαρκείς δάσκαλοι ελληνικής υπηκοότητας και δια τούτο, αφού δεν μας αφήνετε να ιδρύσουμε διδασκαλείον όπων μορφώνουμε Έλληνες υπηκόους, πρέπει να έχουμε το δικαίωμα πρόσληψης Ρουμάνων υπηκόων"

Στο φάκελο A 1931, A/21/III A ΠΟΛΙΤΙΚΗ "ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ", συντάκτης: ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΣΚΑΡΠΑΣ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΟΣ - VICE CONSULAT DE GRECE A ARGYROKASTRO (ALBANIE), προς το ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ, ΤΜΗΜΑ Α΄ ΠΟΛΙΤΙΚΟ, με αριθμό πρωτοκόλλου 681 / 14-2-1931 ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ και θέμα: ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΕΡΔΙΚΗ, ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΥ ΤΟ ΓΕΝΟΣ, ΚΕΚΤΗΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΝ ΜΕ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ, αναφέρονται τα εξής:

1) ΦΥΓΑΔΕΥΣΙΣ ΝΕΩΝ ΕΙΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ (Λαμβάνοντας αντιμίσθιο παρα των οικογενειών)

2) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

3) ΥΠΟΝΟΙΑ ΟΤΙ ΑΛΛΟΤΕ ΕΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΤΟ ΩΣ ΠΡΑΚΤΩΡ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ
4) ΥΠΑΡΧΕΙ ΦΑΚΕΛΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΟΥ ΣΤΟ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στο φάκελο Α1930, Α/21/ΙΙΙα, ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ ΣΧΟΛΕΙΑ (2ος ΜΠΛΕ ΦΑΚΕΛΟΣ), με συντάκτη ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΤΑΝΤΑΜΗΣ- ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΕΡΜΙΛ ΝΙΚΟΛΕΣΚΟΥ, προς το ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΞΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΑΘΗΝΑ, με αριθμό πρωτοκόλου 67 , 18/12/1929, ΙΩΑΝΝΙΝΑ και θέμα: ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΥΠ'ΑΡΙΘΜ. 939 / 9-12-1929 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΠΙΝΑΚΑ ΟΠΟΥ ΝΑ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ, Η ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ, ΤΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΤΕΛΝΕΙ ΤΟΝ ΣΥΝΗΜΜΕΝΟ ΠΙΝΑΚΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929-30. ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΧΟΥΝ ΣΤΑΛΕΙ ΜΕ ΤΟ ΥΠ'ΑΡΙΘΜ. 66/ 13-12-29 . ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΜΠΟΡΕΙ Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΝΑ ΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ ΟΠΟΥ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΟΙ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΘΕΩΡΗΜΕΝΩΝ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΩΝ, εμφανίζεται λίστα 9 εκπαιδευτικών, εκ των οποίων οι 7 είναι ρουμανικής υπηκοότητας και δύο ελληνικής, εκ των οποίων ο ένας διδάσκει την ελληνική γλώσσα και ο άλλος ιατρός στο επάγγελμα, διδάσκει την υγιεινή.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ			
A/A	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ	ΥΠΗΚΟΟΤΗΣ	ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΤΙΝΑ ΠΑΡΑΔΙΔΟΥΣΙ
1	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΤΑΝΤΑΜΗΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ, ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
2	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΙΛΛΑΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΗ	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
3	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΟΣΚΑΣ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΙΣΤΟΡΙΑ , ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΜΟΥΣΙΚΗ
4	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΛΥΟΝ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΔΙΚΑΙΟΝ, ΗΘΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
5	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΙΚΟΛΕΣΚΟΥ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΦΥΣΙΚΟ-ΧΗΜΕΙΑ, ΓΕΩΛΟΓΙΑ, ΓΕΩΡΓΑΦΙΑ, ΗΘΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ
6	ΑΟΥΡΕΛΙΑ ΝΤΑΝΤΑΜΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΟΙΚΟΚΥΡΟΣΥΝΗ, ΕΡΓΟΧΕΙΡΟ
7	ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΗ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΓΑΛΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΕΡΓΟΧΕΙΡΟ
8	ΕΡΜΙΑ ΝΙΚΟΛΕΣΚΟΥ	ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	ΦΥΣΙΚΑ, ΚΑΛΙΓΡΑΦΙΑ, ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ, ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ
9	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΤΖΕΜΟΠΟΥΛΟΣ (ΙΑΤΡΟΣ)	ΕΛΛΗΝΙΚΗ	ΥΓΙΕΙΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: ΤΑ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤΕΙΟΥ

Στις επόμενες σελίδες δίνονται αναλυτικά τα μαθητολόγια του Ελισσαβέτειου για το χρονικό διάστημα 1918 – 1923.